CHARLES LEVINSON

VOTKA-Cola

Hürriyet Yayınları
DANIŞ
DİZİ

Charles Levinson

VOTKA COLA

HÜRRİYET YAYINLARI 227
DANIŞMA DİZİSİ 24

VOTKA–COLA
Charles Levinson

Yayın hakkı Ed. Stock/Hür Yayın ve Ticaret A.Ş.
Birinci baskı Mayıs 1979
Kapak düzeni Sungu Çapan
Dizgi, baskı, kapak baskısı Hürriyet Ofset
Cilt : Çınar Ciltevi

CHARLES LEVINSON

Çeviren:
Yaver Zeytinoğlu

HÜR YAYIN VE TİCARET A.Ş.
Cemal Nadir Sokak No: 7 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 27 15 02

BİRİNCİ BÖLÜM

Votka-Cola'nın Türkçe Çevirisine

ÖNSÖZ

Votka-Cola'nın ilk baskısı hazırlandığında, yapıtta sözü edilen olaylar süratle, dünyanın en geniş ve en bağımsız Komünist ülkesi olarak bilinen topraklarına da bulaştı. Batı sermayesi ile Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeni rejimi arasında, o güne dek SSCB ve öteki Sosyalist ülkeler arasında gerçekleşen ortaklık bağları birbiri ardından gündeme geldi.

Çin Başbakan Yardımcısı Teng Hsiao-Ping, 1979 yılı başlarında ABD'yi ziyaret etti. Başındaki kovboy şapkası, elinde McDonald hamburgeri ile bundan önce Brejnev'in aynı amaçlarla yaptığı geziyi anımsattı. Amaç, özetleyecek olursak, Batı'nın ve özellikle Amerika'nın teknolojisini almak, karşılığını yine Batı'nın ve Amerikan bankalarının kredileri ile ödemekti. ABD ile Çin arasındaki diplomatik ve ticari ilişkiler, bundan önce detant olayı ile birlikte alevlenen ABD-SSCB ilişkilerinin izlemiş olduğu yollardan geçti. Öyle ki, iki tarafın şirketleri arasında imzalanan sözleşmeler de aynı sırayı hiç bozmadan yineledi. Ne var ki, Nixon, Pepsi-Cola ile SSCB'ne girerken, Carter'in seçim kampanyasının temel direği Coca-Cola bu kez Çin'e giren ilk ABD şirketi oldu. Böylece, Nixon'un Votka-Cola'sı, bu kez Maotai-Cola olarak karşımıza çıkıyordu. Aslında, Pekin'i 1972 yılındaki ziyaretiyle ilk keşfeden Nixon, Coca-Cola simgesini daha o zamandan Çinlilere tanıtmıştı.

Çin'in diplomatik alanda tanınması ile Coke şirketinin Çin ile yaptığı sözleşme saatleri arasında göze çarpan mükemmel zamanlama, Votka-Cola'cıların, Maotai-Cola'cılar ile aynı yöntemleri kullandıklarını ortaya koydu. Coca-Cola şirketinin, Çin'de Cola türü içecek üretme hakkına sahip olması, on yıl süren yoğun görüşmelerden sonra nihayet 13

Aralık 1978'de imzalanan sözleşme ile gerçekleşebildi. Bunu izleyen 48 saat içinde de ABD'deki Carter yönetimi Çin ile olan diplomatik ilişkilerin normale dönüştürüleceğini açıklayarak, Coca-Cola'cıların ticari faaliyetlerini rahatlıkla sürdürebilmelerine olanak tanıdı.

ABD şirketleri, özellikle büyük otomobil şirketleri, 1960'dan bu yana Çin'e teknoloji satmakta büyük deneyimler kazanmış Japon firmaları ile ortaklaşa olarak, Çin'de gerçekleştirecekleri büyük yatırımlarla ayağa kalkan hastaya şifa verdiler. Çin'in dışardan satın aldığı teknolojinin karşılığını ödeyebilmesi için Amerika'nın ve Batı'nın en büyük finansman kurumları her geçen gün daha fazla sayıda kredi olanaklarını Çin'in emrine verdiler. 1978 yılı sonlarına gelindiğinde, aynı dönemleri çoktan geride bırakmış SSCB gibi, Çinli yöneticiler de bu teknoloji ve anahtar teslimi tesislerin karşılığını, giderek artan parasal kriz ortamında nasıl ödeyebileceklerini düşündüler. Batılı ortaklar ise onlara da aynı karşılığı verdiler:

"İşçilerin yaygınlaştırılmış emek süresiyle bu borçlarınızı, ödeyebilirsiniz. Başka bir anlatımla, ortaklaşa üretim uygulayan işyerlerini yaygınlaştırarak, batılı ortakların açtığı kredilerin karşılığını bu işyerlerinde düşük maliyette üretilen malları, kâr marjı yüksek batılı pazarlarda satarak ödeyebilirsiniz."

Böylece, SSCB'de oynanan senaryo, bu kez değişik aktörlerle Çin'de sahneye kondu.Çin için tek umut ışığı, özgürce hareket edebilen sendikaların, derhal Çin yığınlarını harekete geçirerek, bu yatırım projeleri sırasında söz sahibi olabilmeleridir.

Bu yapıt yayımlandığı sırada, Carter, ABD Kongresinden, SSCB'ne ve Çin'e "en çok ayrıcalıklı ülke statüsünün" uygulanmasını engelleyen, Jackson-Vanik yasa değişiklik önerisini kaldırmasını isteyeceğini açıkladı.

Günümüzde, ortaklaşa üretim olgusunun yol açtığı damping girişimleri ulusal düzeyde ciddi ciddi üzerinde durulan sorunlar niteliğini almaktadır. Ayrıca, damping girişimleri bu kez SSCB tarafından üzeri kamufle edilerek gerçekleştirilmektedir. Nitekim, Sovyetlerin dünya, deniz taşımacılığı sektöründe giriştikleri dampinge karşı, gemi sahipleri ve liman işçilerinden sert tepkiler gelmiştir. ABD'de, komünist blok şileplerinin fiyat kırma hareketine karşı yasal önlemler alınması istenmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu Komisyonu da kimya ve petro-kimya, cam, kauçuk, lastik, demir ve çelik sanayilerinin Doğu blokundan yaptığı dışalımlarda damping yapıldığı iddialarını

incelemektedir.

Aşağıdaki örnek gelişmeler, "Yerüstü Dünyasına" egemen olan şirketlerin, Votka-Cola sömürgeciliğinin ekonomik ve siyasal görüntüleri olarak karşımıza çıkmaktadır:

Çin ile İngiltere arasında, Çin'in sanayileşme programında kullanılmak üzere 14 milyar dolarlık ekonomik işbirliği antlaşmasının imzalandığı gün Çinli yöneticiler, Çin'de kurulu tesislerin genişletilmesi amacıyla Japon şirketleriyle görüşmeler yaptıklarını açıkladılar. Gerek Japon, gerekse İngiliz sanayiicilerin görüşme paketlerinde geniş kredi olanakları yer almakta idi. İngiltere hükümeti, Export Credit Guarantees Department aracılığı ile Londra'daki Clearing üzerine çalışan ve ticari işler yürüten bankaların katılmasıyla 1985 yılına değin 5 milyar dolarlık kredi açtığını açıkladı. Daha önce de İngilizler tarafından 3 milyar dolarlık bir kredi açılmıştı.

Japon hükümeti, antlaşmaların karşılığını ödeyememe kuşkusu içersindeki Pekin yöneticilerini rahatlatabilmek amacıyla, 2 milyar 770 milyon dolarlık kredi açtığını bildirdi.

New York'taki Host Pijamas Inc. ile Japon Itoman şirketi arasında kurulan ortaklık, 1979 yılı başlarında Çin'de imal ettiği pijamaları ABD pazarlarında satmayı kararlaştırdı. Amerikan şirketi, Çin'deki ücretlerin son derece düşük olması ve Japon ortağının Çin ile tekstil konusunda ticari antlaşmaları olması nedeniyle bu girişimi gerçekleştirdiğini bildirdi.

Çin'deki ucuz işgücünü kullanan Japon plastik yağmurluk imalatçısı Okamoto Riken Şirketi, Çin ile her ay imal edilecek 10 bin yağmurluğun ABD, Japonya ve Kanada pazarlarında satışını öngören bir anlaşma imzaladı. Japon firması, aldığı yağmurlukların yapımı için Çin'e her ay 50 bin metre hammadde vermeyi taahhüt etmiş, buna karşılık Çin'in ucuz işgücünü kullanma hakkını elde etmişti. Bu şekilde, konfeksiyon giysiler, etekler, gömlekler pantolon ve blucinler imal etmeyi öngören çeşitli antlaşmalar Amerikan ve Avrupalı şirketler tarafından gerçekleştirildi.

Amerikan Otomobil şirketlerinden General Motors, Japon ortağı Isuzu Motors ile birlikte Çin ile önemli ticari bağlar oluşturdu. 1977 yılında, sermayesinin % 34'ü General Motors'a ait olan Isuzu Motors şirketi, Çin'e çok sayıda kamyon sattı. 1978 başlarında Çin'in açmış olduğu 15 milyon dolarlık kamyon ihalesini yine Isuzu Motors kazandı.

General Motors Şirketinin yan kuruluşu Isuzu Motors şimdi Çin yöneticilerine, yılda 100 bin kamyon üretecek tesisleri "anahtar teslimi" 100 milyon dolara satmaya çalışmaktadır. Aynı tesisler için Japonya'nın Mitsubishi Şirketi ile İtalya'nın Fiat şirketinden de teklif istenmiştir.

Fransız ilaç ve kimya sarayii grubu Rhone-Poulenc ile Generale Pharmaceutique du Vietnam adındaki Vietnam şirketi arasında Hanoi'de imzalanan antlaşma, Vietnam ile Batı arasında ilk ortaklıktır. Vina-Specia adını alan yeni şirketin % 49 sermayesi Fransız grubuna aittir ve anlaşma 15 yıl süreyle yürürlükte kalacaktır.

Lockheed Şirketi, Hollanda Prensi Bernhard'a ve Bilderberg Kulübüne verdiği 2 milyon 700 bin dolarlık rüşvetin, İsviçre'deki gizli bir banka hesabına yatırıldığını doğrulamıştır. ABD'nin eski Hazine Bakanı Kennedy, Sindona'dan 200 bin dolar hediye aldığını söylerken, Rockefeller Vakfı tüm gücüyle İtalyan Komünist Partisinin hükümete girmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Bu ve bunun gibi örnekleri yığınla önünüze koyarsak, elinizdeki Votka-Cola kokteylinin şişede durduğu gibi durmayıp, sizi zehirlemesi mümkündür. Ne dersiniz?

Charles Levinson, 12 Mart 1979
CENEVRE

GİRİŞ

Batı'daki politikacılar da, Doğu'daki politikacılar gibi, detant fikrinin kendilerine ait olduğunu savunur, iki blokun barış içersinde birlikte yaşamaları için yaptıkları yoğun girişimlerin sonucunda detant kavramının güç kazandığını ileri sürerler.

Oysa, gerçekler bambaşkadır. Detant, iki ideolojik rakip arasında, ekonomik ilişkilerin hızla artması sonucu yaratılan ticari bir zihniyetin ürünüdür. İki rakibin birbirleri ile yoğun ticari ilişkiler kurması, eski günlerin "takasını" yeniden canlandırdı ve bu kez karşımıza "ortaklaşa üretim" olgusunu çıkardı.

Ortaklaşa üretimin kökleri, Willy Brandt tarafından ortaya atılan "Ostpolitik" (- doğuya açılma) girişiminden ya da Brejnev ile Nixon arasında 1971 yılında varılan antlaşmalardan çok öncesine gider. Şöyle ki, kapitalist firmalar, komünistlerin duydukları ekonomik gereksinmeleri karşılamaları halinde, çok büyük kârlar elde edeceklerini gördüler ve detant girişimini hararetle desteklediler. Komünist ülkelerde kullanılan para birimlerinin konvertibl olmaması, kapitalistlerin komünist ülkelerde yatırıma gitmelerini önleyemedi. Çünkü, Doğu bloku ülkeleri, kapitalistlere çok çekici gelen, düşük ücret, grev yasağı, düşük imalat giderleri gibi avantajları sağladı.

Batılı ülkeler tarafından sağlanan çok düşük faizli muazzam finansman kaynakları, ortaklaşa üretim sisteminin temelini oluşturdu Kapitalistlerin Doğu blokuna üstün teknolojiyi hibe etmelerine karşılık, komünistler de batının özel sermayeli firmalarına, gerçekleştirilen üretimin bir kısmını verdiler, batılı firmaların bu malları kapitalist pazarlara sürmelerine olanak tanıdılar. Böylelikle, oluşturulan sistem, en

gerici politikacıların ve siyasal partilerin bile detant kavramını savunmalarına neden oldu.

Yapıtın birinci bölümünde yer alan üç konu içersinde, iki blok arasındaki ilişkilerin nasıl geliştiği anlatıldı, kullanılan yöntemler ve teknikler, okuyuculara sunuldu.

1 Barış Kimlere Kar Sağlıyor

İdeolojik yönü

Başta Amerikalı siyaset uzmanları olmak üzere, yeryüzündeki yöneticiler tarafından benimsenen mitolojiye göre, günümüzdeki uluslararası ilişkiler, tamamen dini ve manevi ögeler tarafından yönlendirilmektedir. Belki de politikacıların yaptıkları bu en eğlenceli öneriye göre, Dünya'daki milyonerler Tanrı'nın nimetlerinden yararlanmasını bilen kutsal kişilerdir. Aynı düşünce yapısına göre, dünyada ekonomik ilişkiler, politik ve manevi faktörler tarafından düzenlenir.

Yukarıdaki düşüncenin tam tersi, marksist ve sosyalist kuramcılar tarafından sunulur. Marksistlere göre, dünyadaki politik ve sosyal yapı, yürürlükteki ekonomik ilişkilerin bir sonucudur. Dialektik maddecilik ve sınıf savaşı doktrinleri, marksistlerin böylesine bir determinizm içinde bulunmalarını zorunlu kılar.

Klasik açıklamalara göre, Doğu ile Batı blokları arasında süregelen savaşta, kapitalist sınıf, saldırganlığını ve ekonomik ilişkilerin yol açtığı sonuçları gözlerden gizlemek için, siyasal soyutlamaların arkasına gizlenir. Sovyetler birliği ve Doğu Avrupa ülkelerindeki rejimler ise, rejimle bütünleşmiş bir iktidar grubunun kesin denetimi altındaki siyasal

kalıplara ve ekonomik güçlere bağımlıdır. Komünist Partisi Askeri kurumlar, KGB'ye bağlı haberalma servisleri, gözetleme ekipleri "Merkeziyetçi Devleti" oluşturan bir bütünün ayrılmaz parçalarıdır.

Merkeziyetçi Devlet sisteminde, ekonomik ve siyasal işlevler resmen saptanır. Tek ve doktriner esaslara göre kurulmuş organlar eliyle yönetilirler. Sistem, her yönüyle, gizli ya da açık olarak, hükümetin görüntüsünü yansıtır. Ülkeyi yöneten seçkinler tarafından kendilerine itaat eden yığınlara onaylattırılan resmi doktrin, batı ülkelerinde, kapitalist mülkiyet ve üretim araçlarının özel mülkiyet anlayışı nedeniyle çıkan sınıf savaşının dalgalar halinde tüm Batıyı kapladığını vurgular ve yayar.

Doğu blokunda, mülkiyetin kollektif ve toplumsal nitelik taşıması batıdakine benzer bir savaşın yaratılmasını önler.

Siyasal çevreler, Batı dünyasında siyasal çevreler ve ekonomik çevreler ayırımını yapar ve siyasal güçler iktidarının seçimler yoluyla resmi yöneticilere devredildiğini vurgular. Batı blokunda, ekonomik güçler üzerinde üstünlük sağlayan siyasal güçlerin her şeyi yönettiği görüşü egemendir. (*) Batının varsaydığı bireysel güç, ancak toplumsal politikanın izin verdiği ölçüde olanak bulabilir. Piyasa ekonomisinin hüküm sürdüğü bu ülkelerde, bireysel girişimler, ancak sürdürülen toplumsal politikayla bağımlıdırlar.

Günümüzde, Doğu-Batı ilişkilerini anlatan görüşler, sorunsalın siyasal yönlerine ağırlık verirken, ilişkilerin ekonomik kökenlerine inmemektedir. Bu nedenle, Doğu-Batı ilişkileri eksik değerlendirilmekte, resmi bildirilerde, yayınlarda, iki blok arasındaki ticari ilişkilerin, siyasal girişimlerin sonucu ortaya çıkan detant sayesinde arttığı öne sürülmektedir. Oysa detant, ticari ilişkiler arttığı için taraflar arasında hızla önem kazanmış bulunmaktadır. Siyasal nitelik taşıyan olguları vurgulayanlar, taraflar arasında ideolojik savaşın en şiddetli dönemlerinde bile, Amerikalı kapitalistlerin, tümüyle bireysel çıkarlar için 1920-1930 yılları arasında Rusya'ya giderek ticaret yaptıklarını gizlemektedirler. Aynı şekilde, savaşın en şiddetli yıllarında Sovyetler Birliği dış ticaretinin Almanya'dan sağlanan krediler ile ayakta tutulduğu, anlatılmamaktadır.

(*) Amerika'da yeraltı dünyası denilince, akla cinayet, soygun, kaçakçılık olayları gelir. Yerüstü dünyası diye nitelendirilen normal politikada da yeraltı dünyasının tüm yöntemleri, taktikleri, kuralları geçerlidir.

Taraflar arasında dolaylı ya da dolaysız olarak çıkan ideolojik ve askeri sürtüşmeler sırasında, örneğin NATO, Varşova Paktı, Berlin Ambargosu, Kore Savaşı, Vietnam, Küba füze krizi, Angola olaylarında, Sovyetler ile Batı bloku arasında, ticari ilişkiler olağan gücü ile sürdürüldü, Batı bloku Sovyetlere kredi olanakları tanıdı.

Sovyetler Birliği, barış içinde birlikte yaşama ilkesini savunurken, sorunsalı hep iki yönden değerlendirdi. Bir yandan ideolojik nitelikte saldırılar yapıldı, öte yandan barış ortamı içinde kredi arandı, ticari ilişkilerin sürdürülmesine özen gösterildi. Piyasa ekonomilerine *sahip kapitalist ülkeler ise bu iki yüzlü politikayı normal karşıladılar.*

Kapitalist ülkelerde, ekonomik güçlerin su başları, "Yerüstü Dünyasının, bankalarında, şirketlerin yönetim kurulu odalarında" oluşturuldu. Ekonomik güçlerin işleyişleri buralardan ayarlandı, sorunun siyasal ve ideolojik yönleri ikinci plana itildi. Böylece, ideolojik ve siyasal yönlerden birbirlerine rakip düşenler arasında yoğun ticari ilişkiler kuruldu, işbirliği yapıldı. Buna örnek olarak, Sovyetler ile Nazi Almanyası, Faşist İtalya, Franko İspanyası, Salazar Portekizi, Şili, Güney Afrika ve Latin Amerika'nın askeri rejimleri, Yunan Cuntası arasında sürdürülen ilişkiler gösterilebilinir.

Ulusların devlet politikalarına getirilen ideolojik kısıtlamalar ne olursa olsun, taraflar arasında ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi, görüşümüzü doğrulamakta, çokuluslu şirketlerin hızla büyüyüp gelişmesi, ideolojik rakipler arasında ekonomik ilişkilerin kurulup gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Öyle ki, uluslararası kurumlar üzerinde bile büyük etkileri olan çokuluslu şirketler, bu sayede ulusların devlet politikalarını değiştirebilmekte, istedikleri politikacıları destekleyerek, yükselterek, onları ülke içersinde güçlendirerek amaçlarına kavuşmaktadırlar.

Komünizmin taşıdığı çelişkiler

Doğu ve Batının ekonomik kuruluşları, birbirlerinin otoriter ve hiyerarşik sistemlerine sempati duyar, hükümetlerinin uyguladığı ulusal politikaları etkileme gücünü ellerinde tutarlar. Pekâla, böylesine etkin ve güçlü bir durumda olmalarına karşın, neden içiçe olabilmek için yıllardır beklemiş, gecikmişlerdir acaba? Hatta, böyle bir sonuç, politikanın ekonomiyi belirlediğini savunanların görüşlerini güçlendirmez mi? "

Hayır. Ortada gözüken çelişkili durum, Sovyet blokunun uyguladığı ekonomik stratejinin farklı olmasından, Sovyetlerin kafalarındaki planları uygulayabilmek için İkinci Dünya Savaşından sonra bambaşka sistemleri uygulamasından ileri gelmektedir. Sovyetlerin uyguladıkları ekonomik kalkınma stratejisi, iki blok arasında ekonomik işbirliğini önlediği gibi ekonomik kurumların içiçe girmelerini de geciktirmektedir. Sovyetler, bu politika ile ekonomiyi tecrit etmekte, otoriteyi bu yoldan sağlamak istemektedirler.

Öte yandan, dış ticaret, Sovyet ekonomisi yönünden hiçbir zaman fazla önem taşımamakta, Sovyet dış ticareti gayri safi milli hasıla içersinde % 5 gibi düşük bir paya sahip bulunmaktadır. Çok geniş, doğal kaynaklara sahip bulunan, denetimleri altındaki ülkelerin de kaynaklarını işleten Sovyetler, çok büyük bir enerji gücüne sahip olmaları nedeni ile, dış ticareti sadece, ekonomiyi yenileştirmek için gereksinme duydukları yatırım mallarını satın alacak dövizi sağlayan küçük bir kaynak olarak gördüler.

Uluslararası tekellerin içinde getirdiği kötülükleri ve tehlikeleri sürekli olarak vurgulayan Lenin, bu tekeller aracılığıyla finans sermayesinin her şeyi kontrolu altına aldığını ileri sürerken, bu durumu "kapitalizmin en son aşaması" olarak nitelendirmekte idi.

Marks ise uluslararası tekelleri irdelerken, yaşadığı dönemin Amerika'daki hisse senetleri şirketlerini ele aldı, bu şirketlerin ilerde özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülebilmesi için kullanılacağına işaret etti. Lenin ise bizzat yaşadığı yıllarda Marks tarafından ortaya atılan bu önerinin geçersizliğini gördü ve sürekli olarak saldırdığı dev şirketlerin "Yeni emperyalizmin" birer simgesi olduğunu vurguladı.

Lenin tarafından (emperyalizmin simgesi" olarak tanımlanan dev şirketler, bugün artık (sosyalizmin anası" diye nitelendirilen Sovyetler Birliği topraklarında faaliyet göstermektedirler.

Standard Oil, Shell, General Electric, Siemens, Krupp gibi çokuluslu şirketler, Sovyetler Birliğinde sadece yatırım yapmakla yetinmeyerek, emperyalizmin bu ülkeye sızışını da denetlemektedirler. Sadece sanayii şirketleri değil, Morgan Guaranty Trust, Deutsche Bank, Credit Lyonnais, Paribas, Chase Manhattan, Rockefeller gibi çokuluslu bankalar da bugün artık Sovyetler Birliğinde şubeler açabilmektedir.

Anti-komünist ve çokuluslu tekellerin, merkeziyetçi ve planlı ekonomilere sahip Sovyetler Birliği'nde ve öteki Doğu bloku ülkelerine

yerleşebilmesi, zaman zaman bu ülkeleri dışardan gelebilecek ekonomik siyasal ve askeri tehlikelere karşı koruyabilmesi, bu ülkelerde alışılmamış gelişmelerin cereyan ettiğini göstermektedir. Oysa, Doğu bloku yıllardır, kapitalist tekellere karşı "soğuk harp" yöntemini uygularken, değişken olmayan para birimi ile ithalatını kısıtlamayı başarmıştı.

Bugün ise Sovyetlerin, gelişen teknolojiye gereksinim duymaları, kapitalist şirketler ile ortaklaşa üretimi zorunlu kılmakta, Sovyetler, eskilerin takas sistemini kullanarak, ekonomilerini kapitalizmin sömürüsünden korumayı amaçlamaktadırlar. Böylelikle, ortaya paraya değil de mala dayanan bir ithalat-ihracat sistemi çıkmaktadır. Kapitalist tekeller, Rus ekonomisinin iflasa gittiğini dikkate alarak güvenilir olmayan bir para biriminin dış ticaret işlemlerinde kullanılmamasını benimsemektedirler.

Doğu bloku ekonomilerinde değerin kaynağını emek oluşturmaktadır. Bir malın değer taşıması için, yaygınlaştırılmış emek süresini içermesi gerektiğini savunan Doğu bloku, planlarda kıstas olarak emek değerini kullanmaktadır. Fiyat olarak kullanılan terim, batıdakinden farklı anlamda, ekonomik ödüllendirme amacı taşımakta, üretilen ve tüketilen mallar arasında bilanço yapabilmek için yararlanılmaktadır. Bu anlamda, doğuda üretilen mal ve hizmetlerin değeri yönünden fiyatın pratik bir geçerliliği yoktur. Aynı şekilde, tüketicinin tercihlerini saptamada fiyat değil, o malın tüketime hazır olup olmaması, kalitesi, dikkate alınmaktadır.

Lenin, kendi döneminde uygulanan Yeni Ekonomik Politika (NEP) için paradan belirli ölçüde yararlandı, planlama, politikalarını saptarken, kredi kullanırken para biriminden yararlandı. Daha sonraları, bu düşünce hızla terkedildi, merkeziyetçi ve idari kontrol sistemi benimsendi.

Merkeziyetçi ve planlı ekonominin her aşamasında büyümenin saptanması sırasında, girdi ve çıktı olarak işlem gören mallar mutlak büyüklükleri ile ölçümlendi, para terimi kapitalist pazar ekonomisinden çok daha farklı bir şekilde ele alındı.

Merkeziyetçi planlamaya dayanan ekonomilerde, paranın temel işlevi, üretimin ve üretim dağılımının gösterildiği muhasebe kayıtlarının düzenlenmesini sağlamaktır. Kapitalist sistemde, ödemelerin yapılması, borçların saptanması, değerlerin biçilmesi için kullanılan para ve fiyatlar Sovyetler Birliği için aynı değeri taşımamaktadır.

Para, Sovyetler Birliği ekonomisinde ancak tüketim pazarlarında bir

anlam taşımaktadır. Üretim aşamasında ise, işyerlerinin birbirleri ile olan ilişkilerinde hesap birimi olarak kullanılmakta, üretim planlaması hazırlanırken, para yerine, el emeği, ulusal kaynaklar, yatırım malları gibi faktörler dikkate alınmaktadır.

Leonid Brejnev, Komünist Partisinin 1976 yılı başındaki 25. Kongresinde yaptığı konuşmada, Sovyetler Birliğinde geçerli olan fiyatlar ve kâr anlayışını şöyle dile getirmektedir:

"...Maliyet fiyatları, kârlar ve terfiler gibi ekonomik özendiriciler ve kıstasların daha yararlı yönde kullanımı için yoğun çabalar harcamaktayız. Başka bir deyişle, bakanlıkların, kuruluşların, işyerlerinin ve özellikle kullanılan emeğin, kalitesini ve etkinliğini değerlendirebilmek amacıyla kullanılagelen ölçümleme sistemini bir bütün olarak daha iyi düzeye getirmek zorundayız."

Herkes tarafından onaylanan bir para birimi bulununcaya değin, takas sisteminin üretmek ve üretimi dağıtmak için en etkin yol olduğu anlaşılmaktadır. Ulusal para biriminin, planlı ekonomiyi dünya pazarlarının etkilerinden korumak amacıyla bloke edildiği, %3 ile % 4 oranındaki faizin üstündeki rakamların katma-değer dolayısı ile kapitalist sömürü olarak değerlendirildiği Sovyetler Birliğinde, yürürlükteki ekonomik ve ideolojik koşullar, rublenin konvertibl bir döviz olmasını önlemektedir. Paranın üretim ve bölüşüm aşamalarında, malların değerlerini yansıtan bir işlevi olmaması, parayı bir mal olarak, uluslararası dış pazarlardaki tehlikelerden korumaktadır.

Kapitalist ve kollektivist ekonomilerde, paraya ve fiyatlar sistemine farklı değerler verilmesi, değişik roller tanınması, takasın ve altının, Sovyetler Birliği ile yapılacak ticaretin esasını oluşturmasına neden olmaktadır. Doğu ile Batı arasındaki ticarette en büyük engel, ekonomilerin az gelişmiş olması, paranın konvertibl olmaması sonucu takasa bağımlı kalınmasıdır. Geçmişte, işbirliğinin kısıtlı tutulmasının da en büyük nedeni budur.

Öte yandan, Comecon üyesi, daha küçük ve daha çok sanayileşmiş birçok ülke için dış ticaretin daha büyük bir anlam taşıdığı görülmektedir. Örneğin, Macaristan ulusal üretiminin % 40'ı, Polonya ulusal üretiminin % 30'u, Çekoslovakya üretiminin % 35'i Dışsatıma bağımlıdır. Bu farklı ekonomilerin dayandıkları merkeziyetçi planlama ve ideolojik temeller, Sovyetlerin süper gücü üzerine inşa edilmiş olup, Comecon üyeleri arasındaki ticaretin büyük bölümü, takas üzerinde

yürümektedir. Bir başka anlatımla, Cemocon üyeleri arasındaki ihracat-ithalat bilançoları tümüyle ikili takas işlemleri ile sıfıra indirgenmektedir. Batı ile olan ticari ilişkilerde yapıldığı gibi, konvertibl olmayan dövizler ile işlem yapılabilmesi ancak çok yönlü anlaşmalar ile olanak bulmaktadır.

Comecon üyeleri arasındaki ithalat-ihracat bilançolarının sıfıra indirgenmesinde kullanılan "ruble takası" ya da "ruble transferi", dünya pazarlarına çok değerli döviz birimi olarak sunulduğu varsayılan "ruble değerleri"nin kullanılmasından ibarettir. Bu değerlerin gerçek fiyatları yansıtması ve iç piyasadaki malların değerini göstermesi hiçbir zaman söz konusu değildir.

Komünist ülkelerin ellerinde tuttukları dövizlerin konvertibl olmaması, sadece ikili takas işlemleri ile dış ticareti yürütebilmeleri, gereksinim duydukları malları dışardan alabilmek için uzun vadeli dış kredilere zorunluluk duymalarına neden oldu. Comecon üyelerinin elinde bulunan dış satım malları, gerek kötü kaliteleri, gerekse yetersiz miktarda bulunmaları nedeniyle, batı pazarlarında çok güç koşullar altında satılmaktaydı. Sovyetler Birliği, sadece tarımsal ürünler ile batı pazarlarında satış olasılığı çok kısıtlı yarı mamülleri dışa satabilmekte idi. Nitekim, Comecon üyeleri arasında yürütülen dış ticaret ayrıntılı olarak incelendiğinde, söz konusu planlı ekonomilerin durumu olduğu gibi görülmektedir. Sovyetler Birliği, kendi uydularına enerji ve mal sağlarken, karşılığında makina ve donatımı almaktadır. Sovyet ekonomisinin uzun süreyle ilkel düzeyde tutulması, batı ile olan dış ticaretini sınırlandırmış, 1950'lere değin durumda değişiklik görülmemiştir. Bu dönemde, ekonomik zorunluluklar yerine, politika ve ideolojiye öncelik tanınması, Doğu-Batı ticaretinin sınırlandırılmasına neden oldu.

Sovyet ekonomisinin sorunları

Sovyetler Birliğinin yıllardır sürdürdüğü dış ticaret politikası, Batı ile olan ticari ilişkilerin değiştirilmesi zorunluluğunu her geçen gün artırdı. Öyle ki, Sovyet ekonomik sisteminin giderek kötüleşmesi sonuçta, sosyal ve siyasal gerginlik ortamını tehlikeli bir noktaya getirdi. Bilimin ve teknolojinin en parlak dönemini yaşadığı bir ortamda, uzay ve silah tekniği konusunda övgü dolu çalışmaların gerçekleşmesine karşın, Sovyet tarımında üretkenliğin düşük kalması şikayetlere neden oldu. Amerikalı

genç tarımcılardan kurulu bir heyet, Sovyetler Birliği'ni ziyaret ettikten sonra hazırladığı raporda, Sovyet tarımının son derece düşük bir düzeyde bulunduğunu, gezdikleri tarımsal işletmelerde, Amerika'daki aynı randımanla çalışan işletmelere oranla on kat fazla kol emeği çalıştığını bildirdi.

Genel olarak yerleşmiş kanıya göre, Sovyetler Birliğinde kullanılan teknikler, hizmet sektöründe yirmi yıl, kimya sektöründe 15 yıl, hafif sanayi dalında 10 yıl, enformasyon konusunda en az 10 yıl daha gerilerdedir. Bu karşılaştırmayı, COMECON'un öteki üyeleri ile yapacak olursak, sanayi yönünden tüm Comecon üyelerinden daha ileri ve gelişmiş olan Demokratik Almanya Cumhuriyeti dışında, belki farklı ama aynı nitelikte sonuçlar alabiliriz. Ağır sanayi konusunda izlenen doktriner tutum, hafif sanayilerde uyumsuzluğa neden oldu, modern ve ileri teknolojik düzeyler arasında farklılaşmaya yol açtı. Zirvedeki merkezi plancıların yaş grubu 60-70 arasındadır. Fabrikalar ve işyerlerinde yöneticiler, ilk devrim yıllarından kalma yönetim kadroları tarafından baskı altında tutulmakta, zaman zaman küçük düşürülmektedir. Niceliksel hedeflere dayanan ekonomi politikası fabrika ve işyeri yöneticilerini zor durumlara düşürmektedir. Bu nedenledir ki, bir zamanların büyük devrimi "teknokrat-elektronik" devrimi Sovyetler Birliği'ne yirmi beş yıl gibi büyük bir gecikme ile geldi.

Kruşçef'in üzerinde çok durduğu "Birleşik Amerika'yı geçmek" girişimleri başarısız kaldı, Sovyetler Birliği ve uydularının bu açıkları kapatamaması, felaket sonuçlara yol açtı. Yabancıların gözlerini boyamak, dünyanın sitayişle bahsettiği "enflasyonsuz , tam istihdam" sloganları bile ekonomik yapının bozukluklarını gizlemeye yetmedi. Rusya, Polonya ve Çekoslovakya'da yiyecek maddesi satan dükkanların önlerinde 1975 ve 1976 yıllarında uzun kuyruklar oluştu, sosyal konut alanında hızla artan gereksinmeler asgari düzeyde bile karşılanamadı, tüketicilerin hiçbir çekici yön bulamadıkları kötü kalitedeki tüketim mallarına kitlesel boykotlar uygulamaları üzerine, sistemi kökünden sarsan derin çalkantıların belirtileri her yanı kapladı.

Siyasal yönetim kadrosunu oluşturanlar, sürekli olarak eleştirdikleri sanayi yöneticilerini giderek daha fazla artan şiddetle eleştiriye tuttular, batıya satılamayan kötü kalitedeki sanayi mallarından ve ticari durumun felakete dönüşmesinden, sanayi yöneticilerini sorumlu tuttular. 1976 yılı şubat ayında konuşan Brejnev, partiye şu görevi vermekten çekinmedi:

"... Yüksek düzeylerde bulunmaması gereken, düşük üretim ve verimliliğe karşın hâlâ yerlerinde durabilen üst yöneticiler, imzaladıkları sözleşmelerde yeralan yükümlülüklerini gerçekleştirmediklerinden yerlerinden alınmalıdır."

Ekonominin içinde yapılan bu kısıtlamaların sonucu COMECON iç ticaretine de aynen yansıtıldı. Komünist ülkelerden batıya yapılan dış satımın dağılımında, büyük oranı (% 65'den fazlasını) hammaddeler, madeni yakıtlar, tarımsal ürünler, yiyecek ve içecek maddeleri oluşturmakta idi. Bu dışsatım tablosu içersinde yatırım malları ise sadece % 10 dolaylarında kaldı. Sovyetler Birliği ile kalkınmakta olan ülkeler arasında sürdürülen dış ticaretin temel özelliği, ikili takas yöntemiydi ki, batı ile yapılan dış ticaret bu yöntemle büyük bir benzerlik göstermekteydi.

İç piyasada hızla artan talep nedeniyle, Sovyetler Birliği'nin yeni malları ve gıda ürünleri dışsatımını artırması olanaksızdı ve ortaya çıkan açığın, batılı ülkelere daha fazla mamül madde ve yatırım malı satılmasıyla giderilmesi gerekiyordu. Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere tüm Comecon üyelerinde, özellikle yüksek vasıflı eleman ve kol emekçisi sıkıntısı had safhaya ulaşmıştı. Bir yandan ücretlerin yükselmesi, tüketim mallarının düşük kalitesi öte yandan fiyat artışlarını önleyici yapay tekniklerin kullanılması, enflasyonu ciddileştirdi ve enflasyonu kimse reddedemez duruma geldi.

Üretilen malların düşük kalitesi nedeniyle batılı pazarlara satılamaması özellikle Macaristan, Romanya, Polonya ve Çekoslovakya yönünden büyük sorunlara neden oldu. Sovyetler Birliği yöneticileri, 1976 yılı ilkbaharında, bu nedenle ilk kez, Macaristan'ı kendilerine düşük kaliteli giysiler, terlikler ve mamül mallar satmakla suçlama gereği duydular. Yine 1976 yılı eylül ayında, Polonya hükümeti, işyeri yöneticilerine hitaben yayınladığı genelgede üretilen malların düşük kalitede çıkmasının, cinayet suçu gibi işlem göreceğini bildirdi ve lisans yoluyla olsun, işbirliği anlaşması ile olsun, sağladıkları batılı sermayenin yağmacı zihniyetle kullanılmasını, yönetimde başarısızlık gösterilmesini cezasız bırakmayacağını açıkladı.

Çekoslovakya ise, dışsatım olanakları sağlayacak malları üretecek ithal yatırım mallarına öncelik tanınacağını açıklarken, kaliteli mallara duyulan iç talebi karşılamakta başarılı olamadı. Polonya, Romanya, Çekoslovakya halkı, Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi giderek

hoşnutsuzluğunu açık açık gösteriyor, yatırım mallarını dışardan alarak kaliteli mal üretiminde ve dışarıya satışında istenilen noktaya varılamıyordu.

Bu durumu sektör sektör inceleyecek olursak, belki çok daha karanlık bir tablo gözler önüne serilebilir. Bozuklukların, darboğazların, sektörlerarası plansızlığın giderek arttığı ve kronik bir hal aldığı söylenebilir. Örneğin, Romanya'da gıda sanayiinin henüz ilkellik aşamasında bulunduğu, Bulgaristan ulaşım sisteminin yetersiz kaldığı, Sovyetler Birliği'nde tarımsal alt yapının (stok alanları, hazırlık çalışmaları, hasatın dağıtımı) hiç de parlak olmadığı gösterilebilir. Yayım ve enformasyon hizmetlerinde, elektrik, kimya, kâğıt, kauçuk ve cam sanayiilerinde aşırı bir yetersizlik görüldüğü söylenebilir. Bu nedenlerle, yukarıda belirtilen sektörlerin üzerinde, sözünü ettiğimiz gecikme nedeniyle büyük baskılar bulunmaktadır.

Çokuluslu şirketlerin egemenliği

Batı dünyası, Berlin'den Vladivostok'a değin uzanan topraklar üzerinde yaşayan 400 milyonluk tüketici topluluğunun yeterince doyurulmamasına büyük bir önem vermekteydi. Batı ekonomileri, kalkınmaktaydı ama, aynı zamanda grevler, yükselen ücretler ve enflasyon nedeniyle büyük zorluklar ile karşı karşıya bulunuyordu.

Kendi içlerinde oluşan anti-kapitalist, reformcu ve solcu rejimlerin tröstlere karşı bir politika izlenmesini kolaylaştıran yöntemlere başvurması ve özellikle "himayeci politikaların" yeniden gündeme gelmesi Batıdaki kapitalist firmaların komünist ekonomiler ile ilişki kurmalarına neden oldu. Böylelikle Batılı kapitalist firmalar ile komünist ekonomiler arasındaki çıkar ilişkisinin can noktasını çokuluslu şirketler oluşturdu. Lenin'in deyimiyle, çokuluslu şirketler bu düzenin bir ürünüydü. Günümüzdeki Dünya ticaretinin % 50'si bugün çokuluslu şirketler eliyle yapılmakta, batı dünyasının üretken sermayesinin % 75'i çokuluslu şirketlerin kontrolu altında tutulmaktadır.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun yapmış olduğu son bir çalışmaya göre, yeryüzünde en az iki ülkede faaliyet gösteren on bin çokuluslu şirket bulunmaktadır. Bunlardan genel merkezi Avrupa olan çokuluslu şirketlerin, Avrupa dışında 50 bin yavru şirketi, genel merkezi Amerika olan şirketlerin Amerika dışında 24 bin yavru şirketi

bulunmakta, bu Amerikan kökenli şirketlerden 113 tanesinin en az yirmi değişik ülkede faaliyetleri gözükmektedir. Sözü edilen rapora göre, bu şirketlerin en büyük 200 adedinin cirosu, tüm OECD ülkeleri gayrisafi milli hasılası toplamının % 32,9'una eşittir. Bu 200 şirketin yıllık cirosu, gayrisafi milli hasılalarına göre, Hollanda'nın %69'una, İngiltere'nin % 53'üne, ABD'nin %41'ine, Japonya'nın %30'una, Federal Almanya'nın % 27'sine, İsviçre'nin % 23'üne, Fransa'nın % 18'ine eşittir. Bu rakamlar bazı yanlış değerlendirmelere yol açabilir. Örneğin, ABD kökenli çokuluslu şirketlerin sayıca az gözükmeleri, kontrol ettikleri değerin düşüklüğünü göstermez. Çünkü ABD kökenli çokuluslu şirketlerin toplam cirosu, başka kökenli çokuluslu şirketlerden % 43 oranında daha fazladır. Yukarıda sayıları belirtilen çokuluslu şirketler içinde 1000 tanesi, bir ya da birçok şirkete ortak olarak, gücü tekelde toplamakta, yaygın ve sürekli bir kontrol mekanizması işletmektedir. Örneğin, petrol sanayiinde en büyük dokuz ya da on şirket arasında kurulan ortaklıklar, ilişkiler sonucu bu sanayi kolundaki 20 bin şirketin kontrolu bu dokuz çokuluslu şirkete ait bulunmaktadır. Kimya, kauçuk, plastik, kâğıt atom, ve hizmet sektörlerinde de aynı durum söz konusudur. Bu işkollarındaki şirketlerin büyük bölümü, şirketlerin yönetimleri üzerinde büyük etki ve güce sahip 30 ilâ 40 kadar banka ve finans kurulunun kontrolu altındadır.

Görülüyor ki, çokuluslu şirketler modern kapitalizmin çekirdeğini oluşturmakta, günümüzde gerçekten siyasal iktidarları kontrol ettikleri için, Ulusal Devletlerin yerlerini almış bulunmaktadırlar. Siyasal iktidarın çokuluslu şirketlere tevdi edilmesi sonucu 1950 yıllarının sonlarına doğru batılı sistemde köklü değişimler oldu, sanayideki büyük firmalar çok önemli noktalara yerleştiler. Böylelikle karşı karşıya gelen Doğunun otoriter bürokrasisi ile Batının otoriter çokuluslu şirketleri, Doğu-Batı ticaretinin geliştirilmesi ile tarafların sağlayacakları çıkar ve yararlar konusunda görüşbirliğine vardılar.

Doğu bloku yönünden, kapitalist sanayinin çok hızlı kalkınması sonucu, uğranılan teknolojik gecikmenin kesinlikle aşılması gerekiyordu. Doğu kendi eliyle bu gecikmeyi kapatmak istemiş, ama her keresinde başarısızlıkla karşılaşmıştı. Sovyetler Birliği'ndeki ekonomik sistemin nitelik yönünden daha ileri bir aşamaya geçmesi, bu zor durumdan kurtulması, o güne değin izlenen tecrit politikasının, katma değer kuramının, üretim araçlarının kollektif mülkiyette bulunmasının bir kenara bırakılarak, çokuluslu kapitalist tekeller tarafından uygulandığı

biçimde ekonominin bilime dayandırılmasını gerektirdiği kanısı egemen oldu. Böylelikle Sovyetler, kapitalist yabancı şirketlerden lisans ve teknolojiyi ödünç alan Japonların izlediği yollardan gitmeye başladılar. Sonuçta, tek başına tecrit edilmiş bir kalkınma modeli ile 20-25 yılda kapatılabilecek bir zaman açığını tasarruf ettiler. Aynı zamanda, uygulanan tek başına kalkınma koşullarının, batının teknolojik kalkınma hızına yetişmek için yetersiz kaldığını bizzat gördüler.

Ne var ki, otoriter tarafların bütünleşmesi için bu kez geleneksel bir engel ortaya çıktı: Komünist ülke dövizlerinin konvertibl olmaması, mal ve hizmet transferlerinin geniş çapta takasına engel oluyordu. Aynı şekilde, Sovyetler, gereksindikleri teknoloji ve yatırım mallarını satın almak için sahip oldukları çok önemli döviz rezervlerini kullanmayı başaramadılar. Piyasaya bol miktarda altın sürünce, altının fiyatı derhal düşmeye başlıyor, dışardan mal ve teknoloji satın alınması çekiciliğini hemen yitiriyordu. Böylelikle, Sovyetlerin altın satma girişimleri her keresinde başarısızlıkla sonuçlandı. Sadece birkaç kez, örneğin 1975 yılındaki buğday alışları sırasında olumlu sonuç alındı. Altın fiyatının hızla düşmesi, Sovyetler Birliği'nin batının kredi kuruluşları nezdindeki itibarını ortadan kaldırıyordu. Çünkü Sovyetler altını piyasaya sürerken gerekli destekleme işlemlerini yapmakta geç ve uzak kalıyorlardı. Uzmanların dediklerine göre, altın fiyatı onsu 150 doların altına düşer, düşmez, Sovyetler piyasaya altın sürülmesini durduruyorlardı. Öte yandan, Comecon, üyesi öteki ülkelerin ellerinde altın rezervleri yoktu, ayrıca kuvvetli döviz rezervlerine de sahip değillerdi.

İşte bu koşullarda, Doğu Avrupa ülkelerinde, çokuluslu kapitalist şirketlere çok çekici gözüken, bambaşka kaynaklar bulundu. Yüksek sayıda vasıflı disiplinli ve çok ucuz bir emek gücü.

Düşük ücretlerin çekiciliği

Batı ülkelerindeki ücretlerle kıyaslanacak olursa, Comecon ülkelerindeki işçiler beş ila 10 kat daha ucuza çalışmaktadırlar. Ayrıca, merkeziyetçi planla yönetilen ülkelerde, işçiler, özgürce sendika kuramamakta, ücretler konusunda gerçek anlamda bir görüşme ve tartışma yapma olanağına sahip bulunmamakta, çalışma süresi ve koşullarının değiştirilmesini etkileyememektedirler. Özellikle, işçilere grevin yasaklanması büyük önem taşımaktadır. Her düzeyde, işçilere

sendika yönetimlerine uyma zorunluluğu getirilmekte, sendika başkanları ve işyeri müdürleri, tek partinin üyeleri arasından seçilmektedir. Öte yandan, Batı'da iktidarın girişimlerini sınırlayan ve denetleyen birçok organların bulunmasına karşın, Doğu'da iktidarı kontrol eden bir otorite kesinlikle yoktu.

İşte beklemedikleri bir anda, grev yapamayan yüksek nitelikte çok sayıda kol emekçisini keşfeden çokuluslu şirketler, yeni bir işbirliği şekli geliştirerek, komünist ülkeler sayesinde büyük kârlar sağlayacaklarını gördüler. Yeni bir mal ve hizmet takas sistemi uygulayarak, hatta, dolar, mark, frank sterlin ve yen gibi dövizleri büyük ölçüde tasarruf ederek, kasalarında biriktirerek, tarihin en güç ekonomik darboğazlarından geçebileceklerini gören batılı kapitalistler, böylelikle yıllardır komünizme karşı inşa etmiş oldukları barikatları da teker teker kaldırmaya başladılar.

Yaratılan "detant cennetinde" Doğu ile Batı arasında, şimdiye değin görülmemiş bir ekonomik işbirliği kuruldu, barış içinde birlikte yaşamak için tantanalı kampanyalar düzenlendi. Böylelikle çok büyük projelere yakışır düzeyde yüksek kârların kazanılacağı görüldü, en küçük işletmelerde bile bu yöntemle kazançlı çıkılacağı anlaşıldı. Batının fiyat sistemine, doğunun konvertibl olmayan parasına karşın, ilk kez takasın sınırlı olanaklarına bağımlı kalınmadan belirli sayıda mal değişimi oldu, detant döneminin ekonomik ilişkileri kuruldu. Böylelikle, dünyada VOTKA–COLA dönemi başlamış oldu.

Fiat ve Krupp firmalarının 1950'lerde kurduğu ilk ticari ilişkilerden sonra, Willy Brandt'ın "Ostpolitik" (Doğu'ya yakınlaşma) politikası, VOTKA–COLA etiketinin Nixon ile Brejnev arasındaki ilişkilerde detant simgesi olarak kullanılmasına yol açtı.

Sözünü ettiğimiz Votka- Cola işbirliğinin gizli kalmış ayrıntılarını ve uygulanan teknikleri ilerde uzun uzun yazacağız. Şimdilik, bu işbirliği sayesinde, komünist rejimlerin batılı hükümetlerden ve özel sermayeli bankalardan, fabrika, teknoloji ve know-how alabilmek için gereksindikleri muazzam kredileri sağladıklarını belirtmekle yetinelim. Kapitalist tekeller, komünist rejimlere sağladıkları eğitim, teknik dokümantasyon ve modern hizmet olanakları ile kapitalist ortağın ortak üretimden alacağı payı garanti ettiler. Üretimdeki bu pay ya üretimin yapıldığı fabrikanın malları ya da başka bir fabrikanın malları olabilirdi. Yapılan antlaşmalar ile kapitalistler, komünist rejimlere bazen üretim sisteminin tümünü, bazen çok çok özel işlevi olan makineleri, bazen de

sanayi tesislerini "anahtar teslimi" sağladılar. Batılıların sağladığı kredilerin faizleri ise projenin toplam maliyeti içine katıldı.

Batılı firma ile Doğunun ilgili sanayi sektöründe dış ticareti yönetmekle yükümlü kıldığı otoriteleri arasında belirli bir projenin gerçekleştirilmesi için, basit bir iş sözleşmesinden, (% 49-% 51) "% 50 % 50" sistemine dayanan resmi ve hukuki bir şirket kurulmasına kadar çok değişik yöntemlerden yararlanıldı. Bu tür kuruluşlar, Doğu ve Batıya da avantaj sağlayan Votka-Cola tipinden işbirliğini uyguladılar. Ortaya çıkan bu tür işbirliği ise, bugüne değin kapitalist yöntemlerle, uluslararası düzeyde uygulanan "clearing" tipi ihracattan çok farklıydı. Votka-Cola'dan önce, kapitalist firmalar ticaret yaptıkları ülkelerle, ithalat ve ihracat rakamlarını karşı karşıya getiriyorlar, arada çıkacak farkın, üzerinde anlaşma sağlanan bir dövizle ödenmesini kararlaştırıyorlardı. Oysa, bu yeni tür işbirliği aradaki farkın para ile değil de mallar ile ödenmesini öngörüyordu.

Çeşitli yönleri ile takası andıran bu değişim, aslında takastan çok daha karışık bir esasa dayanmaktaydı ve geçmişteki örneklere oranla çok daha esnek davranılıyordu. Batı ile yapılan bu tür anlaşmalar Doğunun tecrit, otoriter yönetimini yürüten seçkinlerin sanayi ve politika üzerindeki egemenliklerini sürdürmelerini sağlamaktaydı.

Sovyetler Birliği ve uydularının yöneticileri, yaptıkları son çağrı ve açıklamalarda, nitekim bu tür antlaşmaların, kendi ideolojik ve daimi hedefleri, yükümlülükleri ile en ufak ilişkisi bulunmadığını belirttiler. Savundukları ideolojinin, kapitalizmin yıkılmasına yardımcı olmak, işçilerin sömürülmelerine son vermek için işçi hareketlerini desteklemek ve sosyalizmin kesin zaferini sağlamak amacına yönelik olduğunu vurguladılar.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi genel sekreteri Leonid Brejnev tarafından yapılan konuşmada, birkez daha "sosyalizm" ve "barış" terimlerinin birleştirildiği ve savunulduğu görülmektedir.

Brejnev konuşmasında şöyle demektedir:

"...Hiç, ama hiç kimse, detant nedeniyle, komünistlerin kapitalist sömürü ile uzlaştıklarını, tekellerin devrimle bütünleştiğini sanmasın. Ayrıca, şu unutulmamalıdır ki, detantın en temel koşullarından biri, devletlerin iç işlerine karışmama ve onların bağımsızlıklarına ve egemenliklerine saygılı olmaktır.

Detantın, sosyalizm ve komünizmin barışçı bir yöntemle inşası için

en elverişli koşulların yaratılmasında bir araç olduğu gerçeğini de hiçbir zaman saklamıyoruz. Sadece bu olgu bile, sosyalizm ile barışın birbirlerinden ayrılmaz olduklarını doğrulamaktadır."

Yugoslovya örneğini dışarıda bırakırsak, bütün bu açıklamalar ve yapılan antlaşmalara inanılacak olursa, yapılan işler, merkezi yönetimlere sahip ekonomilerin dışında gerçekleşmekte, bütün bu işlemlere karşın sosyalist yapı bozulmadan varlığını korumaktadır. Oysa, böyle bir işbirliğinin, Doğu Avrupa'daki sistemlerde bir değişikliğe yol açmamasını düşünmek olanaksızdır. Zira, batılı arzulara göre biçimlendirilen Doğu bloku tüketicileri, giderek artan bir konfor talebi göstermekte, özellikle bireysel mülkiyete hitap eden otomobil için yanıp tutuşmaktadırlar.

Komünist yöneticiler ise, fiyat ve para sistemlerinin uzun süredir merkezi kontrol altında tutulması nedeniyle, bu işbirliğinin, ekonomik, politik ve sosyal bütünlük kazanmış sistemlerinde bir değişikliğe yol açmayacağı kanısını taşıdıklarını söylemektedirler.

Çıkarların bütünlüğü

Yürürlükteki antlaşmalar, Doğu'nun teknolojik büyümesi için zorunlu tüm ekonomik kıstasları yerine getirirken, Doğu'nun para birimini tecrit edici ve koruyucu özelliğini ortadan kaldırmamaktadırlar. Daha önceki uygulamalarda, batılı bankerler, kapitalist firmaların alacaklarını tahsil edememesi ve Doğu Avrupa ülkelerinde gerçekleştirdikleri kârları bu ülkelerde biriktirememesi nedenjyle, Doğu'nun artan kredi taleplerini yerine getiremiyorlardı. Bugünkü işbirliği antlaşmaları ise, döviz engellerini ortadan kaldırmayı gerektirmeden, mal değişimi yapılmasına olanak vermektedir. Ayrıca, Doğu'nun hayati gereksinme duyduğu teknolojiyi satın almak için muazzam miktarda altın ödemesi gerekmemekte, böylece Doğu'nun altın yoluyla kayıplara uğraması ve para biriminde ve sisteminde değişiklik yapması önlenmektedir.

Doğu bloku hükümetleri bu yöntemle, kapitalist sistemin açmış olduğu kredi bolluğu içinde para ve banka sermayesi ile bütünleşmek tehlikesini savuşturmuş oldular. Yapılan antlaşma, sağlanan kredi karşılığının, gerçekleştirilen üretimin bir kısmının (ki bu oran % 30 ilâ % 60 arasında değişmektedir), tekelci kapitalistlere verilmesi ile ödenmesini gerektiriyordu. Tekelci kapitalistler, böylelikle dışa sattıkları mallar için bir üretim garantisi elde ediyorlar, normal yollardan Batı blokuna

satılması olanaksız Doğu bloku mallarının büyük bir ihracat sıkıntısı çeken Doğu ülkeleri namına satışını gerçekleştiriyorlardı. Batılı firmalar, sağlanan kredi ve teknolojinin çok ufak bir bölümünün bedelini (genellikle % 10 ilâ % 15'ini) güçlü döviz birimi ile ödenmesini istiyorlar, demenin geri kalanının mallar ile karşılanmasını onaylıyorlardı.

Doğu'daki ekonomik sistemlerin, çok ciddi gecikmeler gösterdiği, üretimin gerek nitelik gerekse nicelik yönünden krize düştüğü, Batı'ya ödenmesi gereken borçların ve dış ticaret açıklarının sürekli ve hızla arttığı bir ortamda, takas yöntemine dayanan bu işbirliğinin kurulması, lisans ödemelerinin durdurulması, kredi karşılığı mal alımı, ortaklaşa üretim, ortaklaşa işyeri ve ortaklık sözleşmeleri ile Doğu bloku gerçekten kurtuluş yollarını bulmuş oluyordu. Bu sayede, Sovyetler Birliği'nin gözden düşmüş, itibarını yitirmiş, seçkinler sınıfı (KGB, Parti, Bürokrasi) bulunduğu yerde kalma olanağı buldu. Doğu Avrupa ülkelerinin şefleri, sermaye piyasasının kötülüklerine bulaşmadan, batılı teknolojinin sağladığı bu destek ile geçici de olsa önemli bir nefes ve oksijen alma zamanı buldular. Bu yardımın, Doğu'da yıllardır kemikleşmiş seçkinler kalesinin duvarlarını yumuşattığı ya da gelecekte ne gibi sonuçlara yol açacağı, şimdiden söylenemez. Ne var ki, Doğu'daki yönetici sınıfı bu yardımdan en ufak bir kaygı duymamakta, kapitalistlerin kendilerine satmaya devam edecekleri bu halatla, ilmiği kapitalistlerin boynuna geçireceklerini planlamaktadırlar. Antikomünistlerin de yer aldığı batılı unsurların, sistemi içerden çökertmek ve yıkmak amacıyla bu teknolojik yardımı yaptığına inanan bir tek Doğu bloku yöneticisi ortaya çıkmamaktadır.

Ekonomik detant ya da işbirliği, Doğu blokunun ideolojik barajına hiçbir zaman zarar vermeden, Doğu'nun ekonomik kalkınma amaçlarına yarıyorsa, Doğulu yöneticiler buna inanıyorlarsa, hiç kuşkusuz Batı'nın karşı ideologları derhal durum değerlendirmesine gidecekler, yürürlükteki antlaşmalara yeni bir şekil vermek isteyeceklerdir. "Tekelci kapitalistlerin", çokuluslu şirketlerin detanttaki amaçları hiçbir zaman, bir nükleer savaş olasılığını önlemek, komünist ve demokratik sistemler arasında, her iki tarafın da en iyi yönlerini bir araya getiren yapıcı bir görüş birliği sağlamak değildi. Hele çokulusların, liberalizmi değerlendirmek, insan haklarını korumak, komünist ülkelerin içersine pazar ekonomilerini yerleştirmek gibi kaygıları olmadı.

"Ticaret yapmak için barış!", "Ekonomi, barışın silahıdır!", "Savaşma, seviş" gibi sloganlar, çokuluslular ile yüksek meblağ karşılığı

sözleşmeler yapan ideologların, hukukçuların işidir. Bu yorgun savaşçılar emeklerinin karşılığını (?) Rockefeller'den, bankalardan, petrol şirketlerinden alırken, batılı yöneticilerin arzularını tanıtmak için dünyanın en büyük tanıtma ve reklam firmalarından yararlandılar.

Sovyetler Birliği, Polonya, Çekoslovak ve Doğu Alman halkları ise sürekli olarak üretilen malların reklamları ile etkilendi. Amaç, Doğu'daki işçileri azami oranda sömürerek, hatta Batı'ya oranla daha fazla sömürerek, çokuluslu firmaların elindeki kârların ve likiditenin hızla artmasını sağlamaktı. Zaten, büyük iş adamlarının işi, kârları ve katma-değeri artırmak, daha fazla kâr sağlamak değil midir? Doğu bloku yöneticileri onlara yardımcı oldular, kapitalistlerin işlerini kolaylaştırdılar. Zaten istenilen işbirliği değil miydi? Alışılmış ticaret işlemlerine başvurmadan, kârların gerçekleştirilmesi, çokuluslu şirketlerin komünizmi kapitalistleştirmelerine yol açtı.

Zaman zaman ileri sürülür ve denilir ki, bu şekilde kurulan işbirliği sayesinde yapılan ticaret hacmi, Doğu-Batı arasındaki ithalat-ihracat toplamının çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Yapılan ve sürdürülen işbirliği antlaşmalarının önemini ve anlamını küçük göstermek, hükümetlerin, çokuluslu şirketlerin ve onların hizmetindeki haberleşme ve iletişim araçlarının çıkarlarına uygun düşmektedir. Zira, işbirliğinin gerçek niteliği kamuoyu tarafından öğrenilecek olursa, yöneticilere her yerden tepkiler gelmeye başlayacaktır. Bir yandan, sendikalıların olmaması, ücretlerin aşırı şekilde düşüklüğü nedeniyle batılı firmaların çok ucuza ürettiği malları batılı pazarlarda dampingle satması sonucu, küçük firmalar iflas edecek, işsizlik artacak, işçiler huzursuz olacaktır. Öte yandan, işbirliği antlaşmalarının yaygınlaşması, faiz hadlerini yükseltecek, enflasyon hızlanacak ve tüketim mallarının tümünün fiyatları artacaktır. Bu arada, özgürlüklerle ilgilenen tüm ülkeler, yeryüzündeki demokratik ülke sayısının giderek azalmasından kuşku duyacaklar ve Doğu'nun siyasal-ekonomik otoriteleri ile Batı'nın ekonomik otoriteleri arasında varılan gizli antlaşmaların niteliğini araştırmak, soruşturmak isteyeceklerdir.

Soruna bu açıdan eğildiğimiz takdirde, işbirliği yapan her iki tarafın sahip olduğu kontrol sistemleri arasında birçok ortak yön bulunduğu görülmektedir. Gerek Doğu bloku rejimlerinin, gerekse batıyı yöneten çokuluslu şirketlerin iç yönetim şeklinin askeri tipte hiyerarşik ilkelere dayandığı söylenebilir belirli bir tekelin sıkı kontrolu altındaki bir

bütünleşme, dış ekonomik ilişkilerde de işbirliği yapılmasını zorunlu kılar. Şöyle ki, ortak bir iş yeri ya da herhangi bir adi ortaklık, devlete ait bir dış ticaret tekeli ile işbirliğine giderse, onun dış ticareti kendi tekeline almayacağını ve dünya ekonomisinde kartelleşmeyi benimsemeyeceğini kim söyleyebilir? Shell, Exxon ve BP şirketleri Sovyetler Birliği'nde devlete ait Petrol Dış Ticaret Kurumu ile işbirliği antlaşması imzaladıktan sonra, batılı petrol şirketleri ile Soyuznefteexport arasında rekabet yapılması kadar saçma bir şey düşünebilir miyiz? Zaten işbirliği antlaşmasını izleyen günlerde, tarafların hizmetleri, teknikleri, sistemleri arasında birleşme ve bütünleşme olmakta, sonuçta birleşik bir işyeri ortaya çıkmaktadır. Çünkü, antlaşmaya imza koyan taraflardan biri, zaten tam bir tekel niteliği taşımaktadır. Petrol konusunda faaliyet gösteren tüm Dış Ticaret kuruluşları bu kuruma, kurum ise merkezi tekel niteliği taşıyan devlete ait bulunmaktadır. Bu durumda rekabetin azalmayacağını söylemek olanaksızdır. Tersine, artan işbirliği sonucu batılı sistemlerin tümü üzerinde bir idari kontrol sistemi kurulmuş olacaktır. Eğer A,B ve C organik olarak ortak çıkarlar nedeniyle D ile bütünleşmiş ise, bu parçalar arasında nasıl rekabet olur? Rekabet olması, mantık ve sistem dışındadır.

Yürürlükteki işbirliği sistemi, üstyapıları ve dalların sayısını artırır ve yaygınlaştırırken, sorunun ağırlığı artmaktadır. Kamu ve özel sektöre yöneltilen krediler hızlandıkça, çokuluslu şirketlerin yatırımları çoğalmakta, işbirliği antlaşmalarını imzalayanlar güç kazandıkça, yürürlükteki antlaşmaların sayısını artırmak için daha büyük bir siyasal ve ekonomik baskı ile karşılaşılmaktadır. Güçleri her geçen gün artan çokuluslu şirketler, bağlı oldukları devletlerin ekonomik ve siyasal kararlarını etkileyerek, aralarında büyük ekonomik ve mali çıkarların bulunduğu Doğu rejimlerinin bugünkü şekilleri ile desteklenmesini sağladılar. Batılı şirketlerin, Doğu blokunda 50 ile 60 milyar dolarlık yatırım yaptıktan, Doğu ülkelerine en az bu kadar da kredi açtıktan sonra, bankaların ve çokuluslulların Doğu rejimlerinde hiç de istenmedik bir değişiklik görmelerine tahammülleri yoktur.

Sorunu ekonomik yönden ele alacak olursak, Doğu rejimlerinde cereyan edecek bir yönetim değişikliği tüm dış antlaşmaların askıya alınmasına neden olabilir ve bugünkü rejimlerin almış oldukları zorlayıcı ve antidemokratik kararlar sonucu bağıtlanan borçların ödenmesi tehlikeye düşebilir. Aynı şekilde, hür sendikaların kurulması toplu iş

sözleşmeleri, sanayide demokraksi, grev hakkı ve öteki demokratik sendikal hakların ortaya çıkmasına, otoriter ülkeler ile batılı firmalar ne seyirci kalabilir, ne de memnunluk duyabilir.

İşte bu nedenledir ki, çokuluslu şirketlerin, yukarda belirttiğimiz baskı rejimlerinin sürdürülmesinden mali çıkarı vardır ve bu rejimlerin en katı destekleyicileri, sessiz ama güçlü çokuluslu şirketlerdir.

Batılıların Doğu rejimlerinden 50 ilâ 60 milyar dolar alacağının bulunması, diktatörlere bazı ödünler verilmesini zorunlu kıldı. Bu nedenle, her şeyin değerinin milyarlarca dolarla ölçüldüğü (Yerüstü dünyasında) insanların temel hak ve özgürlükleri, konuşma özgürlüğü, görüşlerini özgürce açıklama hakkı, vb. gibi şeyler üzerinde fazla durulmadı. Adına detant denilen bütünleşme sürecinin yolaçtığı yaygın ve derin sonuçlara, tarihte çok az rastlanıldı. Ortaklaşa üretimin tarihte çok ağır sonuçlara yol açan olgular içinde yer alması, geleceğimizi de yakından ilgilendirir. Süpergüçler, aralarında ideolojik kavgayı sürdürürlerken bile ortaklaşa üretim olgusundan vazgeçemediler. Örneğin, Ortadoğu'da Araplarla İsrailliler arasında Kippur savaşı sürerken, ateşkes görüşmeleri yapılırken, Votka-Cola işbirliği her zaman yürürlükteydi. Vietnam savaşının sona ermesi, Amerikan askerlerinin yıkıcı bir şekilde Güney Vietnam'dan ayrılmaları ve Güney Vietnam'ın Kuzey Vietnam'a bırakılması sırasında bile Votka-Cola işbirliği bütün hızıyla işlerliğini koruyordu.

Batılıların büyük bir kesimi, bu yapıtın yazarı gibi, Vietnam trajedisinin başından bu yana Amerikan müdahalesine karşı çıktılar. Ne var ki, sonucu sağduyu değil de Amerikan silah tesislerini işleten çokuluslu şirketler ile Doğu'daki rejimi ellerinde bulunduran yöneticiler arasında varılan gizli bir antlaşma sağladı. Zaten, Amerikan askerlerinin bu denli hızlı ve topyekun geri çekilişini Amerikalıların Güney Vietnam'a askeri yardımlarını aniden kesmelerini açıklamanın başka bir yolu yoktur.

Sovyetlerin yardım ve onayı olmadan, ne Henry Kissinger'in adım adım yakınlaşma yöntemi, ne Ortadoğu diplomasisi, ne de Vietnamlılar arasında sürdürülen görüşmelerin başarı kazanması mümkün değildi. Her iki taraf da, birbirlerini üzen, zor duruma düşüren sürtüşme noktalarının kaldırılmasını, büyük projeleri "Votka-Cola" işbirliğini gerçekleştirmek için zorunlu gördüler. Yerüstü Dünyasının seçkin politikacıları bunun için ekonomik işbirliğini sitayişle savundular.

Mao'nun, Henry Kissinger tarafından Time dergisine aktarılan açıklamaları doğru ise, Mao Ze-dung'un, Amerikalıların komünizme karşı

sürdürülen savaşı desteklemeleri sırasında ekonomik gerçeklere bağımlı kaldıklarını, birçok yönetici gibi anlamadığı görülür. Zira, Mao, Kissinger'e şöyle diyor:

"ABD gibi büyük ve güçlü bir devletin, elli bin asker yitirince Vietnam 'dan geri çekilmesini anlayamıyorum."

Mao, bu sözleri ile, Güney Vietnam'ın kendi düşmanına terkine yol açan geri çekilmenin arkasında yatan inceliği görmediğini itiraf etmektedir. Aynı şekilde, Watergate olaylarını da anlamamış ve 20 Eylül 1976 tarihli Time dergisinde yer aldığı gibi "ABD gibi büyük bir ülkenin nasıl olur da Watergate gibi bir olaya izin verdiğini" sormuştu. Görülüyor ki, esası siyasal diktatörlüğe dayanan iktidarı sırasında Mao, ABD' deki iktidarın ve yönelişlerinin gerçek yapısını anlayamadı. Nixon'un düşüşünü, CIA'nın girişimlerine bağlayamadı. Gerçekte, Kissinger-Rockefeller kliğinin kişilik kazandırdığı detant kavramı daha da kötüye gitmesin diye, CIA, Watergate olayı ile sadece bir görüntü olan Nixon'un düşüşünü planladı ve gerçekleştirdi.

Görüldüğü kadarı ile Mao, çokuluslu şirketlerin dayandığı büyük imparatorlukların matematiksel gelir-gider hesaplarını da anlamakta zorluk çekti. Çünkü, çokuluslu şirketler, Amerikalıların Vietnam'dan geri çekilmesi halinde imzalanacak beklenmedik işbirliği antlaşmaları sayesinde Vietnam savaşından sağladıkları kazancın üzerine çıkacaklarını hesapladılar.

Politikacıların ve askeri komutanların başarılı olanları, hesaplarını kısa vadeli çözümlere değil de, milyarlarca doları bulan ekonomik uzun vadeli planlara bağlayan ve karar vermeden önce mümkün olan en uzun süreli garantileri sağlayanlarıdır. Oysa, maliyecinin, bankerin karar vermesini etkileyen temel faktör, istikrardır. Bankerin yatırım yapabilmesi için taraflar arasında sürtüşme çıkmaması, büyük uzlaşma ve işbirliğinin tehlikeye düşmemesi esastır. Portekiz, Angola gibi yerel olaylar ise bütünün işleyişini bozmaz, giderek şiddetlenen duygulara kapılan ideologların kendilerini tatmin eden emniyet subapları olarak işlev görürler. Kendilerini siyasal şef olarak tanıtanların büyük bir bölümü, Mao bile, ne çokuluslu şirketlerin kafalarındaki planları, ne de bu planların yol açacağı büyük sonuçları önceden sezme başarısını gösteremediler.

Ucuz faizli krediler detantı finanse ediyor

1950 yıllarının sonundan bu yana Doğu ile Batı arasındaki ticaret

dev boyutlarda arttı. 1960 yılından sonra bu ticaretin toplam dünya ticareti yıllık artış hızının üzerine çıkarak % 18 gibi bir oranda hızlandığı saptandı. Böyle bir oranın, COMECON içindeki ticaret artış hızının bile iki katı olduğunu söylersek, sorunun ciddiyeti daha iyi anlaşılır.

Doğu ile Batı arasındaki ticaret hacmi 1960 yılından 1976 yılına dek hızlı artışını sürdürdü ve 5 milyar dolardan 40 milyar dolara yükseldi. Aynı anda, taraflar arasındaki ihracat kalemlerini kontrol eden Koordinasyon (COCOM) listesinden stratejik mallar üzerine konan ambargo kaldırıldı. Söz konusu liste, bu komitenin Paris'te çalışmalarını sürdüren 15 ülke temsilcilerinden kurulu sekreterya tarafından hazırlanmıştı. Komitede, NATO'nun tüm üyeleri, İzlanda dışında, temsil ediliyordu. Japonya'nın da üyesi olduğu komite sekretaryası önce stratejik değer taşıyan binlerce mal grubu saptamış, daha sonraları mal sayısını 150'ye indirgemişti. Dışa satımına izin verilmeyen mallar arasında, geliştirilmiş patlayıcı maddeler, nükleer malzeme ve askeri amaçlarda kullanılması mümkün çok gelişmiş araçlar kalmıştı.

Doğu blokunun sahip olmak istediği teknolojinin, sivil yaşamda olduğu kadar, askeri yaşamda da kullanılabileceği düşünülüyordu. Sovyetler Birliği, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Çekoslovakya ve öteki Comecon üyelerinden kurulu askeri sanayi tesislerinin en az batıdaki benzerleri gibi yaygın ve geniş tutulduğu biliniyordu. Doğu blokunda ordunun yönettiği bu fabrika ve tesisler, sadece silah ve cephane üretmekle kalmıyor, sivil yaşamda tüketilen malları da, örneğin otomobil, dayanıklı elektrik malzemeleri, madeni esya ve günlük tüketim mallarını da üretiyordu. Bu koşullar altında batılı bir firma, örneğin General Motors, Ford, Fiat gibi firmalar ile Doğu bloku ülkelerinin dış ticareti yöneten kurumları arasında bir anlaşma imzalanması sonuçta dolaylı da olsa, batılı firmaların bu ülkelerin üskeri nitelikteki üretim tesisleri ile ilişki kurmalarına neden oldu. Batılı hükümet ve çokuluslu şirketlerin bu gerçeği önceden bildikleri ve bizzat bu ilişkileri kurmak için böyle hareket ettikleri görülmektedir. Bu gelişmeler ve olgular şunu gösteriyor ki, ekonomik ve ticari amaçlar, her zaman askeri amaçların üstesinden geliyor, Doğu'nun şimdiye değin alışmadığı bir ortamda, askeri çıkarlar ikinci plana düşüyordu.

Doğu ile Batı'nın dış ticaretini yönlendiren ve yöneten tekeller, ticari ilişkilerde denge unsuruna ilk kez büyük önem verdiler. Oysa, buraya kadar açıkladığımız nedenlerden tekeller ile kapitalist ülkeler arasındaki

dış ticarette dengeden çok kâra önem verilirdi. Batı ile işbirliğinden önce, Doğu ülkelerinin ekonomi politikası başarısızlığa uğruyor, dış ticaret açığı giderek büyüyordu. 1977 yılı ocak ayında, dış ticaret açığını 60 milyar olarak saptayan uzmanlara göre, Sovyetlerin batıya olan uzun dönemli borçları 10 ilâ 12 milyar dolara yükselmiş, yıllık faiz ödemeleri ise 800 milyon doları bulmuştu. Dünyanın en büyük bankalarından biri olan Morgan Guaranty Trust, Votka-Cola türü antlaşmaların finansmanını gerçekleştiren bir kurum olarak 1976 yılı ağustos ayında yayınladığı raporunda, Doğu ülkeleri dış ticaret açığını 32 milyar dolar olarak gösterdi. Morgan Guaranty Trust, kuşkusuz batılı bankalarda ve para piyasalarında bir paniğe neden olmamak için, bu rakamı gerçeklerin altında gösterdi.

NATO tarafından hazırlanan bir gizli raporda, Doğu bloku açığı 50 milyar dolar olarak gösterilmiş, fakat batılı kapitalist özel sermayeli bankaların dünya çapında bir hücumla karşılaşmaması halkın paniğe kapılmasını önlemek için, bu rakam kamu oyuna 35 milyar dolar olarak açıklanmıştı. Fransa ve İtalya gibi ülkelerin verdikleri kredilerin çok altında rakamları kamuoyuna açıkladıklarını gözönüne alırsak, Doğu ülkelerinin batıya olan borçlarının rahatlıkla 60 milyar doları aştığını söyliyebiliriz.

Doğu'nun batıya olan borçlarının her ay 1 ilâ 2 milyar dolar arttığını varsayarsak, Doğu'nun yılda 12 ilâ 24 milyar konvertibl döviz harcamak zorunda kaldığını görürüz. Açıkların kronik olarak artışı, batı tarafından yeni kredi kaynaklarının sağlanması ya da Sovyetler Birliği'nin yeni altın satışlarına başvurması demektir. Yılda 700 ilâ 800 milyon dolarlık altın satmak durumunda kalan Sovyetler Birliği, bu yola başvurmamak için geçtiğimiz on yılda, ortaklaşa üretimi içeren birçok antlaşmayı imzalamak sonuçta batının açtığı finansman kredilerini onaylamak durumunda kaldı. Geri kalmış birçok ülkede olduğu gibi, Sovyetler Birliği'nin dış borç ödemeleri (konvertibl döviz ile) Dış satımının büyük bir bölümünü % 20'sini tutuyordu. Böylesine yüksek bir oran karşısında batılı bankerler ciddi ciddi düşünmeye başladılar.

Wall Street ve Londra kentinin finansman kurumları, Sovyetler Birliği ile ekonomisi merkezi planlama sistemi ile yönetilen öteki ülkelere açılan kredilerin oldukça rizikolu olduğunu biliyorlardı. Sovyetler Birliği ise, elli yıldır kendisine açılan kredilerin ve borçların geri ödenmesinde en ufak bir gecikmeye yol açmamakla övünüyordu. Madem ki tüm sanayi

devletin malı idi, o zaman Sovyet sanayi tesislerine açılan kredilerin arkasında bizzat hükümet vardı , bu bile başlıbaşına bir garanti idi. Fakat, şu anda borçların finansmanı için sınır noktasına gelindi ve borçların uzun döneme çevrilmesi için yapılan başvurular giderek çoğalmaya yüz tuttu. Sovyetler Birliği'nin sahip olduğu toplam altın rezervlerinin değeri ise toplam borçların altına düştü. Böylelikle çok kritik bir döneme giren Sovyetler Birliği'nin, yeni borçların altına girmek istemesi halinde, batılı para piyasalarında dalgalanmaların başlaması kaçınılmazdır.

Sovyetler Birliği'ne bir kıstas olmamakla birlikte, Kuzey Kore'nin batılı bankerlere olan 700 milyon dolar borcu karşısında vaadlerini yerine getirmemesi, ilk kez bir komünist ülke hakkında olumsuz izlenimlerin yaratılmasına neden oldu. Kuzey Kore, ödemesi gereken yıllık borç miktarlarına sürekli itiraz ederken, First National City Bank ve Chase Manhattan Bank gibi ABD'nin en büyük bankaları ile İsviçre bankaları, bu durumdan şikayetçi olduklarını açıkladılar. Merkezi planlama ile yönetilen ülkelerin ne pahasına olursa olsun borçlarını ödedikleri efsanesini yıkmak istemeyen kapitalist finansman kurumları, sosyalist onurun hâlâ güvenilir ellerde olduğuna inanmakta, komünist borçluların güvenlerini sarsacak bir girişimde bulunmaktan çekinmektedirler.

Sorunun finans ve mali yönü, takas ve ortaklaşa üretim karşılığı mal alma sistemine yeni ve önemli boyutlar kazandırmaktadır. Nitekim Polonya ve Çekoslovakya Başbakanları, kendi dış ticaretlerini güçlendirmek, ihracatı artırmak ve sağlam döviz gelirlerine sahip olabilmek için yürürlükteki proje antlaşmalarının sürdürülmesini tek çıkar yol olarak gördüklerini açıkladılar. Kredi karşılığı mal satın almaya dayanan takas sisteminin, kapitalist teknolojiye kapıları açık tutmak ve detantı korumak için etkin bir çözüm yolu olduğunu savundular. ABD'nin Sovyetler Birliği, Çekoslovakya ve Macaristan'a vermemesine karşın, birçok batılı ülke tarafından Doğu ülkelerine tanınan "en çok ayrıcalıklı ülke" statüsünün bile, Doğu'da üretilen pahalı ve kötü kaliteli, malların, batı pazarlarında satılmasını kolaylaştırmadığı görüldü. Dış satımların darboğazda kalması, bugünkü borçların tarımsal ürünler ile ham madde dış satımından sağlanacak az sayıdaki konvertibl dövizle ödenemeyecek olması, Sovyetler Birliği'ni, daha gelişmiş ve daha kaliteli malların üretilmesi için çokuluslu şirketler ile işbirliği yapmaya zorladı.

Bu tür işbirliği antlaşmaları, çokuluslu şirketlerin kârlarını

artırmaktadır. Çünkü, böylece hem ucuza üretilen mallar batı pazarlarında Amerikan pazarlarında damping yöntemi ile satılmakta, hem de Sovyetlerin elinde kalan ortak üretim malları batıya ihraç edilebilmektedir. Birinci şıkta, çokuluslu şirketler yabancı ülkede yatırım yapmaları nedeniyle vergiden muaf yeni gelir kaynaklarına sahip oldular. İkinci şıkta ise Sovyetlerin elindeki malların dışa satışı sonucu sağlanan konvertibl döviz gelirleri ile, Doğu blokuna kredi açan finansman kuruluşlarının kuşkuları giderildi ve yeni kredilerin açılması teşvik edildi.

Sovyetler Birliği yöneticilerinin durumla ilgili kaygı ve görüşleri ise Brejnev'in Sovyetler Birliği Komünist Partisi 25.Kongresi nedeniyle şubat 1976'da yaptığı konuşmasında açıklık kazandı: Brejnev o günkü konuşmasında şöyle diyordu:

"... temeldeki en önemli ekonomik sorunlar arasında, yabancı ülkelerle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi giderek artan bir önem taşımaktadır. Bu işbirliği antlaşmalarının giderek sanayiinin öteki sektörlerini de içermesinin zamanı gelmiş bulunmaktadır."

İki taraf arasında yapılan antlaşmaların kapsamı o zamana dek sadece tüketim malları ile tarımsal ürünleri içerirken, yukarıda belirtilen açıklamadan sonra, sanayi mallarının da "kredi karşılığı mal satın alma" sistemine dayanılarak ortaklaşa üretilmesi gerçekleşti ve iki taraf arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi için baskıların hangi yönden geldiği anlaşıldı.

2- Kredilerin Taşıdığı Önem

Tass ajansının 20 Eylül 1976 tarihli bültenleri, Sovyetler Birliği'nin ilk kez COMECON üyelerinin kapitalist bankalara olan borçlarının kritik bir düzeye geldiğini onayladığını haber verdi. Aynı haberde, banka kredilerinin dondurulması halinde ortaya çıkacak tehlikelere işaret edilmekte, böyle bir girişimin detanta ve genel barış havasına büyük bir darbe indireceği ileri sürülmekteydi. Ajans, Doğu bloku ülkelerinin borçlarına sadık olduğunu örneklerle açıklıyor ve batıda bunun tersine çıkartılan söylentilere hücum ediyordu. Zira, o günlerde batının büyük bankerleri de aralarında toplantılar düzenleyerek, bundan böyle bu denli muazzam kredilerin açılıp açılmayacağı üzerinde görüş alışverişinde bulunuyorlardı. Bankerlerin büyük bir bölümü, bu denli bir dış ticaret açığının ancak çok hızlı dışsatım artışı ile kapanacağını savundular ve bu dışsatım patlamasının çok ilginç sonuçlar yaratacağını ileri sürdüler. Böylelikle, taraflar ortaklaşa gerçekleşecek üretimin batı pazarlarına satılmasıyla, istenilen dışsatım patlamasının sağlanacağı üzerinde görüş birliğine vardılar. Bu sisteme göre, batılı bankalar tarafından finanse edilecek fabrikalarda batının verdiği teknolojiye göre üretilecek malların bir bölümü çokuluslu şirketlere bırakılacak, düşük ücretler nedeniyle ucuza üretilen malların batı pazarlarında satışı, batının çokuluslu şirketlerine büyük kârlar bırakacaktı.

Günümüzün enflasyon hızı, her geçen gün artan işsiz sayısı Batı ülkerini dışalımlara kısıtlamalar koymaya zorluyordu. Batıdaki ulusal tipteki sanayiciler, işsiz kalan işçiler ve bunların baskısı ile politikacıların,

Doğu'dan yapılan reexporta, dampinglere karşı duydukları tepkileri durdurmak ise başlı başına bir sorun oldu.

Ekonomik sürtüşmelerde, kredilerin silah olarak kullanıldığı sık sık karşılaşılan bir durumdu. Nitekim, ABD ile SSCB arasında gerginlik arttığı zaman kredi hacmi daraltıldı, ilişkiler düzelince kredi tavanı yükseltildi. İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda, kısa bir süre için de olsa, ABD, Polonya, ve Çekoslovakya'ya önemli meblağlara ulaşan krediler açmış, Sovyetler Birliği'ne karşı çok cömert davranmıştı. Sovyetler Birliği'nin 1959 yılında kendini tecrit etme kararı almasından, kapitalizmin egemenliğindeki uluslararası para ve ticaret sisteminden çekilmesinden sonra, taraflar arasındaki ılımlı hava serteldi. Doğu bloku ülkelerinden sadece Romanya Uluslararası Para Fonuna üye oldu.

Bu genel hava içersinde, ABD tarafından Doğu ülkelerine kredi ve garanti yasağı kondu. Çokuluslu Şirketlerin ve Avrupa bankalarının kredi politikalarında 180 derece dönüş yapmaları ve ilk ortaklaşa üretim projelerinin biçimlenmesi üzerine, komünist ülkeler ile batı arasındaki gergin hava ortadan kayboldu ve komünistlerin talepleri karşılandı. İktidardaki yöneticilerin en gerici ve anti-komünist olanları bile, bankalar ve büyük sermaye ile olan organik bağları nedeniyle, komünist devletler ile ekonomik savaşın sürdürülmesine karşı çıkan beyanatlar verdiler ve Doğu blokunda yapılması zorunlu hale giren yatırımların finanse edilebilmesi için uzun vadeli kredilerin açılmasını savundular.

1950'lerin sonlarına doğru ilk kez İtalya'da, Fiat , Pirelli, Montedison ve Olivetti gibi büyük firmalar eliyle, "Votka-Cola" türü sömürgeleştirme kredilerinin açılması savunuldu. Oysa, örneğin Olivetti firmasının, ülkenin geri kalmış yörelerinden Mezzogiorno'daki yatırımlarını bitirebilmesini engelleyen büyük bir finansman açığı vardı ve gereken krediyi bulamıyordu. Bu dönemde en büyük batılı kredi, Togliattigrad'da büyük bir fabrika inşa eden Fiat firmasına verildi. Daha sonraları, çokuluslu şirketlerin ve bankaların baskısıyla tüm Avrupa ülkelerinin, Doğu'ya kredi açma konusundaki çekingenlikleri ortadan kalktı. Londra kentinin, Frankfurt Bahnhof caddesinin ve Paris borsasının en anti-komünist ve en tutucu bankaları bile, kapitalistler ile komünistlerin işbirliğini simgeleyen ortaklaşa üretim tesislerini finanse etmek için Doğu bloku ülkelerine çok avantajlı krediler açmak için birbirleriyle yarışmaya başladılar.

Fransa, 1963 yılında Sovyetler Birliğine 3,5 milyon frank tutarında

bir kredi açtı. 1963 ile 1970 yılları arasında, Doğu bloku ülkelerinde çeşitli yatırım faaliyetlerinde bulunan Renault, Rhone Poulenc, Pechiney ve öteki Fransız firmalarına finanse etmek amacıyla, Fransa tarafından açılan kredilerin tutarı 1 milyar frangı aştı. Aynı anda, kredilerin vadesi de önce beş yıldan yedi yıla daha sonra on yıla çıkartıldı.

1964 yılında Çekoslovakya'ya açılan 12 yıl vadeli krediye ilk kez hükümet garantisi tanıyan İngiliz hükümeti, Sovyetler Birliği'ne açılan krediler için vadeyi 15 yıla çıkarttı.

Batı Almanya'nın Doğu'ya kredi açması, Polonya hariç, 1963 yılına değin müttefikler tarafından yasaklanmış bulunuyordu. Oysa, 1964 yılından başlayarak, komünist ülkelere en büyük kredi musluklarını açan ülkelerin başında Federal Almanya geldi. Özellikle geliştirilmiş özel nitelikteki malların üretimini gerçekleştirecek takas türündeki yatırımlar, Batı Almanya tarafından desteklendi. Sovyetler Birliği'ne kredi açmakta büyük cömertlik örneği gösteren Federal Almanya'nın 1976 yılında dış ülkelere verdiği kredinin yarısı Sovyetler Birliği'ne aitti.

Batı Avrupa ülkelerinin Doğu'ya açtıkları hızlı kredi kampanyası ve yapılan işbirliği, ABD'nin de aynı yolu izlemesine neden oldu. Doğu ile olan dış ticaretine koyduğu kısıtlamaları büyük ölçüde kaldıran ABD, 1970 yılı ağustos ayında, o güne değin görülmemiş boyutlara ulaşan kredilerini Doğu bloku için kullandı.

Batılı finansman kaynaklarının Doğu'ya açtıkları kredilerin önemli bir bölümünü uzun vadeli borçlar oluşturmaktadır. Bu durum, Doğu ile Batı arasında o güne değin sürdürülen politikada köklü bir değişikliğin cereyan ettiğini göstermektedir. Şöyle ki, kapitalizmin finansman kurumları ile en ufak ilişki kurulmasına şiddetle karşı çıkan, komünist ekonomiye sızacak bir batı sermayesinin büyük dengesizliklere yol açacağını savunan ve ulusal bağımsızlıkları üzerine titrediklerini beyan eden Doğu Avrupa rejimleri, bunun tam tersi bir yola girerek, batı sermayesini her yerde arar duruma düştüler.

1960 yılını izleyen dönemde, Sovyetler Birliği'nde yepyeni kredi kaynaklarına dayanan, geniş ölçekli üretim tesislerinin projeleri hazırlanmaya başlandı. İtalya, 1961 yılında 100 milyon dolarlık bir kredi açtıktan sonra 1966 yılında da Fiyat otomobil fabrikalarının inşasında kullanılmak üzere 363 milyon dolarlık yeni bir kredi daha açtı. İtalya'dan esinlenen Fransa, sanayi ürünleri, petrol ve petrokimya mamülleri üretecek tesislerin finansmanı için önce 3 milyar franklık bir

kredi açtı. Daha sonra, Kama kamyon fabrikasını inşa eden Renault şirketinin yatırımlarında kullanılmak üzere 1,5 milyar franklık krediyi verdi ve ortaklaşa üretim yapacak selüloz fabrikasına 800 milyon frank ile ortak oldu.

İngiltere, Doğu bloku ülkelerine yapılacak mal ve hizmet dış satımının % 80 oranında kredili olmasını onaylarken, ABD yeni bir rekor kırarak, karşılığında mal ödenmesi koşuluyla 500 milyon dolarlık bir kredi açtı, daha sonra karşılığında tahıl almak üzere 500 milyon dolarlık yeni bir kredi daha açtı ve nihayet 16 yıl içersinde ödenmek üzere Kama kamyon fabrikası finansmanı için 225 milyon dolar verdi.

Sibirya'da bulunan doğal kaynakları işlemek ve buradaki rezervleri geliştirmek üzere yapılan proje çalışmaları, bu iş için 45 milyor dolara gereksinim olduğunu gösterdi. Japonya, bu tür çalışmalara olan ilgisini göstermek üzere, Sovyetler Birliği'ne 1 milyar doların üzerinde kredi açarken, Sibirya'daki doğal kaynaklara ilişkin projeler için daha başka olanaklar tanımaya hazır olduğunu bildirdi.

Faiz hadleri

Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, Doğu Avrupa ülkeleri, kendi içlerinde çok düşük faiz hadleri sağlamakla kalmayıp, batıda astronomik oranlara erişen faiz hadlerini uygulamakla tanınmış batılı finans kurumlarından düşük faiz hadleri ile kredi almayı da başardılar. Doğu Avrupa ülkelerinde gerçek değerinin altına düşen faiz hadleri ortalama % 2 iken, batıda, iş adamlarından ve şirketlerden bunun çok üstünde faiz alan, Doğu blokuna, batıdaki geleneksel müşterilerine oranla çok daha avantajlı durumlar sağlayan batılı finans kurumları, Sovyetler Birliği'ne gerçekten büyük bir ferahlık sağlıyordu. Buna karşın, her keresinde açılacak yeni kredinin eskisinden daha düşük faiz haddinde olması isteniyor, Sovyetler Birliği bunun için direniyordu. Sovyetlere göre, % 6 ile 7 oranındaki bir faizin ödenmesi olanaksızdı. Buna göre taraflar arasında yapılan bir anlaşmaya göre, faiz haddi düşürülecek, aradaki fark, kredi karşılığı ödenecek mallara yansıtılacaktı. Böylece, Sovyetler Birliği ideolojik açıdan kendisine zorluk çıkartacak bir rakamdan kurtuluyor, batılı banka da sağladığı kredinin karşılığını dolaylı yollardan elde ediyordu.

Doğu blokuna açılan kredilerle, ticari işlemlere uyguladığı yüksek faiz haddini aynen korumakta ısrar eden Federal Almanya, sadece

Yugoslavya'ya vermiş olduğu 1 milyar marklık kredide 30 yıl vade ve %2 faiz haddini uygulamıştı. Öteki krediler için uygulanan %9 faiz haddi genellikle, projeden sağlanan malların fiyatlarına yansıtılmaktadır.

Batılı finans kurumlarının açtıkları kredilerle, istenilerek yapılan faiz indirimi, sonuçta projeyi destekleyen hükümetler tarafından sübvansiyone ediliyordu. Kanada, İngiltere, Fransa ve Japonya hükümetleri Sosyalist ülkelere açılan kredilerdeki faiz farklarına resmen sübvansiyon uyguluyorlardı. Bu hükümetler, faiz farkının yanı sıra, ulusal kurumların kur dalgalanmaları, enflasyon gibi nedenlerle uğrayacakları zararları da karşılıyorlardı. Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya bugün resmen %6,5 ile % 7,5 faiz haddi taşıyan milyarlarca kredi açmakta, bu kredilerin Doğu Avrupa ile yapılan sözleşmelerde kullanılmasını koşul olarak ileri sürmektedirler. Bu kredilerin sadece % 10'luk bir bölümünün, normal mal ve hizmet dış satımında kullanılmasına izin verilmektedir.

ABD şirketlerinin bu yoldaki yatırımlarının % 85'i ise hükümet tarafından sağlanan kredilerle gerçekleşmektedir. ABD Export-Import Bankası (EXIM), ABD'nin dış ticaretini destekleyen ve finanse eden bir kurum olarak, daha başka bir yöntem kullanmaktadır. Bu banka, desteklediği her projenin maliyetinin % 45'ini kredileriyle karşılarken, geri kalan % 45'ini öbür ticari bankalar, % 10'unu ise projeden yararlanan sağlamaktadır. Exim-Bank tarafından 1974 yılı için % 6 olan faiz haddi, 1976 yılı ortalarına doğru % 7'ye yükseltildi. Buna karşın bu faiz haddini, projenin % 45'ini finanse eden ticari bankaların uyguladıkları faiz haddiyle karşılaştıracak olursak, ortaya çıkan rakamın piyasadaki faiz haddinin % 12 olduğunu varsayalım, Exim'in de %7 faiz uyguladığını dikkate alırsak, projenin toplam olarak % 9,5 faiz haddiyle finanse edildiğini görürüz ki, bu rakam, normal % 12 ticari faiz haddinin altında kalmaktadır.

Yalnız bu tür projeleri finanse eden özel bankaların borçlarının ödenmesine öncelik koşulu getirilmektedir. Böylece, özel sermayeli ticari bankaların, batılı piyasalarda sağladıkları aynı kârlılık oranına ulaşmaları kolaylaştırılmaktadır. Ayrıca, projelerin hükümetlerin garantisi altında bulunması da borçlunun her türlü iflas rizikosunu da ortadan kaldırmaktadır.

Batıdaki birçok iş çevresi, Doğu'ya açılan kredilerde uygulanan bu anormal faiz haddini sık sık eleştirmekte, ABD ve öteki batılı hükümetlerin, Sovyetler Birliği gibi çok büyük ülkeye kendilerine

tanınmayan olanakların verilmesini yermektedirler.

İngiltere'de ulusal sanayinin, çok ciddi bir durgunluk döneminden geçtiği bir sırada ve % 12 gibi yüksek faiz haddi ile borç almak zorunda kaldığı bir anda, İngiliz Ticaret Bakanlığı yetkilerinin Sovyetler Birliği nde girişimlerde bulunarak 1976 yılı içindeki 950 milyon sterlinlik dış satım kredisi kotasının tümünü kullanmasını istemeleri, büyük eleştirilere yol açtı. İngiliz sanayiinin esasında düşük faizli krediye gereksinme duyduğu, işçi sendikalarının ücretlerin dondurulması ve kamu giderlerinin kısıtlanması yolundaki hükümet politikasını desteklediği bir sırada, sahip olunan mali kaynakların İngiltere yerine Sovyetler Birliği için kullanılmasının çok ters düştüğü belirtildi. İngiltere'de ücretleri dondurulan işçiler, bireysel borçlanmaları için % 16 faiz öderken, kamu giderlerinin "tasarruf edilmesiyle" sağlanan kaynakların 950 milyon sterlinlik bölümü Sovyetler Birliği'ne kredi olarak verildi.

ABD Sendikaları da, Exim-Bank'ın Sovyetler Birliği'ne çok büyük kredi kolaylıkları tanımasını en sert şekilde eleştirdiler ve örnek olarak, bir Amerikalı işçinin krediyle otomobil satın alırken , bir Sovyet yurttaşına oranla hemen hemen iki kat daha fazla faiz ödemek zorunda bırakıldığını gösterdiler.

ABD'nin orta halli yurttaşı da bu durumdan şikayetçiydi. Çünkü, Sovyet bloğuna açılan kredilere federal hükümetin yaptığı sübvansiyonlar, federal bütçe yoluyla Amerikalıdan tahsil ediliyordu.

Amerikalının şikayetçi olmasının bir üçüncü nedeni daha vardı. O da, ABD dışına aktarılan sermaye nedeniyle ABD sınırları içersinde yatırımların düşmesi sonuçta fiyatların artmasına yol açmakta idi. Sermaye eksikliği ve sermayeye duyulan gereksinme, faiz hadlerinin yükselmesine dolayısı ile yatırımların maliyetlerinin artmasına neden olurken, enflasyon bugünkü düzeye geliyordu.

Bankaların işbirliği

Lenin, "Emperyalizm, Kapitalizmin en yüksek aşaması" adlı yapıtında, Credit Lyonnais Bankasını, emperyalist banka tipine örnek olarak göstermektedir. Oysa bugün adı geçen banka, sosyalist bir ülkede şube açan yabancı bankaların ilkidir. Çokuluslu şirketlerin giderek Doğu Avrupa ülkelerinde yaygınlaşması, onların gölgeleri durumundaki bankaları da etkiledi ve Credit Lyonnais'nin bu yolda attığı adımı Aiman ve

İtalyan bankaları izledi. Ticari yönden baktığımızda, sözü edilen bankaların sadece işbirliği antlaşmalarının finansmanını ve kredilerin kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla Doğu bloku topraklarına girdikleri söylenebilir.Zaten, Batı'da geçerli olan banka anlayışına göre, özel sermaye olmaları, sermaye piyasası oluşmadan bu yavru şirketlerin herhangi bir faaliyeti, yatırımı, bütünleşmesi düşünülemez. Banka olmadan, şirketlerin sermaye artırımı yapması, dış pazarlara açılması, taşınmaz mallar edinmesi olanaksızdır. Bu nedenlerle, batılı bankalar 1973 yılında Sovyetler Birliği Cosbank kurumuna başvurarak, 20 şube açılması için yetki istediler. Sovyetler Birliği'nin öteki merkezi bankalarına da 30 kadar kapitalist bankanın şube açma isteği ulaştı. David Rockefeller'in başkanı olduğu Chase Manhattan Bank, Viyana'ya yerleştikten sonra Doğu blokundaki gelişmeleri yakından izleme olanağı buldu ve Moskova'da şube açan batı dünyasının ilk kapitalist bankası niteliğini kazandı. Chase Manhattan Bank'ın peşinden Wells Fargo, Bank of America, First National, Morgan Guaranty Trust ve öteki batılı bankalar Moskova'da şube açtılar. New York Stock Exchange adıyla bilinen New York Hisse Senetleri Borsası da, 1972 yılında Moskova'da düzenlediği bir toplantıda, Votka-Cola türünden antlaşmalara nasıl yardımcı olabileceği konusunu görüştü. Bugün ABD'nin en büyük sanayi kuruluşlarına ait hisse senetlerinin işlem gördüğü New York borsasında, açılış ve kapanış değerleri, anında tüm dünyaya iletilmekte, Dünya ekonomisi bu haberlerle çok yakından ilgilenmektedir.

Sözü edilen bankalar, bugün özellikle çokuluslu şirketlerin ve batı kapitalizminin çok büyük bir kesimini kontrolları altında tutmaktadırlar. En büyük Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan bankaları, hissedar oldukları tröstler ve holdingler eliyle, Doğu-Batı işbirliğini gerçekleştiren çokuluslu şirketleri etkin bir denetim altında tutabilmektedir. Sadece verdikleri krediler ve gördükleri işlemler karşılığında faiz almakla kalmayan bu bankalar, çokuluslu şirketlerin yatırımları sonucu elde ettikleri temettüler ve ayrıcalıklar sayesinde giderek Doğu-Batı ilişkilerinde etkin bir duruma geldiler. Votka-Cola türü işbirliği sonuçta, Doğu Avrupa'da yerleşen kapitalist bankaların sayısını ve etkinliğini artırdı. Böylelikle, gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde sanayi kuruluşları üzerinde büyük ağırlıkları olan bu büyük finans kurumları, Doğu-Batı ilişkilerinde ön plana çıktı. Çokuluslu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında bu bankaların

temsilcilerine giderek daha fazla sayıda sandalye verildi. Kapitalist bankaların, sanayinin ekonomik ve politik kararlarına doğrudan katılması sağlandı. Sanayi ve banka kurumlarının bütünleşmesi, tek bir yapıya kavuşması, güçlerin tekelleşmesine ve dayanışmasına neden oldu. İşte bu nedenle, kredi politikasına esneklik getirildi, işbirliği artırıldı, siyaset adamlarının detanta karşı olan kesiminin, detant yanlısı olmaları gerçekleştirildi.

İktidardaki seçkinler arasına kapitalist finans temsilcilerinin daha çok sayıda girmesi, Doğu-Batı ilişkilerinin geleceği yönünden büyük anlam taşır. Zira, taraflar arasındaki ticari ilişkilerin yoğunluk kazanması, finans sermayesinin varlığına güç katacak ve finans kurumlarının yatırımlar üzerindeki etkinliği giderek artacaktır. Kapitalizmin en üst tabakalarından gelen temsilciler ile Doğu'nun finans ve politik hiyerarşi içersindeki benzerleri arasında kurulan işbirliği, yarına ilişkin kararların alınmasını etkileyecektir. Her iki tarafın merkezi nitelik taşıyan iktidarını oluşturan seçkinleri arasında yapılacak işbirliği ve ortaklıklar sonuçta yepyeni bir egemenlik sistemi yaratır ki, bu sistem karşısında, Batı'nın tüm politik kurum ve yaptırımları etkisiz ve güçsüz duruma düşerler.

Halen, Doğu-Batı ilişkilerine doğrudan müdahale etme yetkisine sahip olmayan birçok batılı banka, yavru şirketleri ve şubeleri aracılığı ile Viyana'da yerleşmiş durumdadır ve tümü Doğu-Batı ilişkilerindeki havayı koklamaktadır. Viyana'nın mali merkezi olarak bilinen kesimi bugün bu tür girişim ve eylemlere sahne olmaktadır. Kentin bu merkezinde, 200'den fazla yabancı bankanın şubesi ya da temsilcisi vardır. Bunlardan yirmisi en büyük uluslararası bankanın, yirmi dördü ise en büyük Amerikan şirketlerinin şubesidir. Ulusal düzeyde ya da uluslararası alanda konsorsiyumlarda temsil edilen bu bankalar, bu sayede Doğu ile kurulacak ilişkilere engel olacak durumları rahatlıkla ortadan kaldırmakta, her türlü işbirliğini olumlu karşılamaktadır. Öyle ki, bir zamanların politik yaşamında, en anti sosyalist, en işçi aleyhtarı ve en çok sendika aleyhtarı görüşleri savunanlar bile, sırf kendi çıkarlarını düşünerek , Sovyetler ile her koşulda en iyi ilişkilerin kurulması yönünde girişimlerde bulunmaktan çekinmemektedirler. En büyük uluslararası bankaların yöneticileri, Sovyetler Birliği'nin, en çok ayrıcalıklı ülke statüsünü elde etmesi için yoğun girişimlerde bulunmakta, böylelikle, ABD Kongresi'nin Sovyetler Birliği'ne açılacak 300 milyon doların üstündeki kredilere karışmasını

önlemek istemektedirler. Bu girişimlerin olumlu sonuç vermesi halinde, EXİM–BANK'ın Sovyetlere açtığı krediler çoğalacak, dışsatım kotaları yükselecek ve bugüne dek dışa satımı yasak olan en stratejik maddelerin bile Doğu blokuna satışı sağlanacaktır.

Bankalar ile Brejnev arasında gerçekleştirilen koalisyon sayesinde, Federal Almanya'nın İngiltere'nin, Fransa'nın, İsveç'in Avusturya'nın ve daha birçok ülkenin "Votka-Cola" türü işbirliğine karşı çıkan muhalifleri bile görüşlerini değiştirmiş durumdadır.

Batılı yatırım gruplarının gücü, Doğu Avrupa'ya karşı Batı dünyasının birçok kurumunun daha toleranslı davranmasını sağlar. Örneğin bunlardan en önemlisi, Batı dünyasındaki komünist parti ve sendikaların, çoğulcu ve demokratik sistem içersinde özgürce çalışmaları, böyle bir toleransın sonucudur.

Sovyetlerde egemen olan görüş, batıdaki işçilerin kapitalist tutsaklıktan kurtulabilmek için, kendilerini yönetecek bir komünist partiye gereksinim duydukları ve Sovyetler Birliği'nin başka ülkelerin içişlerine karışmadan, bu partiler eliyle işçilere mesaj iletebileceğidir. Oysa, Batı dünyası Sovyetler'den aynı doğrultuda bir karşılık beklememektedir. Şöyle ki, Sovyet işçilerinin Stalinci tutsaklıktan kurtulabilmek için, liberal ya da sosyal-demokrat bir partiye gereksinme duymaları da söz konusudur. Fakat, bu doğrultudaki bir girişim, şu anda ütopya olarak nitelendirilmekte , barış içinde birlikte yaşama ilkesini tehlikeye düşürecek safiyane bir davranış olarak gösterilmektedir.

Ulusal ya da uluslararası nitelik taşıyan komünist sendikalar, bugün, söz konusu tolerans sayesinde, Batı'da özgürce eylemler yapabilmekte, kendi ajanları ile temsilcilerini saptayabilmekte, kendi doğrultusunda propaganda yürütebilmekte, gösteriler ve toplantılar düzenleyerek, ayrı ve dogmatik sendikalar kurulması yolunda ajitasyon çalışmaları yapabilmektedir. Oysa, Batı'nın aynı nitelik taşıyan ulusal ve uluslararası örgütlerinin, Doğu Avrupa ülkelerinde ,aynı haklara sahip oldukları düşünülemez. Bunun düşünülmesi bile hemen karşı devrimci, Doğu Avrupa ülkelerinin içişlerine karışan bir girişim olarak nitelendirilir. Taraflara farklı düzeylerde yapılan işlem, bankacılık alanı için de geçerlidir. Doğu Avrupa ülkelerindeki batılı bankalara her türlü banka işlemleri yapması yasaklanırken, Doğu blokundan geçerli olan devletçilik sistemi içersinde çalışması engellenirken, Batı ülkelerinde faaliyet gösteren Doğu Avrupa'nın devlet bankalarına, kapitalist bankalara tanınan tüm imtiyazlar kullandırılır,

kendileri hiçbir kısıtlamaya sokulmaz.

Moskova Narodny Bankasının, Londra'da İrlanda Bankasına kıyasla çok daha yüksek değerlere ulaşan taşınmaz ve taşınır malları vardır. Beyrut ve Singapur'da şubeleri olan Moskova Narodny Bankası dışında, birer Sovyet Bankası olan Kuzey Avrupa Ticaret Bankasının Paris'te, Voskhod Ticaret Bankasının Zürih'te, Doğu-Batı Bankasının Frankfurt'ta, Rus-İran Bankasının Tahran'da, Tuna Bankasının Viyana'da, Birleşik Bankanın Lüksemburg'da şubeleri bulunmaktadır. Yukarıdaki bankaların tümü Doğu-Batı işlemlerinde uzmanlaşmış olup, tam bir ulusal banka gibi batı ülkelerinin halkına bildiğimiz tüm banka hizmetlerini sunabilmektedir. Sovyet Bankaları , Sovyetler Birliği adına gerçekleştirdikleri işlemler sırasında, yabancı döviz bozabilmekte, hisse senetleri borsalarında spekülatif amaçlı girişimlerde bulunabilmektedir.

Bulgaristan ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti dışında COMECON üyesi öteki ülkelerin, Batı'da, Sovyet bankalarına benzer girişim ve yatırımları vardır. Bu doğrultudaki girişimlerin kökü çok eskilere dayanmakla birlikte, genişlemesi ve yaygınlaşması 1970'lerden sonraya rastlar. Doğu Avrupa ülkeleri içinde, en çok borçlanarak kapitalizme bağımlı olan Polonya ekonomisinin üçte biri tarıma dayanır. Polonya'daki tarımsal ürünler ve besin fiyatları sürekli artmakta, buna karşın dışsatım çok yavaş gelişmekte, sanayi etkisiz önlemler nedeniyle direncinin son aşamasında ancak kalitesi çok düşük malları üretebilmektedir. Polonya'nın içinde bulunduğu zor durumdan kurtulabilmesi, başta Batı Almanya olmak üzere ABD'den modern teknoloji ve ileri üretim birimlerini sağlamasına bağlıdır. Bu nedenle, gereksindiği yatırım mallarına kavuşabilmek için % 10 ila % 11'e varan yüksek faiz hadlerini ödemeyi kabul etmesi, Moskova'nın tepkisine neden oldu. Moskova'daki yöneticiler, Polonya'nın ödemek zorunda kaldığı yüksek faiz hadlerinin ileride batının kredi olanaklarından yararlanan tüm Doğu bloku ülkelerine uygulanmasından çekindiler. Polonya'nın uygulamakta olduğu beş yıllık kalkınma planlarının en büyük dayanağı, konvertibl dövizle kredi ve yardım sağlanmasıdır Bu nedenle, Polonya, yöneticileri banka ile yapılan işbirliğine büyük yer verirler. Bugün Polonya'da yerleşmiş batılı bankalar arasında, Chicago, First, National Bank, Banca Commerciale İtaliana, Fransız Credit Industriel et Commercial, Paris Banque, Nationale, ön sırada gelir. Polonya'nın dış ticaret işlemlerini yürüten bankası Handlowy Warszawie'nin Belgrad, Londra ve New York'ta şubeleri vardır. Polonya Personel Hizmet Bankası PKO, Fransa ve İsrail'de

şube açmış olup, Polonya kökenli kişilerin ve Polonyalıların para transferlerini gerçekleştirmektedir.

Doğu Avrupa ülkeleri içinde, Demokratik Alman Cumhuriyeti. iki Fransız ve bir İtalyan bankasına Doğu Berlin'de şube açma izni verdi. Avusturya'ya ait olan Kreditanstalt-Bankverein, Macaristan toprakları üzerinde rahatça çalışıyordu, Romanya, Manufacturers Hanover Trust Company adındaki ABD bankasına, Bulgaristan Banco di Napoli adındaki İtalyan bankasına şube açmak için gerekli izinleri verdi. Sadece, Çekoslovakya yabancı bankaların kendi toprakları üzerinde varlığına karşı çıkıyor. "güler yüzlü sosyalizm" uygulayan Dubçek devrine karşı duyulan tepki ve baskılar, yabancı bankalara şimdilik olumlu gözükmüyor.

Sovyet ve Polonya bankalarının yanı sıra Macaristan bankaları da, Viyana ve Londra'da, Romanya Londra'da Paris'te Frankfurt, Roma ve Zürih'te, Bulgaristan Londra ve Beyrut'ta banka işlemleri için bürolar ve temsilcilikler açmış durumda.

Görüldüğü gibi, finansçı tekelci kapitalizmin en büyük devleri ile Komünist ülkelerin dış ticaret tekellerini elinde tutan bankaları arasında giderek artan koalisyon için bundan daha açık ve seçik örnekler bulunamaz. Ticaret ve kredi konularında çok sıkı davranan Doğu bloku ülkeleri, görüldüğü kadarı ile batı Avrupa bankaları ile konsorsiyum kurmaya varıncaya değin işbirliğini artırıyorlar. Nitekim, bir Polonya bankası olan Handlowy, altı kapitalist banka ile eşit paylarda bir ortaklığı gerçekleştirdi ve 1971 yılında Viyana'daki Centrobank A.G. böyle kuruldu. Polonya bankasının ortaklık kurduğu batılı bankalar şunlardı:

-Banco Popular Espanol, (Franco İspanyasından)

-Kleinwort Benson (Londra)

-Sanayi ve Ticaret Bankası (Paris)

-Banco Sicilia (Palermo)

-Tokyo Bankası (Tokyo)

-Bank Arbeit und Wirtschaft (Avusturya Sosyalist Partisi ile Avusturya işçi sendikaları bu bankanın sahibidirler.)

Bu girişimden iki yıl sonra, Frankfurt'ta kurulan Alman-Polonya Bankasının ortakları arasına Polonya katıldı. Böylelikle ilk kez bir Alman bankası ile bir Doğu Avrupa ülkesi arasında ortak işyeri açıldı. Bankanın hisse senetlerinin %70'ini Polonya'nın Handlowy Bankası, %30'unu ise Landesbank- Girozentrale satın aldı.

Votka-Cola türü işbirliğinin bankacılık alanına yansıyan örnekleri

Romanya'da da görüldü Romanya Dış Ticaret Bankası, 1972 yılında Fransa'nın önemli sekiz bankası ile ortaklık kurdu ve Fransız- Romen Bankasının Paris şubesi, İngiliz-Romen bankasının Londra şubeleri açıldı. Bu bankanın hisse senetleri %50 oranında Romenler tarafından satın alınırken, %30 pay Barclay Bankasına %20 pay ise Manufacturers Hanover Trust Company adındaki Amerikan şirketine ayrıldı. 1976 yılı ağustos ayında ise Batı Almanya bankaları ile ortaklığa gidilerek, Frankfurt'ta yeni bir ortak işyeri açıldı. Daha sonra Macaristan tarafından Avusturya ile ortaklaşa Viyana'da Kontrolbank ve Londra'da Hungarian National Bank şubeleri açıldı, Her iki bankanın % 25 hisse senedi Avusturya bankalarına aitti.

Komünist ülkelerin oluşturduğu Blokla en az ilişkileri olan, Batı ekonomisi ve işyerleri ile daha çok işbirliği yapan Yugoslavya, COMECON' a üye değildir. Çokuluslu şirketler ve bankalar, Yugoslavya'da gerek nicelik ve gerekse nitelik yönünden büyük girişimlerde bulunurlar. Yugoslavya'nın dış ticaretini yöneten bankası Beogradska'nın, Frankfurt, Londra, ve Paris'te şubeleri vardır. Ayrıca Yugoslavya'nın yatırım bankası tarafından Londra ve Paris'te bürolar açılmıştır. Yugoslavya ile ortak yatırımlara giren kuruluşları finanse eden tüm batılı bankaların Belgrad'da temsilcilikleri ya da şubeleri vardır. Yugoslavya ile ortak yatırımları finanse eden en büyük kurulüş, Uluslararası Yugoslavya Yatırım Kurum (I.I.C.Y.)dır.

Merkezi Londra'da olan bu kurum, daha sonra yetkililerinin bir bölümünü Yugoslavya'daki bürosuna aktardı. Yugoslavya ile ilgili birçok konsorsiyuma dünyanın en büyük çokuluslu bankaları, örneğin Amsterdam-Rotterdam Bankası, Banco di Napoli, Avusturya Kredi-tenstalt, Commerzbank, Deutsche Bank, Dresdner Bank, Westdeutsche Landesbank-Girozentrale (son dört banka Federal Almanya Cumhuriyetine aittir), Cunard Co, Marine Midland Bank (bu iki banka ABD kökenlidir) katılmaktadır. I.I.C.Y. kurumu, Yugoslavya'daki ilk batılı yatırımları finanse eden ve yöneten bankadır.

Moskova Narodny Bankası, Londra'daki şubesi aracılığı ile 1954-1955 yıllarından başlayarak kapitalistlerin getirdiği "Euro-dolarları" müşterilerinin hizmetine sunuyordu. Paris'teki Sovyet Bankası da aynı işi yapıyordu. Komünist Bankalar, Avrupa dolar piyasasına girerek, uzun vadeli tahvil satışlarını, gerek kapitalist, gerekse komünist alıcılara karşı garanti ediyorlardı. Kapitalizmin para piyasasına en hızlı biçimde giren, Avrupa dolarlarından yararlanan Doğu bloku ülkesi Macaristan oldu. Macaristan'ın

önce 25 milyon dolarlık, daha sonra 50 milyon dolarlık tahvil satışı, kapitalist dünyanın 75 bankası tarafından garanti edildi. Tahviller % 8,5 faizli ve 15 yıl vadeliydi. Tahvil satışlarının denetimi ve garantisi için kurulan konsorsiyoma Moskova Narodny Bankası, Londra'daki Morgan Grenfell, Bank of America ile Frankfurt'taki Frankfurter Bank katıldılar. Macaristan'ın başlattığı bu akım daha sonra birçok doğu Avrupa ülkesi tarafından aynen benimsendi.

COMECON'un banka işlemlerini koordine eden kuruluşu olan, Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bankası, 1972 yılından başlayarak Avrupa dolar piyasasına girdi. Bu kuruluşun görevleri arasında, Doğu-Batı işbirliğini artıran yatırımları finanse etmek için çeşitli bankalara orta vadeli kredi açmak ön sırayı alıyordu. Ayrıca batılı bankaların konsorsiyumlarına katılarak, 20 ila 40 milyon dolarlık tahvil satışlarını garanti ediyordu.

Bu görüntü karşısında, Doğu 'Avrupa'nın ideologları ile Batı Dünyasının Stalincileri, faaliyette bulunan banka sayısı ile ortak üretim tesislerinin, kapitalizmin gerçekten varolduğunu göstermeye yeterli olmadığını ileri sürebilirler. Fakat, komünist borçluların ya da kapitalist alacaklıların sayısı o denli önemli bir düzeye erişti ki, kapitalizmin simgesi durumundaki New York Hisse Senetleri Borsasında, kapitalistler, komünist şirketleri satın alır ya da satar duruma geldiler. Batıda egemen olan görüş, hisse senedi ile tapı senedinin arasında artık bir fark kalmadığıdır. Bu nedenle hisse senetleri ya da tahvil satışları, sonunda ortak üretim tesislerinin kimlerin elinde kalacağını vurgulamaktadır. Nitekim, komünist hükümetlerin tahvil satışları ile ilgili olarak, New York mali piyasasında tartışmalar, görüşmeler başlamış, piyasanın önde gelen adları, Doğu-Batı arasındaki ekonomik ilişkileri artırarak, uluslararası barışı, detantı ve mutluluğu sağlamak için üzerlerine düşen görevleri yapmaya hazır olduğunu bildirmişlerdir.

COMECON içersinde ikinci büyük banka durumunda olan, Uluslararası Yatırım Bankası (B.I.I.) Uluslararası, Ekonomik İşbirliği Bankası (IBEC) ile birlikte, batılı konsorsiyomlarla işbirliğine giderek 50 milyon dolarlık euro-dolar sağladı. National Westminster Bank'ın yönetimindeki 50 milyon dolarlık partiden sonra, Credit Lyonnais yönetiminde 50 milyon dolarlık ikinci bir parti, bir Belçika banker grubunun aracılığı ile 60 milyon dolarlık üçüncü bir parti daha kredi sağlandı. Tahvillerin ödenmesini ise batı dünyasının en büyük 100 yatırımcı bankası garanti ediyordu. COMECON örgütünün iki bankası, bugün Batı dünyasının bankaları ile yoğun ilişkiler

kurarak, 300'den fazla temsilcilik ve büro açmış durumdadır.

Son yıllarda, dünya bankacılık alanında en önemli gelişme, çokuluslu şirketlerin hızlı gelişmesi sonucu dünya ekonomik sistemine egemen olmaları nedeniyle, dünyadaki büyük konsorsiyomların hızla büyümesidir. Çeşitli ülkelerden belli başlı bankaları kapsamına alan bu konsorsiyomlar, çokuluslu bir nitelik kazanan müşteri topluluğuna bankacılığın her türlü hizmetini sunabilmektedir. Bu konunun uzmanları tarafından yapılan bir tahmine göre, içinde yaşadığımız yüzyılın sonunda, dünyadaki para ve kredi piyasasına bir düzine uluslararası konsorsiyum egemen olacaktır.

Günümüzün ulusal bankaları da, bu çokuluslu konsorsiyomlara katılmaları nedeniyle artık çokuluslu bir kişilik taşımaktadırlar. Dünyanın en büyük 50 ulusal bankası, Uluslararası Finansmanın % 75'lik bölümünü sağlarken, sermaye oluşturmak amacıyla piyasada satılan 70 milyar dolarlık tahvilin de garantörü durumundadır. Bu bankaların ayrıca dünyanın her köşesine yayılmış binlerce şubesi bulunmaktadır. Örneğin, bunlardan biri olan Bank of America'nın 58 ülkede 100 şubesi vardır ve yıllık kârının % 60'ını yurt dışındaki faaliyetlerinden sağlamaktadır. Rockefeller grubuna ait olan Chase Manhattan Bank'ın 44 ülkede 57 şubesi, Deutsche Bank'ın 32 ülkede 65 şubesi Barclay Bank'ın 33 ülkede 48 şubesi vardır. Yabancı ülkelerde gerçekleştirilen iş hacmi yönünden, İngiliz, İsviçre ve Alman bankaları, ABD bankalarına oranla daha çok uluslararası nitelikte görülür.

Bu büyük bankaların, batı dünyasındaki para ve kredi politikasına olan egemenlikleri, sonuçta Votka-Cola işbirliğinin finansmanına da egemen olmalarını sağlamaktadır. Yukarıda adları belirtilen konsorsiyomlar aralarında birleşerek, Doğu Avrupa ile gerçekleştirilen işbirliğini finanse eden kredileri sağlarlar. Komünist blok içersindeki kapitalist banka şubeleri, ya böyle bir kredi andlaşmasından sonra, ya da doğrudan açılmış durumdadırlar.

TABLO: 1

DOĞU AVRUPA'DA YERLEŞMİŞ EN BÜYÜK BATILI BANKALAR

Adı	Kökeni	Yerleştiği kent
Bank of America	ABD	Moskova
First National City Bank	ABD	Moskova,Budapeşte
First National Bank of Chicago	ABD	Varşova
Chase Manhattan Bank	ABD	Moskova
Manufacturers Hanover Trust	ABD	Bükreş
Commerzbank	Fed.Almanya	Moskova
Deutsche Bank	Fed. Almanya	Moskova
Dresdner Bank	Fed. Almanya	Moskova
Barclay's Bank	İngiltere	Moskova
Lloyd's Bank	İngiltere	Moskova
Midland Bank	İngiltere	Moskova
National Westminster Bank	İngiltere	Moskova
Banque de Paris et des Pays-Bas	Fransa	Moskova
Banque nationale de Paris	Fransa	Moskova, Varşova
Credit Industriel et Commercial	Fransa	Varşova
Credit Lyonnais	Fransa	Moskova,Doğu Berlin
Banca Commercialeltaliana	İtalya	Moskova, Varşova, Doğu Berlin.
Bancodi Napoli	İtalya	Moskova, Sofya
Credito Italiano	İtalya	Moskova
Kreditanstalt-Bankverein	Avusturya	Budapeşte
Svenska Handelsbanken	İsveç	Moskova
Korsallis-Osake Pankki	Finlandiya	Moskova
Banque de Tokyo	Japonya	Moskova

3- İşbirliğinin Şekilleri

Batı'daki çokuluslu bir şirketin yönetim kurulu odasındayız. Uzmanlar kurul üyelerine, bilgisayarlar aracılığı ile yaptıkları araştırmaların sonuçlarını açıklıyorlar. Şirketin, üretimine, satışlarına ve kârlılığına ilişkin rakamları verirken, bilgisayarın gelecek 25 yıl için, üretim, satış ve kârlılık üzerindeki tahminlerini sunuyorlar. Bilgisayarın tahmini aynen şöyle:

"Dünyada maliyetin en düşük olduğu bölgesinde, yani Doğu Avrupa'da üretim yapın. Elde edilen üretimi, kârların en yüksek (satış sonrası), satışın en fazla olduğu bölgelerde, yani sanayileşmiş Batı dünyasında elinizden çıkarın."

Bu açıklama, yönetim kurulu üyeleri üzerinde bomba etkisi yaptı ve bir şaşkınlık yarattı. Oysa, bilgisayarın dayandığı mantık son derece basitti. Ücretlerin çok düşük olduğu, çalışma süresinin çok uzun tutulduğu, vasıflı elemanın fazlasıyla bulunduğu, disiplinli ve greve asla gitmeyen iş gücünün arz edildiği bir ülkede, söz konusu çokuluslu şirket, maliyeti çok düşük bir üretimi gerçekleştirebilir ve bu üretimi, ücretlerin ve fiyatların çok yüksek olduğu Avrupa, ABD, Japonya, Kanada ve Avustralya gibi tüketici pazarlarında satabilirdi. Bilgisayarın rüyası matematik yönünden mantığa uygun, ama siyasal açıdan gerçeklere uzak düşüyordu.

1950 başlarında, böyle bir tablonun gerçekleşebilirliği üzerinde tartışanların sayısı son derece azdı. Barışseverler ve şahinler Doğu Avrupa'yı ve özellikle Sovyetler Birliği'ni 400 milyonluk bir tüketici yığını olarak görmüyorlardı. Ne zaman ki Doğu blokunda yaşayan milyonlarca tüketici yatırımcılar yönünden çekici geldi, o zaman batılı hükümetlerin üzerine yeni yeni baskılar yöneltildi, Batı dünyasının resmen savunduğu

görüşleri değiştirmesi istendi.

Pragmatik ve kendi çıkarlarından başka bir şeyi düşünmeyen iş adamları, salt kendi propagandaları açısından, Doğu pazarlarını sosyolojik birer olgu olarak değerlendiriyorlar, ama ilk aşamada bu pazarları elde etmekle büyük kârlar sağlayamayacaklarını hesaplıyorlardı. Bir kere, Doğu'nun tüketici yığınına Batı'daki tüketiciler gibi bakılamazdı. Çünkü, bunların kendilerine sunulacak ek malları tüketecek gelirleri yoktu. Geliri olan ise malın karşılığını batılı şirketlerin bilançolarında yeri olmayan bir dövizle ödemek istiyordu. Bu nedenle, mallar piyasaya sürülse bile karşılığında kâr sağlanamayacaktı. Ama, bilgisayarın vardığı sonuç üzerinde durulacak olursa, bu geliri olmayan tüketicileri maliyeti düşük üreticiler durumuna sokabilirsek, elde edilen üretimi, geliri yüksek, geçerli dövizi çok Batı dünyasına satabilirsek, o zaman ortada bir sorun kalmayacaktı.

İşte, batılı iş adamlarının Doğu blokuna bakış açıları değiştiği gün, Komünist Doğu blokunun bir tüketici ve satış alanı değil de, üretim alanı olarak görüldüğü gün, Doğu ile Batı arasındaki siyasal ve ekonomik ilişkilerin niteliği hızla değişti, sorunsalı çözümleyen yeni bir anahtar bulundu: "Ortaklaşa üretim".

Söz konusu yeni üretim şekli, takasın geliştirilmiş yeni ve girift bir şeklinden başka şey değildi. Bu sayede, Rus işçisi ile Amerikan, Batı Alman, Hollandalı, İtalyan, Fransız Kanadalı ve toplam tüm batılı tüketiciler arasında yeni bir köprü kuruldu. Köprünün altından, kârların oluşturduğu bir nehrin suları akmaya başladı. Önceleri çekingen ve deney niteliği taşıyan girişimler sonradan bulunan bu tekniğin çok etkin ve geçerli bir yol olduğunda birleşerek, hızla geliştiler.

Basit bir şekilde açıklanacak olursa, ortaklaşa üretim şöyle oluşuyordu: Batı dünyasının girişimcisi, Doğu Avrupa ülkesine teknolojisini, know-how'ını ve yönetim bilgisini getiriyor ve bu ülkenin dış ticaretini yürüten devlet kuruluşu ile birlikte sağlanan alan üzerinde binalar, tesisler kuruyor ve tümü Doğu Avrupa ülkesi tarafından sağlanan iş gücünü kullanıyordu.

Batılı şirketin hükümeti ise bu ortaklığa, konvertibl dövizden oluşan krediyi, çok düşük bir faizle sağlıyor, kurulan fabrikaları finanse ediyor, malzemenin taşınmasını, makinaları, gerekli araçları sağlıyor, işçileri eğitiyordu. Batılı hükümet ya doğrudan ya da özel bankalar aracılığıyla Doğu blokunda kurulan bu adi ortaklığa ya da komandit ortaklığa likidite sağlıyordu.

Kurulan tesisler üretime geçince, elde edilen mallar, ortaklar arasında, başlangıçta saptanan sözleşmenin gösterdiği oranlarda paylaştırılıyordu. Doğulu ortak, kendine düşen payı ya ulusal düzeyde piyasaya sürüyor ya da dışarıya satıyordu. Üretimin niteliği ve hükümetin getirdiği önceliklere göre yapılan bu işlemlerde, genellikle konvertibl döviz getirmesi amacıyla üretimin büyük bir bölümü dışa satılmaktaydı. Bu yoldan sağlanan dövizlerle, batılı bankaların projenin finansmanı için açmış olduğu krediler ve faizleri ödeniyordu.

Projenin gerçekleşmesi için kredi, teknoloji ve makinaları sağlayan batılı şirket ise, yaptığı harcamaların karşılığı olarak üretimden pay alıyor, elindeki malları ya kendi ülkesinde ya da Doğu bloku piyasalarında ya da başka Batı ülkelerine satıyordu. Üretilen malın Batı'daki aynı teknoloji ile üretilmesi sonucu ortada bir kalite farkı bulunmadığı için, bu malların Batı pazarlarında kolaylıkla sürümü sağlanıyordu. Batılı şirket, üretilen mamul maldan Doğulu ortağına düşen payın, Batı pazarlarında satışıyla da yakından ilgilenmekteydi.

Ortakların üretim şekilleri ise çok değişiklik gösteriyordu. Fabrikalar bazen tek bir parça ya da mamul malı oluşturan parçaların tümünü üretebildikleri gibi, ağır sanayi makinelerinin ya da otomobilin ön camından salt otomobile değin uzanan üretim birimlerine sahip olabiliyorlardı. Bu tür ortaklaşa üretim sayesinde, elektronik hesap makinelerinin parçasından tutun, kimya ve petrokimya ürünlerine varıncaya değin her şey elde ediliyordu. Batılı çokuluslu şirket, üretim için zorunlu teknolojiyi denetliyor, malın kalitesini en modern düzeyde tutacak en son gelişmeleri anında Doğu blokuna transfer ediyordu. Çok sıkı bir kalite kontrol denetiminden geçirilen mallar, böylelikle çokuluslu şirketin tüm satış mağazalarının raflarında ve öteki batılı pazarlarda rahatlıkla yer alıyordu. Bu malların satışından sağlanan konvertibl dövizler sayesinde yeni yeni yatırımların finansmanı olanak kazanıyor, parasal alanda karşılaşılacak tüm engeller aşılıyordu.

Sanayide işbirliği

Doğu-Batı arasındaki ticaret istatistiklerinde, yukarıda anlatılan işbirliğinin sonuçları henüz önemli bir yer tutmamaktadır. Merkeziyetçi ve planlı ekonomiler ile pazar ekonomileri arasındaki işbirliği henüz başlangıç aşamasındadır. Taraflar aralarındaki ticari işlemleri geçerli döviz

ya da takasın çeşitli biçimleri ile sonuçlandırmaktadırlar. Bizim, bu başlangıç düzeyine bakarak, karara varmamız son derece yanıltıcı olur. Dünyada hızla devinim gösteren dinamik olguları değerlendirmek için salt kalıcı istatistik araçlardan yararlanmak bizi yanlışlara götürür. Bazı koşullarda, çok küçük bir yüzde bile bizim karar vermemiz için yeter ve artar. Örneğin, enflasyon oranının % 10'a yükselmesi, işsizlik oranının % 10 olması, doğanın % 10 oranında kirlenmesi, insan bünyesinde kanserli hücrelerin % 10 gibi bir düzeye yükselmesi, krizin patlaması sistemin alt-üst olması için yeterli ve gerekli koşulları yaratır. Bir insanın sadece kalbinin % 10 oranında hasta olduğunu bilmek ise, insanın sağlıklı olduğunu bize gösterebilir.

Yeni olguların taşıdığı stratejik önem ve hızlı artış oranları, konuya hızla eğilmemizi zorunlu kılar. İşte, çokuluslu şirketlerin ve bankaların dünya politikasını etkileyen, taraflar arasındaki işbirliğinin gelişmesine yön veren, politik, ekonomik ağırlıkları hızla arttığı için, varlıkları üzerinde önemle durulması gerekir.

1973 yılında yapılan tahminler, Doğu-Batı arasındaki sanayi işbirliğinin toplam ticaret hacmi içersinde sadece % 1,5 ilâ % 2'lik paya sahip olduğunu gösteriyordu. 1975 yılında bu oran % 5'e çıktı ve şimdi yapılan hesaplar 1979 yılında bu oranın % 10'a ulaşacağını gösteriyor. Eğer, Doğu Avrupa hükümetlerinin ısrarları ve kapitalist firmalarla olan işbirliği antlaşmaları için yaptıkları baskıların ağırlığı dikkate alınacak olursa bu payın rahatlıkla % 15-20'ye yükseleceği söylenebilir. Zira, bu tür antlaşma sayısı 1970 yılında 300 iken, 1973 yılında 600 1974'de ise 1000 oldu. 1975 yılında ise 3000 olacağı tahmin ediliyordu. Antlaşmaların sayısında görülen bu hızlı gelişme, Doğu-Batı ticaretinde, sanayinin giderek daha önemli bir yere geleceğini göstermektedir.

Doğu Avrupa ülkeleri (SSCB, Bulgaristan, Polonya, Çekoslovakya) Komünist Partilerinin yaptıkları son genel kongrelerinde, yöneticiler batılı firmalar hakkında sahip oldukları görüşleri açıklıkla ortaya koydular. Temelde, belirli bir malın tümünün ya da belirli bölümlerinin yapılacak işbirliği ile üretilmesini onayladılar ama ilgili ülke hükümetine, üretimden belirli bir payın garanti olarak verilmesini önerdiler. Zira, hükümetler aynı üretim dalında rekabet eden öteki firmalara karşı hiçbir şekilde güvence altında değillerdi. Oysa, politikacıların bu konudaki kuşkuları yersizdi. Çünkü, bu sorun üzerinde çoktan beri duran sanayi ve finansman merkezleri, soruna bir çözüm getirmişlerdi. Ortaklaşa üretimi

gerçekleştirmek için imzalanan sözleşme, başlı başına bir garantiydi. Batılı firmalar, bu sözleşmede belirtilen paya göre, kendine düşen malları Batı'ya transfer ederek, kârlarını garanti ediyorlardı. Tarafların hepsi, bu durumdan yararlanıyordu. Doğu'nun otoriter devletleri ile Batı'nın çokuluslu şirketlerinin çıkarlarının birleşmesine karşın, onlar hâlâ birbirlerini "ayrı taraflar" olarak nitelendirmekteydiler. Ne var ki, motorlu araç imalatı için işbirliği yapan General Motors ile Sovyet ve Polonya tekellerinin çıkarları aynı olmakla birlikte, Amerikan, Polonyalı ya da Rus yurttaşlarının çıkarları aynı noktada birleşmiyordu.

Yürürlükteki işbirliği sayesinde Doğu'lu ortağın sağladığı avantajları şöylece sıralayabiliriz:

-Gerekli teknoloji ve yatırım mallarını sağlayan uzun vadeli ve düşük faizli krediler;

Projelerin 'kendi kendilerini ödemesi, randımanla çalışan tesislerin kurulması;

Genellikle Batılı ortağın üstlenmesi ile üretilen malların Batı pazarlarında satışıyla, konvertibl döviz gelirleri sağlanması;

Uzmanlık gerektiren önemli dallarda, yönetici ve öteki personelin eğitilmesi, know -how transferi;

"Üretimin daha iyi bir örgütlenmeye kavuşması, yönetim şemasının daha iyi bir düzeye gelmesi;

Batının sürekli gelişen teknolojisini bünyeye alarak, belirli dallarda karşılaşılması olası gecikme ve zayıflıkların ortadan kaldırılması;

Ortaklığın kurulduğu iş yerinde uygulanan modern teknolojinin kopya edilerek, öteki tüm sektör kuruluşlarında kullanımı;

Günün zevk ve gereksinmelerine uyan daha geliştirilmiş modern malların elde edilmesi, bu malların içerde olduğu ölçüde dış pazarlarda da rahatlıkla alıcı bulabilmesi;

Aynı şekilde, bu tür işbirliği sayesinde Batılı firmalar da büyük ve rizikosuz avantajlar sağlamaktadır. Örneğin:

İmzalanan işbirliği ya da üretim teknolojisinin satışı, Doğu ülkelerinin pazarlarına açılabilmek için yeterlidir;

İş gücü maliyetinin çok düşük olması en büyük avantajdır. Ulaşım ve gümrük giderlerinin artmasına karşın, Doğu ülkelerinde iş gücü maliyeti Batıya kıyasla 5 ilâ 10 kat daha düşüktür;

Sendikalar, hükümetler ve işyerleri ile bütünleşmiştir. Sendikalar partiye bağlıdır ve bu durum sendikanın her kademesi için geçerlidir.Bu

nedenle, işçiler yürürlükteki işbirliği antlaşmalarını dikkatle incelemek zorundadırlar.

Grevler ve gösteriler yasaktır. Bu sayede, üretimin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi, kârların uzun vadede geçerli kalmasını sağlamaktadır;

Doğu bloku ülkelerinde iş gücü maliyetinin çok düşük olması sayesinde Batılı firmalar, ürettikleri malları rahatlıkla gelişmekte olan ülkelerin pazarlarına sokmakta, kârlarını arttırmaktadır. Bu işbirliği sayesinde, kapitalizme ve çokuluslu şirketlere karşı ideolojinin yürürlükte olduğu sosyalist ülkelerde rahatlıkla ticari ilişkiler genişletilmektedir.

Doğu'lu ortak, daha önceden yasal ve etkin bir tekel olduğu için Batılı ortak, bu tekelin tüm avantajlarından yararlanmakta, gerek Doğu pazarlarında gerekse az gelişmiş ülkelerde ayrıcalıklı duruma gelmektedir;

Batılı ortak, Doğulu ortağın yasal bir tekel niteliği taşıması sayesinde, Batıdakine benzer "antitröst" önlemlerin kendisine uygulanmamasını sağlamaktadır;

Doğu'da üretilen malların maliyeti, Batıdaki benzerlerine oranla daha düşük olduğu için, Batılı ortak, hem anti-damping yasaklarından korunmakta, hem de çok büyük kârlar elde etmektedir;

Doğu bloku ülkelerinde iç fiyatların düşüklüğü, maliyetlerin düşüklüğü, damping yasalarını uygulamakla yükümlü organların Batılı şirketleri suçlamalarını güçleştiriyor, özellikle Batıya satılan Doğu mallarının, Batıdaki fiyatların altında satılamayacağı yolunda bir hüküm verilmesi geleneklere ters düşüyordu. Çünkü, Doğu mallarının daha düşük kalitede olduğu, bu nedenle aynı fiyattan satılamayacağı ileri sürülüyordu. Ayrıca, Doğu malları için herhangi bir teşvik uygulaması, vergi iadesi söz konusu değildi. Doğuda üretilen malların düşük fiyatla satılmasının nedeni, işçi ücretlerinin son derece düşük olması ve fiyatların piyasa koşullarına göre değil, merkezi organlar tarafından saptanmasıydı;

– Fiyatların düşüklüğü sayesinde üretim tesisleri kapasitesi rahatlıkla artırılabiliyor, üretimde darboğazlarla karşılaşılmıyordu. Daha az avantaj getiren tesislerin istenildiği zaman Batıya transferi her an için olasıydı;

Fazla talep edilmeyen, modası geçmiş malların geliştirilmemiş mamullerin, yabancı pazarlarda daha az müşkülpesent tüketicilere satılması sayesinde ticari yaşamın süresi uzundu. Örneğin, Batı pazarlarında alıcı bulamayan bilgisayarların ilk ya da ikinci tipleri, rahatlıkla Doğu bloku alıcılarına satılabiliyor, Batı ise en son modeli kullanıyordu;

İmzalanan sözleşmelerle Doğu Avrupalı ortağın daha basit ve gelişmemiş malların üretiminde uzmanlaşması, buna karşılık Batılı ortağın daha yüksek fiyatlı geliştirilmiş malların üretiminde uzmanlaşması sağlanıyordu; "İşbirliği" terimi, taraflar arasında nasıl kamufle ediliyorsa, "Teknoloji" terimi de aynı amaçla kamufle ediliyor, bu kavram ile çok girift ve birçok şeyin anlatıldığı ileri sürülüyordu. Oysa, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC), sanayi teknolojisini şu kısa tanımla anlatıyor:

"Hammadelerin ya da yarı mamul hammaddelerin, mal ya da hizmet olarak satılabilmesi için mamul duruma gelmesini sağlayan işlemlerin tümüne denir. Sanayi teknolojisi şu süreçleri içerir; 1. Girdilerin sağlanması 2. Yapım 3. Çalıştırma 4. Üretimin sürekliliğini sağlayan koşulların yaratılması.

Belirli bir teknolojinin gerçek yaşama yansıtılması için zorunlu türetim birimleri şunlardı: 1. Satış mağazası 2. Araç ve gereçler 3. İşyeri 4. Bu işlevleri bütünleştiren bir işyerleri grubu.

"Söz konusu teknolojinin yeni ya da eski olması, hızla geliştirilmesi, sabit düzeyde kalması, seri imalat ya da fason imâlata konu olması, parça parça ya da bütün olarak üretim zorunluluğu (yani belirli parçaların ayrı ayrı bölümlerde üretilmesi ya da paket halinde üretilmesi), iş kolunun niteliğine ve o iş kolundaki araştırma-geliştirme çalışmalarının dinamizmine bağımlıdır.

Teknolojinin tam bir tanımı için, o tanımın teknik unsurların yanı sıra yönetim sorununu da içermesi gerekir. Teknoloji denilince, belirli bir malın sadece makinelerden yararlanarak belirli işlemlerden geçerek üretilmesi anlaşılmamalıdır. Araştırma-geliştirme çalışmalarının amacı, üretilen malları daha iyi düzeye getirmek, üretimde yeni ve modern tekniklerin kullanılmasına olanak sağlamak, üretimin yanı sıra pazarlama alanında da özel gelişmiş tekniklerin kullanılmasına uygun bir ortam sağlamaktır. Örneğin, üretilen bir malın satış sonrası hizmetlerinin kurulması ve örgütlenmesi de sanayi teknolojisinin içinde yorumlanır."

Böylesine geniş anlamdaki bir sanayi işbirliği kuşkusuz teknolojinin taşıdığı tüm özellikleri bir taraftan öbürüne transfer edecektir. Yalnız, özelliklerin çok çeşitli olması, bazı özelliklerin ancak gelecekte transfer edilebilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, sanayide işbirliği derken son derece esnek olmak zorunluluğu vardır. Doğu-Batı işbirliği için "resmen" onaylanmış bir terim yoktur. Bu işbirliğinin çok yakın bir geçmişe

dayanması (kökü sekiz ilâ on yıla gider), kamuoyunun fazla dikkatini çekmemesi için taraflar arasında resmi "gizli" bir anlaşma yapılması, uluslararası alanda kullanılacak terimlerin bulunmasını ve yaygınlaşmasını zorlaştırıyor.

Bununla birlikte, yürürlükteki işbirliği sözleşmelerinin büyük bir bölümü ortak yönler taşır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli olgu, Doğulu bir işyeri ile Batılı ortağı arasında sürekli ve resmi bir ilişkinin kurulacağının yer almasıdır. Oysa, bundan önceki dışalım ve dış-satım ilişkileri sırasında uluslararası ticarette alışılmış sözleşmelerde böyle bir konu yoktu. "Sanayi işbirliği" taraf olan işyerleri arasında sürekli ilişkileri zorunlu kılıyor, ama hükümetler için böyle bir anlaşmayı gerektirmiyordu. Bunu özellikle vurgulamak gerek. Çünkü Doğu bloku hükümetleri, özellikle Sovyetler Birliği hükümeti, hükümetler arasındaki antlaşmaların rolünü, gerçekleri gizlemek amacıyla abartıyorlar.

Hükümetler arasında imzalanan ekonomik antlaşmalar

Doğu ve Batı hükümetleri arasında imzalanan ekonomik antlaşmaların amacı, taraf işyerleri arasında ortaklık kurulmasına yönelik olumlu bir ortam yaratmaktan başka şey değildi. Hükümetler arası antlaşmalar son yıllarda büyük bir gelişme ve artış göstermekle birlikte, imzalanış tarihleri işyerleri arasında kurulan ortaklıklardan önceye gider. Hükümet düzeyindeki antlaşmalar, ekonomiye gerçek bir atılım vermekten çok, düzenlenmiş siyasal dekorlardır. Sovyetler Birliği'ne göre, bu antlaşmalar, kendi yürüttükleri propagandayı cilalayan bir vernikten başka şey değildir. Sovyetler, detantın aslında hükümetler arasında imzalanmış antlaşmaların bir sonucu olduğu propagandasını yaparlar ve bu amaçla yaptıkları girişimlerin sonucunda "antikomünist tekelci güçlere karşı barışsever güçlerin bir zafer" kazandığını ileri sürerler. İdeolojik yönden, detant hükümetler düzeyinde cereyan eden bir olgudur. Amacı ise, yurdu olmayan, kapitalizmden bağımsız, yüzer teknolojilerin Sovyetler Birliği ve öteki Doğu ülkelerine transferini sağlamaktır. Teknoloji transferinin, tekeller, marksist katma değer kuramları, çalışma süresi, ve diğer resmi marksist sovyet doğmalarla ilişiği olmadığı ileri sürülür. Doğal olarak "teknoloji" diye soyut bir kavram yoktur. Teknoloji terimi gerçekte , kapitalist üretim biçimini benimsemiş çokuluslu tekellerin üretken girişimlerinin ortaya getirdiği bir varlıktır. Nitekim, Doğu bloku ülkeleri

tarafından yapılan ve sık sık yinelenen resmi açıklama ve demeçlerde, "detantın" desteklendiği söylenir ama bir kez olsun, ITT, Petrol devleri, General Motors ve öteki çokuluslu şirketlerin de detantı destekledikleri belirtilmez.

Hükümetler arasında, sermaye transferi, krediler ve uygulanacak faiz hadlerini düzenleyen ilk antlaşma, Belçika ile Polonya hükümetleri arasında 1965-1966 yılında imzalandı. Taraflar arasındaki buzları çözmek amacıyla Richard Nixon ve en önemli 30 iş adamının, 1972 yılında Sovyetler Birliği'ne yaptıkları resmi geziden sonra, Batının tüm büyük hükümetleri bu tür antlaşmaları imzaladılar. Hatta, demokratik rejimi benimsemiş Batılı hükümetlerin yanı sıra, sağcı diktatörlerin yönettiği Franko İspanyası, Albaylar Yunanistanı ve Generaller Brezilyası bile bu antlaşmalara imza koydular.

ABD hükümeti, Sovyetler Birliği, Polonya, Romanya ve Yugoslavya ile, İngiltere sekiz Doğu Avrupa ülkesi ile, Fransa dokuz Doğu Avrupa ülkesiyle, Federal Almanya ve İtalya sekiz Doğu Avrupa ülkesiyle hükümetler düzeyinde antlaşmalar yaptılar.

Bu antlaşmaların temel hedefi, Doğu Bloku dış ticaret kurumları ile ilişki kurmak ve resmi ortaklıklar yapmak isteyen Batı firmalarını siyasal yönden desteklemek ve antlaşmalara resmi ve yasal kişilik kazandırmaktı. Bu antlaşmalar sayesinde hükümetler tarafından resmen tanınan nitelikliğe kavuşan Batılı firmalar bundan böyle Doğu bloku ile rahat çalışma olanağı bulacaktı.

Hazırlanan bu uygun ortamda, ekonominin tümünü ilgilendiren konularda, hükümetler arasında karma komisyonlar oluşturuldu. Doğu Avrupalılar bu antlaşmalar ile "statükonun" resmen onaylandığı görüşünü benimsediler ve ileride imzalanacak antlaşmalarda yer alması gereken temel notkaları saptamaya çalıştılar. Bu komisyonlarda, kişiler arasında çok derin ilişkiler kuruldu, planlama grupları oluşturuldu, taraflar arasında yoğun bir bilgi alışverişi, araştırma ve geliştirme çalışmaları için işbirliği ekipleri gerçekleştirildi

İmzalanan antlaşmalar, farklı teknik ve sektörlerde alt gruplar oluşturulmasını öngörüyor, tarafların gösterecekleri uzmanlar, teknisyenler ve yönetim bilimi uzmanlarının birlikte çalışmasını sağlıyordu. Böylelikle, birbirinden çok farklı iki sistem arasında teknoloji ve bilgi transferinin temel kalıpları inşa edildi.

Sanayide işbirliği yapılırken, bireysel nitelik taşıyan çokuluslu şirketler ile devletçi nitelik taşıyan kurumlar arasında, bakanlık, koordinasyon sorumluları ve teknoloji düzeyinde ara antlaşmalar yapıldı. Bu antlaşmalara göre, araştırma-geliştirme alanında gerçekleştirilen projelerin içeriği ortak çıkarlara hizmet etmesi için, taraflar arasında değiş-tokuş edildi. Sonuçta, çokuluslu şirketlerin ve Doğu devletlerinin araştırma büroları için ortak araştırma servisleri geliştirildi. Ama, kâr amacıyla yola çıkan Batılı firmalar, kendilerine büyük kârlar sağlayacak sonuçlar ufukta gözükünceye dek gerçek teknoloji transferine yanaşmadılar, periyodik görüşmelerde basit bilgi alışverişleri ile yetindiler. Birçok büyük firma, bu antlaşmaların kendilerine ilk anda çok geniş geçerli döviz sağlayamayacağını düşündükleri için, imza koyarken, kuşkulu ve çekingendiler.

SSCB Ulusal Bilim ve Teknoloji Komitesiyle bu alanda 200'den fazla antlaşma imzalandı. Komitenin başkan yardımcılığını yapan German Vyshiany, aynı zamanda SSCB-ABD Sosyal ve Ekonomik Etüdler Konseyi ortak başkanlığını yapmaktadır. Bu antlaşmalar sayesinde Votka-Cola türünden ilişkilerin yaygınlaşması, detant karşısında çekingen davranan, ortaklık sözleşmelerini benimsemeyenlerin sayısını hızla azaltmaktaydı. Bir yerde, aktarma dişlisi görevi yapan bu antlaşmalarla Votka-Cola'yı savunun kurumlar oluşturuldu, istenilen siyasal hedeflere yaklaşıldı. Ortaklığı yönetecek, üretimi gerçekleştirecek elemanlara, bu işbirliğini güçlendiren ideolojiyi benimsetmek için yoğun çalışmalar yapıldı. Oysa bu elemanlara daha önce kapitalizmin, sınıf savaşına dayanan uluslararası sosyalizmin baş düşmanı olduğu öğretilmişti.

Tesislerin inşası ve üretim aşamasında işbirliği

Daha önce de belirttiğimiz gibi taraflar arasında yapılan işbirliği antlaşmaları çok değişik nedenlere ve işleri dayandığı pragmatik ve özel amaçlar güdüldüğü için belirli bir tanıma sokulamaz. Ama bazı temel konularda yapılan işbirliği tipleri üzerinde durabilir ve onları sınıflandırabiliriz. Her şeyden önce, bunların dayandıkları ortak temel, taraflar arasında sürekli ilişkilerin kurulması ve teknolojiye karşılık malların değişimidir. Batı yasalarında, bu tür işbirliği antlaşmalarına

ilişkin pek fazla veri bulunmamasının nedeni, iş adamlarının, hükümetlerden bağımsız olarak bu girişimlerin bayraktarlığını yapması ve kamuoyunda tepki yaratmamak, büyük kârlar arifesinde ideolojik sürtüşmelere yol açmamak için, aklın alamayacağı bir gizlilik ve sürat içersinde davranmalarıdır. Gerek Doğu'daki gerekse Batı'daki aktörler, bu gizliliğe gerekçe olarak, ülkelerin içişlerine karışmama ilkesini gösterdiler, ama hem işlerini kolayca yürüttüler hem de kamuoylarını istedileri gibi sessiz ve hareketsiz bıraktılar.

Doğu blokunda ise yasal olarak Batıdan bazı farklı işlemler oldu. Comecon üyeleri, görünüşte kalsa dahi, Doğu-Batı işbirliğini düzenleyen somut yasaları yürürlüğe koydular, yönetmelikler saptadılar. Doğu ülkeleri içersinde en ayrıntılı yasa çalışmaları Yugoslavya tarafından gerçekleştirildi. Batılı firmalarla yapılan ortaklıkların en fazla Yugoslavya'da gelişmesinin bir nedeni de, yasal çerçevenin buna elverişli duruma getirilmesidir.

Batı ile yapılan ortaklık antlaşmaları yaygınlaştıkça, bunları koruyan yasal örtü de genişletildi ve Doğu bloku hükümetleri, bu ortaklıkları denetleyen belirli kuralları en ince noktasına değin uyguladı, işbirliğinin ekonomiye yansımasını kontrol altına aldı. İlişkiler bu açıdan incelenirse, Doğu tarafından savunulan görüşlerin bütünlük, dayanışma, kontrol arzettiği, çokuluslu şirketlerin ise birbirlerinden ayrı, bireysel ve rekabet eden görüşleri savundukları söylenebilir. Taraflar arasındaki siyasal ve ekonomik dengesizlik, Doğu blokunun, çıkarlarını korumak amacıyla Batıdan daha fazla ödün talebinde bulunmasına, işbirliğini basit ticari antlaşmalar yerine yasal antlaşmalarla sürdürmek istemesine, yol açmaktadır

Böylelikle taraflar arasında büyük önem taşıyan işbirliği antlaşmalarına getirilen yeni tanımlamalar, ilkel ve geri kalmış ekonomilere özgü "takas" anlayışını bile değiştirerek, modern bir teknik niteliği kazandırdı. Bu teknik sayesinde, Doğu ülkelerinin içine girilmez diye bilinen ekonomilerine müdahale edildi, parasal politikaları değiştirildi ve sosyalizmin çekirdeğinden, özel mülkiyeti ve zenginliği daha da güçlendiren aşırı kârlar elde edildi.

Takası belirleyen kurallar

Takasın klasik tanımı şöyledir:

"Yabancı müşteriler arasında, hiçbir parasal esasa dayanmadan, yapılan her türlü mal değiş-tokuşu."

Yukarıdaki takas anlayışı, belirli ölçülerde sanayide işbirliğinin yapılmasına da neden olabilir. Şöyle ki, bir taraf kredi sağlayarak gerekli olan makine tezgâhlarını, malzemeyi ve know-how'ı verir, personeli eğitir ve üretimi kontrol eder; öbür taraf da, yapılan bu giderlerin karşılığını elde edilen üretimin bir bölümünü vererek öder.

Ana hatları yukarıda verilen klasik takas, bu çerçevesiyle günümüzde de işlerliğini korumaktadır. Detant sözlüğünde ise, takasa "kredi karşılığı mal satın alma" denilmektedir. Bugün, Doğu blokuna kredi açan Batılı bir firma, bunun bedelini, yapılan dış satımın bir bölümüyle ödenmesini önceden kabul etmiş demektir. Söz konusu dışsatım listeleri ise Doğulu yetkili organlar tarafından düzenlenir ve bu liste Batılı firmalar tarafından onanmak zorundadır. Sovyetler Birliği ile öbür Doğu bloku ülkeleri, giderek artan dış ticaret açıklarını kapatmak, önceden de belirttiğimiz ihracat zorluklarını aşabilmek için bu yöntemi benimsemektedirler.

Batılıların "kredi karşılığı satın almak zorunda" oldukları mallar arasında, Doğu'nun büyük dışsatım zorlukları ile karşılaştığı günlük tüketim kalemleri, makineler ile batıda tüketimi körüklenen basit metalar çoğunluğu tutar. Batılı ihracatçılar, durumu bildiklerinden, satın almak zorunda oldukları kalemlerin saptanması için çoğu kez, bu dalda uzmanlaşmış "yönlendirme" kurumlarına başvurarak, araştırma yapılmasını isterler. Takas işlemleri sırasında, öyle çeşitli malların değişimi yapılır ki, örneğin Polonya'da imal edilen Fiat otomobilleri karşılığında portakal suyu ile limon verildiği görülür.

Bu gidişle Sovyetler Birliği ile Batılı kredi kaynaklarının uyguladıkları takas giderek güçlenecek ve her türlü işbirliğinin esaslarını oluşturacaktır. Sovyetler Birliği, bu tür takas işlemleri sırasında Batıya ihraç edilecek mallarda % 30 oranını uygulamakta, başka bir deyişle teknoloji karşılığında belirlenen listedeki malların alınmasında % 30 oranını kullanmaktadır. Ama, Batılı firmanın özellikle sanayi yatırımlarında daha çok kendi patentini taşıyan yatırım ve ara mallarını kullanması halinde, bu oranın daha da yükseldiği gözlenmektedir. Bugüne dek, 50 büyük ölçekli, yüz kadar da orta ölçekli sanayi tesisinin gerçekleşmesinde bu yöntemin kullanıldığı, takasın benimsendiği bilinmektedir.

Batılı firmalar üzerinde baskı yapan Doğu Almanya, kredi karşılığı

verilecek malların daha yüksek oranda kendi ürettiği mallardan olmasında ısrar etmekte, zaman zaman bu oranın % 100 olması için çeşitli yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Polonya'nın içinde bulunduğu zor koşullar karşısında hükümet, giderek bu tür antlaşmaları daha çok savunuyor duruma düşmektedir. Bu konuda uzman olanlar, taraflar arasında gerçekleştirilen ithalatın beş ya da altı yıl içersinde % 75 oranında takasa dayanacağını ileri sürüyorlar.

Romanya'nın Batılılardan sağladığı kredi, teknoloji ve makinelerin karşılığını giderek artan oranda, takasla ödemek istemesi, Batı ülkelerinin itirazlarına neden oluyor. Batılılar, Romanya'nın vermek istediği malların düşük kaliteli ve çok pahalı olması nedeniyle Batı pazarlarında zorlukla satıldığını savunuyorlar.

Renault, Michelin ve Rhone-Poulenc gibi Fransız firmaları ile Fiat, Pirelli, Montedison gibi İtalyan firmaları, takasa dayanan işbirliği antlaşmalarını imzaladılar. Doğu bloku ülkelerinde üretecekleri Renault, Fiat, B.M.W gibi otomobillerin karşılığını oto yedek parçası ve otomobil olarak aldılar. Geri aldıkları otomobilleri Batılı pazarlara sürdüler. Takas ve kredi karşılığı mal yönteminin en canlı örneğini Gulf Oil ile Romanya arasında görmekteyiz:

Gulf Oil'in bir yavru şirketi olan Gulf Atomic General firması 1973 yılında imzaladığı bir sözleşmeyle Romanya'ya, çift çekirdekli Triga tipi bir nükleer reaktör verdi. Gulf Oil, Mellon grubuna ait bir kuruluş olup, Westinghouse projesinde de önemli bir paya sahiptir. Bu proje ABD'nin Eximbank ve öteki birçok özel bankası tarafından finanse edilmekte, tutarı ise 4 milyon 100 bin dolar. Gulf firması, Romanya'ya sattığı malın karşılığının on yıllık bir süre içinde Romanya malları ile ödenmesini onayladı.

Takasa dayanan başka bir işbirliği antlaşması son olarak General Motors ile Bulgaristan'ın Devlet Firması olan Balkancar arasında imzalandı. Büyük kapasiteli kamyonlar, modern tarım alet ve makineleri ile değiştirildi. General Motors'un İngiltere'deki yavru şirketi Bedford Trucks'a göre, bu antlaşma sayesinde, Avrupa'nın en büyük kamyon şirketine sızıldı. Zira, bugün Bulgaristan'ın uluslararası karayollarında gidip-gelen 3500-4000 kamyonluk bir şirketi var. Balkancar, General Motors'a kamyonlar karşılığında tarım hasat makineleri vermekle, General Motors'un tüm dünyada tarımsal üretimle geçinen ülkelere girmesine izin vermiş oldu. General Motors, Bulgaristan sayesinde yeni pazarlar buldu.

Buna karşılık, Balkancar firması yöneticilerine göre, Bulgar Devleti Batılı ortağının pazarlama gücü sayesinde, dışa satamadığı tarım makinelerine alıcılar buldu.

Önümüzdeki yıllar, General Motors firmasının, halen 160 değişik tipte tarım hasat makinelerinin kullanıldığı dünya pazarlarında, Bulgar ortağının mallarını satıp satamayacağı konusundaki gücünü ve etkisini göstermesi yönünden hayli ilginç gelişmelere sahne olacak.

Taraflar arasında ara malların kullanım sorunu

Kredi karşılığı mal satılmasının daha girift bir türü, Doğulu ve Batılı ortaklar tarafından üretilen ara malların ötekinin üretiminde kullanılıp kullanılmayacağı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan antlaşmalara göre, Doğu'daki üretim tesislerinde mallar yarı-bitmiş ya da bitmiş olarak, Batılı firmanın verdiği teknik özelliklere göre imâl edilmekte, bu malları alan Batılı firma kendi dağıtım şebekesinde kullanarak, Batı pazarlarına sürmektedir. Batılı ortağın istediği sayıda üretilen mallar için genellikle Doğulu ortağa teknik bilgiler aktarılırken, üretim planının bir kopyası verilmekte, Doğulu ortak bunu kendi makinelerinde üretmektedir. Batılı firma bu sayede, sadece planı vererek, çok düşük işçi maliyeti karşılığında, üretimi gerçekleştirmektedir. Hiç yatırım harcamasına girmeden üretim tesisine değil de üretilen mallara sahip olan Batılı firmalar, büyük ölçekli üretim halinde, Doğulu ortağın kendilerine verilen teknik noktalara harfiyen dikkat etmesi ve Batıdakine eş kalitede mal üretmesi halinde, sözleşmede belirtilen miktarın üzerinde mal alarak, Doğulu firmanın adına bunu dünya pazarlarında satmayı üstlenmektedirler. Doğulu ülkeler, bu yolla sağlayacakları konvertibl dövizlerin büyük rakamlara ulaşacağına inanarak, Batılı üretim teknolojisini hararetle savunur duruma geldiler. Bu amaçla taraflar arasında imzalanan sözleşmelerin sayısını kesinlikle bilmek olanağımız yok ama, yüzlerce diye bir tahmin yapmamız da yanlış olmaz.

Doğu Avrupa ülkeleri yönünden, Batılılarla yapılan işbirliğinin amacı ne denli iç tüketimi karşılamak olursa olsun, komünist hükümetlerin salt kapitalist pazarlarda daha fazla satılması için kurulu üretim tesislerinin kapasitesini artırmaya ve üretimin giderek daha fazla oranda dışarıya satılmasına olanak tanıyan anlaşmaları benimsediği görülüyor. İşte bunun için, Doğu ülkelerinde, Batılı firmaların önerdikleri daha etkin modern

yönetim sistemleri hızla benimseniyor. Kapitalizmin bu yolla, Doğu blokunun yerel ekonomisine müdahale etmesine en canlı örnekler, inşaat sanayiinde görülmekte. Batılı firmalar bugün Prag'da Büyük Mağazalar, Moskova ve Doğu Berlin'de Dış Ticaret Merkezleri, Moskova'da olimpiyat oyunları için spor tesisleri ve binaları, Varşova, Budapeşte ve Prag'da oteller inşa etmektedirler. Yugoslavya ve Moskova'da sosyal konutların inşasına değin giren Batılı firmalar, buna karşılık, Doğulu ortakların yönetimindeki "Düşük ücretli inşaat işçilerini" örneğin Yugoslavya ve Bulgaristan'dan sağlıyarak Batıda çalıştırmakta, Batının Doğu'ya oranla çok pahalı inşaat işçilerini çalıştırma zorunluluğundan kendilerini kurtarmaktadırlar.

Buluşlara verilen ödüller

Sovyetler Birliği'nde yerleşmiş geleneksel anlayışa göre, bilimsel buluşlar ve uygulayımlar, topluma mal olan girişimlerdir ve sonuçlarından tüm toplum yararlandırılır. Bu nedenle, buluşları ve uygulayımları yaşama geçirenlere para ya da prim gibi ödüller verilmez, sadece onuru ve toplumdaki düzeyi yükseltici taltiflerde bulunulur. Sovyetler, genelde bireylerin ödüllendirilmesine karşı çıkmazlar ama, buluşları yapanlara lisans ya da patent gibi ünvanların verilmesini onaylamazlar. Ama bugünkü üretim aşamasında, daha gelişmiş ve kalitesi yüksek malların elde edilmesi zorunluluğu, bireylerin maddi taltiflerle donatılmasını gerekli kıldığı için, Doğu bloku ülkelerinde uygulanan taltif ve ünvan politikasının değiştiğini görmekteyiz. Sovyetler Birliği ve onu izleyen öteki Comecon ülkeleri, batılıların uyguladıkları taltif ve patent yönteminin modern teknolojiyi elde etmek için önemli bir araç olduğunu kabul ettiler ve ilginç buluşlara öncelik veren bir sistemin gelişmesini sağladılar. Nitekim, bugün Doğu bloku ülkelerinde, lisans ve patent işleriyle uğraşan özel kurumların kurulduğuna tanık olmaktayız. 1960 yıllarında çok az sayıda Batı lisansı kullanan Doğu Sanayii bugün giderek çok önemli sayılara varan lisans ve patentten yararlanmaktadır. Bu alanda ilk sırayı 600 lisans ile Yugoslavya alırken, onu Sovyetler Birliği, Polonya ve Macaristan 300 ilâ 400 adet lisansla izlemektedir. 1960 yılından bu yana Doğu blokunun, Batılı firmalardan 2000'den fazla lisans ve patent satın aldığını hesaplayan uzmanlar, özellikle sanayi sektörünün yararlandığı bu antlaşmaların, teknolojinin giderek hassasiyet kazandığı,

haberleşme, kimya ve elektronik dallarında yoğunlaştığını belirtiyorlar.

Kapitalist teknolojinin sosyalist ekonomileri istila etmesinden sonra Doğu-Batı ticari ilişkilerinde çok büyük bir yer tutan lisans antlaşmaları, bugün planları ile, teknik belgeleri ile Doğu'ya aktarılan makinelerin ve yatırım mallarının % 90'ını oluşturur. Taraflar arasındaki işbirliğinin kısa sürede bu denli geniş boyutlara ulaşmasının nedeni, Doğu'nun Batıdan aldığı borçları kısa sürede sağlam dövizlerle ödemek istemesidir. Borçların çok büyük rakamlara ulaşması sonucu Doğu tarafı, takas üzerinde ısrarla durdu ve işbirliğinin takasa dayanmasını ön koşul olarak ileri sürdü. Bulgaristan ile Polonya ise, geri ödemenin sadece bir bölümünün üretilen yerel mallar ile ödenmesine razı oldular.

Batılı firmalar, uzun vadede kârların kendilerine akacağını hesapladıkları için, takasa karşı çıkmadılar, özellikle büyük kâr sağlayan geniş ölçekli üretim tesislerinin kurulmasını savundular. Otomobil fabrikalarının inşası öngörülürken, kredi ve teknoloji bedelinin otomobil ve yedek parça olarak ödenmesi onaylandı. Bu sistem, FİAT tarafından SSCB, Polonya ve Yugoslavya'daki otomobil fabrikaları inşasında kullanıldı. Renault firması da SSCB, Polonya'da, Volkswagen firması Yugoslavya'da kurdukları otomobil fabrikalarının bedelinin yedek parça ve otomobil olarak ödenmesini benimsediler. British Leyland ve Berliet-Renault otobüs ve kamyon fabrikaları bu sisteme dayanılarak inşa edildi. Anahtar teslimi imzalanan projeler için verilen lisans ve patentlerin karşılığı, ortaklaşa üretim yapan tesislerin ürünleri ile ödendi.

Ödemenin bitmesi, takasın şeklini de etkiliyordu. Sonuçta, Batılı teknolojiden büyük ölçüde yararlanan Doğu bloku ülkelerinin ekonomilerinde muazzam değişimler görüldü. Örneğin:

Bulunan yeni teknikler en kısa sürede uygulamaya geçirildi; özellikle tüketim mallarında kalite olarak büyük ilerleme kaydedildi;

Araştırma ve geliştirme harcamalarında büyük bir tasarruf sağlandı;

Stratejik konularda, kısa dönemde yarar getirecek alanlarda, araştırma, geliştirme çalışmaları yoğunlaştırıldı;

-Dışalım sınırlandı, buna karşılık artan dışsatım sayesinde döviz rezervleri çoğaldı;

Polonya'nın bugünkü üretiminin % 20'si Batılı lisans altında yapılır ve Polonya hükümeti, dışsatımını artırması koşuluyla lisans satın alır. Macaristan ve Çekoslovakya da aynı yöntemi benimseyerek, "kredi karşılığı mal değişimini" ancak, kendilerine konvertibl döviz geliri

sağlayacak dışsatım olanağı kazandırması halinde onaylayacaklarını bildirdiler.

Batılı firmalar ise şimdilik Doğu blokuna lisans ve patent satmış olmaktan büyük bir memnunluk duymakta, satılan patentlerin en son yenilikleri değil de eskilere ait teknolojiyi içerdiklerini söylemektedirler. Yalnız, Doğu bloku ülkeleri, ürettikleri malların Batı pazarlarında satılmasını, konvertibl dövize duydukları gereksinmenin ancak modern teknolojiye üretim yapılması halinde giderileceğini ileri sürecek olurlarsa, Batılıların deyimiyle eski patentleri satın almaktan vazgeçtiklerini bildirirlerse, o zaman lisans ve patent alım-satımın hayli yavaşlayacağını görürüz.

Bugün, eski de olsa Batılı tekellerin verdikleri lisansla geniş ölçekli üretime yönelmiş Doğu ülkelerinin, daha modern teknoloji üzerinde ısrar etmekle birlikte, yürürlükteki işbirliği antlaşmalarını bozacakları tahmin edilmemektedir. Bir yerde, Doğulu ülkelerin Batılıların teknolojisine bağımlılığı söz konusudur ve Batı teknolojisi her geçen gün daha da hızlı bir şekilde Doğu'ya transfer edilmektedir.

Çekoslovakya, Comecon komşuları karşısındaki durumunun giderek bozulması nedeniyle, uyguladığı ekonomi politikasını değiştireceğini açıkladı. Çekoslovakya bugün Doğu Almanya ile birlikte, sanayileşme yönünden Doğu Avrupa'nın başta gelen ülkelerinden biridir. Sovyetler Birliği'nin bir uydusu olarak Comecon ülkelerine makine ve donatımını satmakla yükümlü kılınmış, haklı olarak kazandığı prestij sayesinde Batılılara en fazla mamul mal satma başarısını göstermişti. Çekoslovakya'nın sahip olduğu sanayi gücü nedeniyle, Batılıların modern teknolojisini satın almamakta direnmesi, Batılı firmalar ile işbirliğinden kaçınması kredi musluklarının kapanmasına neden olmuş, Çekoslovakya'nın iç ve dış ticaret düzeni bozulmuştur. Comecon üyesi olup Batılı firmalardan kredi ve teknoloji sağlayan öbür komşuları ile karşılaştırıldığında Çekoslovakya'nın durumu giderek kötüleşmiştir.

Çekoslovakya Başbakanı Strugal'ın deyimiyle "Çekoslovakya 1965 yılında Comecon ülkelerinin yaptığı toplam ihracat içersinde % 18'lik bir paya sahipken, 1975 yılında bu pay % 12'ye düştü. Ülkemizin sahip olduğu sanayi mühendisliği olanakları, bizi uluslararası rekabete karşı rahatlıkla koruyabilecekken, son yıllarda uluslararası iş bölümünün getirdiği olumsuz gelişmeler, bize yarar sağlamadı. Dışsatım gelirlerini düşürmemek için ürettiğimiz mamuller, gerçek değerlerinin çok altında,

dünya pazarlarına sürülmek zorunda kaldı. Bazı sanayi ürünlerimiz ise dünya pazarlarında satılma olanağını bulamadı. Bütün bu olumsuz sonuçlara neden, mallarımızın öteki komşulara kıyasla daha düşük teknik ve ekonomik koşullarda üretilmesidir."

Başbakan Strugal, bu nedenle 1976 yılı eylül ayında toplanan Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesine sunduğu raporunda, kötü gidişin durdurulması için "teknik buluşların sanayie daha hızlı biçimde uygulanmasını, bu nedenle yürürlükteki lisans ve patent politikasının değiştirilmesini" önerdi. Çekoslovakya'daki teknik etütlerin ve araştırmaların, en az gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyinde olduğunu ileri süren Strugal, uygulanmakta olan gider ve lisans alımı politikalarındaki yanlışlıklar nedeniyle başarısız sonuçlar alındığını belirterek, şöyle dedi:

"Halen, sadece araştırma ve geliştirme çalışmalarımız için giderlerimizin % 4 gibi küçük bir payını lisans ve patent alımı için kullanmaktayız. Çoğu kez, dışardan lisans satın almak yerine, kendimize ait maliyeti yüksek araştırma ve geliştirme çalışmalarını benimsiyoruz. Somut sonuçları görünen ucuz lisanları dışardan satın almak yerine, sonuçları belirsiz maliyeti yüksek araştırma ve geliştirme girişimlerini destekliyoruz. Uyguladığımız lisans satış ve alış politikamızı yeniden gözden geçirmek zorundayız. Araştırma ve geliştirme için saptadığımız hedefleri değiştirmeli, bizim dışımızda yapılan çalışmaları da göz önünde tutarak, en etkin ve maliyeti düşük çözümleri uygulamalıyız. Ülkemizin tüm teknik araştırma servislerinden, demir çelik sanayiindeki araştırma ve geliştirme sorumlularından, işyerlerimizden, bakanlıklardan, Federal Kalkınma Örgütünden isteğimiz, bize lisans satın alınması konusunda yeni bir öneri demeti hazırlasınlar, bu demeti kalkınma programlarımızla uyumlu kılsınlar, uluslararası üretim ve ticaret alanındaki hedeflerimizin ne olması gerektiğini yansıtsınlar."

İşte, Doğu blokunun kapitalizmin sızmalarına karşı direnen en son kalesi de böylelikle düşmüş oldu.

Makineleri satmak yerine kiralama yöntemi

Satın almak yerine kiralamak yöntemi, bugün Batılı ekonomilerde de yeni uygulanmakta olan bir buluştur. Yeni tekniğe göre, yatırım yapmak isteyen, gereksindiği makineleri satın alma yerine kiralama olanağına

sahiptir. Bu sayede, belirli tesisler, makineler, malzeme, bilgisayar, konutlar, ulaşım araçları, uçaklar kullanıcının emrine küçük bir kira karşılığı tahsis edilmekte, yatırımcının ilk elde büyük meblağları bunlara bağlaması önlenmektedir. Malların gerçek sahibi firmalar, özellikle elektronik sanayiinde çok yaygın olan bu yöntemi kullanmaktadırlar. Örneğin, IBM, ITT ve Rank-Xerox firmaları, yatırımcılara gereksindikleri malları satmak yerine kiralamayı benimsemekte, birçok büyük banka ile finansman kuruluşu da bu görüşe katılmaktadır. Doğu-Batı işbirliğinde henüz başlangıç dönemini yaşayan bu yöntemin ilerki yıllarda hızla gelişme olasılığı büyüktür. Her şeyden önce, kiralama yöntemiyle Doğulu ortakların elinde çok az miktarda bulunan konvertibl döviz kaynakları, modern teknoloji alımı sırasında tükenmemiş olacaktır.

Ayrıca, yatırım mallarının kiralanması için saptanan ücret küçük olduğu için, ortaklaşa üretim sayesinde elde edilen malların dışa satılmasıyla, projenin kendi kendini ödemesi sağlanacaktır. Makineleri kiralayan yönünden de çok kârlı olan bu yöntem Doğu'daki düşük ücretler sayesinde ucuza mal edilecek ürünlerin Batı pazarlarında yüksek fiyatla satılmasına olanak verecektir.

Yatırımcıların gereksindikleri malları kiralayan birçok Doğu-Batı şirketi günümüzde kurulmuştur. Bunlardan biri olan İngiliz şirketi City Leasing'in ortakları arasında, dünyanın en büyük tutucu kapitalist bankalarından ABD Morgan Guaranty Trust Company ile SSCB'nin Narodny Moscow bankası bulunmaktadır. Kiralama yöntemini uygulayan bir başka Batı-Doğu ortaklığı, Fransa'nın ulusal bankası Credit Lyonnais ile Sovyetler Birliği'nin Kuzey Avrupa'daki ticari işlemlerini yürüten Paris Ticaret Bankası tarafından Paris'te kuruldu.

Bu tür şirketlerin girişimleri kuramsal ve ideolojik çerçevede oldukça ilginç tartışmalara yol açtı. IBM, ITT gibi çokuluslu şirketler Doğu ülkelerinde yaygınlaşmak ve kiralama yöntemini benimsetmek için yoğun girişimlerde bulunurken, Doğulu hükümetler, haklı olarak, kiraladıkları yatırım malları üzerinde hiçbir hak iddia edemediklerini, üretimde Batılı firmaya bağımlı kaldıklarını ileri sürdüler. Sonuçta, kapitalist üretim biçiminin başka bir mülkiyet şekli olan kiralayarak üretim yapmak, sosyalist ekonominin içine de girdi. Kiralamanın, içerdeki ideolojik propagandaya ters düşen yönleri çoktu ama ağır borçların altına girmiş Doğulu ülkeler, salt ekonomik açıdan, bu tekniğin, daha az borçlanmayı gerektirdiği için benimsenebileceğini düşündüler. Bu sırada, Doğu ve Batı

ortaklığı halinde kurulan iki kiralama şirketi de, yoğun girişimleri sayesinde, bazı üretim tesislerinin, örneğin Fiat otomobillerini, Yak uçaklarını üreten tesislerin, kira tekniği ile çalışmasını gerçekleştirdi.

Merkezleri ABD'de bulunan bu şirketler, ideolojik ayrılıklara karşın kasalarını doldururken, kapitalistlerle işbirliği yaparak gereksindikleri konvertibl dövizleri, Batı pazarlarına mal satarak sağlamak, yeni marksist ve leninist doktrinin temel ilkelerinden biri oldu.

Ticaret filosunda ve ulaşım araçlarında uygulanan kiralama sistemi kazandığı büyük başarıyla, Doğulu ve Batılı ortakları işbirliği yapmaya zorladı. Örneğin, bir ABD firması olan Container Transport International, 2 milyon dolar karşılığında, 2500 konteyneri 3 yıllığına Sovyetler Birliği'ne kiraladı. Sovyetler Birliği'nin Sovinflot ulaştırma kurumu, aynı sisteme dayanarak Brugeoise ve Nivelles şirketlerinden 4000 konteyner kiraladı.

ABD'nin Interpool şirketiyle Sovyetlerin Foseco şirketi arasında imzalanan bir antlaşmayla, Sovyetlerin Uzak Doğudaki kargo taşımacılığı için 2000 orta büyüklükte konteyner kiralandı. Sovyet Foseco şirketi, uzun bir bekleme döneminden sonra katılma olanağı bulduğu Uluslararası Deniz Taşımacılığı Konferansında yaptığı bir açıklama ile, belki de zararına çalışarak, bundan önce ABD bandıralı gemilere ait pazarın %7'sini ele geçirdiğini belirtti. Foseco, imzalanan andlaşmaya göre, ABD şirketine, kiraladığı konteynerlere karşılık, beş yıl için toplam 5,5 milyar dolar ödeyecek (aylık taksitler halinde), sözleşmeyi belirtilen ihbar süresi içinde feshetme yetkisine sahip olacaktı.

Amerika ile Kuzey Avrupa kıyıları arasında deniz taşımacılığı yapan Sovyet Baltatlantik şirketi, uyguladığı düşük tarife nedeniyle öbür taşımacı şirketler tarafından damping yapmakla suçlanıyordu. Öncelikle, Batı Almanya'nın önde gelen armatörleri Sovyetlerin bu tutumuna şiddetle çatıyorlardı. Öte yandan Sovyetler ile Batı Almanya'nın çıkarlarını birleştiren Transnautik adındaki ortaklık, Sovyet ve Batı Alman kıyıları arasındaki deniz taşımacılığını gerçekleştirmesi için, Sovinflot şirketine, sekiz yıl süreyle, büyük kargo taşımacılığında kullanılan 400 gemiyi kiralıyordu.

Ortaklaşa üretim

Büyük ölçüde takasa ve kredi karşılığı mal satın almaya dayanan

Doğu-Batı işbirliğinin günümüze dek uzanan örnekleri şunu gösteriyor ki, komünist ekonomi içersinde, çokuluslu şirketlerin fiziksel ve sürekli varlıkları hiçbir şekilde tartışmaya konu olmuyorlar. Takas, lisans satışı, taşaronluk ve ortak üretim antlaşmaları, ilgili sözleşme ve antlaşmaların işlerliği için gerekli teknik personelin Doğu ülkelerinde bulunmasına engel teşkil etmiyordu. İşbirliğinin genişlemesine ve yaygınlaşmasına engel gibi görünen tek unsur, çokuluslu şirketlerin Doğulu ortaklarına modern teknoloji sağlamalarına karşın, ne üretici olarak ne de tüccar olarak hiçbir şekilde garanti edilmeyişleriydi. Oysa, modern sanayi anlayışında, teknoloji bir şirketin sahip olabileceği en değerli varlıktı ve Batılı şirket Doğulu meslekdaşının sadece kendi çıkarına kullanması için bu teknolojiyi gözden çıkaramazdı. Nitekim, üretimin giderek daha kaliteli olması, lisansın satışından sonra çok kısa bir sürede tüm ülkede kullanılması, Batılıların bu işte kontrolu yitirdikleri kuşkusuna kapılmalarına yol açtı. Oysa, Batılılar, Doğulu ortaklarına en son yenilikleri içermeyen bir teknoloji satmaktan dolayı rahat görünüyorlardı.

Doğu Avrupa ülkeleri, sürecin başında, ithal ettikleri teknolojinin ekonomilerine soktukları kalkınma hızının kilit noktasını oluşturduğunu biliyorlardı ve Batılı ortağın mülkiyet ve ticaret açısından uğradığı kayıplarına karşılık önemli ödünler vermeleri gerektiğinin bilincindeydiler.

Çokuluslu şirketlerin, Doğu Avrupa ülkelerine, ortaklaşa üretim ve ortak işyerleri yoluyla sızmaları, bu yoldaki girişimlerini yaygınlaştırmaları başka türlü tepkilere de yol açtı. Ortak işyerleri ile ortaklaşa üretim arasındaki temel fark, ortak işyerine sahip olan Batılı firmanın, mülkiyet açısından kendini, kurulan tesisin ortağı olarak hissetmesi, ortaklaşa üretimde ise böyle bir anlayışın gerekli olmadığıdır.

Ortaklaşa üretimi içeren bir işbirliğinde, Batılı ortak, üretim tekniğini, üretimde kullanılacak takım tezgahları ile kalıplarını sağlamayı üstlenir, üretimin sonunda elde edilecek mallar, taraflar arasında, sözleşmede belirtilen esaslar uyarınca, paylaştırılır. Sözleşme, paylaşma sırasında, eşit davranılacağını belirtmese bile, Batılı firma, üretim, yönetim ve dağıtım aşamalarında devreye girer. Sovyetler Birliği, bu tür işbirliğini daha çok benimser. Çünkü, bu sayede kendini ideolojik açıdan temize çıkardığı gibi, Batılı sermayenin gerçekten işyerinde varolmadığını rahatlıkla savunur. Yasa yönünden Batılı sermayenin varolmadığı görümünü yansıtan en önemli proje ABD'ye ait American Occidental Petroleum Company'nin Sibirya'daki doğal kaynakları işletmesidir. Aynı

görüntüdeki bir başka proje, Japon konsorsiyomu tarafından, Yakutsk bölgesindeki doğal kaynakların işletilmesidir.

İtalyan Montedison, Fransız Pechiney, ve ABD General Motors şirketleri, ortaklaşa üretim sistemine dayanarak çok büyük ölçekli alüminyum fabrikaları, otomobil fabrikaları ve petrokimya tesisleri kurdular.

Doğu ve Batı işbirliğinde, çeşitli şekiller altında büyük bir yeri olan ortaklaşa üretim esasında, Batılı firmaların yönetim tekniği, lisans makineler, donatım malzemesi, Doğulu ortağın ise işgücü, altyapı tesisleri ve birleştirici unsurları sağlamasına dayanıyordu. Ortaklaşa üretim sayesinde her türlü üretim alanına girilebiliyor, uygulama alanı sınırsız oluyordu. Bu tür üretime Batılıların sermaye katarak ortak olabilecekleri de düşünülüyor, Doğu-Batı işbirliğinin bu yolla itici güç kazanacağı söyleniyordu. Batılılara kapalı tutulan, otomotiv, nükleer, bilgisayar, metal alaşımlar, takım tezgahları sanayileri Batı dünyasına açılıyor, kozmetikler, yayın dalı, hatta ve hatta pornografi sanayiinde bile Batıdan ithal edilen ortaklara ve teknolojilere yer veriliyordu.

Birleşmiş Milletler Ekonomik Araştırmalar Komitesinin hazırladığı raporda, Doğu-Batı ilişkilerine damgasını vuran ortaklaşa üretim yönetiminin aşağıdaki şekillerde gerçekleştiği belirtiliyordu:

1. Bütünü oluşturan parçalar, uzmanlaşmış ve birbirinden ayrı birimlerde üretiliyor, ortaklaşa üretim yöntemiyle birleştiriliyordu:
2. Taraflar kendi kendilerine parçaları üretiyorlar, taraflardan biri öbürüne gerekli teknolojiyi sağlıyordu:
3. Taraflar kendi ürünleri olan teknolojiyle belirli bir mamülün değişik parçalarını üretiyorlardı;
4. Belirli bir malın ortaya çıkmasına olanak veren teknoloji, tarafların ortaklaşa gerçekleştirdikleri araştırma ve geliştirme çalışmalarının sonucu olarak, giderlerin taraflar arasında paylaştırılmasıyla finanse ediliyor, ortaklaşa üretim, ortak teknolojiyi kullanıyordu;

Aşağıdaki Tablodan da anlaşılacağı üzere, Ortaklaşa üretim yöntemi özellikle Doğu Almanya, Macaristan, Polonya ve Yugoslavya tarafından kullanılıyordu. Sovyetler Birliği'nin son yıllarda imzalamış olduğu önemli sayıdaki işbirliği antlaşmaları ile ortaklaşa üretim şeklindeki işbirliği alanında gecikmesini gidereceği sanılıyor.

TABLO: 2 DOGU-BATI İŞBİRLİĞİ ANTLAŞMALARININ TÜRLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI (1)

Ülke	Lisans anlaşması % olarak (2)	Tesis ve malzeme temini % olarak (3)	Uzmanlık dalına göre ortaklaşa üretim % olarak	Taşaronluk antlaşması % olarak	Ortak işyerleri % olarak	Karma ihale ve karma proje antlaşmaları % olarak	Toplam
Bulgaristan	62,5	25,0	12,5	–	–	–	100
Çekoslovakya	35,7	–	28,6	7,1	–	28,6	100
Demokratik Alman Cum.	–	–	66,7	–		33,3	100
Macaristan	32,3	13,2	44,1	7,4	–	3,0	100
Polonya	25,0	16,1	37,5	3,6	1,8	16,0	100
Romanya	22,8	34,3	8,6	14,3	14,3	5,7	100
S.S.C.B	–	56,6	34,8	4,3	–	4,4	100
TOPLAM	26,1	21,7	33,3	6,8	2,9	9,2	100
Yugoslavya	18,5	9,2	20,0	3,0	47,7	1,5	100
TOPLAM	24,2	18,7	30,2	5,9	13,6	7,4	100

(1)Kaynak: Birleşmiş Milletler Ekonomik Araştırmalar Merkezi
(2)Karşılıklı mal, ya da bütünü oluşturan parçalar olarak ödenecektir.
(3) Karşılığı yedek parça, ya da bütünü oluşturan elemanlar olarak ödenecektir.

Tek bir proje için, çeşitli türde işbirliği antlaşmalarının imzalanmış olması, ortaklaşa üretim olgusunu tam olarak yansıtacak kesin rakamların alınmasını önlemektedir. Ama, genel olarak elimize geçen veriler, sağlanan bilgiler şunu gösteriyor ki, Doğu-Batı arasındaki sanayi işbirliğinin, gerek nicelik gerekse nitelik yönünden en önemli özelliği, ortaklaşa üretim olgusunu yansıtmasıdır. 1970 yılında taraflar arasında imzalanan işbirliği antlaşmaları 300 iken, 1973 yılında 500'e, 1974 yılında 1000'e ve 1976'da 3000'e yükseldi. 1976 yılındaki işbirliği antlaşmaları dikkate alınırsa, ülkelerin imzalamış oldukları antlaşmaların dökümü aşağıdaki gibidir:

Bulgaristan	60 proje yürürlüktedir
Çekoslovakya	30 proje yürürlüktedir (yarısından fazlası Federal Almanya iledir). 50 proje için gerekli onay alınmıştır.
Demokratik Alman Cum	12 proje yürürlüktedir 40 projenin onayı alınmıştır.
Macaristan	250 proje yürürlüktedir, 450 projenin onayı alınmıştır.
Polonya	250 proje yürürlüktedir, 300 projenin onayı alınmıştır.
Romanya	200 proje yürürlüktedir.
SSCB	150 proje yürürlüktedir, 200 projenin onayı alınmıştır.
Yugoslavya	425 proje yürürlüktedir.

Yukarıdaki işbirliği antlaşmalarının kapsamına giren çokuluslu şirketler dünyanın en önemli 500 şirketinden oluşmaktadır ve çokuluslu şirketler listesi her geçen gün genişlemektedir. Büyük ölçekli üretim tesislerini benimseyen Sovyetler Birliği, ortaklaşa üretime özellikle taraftar olduğunu belirtirken, Doğu Avrupalı öteki ülkeler de işbirliği antlaşmalarında genellikle çokuluslu şirketleri yeğlemektedirler.

Bir an için, dünyanın bu en güçlü şirketleriyle bütünleşmenin, sosyalizmin sosyal ve ekonomik yapısına etkide bulunmadığını varsayalım ve bazı kelime oyunlarına başvuralım. Ve diyelim ki, aynen Sovyetlerin yaptıkları gibi, Doğu-Batı arasındaki ekonomik ilişkiler, hükümetler arasında gerçekleştirilen politik işbirliğinin bir manevrasıdır ve gerçekte, detantı öne sürerek, hangi şart altında olursa olsun kapitalist teknolojiyi ele geçirmek amacını gütmektedir.

Çokuluslu modern, dünya ekonomisine etkin olan bir şirketin, ister modası geçmiş olsun, ister anti ekonomik olsun, kendi sahip olduğu bugünkü ya da gelecekteki teknolojisini elinden çıkarttığını, Doğu ülkelerinin propagandasına kendini kaptırdığını düşünemeyiz.

Bugünkü ileri teknolojiden sürekli olarak yararlanmayı kafasına koyan bir Brejnev, çokuluslu şirketlerin komünizmin anayurdunda bir delik açacağını kabul etmek zorunda olup, çokuluslu şirketlerin dünyanın öbür bölgelerinde uyguladıkları kâr politikasını Sovyetler Birliği'nde de uygulayacağını teslim etmek durumundadır. Nitekim, Yugoslavya, Macaristan, Romanya ve Polonya gibi ülkelerde, özel mülkiyeti yasallaştıran ortak üretim ya da işyerlerine duyulan tepki giderek azalmaktadır. Bu ülkeler içersinde en küçüklerinde, ortaklaşa üretim ve ortak işyerleri olgusuyla yaşam bulan kapitalizm, bu ülkelerin yarı sanayileşmiş ekonomilerinin kalkınması yönünden büyük önem taşımaktadır. Sovyetler Birliği, uydularına uyguladığı ideolojinin giderek gücünü yitirmesinden, kapitalizmin güç merkezleri ile uyduları arasında giderek samimi ilişkilerin kurulmasından kuşkulanmakta, uydularına olan güvensizliği artmaktadır. Bunun için, uyduları ile kapitalist firmalar arasında imzalanan ortaklaşa üretim antlaşmalarını frenlemek istemekte yeniden eskilerin takas ilişkilerine dönmeye zorlamakta, böylelikle, kapitalizmin sızmasına karşın, sosyalist dünyada sahip olduğu otoriteye yeniden kavuşacağını, özellikle Çin ve Batılı Komünist Partiler karşısında yitirdiği prestiji güçlendireceğini ummaktadır.

Özellikle Batı'daki komünist partiler, Berlin'in batısında ideolojik rakiplerimiz ve işçi sınıfının sömürücüleri diye lanse edilen çokuluslu şirketlerin, Berlin'in doğusuna geçince "yeni komünizmin teknik mimarları" diye gösterilmesindeki farklılığı anlamakta güçlük çekmektedirler. Batı dünyası, bugün sadece üretim teknolojisi ve yönetimdeki ustalığa değil, pazarlama ve dağıtım alanlarındaki başarılara da değer vermektedir.

TABLO: 3

MOSKOVA'DA BÜROSU OLAN ÇOKULUSLU ŞİRKETLERİN GELDİKLERİ ÜLKELERİN KÖKENİNE GÖRE ADLARI:

Kökeni: ABD

-American Express, Arthur Andersen, Caterpillar Tractor, Chromalloy, American Corp. Dow Chemical, Du Pont de Nemours and Co. Inc., Engelhard Minerals Chemicals, First National City Bank, General Electric, Grace Italiana S.P.A., Hewlett-Packard, International Business Machines (I.B.M.), International Harvester Co., I.T.T., Occidental Petroleum Corp., Pullman Inc., Honeywell-Bull.

Kökeni: Fransa

-Caracrus, Cafri, C.G.E., Internationale, Cifal, Comef-France, Cie generale d'électricité, Cie générale transatlantique, Cie Internationale pour l'informatique (C.I.I.), Creusot-Loire, Etex, Magre-France, Honeywell--Bull, Olivier, Renault, Rhône-Poulenc, Sonocom, Sorice, Entreprises Speichim and Creusot-Loire, Thomson-C.S.F., Comite de coordination des Constructeurs français de machines-outils.

Kökeni: Japonya

-Ataka Sangyo, Chori Co. Ltd. Gunze Sangyo Inc., Ishikura Sangyo, C. Itoh and Co. Ltd. Japan Sea Trading Co. Ltd. (Nihonkai Boeki), Kanematsu Gosho, Kawakami Tradin Co. Ltd., Kyosho Tsusho, Marubeni Corp., Mitsui Corp., Nichimen Jitsugyo, Nissho-Iwai Co. Ltd., Mitsubishi Corp., Progress Trading Co. Ltd., Sumitomo, Tokyo Boeki, Toyo Menka Kaisha, Wako Koeki.

Kökeni: Federal Almanya Cumhuriyeti

-A.E.G. Telefunken, BASF, Bison-Werke Baehre and Greten G.m.b.H., Deutsche Babcocok and Wilcox, Gildemeister anCo. A.G., Gutehoffnungshötte Aktien Verein, Alfred Hempel K.G., Farbwerke Hoechst A.G., Industriewerke Kralsruhe-Augsburg A.G., Salzgitter A.G., Siemens A.G., Otto Wolff, Kühne and Nagel Mannesmann A.G.

Kökeni: İtalya

-Ente Nazionale Idrocarburi (ENİ), Fiat, Finsider/İstituto per la Riconstruzione Industriale, Grace Italiana, S.p.A. Montedison, Ing. C. Olivetti and Co. S.p.A., Snia Viscosa.

Kökeni:İngiltere
İnternational Computers Ltd. (ICL), Rank Xerox Ltd.
Kökeni:Finlandiya
Converts, Enso- Gutzeit, Kaukomarkkinat Oy, Valmet Oy.
Kökeni:İsveç
ASEA, Axel Johnson Group.
Kökeni:Hollanda
Investronic VBV, Paja Holdings N.V.
Kökeni:Belçika
Eurintrade
Kökeni:İsviçre
Ciba-Geigy Ltd.
Kökeni:İspanya
Waimer S.A.

Birleşmiş Milletler Ekonomik Araştırmalar Komitesinin hazırladığı raporda, Batı ve Doğu Avrupa ülkelerinde yürürlükte olan pazar koşullarının ve pazarlama tekniklerinin farklılığına işaret ediliyor ve bu nedenle Doğu-Batı sanayi işbirliğinde pazarlamanın büyük bir önem taşıması doğaldır" deniliyor.

Doğu-Batı işbirliğinin getirdiği ortaklaşa üretim yöntemi sayesinde her iki taraf da, girme olanağı bulamadıkları pazarlara sızdılar, hatta, üçüncü bir pazara girmeyi başardılar. Doğulu ülkeler bu durumun kendilerine sağladığı avantajla, satış sonrası hizmet şebekesini çok geniş boyutlara ulaştırdılar, satışlarını artırdılar. Sonuçta, batı sanayiinin ve ticaret alanlarının hakimi durumundaki çokuluslu şirketler ve bu yatırımları finanse eden batılı büyük bankalar farklı ölçülerde Doğu Avrupa ülkeleri ile ortaklaşa üretim projelerine giriştiler. Batılı firmaların büyük bir kesimi doğrudan bu projelere katıldı. Bundan sonraki sayfalarda, dünya çapındaki çokuluslu firmaların Doğu Avrupa ülkelerinde ne tür yatırımlara giriştikleri gösterilmiştir.

Ortak işyerleri

Polonya'nın, 1976 yılı Ağustos ayında yayınlanan bir kararnameyle,

yabancıların küçük ve orta büyüklükteki işyerlerine % 100 oranında sahip olmasına izin vermesiyle, sermaye ve özel mülkiyete ait üretim araçlarının komünist ülkelerdeki varlığı en derin noktasına ulaştı. Sovyetler Birliği'nin, kendi toprakları ve genellikle Comecon ülkelerinde kapitalist mülkiyete kesinlikle karşı çıkması, Macaristan, Romanya ve Polonya'nın batılı firmalar ile ortak işyerleri açılması için izin vermesine engel olmadı. Komünistler ile Batılı firmaların ortaklaşa kurdukları işyerleri sayısının hızla artması, taraflar arasındaki işbirliğinin nitelik değiştirmesine neden oldu. Ortak işyerlerinin dayandığı sistem, gerekli sermayenin iki ya da daha fazla sayıdaki bağımsız şirket arasında paylaştırılmasıydı. Pay oranları saptanırken, 90/10 ila 50/50 oranları arasında değişen rakamlar kullanıldı.

Çokuluslu şirketler, evrensel düzeydeki etkinliklerini ve pazarlama olanaklarını artırması nedeniyle, Doğu ülkeleri ile ortak işyerleri açılmasına büyük önem verdiler, bu tür işyerlerinin taraflar arasındaki işbirliğine dinamizm katacağını savundular. Batılı firmalar, holdingler ya da öbür ticari firmalar ile ortaklık yönüyle, söz konusu ortak işyerlerine daha çok sayıda Batılı firmanın katılmasına olanak verdiler. Böylelikle, o günlerde değin birbirleriyle azılı rekabet içersinde olan firmaların bile yeni pazarlarda, birbirlerine ters düşmeyen üretim dallarında ortak girişimler yaptıkları gözlendi. Bir firmanın tek başına yatıramadığı paraları, bu ortaklıklar gerçekleştirdi. Ortak işyerleri sayesinde, araştırma geliştirme giderlerinden tasarruf sağlandı, böylece yeni bir teknoloji satın alacak kaynaklar oluşturuldu, pazarlanan malların geliştirilmesine olanak verildi, pazarlama şebekeleri birleştirilerek, yeni bir malın süratle tüketicilere ulaştırılması başarıldı.

TABLO: 4

DÜNYA ÇAPINDAKİ ŞİRKETLERİN DOĞU AVRUPA'DAKİ YATIRIMLARI VE İŞBİRLİĞİ YAPTIKLARI ÜLKELER

Şirketin adı	Kökeni	Yatırım türü	1975 satışı (milyon $)	İşbirliği yaptığı ülkeler
Exxon	ABD	Petrol, petrokimya	44.865	Romanya, SSCB, Bulgaristan
General Motors	ABD	Otomobil, kamyon, silah	35.725	Macaristan, Polonya, SSCB. Yug.
Royal Dutch/Shell	İng.	Petrol, petrokimya	32.106	Bulg. Çek. D. Alman Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB
Ford Motor	ABD	Otomobil, kamyon	24.100	Çek. Macaristan, Yugoslavya
Mobil Oil	ABD	Petrol, petrokimya	20.621	Mac. Polonya, Romanya, SSCB.
British Petroleum	İng.	Petrol, petrokimya	17.286	Bulg. D. Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB.
Ünilever	İng.	Gıda, kimyasal mad.	15.016	Çek. Macaristan, Polonya, Romanya, Yugoslavya
IBM	ABD	Bilgisayar, büro mak.	14.437	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SS'CB. Yug.
General Electric	ABD	Elektronik mak.	13.399	Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, SSCB. Yugoslavya
ITT	ABD	Telekomünikasyon	11.368	Bulg. Çek. Mac. Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Phillips G. Fabrik	Hol.	Elektronik	16.747	Çek. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya

Auguat T. Hütte	F.Alm.	Demir-çelik	8.765	Çek. Polonya, SSCB. Yug.
Hoechst	F.Alm.	Kimya sanayi	8.463	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Mac. Polonya, Romanya, SSCB. Yug.
ENI	İtalya	Petrokimya	8.335	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Polonya, SSCB. Yugoslavya
Daimler-Benz	F.Alm.	Otomobil, kamyon	8.195	D.Alman Cum. Mac. Polonya, SSCB.Yug.
Krupp	F.Alm.	Demir-çelik, mühendislik		Bulg, Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
U.S. Steel	ABD	Metal işleri	8.168	Çek. Macaristan, SSCB. Yugoslavya
BASF	F.Alm.	Kimyasal mad.	8.153	D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Renault	Fransız	Otomobil, kamyon	7.832	Çek. Mac. Polonya, Romanya, SSCB. Yug.
Siemens	F.Alm.	Elektrik, elektronik	7.760	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB,Yugoslavya
Volkswagen	F.Alm.	Otomobil	7.681	Macaristan, Romonya, Yugoslavya
Bayer	F.Alm.	Kimyasal mad.	7.224	Bulgaristan, Çekoslovakya, D.Alman Cum. Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Dupont	ABD	Kimyasal mad.	7.221	D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, SSCB.
Toyota	Japon	Otomobil, kamyon	7.195	Çekoslovakya, Macaristan
ICI	İng.	Kimyasal mad.	6.885	Bulgaristan, Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB, Yugoslavya
Westinghouse	ABD	Elektronik	5.863	Macaristan, Polonya, Yugoslavya

Mitsubishi	Japon	Mühendislik	5.694	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB.
Union Carbide	ABD	Kimyasal mad.	5.665	Çekoslovakya, Polonya, SSCB.
Montedison	İtalya	Kimyasal mad.	5.418	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
British Steel	İng.	Demir-çelik	5.341	Bulg. Polonya, Romanya, SSCB, Yug.
Volvo	İsveç	Otomobil, mekanik parç.	3.105	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Massey-ferguson	Kanada	metalürji, mekanik par.	3.000	Bulg. Çek. Polonya, Romanya, SSCB, Yug.
Fiat	İtal.	Otomobil, kamyon	4.882	Çek. Mac. Polonya, Romanya, SSCB. Yug.
Pepsi-cola	ABD	Meşrubat, kim. mad.	2.322	Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugsoslavya
Coca-cola	ABD	Meşrubat, hizmet	7.873	Bulg. Çek. Mac. HPolonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Mitsui	Japon	Ticaret, kimya	3.200	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Polonya
Dunlop-pirelli...	İng.	Kauçuk, kablo	3.663	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Ciba-Geigy	İsviçre	İlaç, kim. mad.	3.449	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Control Data	ABD	Bilgisayar	1.219	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya
Brown Boveri	İsviçre	Demir-çelik, metal	2.989	Bulg. Çek. D.Alman Cum. Macaristan, Polonya, Romanya, SSCB. Yugoslavya

Politik açıdan bakıldığında, ortaklaşa kurulan işyerleri, merkezi hükümet örgütünün bulunduğu toplumlarda, çokuluslu şirkete şu avantajları sağlıyordu:

-Milliyetçi baskıların, bizzat işyerine katılmasıyla, hafifletilmesi;

-Antitröst yasaların takibinden kurtulması;

-Pazarda açıkça sezilmeyen bir baskının kurulması.

Ortak işyerleri, ekonomik yönden, cirosu büyük rakamlara ulaşan firmaların kurulmasına olanak sağlıyor, böylece kârların hızla artması gerçekleşiyordu. Büyüyen kârlar, sonuçta çokuluslu firmaların diledikleri malları üretme seçimini rahatlıkla yapmalarını sağladı. Nitekim, bunun en taze örnekleri Batı'da başarıyla gerçekleştirildi, bin kadar çokuluslu şirketin aralarında kurdukları ortak işyerlerinin sayısı yüz bini aştı.

Ortak işyerlerinin Doğu ve Batı'da işleyen örnekleri arasında farklılaşma vardı. Şöyle ki, Doğu'da, birbirinden farklı iki organizma bir arada yaşamak durumunda kalıyor, devlet mülkiyeti ile özel mülkiyet, başka bir deyişle kapitalizm ile sosyalizm bir arada bulunuyordu. Bütün iş, bu tür işyerlerinin sayısını azaltarak, kavramlara ters düşen ortamın silinip silinmeyeceğini kestirmekten ibaret mi? Kapitalist spermlerin dişi yumurtaya girmesini kısıtlamak, döllenmenin önüne geçer mi? Başka bir deyişle, kapitalist-komünist melez bir ekonomik sistemi yürütme olasılığı var mı? Şu ana değin, gerek Batı, gerekse Doğu'da bu konuya ilişkin tartışmalar yoğunluğunu artırarak süregelmektedir. Kesin yanıtı alabilmek için biraz daha beklemek gerekir. Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Bulgaristan'da ulusal işyerlerine özel yabancı mülkiyetin katılmasını yasaklayan hükümler halen yürürlüktedir.

Batı'nın çokuluslu şirketlerine gelince, ortak işyerleri öbür ortaklıkların içerdiği tüm avantajları taşıdığı gibi, sermayedeki katılma payı onlara, kendi ürettikleri en son teknolojiyi yakından denetleme olanağını vermektedir. Nitekim, öbür işbirliği türleri, böylesine bir denetime izin vermediği içindir ki, birçok Batılı firma en gelişmiş teknolojisini Doğu ile paylaşmaktan caydı. Doğu-Batı arasındaki toplantılarda, seminerlerde, ekonomik tartışmaların başında gelen ortak işyerlerinin açılması konusu, Batı'nın ileriye doğru bir adım atabilmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Geçmişte bunun örnekleri görüldü. Batılı firmalar kendi elleriyle getirdikleri teknolojinin sözleşme alanı dışına kaydırılmasından çekindikleri için, sayısız projeyi gerçekleştirme aşamasına getirmediler. Tüm Doğu Avrupa ülkelerinde, devletin tek ve

gerçek mülkiyet sahibi olduğunu, tüm sanayi işkollarının ve işyerlerinin merkezi örgütün saptadığı kurallara uymak zorunda olduklarını, devletleştirilmiş ekonomide bir Batılı firmanın getirdiği teknolojinin öteki firma ve söktörlere transferini önleyen tek bir hükümün bulunmadığını gördüler. Bu noktada görüş birliğine sahip tüm çokuluslu şirketler işte bu nedenle, ancak sermayeye katılarak bu olasılığın önüne geçebileceklerini, özellikle %51 paya sahip olmadan, Batı için çok değerli teknolojinin transferine olanak tanımadılar.

TABLO: 5
YUGOSLAVYA'DAKİ ORTAK
İŞYERLERİNDEN ÖRNEKLER

Batılı Çokuluslu Şirket	Kökeni	Üretim veya faaliyet türü
Fiat	İtalya	Otomobil
Daimler-Benz	F.Almanya	Ağır ve uzun araç
Klöckner-Humboldt-Deutz	F. Almanya	Ticari araç, motor, traktör
Volkswagen	F. Almanya	Otomobil
Citroen	Fransa	Otomobil
Renault	Fransa	Otomobil
Rhone-progil	Fransa	PVC
Bayer	F. Almanya	İlaç ve kozmetik
Intern. Flavors and Fragrances	ABD	Koku ve parfüm
Ciba-Geigy	İsviçre	İlaç ve kimyevi maddeler
Solvay/Laporte	Belçika-İng	Kimyevi maddeler
Chemetex Fibres İnc.	ABD	Polyester
Hoechst	F. Almanya	İlaç hammaddeleri
Dow Chemical	ABD	Petrokimya
Nenkel	F. Almanya	Deterjan
Mira Lanzia	İtalya	Deterjan
Storey Bros. and Co.	İngiltere	Vinyle ve kağıt
Ker-Domus	İtalya	Seramik kiremit
Viano Impianti	İtalya	Seramik kiremit
Trade and Business Brokers	Lüksemburg	Seramik kiremit
Eaton	ABD	Kontrol gereçleri
Bell Telephone	ABD	Elektrikli aletler

EGO Elektrogarate A.G.	İsviçre	Elektrik donatımı
Tower İnternational	ABD	Soya yağı
SKF	İsveç	Bilyalı rulman
Thyssen	F.Almanya	Haddehane donatımı
Tecno Spq.	İtalya	Alüminyum
Triebel and Co.	Avusturya	Madeni eşya
Armco Steel General	ABD	Çelik
Tragergesellschaft	F. Almanya	Kağıt hamuru, kağıt
Buttes Gas and oil Co.	ABD	Petrol Arama
Dunlop	İngiltere	Basınca dayanıklı boru
Semperit	Avusturya	İç-dış lastik
Kleber-Colombes	Fransa	İç- dış lastik

Bu tip antlaşmalarda, Comecon ülkelerine oranla önde bulunan Yugoslavya'da, ilk ortak işyeri 1967 yılında çıkartılan bir yasa ile kuruldu. Sayıları 1973 yılında 85'i, 1976 Eylülünde 137'yi geçti. Bunlardan sadece ikisinde Doğu Avrupalı bir firmanın ortaklığı bulunmaktadır. 1967 yılında çıkartılan yasa, yabancı sermayenin azami ortaklık payını % 49'da dondurdu. Yapılan gözlemlere göre yabancı sermaye yatırımı en fazla, otomotiv sanayii, madeni eşya sanayii, kimya ve kauçuk sanayii dallarında yoğunlaştı.

TABLO: 6
COMECON İÇERİSİNDEKİ ORTAK İŞYERLERİ

Karma Firma	Batılı Ortak	Üretim veya Faaliyeti
ROMANYA:		
Romcontroldata	Control Data (ABD)	Bilgisayar ara elamanları
Resita-Renk	Renk-Zahnradfabrik(F.Alm)	Gemidişli organları
Rifal	Romalfa (İtalya)	Akrilik fiber
Raniprot	Dai Nippon (Japonya)	Proteinli bira mayası
Elarom	L'Electronique appliqué (FR)	Elektronik tıbbi gereçler
Romelite	Franz Kohmaier KG (F.Alm)	Sanayi zincirleri
MACARİSTAN:		
Volcom	Volvo (İsveç) 1974	Motorlu taşıtlar
Sicontact	Siemens (F. Almanya)	Siemens servis malzemesi
Radelcor	Corning (ABD)	Kan tahlil gereçleri

Doğu ülkeleri içersinde, batılı firmalara en az kısıtlayıcı önlem uygulayan Yugoslavlar, çokuluslu şirketlerin teknolojilerini satmaktan çok, kurulan işyerlerinin yönetiminde söz sahibi olmayı arzuladıklarını kısa sürede fark ettiler. Batılı firmalar, Yugoslavya'da üretilen malların satışından elde edilen kârlarını, yaptıkları giderler ölçüsünde yurt dışına transfer edebiliyor, üretimin büyük bir bölümünü iç pazarda satmayı tercih ediyorlardı. 1967 yılından bu yana sayıları 137'ye ulaşan ortak işyerlerinde, Batılı firmaların katılma payı, 1976 yılında çıkartılan bir yasa ile % 50 oranına yükseltildi.

Yugoslavya'da iç pazarın isteğini karşılamak amacıyla kurulan, küçük ölçekli ortak işyerlerinin tek istisnası, Amerikan Dow Chemical Company'nin 17 milyon dolar kuruluş sermayesi ile polystren üretmek üzere imzaladığı anlaşmadır. 1976 Ağustosunda Industrija Nafta (INA)'nın da katılmasıyla bu tesisler tevsi edildi ve Adriyatik kıyılarındaki Rijeka limanına yakın Krk adasında kurulan Dina petrokimya kompleksi gerçekleştirildi. 1982'de tamamlanması planlanan tesisler, Doğu Avrupa'da hem en büyük Amerikan yatırımı, hem de yabancılarla kurulan en büyük Yugoslav ortak işyeridir. Yılda 550 milyon dolarlık üretimi gerçekleştirecek olan Dina kompleksi 200 milyon dolarlık dış satım yapacaktır.

Yabancı sermaye payını en çok % 50 ile sınırlayan Yugoslavya'daki bu büyük tesiste Dow Chemical'ın payı % 50 olup, yönetim kurulunda 6 üye bulunmaktadır. Kurul başkanı Yugoslav ortaklar, başkan yardımcısı ise Dow Chemical tarafından saptanmaktadır. Genel müdürlüğü ise bir Yugoslavın yürüttüğü ortaklıkta, yönetim kurulu başkanının tek oya sahip olması, kimseye bir üstünlük sağlamamakta kararların oybirliği ile alınması zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Batı Avrupa'da kurulu en modern teknolojiyi Yugoslavya'ya transfer eden Dow Chemical, tesislerin deneme süresinde gerek duyulacak hammaddeleri aksatmadan sağlamak, Batı'daki en son teknolojik buluşlarını bu tesislere uygulamak yükümlülüğünü taşımaktadır. Yugoslavya'da yürürlükte olan öz-yönetim yasasına göre, komplekste çalışan 23 bin işçinin, ortaklık sözleşmesini imzalaması için genel müdüre yetki vermesi gerekiyordu. Bu yetkinin verilmesinden sonra, ücret ve sosyal yardımların dışındaki tüm kararlarda, öz-yönetim kuralları askıya alındı. Çünkü, şirketlerin geleceğini ilgilendiren kararlar, yönetim kurulunda oy birliği ile alınma durumunda idi.

Yugoslavya, Batılı firmaların mantığını, acı da olsa kavradı. Tüm çokuluslu şirketler gibi Dow Chemical'ın da en azını yatırarak, en çok kârı elde etmekten, modern teknolojiyi 50/50 ortaklık payının altına düşürmeden satmaktan başka bir amacı olmadığını gördü. Bunun için, antlaşmaya dış satımların giderek artırılması, kârın ancak mal şeklinde dışarıya transfer edilmesi hükümlerini koydurdu. Modern teknolojiye sahip olmayan Yugoslav firmaların dış satım pazarlarına giremeyeceği gerçeğinden hareketle, ancak modern teknolojiyle üretim yapan yerli firmaların yabancı firmalarla ortak işyerleri açabilecekleri hükme bağlandı. Oysa, daha önceden, günü geçmiş üretim tekniklerine sahip yerli firmalar, Batı'ya göre demode olmuş teknolojileri öneren Batılıların önerilerini hemen onaylıyorlardı. Yugoslav hükümetinin ancak Batı ölçülerine göre modern teknolojilere izin vermesi, bunda ısrar etmesi, günü geçmiş teknolojileri Doğu'ya satmaktan başka şey düşünmeyen çokuluslu şirketleri zor duruma soktu. İşte bu teknoloji alım-satımı, Doğu-Batı ilişkilerinde çok önemli bir etkendi.

Çokuluslu şirketlerin faaliyetleri üzerinde iki yıllık bir araştırmadan sonra, Polonya'da 1976 yazında yürürlüğe giren bir kararname ile Macaristan ve Romanya'daki bürokratik engellerden arınmış bir ortak işyeri ortamı yaratıldı. Bu kararnameye göre, çokuluslu şirketler Polonya'da hisselerin % 100'üne sahip işlerleri açabilecek, Polonya firmaları, yabancı sermaye ile vergilerden sonra net kârın 10/90, 60/ 40, 50/50 esasına göre dağıtımını öngören ortaklık kurabilecekti. Ayrıca, Polonya'da kurduğu işyerini tasfiye eden yabancı şirketler, koydukları ilk sermayeyi ve sağladıkları kârların tümünü dışarıya transfer edebilecekti.

Yugoslavya ve Macaristan'dan sonra 1971-72 yıllarında ortak işyerlerine olanak veren Romanya'da bugün 10 kadar işyeri açıldı. Bunların sermaye payları % 51Romanya, %49 yabancıydı. Batılı ortaklar arasında Control- Data (ABD) , Demag A.G. (F.Almanya), Romalfa (İtalya), Dai Nippon (Japonya), L'Electronique appliquée (Fransa), Franz Madmaier (Avusturya) sayılabilir.

Macaristan'la ortak olarak ilk işyerini açan, İsveç otomobil yapımcısı Volvo'dur. 1972 ekiminde Csepel fabrikaları ile imzalanan antlaşmaya göre, dört tekerlekli "Lapplander" otomobilleri, tüm parçaların İsveç'ten gelmesi koşuluyla Macaristan'da monte edildi. Kârın % 48'i Volvo, % 52'si Macar ortaklara dağıtıldı. Burada monte edilen otomobillerin tümü Güney Amerika'daki müşterilere satıldı, Macarların bunlardan satın alma

olanağı yoktu. Bu durumdaki bir işyerinin hisselerine sahip Batılı ortaklar, rahatlıkla komünist Macaristan'da çalışan üretim araçlarının kapitalist sahipleri olduklarını, sosyalist mülkiyetin temettülerini aldıklarını ileri sürebilirlerdi.

Volvo'dan sonra Federal Almanya'nın elektrik dalındaki çokuluslu devi Siemens A.G., Macaristan'daki Intercorporation Ltd. ile sermayesinin % 51'i Macarlara, % 49'u Siemens'e ait olmak üzere ortak bir işyeri açtı. Bu işyerinin öbürlerinden farklı yönü, doğrudan üretim yapmayarak, tümü devlete ait olan fabrikalara, yönetim, teknoloji ve hizmet yönünden katkıda bulunmak, üretimi kontrol ederek kalite kontrolunu sağlamaktı. Sonuçta, Siemens, %49 oranındaki payına göre, üretilen mamulleri dışarıya transfer ediyordu. Macaristan'daki yasalar, böylelikle sosyalist çehre taşıyan üretim araçlarının niteliğini korumuş oluyorlardı. Romanya, Yugoslavya ve Polonya'da ise ortak işyerleri sosyalist ekonominin bir parçası olarak işlem görüyordu.

Sovyetler Birliği, yabancı sermayenin Sovyet topraklarına girmesine öteden beri karşıydı. Sadece, batılı teknolojinin satın alınmasını istiyordu. General Motors'un Sibirya'da en büyük kamyon üretim tesislerini, Occidental Petroleum'un muazzam kimyevi madde ve gübre tesislerini kurma isteklerine salt ideolojik kuramlardan hareket ederek karşı çıktı. Exxon, Shell ve B.P. Sovyetler Birliği'nde petrol aramak için sayısız başvuruda bulundular, Daimler-Benz aynı şekilde kamyon üretmeyi önerdi. Hatta Japonlar, çokuluslu bir konsorsiyum kurulmasını ve Sibirya'daki doğal kaynakların, ormanların bu örgüt eliyle değerlendirilmesini önerdi. Boeing, Lockheed, McDonnell-Douglas gibi Amerikan uçak şirketleri ticari uçak üretimini ortaklaşa yapmayı istediler. Sovyetler, kendilerine karşı kullanılması muhtemel savaş silahlarını üreten bu şirketlere kendi toprakları üzerinde işyeri açmalarına izin vermedi. Satacakları teknolojiyi bizzat yönetmek isteyen çokuluslu şirketler ile Sovyetler arasındaki görüşmelerin bu katı tutum nedeniyle yarıda kesilmesi, şok etkisi gösterdi. Oysa, Sovyetler Yak-40 tipi ticari uçakları Amerikan pazarına satabilmek için ABD yönetmeliklerine uyan değişiklikler yapmışlar, üretilecek uçakların Batı pazarlarına satılmasıyla Amerikan firmalarının tekeline son verileceği, görüşünü savunmuşlardı. Şimdi, yabancı şirketlerin Sovyetler Birliği'ne satacakları teknolojiye karşılık yönetimde söz sahibi olmak istemeleri için yasalarda yapılması olası değişiklikler üzerinde çalışılmaktadır.

Brejnev'in, 1976 yılı Şubatında toplanan 25.Parti kongresinde, yasalarda buna benzer değişiklikler yapılacağı konusundaki girişimleri reddetmesine karşılık, er ya da geç Sovyetler Birliği'nde ortak işyerlerinin açılması kaçınılmaz görülmektedir. Batılı firmaların Sovyetler Birliği'ne teknoloji sağlamak karşılığında yönetimde söz sahibi olmak, üretimin bir bölümünü Batı pazarlarına transfer etmek yolundaki önerileri, çokuluslu petrol şirketlerinin halen Arap ülkelerine uyguladıkları sistemden kaynaklanmakta. Çokuluslu şirketler, üretimi gerçekleştiren şirketlere sahip olmak yerine üretimden pay sahibi olmayı yeğlediler, General Motors ve David Rockefeller başkanlığındaki bankalar konsorsiyumu, görüşmeleri bu yöne sürükledi ve Votka-Cola işbirliğine elverişli bir ortamın yaratıcısı oldular.

Votka-Cola işbirliğinin en yeni ömeği, Exim Bank'ın Polonya'ya açtığı 200 milyon dolarlık kredidir. General Motors ile Polonyalı bir devlet firması arasında imzalanan ortaklık antlaşmasıyla gerçekleştirilecek kamyon fabrikasında üretilen kamyonlar Batı pazarlarına satılacak, böylece Amerika'daki otomobil işçilerinin grevi nedeniyle duran üretim daha da etkin şekilde komünist ülkelerde sürdürülecektir. General Motors yetkilileri özgür sendikalara üye Amerikan işçilerinin sık sık grev yapmaları nedeniyle, grev yüzü görmeyen komünist ülkelerde yatırım yapmanın daha kârlı olacağına inanıyorlardı.

Daha önce, dünyanın en tanınmış komünist düşmanlarından Petersen, Ball ve Lehman Kardeşler firmalarında yöneticilik yapmış ABD Hazine Başkanı William Simon, bu kez detant yanlısı olarak Stephen DeBrul Jr.'ın Exim Bank'ın Genel Müdürlüğüne gelmesi için çok çalıştı. DeBrul Polonya'ya açılan Exim Bank kredisinde % 9 faiz oranını savunurken, Polonyalılar % 7 üzerinde ısrar ettiler. Savunma Bakanı yardımcısı William Clements'in araya girmesiyle, Polonyalıların istekleri onaylandı. New York Herald Tribune gazetesinin 19 Eylül 1976 tarihli sayısında açıkladığı gibi, detant yanlısı ABD yöneticileri, Japonya ve AET ülkelerindeki rakipleri yüzünden General Motors gibi dünyanın en büyük otomobil fabrikasının karşılaştığı zorlukların komünist ülkelerde yatırım yaparak giderileceğine inanıyorlardı. Hatta, üretilen mala ortak olunması koşuluyla Sovyetler Birliği'nde nükleer MIRV Amerikan füzelerinin dahi imal edilebileceğini söylüyorlardı. Böylelikle, Amerikan elektronik ve uzak sanayiinin rahatlayacağını, Amerika'nın nükleer saldırıyla karşılaşma tehlikesinin azalacağını ileri sürüyorlardı.

Her şeye karşın, ortak işyerleri girişimlerinin bugüne değin çok verimli bir gelişme gösterdiğini söylemek oldukça zordur. Yugoslavya'daki Dow Chemical örneğinin dışında, en modern teknolojinin, yönetim ve mülkiyet kısıtlamaları yüzünden, Doğu ülkelerine transferi kısıtlıdır. Romanya'da yabancı sermayenin katılacağı ortak işyerlerinde, dışarıya satılacak üretim üzerine konulan verginin döviz olarak ödetilmesi, ücret olarak saptanan bölümden çok azının işçilerin eline geçmesi, çokuluslu ların şikayetçi oldukları yönlerdi. İşçiler haftada 46 ile 48 saat arasında çalışmak zorundaydılar. Fazla çalışma ücretleri çok düşüktü. Bu yüzden vasıflı emek bulmak çokuluslular için bir sorun oluyordu. Bu nedenle, modern teknoloji yerine batıda demode olmuş teknolojiye dayanan ortak işyerleri açılıyordu. Control Data firması bu nedenle, ABD'de maliyeti yükselen bilgisayar tipinin üretimine Romanya'da devam etmek istemişti.

İşbirliğinin ortak işyerlerine dayanan bölümünün zorluklar içersinde gelişmesi, bu alandaki ilişkilerin geleceğine karamsar gözle bakılmayı gerektirmez. Çünkü, çokuluslu şirketler Doğu'da modern teknolojiyle üretim yapmanın kendilerine kazanç sağlıyacağını, Doğu Avrupa ülkelerindeki komünist seçkinler de bu teknoloji olmadan ekonominin ve sosyal ortamın çöküntüye uğrayacağını, çöken bir toplumda ise önce seçkinlerin yok olacağını çok iyi bilmektedirler.

Pazar ekonomisinin "toplumsallaştırılması"

Sovyetler Birliği, yarı özel sermayeli ortak işyerlerinin, merkezi planlamaya dayanan ekonomisinde yerleşmesine karşı çıkarken, kendi kontrolu altındaki ortak · işyerlerinin kapitalist ekonomilerde boy göstermesine razı oldu. Sayıları az olmakla birlikte, özünde, komünist doktrine ters düşen, emekçilerin artı-değer yoluyla sömürülmesine dayanan, yüksek oranlı faizle, yaygınlaştırılmış sosyal emek yöntemiyle değil, fiyat yöntemiyle çalışan şirketler kuruldu. Gayri meşru ilişkilerden meşru çocuk doğması nasıl olanaksızsa, kapitalist kuralların geçerli olduğu pazar ekonomilerinde de sosyalist köprü başlarının kurulması o denli geçersizdi.

Doğu'nun devlet kurumlarında Batı izi en çok bankacılık sektöründe görülmekle birlikte, Sovyetler, birkaç yıldan beri, özellikle pazarlama ve

dağıtım sektöründe boy göstererek, ortak işyerlerinin ürettiği malları dış pazarlara sattılar. Bugün, ABD ve birçok Avrupa ülkesinde, Sovyetler Birliği'nde üretilen saatleri, kameraları, traktörleri, levha ve profil çeliği, votkayı pazarlayan şirketler kurdular. Sovyetlerin mülkiyeti altındaki Nafta şirketi İngiltere'nin güneyinde petrol dağıtımı, Belçika ve Liechtenstein'de sermayesinin tümü Sovyetlere ait birer petrol arıtma tesisine sahip bulunmaktadır. Kapitalist ekonomi kurallarına bağlı olarak çalışan Sovyet şirketleri arasında, Belçika'daki Scalda-Volga montaj tesisleri (% 95'i Sovyetlerin) , Londra'daki İngiliz- Sovyet Yükleme Boşaltma Firması, Londra ve Viyana'daki sigorta şirketleri, Brezilya'daki bir petrol arıtma tesisi, Fransa'daki sayısız ticari şirketler ve çelik haddehanesi, değişik ülkelerdeki dış alım- dış satım sigorta, yayımevleri, İtalya ve Belçika'daki gemi taşımacılığı şirketleri sayılabilir.

Öteki sosyalist ülkelerin, kapitalist ekonomilerde çalışan şirketleri arasında: Montreal'daki Polonya fosfat firması, Kanada'nın Saskatchewan bölgesinde Polonya'ya ait potas madeni, Meksika'daki Yugoslav mühendislik firmaları, Federal Almanya'daki Romen yol-su-elektrik-gaz firması, Comeco-Benelüks adındaki taşıyıcı firma önde gelir. Bunun gibi İtalyan-Bulgar, İtalyan-Polonya, Polonya-Batı Almanya, Avusturya- Macar, Romen- İrlanda ortaklığına dayanan yüzlerce şirket sayılabilir.

Doğu ülkelerinin Batı'da ortak işyerlerinden çok, pazarlama ve bankacılık sektöründe çalışan şirketleri vardır. Bunlar arasında, kimyevi maddeleri dağıtan yarı İngiliz ,yarı Romen Arcade (Londra), sermayesinin % 51'i Çek ve Macarlara, % 49'u İsveç'e ait Tjecko-S.U.E.A. (Stokholm) makina dağıtım şirketi, elmas pazarlayan % 80'i Sovyet gerisi Belçikalı Dussalmaz firması (Anvers), kimyevi madde satışı yapan % 51'i çek, % 49'u İsveç Chempol Svenska (Stokholm) sayılabilir.

Sovyetlerin, Kuzey Amerika'daki ilk büyük pazarlama ortaklığı, Sovyet otomobillerini almak ve dağıtmak için New York'da kurulan Satra Corporation'dır. Daha sonra profil dışalımı da yapan Satra, Sovyet Traktor Export firmasıyla birleşerek Toronto'da Belarus Equipment of Canada Ltd. şirketini kurdu. % 80 sermayesi Sovyetlere ait olan bu şirket, Sovyet traktörlerini satabilmek için Kanada'nın birçok kentinde acenta açtı Satra, halen Fiat-124'ün geliştirilmiş şekli olan "Lada" otomobillerine ABD'de Amerikan egzosu takarak satma kampanyası açtı.

Federal Almanya'da 50/50 sistemiyle kurulan ilk ortak Sovyet işyeri,

batılı lisansla Leningrad'da imal edilen linotip matbaa makinasını dağıtmaktadır. Sovyet elektronik sanayiinin çekirdeğini oluşturan Electronorgtecknica'nın yönetim kurulu başkanı, bir Amerikan firmasıyla ortaklık kurarak, ilk adımda bir pazarlama şirketi, daha sonra Sovyetlerde üretilen parçaları ABD'de monte edecek tesislerin gerçekleştirilmesi için görüşmelerde bulundu. Montaj tesisleri, bir yerde mamul malın dışardan alınmasını engelleyen Amerikan yasalarının boşluklarından yararlanmak içindi.

Romenlerin Kuzey Amerika'daki yatırımlarından ilki, Kanada'nın Saskatchewan bölgesinde Brasov traktörleri monte etmek üzere 1972'de kurulan tesisler, öteki Occidental Petroleum firmasıyla (33/ 67) oranında ortaklık kurularak Island Creek Coal Company'ye ait bir kömür madeninin işletilmesi için 50 milyon dolarlık yatırımdı. Sovyetlerin Batılı deniz taşımacılığı kartellerine katılmasıyla, tarife savaşına son verildi. Amerikan ve Sovyet gemicilik şirketleri San Francisko ve New York'ta yan yana bürolar açtılar. New York'taki Reefer Expreess Nakliye şirketi Avustralya'dan ABD'ye muz taşımak için Sovyet bandıralı bir şilebi kiraladı. Daha sonra, First Chicago Amerikan bankasının önderliğindeki Avrupa bankalarından bir grup, ipotek karşılığından bir Polonya Devlet Taşımacılık şirketine iki şilep satın alması için beş yıl vadeli 20 milyon dolarlık kredi açtı. Kapitalist firmaların sosyalist mülkiyete ipotek koyması demek olan bu olay, ideologların korkulu rüyası oldu.

İdeolojik açıdan dikkati çeken bir başka nokta, Doğu-Batı ilişkilerinde lisans haklarının satışının büyük bir yer tutmasıydı. Yapılan bir incelemeye göre, Doğu Batı'ya, genellikle küçük firmalara 800 lisans sattı. Bunların % 75'i Çek ve Sovyet patentiydi. ABD'ye yapılacak lisans satışlarını düzenlemesi amacıyla kurulan örgüt, her yıl bu miktarı % 30 oranında artırmayı başarıyordu. Lisans konuları arasında, kömürden gaz elde etmek, petrol türevlerini arıtmak başta geliyordu.

Lisans satışları konusunda dikkati çeken nokta, Doğulu ülkelerin, lisans satın aldıkları Batılı firmalara hiçbir zaman hesapları ve ürünleri kontrol etmelerine izin vermemesiydi. Zaman zaman Batı'dan satın alınan lisanslar, sosyalist ülkelerde kendi buluşları olarak lanse ediliyor, üzerinde bir iki ufak değişiklik ve geliştirmeden sonra yeniden Batı'ya satıldıkları oluyordu. Londra'da yayınlanan Financial Times gazetesinin 30 Nisan 1976 tarihli yazısında açıklandığı üzere, Sovyetler ve Doğu Almanlar, düşük yoğunluklu "Polimer 50" maddesini üretme tekniğini yapan altı

tesisi Sovyetler Birliği'nde kurdu. Adı geçen şirketler, daha sonra yaptıkları açıklamalarda, Sovyet tekniğinin, 1976 yılına değin kullandıkları BASF tekniğinden hiç de farklı olmadığını belirttiler. Batı Alman bir uzman "Sovyet tekniğinin, Batı Alman tekniğinden bir vida fazla olduğunu" ileri sürdü. Sovyetler ile Doğu Almanlar ise, kendi teknikleri sayesinde polimer üretiminin üç ila beş kat artırıldığını ileri sürüyorlardı. Batılılar ise buluşu kendilerine ait bu tekniğin, Batı'dan satın alınan malzemeyle üç ya da beş kat artırılmasının olanaksızlığı üzerinde duruyorlardı.

Yaygınlaştırılmış sosyal emek süresinde damping!

Doğu-Batı ticaretinin politik görüşleri olumlu yönden birbirlerine yakınlaştırdığını ileri süren çevreleri destekleyen Doğu'nun propaganda unsurları, şu üç noktayı savunuyorlar:

1. Kapitalistlerin yatırımları ve teknolojileri, tümüyle devlete ait örgüt ve kurumların yasal kontrolu ve mülkiyeti altında kaldığı sürece, sosyalizm için iyidir.

2. DETANT. barış ve sosyalizmi savunan güçlerin tekelci emperyalistler ile soğuk savaş ve silah şampiyonlarına karşı kazandıkları zaferdir.

3. Teknoloji transferi yoluyla gerçekleştirilen ticaret sosyalizme yardım ettiği gibi, Batı'daki 2 milyon kişiye de istihdam olanağı sağlamıştır.

Gerçekte, Brejnev ile Doğu ve Batının komünist önderleri, kapitalizmin nihai kriz aşamasına girdiğini, 1970'lerin başındaki işsizlik ve aşırı enflasyon sırasında saptadılar. Doğu-Batı yakınlaşması sayesinde, makinadan kimyevi maddelere, taşıttan gemiye dek çeşitli malları üreten kapitalist çokuluslu şirketlerin yeni olanaklar bularak, 2 milyon işçiyi işsiz bırakmadığını resmi belgelere soktular. Bu sayının neden 2 milyon 129 bin 89 ya da 1 milyon 937 bin 965 değil de 2 milyon olduğunu açıklamayan aynı propaganda unsurları, belki de bu yakınlaşma sayesinde

ileride 10 ya da 20 milyon işçiye iş sağladıklarını yayacaklardır.

Detant şampiyonlarının bu tutumu karşısında, Batılılar da, Doğu-Batı işbirliğinin gerçekte, ucuz, kontrollü ve grevsiz iş gücünün, Batılıların teknoloji ve know-how bilgisiyle kaynaşmasına dayandığını, detantın bu kaynaşmanın sadece bir parçası olduğunu ileri sürdüler. Takas, ortaklaşa, üretim, ortak işyerleri yoluyla Batı teknolojisinin Doğu Avrupa'dan avantaj sağladığı için Batılı finansman kaynaklarının Doğu'ya kredi açtığını belirttiler. Nitekim, Yale and Town Co.nun başkanı ve aynı zamanda Rockefeller ile Sovyet yöneticilerinin tanınmış eski dostu milyoner kapitalist Cyrus Eaton, 1970 yılında yaptığı konuşmasında Batı'nın çıkarı olmadan Doğu'ya kredi açmasının, sanayi işbirliğine gitmesinin olanaksızlığına değinmişti.

Eaton, Doğu-Batı diyaloğunun gerçekleşmesiyle, silahsızlanmanın yerleşeceğini biliyor bunun için Pugwash konferansında detantın önderliğini yapıyordu. 40 milyon dolarlık sermayesi yarı yarıya Doğuya ait lastik üretim tesislerinin Doğu'da kurulmasıyla, Komünist devletin iş gücünü sömürme suçuna ortak olacağını biliyordu. Bu tesislerde üretilecek lastiklerin tüm dünya pazarlarına satılmasıyla, Doğulu ortağın, sağlam döviz gelirlerine sahip olacağını, ucuz emek kullanamayan Batılı firmalara oranla daha kârlı çalışacağını, ortak dağıtım ve satış şirketleri kurarak, bu kârın daha da artırılacağını belirtiyordu.

Batı'da haler. yürürlükte olan kurallar, yönetmelikler ve geleneklere göre düşük fiyatla yapılan satışın adı: dampingtir. Damping, yüksek ücretlerin bir düşmanıdır. Fiyatları düşürerek yapılan ticaret adil değildir, Nitekim, birçok Batı ülkesi, dış satımlarda, vergi iadesi, vergi indirimi, özel teşvik önlemleri, ham madde sübvansiyonları yöntemlerini kontrol altına almak için çeşitli yasal önlemler almışlardır. Son zamanlarda, özellikle Uzak-Doğu'dan (Hong-Kong, Taiwan, Güney Kore, Singapur) ve Latin Amerika'dan, Kuzey Amerika ile Avrupa'ya yönelen, TV alıcıları, radyo, elektronik gereçler, tekstil ürünleri, triko, giysi, sentetik fiber, kimyevi maddeler, hatta gemilerin ulusal pazarlara sokulmasını kısıtlayıcı önlemler yürürlüğe sokularak, kapitalist ekonomilerin yıkılmasının önüne geçtikleri söylendi. Batının kapitalist sanayicileri, gelişmekte olan bağlantısızlardan satın alınan hammadde ve ara malları yüzünden, yüksek ücretlerin geçerli olduğu kendi ulusal topraklarında, maliyeti yükselen birçok fabrikanın kapandığını, işsizliğin arttığını ileri sürdüler.

Çokuluslu şirketler, üretim tesislerini, ücretlerin en düşük, işçi

sendikalarının en güçsüz, vergilerin en az olduğu ülkelere transfer ederek, dünya ticaretinin dengesini bozdular. Zayıf ülkelere üstünlük sağlayarak kartel ve pazar sistemini kendi lehlerine geliştiren çokuluslu şirketler yüzünden, geleneksel ticari pazar ilişkilerinin yerini, hükümetler ile, dışardan mal alanlar ve satanlar arasında pay, miktar üzerinde varılan bir tür antlaşmalar aldı. Toplu pazarlıkta, hangi malların geçici olarak , ne kadar alınıp satılacağı tartışıldı. Örneğin, ABD ile AET yetkilileri Japonlarla oturdukları toplu pazarlık masasında, Japonlara karşı anti-damping yasalarının uygulanacağı söylenince, Japonya bu ülkelere yapmakta olduğu tekstil, TV ve öteki elektronik ürünleri satımını kısıtlamayı bizzat onaylamak zorunda kaldı. Avrupa ülkeleri ile ABD arasında varılan antlaşmalarla, Avrupa'dan ABD'ye yapılan kömür, çelik, kimyevi madde, hatta gıda ürünleri satımı kısıtlandı. Güdülen bu politika, daha az modern olan işyerlerinin kapanmasını, işsizlik oranının artmasını önlemese de, geçici olarak durduruyordu.

Çokuluslu şirketlerin bugün yeryüzünde modern teknolojiyi, know-how'ı ve işletmecilik yöntemlerini üreten sanayileri kontrolu altında bulundurduğu bir gerçekse, maliyet ile satış fiyatları üzerinde işçilik ücretlerinin önemli bir etkisi olduğu da o denli bir gerçektir. Burada ortaya çıkan çelişki, düşük ücretli ülkelerde üretilen mallara en iyi pazarın, yüksek ücretli ülkeler olmasıdır. Düşük ücretlerin, giderek artan kârların en önemli nedeni olması, çokuluslu şirketlerin denizaşırı ülkelerde yatırıma yönelmelerinin kilit noktasıdır.

Kıyaslamak için karşılaşılan zorluklar

Batılı ülkelerde, dış satım yapan özel firmaların, gerçek satış gerekse maliyet girdileri,en azından resmi organların denetimine açık olduğu için damping yapıp yapmadıklarını denetlemek olanağı varsa da, aynı şeyler Doğulu bir firma için, teknik ve yasal açıdan olanaksızdır. Her şeyden önce, sosyalist ekonomilerde ücretler, en üst düzeydeki organlar tarafından, işçilerin çalıştıkları iş kolu ve vasıflarına göre saptanır. Merkezi planlama örgütünün saptadığı teşvik esaslarına göre, ücretlere çok az bir prim eklenir. Ücretlerin genel olarak düşük tutulması merkezi ekonominin bir gereğidir. Bu nedenle, maliyet hesapları içersinde ücretlerin neden düşük gösterildiğini saptama olanağı yoktur.

Sosyalist ekonomiyi oluşturan temel sistemlerin genel olarak bir

bütünü oluşturduğu göz önünde tutulmakla birlikte, Doğu'da fiyat saptanmasına ilişkin yöntem ve kuramlar arasında büyük farklılaşma gözlenir. Para ve fiyatların sistemde yer almalarına karşın, sistemdeki üretim değerlerini ya da mal değişimini etkilemeleri olasılığı yoktur. Değerlerin ve değişimin niceliği merkezi plan tarafından saptanır. Comecon içersinde ve Doğu ülkelerinin içindeki fiyat farklılaşması o denli büyüktür ki, yabancı ülkelerden ithal edilecek fiyatların sistemin bütünlüğünü bozmasına kesinlikle izin verilmez. Aksi halde, sistemin altüst olması kaçınılmazdır. Fiyatlar arasındaki derin farklılık, bir yerde elinde döviz bulunduran yabancı firmaların, Doğu ülkelerinde bunları o ülkenin parasına gerçek kur üzerinden çevirememelerinden, o ülkenin yerel para birimi ve mal değerini kullanmak zorunluluğundan ileri gelir.

Comecon ülkelerinin döviz kurları, rublenin dolar karşısında saptanan "keyfi" değeri üzerinden hesaplanır. Çeşitli ülkelerle olan ticari borçların iki yanlı olarak temizlenmesinde kullanılan bu keyfi ruble değeri, hiçbir zaman rublenin gerçek alım gücünü ve malın iç piyasadaki gerçek değerini yansıtmaz. Bu nedenle, bu ruble değerini kullanarak maliyetin hesaplanması mümkün değildir. Çünkü, ruble dolar değişim değeri keyfi olarak, her an değişebilir.

Doğu ülkelerinin tümünde, dış ticaret, devletin tekelindedir. Devlet dış ticaret konusundaki görüşmeleri sürdürmesi, herhangi bir çokuluslu şirket ya da banka ile antlaşma imzlaması, ortak işyeri açması için, bağımsız dış ticaret örgütleri, kurumları oluşturmuştur. Genellikle, üretim merkezlerinden bağımsız olarak çalışan bu kurumlar, devlet tarafından her türlü yetki ve olanakla donatılmış oldukları için, üretim tesislerine sahip Batılı firmalara oranla büyük bir üstünlüğe sahiptirler. Adeta, muhasebe ve işletme kayıtlarını, maliyet girdilerini inceleme izni vermediği için (çoğu kez bu tür ayrıntıları gerçekten bilmediği için) devletin ücretlere, üretilen mallara ne ölçüde sübvansiyon verdiği bilinemez. Bu nedenle, yasal olarak da Batının kıstaslarına göre Doğu'daki firmaları damping yapmakla suçlama olanağı yoktur.

Batıdaki İşsizlik

Doğu Avrupa hükümetleri, kendilerine yöneltilen damping suçlamalarını reddederler ve dış ticaret kurumlarının, çalıştırdığı personele doğrudan ücret ödememekle birlikte, yürürlükteki normal ticari rekabet koşulları içersinde, iyi niyetle görüşmeleri sürdürdüğünü ileri sürerler. Gerçekte,

bağlı oldukları ülkenin uluslararası tüm alım-satım ilişkilerinde tekel yetkisi taşıyan bu kurumlar, iş gücü kullanmamalarına, doğrudan üretim yapan merkezlere sahip bulunmamalarına karşın ücret düzeyi düşük ya da yüksek olsun, Batılı firmalarla her türlü antlaşmayı imzalayabilirler. Batılı firmalar, bu nedenle ülkede geçerli gerçek ücretin, maliyet girdilerinin neler olduğunu bilmeden, sahibi oldukları malın o ülkede üretilmesine izin vermek durumundadırlar. Zaten, birçok Comecon ülkesinde, üretime, maliyet giderlerine, muhasebe hesaplarına ilişkin bilgileri kamuoyuna açıklamak, cinayet hatta casuslukla eşdeğerli suç sayılmaktadır.

Gereksinim duyduğu malları satın alabilmek için güçlü döviz kaynakları arayan Doğu Avrupa hükümetleri, takas, ortak işyerleri, işbirliği yoluyla Batılıları teşvik etmek zorundadır. Sermayesi, kuvvetli dövizi, dünya pazarlarında satılabilecek çok az malı olan Doğu hükümetleri, bir yerde Batılı ortaklarına düşük ücretten başka şey sunamamaktadır. Basit bir muhasebe oyunuyla düşürülen ücretlerin zaten ekonomi üzerinde etkisi olmayınca, damping olayı kurumsallaştırılır.

Damping nedeniyle Batı'da işsizlik giderek arttı, nazik durumdaki işyerleri, demode teknoloji kullanan tesisler kapandı. Onların yerini ortak işyerleri, ortaklaşa üretim yoluyla Doğu'dan gelen mallar aldı. Doğu'ya yöneltilen yatırımların birkaç yıl sonra 60,80,100 milyar dolara erişmesi bekleniyor. Bu durumda, Batı'daki likidite kaynaklarının tükenmesi, faiz oranlarının yükselmesi, enflasyon oranının artması yanı sıra Batı'nın sağladığı makinaların üreteceği, düşük ücrete dayanan Doğu mallarının Batı pazarlarını istila etmesi, sonuçta işsizliğin artacağı kaçınılmaz görünmektedir. Bu da fiyat artışları ile işsizliğin at başı dörtnala gideceği "stagflasyon" ortamından başka şey değildir.

Ortak işyerlerinin, yeni istihdam olanakları yarattığını ileri süren propaganda kaynakları bir yere kadar doğruyu söylemektedirler. Doğu'da inşa edilecek fabrikaların gereksindiği takım tezgâhları ve donatımın imali aşamasında, Batılı fabrikaların yeni personele gereksinme duymaları kaçınılmazdır. Hatta, bu fabrikaların tam kapasiteyle çalışmak zorunda kalarak öteki talepleri geri çevirdikleri görülüyordu. Takım tezgâhlarının yapımı vasıflı iş gücü gerektiriyor, bu kadronun yetişmesi uzun zaman alıyordu. Bu nedenle Batılı firmalar, işler kötü de gitse, ellerinin altındaki vasıflı iş gücüne ücret ödemeye devam ediyorlardı.

Bir örnek alalım, diyelim ki bir Doğu Avrupa ülkesi Batı'dan "anahtar teslimi" bir fabrika siparişinde bulundu. Batılı takım tezgâhı üreticileri bu sayede ek 100 bin iş saatlik bir imalat programı

hazırladılar. Bu sözleşme kuşkusuz istihdamı artırdı. Ama, fabrika teslim edildikten sonra, Doğu'daki işyerinin normal bir bakımla en az 15-20 yıl yeni tezgâha gereksinme duymadan daha önce Batı'da üretilen malları şimdi daha ucuza Batı pazarlarında satışa sunacağı, takım tezgâhlarının dışarıya satımıyla artan toplam istihdamın Doğu'dan mal girişiyle azalacağı kaçınılmazdır. Bugün artık tüm dünyada çokuluslu şirketlerin, en düşük ücretlerin, güçsüz işçi sendikalarının, vergi muafiyetlerinin bulunduğu ülkelere göç ettiklerini bilmeyen kalmadı. Düşük ücretler sunan Doğu Avrupa ülkelerinin, ürettikleri malları Batı pazarlarına satarak, Batı'daki işsizliği körükledikleri ve körükleyecekleri ,bu nedenle biliniyordu.

SUÇLANAN DAMPING OLAYLARINDAN ÖRNEKLER

İngiltere'de:

-Çekoslovakya, Romanya ve Polonya'dan İngiltere'ye yapılan ayakkabı satımını 1975 yılındaki düzeyde tutabilmek amacıyla imzalanan antlaşma sonuçsuz kaldı, 1976'da bu satışlar % 17 oranında arttı.

İngiliz ICI firması başta olmak üzere polyester elyaf üreticileri, Romanya'dan satın alınan elyaf üzerine anti-damping vergisi koydurdular.

-Romanya, Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'dan satın alınan yünlü erkek takım giysileri yılda 100 bini geçince, sanayiciler ve sendikalar hükümete başvurarak, İngiltere'nin on bin istihdam olanağı yitirmesine müdahale etmesini istediler.

-Dampingli fiyatlar nedeniyle Comecon'dan gelen erkek pardösüleri iç pazarı adeta istila etti.

-Çek, Macar ve Polonya kökenli elektrik ampulleri iç pazarda hammadde fiyatlarının altında satıldı.

-Macaristan ve Yugoslavya'dan gelen polyester trikolar damping yasalarına ters düşmekle suçlandı.

-Comecon'dan satın alınan TV tüp ve katodları bu iş kolunda durgunluğa yol açtı.

-Macaristan, PVC ile dokunmuş ürünleri damping fiyatına sattı.

-Çekoslovakya, pancar biçerlerini damping fiyatına sattı.

-Demokratik Almanya, yapay iplikten mamul erkek takım giysilerini, İngiliz mamüllerinin üçte biri fiyatına sattı.

-Polonya ve Çekoslovakya, damping fiyatıyla ahşap parke satmakla suçlandı.

-Polonya'nın Fiyat 125'leri, iç pazarda Batılı modellerin 500 sterlin eksiğine satıldı.

-Ticaret Bakanlığı, Çekoslovakya, Demokratik Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya ve SSCB'den gelen çalar saatlere karşı, açılan soruşturma sonuçlanıncaya değin koruyucu önlem aldı.

Federal Almanya'da:

-Polonya taş kömürünün maliyet fiyatının altında satıldığı öne sürüldü.

-Yetkililer, Demokratik Almanya'yı, damping fiyatına tekstil ürünleri, kadın giysi ve çorapları satması halinde karşı önlem almakla uyardılar. Demokratik Almanya, Federal Almanya'da 150 marka satılan spor ve yazlık erkek giysilerini 12,5 marktan sattı. Bir yaz önce Demokratik Almanya'nın Batı Almanya'ya tanesi 4 ila 65 mark arasında değişen 480 bin gömlek sattığı öne sürüldü. (resmi kurda 1 D.Alman markı 1 Batı Alman markına eşittir).

-Demokratik Almanya, Federal Almanya'da kilosu 20 marktan satılan triko yününü 4 ila 12 mark arasında sattı. Aynı kalite yünün kilosu D. Almanya'da 77 ila 95 marktan satılıyordu.

-Sanayiciler, D. Almanya'yı maliyetinin altında çelik satmakla suçladılar.

Fransa'da:

-Yerli imalatçılar çocuk ayakkabı ve terliklerinin Polonya'dan satın alınarak 16-20 frank arasında satılmasını protesto ettiler. Aynı şekilde, kadın çorapları ile erkek iç çamaşırları, Fransa'daki örneklerinin % 25 ila 75 daha ucuzuna satıldı.

-Doğu ülkelerinden satın alınan elektrik motorları % 30, SSCB ve D.Almanya'dan satın alınan takım tezgahları Fransa'daki örneklerine oranla % 50 daha ucuza mal oldu. Sosyal maliyet Tekstil işkolunda 2000 işsiz.

-Sovyet traktörleri, kozmetikleri ve gübreleri çok düşük fiyata satıldı. Fransız armatörleri, Sovyetlerin ticari gemilerinin yarısını Panama bandırası altında göstererek, kural ve zorunluluklardan kaçtıklarını öne sürdüler.

İtalya'da:

-Yerli sanayiciler Doğu ülkelerinden ampul, elektrik motoru ve TV tüplerinin satın alınmasına karşı çıktılar. Bu mümallerin, İtalyan örneklerinin maliyetine oranla % 35 ila 50 oranında daha ucuza satıldığını, Doğu'dan gelen TV tüplerinin pazarın yarısını ele geçirdiğini öne sürdüler.

-Rus tipi Fiyat 124 "Lada", Polonya tipi "Polski"lerin iç pazarda, imzalanan antlaşmalara aykırı olarak damping fiyatıyla satıldığını öne süren Fiat şikayetçi oldu.

"Çokuluslu şirketler genel olarak Doğulu deniz taşımacılığı firmalarının, Batıdaki limanlar arasında, uluslararası fiyatlarına oranla % 20, ABD'nin batı kıyıları ile Uzak-Doğu limanları arasında % 40 daha ucuza taşıdıklarını ileri sürdüler.

Daha eski tarihlerde de, örneğin 1957-58 arasında İngiliz firmalarının, alüminyum ve kalay alanında, Sovyet firmalarının damping yaptıkları, Sovyetlerin petrol ve türevleri üzerinde damping uyguladıkları yolunda şikayetleri görüldü.

Batı'dan Doğu'ya doğru fabrikaların göç etmesiyle bu şikayetler daha da arttı. 1960'lardan sonra, Batı'nın ihracatçı sanayiileri Doğu'ya göç ettiler: İsveç mobilya imalatçıları Polonya'ya, Hollanda gömlek ve giysi imalatçıları Romanya ve Yugoslavya'ya, Alman emprime sanayii Çekoslovakya'ya, Fiat 124 fabrikaları Polonya ve SSCB'ne, Pirelli SSCB'ne göç etti. Taşınan bu firmalar listesine ayrıca Olivetti (yazı makineleri), Montedison (elyaf, gübre plastik,) Fransız oto yedek parça imalatçıları, kimyevi madde ve alüminyum imalatçıları, F.Almanya'nın gıda ve inşaat şirketleri katıldı. Doğu'ya ayak basan çokuluslu şirketler arasında I.B.M., ITT, Ericsson, Dow Chemical, Du Pont de Nemours, ICI ön sıraları aldılar.

Avrupa Kimyevi Madde Sanayicileri Derneği, başta kendi üyelerinin Doğu'ya göç etmesi karşısında gerekli önlemlerin alınmasını isterken, İngiltere Plastik Sanayii işverenleri, en başta üyeleri ICI'nin "Votka-Cola" türü sözleşmeler imzalamasına karşın, Doğu Avrupa ülkelerinin damping girişimine karşı çıktı. Kanada hükümeti 1970 yılında Doğu Avrupa ülkelerinden satın alınan cam ürünlerine karşı vergi koyan anti-damping mahkemesinin bir kararını geri çevirmeyi başaramadı. Kanada hükümeti, mahkemeye başvuran Pilkington Company ile Amerikan Pittsburg Plate Glass Industries şirketlerinin bizzat Doğu Avrupa ülkeleriyle ortaklık kurarak, bu ülkelerde yatırım yaptıklarını öne sürerek verginin kaldırılmasını istemişti. Önce, düşük ücretle Doğu ülkelerinde yatırım yapılmasına evet diyen firmalar, bu kez ürünlerin kendi pazarlarında daha ucuza satılmasına karşı çıkıyorlardı. Nitekim bundan beş yıl önce İtalyan Fiat şirketinin ortaklarından Umberto Agnelli, tüm Batı Avrupa'da, Fiat 124'ün Rus ve Polonyalı çocukları "Lada" ve "Polski"ye karşı gümrük

korunması istememiş miydi?

Bütün bu şikayetleri incelersek, karşımıza ilginç bir durum çıkar Doğu-Batı işbirliğinin ilk mimarları olan çokuluslu şirketler, Comecon ülkelerinin uyguladıkları dampinge karşı şikayetçi olanlar arasında da ilk sırayı alırlar.

Şu sıralarda, Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, ABD ve İtalya'da kapanan fabrikaların sayısı hızla artıyor, özellikle tekstil ve suni elyaf dallarında bu durum kendini hissettiriyor. Buna karşın, Batı'daki üretim faaliyetlerini kısıtlamak dolayısıyla bir kısım işçisini işten çıkarmak zorunda kalan büyük firmalar, Doğu Avrupa ile olan işbirliklerini daha da artırıyor, bu ülkelerden Batı pazarlarına mal sevkini hızlandırıyorlar.

Ortaklaşa üretim ve takas, doğrudan ya da dolaylı yollardan Doğu-Batı ticaret hacmini artırdı. Öte yandan, düşük ücretle üretilen malların dampingle satılması sonuçta küçük ve orta büyüklükteki işyerleri ile büyük firmaların daha az kârlı işleyen tesislerinin kapatılmasına neden oldu. Büyük firmalar, protestolara, grevlere, karşın, kapatılan bu tesislerde üretilen malları ortak işyerleri açarak Doğu Avrupa'da üretmeye yöneldiler.

TABLO: 7

DOĞU'DA ORTAK İŞYERİ AÇILMASI İÇİN ANTLAŞMA İMZALAYAN FRANSIZ FİRMALARI

Firma	İmalât sektörü	Ortak olan komünist ülkeler
Creusot-loire	Madeni eşya sanayii	D.Almanya, Polonya, Romanya, SSCB, Yugoslavya
Schneider	Demir-çelik	Polonya, SSCB.
Vollourec	Çelik boru	SSCB
Aérospatiale	Uçak	Çekoslovakya, Romanya, SSCB, Yugoslavya
Elf grubu	Petrokimya	Bulgaristan, Romanya, Çekoslovakya
C.G.Electricité	Elektrik donatımı	Yugoslavya, SSCB, Romanya, Polonya, Macaristan, Çekoslovakya
Citroen	Otomobil	Yugoslavya, Polonya, Macaristan, Küba
Pechiney-Ugine	Kimya,madeni eşya	Yugoslavya, SSCB.
Rhone-Poulenc	Kimya	Polonya, SSCB
Saint Gobain	Yapı malzemesi	Yugoslavya, Romanya, SSCB, Bulgaristan, Polonya
Thomson-Brandt	Elektronik, bilgisayar	Romanya Polonya, Macaristan, SSCB
Renault	Motor,takım tezgahları	SSCB
Nicolas	Ağır çekiciler	Polonya
Oréal	Yazı makinaları	Bulgaristan
SACMM		Polonya
Alsthom (CGE'ye bağlı)		SSCB
Amtec France (Amerikan Litton'a bağlı		SSCB
İngiltere gemi atölye ve şantiyeleri		SSCB

TABLO: 8

ORTAKLAŞA ÜRETİM YOLUYLA ÖDENMESİ KOŞULUYLA ANAHTAR TESLİMİ FABRİKA SATIŞI YAPAN FİRMALAR

Firma	Üretilecek mal	Yeri
Compagnine centrale d'etudes Industrielles	Karbon sülfiti	Polonya
ENSA (bedeli 30 milyon dolar)		SSCB
GEXA (bedeli 26 milyon dolar)	Gübre	Macaristan

TABLO: 9

1970-1976 DÖNEMİNDE DOĞU ÜLKELERİNE TESİS KURACAK FİRMALAR

Firma

1. CREUSOT-LOIRE: SSCB'de 250 milyon dolar değerinde iki amonyak fabrikası 53 milyar eski frank değerinde, yılda 15 milyar m3 kapasiteli beş adet doğal gaz üretim tesisi. 11 milyar eski frank değerinde yılda 10 bin ton kapasiteli tütün fabrikası
2. ALUMINIUM-PECHİNEY: – Creusot-Loire ile ortaklaşa Karadeniz kıyısında petrokimya ve yılda 1 milyon ton kapasitede alümina tesislerinin inşası.
3. TECHNIP: Çekoslovakya'da petrokimya tesisi -SSCB'de Orenburg doğal gazı sülfürden arıtma kompleksi - İki adet polyester elyaf fabrikası - Bu dört kompleksin değeri 400 milyon doları aşacaktır.
4. SPEICHIM:– SSCB'de 800 bin tonluk üç gübre fabrikası -Yugoslavya'da Rhone-Poulenc lisansı altında plastik madde fabrikası
5. CITROEN:– Romanya'da yılda 130 bin araç kapasitede otomobil fabrikası.
6. JOY:– Polonya'da 15 milyar frank tutarında bakır madeni taşıyıcısı imal edecek bir fabrika.
7. BERLIET:– Polonya'da otobüs montaj tesisi.
8. LOGABAX-CII:– Polonya Mera Blonie firmasıyla imzalanan lisans antlaşması, imal edilecek bilgisayar dış malzemesinin Fransa'ya reeksportunu öngörmektedir.
9. AMTEL PROVIDENCE:– SSCB'de değeri 250 milyon dolarlık iki petrokimya kompleksi.

TABLO: 10

BATI VE DOĞU'DA ŞUBESİ OLAN FRANSIZ BANKALARI

Bankanın adı	Batıdaki şube sayısı	Komünist ülkelerdeki şubesi
Banque de Paris et des Pays-Bas	10 ülkede 14 şube	Macaristan,Polonya, SSCB, Yugoslavya Romanya
2. B.N.P.	24 ülkede 35 şube	Bulgaristan, Polonya, SSCB, Romanya, Yugoslavya
Compagnie financiere de Suez	14 ülkede 16 şube	Polonya, SSCB
Credit commercial de France	6 ülkede 7 şube	Bulgaristan, Küba, Polonya, Romanya
Credit Lyonnais	33 ülkede 35 şube	Bulg.Küba, SSCB, Romanya D.Almanya, Polonya, Yug.

Comecon ile çokuluslu şirketler arasındaki ilişkiler

Çokuluslu şirketlerin, ülkeler arasındaki sınırları yıkarak, ülkelerin ekonomik bağımsızlıklarına saldırdığı günümüz ortamında Doğu Avrupa ülkeleri arasında henüz bir bütünleşme, ekonomileri arasında etkin bir koordinasyon görülmemektedir. İki ya da daha çok Comecon ülkesinde faaliyet gösteren ortak işyeri sayısı Doğu'da 50 ila 60 arasında kalırken, Batı'da çokulusların kurdukları değişik işkollarındaki işyeri sayısı binleri aşmaktadır. Bu tür şirketlerle kıyaslanabilecek Doğulu şirket sayısı onu aşmaz. Bunlar arasında, en önemlileri enerji ve madencilik dallarında faaliyet gösterir. Örneğin, Interatomenergo, enerji ve nükleer malzeme üzerinde çalışır, Adriatika Oıl Pipeline ve Firendship Oil Pipeline, Yugoslavya'nın Adriatik kıyılarından Çekoslovakya ve Macaristan'a değin 1000 km uzunluğunda petrol boru hattı inşa ediyor. Interatominstrument, nükleer enerji ve nükleer tıp ve fizik gereçleri,

üretimi, araştırma ve geliştirmeleri arasında koordinasyonu sağlamaya çalışıyor. Ayrıca, elektrik donatımı, kimyevi maddeler, madeni eşya ve tekstil makinaları dallarında koordinasyonu gerçekleştirmek amacıyla Interelectron, Interchem, Intermetal ve Intertextilmash gibi firmalar bulunuyor. Tüm bunlara karşın, Comecon bölgesinde, enerji ve madencilik sektörleri dışında uyumlu bir koordinasyon ve planlama olduğunu söylemek oldukça zor.

1971 yılında Comecon üyelerinin ekonomilerini bütünleştirmek amacıyla onaylanan "Bütünleşme ve uzmanlaşma programının ayrıntıları" sosyalist ilkelere bağlı kalarak, ulusal egemenlikleri ihlal etmeyen bir uluslarüstü otoriteyi öngörüyordu. Yine bu programa göre, Comecon içerisinde ortak bir döviz birimi geçerli olacaktı. Bu adım atılabilseydi, Doğu Avrupa dövizleri dünya çapında konvertibl olacak, Doğu Avrupa ülkeleri Batının pazar ekonomisiyle bütünleşmesini tamamlayabilecekti. Daha uzun süre bu kararların sözde kalacağını, belki de hiçbir etki göstermeyeceğini gözleyeceğiz

Bunun en somut örneği, Comecon üyeleri arasında, sanayide uzmanlaşma konusunda yüzlerce antlaşmanın imzalanması, bunların tümünün kağıtta kalmasıdır. Bu da gösteriyor ki, Comecon üyeleri, bölgesel bir uzmanlaşma yerine kendi ulusal sanayilerini geliştirmeyi yeğliyor, ikili antlaşmaları genelleştirme olanağı bulunmuyor. Son zamanlarda, üç ya da daha fazla Comecon üyesi arasında imzalanan antlaşmalar, Comecon içersinde üretilen bilgisayarlar, tarım aletleri, kimyevi maddeler, tarım ilaçlarında uzmanlaşmaya gidilmesini, üç yüzden fazla yapı malzemesinin standartlaştırılmasını öngörüyordu.

Ne var ki, bu antlaşmalar da öteki resmi planlama dökümanları gibi sadece kâğıtta kaldı, sanayiide uygulama olanağı bulamadı. Batılı çokuluslu şirketler ise ikili ya da çok yönlü işbirliği tasarımlarını hızla gerçekleştirmeyi başardılar.

Mantıksal açıdan düşünülürse, kapitalizmin teknolojik zenginliklerine ortak olmak, Comecon'un ekonomik fakirliğini paylaşmaktan daha iyidir. 1949 yılında kurulan Comecon'un amacı da teknik yardım yoluyla, ulusal kaynakların geliştirilmesiyle blokun ekonomik gücünü artırmaktı. Üyeler hiçbir zaman Comecon'u uluslarüstü bir güç, ekonomik kalkınmanın mihenk taşı yapmayı düşlemediler. Sovyetlerin Comecon içersinde "tepeden inme" bir güce sahip olması zaten buna olanak vermiyordu.

Ayrıca, Comecon'un, Avrupa Ortak Pazarı gibi, ileride serbest

değişim ya da gümrük birliği gibi bir amacı da yoktu. Ulusal kurumların dış ticaretleri ayrı ayrı denetlemesi, dövizlerin konvertibl olmaması, ikili olmaktan öte gidemeyen ticari ilişkiler, birbirleriyle uyuşmayan fiyat sistemleri, zaten her tür serbest değişim ortamına izin vermiyordu. Romanya'nın politik bağımsızlığı, Yugoslavya'nın sadece gözlemci bulundurması Comecon'un etki alanını daha da kısıtladı, bu kuruluşu politik ve ekonomik egemenliklerine titizlik gösteren ulusal nitelikteki heyetlerin koordinasyon bürosuna dönüştü. Uluslararası ekonomik bir örgütten çok, haberleşme ve araştırma faaliyetlerini tanıtma bürosu niteliğine büründü. Transfer işlemleri için kullanılan rublenin dolar türünden değeri her beş yılda bir saptanırken, enflasyon nedeniyle her yıl saptanmaya başlandı. Petrolün fiyatını artıran ve petrol taleplerinin peşin olarak kuvvetli dövizle ödenmesi koşulunu getiren Sovyetler, Comecon'u temelinden sarstılar. Doğu bloku para birimleri arasında büyük bir dengesizliğe neden oldular.

TABLO: 11

COMECON'DAKİ KARMA İŞYERLERİ

	İşyeri veya firma	Faaliyet dalı	Merkezi
1.	OSSD	Demiryolu şebekesi	Varşova
2.	OSS	Telli telsiz haberleşme	Varşova
3.	ZDU	Elektrik enerjisi hattı	Prag
4.	OPW	Demiryolu vagonları	Prag
5.	Interpodschipnik	Bilyalı rulman	Varşova
6.	Intermetal	Demir ve çelik	Budapeşte
7.	Agromash	Tarım makinaları	Budapeşte
8.	Metunion	Tıbbi gereçler	Doğu Berlin
9.	Interchik	Hafii kimyevi mamuller	Halle
10.	Eser	Bilgisayar teknolojisi	Moskova
11.	Insa	Deniz taşımacılığı	Gdynia
12.	Intersputnik	Uydu ile haberleşme	Moskova
13.	İntetalonpribor	Ağırlık ölçme malzemesi	Moskova
14.	İnteratominstrument	Nükleer malz. ve gereçler	Varşova
15.	Interatomenergo	Nükleer enerji fabrikaları	Moskova
16.	Interelectro	Elektrik malzemesi	Moskova

17.	Intertextilmash	Tekstil makinaları	Moskova
18.	Assofoto	Fotoğrafçılık mamulleri	Moskova
19.	Interport	Kıyı limanları	Szczecin
20.	Interchimvolokno	Kimyevi elyaf	Bükreş
21.	Interprisadka	Petrokımya	Sofya
22.	Intergeotechnika	Jeolojik araştırma, keşif	Moskova
23.	Interkomponent	Elektronik parçalar	Varşova

(Not: 14-15-16-17-18-20-21-23 nolu firmalar, Uluslararası ekonomik kurum niteliğindedir.)

Comecon'a üye devletler arasında malzeme ve teknolojik yatırım karşılığında kurulan ortak projeler içinde en başarılı olanı, Batı'da "Lada", SSCB'de ise "Jigouli" adıyla bilinen Sovyet Fiat'ının yapım tesisleridir. Dört Comecon ülkesi ile Yugoslavya'da yapılan Fiat parçaları Togliattigrad'da monte edildiği gibi Batı'daki fabrikalara da satılmaktadır. "Lada", Doğu Avrupa'da en süratli geliştirilen dış satım malı niteliğindedir.

1972 yılında, Çekoslovakya dışında, tüm Comecon üyelerinin imzaladığı antlaşma ile Ust-Ilımsk'da dev kâğıt hamuru tesislerinin kurulması kararlaştırıldı... SSCB toplam makina maliyetinin %60'ını, iş gücünün de %100'ünü üstlendi Öteki ortaklar, %40 sermaye payına karşılık, 12 yıl süreyle her yıl 50 bin ton sellüloz alacaklardı. Bu projenin öbürlerine örnek olacağı düşünülüyordu.

Koursk'da büyük bir maden izabe ve metal sanayiinin kurulması için, Comecon üyeleri malzemeyle, SSCB ise teknoloji koyarak ortaklık kurdular. SSCB, gerekli teknoloji ve donatımı, Batı Alman firmalarından peşin olarak dövizle satın aldı % 9 faiz oranını yüksek bulan Sovyetler başka bir firmayla antlaşma blöfünü yaptılarsa da öteki demir-çelik donatımları gibi bunları da, fiyata faiz de ekli olarak, Batı Alman firmalarından satın aldılar.

Kiyambayev'de amyant üretecek tesislerin kurulması için Çekoslovakya dışında tüm Comecon üyeleri 1973 yılında ortaklık kurdular. Yılda 500 bin ton kapasitedeki bu tesisin donatım ve hammadde gereksinimini yine ortaklar karşılayacak, bedelini üretilen malla alacaklardı. SSCB, öteki ortakların düşük teknolojilerini dikkate alarak, temel makinaların sağlanmasını Koursk maden izabe tesislerinde

olduğu gibi üzerine aldı. Oysa, yine Batılı firmalardan satın alınan temel makinalar yoluyla zorunlu olarak fabrikaya Batı da ortak oluyordu. Batılı firmalar sattıkları makinaların karşılığında amyant alacaklardı. Dünya'nın en büyük çimento üreticisi Eternit firması, yılda 40 bin ton amyant satın alacaktı. Bu kez, amyantın kansere yol açan tehlikeli bir madde olduğu ortaya çıktı. 1975 de, akciğer ve karın zarı kanserine neden olduğu doğrulandı. Ancak, elektronik mikroskopta görülebilen 0,05 mikron büyüklüğündeki iki amyant lifinin kanseri başlatmaya yeterli olması, bu tesislerde çalışacak binlerce işçinin yaşamını tehlikeye soktu. Havalandırma, yalıtım ve çimentolu malzemelerde kullanılan amyanta karşı, İsveç, Hollanda, İngiltere, Kanada, Fransa ve F.Almanya'daki işçi sendikaları kampanya açtılar, havada tek bir amyant lifinin dolaşmaması için gerekli önlemlerin alınmasını, amyant yerine kullanılabilen başka bir maddenin üretilmesini istediler. Tüketicilerin de amyant tehlikesiyle karşı karşıya oldukları, bu maddeyle yapılan filtreden süzülen Fransız şaraplarında amyant bulunmasıyla ortaya çıktı.

Batılı imalatçılar, bu daldaki en modern teknolojinin bile, havada amyant lifi dolaşmasını önleyemediğini ileri sürerken Doğu'daki işyerleri, örneğin Kiyambayev'deki işçiler için ne gibi güvenlik önlemleri alınmıştı? Yoksa, Doğu'daki bu ilgisizlik yüzünden mi, Batılılar amyant fabrikasının burada kurulmasını hemen onaylamışlardı?

Batılı firmalar, amyant yerine geçen maddeleri araştırmaktansa, bu tür üretim merkezlerini Comecon üyelerine transfer etmeyi mi yeğlediler? Zira, çokuluslu şirketlerin, gerek işçilerin, gerekse tüketicilerin sağlıklarını tehdit eden mamül üretimlerini Vinyl klorür, polivinyl klorür, styro benzen, epiklorohidrin ve başka tehlikeli türlerin üretimlerinden vazgeçmek yerine, ortaklaşa üretim yöntemiyle başka ülkelerde üretmek amacıyla yatırımlara yöneldikleri bilinen bir şeydi.

Doğulu ortakların karşısındaki bir sorun da, Comecon bünyesinde kurulu bir ortak işyerinin hangi ulusa ait olduğunun saptanmasıydı. Fiyat ve maliyet hesapları farklılık gösteren ulusal planlara sahip ülkelerin, bu işyeri üzerindeki hakları hisse ya da payları oranında mı olacaktı? Bu bir yerde, hisse senetleriyle yönetilen kapitalist firma niteliği taşımaz mı? Ayrıca, ülke sınırları dışında, ayrı bir yönetime sahip işyerinin bulunması, sosyalist ekonominin ve onun merkezi planının bütünlüğünü bozmaz mıydı?

Bu tür işyerlerinden biri de, Polonya'nın Katowice kentinde kömür

ve yapı malzemesi hammaddesi çıkartan, bunun için Macar tekniğini kullanan Heldex idi. Yine, Polonya'da Zawiercie'de faaliyet gösteren Polonya- D.Alman ortaklığına dayanan Przyjavz, Comecon'un ilk ortak işyerlerindendi. Bu işyerinde farklı değişim değerleri yüzünden satışların tahmini, Doğu Alman teknisyenlerin ücretlerinin hesaplanması bir sorun oluyordu. Marksist- lenininst kurallara bağlı hükümran bir devletin topraklarında, başka bir devlete ait araçlarının çalışması, sosyalist sistemin, merkezi planlama otoritesi ve ilkelerinden ayrılıyordu. Comecon içersinde, Doğulu ülkeler arasında ve Batılı firmalar ile kurulan ortak işyerlerinin özerk bir yönetime sahip olma zorunluluğu istenmemekle birlikte Batı'daki yapılara ve uygulamalara benzemek durumunu yaratıyordu. Komünist firmaların şimdiden Batı'da kurdukları sermaye ortaklıklarında uyguladıkları pragmatik yöntemler, Comecon içersinde sosyalist ilkelerden uzaklaşılması, Votka-Cola türünden çokuluslu işbirliği örneklerinin çoğalması sonucunu getirmeyecek midir?

İKİNCİ BÖLÜM

Buraya değin madalyonun bir yüzü incelendi. Madalyonun arkasına bakınca, ticaret ve mal alış-verişinin aslında bir kamuflaj olduğunu, bu ilişkilerin bir yanda azınlıktaki seçkinler, öte yanda despot seçkinler arasında sıkı bir ağ ördüğünü görmekteyiz. Kendilerine seçkin adını veren bu kişiler, aslında her türlü cinayeti mübah sayan "yeraltı" dünyasının acımasız kurallarını "gün ışığında" uygulamaktan başka şey yapmadılar. Bu tür ilişkilerin yarattığı işbirlikçi tiplerin başında gelen Richard Nixon'ın belli başlı iki hamisi (koruyucusu) vardı. Bunlardan biri, Pepsi-Cola şirketinin başkanı Donald Kendall idi. Nixon, Kendall için, kapitalistlerin malı olan şurubu Brejnev'in Votka'sı ile değiş tokuş yaptı. Öteki koruyucusu ise Mafia'nın finansör patronu Meyer Lansky'den başkası değildi. Votka-Cola'cıların propagandistleri, Nixon'ın bu yakın geçmişini çok çabuk unutmuşa benzerler. Bazıları ise, Watergate adı verilen talihsiz kazaya uğramasaydı, Mao ile Brejnev'in takdirlerini kazanmış bir Nixon'ın tarihin gözünde, detant potilikasının simgesi ve kurucusu olarak yerleşeceğini söylerler Tarihte görülen en ilkel anti-komünistlerden olan Nixon'u bir kenara bırakırsak, Votka-Cola'cıların tüm girişimlerinde komplo, iki yüzlülük ve gizli işlerden başka bir şey görmeyiz.

Bu bölümde, bu iki yüzlü oyunlardan örnekler görecek, etkinliği olan komünistlerin, çokuluslu kapitalistler ile nasıl gizli ilişkiler kurduğunu saptayacağız.

Bu örneklerden biri olan Amerikan buğday satışlarının SSCB'ye yönelişini izlerken, hükümete ve tarım ücretlerine hiç bilgi verilmediğini, 1963'de Kanada'da başlayıp 1972'de New York Hilton Oteline değin

süregelen gizli görüşmelerde, büyük firmaların istifçileri ile Rus devlet ajanlarının buğday üzerine manevralar sürdürüp, yüz milyonlarca dolarlık alış-verişi gerçekleştirdiklerini göreceğiz.

Sindona ve Rosenbaum gibi Nixon'un dışında olduğu sanılan olayların aslında Doğu ile yapılan işbirliğini simgeledikleri bilinmektedir. Gerçekte, bu finans güçleri, Votka-Cola iktidarında, yasal olmayan yollardan muazzam meblağları bir yandan öte yana aktardılar. Müşterileri arasında Moskova Narondy Bank (Londra'daki Sovyet bankası), Vatikan ve İtalyan Komünist Partisi gibi birbirleriyle çelişen güçleri bir arada barındırdılar. Tüm bu skandallar süresince, iş adamları ile Votka-Cola yandaşları arasında yoğun ilişkilerin kurulduğunu hep birlikte göreceğiz.

1- Votka-Cola'cıların Öncülerinden Nixon'un Yükselişi ve Düşüşü

22 Ekim 1962 gününün gecesinde, herkes Richard Milhouse Nixon'un, uğradığı yenilgiden sonra öteki ölü tutucuların yanına gideceğini sanıyordu. John F. Kennedy'e karşı başkanlık seçimlerinde yenilgiye uğrayan Nixon, Kaliforniya valiliğini ele geçirmekle yetindi. 1950 yıllarında o ünlü McCarthy komisyonlarında, büyücü avına çıkanlar ile işbirliği yapmış, hızlı bir anti-komünist olarak soğuk harbin en hararetli yandaşı olmuştu. Uluslararası politika stratejisinin zorunlulukları ve gerçekleri karşısında hırsın bir işe yaramadığını görünce, hırstan tepinmeye başlamıştı. Yaptığı işleri her zaman için yeniden gözden geçiren, gerektiği an, suçluluğunu onaylayan Amerika'nın aydın sınıfı "oynayacak hiçbir kozu olmayan" bu adamın, siyasal bir sınıftan çok, devrini tamamlamış sosyal bir olay olarak, geldiği yere boşluğa geri döneceğini sanmıştı.

O günden tam altı yıl sonra, Miami'de toplanan Cumhuriyetçi Parti Kurultayında, herkesin silinip gitti gözüyle baktığı Nixon, emeklilerin, şişko ve birikmiş parasını ne yapacağını bilmeyen yaşlı kadınların desteğini alarak rakiplerini silip süpürdü ve büyük bir çoğunlukla adaylığı kazandı. Beş ay süren etkin kampanya döneminden sonra, 1968 Kasımında Demokrat rakibi Hubert Humphrey'i çok gerilerde bırakarak ABD'nin 37. Başkanı oldu.

Alınan ilk kararlar, dış politikada uygulanan önlemler, Nixon'un kafa

yapısında şaşırılacak değişiklikler olduğunu gösterdi. Dış satımlara konulan engeller kaldırıldı, görüş açıları geniş boyutlar kazandı. Bir zamanların komünizme karşı cihad açılmasını isteyenlerin öncüsü Nixon, bu kez "Doğu ülkeleri ile işbirliği ve ortaklık yapılmasını savunanların" başında geliyordu. Ancak, Harvard İşletmecilik Okulunu bitirenlerin anlayabileceği biçimde hazırladıkları "detant" kampanyasını, yandaşı ve danışmanı Kissinger ile birlikte sürdürdü. Kuşkulu müttefikleri ve özellikle en büyük haberleşme organlarının başyazarları ile siyasal bilimler profesörlerini ikna ederek, kamuoyu oluşturma girişimleri iki aşamada gerçekleştirildi:

İlk olarak, 1968 yılında Avrupa'yı ABD Başkanı olarak ziyaret etti ve Brüksel'de toplanan NATO Zirvesinde "Soğuk harbin bittiğini" ilan etti. ABD'nin tarihinde şimdi yeni bir sayfa açılmıştı, Doğu ile giderek artan işbirliği, Nixon'un en başta gelen bir uğraşısı olacaktı.

İkinci aşamada, Moskova, Çin ziyaretleri gerçekleştirildi ve Vietnam çıbanına son verildi. Diplomatik bale adı verilen geziler yoğunlaştırıldı, sağlam dostluklar oluşturuldu. Öylesine ki, Watergate skandalı ile politika sahnesinden silinince, Mao ve Brejnev öksüz birer çocuk gibi ortada kaldılar. Nixon'un yitirilmesiyle detantın yara aldığını ileri süren uzmanlar bir kenara bırakılır da, Nixon'un kâr-zarar hesabı incelenecek olunursa, kendisinin altı-yedi yıldır en çok hareket eden, eklemleri durmadan çalışan bir numaralı kukla olduğu görülecektir. Onun iplerini yönetenler, hareketi ön plana getirerek yeryüzünde ideolojileri silip süpürdüler, ulusal siyasa merkezlerini bizzat kontrolları altına soktular.

Şimdi biraz geriye dönelim, örneğin 1962'lere. O zamanlar her şeyi açık seçik gören Nixon'un basit arzuları vardı. En kârlı işi arıyor, siyasal yönden kendisini yenilemesi için New York en ideal yöre olarak gözüküyordu. Cumhuriyetçi Parti'ye mali kaynak sağlıyan büyük sanayiciler arasından bazıları ile sağlam dostluklarını sürdürmeye başarmıştı. Özellikle, gençliğinde haftada 30 dolara bir mağazada tezgâhtarlık yapan, şimdi Varner Lambert Pharmaceutical Company'nin sahibi olan Elmer Bobst ile özel ilişkileri vardı. Ailecek de görüşürlerdi. Nixon'un kızları Elmer'e "amca" derlerdi, her iki aile yılbaşılarını birlikte geçirmeyi gelenek haline getirmişti. Bobst, eski başkan yardımcısına, New York'ta, Mudge, Rose, Stern, Baldwin ve Todd'un birlikte çalıştığı avukatlık bürosuna girmeyi önerdi. Haftalarca süren görüşmelerden sonra, 1 Haziran 1963'te, Valdorf Astoria Otelindeki dairesinde Nixon büroya

girişini simgeleyen antlaşmayı imzaladı. Böylece, New York Barosuna kayıt olduktan altı ay sonra avukatlık bürosunda tam gün çalışacak ve yılda 150 bin dolar alacaktı.

Kamuoyunda yaygın olan söylentiye göre Mudge ve Stern firması, suni teneffüsle yaşama durumunda olan bir kuruluştu. Nixon gibi bir kişinin aralarına katılmasıyla, işler yoluna girecekti. O zaman bu antlaşma her iki taraf için de mükemmel olarak nitelendiriliyordu. Hangi iş sahibi şöyle konuşmayı hayal etmez ki: "Geçen gün avukatım Richard Nixon'un bana söylediği gibi..." Ayrıca, geleceğin başkan adayı ile sıkı bir işbirliği kurmak, hangi iş adamının istemeyeceği şeydir? Bu antlaşmaya göre Mudge Rose, Nixon'u zengin bir adam yapacak, Nixon da durumu sallantıdaki Mudge Rose'u kurtaracaktı. Nixon'un New York'a gelmesinden altı ay sonra büronun adı "Nixon, Mudge ve Rose" olarak değiştirildi. Oysa, Nixon'un mahkemeler ve hukuk konusunda çok az deneyimi vardı. Sadece, 1937 ile 1942 yılları arasında Los Angeles yakınlarındaki banliyö kasabası Whittier'de bir garajın üstünde küçük bir yazıhanesi olmuştu.

Yeni gelişmelerden hemen yararlanmayı düşünenlerin başında, Pepsi-Cola'nın patronu Donald Kendall geliyordu. Elli yaşlarında, kararlı bir çehreye ve çilli bir surata sahip olan Kendall ezeli rakibi Coca-Cola'yı alt edebilmek için varını yoğunu harcıyordu. Ortada son derece ilginç bir düello cereyan ediyordu. Adlarından başka bir şeyleri farklı bulunmayan, tadı hemen hemen aynı bir şurubu yapan iki firma da bu şurubun içeriğini büyük bir gizlilik içinde saklıyorlardı.

Bu firmaların malını satmak amacıyla değişik ülkelerde kurulan fabrikaların makineleri kendilerine kredili olarak sağlanıyor, şişeleme tesislerini çalıştırıyorlar, ama şurup özü neredeyse silahlı koruyucular eşliğinde ABD'den uçaklarla getirtiliyordu. Dünya'daki belki en ilginç pazarlama kampanyası yürütülüyordu. Ne var ki, her iki firmanın da yaptığı iş dünyayı zehirlemekti. İçeriğinde, kafein ve boya olan bu meşrubat zararlı, toksik bir madde olarak ün yapmıştı. Nitekim, 1956 yılında ayrıntılı bir soruşturma açan ABD Senato komisyonu Cola türünden meşrubatın zararlı etkileri olduğunu saptadı, ama rapor, tahmin edebileceğiniz gibi hemen "hasıraltı" edildi.

Dünya'daki ticaret politikalarıyla çok yakından ilgilenen Donald Kendall, Amerika'nın uluslararası politikasını yönlendiren ve kontrol eden büyük baskı gruplarından International Washington Council ile David

Rockefeller'in de yer aldığı "Dortmund Grubu"nun üyesidir. Her iki örgütün üyeleri (politikacılar, iş adamları, üniversite hocaları) arasında kitap boyunca göreceğimiz ortak yönlerin başında, tümünün detant şampiyonları olmadan önce, ABD'nin en anti-komünist, en sert ve ödün vermeyen çevrelerini oluşturmaları gelmektedir.

Kendall'ın bundan birkaç yıl sonra, kilit noktadaki görevlerden birine, ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomik İşler Konseyinin Başkanlığına getirildiği görüldü. Bu görevi, Kossigin'in damadı 45 yaşındaki Gürcü teknokrat German Vyshiany ile birlikte, sırayla sürdürdü. New York ve Washington'da büroları olan bu konseyin üyeleri arasında Ticaret ve Dışişleri Bakanlıkları, hükümet ve iş dünyasında temsilciler bulunuyordu. Toplantılar, karşılıklı ziyaretler, seminerler sayesinde, her iki tarafın seçkinleri, görünüşe göre hiçbir zorlukla karşılaşmadan kaynaşıverdiler.

Pepsi'nin patronu öteki birçok kapitalist yönetici gibi, 1963 yılında komünist pazarlara açılmanın büyük önem taşıdığını söylüyordu. Nixon, eskiden yaptığı işlere güvenerek, ticaret danışmanlığına yöneldi ve Kendall'ın Pepsi-Cola'nın her türlü çıkarlarını savunma işini Mudge Rose firmasına bırakmasını sağladı. Firmadaki çalışma arkadaşı olan Başkanlığı zamanında hükümete aldığı John Mitchell'in evindeki piyano resitalleri sırasında, dış gezileri artırma, yabancı politik yöneticilerle daha çok tanışma kararını verdi. Formoza'ya yaptığı gezide, Çang Kay Şek'ten Kendall'ın Pepsi-Cola propagandası yapması için izin aldı. Çin Halk Cumhuriyeti gezisinden beş yıl önce Moskova'da Kruşçef, Kosigin ve Brejnev ile görüştü.

"Prag'da ilkbahar" başlamadan önce, Coca-Cola yöneticileri ile Çekoslovakya yetkilileri arasında, meşrubat sanayiinin gerçekleştirilmesi amacıyla başlayan görüşmeler, Varşova Paktı kuvvetlerinin Çekoslovakya'ya girdiği sıralarda da sürdürüldü ve "İş iştir" ilkesinden hareket eden kapitalistler antlaşmayı imzalattılar. Bundan daha da ilginci, Coca-Cola'cılar sosyalist ülkelerin anası SSCB'de de görüşmelerini son aşamaya getirmişlerdi. Oysa, Batılı ülkelerin Komünist Partileri, soğuk savaşın uzun yılları süresince, Amerikan emperyalizmine ve Coca-Cola'cı faşistlere karşı demediklerini bırakmamışlardı. Sonunda, Nixon'un 1972 yılında ABD Başkanı olarak yaptığı gezi sırasında, bu antlaşma imzalandı ve Batı'daki komünist partilerin yandaşları, kapitalistlerin şekerli surupları ile zehirlenmeyi kabullendiler. Bu işte, milyarlarca dolar kazanacak olan kapitalistler "iş zekâlarını" gösterirken, siyasal ve felsefi inançların

ayaklar altında ezildiğini kimse fark etmedi. Uluslararası ticaret sonuçta, Votka'nın geri plana itilmesine neden olurken, ortaya ideolojik açıdan, melez, kuramsal açıdan uzun ömürlü bir ortaklık çıktı: Votka-Cola. İşte bu ortaklık yoluyla, Marks'ın ısrarla suçladığı kâr, artı değer ve hepsinden önemlisi insanın insan tarafından sömürülmesi olguları Doğu ülkelerine de girmiş oldu.

Kendall ve uzmanları, her zaman olduğu gibi bu kez de işleri çok çabuk hallettiler. SSCB'de yılda 74 milyon şişe imal edecek Cola tesislerinin kurulmasını öngören bir antlaşmayı imza ettirdiler. Yeryüzündeki yüzlerce fabrika gibi, Amerikalılar bunun için gerekli teknolojiyi know-how'ı, mühendis ve teknisyeni sağlayacak, Ruslar ise bunun karşılığı Votka ve Rus raşabının ABD'deki satış hakkını vererek ödeyeceklerdi. Bunun için hemen "Henri Şarapları" adıyla bir firma kuruldu.

Bu ilişkilerin salt ticaret çerçevesi içersinde geliştiğini söylemek, siyasal anlamını görmezlikten gelmek büyük bir yanlışlığa neden olur. Şöyle ki, Doğu-Batı ilişkileri, ticari dış alım ve satım (Export-Import) dan çok işbirliği ve ortaklaşa üretime dayanır. Kuşkusuz, bu ilişkiler sonuçta her iki tarafın seçkinlerinin refah düzeyini artıracaktır. Ama detantın Batı'daki işçinin çıkarına olacağını kimse söylemesin. Çünkü, bu ilişkiler sonuçta onun işini yitirmesine neden oldu. Doğu'nun kapitalist işverenlere çekici gelmesinin tek nedeni ise, ücretlerin düşüklüğü, grevin her şekilde yasaklanmış olması idi.

Moskova'da Leonid Brejnev ile görüştükten sonra ABD'ye dönen Kendall, görüşünü soran bir gazeteciye, demokrasi konusunda çok esnek davranarak Leonid Brejnev için şöyle demekten geri kalmadı:

"Halkının refahı, özgürlüğü ve mutluluğuyla son derece yakından ve derinden ilgilenen bir kişi."

Pepsi-Cola'nın patronu, sattığı malın insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerinden söz etmezken, Votka'nın Doğu'da birçok felaketin nedeni olduğunu, Pepsi-Cola sayesinde büyük bir hizmet gördüğünü söylüyordu. Gerçekten de, Doğu ülkelerinin yöneticileri alkolizme karşı olduklarını, alkol alışkanlığının giderek sosyo-ekonomik bir felakete dönüştüğünü her fırsatta belirtiyorlardı. Onlara göre, Marks ve Lenin'in öğütleri alkol şişelerinin içinde eriyip gidiyor, sarhoşluk nedeniyle işyerlerine gelmeyenlerin, işlerinden nefret edenlerin, sanayi üretiminin düşmesine etkisi büyük oluyordu. Sosyalist ahlâk açısından asla kabul edilmeyen bu

kişiler, asalak sayılıyor ve yasalar tarafından en sert şekilde cezalandırılıyorlardı. Batı'da işyerinde reform yapan, üretim tekniğini geliştirenler ödüllendirilirken, Doğu'da bu girişimler yasalara karşı çıkmak olarak nitelendirildi. Oysa Taylor, esir tüccarı olarak nitelendirilmekle birlikte Lenin tarafından takdir ediliyordu. Şimdiki halefleri onun eskiden düşündüklerini belki şimdi anımsıyorlardı.

İktidara gelmek isteyenlerin temel bir kuralı vardır: Önce gizli olmak, o günkü iktidarın yasal ve demokratik yollardan kendilerini izlemelerine izin vermemek. Başka bir deyişle, erdem ve ahlâk unsurlarıyla bağımlı olmamak. Solcu partiler, hükümetler ya da öbürleri hep böyle yapmışlardır. Nixon da, bu cüretkâr yolculuğuna başladığında, yer üstünde çalışan Pepsi yeraltında çalışan Mafia'nın çokuluslu kollarıyla birlikti. Nixon'un Doğu ile ilişkileri genişletmesi sırasında, Mafia ile olan bağlantısını, herhangi bir New Yorklu'ya benzeyen, silik soluk yüzlü Meyer Lansky gerçekleştiriyordu. Meyer Lansky, otuz yıldan bu yana Mafia'nın asıl patronu olarak görülüyordu. Gerçek bir mali uzman olan Lansky, Capone, Dillinger, Lucky Luciano, Frank Nitti gibi Mafia patronlarından daha uzun yaşamayı başarmıştı. Şimdi de "Cosa Nostra" devrinin yöntemlerini günümüzün ekonomik gerçeklerine mükemmel bir şekilde uyguluyordu. Bankaları, şirketleri kontrol ediyor, sendikanın parasını en önemli sınai ve mali yatırımlarda değerlendiriyordu. Böylece Mafia'yı Amerikan ekonomisinin gerçek bir parçası durumuna sokmuştu. Lansky, bu gizli kapaklı işleri, bankacılık dalaverelerini çok iyi biliyordu. Las Vegas'ta, "Laundring" adını verdiği haraca bağlama sistemini o kurmuştu. Bu sisteme göre, Mafia'nın kontrolu altındaki her gazinonun kapanışında bir adam (Bagmarı) geliyor, haraçları yerleştirdiği çantayı havaalanına getiriyor ve bu para aynı gün Bahama Adaları, Porto Riko, İsviçre ya da bir başka vergi cennetinde açılan hesaba yatırılıyordu. Böylece, ABD vergi yasalarının denetiminden kurtulan bu paralar, işyerlerini satın almak, istenilen siyasal akımları finanse etmek için kolaylıkla kullanılıyordu. Zaten kimse, Meyer Lansky'nin kamu işleriyle yakından ilgilenmediğini söyleyemezdi. Roosevelt, Truman, Eisenhower... ve Nixon'un Başkanlık seçimlerinde adaylıklarını onun desteklediğini bilmeyen yoktu.

Lansky, ile Nixon arasındaki ilişkiler, 1940 yılında Nixon, Duke Üniversitesinde hukuk öğrencisiyken başladı. Nixon, o zamanlar sürekli aşk romanı okuyan, bir gün FBI ajanı olmayı arzulayan, içine kapanık

bir tipti. Hayalleri gerçekleşmeyince, Lansky'nin Batı yakasındaki sendikal işleriyle ilgilenen Bugsy Siegel ile birlikte, avukatlık bürosunda çalışmaya başladı.

1941'de, Siegel'in girişimiyle, Havana'ya gizli bir ziyarette bulundu. Daha sonra, anılarını yazarken, buraya "yerel bir avukatlık bürosu açmak için geldiğini" belirtti. Oysa indiği otel Mafia'nın, görüştüğü kişiler ise Lansky'nin iş yaptığı kişilerdi. Lansky, o zamanların vergi kaçırma ve karanlık işler şampiyonu olarak Karayiblere büyük önem vermekteydi. Gazino işletmek, kadın ticareti ve esrar satışı, geri kalmış yörelerin yöneticilerine de gelir sağladığı için, bu işlere izin veriliyordu. Vergi cenneti olan Karayibler sayesinde Cinayet Sendikası büyük bir servet yaptı. Nixon'un Küba'ya yaptığı bu ilk gezi sırasında, Lansky, Diktatör Fulgencio Batista'nın en güvenilir sağ kolu durumundaydı. Yaratılan bu serveti haklı gösterebilmek için, aralarına onurlu siyaset adamlarının alınması kararlaştırıldı. Federal organlar içersinde yapılan girişimler uzun uğraşlardan sonra sonuç verdi. 1946'lardan sonra "Karayiblerin Amerikan kıyılarına kızılların yaklaşmasını önleyecek en son hür dünya parçası" olduğu kampanyası açıldı. Anti-komünist ve Mafia yanlısı gruptan Florida senatörü George Smathers, bu güçler sayesinde Maliye Komisyonuna seçildi. Smathers, John Kennedy'nin kolejden arkadaşıydı. Truman ile poker, Eisenhower ile golf oynadıktan sonra geleceğin Başkanı Nixon ile dostluk kurmakta gecikmedi.

ABD Senatosunda, Duvalier, Batista ve Trujillo rejimlerinin hararetli savunuculuğunu yapan Nixon'un bir özelliği vardı: Her zaman iktidarın ve para babalarının yanında olmak, uluslararası komünizm akımına şiddetle karşı çıkmak. 1950 yılı seçimlerine demokrat etiketiyle katıldı ve liberal görüşlü rakibi Claude Pepper'i, bir kelime oyunu ile "Kırmızı Biber" olmakla suçlayarak yeledi. Rakiplerini, zehirli lakap ve sıfatlarla elemeyi alışkanlık haline getiren Nixon, onları "Hain", "Komünist" ya da başka şaşırtıcı terimlerle suçlamayı çok severdi. Gençlik yıllarında karşısında yer alan demokrat aday Bayan Helene Douglas'ı da " Pink Lady" (Pembe Kadın) lakabıyla kirleterek safdışı bıraktı.

Siegel'in Kaliforniya'daki halefliğini üstlenen Mickey Cohen, Nixon'un her kampanyasına önemli miktarda bağışlarla katıldı. Daha sonra, Los Angeles'de avukatlık yapan Murray Chotiner'in eline düşen Nixon'un bu kezki ortağı, 1949 ve 1952 yılları arasında 221 gangsterlik olayının avukatlığını üstlenmişti. Nixon, bu kişiye karşı daima özel bir

ilgi ve yakınlık gösterdi, hatta ilk başkanlığı sırasında bu "üvey babasına" Beyaz Saray odalarından birini büro olarak tahsis etti.

Murray Chotiner, Beyaz Saray'da Rasputinlik yapan Nixon'dan önce olduğu gibi, bu kez de yargı organlarının takibinden kurtulamayan, karanlık işler çevirmekle suçlanan kişilerin savunmalarını üstleniyordu. Hatta, bir keresinde, yirmi yıl hücre hapsiyle tehdit edilen, zimmetine para geçirerek, cinayet şebekeleriyle sürekli ilişki kurmakla suçlanan ünlü sendikacı Jimmy Hoffa'nın savunmasını yaptı. O zamanlar karşısına çıkan devrin Savcısı Bob Kennedy'yi savcılıktan çok inatçılık yapmakla suçlamıştı. Çünkü Bob Kennedy, ilerici siyaset adamlarının politika sahnesinden çekilmesi için Mafia'nın işbirliğini sağlayamayınca, bu şebeke hakkında ağır suçlamalarda bulunuyordu.

İşlerini gün ışığında çeviren şebekelerin reisleri ile yöneticileri aslında, yeraltı dünyasının yöntemlerini kullanmaktan başka bir şey yapmıyorlardı. Onlar, silah yerine politikacıları satın alıyor, bürokratları rüşvete bağlıyor, Anayasa'da yer alan organların ileri gelenlerini suistimale zorluyorlardı. Günümüzde, sanayinin büyük patronları, canilerin katı yürekliliği ve acımasızlığı ile hareket etmekten başka ne yapıyorlar sanıyorsunuz?

Amerikalı liberallerin uzun süre başkanlık seçimlerinde adaylığı yapan zavallı Adlai Stevenson, İllinois Valiliğini, bir zamanlar Al Capone'un Batı Yakasındaki işlerini yürüten Jack Harvey'e borçlu değil midir? Harvey'in himayesine aldığı kişilerden Paul Ziffren, Kaliforniya'ya göç ettikten sonra, Demokratların Devlet Komitesi üyeliğine getirildi ve Johnson-Humphrey ikilisini dört yıl sonra da Humphrey-Muskie ikilisini başkanlık seçimlerinde desteklemedi mi?

Nixon, ABD başkanlık seçimlerine iki kez adaylığını koyan, New York eski valisi ve Cumhuriyetçi Parti seçim komitesinin etkin üyesi Thomas Dewey'in yardımlarıyla 1952'de Eisenhower'in yardımcılığına atandı. Dewey, 1943 yılında Lucky Luciano'nun salıverilmesine izin veren kişiydi. Luciano, o tarihten sonra Sicilya'ya yerleşti ve ABD'ye gidecek olan Mafia üyelerine lojistik destek sağladı. Dewey'in özellikle, Meyer Lansky'e ait Mary Carter Paint Company'nin bünyesinde CIA'nin eski başkanı Allen Dulles ile ilişkileri çok önemlidir. Bu şirketin ortakları arasında yer alan "Bebek yüzlü" Charles Rebozo ile Nixon arasında kurulan dostluk yan yana oturmaya değin vardı. Hatta, her ikisinin "aydınlar, liberaller" konusunda aynı duyguları paylaştıkları, bu

zümrelerin ABD'nin maneviyatını kemirdiklerini iddia ettikleri görüldü. Ufak tefek, argo konuşmayı seven, sürekli gülen Küba kökenli Rebozo, Havana'daki bir toplantı sırasında George Smathers vesilesiyle tanıştığı Nixon ile ilişkilerini hiç kesmedi. İkinci Dünya Savaşında kauçuğun tahsisle dağıtıldığı dönemde, kullanılmış lastikleri kaplayarak 1 milyon dolar kazandı. Key Biscane State Bank of Florida'nın başkanlığına getirildi. Karayiblerin doğal ve esrarlı güzelliklerinde her türlü yatırımın mübah olduğunu savunurdu. Bunun için Dominik'de Trujillo, Haiti, "Papa Doc" ve Küba'da Batista rejimlerinin savunuculuğunu yaptı, komünist sızmalara karşı en etkin önlemin yeşil çuha ve beyaz kadın ticaretinden geçtiğini söylerdi. 1960 yılında Fidel Castro'nun Küba'da iktidarı ele geçirmesinden sonra, yatırımlarını Bahama adalarına yöneltti ve orada tanıştığı Max Orowitz ile ortaklık kurdu. Orowitz, Florida ve New York'ta muazzam yatırımları olan bir mültimilyonerdi. Sendikanın paralarını işleten iki bankaya sahipti ve İsviçre'ye transfer edilen yasadışı kaynakların sınırdan geçmesi konusunda uzmandı.

Bahama Maliye ve Turizm Bakanı Sir Stafford Sands, Lansky ve Orowitz'den yılda iki milyon dolar alıyordu. Bu para, Zürih'te açılan bir hesaba yatırılıyor, karşılığında Bahama'da gazino, otel ve gece klüplerinin açılmasına izin veriliyordu. Stafford Sands'ın üyesi olduğu Birleşik Bahama Partisi, Max Orowitz'in sahibi olduğu bir banka aracılığı ile 1961 yılında tam 350 bin dolar yardım aldı.

Kaliforniya'da uğradığı yenilgiden sonra yeniden eski işine dönme hazırlıkları yapan Nixon, 1962 yılında, Cennet Adasının sahibi H. Hartford'u Nassau'da muhteşem dairesinde ziyaret etti. Hartford, var gücüyle yeni bir gazino açmaya çalışıyor, ama kendisine muhalif zencilerin kurduğu liberal partiyi finanse ettiği gerekçesiyle Stafford Sands, buna izin vermemekte direniyordu. Nixon'un aracılığı ile Hartford sahip olduğu hisseleri 1966 yılında Mary Carter Paint Company'ye devretti. Tüm banka işlemleri ise merkezi Cenevre'deki "İsviçre Exchange and Investment Bank" tarafından yürütüldü. Bu bankanın yöneticilerinden Ed Levinson, Mafia'nın Las Vegas'taki, Batista devrinde de Küba'daki işlerini başarıyla yürüten bir kişiydi. Benjamin Siegelbaum, Lansky'nin işbirliği yaptığı adlardan biri olup, bankacılık alanında büyük bir deneyime sahipti. Cenevre'deki bankanın bir başka yöneticisi ise, ünlü sendikacı Jimmy Hoffa'nın yakın arkadaşı, Samuel Cohen'in sahibi olduğu Miami National Bank'ın eski yönetim kurulu Başkanı Lou Poller

idi. ABD'deki cinayet şebekesi, çeşitli yollardan sağladığı kazançları, işte bu banka kanalıyla Avrupa'nın vergi cennetlerine transfer ediyordu.

İsviçre Exchange and Investment Bank, Lansky'nin İsviçre'de kullandığı tek banka değildi. Elinin altında tuttuğu John Pullman ve özellikle Tibor Rosenbaum aracılığı ile müşterileri arasında Rothschild ailesinden tutun da İsrail Devletine, Hollanda Prensi Bernhardt'a değin kişilerin yer aldığı International Credit Bank'ı da kontrol ediyordu.

1967 Şubat ayında Nassau'da imzalanan bir belgeyle, Statfford 750 bin doları cebine indiriyor, karşılığında ise Nassau'nun tek kumarhane çalıştırma iznine sahip Bahama Club ile Paradise Island (Cennet Adası)'ın birleşmesine izin veriyordu.

1968 Ocak ayında, bu küçücük ada üzerinde 15 milyon dolar değerinde bir otel ve gazino açıldı. Tesislerin sahibi, Lansky'nin Havana'daki adamı ve Kentucky'deki gazinonun eski patronu Eddie Cellini'ydi. Eddie, Sendika'nın Londra'daki işlerini yürüten Dino Cellini'nin kardeşiydi. Paradise Island'ı Nassau'ya bağlıyan bir köprü, iki milyon dolara hemen inşa edildi. Tesislerin açılış törenine bütün "jet sosyete" katılmıştı. Ama dikkatler hep o yıl yapılacak başkanlık seçimlerine adaylığını koyması beklenen Richard Nixon üzerinde toplanıyordu. Bundan birkaç ay sonra, Nixon ve ekibi "Büyük ve eski Parti'nin" kurultayına katılmak üzere Miami'nin Americana Oteline yerleşti. Gelişlerinden iki gün sonra otelin açıklarına demir atan Mary Carter Paint Company'nin lüks yatı, Nixon ve konuklarını ağırlamaya hazırdı.

Son olarak 1968 yılı Kasım ayı sonlarında Paradise Island'ı ziyaret etmesi planlanan Nixon'un bu gezisi servislerin müdahalesiyle iptal edildi. Yakın çevresindekiler, Nixon'un, bu bölgede Mafia'nın faaliyetlerini ortaya çıkartan gizli servislere karşı duyduğu nefreti, seçildikten ancak iki hafta sonra unutturabildiler. Bundan böyle ilişkilerin çok gizli sürdürülmesine karar verildi.

Mary Carter Paint Company, tesislerinin bir bölümünü satarak Resorts International adını aldı. Sadece gazinolarla ilgilenerek, en hırslı rakibi Robert Peloquin'in işletmeleriyle birleşti. Peloquin, Paradise Enterprise başkan yardımcısı olmadan önce, Adalet Bakanlığı Anti-Mafia önlem şubesinin sorumlusu ve Robert Kennedy'nin yakın dostu idi.

Lansky, 1970 yılında yürürlükteki yasaların şekilden ibaret olduğunu gösteren en şaşırtıcı girişimini gerçekleştirdi. Resorts

International aracılığı ile Peloquin'in başında olduğu yeni bir şirketi 2 milyon dolar sermaye ile kurdu. Şirketin amacı, Amerikalı ve yabancı iş adamlarına Mafia örgütünün kendi şirketlerine sızmasını önleyecek tavsiye, yöntem ve işletmecilik usullerini anlatmaktı. Dersi veren danışmanların tümü de, Robert Peloquin tarafından, gizli ve karanlık işler çevirenleri soruşturmakla görevlendirilmiş eski Federal memurlar arasından seçilmişti. Halkın gözünde büyük değer kazanan bu danışmanlar, şimdi, çok değerli zamanlarını, kimlerin uğruna harcadıklarını acaba sezinleyebildiler mi?

Amerikan Hisse senetleri Borsasına kote edilen Resorts International 1969 yılı Ocak ayında, Pan Am'ın Gulf Western'deki 900 bin hissesini satın aldı. Lansky'nin şirketi bundan bir ay sonra, David Rockefeller'e ait Chase Manhattan Bankasıyla gizli görüşmeler yaparak 1,5 milyon hisse senedinin daha sahibi olmanın yollarını aradı. Böylelikle Havayolları şirketinin %10'unu ele geçirmeyi planlıyordu. Sivil Havacılık Bürosu (Civil Aeronotic Board) Mart ayında bu girişimleri durdurdu. Açılan soruşturma sonucu, işlerin başında bulunan Rockefeller ile Lansky'e bir şey yapılamadı. Ama Vergi Kaçakçıları ile uğraşan büronun sorumlusu Robert Morgenthau'nun hücumları ile bu işte maşa olarak kullanılan Max Orowitz suçlu bulundu. Orowitz, Lansky ile Florida'da yürüttüğü gayri menkul spekülasyonları sayesinde büyük paralar kazanmış, General Development Corporation şirketini kurmuş, bu şirket aracılığı ile kârlarını International Credit Bank'a transfer etmişti.

Bu girişimler nedeniyle ağır hapse hüküm giyen Orowitz, daha sonra Adalet Bakanı John Mitchell tarafından kötü sağlık koşulları nedeniyle bağışlandı. Morgenthau, bu gelişmelerden sonra, yürürlükteki yasaların yetersiz, yetkili otoritelerin ise pasif olduklarını ileri süren demeçler verdi. İşte bu suçlamalar Nixon'u çılgına çevirdi ve daha bir yıl geçmeden, Morgenthau görevden alındı. Vergi Kaçakçılığı ile Mücadele Bürosu yeniden örgütlenmek üzere feshedildi.

Richart Nixon'un Başkanlık seçimlerini kazanmasından birkaç ay sonra, Nelson Rockefeller bir inceleme gezisi yapmak üzere Latin Amerika'ya gönderildi. Seçim son derece yerinde idi. Zira, Rockefeller ve ailesi yıllardan bu yana Latin Amerika'da çok rahat bir çalışma ortamı bulmuş, iş hacmini genişletmiş, parmaklarının ucuyla verdiklerini, avuç dolusu geri almayı başarmışlardı.

Rockefeller ailesinin Latin Amerika'daki girişimleri iki büyük

kuruluşa dayanmakta idi. Bunlardan ilki olan A.I.A'nın politikası, girdiği ülkelerin eğitim ve sağlık sorunlarının çözümlenmesine yardımcı olmaktı. Başkanlığını 1958 yılına değin Rockefeller yaptı. Bu kurumun insancıl yüzü, gerçek ekonomik ve mali kazançları yaratan Uluslararası Temel Ekonomik Örgüt (I.B.E.C.) tarafından faaliyet gösterilen ülkelerde uygulanan politik baskıları ve halk üzerinde yaratılan korkuları maskelemek için kolaylıkla kullanılabiliyordu. IBEC Örgütü, Bogota'dan Rio'ya, La Paz'dan Guatemala City'e değin, çoğu milliyetçi askerler tarafından yönetilen dikta rejimlerinin her an çökmek üzere olan ekonomilerini desteklemekten başka şey yapmıyordu. Rockefeller ailesinin amacı da yeryüzünün bu kesiminde, aklı havalarda bir takım kişilere "Vatan kurtaran aslanlar" olduklarını aşılamak ve onlara dayanarak her türlü işi rahatlıkla çevirmekti. Nitekim, Latin Amerika'nın o ünlü diktatörleri zaman zaman çocuklarla elele tutuşarak çocuk oyunları oynuyor, şarkılar söylüyor, "sürüden ayrılanı" komünist canavarlarının acımasızca yiyeceklerini işliyorlardı. Bölgenin sükunet içersinde olması, halk yığınlarının politikadan tecrit edilmeleri, bir yerde, büyük şirketlerin tatlı kârlarını sürdürmelerinin ön koşuluydu. Bunun için de komünist canavar tehlikesinin, öcü gibi hiç eksik olmaması gerekiyordu.

Ama Rockefeller'in gezi programında yer alan ülkelerin tümünde, aynı anda protesto gösterileri başladı. Honduras'ta göstericilerin üzerine ateş açan polis, bir öğrenciyi öldürdü. Dominik'te Standart Oil şirketine ait rafinerilere patlayıcı madde atıldı. Kosta Rika'daki gösterilere 2500 öğrenci katıldı. Panama'da Ulusal güvenlik muhafızları, protestocuları durduramayacak hale düştü. Kanlı olayların giderek büyümesi karşısında Venezüella hükümeti geziyi iptal etmek zorunda kaldığını açıkladı. Bogoto'da uygulanan grevleri bastırmak amacıyla sayıları 20 bini aşan özel polis ekipleri oluşturuldu. Ekvator'da Rockefeller'in otomobilini taşlayanlara ateş açan polis, 10 göstericiyi öldürdü. La Paz havalanını başkente bağlayan karayoluna bombaların atılması üzerine Bolivya'ya yapılacak 24 saatlik gezi, üç saatlik hava limanı şeref salonunda dinlenmeye çevrildi. Şili'de Salvador Allende hükümeti tarafından, ulusal grev tehditi yüzünden , gezi iptal edildi. Brezilya'daki askeri hükümet, bir önlem olarak yüzlerce muhalifi göz altına aldı, basına sansür uyguladı. Arjantin'de bir göstericinin ölmesi üzerine, ulusal grev ilan edildi ve IBEC şirketine ait 9 süpermarkete patlayıcı madde kondu.

Rockefeller, halk topluluklarına hitaben seyrek de olsa, konuşma olanağı bulduğunda "toplumdaki fertlerin refah ve geleceklerini güvence altına alacak sosyal reformların başlatılması gerektiğini" söylüyor, politikacılar ile konuşurken, kendilerine "komünistlerin manevralarına" karşı koymaları halinde Amerikan askeri yardımını ve ekonomik yardımı garanti ettiğini belirtiyordu. İşte bu ekonomik ve askeri yardım konusunda IBEC şirketinin büyük rol oynadığına işaret ederken, Latin Amerikalı muhataplarından, sözünü ettiği şirketin bir yıldan bu yana zararlı cereyanların geldiği Doğu ülkelerinde yatırımlara yöneldiğini gizliyordu. Gerçekte, Krusçef'in dostu Cleveland'lı milyarder sanayici Cyrus Eaton'un sahibi olduğu Tower International Inc. ile % 50-50 payla ortaklık oluşturan IBEC Şirketi, Varşova, Belgrad, Prag, Sofya, ve Bükreş'te lüks otellerin inşası ve işletilmesi işini almıştı. Rusya'da 200 milyon dolar değerinde bir kauçuk fabrikası, 50 milyon dolarlık bir alüminyum fabrikası, Yugoslavya'da, Romanya'da bir cam fabrikası inşa etmekte idi. Milyarlarca dolara ulaşan kârlarından başka şey düşünmeyen Batılı kapitalistler için, Stroessner'in Paraguay'ı ya da Somoza'nın Nikaragua'sı ile Çauşesçu'nun Romanya'sı ve Brejnev'in Rusya'sı arasında bir fark yoktu. Çünkü, hepsi de Rockefellerin çıkarlarını temsil eden şirketlere, hem de Vietnam savaşlarının doruğuna eriştiği bir zamanda, ucuz ve uysal bir iş gücü sağlamakta idi. İşte bu karmaşıklık içersinde, Rockefeller, sadece Haiti adasında eski dostu "Papa Doc" tarafından sıcak bir törenle karşılandı. Yaptığı konuşmada, yaşlı diktatörün, sosyal patlamaların her an beklendiği bu hassas bölgede "istikrar sağlayıcı" bir rol oynadığını önemle vurguladı. Gerçekte "Papa Doc" Duvalier ve çevresiyle cinayet sendikası arasındaki ilişkiler, 1964 yılından sonra etkinlik ve yoğunluk kazanmıştı. 1960 yılında Nixon üzerinde oynayan Lansky, yarı gizli eylemlerinin Güney Amerika kıtasında yaygınlaştırılmasına ve geliştirilmesine engel olan Kennedy'nin devrinin kapanmasını beklemişti. Johnson, başkan seçildikten sonra 1964'de özel danışman olarak, Lansky'nin çok yakın dostu Bobby Gene Baker'i atadı. Baker, bir mali skandala karışmadan önce ABD Senatosunda Demokrat Parti çoğunluğun sekreterliğini yapmakta idi. Florida eski Senatörü George Smathers de, avukatlık yapmaya başladıktan sonra bu ikiliye katıldı. Meyer Lansky, 1968 başkanlık seçimlerinde Nixon'u destekledi. Bunu hiçbir art düşüncesi olmadan yapmıştı Çünkü artık onun desteği olmadan Haiti başkentindeki Port-au-Prince kentindeki kadın ticaretini,

esrar kaçakçılığını, kumarhaneleri ve özellikle Uluslararası Gazino'yu kontrol edebiliyordu. Cleveland'daki ortaklarından Mike Mclaney'i, adanın turistik gelişmesini gerçekleştirmekle yükümlü kıldı. Geniş gazeteci kafileleri adaya çağrıldı. ülkenin güzelliği gösterildi, istikrar içersinde turistik alt yapı yatırımlarının geliştirildiği, kendilerine ikna edici yollarla anlatıldı.

Nelson Rockefeller'in gezisinin son günü olan 8 Ocak 1969 günü, Papa Doc ile öğle yemeğini yediği bir sırada, Miami Uluslararası Hava Limanında Federal Polis Haiti'ye gitmeye hazırlanan bir uçağı durdurdu. Uçağın yükleri arasında bulunan, uzaktan kumandalı, elektronik donatımlı kumar aletlerine el kondu. Kumar hastaları, her türlü hileden uzak talihlerini deneyecekler, yitirdikleri zaman da talihsiz olduklarına inanacaklardı. Mafia, kendileri için gerekeni en iyi şekilde düşünüyor, gereğinde en modern gereçlerin dışardan satın alınmasını istiyordu. Ne var ki, unutulan bir şey vardı: Ne Haiti'ye sokulan modern kumar gereçleri, ne de Moskova'ya sevkedilen yığın halindeki IBM bilgisayarları, sosyal ve ekonomik açılardan henüz bunları kabul etmeye hazır olmayan bölgelerde, hızla elde edilmek istenen sonuçlara ulaşmak için tek ve yeterli bir yöntem değildiler.

2- Buğday Üzerine Pazarlıklar

Gosplan'ın Başkanı Nikolai Baybakof, 6 Aralık 1975 günü, Yüksek Sovyet Prezidyumunda iki saatlik konuşmasında, Sovyet ekonomisinin durumu ve geleceği hakkındaki yıllık raporunu okudu. Kürsüden inerken, hazır bulunan 1300 delege kendisini geleneksel biçimde alkışlıyor, ama yabancı gözlemciler büyük bir düş kırıklığı içersinde bulunuyorlardı. Konuşmasının her cümlesi süzgeçten geçirilmiş, Sovyet ekonomisinin sağlığı hakkında bir fikir edinmek için altını çizmek üzere sözcük aranmış, sonuçta ağır sanayinin yıllık büyüme hızının % 4,9, tüketim malları ve gıda sanayiinin ise %2,7 olduğunu bildiren cümlelerden başkası dikkat çeker nitelikte bulunmamıştı çünkü. Bu oranların İkinci Dünya Savaşından bu yana en düşük düzeylere inmesi bile Sovyet ekonomisinin zor soluk aldığını belgelemek için yeter de artardı bile.

Yüksek Sovyet Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanı Gregori Vashenko'yu, kürsüye çıktığı 7 Ekim 1975 gününe değin çok az kimse tanıyordu. Vashenko, yavaş konuşurken, değinmek istediği tarımsal sorunları da sanki kimseye hissettirmemek niyetinde idi. Kendi hesaplarına göre 1970-75 plan döneminde, ortalama hasat verileri planda öngörülenden % 8 daha az olacaktı. Kaba bir hesapla, Sovyet rejimi, 1963 yılındaki tarımsal hasat felaketinden bu yana ilk kez en önemli tarım kriziyle karşı karşıya idi. 1963'deki felaket, Kruşçef'in Genel Sekreterlikten düşmesine neden olmuştu. Bu kez, zorunlu olarak planda öngörülen 215 ton buğday yerine 165 milyon ton buğdayla yetinmek durumunda idiler. Bu açığı kapatmak için Sovyet yöneticileri, klasik,

ama Votka-Cola'cıların mantığına çok uyan bir çözüm yoluna başvurmak zorunda kaldılar: Bu alanda tekel olan ve Amerikan hükümetinin hiçbir şekilde kontrol edemediği ve etmek isteğinde olmadığı şirketlerden buğday satın almak. Eğer, Brillat-Savarin'in "Bir toplumun geleceği, o toplum yöneticilerinin kendi toplumlarını besleme şekline bağlıdır" ilkesini anımsarsak, Sovyet yöneticileri için kötümser olmaktan başka yol olmadığını görürüz.

1921 yılında, Sovyetler Birliği'nde başgösteren büyük açlık sonucu, Urallarda üç milyon kişinin ölümü Lenin'i fazlasıyla endişelendirdi ve Amerikan Komünist Partisinin kurucu üyesi, genç bir göçmen doktor olan Armand Hammer'i acil yardıma çağırdı. Hammer, kiraladığı büyük bir şilebe baştan aşağı buğday yükleyerek bolşevik rejiminin yardımına koştu. Sovyet yöneticileri 1 milyon doları bulamadıkları için Hammer'e çarlık rejiminin Goya, Rubens, Malevitch, Van Dyck gibi ustaların koleksiyonlarından istediklerini almasını önerdiler. Genç Amerikalı doktor, bu sayede dünyanın en zengin tablo koleksiyonuna sahip oldu. Lenin ve Anastase Mikoyan ile samimi ve hararetli dostluk bağları kurması kolaylaştı. İdeolojik inançları, maddi çıkarlarını görmesini engelleyemedi. Böylece, Moskova'da bir dolmakalem fabrikası kurdu. Onun sayesinde, Allied Drug ve Chemical Corporation gibi şirketler, Rus ekim alanlarını gübreleme olanağı elde etti. Lenin'in Yeni Ekonomik Politikasını (NEP) uyguladığı yıllarda, otuz sekiz yabancı firma daha Hammer aracılığı ile Sovyet ekonomisine katıldı. Hammer'in temsil ettiği müşteriler arasına, zamanla Parker dolmakalemlerinden Underwood yazı makinalarına değin çeşitli firmalar hatta anti-komünistliği ile ünlü Henry Ford bile, girdi. Bugün, seksen yaşında olan Hammer, hâlâ Sovyetler Birliği'ne gitmekte, sadık bir dost olarak eski arkadaşlarının mezarlarını ziyaret edebilmektedir.

Her ay 20 milyar lira değerindeki, Gulf Stream Havayollarına ait jet uçağı Hammer'i Los Angeles'den Moskova'ya götürmekte, Leonid Brejnev ile bürosunda görüşmektedir. 1973 yılı Nisan ayında, Sovyetler ile yaptığı ilk ticari işten 52 yıl sonra, Brejnev ile sahibi olduğu Occidental Petroleum adına yürüttüğü görüşmelerde, Sovyet petrolü ve doğal gazının yirmi yıl süreyle işletilmesini öngören 8 milyar dolarlık bir sözleşme imzaladı.

O yaştaki bir iş adamı için bu büyük bir başarıydı. Şimdi, Lenin mumyalanmış olarak rahatça uykusunu sürdürürken Amerikan Komünist Partisi varlığını yitirmiş, ama Hammer'in servet kaynağı sağlam temeller

üzerindedir.

Stalin döneminde, kitle halinde göçler, zor kullanarak toprağa el koymak, ağır sanayie öncelik vermek ve Sibirya'daki iklim koşullarında buğday yetiştirmek girişimleri sonuçta Sovyetler Birliği'nin günlük sorunları olan kötü beslenme ve açlık olgularını ortadan kaldıramadı. Kruşçef, geçmişteki bu öncelikleri frenlemek ve yeniden yönlendirmek istedi. 1956 dan başlayarak, 20.Kongre'de yaptığı o ünlü konuşmada tarım sektörünün içler acısı durumunu gözler önüne serdi, 1916'daki hasat düzeyinin (çarlık rejiminin son yılı) ancak 1952 yılında aşılabildiğini açıklayarak, ülkesini dünya traktör üretiminde ilk sıraya yükseltmek, köylülerin gelirlerini hissedilir oranda artırmak amacıyla Kazakistan'da ve Sibirya'da 500 milyon dönümlük boş alanın ekime açılacağını bildirdi. Ama, sonuç başarısızlık oldu.

Bugün için Sovyetler Birliği'nin tahıl konusunda bağımsızlığını kazanmasını önleyen iki engel vardır: Bunlardan ilki, ekilebilir alanlarının % 70'i 49. enlem ile kutup hattı arasındaki bölgede kalmasıdır. Oysa, burada yağış sık, güneş az, büyümek için gerekli süre kısadır. Ayrıca Sibirya'da, Eylül ayından başlayarak don olayı tüm ekili alanları tehdit etmektedir. Bu bölgelerde kurulu çiftliklerin uzmanları tarafından hazırlanan rapora göre, geçerli hava koşulları ancak dört yılda bir uygun bir ekim ortamına izin vermektedir.

1975'deki tarımsal felaketin nedeni, iki zararlı olayın aynı dönem içersinde cereyan etmesidir. Yumuşak geçen kış, normal kar yağışını kış hasadının koruyucu perdesini engellemiş, tam çiçek açma mevsiminden sonra Haziran ayının kurak geçmesi, buğday ve mısırların yanmasına, dolayısıyla üretimin düşmesine neden olmuştur.

İkinci engel, sistemin önemli parçası olan Rus tarım içşilerinin yaşamında, sık sık birbirleriyle çelişen kararlar veren merkezi organların olumsuz gelişmelere yol açmasıdır. Örneğin, kollektif çiftliklerden birini ziyaret eden Pravda gazetesi muhabiri, işçilerin hasat mevsiminin en hararetli anında, idari yöneticiler tarafından verilecek yeni emirleri dinlemek üzere işi bırakmaya zorlandıklarını ya da harman yerini terkederek miting alanında toplanmalarının istendiğine tanık olduğunu, yazmıştı.

Gazeteci incelemesini derinleştirdiğinde, bu çiftliğe beş ay içersinde, birbirini tamamlayan, birbirine ters düşen ya da çelişkili 778 telefon emri geldiğini saptamış, durumu bölge yetkililerine ilettiği zaman, il

yöneticilerine başvurması gerektiğinin hatırlatıldığını ve sonuçta bu çiftliğin yönetimi için, yerel yöneticilere, Moskova'daki Bakanlıklardan ve hatta doğrudan Kremlin'deki bürolardan 4 ayda 6000 den fazla yazılı emir gönderildiğini görmüştü.

Sovyet işçilerinin üçte birinin istihdam edildiği tarım sektörü 252 milyonluk nüfusa yetecek tahılı üretemezken, Amerikan çalışabilir nüfusunun % 4'ü, kuşkusuz en ideal iklim koşullarında bulunan Orta Batı ovalarında dünya tahıl üretiminin % 80'ini gerçekleştirebilmektedir.

Sovyetler Birliği'nde 1966-1974 yılları arasında imal edilen 2 milyon 702 bin 200 traktörden 676 bini çalışır durumdadır. 1975 Eylül tarihli Pravda gazetesi, 1964 yılında seri üretimine geçilen yeni tip biçer makinalarından siparişi yapılan 10.000 adetinden ancak % 30'unun teslim edildiğini yazdı. 1965 yılı Martında toplanan Merkez Komitesi, tarım sektöründe yatırımların arttığını vurguladı ve yeni beş yıllık planda 131 milyon ruble tutan yatırımların 171 milyon rubleye (227 milyon dolar) yükseltilmesini kararlaştırdı. Tüm bunlara karşın kırsal alandaki yaşam koşullarının zor ve yetersiz olması, birçok gencin çalışmak üzere kentlerin yolunu tutmasına neden oldu. Halen, tarım sektöründe vasıflı iş gücü eksikliği kendini her mevsim hissettiriyor, gazeteler yüzlerce eker ve biçer makinasının zamanında onarılamadığını, bu nedenle hasat sonuçlarının düştüğünü, eskimiş, bölge koşullarına uymayan donatım malzemesi yüzünden üretim maliyetinin % 45 oranında arttığını, Avrupa, Kanada ve Amerika'dan alınan yapay gübrelerin üçte birlik bölümünün tarlalara serpilebildiğini yazıyorlardı.

Sovyet planlarında tahıl stokları için silo yapımına pek rastlanmıyordu. Uzmanlar ise 1973 yılında stoklara yığılan 220 milyon ton ürünün % 20'sinin yitirildiğini tahmin ediyorlardı. Verimlilik artışı ve tarımsal üretim güçlerinin seferber edilmemesi halinde, büyük yerleşme merkezlerinde ekmek sıkıntısı kaçınılmaz görünüyordu. Zaman zaman Hitler devrindeki baskı ortamında görülen uzun kuyruklar karşısında, köylüler buğdaylarını hayvanlarının gereksinmesi için ayırmayı yeğliyorlardı.

Sovyet yöneticileri, altlarındaki koltukların kaymaması bu koşullar altında yurttaşlarının beslenme bozukluklarına uğramaması için kendilerinden çok daha avantajlı tarımsal koşullara sahip ABD'den buğday satın almak zorunda kaldılar. Çünkü, şimdiden ekmek sıkıntısı çeken bir kuşak ileride olası et sıkıntısıyla da karşılaşırsa, protein

eksikliği iş gücü veriminin düşmesine neden olacak, Sovyet halkının jenetik dengesi bozulacaktı.

1963 yılındaki sıkıntılar, Kruşçef devrinin kaprisleri ve yanlışlıklarıyla birleşince, Lenin'in mirasçıları, zengin altın rezervlerine koştular ve 1 milyar dolarlık altını satarak Amerika ve Avustralya'dan buğday aldılar. ABD'nin Iowa ovalarının buğdayı ile yurttaşlarını beslemek zorunda kalan Sovyet yöneticileri kutsal marksizm öğretisini, bu kişilerin kafalarına sokmak durumundaydılar. Oysa, duvarların örüldüğü Berlin krizinin üzerinden henüz iki yıl, Küba'daki füze olayından bu yana sadece bir yıl geçmişti.

Dünya tahıl pazarını kontrol eden altı tekelin oluşturduğu Amerikan tahıl lobisi, taktik alandaki bu zikzaklara hiç önem vermiyordu. Böylesine güçlü bir kartel karşısında, OPEC örgütü, kızgınlıklarından camları kıran bir yaramaz çocuk topluluğunu andırıyordu. Tahıl lobisi , Kennedy yönetimine karşı baskı yaparak, Foster Dulles devrinden kalma, komünist dünya ile ticari alışverişini kısıtlayan belgelerin rafa kaldırılmasını istedi. Yürütme organının kilit noktaları teker teker bertaraf edildikten sonra Tarım Bakanı Orville Freeman buğday satışına izin verdi.

ABD Dışişleri Bakanı ve Rockefeller Vakfının eski başkanı Dean Rusk, Doğu ile olan ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması yönünde önemli bir rol oynayarak, "Sevyetler Birliği'nin aldığı buğdayın bir bölümünü Küba'ya transfer etmemesi" koşuluyla, antlaşmayı onayladı. Derhal her firmanın temsilcilerinden oluşan bir konsorsiyum grubu oluşturdu. Her türlü söylenti ve diplomatik karışıklıktan uzak kalmak amacıyla Kanada'nın Ottawa kentindeki Chateau Laurier otelinde, komünistler ile görüşmelere başlandı.

ABD Başkanlığının bu konudaki görüşü 10 Ekimde bir basın toplantısı düzenleyen John Kennedy tarafından, önceden mizansenlendiği gibi, şu şekilde dile getirildi: "Ruslara buğday satmasa idik, Sovyet propagandacıları, başka ulusları, bizim gerginlikleri azaltıcı ve acıları dindirici bir ülke olmadığımıza kolaylıkla ikna edebileceklerdi".

Bu açıklamalardan tam 42 gün sonra Dallas'da sıkılan mermiler bir başkanın yükselmesini önlüyor ama ticari görüşmelerin kesilmesine engel olmuyordu. Johnson selefini toprağa verdikten sonra dosyayı ele aldı ve Kennedy'nin katledilmesinden yedi gün sonra, 29 Kasımda, Export-Import Bank'ın kredi açmasına yetki veren belgeyi imzaladı. Buna göre, Sovyetler, 350 bin ton sert buğdayı 78,5 milyon dolar peşin ödeyerek

alabilecekler, Karadeniz kıyılarına değin buğdayı taşıyacak olan Amerikan bandıralı şilepler için de 11,5 milyon dolar ödeyeceklerdi.

Aslında, büyük bir gizlilik içersinde sürdürülen görüşmelerde 4 milyon ton buğdaya karşılık 200 milyon dolar öngörülüyordu. Ama, armatörler sendikası ile Senato'nun sağcı kanadının liderliğini yürüten Barry Goldwater'in işbirliği yaparak satışa karşı çıkmaları, tahıl tekellerinin tahminlerin altında bir satış yapmalarına neden oldu

İşte bu muhalefet kampanyası, politikacıların artık unuttukları bir kişiyi, Nixon'u ön plana çıkardı. Nixon, "Özgürlükleri kemiren güçlere karşı" ABC TV'sine verdiği bir demeçte, "Amerikan hükümetinin, dış politika konusunda, Domuzlar körfezi harekatından daha da vahim bir hata" yaptığını ileri sürdü. Ama komünistlerin daha büyük çapta Amerikan buğdayı satın almaları, Nixon yönetimi sırasında, hem de yolsuzluk ve gizlilik içersinde gerçekleşti.

Nixon, Mao Zedung ile görüştükten kısa bir süre sonra, 1969 yılı Haziranında, Truman tarafından Kore savaşının başlangıcında Çin'e karşı verilmiş bulunan ambargo kararını yürürlükten kaldırdı. SSCB ve Doğu Avrupa'nın komünist ülkeleriyle her türlü ticareti, lisansa bağlayan yönetmeliği feshederek, bundan böyle sadece dış satım limanına getirilişi sırasında lisans almanın zorunlu olmasını sağladı.

ABD Tarım Bakanı Earl Butz'un 1972 ilkbaharında Moskova'ya gitmesiyle, taraflar arasındaki soğuk savaş da binlerce ton buğdayın altına gizlenmiş oldu. Bu kez, Orta Batı'nın tahıl tekelini oluşturan altı şirket "mutlu yarınlar" şarkısını söylüyordu. Tek olumsuz gelişme, o güne değin her alışların karşılığını peşin ödeyen Sovyetlerin, kendilerine onur veren bu yönteme daha fazla devam edemeyeceklerini bildirmeleri oldu. Sovyet Dış Ticaret Bakanı Nikolai Patolitçev ile meclis üyeleri Mikael Kuzmin ve Zoltan Golodobenko'dan oluşan Rus heyeti ile Başkan Nixon arasında Kaliforniya'daki San Clemente köşkünde yapılan görüşmeler sonunda, SSCB'nin gereksindiği buğdayı satın alabilmesi için 750 milyon dolarlık kredinin açılması kararlaştırıldı.

Her şey bundan 10 gün önce, büyük gizlilik içersinde, 10 Temmuz 1972 günü New York'ta başlıyordu. Kentin, turistlerle dolup taşan lüks otellerinden Regency'nin salonundan kimseye görünmeden geçmeye çalışan iki kişi, gecesine 180 dolar ödedikleri odalarına çıktılar. Sovyet Devlet kurumu Exportkhleb'in iki yöneticisi, yabancı ülkelerle tahıl alımı üzerinde görüşmelerde bulunmak üzere New York'a gelmişlerdi. Kârları petrol şirketlerininkini aşan altı tahıl tekeliyle, 20 milyon ton buğdayı

en ucuz fiyata satın almakla yetkili idiler.

Dış Ticaret Bakanı Patoliçev kredi olanaklarını araştırırken, Exportkhleb sorumluları, firmalarla ayrı ayrı görüşerek, gizlilik silahını fiyat kırmak amacıyla kullanarak sonuca gideceklerdi. Elli yaşlarında, ince uzun boylu, İngilizceyi değişik bir aksanla konuşanı Nikolai Belousov idi. 1963 yılında Ottowa'da gerçekleştirilen görüşmelerde nihai sonucun alınmasında da rol oynamıştı. Yardımcısı ise 42 yaşlarındaki Leonid Kalitenko idi.

Dünya tahıl pazarına egemen olan Amerikan dış satımlarının %90'nını denetleyen bu tahıl şirketleri her yıl milyarlarca doları piyasadan çekip alıyorlardı. ABD Tarım Bakanı Earl Butz'un 1974 Ağustosunda, açıkça ortaya koyduğu gibi, bu durum karşısında "açlıktan mideleri kavrulan kişiler, kendilerine bir lokma ekmek verecek bu şirketlerin ağzına bakmaktan başka şey yapmıyorlardı."

Ruslar buğday görüşmelerini sürdürürken, Nixon, Hayfong limanını bombalıyordu. Tekeli oluşturan şirketlerin o yıl Thieu'nün Vietnam'ı ile Lon Nol Kamboçya'sına yapılan beslenme yardımından dolayı sağladıkları kazancın tutarı ise 204 milyon dolardı. Yeryüzünde tüm ülkere aynı stratejiyi uyguluyorlardı. Nitekim, Allende'nin sosyo-komünist Şili'sine 1971 ve 1972 yıllarında sırasıyla 261 ve 383 milyon dolar değerinde buğdayı sevkeden şirketler, Allende'nin kredi sıkıntısı yüzünden, dışsatımları durdurarak ülke içersinde sıkıntıya yol açmışlar, orta sınıfların bundan ileri gelen mutsuzlukları Allende rejiminin yıkılmasını hızlandırmıştı.

Çok geniş bir çalışma alanı bulunan bu şirketler, çavdardan buğdaya değin yabancı pazarlardaki üretimi de kontrol ediyor, stoklama, ulaşım (karadeniz) işleri ile limanlardaki yükleme- boşaltma faaliyetlerinde de bulunuyordu. Ellerinin altındaki büyük kapasitedeki şilepler ile evrensel düzeydeki ulaştırmayı yürütüyor, birçok ülkede kendi limanlarını kendileri inşa ediyorlardı. Sayısız ülkedeki yerel büroları aracılığı ile gerçekleştirilen siyasal ilişkiler ve baskı gücü sayesinde sağlanan bilgileri, yetersiz kalan CIA büroları bile yararlanacak güvenilirlikte buluyordu.

Nixon yönetiminin Tarım Bakanı Earl Butz, bu göreve atanmadan önce, üç büyük şirketin tarımsal faaliyetlerini yönetiyor, tarım üreticileri ile olan ilişkilerini düzenliyordu. Ralston Purina, Stokely, Van Camp ve International Minerals and Chemicals şirketlerinde hür girişimciliği,

serbest pazar kurallarını kısa sürede kavrayan Butz, "Hükümeti, tarım konuları dışında destekliyorum" diyordu. Nitekim Nixon hükümetine bakan seçilmesi kendisinin, burunları kırmadan kapıyı suratlara kapatmayı çok iyi öğrendiğini gösterir.

Belousov'un 2 Temmuz günü sabahı Manhattan'dan telefonla konuştuğu Michael Fribourg, dünya tahıl pazarının % 25'ini kontrol eden, 12 büyük yük uçağının sahibi, kızarmış ekmekten tavuk çiftçiliğine, konserveden hazır yemek servisine değin yüzlerce şirketi bulunan Continental Grain Company'nin sahibiydi. Bu şirketin elinin altında, Venezuella, Porto Riko, Ekvator, Guadelup ve Zaire'de ekili tarlalar, sürekli çalışan değirmenler, Arjantin'de büyükbaş hayvan besi çiftlikleri, İspanya'da kış sporları merkezi bulunuyordu.

Fransa'nın Metz kentinden Belçika'nın Arlon kentine göç eden bir kişi tarafından kurulan Continental Grain, sürekli olarak bir aile şirketi niteliği taşımış ve 1922 yılında ABD'ye göç etmişti. Şimdiki Başkanı Michael Friburg, gizli servislerle çok uğraştıktan sonra 1944 yılında Amerikan yurttaşlığına geçti. Çok değerli antika möble, yıllanmış şarap ve ünlü tablo koleksiyonlarına sahip oldu. Yılda 3 milyar dolarlık cirosu, bu idealist adamı Sovyet-Amerikan ticari ilişkilerinin yoğunlaştırılması ile tarafların birbirlerine yakınlaşacağı inancından saptırmadı. Detanta ne denli inanıyorsa, Franco'ya da o denli saygılıydı. Moskova'ya sık sık gidip geliyordu. 1961 yılında Cannes'daki yatında, 1962 de Crans-sur-Sierre'deki yalısında ünlü Sovyet politikacılarını ağırladı.

Belousov ile Friburg, detanttan önce Ottawa'da 1963 yılında yapılan görüşmelerde ilk kez bir araya gelmişlerdi. Şimdi, Paris'teki çalışmalarını tamamlayarak İspanya'ya geçtiği için Belousov ile telefonda görüşemedi. Ama, Friburg'un kayınbiraderi, aynı zamanda şirket yürütme kurulu üyesi Bernard Steinweg henüz Paris'ten ayrılmamıştı. Firmanın dış ilişkilerinden sorumlu Rusya doğumlu Gregoir Ziv ile birlikte hemen bir uçak kiralayarak New York'a hareket etti. Kendilerini New York Havaalanında Continental Şirketinin genel müdür yardımcılarından Clarence Palmby karşıladı. Palmby denilen kişinin özgeçmişi incelenecek olursa, özel kesim ile federal yönetim arasındaki sınırların aldatmacadan ibaret olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır. Şöyle ki, eskiden sütçü olan Palmby, Amerikan tahıl dışsatımlarını artırmak amacıyla kurulan ve büyük firmaların kontrolu altındaki U.S.Feed Grain Council'de çalışmaya başladı ve kısa bir süre sonra Tarım Bakanlığının iki numaralı koltuğuna Müşteşar olarak

atandı. Oğlu Tom ise aynı anda, tahıl lobisinin önde gelen adı Cargill Company'de istihdam edildi.

Clarence Palmby'in Bakanlıkta sorumlu olduğu bölüm (USDA)nın görevi, değişen dünya kurlarına göre, hükümetin dış satımı gerçekleştiren firmalara ödeyeceği sübvansiyonların hacmini saptamaktı. Friburg, 1972 Martında Palmby'e çok elverişli bir öneri getirdi., kendini kefil göstererek Sutton Place South bölgesinde taksitle 100 bin dolar değerinde bir daire edinmesini sağladı. Palmby, aynı yılın 23 Mayısında Bakanlıktaki görevinden istifa ederek, 8 Haziranda Friburg'un şirketinde, Planlama ve Geliştirme bölümünden sorumlu başkan yardımcılığına, yılda 110 bin dolar ücretle atandı. Bu rakam, Tarım Bakanlığında almakta olduğu ücretten üç kat daha fazla idi.

Palmby ve Gregoir Ziv, Madison Hotel'in barında Leonid Kalitenko ile sohbet ederlerken, Belousov, Cargill Inc'nin genel merkezinin bulunduğu Minneapolis'in Wazyata banliyösündeki 63 odası olan bir şatoya telefon ediyordu. Cargill ve MacMillan ailelerinin ortak malı olan bu Şato'nun simgelediği Cargill Inc, ABD'nin en önemli aile şirketidir. 1972'de yıllık cirosu 5 milyar 27 milyon iken 1975'de 9 milyar dolara yükselen bu şirket, Amerikalı tüketicilerin sindirme kapasitesini gösteren ilginç bir örnektir. Şirket, satışları yoluyla dünya pazarlarını kontrol ederken, Peru'da ançuez üretmekten sigorta şirketlerine değin çok değişik alanlara girmektedir. Bugün 34 ülkede yavru şirketleri olan Cargill Inc., dış ülkelerdeki işlerini Cenevre'deki kolu Tradax ile yürütür. Buğday, mısır ve arjantin arpası dışsatımında birincidir. Continental ile kurduğu ortaklık 1935 yılından bu yana Kanada buğdayı, dışsatımlarını kontrol eder. İspanya, Federal Almanya, Belçika ve Fransa'da soya yağı üreten fabrikaları vardır. Gerçek bir şirketler topluluğu oluşturur. Siyasal boşluklardan yararlanmakta birincidir. Örneğin Park Çung Hee'nin diktatörlüğü altındaki Güney Kore'ye, muazzam besi çiftlikleri kurmayı ve finansmanın % 95'ini ABD hükümetinden sağlamayı önerdi. Bu girişimleri yönlendirmek üzere kurulan Korea Cargill şirketinin başına, Kore savaşı süresince Amerikan kuvvetlerini destekleyen Seung Man Park getirildi. Çizim ve inşaat işleri sorumlusu Myung Chon Çang 1966-68 arasında Güney Vietnam'da çalışmıştı. Şirket personelinin büyük bir bölümü eski Kore muhabiriydi. İşin dışında askeri eğitim de gören bu personel için Cargill'in Asya Masası başkan yardımcısı Edwin Fuller şöyle diyordu: "Her yönüyle mükemmel işçiler yetiştirdik."

Cargill Inc. iş hacmi ve niteliği dolayısıyla her an gereksinme duyduğu taze para için 40 banka ile özellikle en büyük 10 Amerikan bankasından sekiziyle kredi bağlantısını sürdürüyordu. Bütün tahıl işleriyle uğraşan şirketlerde olduğu gibi Cargill Inc.nin, bizzat kendi yöneticilerinin deyimiyle "Dünya Bankacılığının lideri" Rockefeller ailesinin kurumu Chase Manhattan Bank ile de özel ilişkileri vardı. Bu iki kuruluş arasındaki koordinasyonun kökü, John Peterson'un Chase Manhattan Bankası yöneticiliğinden ayrılıp Cargill'in mali işler direktörlüğüne geçtiği 1933 yılına değin uzanır.

Bu tahıl şirketi, New York'un bu büyük bankası ile görüşmeden önemli düzeyde finansman harekatına geçmez, aynı tutumunu siyasal alanda da sürdürür. Cargill'in hissedarları ve yöneticileri Cumhuriyetçi Partinin en tutucu davranışlarını benimserler, ama hiçbir ideolojik saplantı göstermeyerek, kendilerine yararlı olacak kişileri, etiketlerine bakmadan kendilerine bağlamaya çalışırlar. Şirketin yardımlarına konu olmuş kişiler arasında Minnesota'nın demokrat senatörleri Hubert Humphrey ve Başkan Jimmy Carter'in yardımcısı Walter Mondale önde gelir. Humphrey, Minneapolis Belediye Reisi olarak Cargill'in genel merkezine sık sık uğrar. Mondale için 1972'de yayımlanan Amerikan resmi gazetesinde, firmadan aldığı yardımlar sıralanmış, sonunda bu şirketler topluluğunun mirasçılarından birinin Senatörün özel çalışma ekibinde bulunduğu ileri sürülmüştü.

ABD Başkanlık seçimlerine katılan tüm adaylar ile iyi geçinmenin yollarını arayan Cargill Şirketi, Nixon'a öteki Amerikan politikacılarından farklı bir sempatisi olduğunu saklamıyordu. Aralarındaki ilişkilerin kökeni oldukça eskiye gidiyordu. Eisenhower'in başkan yardımcılığında izlediği anti-komünist çizgi, orta tabakalara karşı gösterdiği kahramanlık, Orta Batı ovalarını değerlendiren Şirketi son derece yakından etkiliyor, komünist dünyanın uğrayacağı başırısızlıkların sonuçta kendilerine kâr sağlayacağını düşünüyordu.

Zor durumdaki küçük işyerlerinin hukuksal sorunlarını çözümlemek, Nixon'a büyük bir kâr getirmedi. İşte bu sırada, Mudge, Stern ve Baldwin Hukuk bürosunda Cargill şirketiyle tanıştı. 1964 ilkbaharında, Minnesota eyaletinin başkentine giderek, şirket yöneticilerinin kendisi için Minneapolis Basın kulübünde hazırladıkları konferansa katıldı. Bu toplantı ile Nixon, Kaliforniya'daki yenilgiden sonra ilk kez halkın huzuruna çıkıyordu. Başkanlık seçimlerinde henüz adayını saptamamış

olan çevreler, Nixon'un açıklamalarıyla yakından ilgilendiler, böylelikle kariyeri yönünden büyük bir değişiklik sağladılar.

1970 yılında Cargill şirketi, Beyaz Sarayın bürolarına yerleşti. Şirketin başkan yardımcılarından William Pearce, Nixon tarafından, büyükelçi ünvanıyla, ticari sorunları çözümlemekle yükümlü danışmanlığa getirildi. Pearce, böylelikle Kongre'nin eğilimini saptama, yürütme organının büroları arasında dolaşma, yasalarda şirketlerin lehine yeni değişikliklerin yapılmasını sağlama olanaklarına kavuştu. Sovyetler ile ticari ilişkilerin geliştirilmesi stratejisini gerçekleştirebilmek üzere ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomi Konseyine üye oldu. Şirketin onur başkanı Fred Seed ise Amerikan-Çin Ulusal Ticaret Konseyinin başkanlığına getirildi.

Cargill'in Başkanı Erwin Kelm, Belousov, ile yaptığı telefon konuşmasında, firmasının Sovyetler Birliği'ne satış yapma olanaklarını uzun zamandan beri araştırdığını söyledikten sonra, yanına yardımcısı Barry Saunders ve buğday-arpa-mısır satış sorumlularını alarak, özel uçağı Lockheed T-Star ile New York'un La Guardia havalimanına indi. Hotel Regency'de hemen başlayan görüşmelerde, Ruslar mısır ve arpa satışıyla ilgilenmediklerini, sadece buğday almak istediklerini belirttiler. Akşam yemeğinden sonra, Kelm ve ekibi yarın burada kalarak görüşmeleri sürdürmeyi önerdilerse de, Sovyetler, "Bu toplantıyı daha fazla sürdürmenin yararsızlığına işaret ederek, gerekirse kendileriyle yeniden temas sağlayacaklarını" belirttiler. Saunders, üç gün sonra oteli aradığında, Belousov, Kalitenko ve Sakun'un hiçbir not bırakmadan otelden ayrıldıklarını öğrendi.

Continental Şirketinden Bernard Steinweg, Palmby'nin Tarım Bakanlığı USDA Dairesindeki halefi Carol Brunthever ile olan randevusuna yetişmek için 3 Temmuz sabahı ilk uçakla Washington'a hareket etti. Brunthaver de selefi gibi tahıl şirketlerinden buraya gelmişti. Memphis'teki Cook Industrie'de ekonomist olarak çalışmıştı. Palmby'nin tersine sinirli bir görünüşe sahipti, Kore savaşlarında avcı pilotu olarak ülkesine büyük hizmetler gördüğünü anlatmaktan büyük haz duyardı. Şimdi ise Steinweg'in önerdiği işi halletme yollarını arıyordu.

O tarihlerde, dünya buğday fiyatları ABD'deki fiyatların altına gidiyordu. Oysa, Ruslar büyük miktarda Amerikan buğdayı satın almaya talip olmuşlardı. Bu durumda, ABD Tarım Bakanlığının ihracat primi geçen yılın düzeyinde mi kalacak, yani ton başına 60 dolar ya da kile

başına 1,63 dolar mı ödenecekti.? Yoksa artırılıcak mıydı? Çünkü, iç piyasada bile buğdayın kilesi, 2,70 dolardan alıcı buluyordu.

Brunthaver, görevinde henüz iki haftalık olması nedeniyle, görüşmelerde ele alınan ayrıntılar, miktarlar ve değerler hakkında, özellikle bu işlemlerin iç piyasa fiyatları üzerindeki etkileri hakkında çok çekingen davranıyordu.

Bu görüşmeden 382 gün sonra Senato Alt Komisyonunda konuşan Steinweg, Continental şirketinin Başkan yardımcısı James Good ve firmanın Washington temsilcisi Samuel Sabin ile birlikte Brunthaver'i ziyaret ettiklerini, USDA Daire Başkanına Sovyetlerin 4 milyon ton buğday unu, 5 milyon ton sert buğday ve 2 milyon ton mısır satın almayı düşündüklerini bildirdiğini söyledi. Bu rakamlar, tahıl alanında ABD tarihinde görülmedik bir düzeyi yansıtıyordu. Brunthaver, Steinweg'in bu ayrıntıları söylemediğini, sadece dışsatım konusundaki ayrıntılar üzerinde dururken "Tarım Bakanlığının ne tür mal olursa olsun, dışsatımı gerçekleştirenlere alışılmış primleri ödemeye devam edeceğini" söylediğini beyan etti.

Steinweg olayların yatışmasından sonra, İspanya'dan acilen dönen Friburg ile New York'ta buluşarak, Sovyetlerle olan gizli görüşmelere devam ettiler. 5 Temmuz sabahı bir açıklama yapan Belousov, Exportkhleb'in 5 milyon ton buğday unu, 500 bin ton sert ekmeklik buğday ve 45 milyon ton kırıklı buğday (hayvan yemi) satın almayı düşündüğünü bildirdi.

Tarihin cilvesi olarak, Rus tarlalarından getirilerek bölge koşullarına uydurulan kışlık sert buğdayın büyük bölümü, şimdi Kırım'dan kaçarak Kansas'a yerleşen çiftçiler tarafından, Sovyetler Birliği'ne satılıyordu.

Continental şirketi ile imzalanan sözleşmeye göre, navlun belgeleri ibraz edilir edilmez malın bedeli peşin olarak ödenecek, 8 Temmuzda kamu oyunu SSCB'ne açıldığı bildirilen 750 milyon dolarlık kredi bu iş için kullanılmayacaktı.

Antlaşma, 5 Temmuz akşamı, Friburg'un Manhattan'daki ikametgahında şerefe kaldırılan votka kadehleriyle kutlandı. Görüşmelerde izlenen gizlilik, antlaşma sonrası da sürdürülmüş, Continental şirketi yöneticilerine bu işin sadece kendileriyle yapıldığını gösterebilmek için bizzat Friburg söylentiye neden olabilecek davranışlardan dikkatle kaçınmıştı.

Belousov ve ekibi 6 Temmuz sabahı Regency otelden ayrılarak

doğruca Hilton oteline gittiler ve geceliği 95 dolarlık üç oda kiraladılar. Aynı gün Ned Cook'un, Memphis'deki bürosunu aradılar. Ned Cook'un şirketi Amerikan tahıl dışsatımının % 10 ila 18'ini gerçekleştiriyordu. Cook Industria'nin refah düzeyi pamuk ticaretine bağlı olduğu için, buğday, kazanç alanını genişletecek durumda görülüyordu. Şirketin % 40 hissesine sahip olan Cook ailesinin başkanı Ned, Yale Üniversitesini bitirdikten sonra, şirketi Amerika'nın en dinamik gelişme gösteren firması haline getirmişti. Şimdi de Sovyetler ile ertesi sabah 9.30 da Hilton'da buluşmak üzere randevulaşılmıştı.

Belousov, telefon ahizesini yerine koyar koymaz, bu kez Louis-Dreyfus Corporation Başkan yardımcısı Philip McCaull'u aradı. Büyük tahıl şirketlerinden en az bilineni olan Dreyfus şirketi Amerikan tahıl ticaretinin % 10'unu elinde tutuyor, merkezi Paris'te bulunuyordu. Dreyfus ailesinin sahibi olduğu bu şirketin, cam fabrikalarında, Fransa ve İngiltere'deki deniz nakliyat şirketlerinde, özellikle Doğu bloku ülkelerindeki yatırımların finansmanında aktif çalışan Louis Dreyfus Bankasında büyük hisseleri vardı. Dreyfus ailesi ayrıca Avrupa İpotek Bankasını da (Avrupa'nın ipotek üzerine çalışan beşinci büyük bankası) kontrolu altında tutuyordu. İpotekçiliğin kamuoyunda yarattığı olumsuz izlenimin zararları da olmuyor değildi. Nitekim, New Yorklu bir gazeteci Louis-Dreyfus'un grubun başında olup olmadığını sorunca, sert bir yanıt aldı.

Belousov'un McCaull'a iki gün sonraya randevu vermesi üzerine, McCaull hemen Louis-Dreyfus başkan yardımcılarından Patrick Gardner'i Brunthaver ile görüşmek üzere Washington'a gönderdi. Senaryo, aynen Bernard Steinweg ile olan şekilde geçti. Brunthawer, ABD hükümetinin Amerikan buğdayının kilesi 1,63 dolardan prim görmesini sağlamaya kararlı olduğunu yineledi.

Aynı gün sabah saat beşte, Memphis'in uluslararası hava limanından kalkan Cook Industrie'ye ait lüks jet uçağı, Ned Cook va tahıl bölümü müdürü William Sparks'ı New York hava limanına getiriyordu. 8.30'da alandan Hilton oteline telefon ettiklerinde, Belousov ve Kalitenko'nun meşgul olduğunu, ancak öğleden sonra 15.30'da buluşabileceklerini öğrendiler.

Gerçekte ise, Exportkhleb sorumluları Cargill Inc.den Barry Saunders ile yardımcılarını bekliyorlardı. Dört gün önceki görüşmelerinden sonra, Saunders ile bir gün önce telefonda konuşmuşlar, bugün için

anlaşmışlardı Saunders yanında Melvin Middents (buğday uzmanı), ve Tom Connally (New York Bürosu Müdürü) olduğu halde saat 10'da otele geldiler. Saunders, iki gündür kendisine iletilen raporlarda hata bulunduğunu, Continental Grain olarak anormal bir çalışma içinde olduklarını, Rus limanlarına sevkiyat yapabilmek için çok büyük tonajlı şilepler kiraladıklarını bildirdi. Aynı gün saat 14.00'de Belousov ile Cargill Inc., 1 milyon ton kışlık sert buğdayın satışıyla ilgili sözleşmeyi imzaladılar. Saunders daha sonra yaptığı bir konuşmasında "Yaşamım boyunca tartıştığım en büyük sözleşme oldu" diyecektir.

Saunders'in saat 14.30'da otelden ayrılmasından sonra 4201 nolu lüks odanın kapısı bu kez Ned Cook tarafından çalındı. Cook Industrie de, Ruslardan 300 bin tonluk buğday satışını kopardı ve birlikte Memphis'de iki gün geçirmek üzere anlaştılar.

7 Temmuz sabahı, bu kez Gerald Louis-Dreyfus, yanında iki başkan yardımcısı Theo Joseph ve Patrick Gardner olduğu halde Hilton'a geldiler. 750 bin tonluk bir buğday satışını bağıtladıktan sonra, öğle saatlerinde Hilton'dan ayrıldılar.

Sovyet delegasyonu aynı gün, Latin Amerikalı Bunge ve Born ailelerinin Mali imparatorluklarının New York şubesi olan Bunge Corporation'un başkan yardımcısı Karl Brasmer'e telefon ettiler. Firmanın hileli işlere karışması dolayısı ile ABD yetkilileri açtıkları soruşturmanın sonuçlarını iki yıldır beklerken, Born kardeşlerin ikisi Arjantinli gerillalar tarafından kaçırılmış, 6 milyon dolarlık fidye ödendikten sonra salıverilmişti. O günden bu yana firmanın genel merkezini Brezilya'ya taşıyan Bunge ve Born kardeşler, askeri rejimdeki yüksek rütbeli dostları sayesinde güvenlikte olduklarını belirtiyorlardı. Brasmer'in uyarısıyla, Bunge şirketinin başkanı Walter Kelin aynı akşam Sau Paulo'dan New York'a geldi. Exportkhleb sorumluları ile sabaha değin sürdürdükleri görüşmelerin sonunda, Sovyetlerle 600 bin ton buğday satışını öngören sözleşmeyi imzaladılar.

8 Temmuz günü, artık dinlenmeyi hak etmiş olan Belousov, Kalitenko ve Sakun, Ned Cook'un uçağı ile Memphis'e doğru uçtular. Aynı anda, Beyaz Saray tarafından yapılan açıklamada, SSCB ile buğday satın alınması amacıyla 750 milyon dolarlık bir kredi antlaşmasının imzalandığı bildirilir. Kuramsal olarak bu kredinin beş yıla dağıtılması gerekiyordu. Oysa, Ruslar, kredinin tümünü daha ilk mevsimde kullanmışlardı bile. İşte o zaman, tüm gözlemciler ve kamuoyu, bundan

haftalar önce, kredi için başlatılan girişimlerin gerçek niyetini kavradılar.

Ruslar, 9 Temmuz sabahı Mississippi nehri üzerinde Cook'a ait 20 metrelik bir yatla gezinti yaptılar. Bu sırada ikinci bir 300 bin ton buğday satışına ilişkin sözleşme imzalandı. Amerikalı iş adamları, gönderilecek malların Rusya'da teknik kontroldan geçirilmesini, bozuk olanların iadesini onayladılar.

Aynı gün saat 13.00'de, dünyadaki tahıl fiyatlarını yansıtan Şikago Borsasında buğdayın kilesi 2,44 dolardan işlem gördü. Tarım Bakanlığının USDA dairesi, buğday dışsatımını gerçekleştirenlere kile başına 81 sent prim vermek zorunda kalır.

11 Temmuz'da Beyaz Saray ekonomik hizmetler bölümü, Brunthaver'den halen yürütülen ticari işlemlerin dökümünü istedi, ekonomi uzmanı tonajlarla ilgili ayrıntılı bilgi veremeden bazı yuvarlak terimleri kapsayan bir yanıt verir. 12 Temmuzda, Cook'ların Florida'nın Palm Beach kıyısındaki villası önüne demir atan Ruslar, pazar ekonomisinin boşluklarından yararlanarak, görevlerini en iyi şekilde sonuçlandırdıkları inancıyla, 13 Temmuz günü Amsterdam üzerinden Moskova'ya hareket ederler

Aslında, salt ticari açıdan Rusların davranışlarında eleştirilecek bir yön yoktu. Ama, imzalanan sözleşmeler, Bakanlığın dışsatıma ödediği primler, bir yerde bu değerleri yaratan işçilerin bunların tek kuruşundan yararlanmama sonucunu getirmişti.

Gerçekte, Belousov ve arkadaşlarının ABD'den sağladıkları buğday alımları, Moskova'da uzmanlar tarafından hazırlanan raporlara göre, 60 milyon tonluk tahıl açığını kapatmaktan çok uzaktı.

Belousov ve Kalitenko, bunun üzerine 29 Temmuzda, Kanada'da 3,5 milyon tonluk bir bağıtlamadan sonra New York Hilton'a geldiler. Üç gün içersinde, Cook Industrie ile 300 bin tonluk, Dreyfus Company ile 1,5 milyon tonluk, Cargill INC. ile 1 milyon tonluk, ve İsviçre'nin Garnac Grain Company firması ile 550 bin tonluk sözleşme imzaladılar.

Amerikalı tahıl şirketleri, rakiplerinin verdiği fiyatı bilmeden, pazarın koşullarını incelemeden, Rusların toplam taleplerini karşılamak durumunda kaldılar. Bu kargaşalık içersinde unutulan biri de ABD Ticaret Bakanı Peter Petersen'di. 31 Temmuzda Moskova'ya gelen bakan, Kremlin yöneticileriyle Amerikan-Sovyet ticaret hacmini genişletmek amacıyla başladıkları görüşmelerde, çıkmaza saplandıklarını açıkladı. Görülüyor ki, Ticaret Bakanı bu sözleri söylerken New York'ta amacına

ulaşan buğday satışları hakkında hiç bilgisi yoktu.

Ruslar, bu antlaşmalar sonucu, toplam 19 milyon ton buğdayı Amerikan iç pazarından kaldırmış oldular.

Nixon'un üç ekonomik silahşörü, George Schultz, Herbert Stein ve Gaspar Weinberger, bu sonuca çok sinirlenmişlerdi. Giderek şiddetlenen söylentiler iç politikada olumsuz gelişmelerin olacağını haber veriyordu. Dışsatımları gerçekleştiren şirketlere ödenecek primler Maliye Bakanlığını gerçekten zor duruma sokacak düzeydeydi. Federal Banka Başkanı Arthur Burns, bunun enflasyonist baskılara yol açacağını ileri sürdü. Fırıncılar sendikası un fiyatlarının artışı halinde, ekmeğin satış fiyatına bunu yansıtacaklarını bildirdiler. Çiftçiler, tarım üreticileri, tahıl şirketlerine olan bağımlılıklarının giderek arttığından, ürünlerinin daha tarlada iken borsada satış işleminin cereyan etmesinden kayba uğradıklarını söylediler.

Gerçek buğday fiyatının, görüşmeler sırasında, mevcut hasat durumuna göre belirlendiği doğruydu. Amma, bu sırada değişik pazarlarda geçerli fiyatları anında öğrenme olanağına sahip beş tekelin durumu üreticilere oranla daha güçlüydü. Teksas ve Oklahomalı tahıl üreticilerinin, daha başka pazarlarda oluşan fiyatlardan habersiz oldukları için buğdayın kilesini 1,40 dolara satmaları, milyonlarca dolar zarara uğramalarına neden oldu. Her yönüyle dedikleri çiftçilere yaptırma olanaklarına sahip tahıl tekelleri, sendikalar ile anlaşmalar yaparak, demir ve karayolu ulaştırmasını kontrol ettiler. Ürünün tarlada çürüyüp gitmesine gönlü razı olmayan üreticiler, bu nedenle ürünlerini kilede 20 ilâ 50 cent (10-15 lira) zararına satmak zorunda kaldılar.

Nixon kabinesinin Tarım Bakanı Earl Butz ile Ekonomi Bakanı William Simon, Salomon Kardeşlerin yanında servete kavuştuktan sonra, bu tür dışsatım prim yöntemlerinin son derece iyi olduğunu savundular, iç piyasadaki fiyatların dışsatımlardan etkilenmeyeceğini söylediler. Oysa, bu kararlar 22 Ağustosta durduruldu, 24 Ağustosta şirket yöneticilerine telefon eden USDA yöneticilerinden Charles Pence, 25 Ağustosta Washington'daki toplantıya mutlaka katılmalarını istedi. Caroll Brunthaver, toplantıda, dışsatımlar konusunda hükümetin oluşturduğu yeni politikayı açıkladı.

Dışsatımları gerçekleştiren firmaların buğdayın kilesi başına 50 sent (yaklaşık 15 TL) prim almasıyla tekellerin elinde toplanan büyük meblağlar Richard Nixon'un seçim kampanyasının desteklenmesine

katkıda bulundu.

Aslında, dışsatımlara prim veren ABD yönetimi, bilerek geç kalmakla Amerikan yurttaşlarının ödediği vergilerden 210 milyon doları, prim olarak tahıl tekellerinin kasalarına aktarmıştı. Çünkü, bakanlıkta prim tavanı artırılsın mı artırılmasın mı, tartışmaları olup biterken, Sovyetler, tahıl tekellerinden 1 milyar dolarlık buğdayı satın almışlar ve ikinci parti buğday alımı için görüşmelere başlamışlardı bile; sözleşme kağıtları bile standart şekle sokulmuştu.

Sovyet uzmanları aynı gizlilik perdesi altında, eylül ayında Londra'ya yerleştiler. Baltic Exchange Şirketinin lüks bürolarında gizli görüşmelere başladılar. Dünya deniz taşımacılığının üçte ikisini elinde tutan Baltic Exchange gibi, Continental Grain'in İngiltere'deki kolu Pim Junior and Co. Şirketi bile Michael Fribourg'un Rusya'ya kaç ton buğday sattığını bilmiyordu. New York'ta imzalanan antlaşmalara göre, Rus limanlarına taşınacak buğdayın üçte biri Amerikan bandıralı, üçte biri Rus bandıralı, üçte biri serbest bandıralı şilepler tarafından taşınacaktı. Rusların elinde bu kapasitede gemi yoktu, Amsterdam ve Oslo'daki şirketlerden yeni gemi aradılar. Bu arada taşımacılık çekiciliğini artırdı ve Baltic Exchange'in taşıma fiyatı ton başına 9 dolardan 13 dolara yükseldi.

Rusların finansman sorunları arttı. Bunun yanı sıra, Sovyet limanlarının ancak 100 bin tona kadar olan gemileri boşaltabilecek tesisleri olduğundan, süper tankerler ile imzalanmış sözleşmeler feshedildi.

1972 Aralık ayında ilk buğday yüklü gemiler, Odessa, Riga ve Leningrad limanlarına geldi. Ama, yetersiz boşaltma sistemleri nedeniyle, bir aydan önce yüklerini boşaltamadılar. Sovyetlerin taşıma maliyeti yükseldi. Muazzam buğday yığınlarını stoklayacak silolar, henüz bu limanlarda bulunmamaktaydı. Buğdayın uzun süre dayanabilmesi için gerekli olan kurutma işlemleri de limanda mümkün değildi. Bu tip kurutma sistemlerinin tümü Sibirya'daydı. Limanlardaki, yollardaki tüm vagonlar, en yaşlıları demode olanları bile, boşaltıldı. İçlerindeki yükler rıhtımlara yığıldı. Yüklenilen buğdaylar kuzey ovalarına gönderildi, kurutulduktan sonra yeni stok merkezlerine sevkedildi.

Bundan daha da önemlisi, gelen gemilerin ambarlarına inen Ruslar, bozulmuş buğdayların kötü kokusuyla birlikte, yarı yarıya boş bölümlerle karşılaşırlar. Amerikalı armatörler, sefer başına devletten taşıma primi aldıkları için, gemileri boş götürüp-getirmeyi, böylece prim miktarlarını artırmayı düşünmüşlerdi. Böylelikle 1973 yılında ABD hükümetinin bu

armatörlere ödediği prim, 55 milyon dolara yükseldi. Prim sayesinde, dünya pazarlarında Amerikan taşımacılarının fiyatlarıyla boy ölçüşmek olanaksızlaştı. Sovyetlerin, buğday görüşmelerini büyük bir gizlilik içersinde sürdürmeleri, şirketlere açık çağrı çıkartmamaları, bu yolsuzluklara neden olmaktaydı. Amerikan tahıl tekelleri, yüklemeyi gizlilik içersinde gerçekleştirirken, örneğin New Orleans limanında, gelen bozuk, çatlak, kesilmiş süt kokusu çıkaran buğdayların, satın alınan denetimcilerin kontrolundan saklı tutularak yüklenmesini sağlamışlardı. Bunge Corporation, soruşturma sırasında, iki yıl süreyle denetcilerin gözlerini kapamaları, yanlış yükleme sertifikaları vermeleri için 3 milyon dolar harcadığını itiraf etti. İsviçreli Garnac Grain Corporation'un Amerika'daki acentasının 21 memuru, bu nedenle yolsuzluk ve sahtekârlık soruşturmasıyla karşılaştılar. Cook Industrie, New Orleans limanında çalışan yükleme şirketi, Mississipi River Grain Elevator ile birlikte "sahte taşıma, menşe ve yükleme şahadetnameleri" düzenlemekle suçlanır. Bu sahte belgelerle, Sovyetler Birliği'nin zararına olarak, yüzbinlerce doların bu şirketlerin kasalarına indiği anlaşıldı. Soruşturmayı yürüten müfettişlerden ikisi, boşaltılan malların kalitesini incelemek üzere Odessa limanına geldi. Teslim edilen buğdayın kalitesi, sipariş edilen kaliteden düşüktü, çoğu bozulmuş ve zararlı bakteriler üretmişti.

Fransız kökenli Louis-Dreyfus Şirketi, ABD Senatosunun soruşturmasına yanıt vermeyi reddetti ve Amerika'daki yavru şirketinin başına, Kuhn and Co.'nun eski bankacısı, Nixon hükümetinin Hazine Bakanlığı müsteşarı Nathaniel Samuels'i getirdi.

Beş tahıl tekelinin açtığı savunma kampanyasının ana temasını, "Şerefimiz ayaklar altına alınıyor!" sloganı oluşturuyordu. Cargill'in Başkanı Erwin Kelm, yaptığı açıklamada şöyle dedi:

"Biz her zaman, kamuoyunun çıkarlarını ön planda tutarız. Oysa, şimdi anlıyoruz ki, halk bizim bu yürekten yaptığımız hizmetlerin anlamını göremiyor. Çok üzücü bir durumla karşı karşıyayız."

Continental Grain Şirketinin, günahsız başkan yardımcısı Clarence Palmby, biraz da tehditkâr bir dille:

"Bankerlerimiz, hesaplarımızı inceden inceye tetkik etsinler. Bizim, ne denli küçük kâr marjıyla çalıştığımızı görünce şaşıracaklar," dedi.

Tahıl şirketlerinden sadece Cook Industrie'nin bilançoları bile, Sovyetlerin buğday siparişlerinden sonra tahıl şirketlerinin kârlarının hangi oranda arttığını göstermeye yeter de artar! Cook Industrie'nin 31

Mayıs 1972 tarihinde sona eren mali yılda, Sovyetlere buğday satmadan önce, net kârı 7 milyon 900 bin dolar iken, bu kalem, 1973 yılında 53 milyon 600 bin dolara, 1974 yılında 91 milyon 100 bin dolara çıktı.

İç tüketicileri temsil eden süper-marketlerin de tahıl tekellerine karşı cephe almaları üzerine şirket sorumluları seslerini kıstılar. İçerdeki hızlı enflasyondan, dört yılda gıda fiyatlarının iki katına çıkmasından sorumlu görülen tahıl tekellerini, gerçek üreticiler bile terke başladı. Şikago borsasında buğday kilesinin 3,80 dolara fırlaması da, hükümetin buğdaya prim verme olasılığını ortadan kaldırdı.

Tüm siyasal iktidarlar gibi, Amerikan iktidarı da kamuoyunun tepkilerini büyük bir isteksizlikle izledi. SSCB ile federal organların müdahalesi olmadan yılda 8 milyon tonluk tahıl satışını öngören beş yıllık bir antlaşma imzaladı. Oysa bu sadece kağıtta kalan bir durumdu. Çünkü, Dışişleri Bakanlığının gerek tarım sektörüne, gerekse dışsatımlara karışma, kontrol etme olanağı yoktur. Nitekim, şirketlerin artan baskısı üzerine yayınlanan açıklamada.

"Bu satışlardan güdülen amaç, SSCB'den kişisel özgürlükler alanında ödün kopartmak değildir. Buğdayın, Helsinki belgelerinin henüz mürekkebi kurumadan, böyle bir ortamda politik bir silah olarak kullanılmasını düşünmek bile olası değildir," denildi.

Herkesin birbirini suçladığı bu ortamda, tahıl tekellerinin benimsediği tutum, adeta herkesin gözlerini üzerinde hisseden içine kapanık utangaçları andırıyordu. Siyasal arenadaki gerilla saldırılarından kurtulmanın en iyi yolunun, sessizliğe gömülerek karanlıkta kalmak olduğunu çok iyi bilmekteydiler. Her şeyden önce SSCB'nin bütün bu olanlara karşın, yeniden kendi kapılarını çalacaklarından emindiler. Nitekim, Sovyetlerin altın stoklarını eriterek, buğday almak istediklerini görünce rahatladılar. Kremlin, huzursuzluğun giderilmesi için, olanları unutmaktan başka çıkar yol olmadığına inandı. SSCB Komünist Partisinin 25. Kongresinde, bozulan patates sorunu ortaya atıldı ve tarımsal alanda karşılaşılan başarısızlıkların bedeli, Selepin'in dostu Dimitri Polianski'ye, Tarım Bakanlığı ve politbüro'daki görevlerinden alınarak ödettirildi. Bu sayede, sistemin başarısızlıkları tek bir kişiye yüklenerek gözlerden gizlendi.

5 Şubat 1975 günü, yani Helsinki Konferansına birkaç hafta, Moskova Kongresine ise yedi ay kala, Sovyetlerin Zürih borsasında sattıkları altın miktarı 100 milyon dolara yükselmişti. Aynı anda, SSCB

Dış Tircaret Bakanlığı: Sovyetlerin Londra'ya yerleşmiş Moscow Narodny Bankası aracılığı ile Avrupa dolar piyasasından 350 milyon dolarlık orta vadeli bir kredi sağladı. Ruslar, 20 Temmuzda, 2 milyon tonu Cook Industrie'ye, 1 milyon 200 bin tonu Cargill Inc.ye ait olmak üzere toplam 460 milyon dolar değerinde buğday satın aldılar. Birkaç gün sonra, Ruslar yeniden buğday pazarına girdiler ve Cook Şirketinden 1 milyon ton, Kanada'dan 1 milyon ton, Avustralya'dan 750 bin ton buğday satın aldılar. Bu arada sızan bir haber, Rusların 16 Temmuzda Continental Grain şirketiyle 4 milyon 500 bin ton mısır ve 1 milyon 100 bin ton arpa satın alınmasına ilişkin antlaşmayı imzaladıklarını bildirdi.

Yapılan tahminlere göre Ruslar, o yıl dünya pazarlarından 30 milyon ton tahıl satın aldılar. 1974 yılındaki Jackson yasa değişiklik tasarısından sonra uzun vadeli kredi ve daha avantajlı fiyatlarla alım olanaklarını bulamayan Moskova, altın madenlerini ve petrol kuyularını daha hızlı çalıştırmak zorunda kaldı. Sosyalist ülkelere yakıt satışlarını kısıtladı ve fiyatlarına % 150 zam yaptı. Kuşkusuz yine uluslararası proleter hareket adına, bu satışların bedelinin dolar ile ödenmesi koşulunu koydu. Mali alanda artan borçlanma, en geri kalmış ülkelerin başvurduğu takas sistemine dönüş, bu ülkenin tarım sektöründe, birkaç yıla kadar Hindistan'ın düzeyine inme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu gösteriyordu. Podgorni, Kossigin-Brejnev üçlüsü sadece tarım sektöründeki krize değil, siyasal özgürlükleri kısıtlayan Franko İspanyası ve Albaylar Cuntasıyla yönetilen Yunanistan ile görüşmelere izin vererek, tüm dünya ülkelerine bir tolerans dersi verdiler. 20 Şubat 1976 tarihinde Güney Afrika'nın ırkçı rejimiyle sözleşme imzalayarak 3 milyon ton mısırı kendi yurttaşlarının beslenmesi için satın aldılar. Bütün bunlar gösteriyordu ki, Moskova'daki yöneticiler, siyasal arenada sık sık kullandıkları "Faşist, ırkçı ve emperyalist devletler" terimlerin ticari ilişkileri sırasında hiç anımsamamaktaydılar.

Sovyet yöneticileri, görüşmeler yaptıkları, sözleşme bağıtladıkları Batılı iş adamlarını, kendi devletlerinin müzmin açlık felaketine sürüklenmesini önleyen engel taşları olarak gördüler. Bu anlayış sonucu, Kansas City'nin Butler Co. ve Jarvis International Construction şirketleri geniş silolar inşa etti, Filadelfiya eyaletindeki Rohem and Haas, Westport'taki Stauffer Chemical Co. önemli miktarda hayvansal ve tarımsal mücadele ilaçları sattılar. Teksas'daki Triple Feed şirketiyle

hayvan yeminde kullanılan zenginleştirilmiş protein üretimini gerçekleştirecek 25 milyon dolarlık tesislerin görüşmeleri devam etmekteydi. Şikago'daki F.M.C. Corporation ise hükümet üyelerinin kısmen KGB üyesi olduğu yegane Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Moldavya'da domates türlerini geliştirici modern seralar inşa etmekteydiler.

Kimya işleriyle görevli Bakan Leonid Kostandov, PPG, Union Carbide, Du Pont ve Dow Chemicals şirketleriyle 600 milyon doları aşan sözleşmeleri imzaladı. Armand Hammer'e ait Occidental Petroleum ile yapılan işbirliği sonucu, Kuybişev bölgesinde muazzam amonyaklı gübre üretecek tesisler kurulmaktadır. Ruslar, bu tesislerin bedelini, üretilecek malın bir bölümünü ABD'ye satarak ödeyeceklerdi. Export-Import Bank (EximBank) son zamanlarda bu projenin gerçekleşmesi amacıyla 180 milyon dolarlık bir kredi açmıştır.

Daha da ilginci, Sovyetler Birliği 18 Aralık 1976 tarihli başvurusu ile 1977 yılı hasat mevsiminin daha verimli sonuçlar alabilmek için, Amerikan uydularından yararlanma izni istemiştir. Özellikle, bu casus uydulardan "Landsat" tipi olan uydunun uzun yıllardan bu yana CIA tarafından kullanıldığını öğrenmeleri herhalde Sovyetler için hiç de hoş olmamıştır.

3- Votka-Cola Diye Tanımlanan Örümceğin Finans Sektöründe Ördüğü Ağların Dökümü

Michele Sindona'nın finans imparatorluğu başı ABD'de, gövdesi İtalya'da, kolları ise bulduğu her mali kriz çatlağından fışkıran bir ahtapota benzer. Baskı gruplarının, politikacıların satın alınması, bu imparatorluk için günlük işlerden sayılır. Ülkeler üstü bir güce sahip bu finans çokuluslusunun mikroskop altında bir incelemesi yapılacak olursa, büyük şirketler ile yeryüzündeki vergi cennetleri arasında nasıl bir bağ oluştuğu kolaylıkla görülebilir.

Her şey, "Walt Street Dünyasının" üstadı diye tanınan Andre Meyer'in New York'taki bürosunda başlar. Lazard Kardeşler Bankasının başkanlığını 40 yıldan beri sürdüren Fransız kökenli Amerikan uyruklu Meyer'in, çok dengeci ve yasaları iyi bilen bir kişi olması sayesinde, kişisel servetini 200 milyon dolara çıkardığı söylenir. Bu banka, özellikle ucuz kapitalist kredilerin Doğu ülkelerine transferi konusunda büyük faaliyet gösterir.

Meyer, Rockefeller ailesiyle Fransız bankaları arasındaki bağlantıyı oluşturur. Örneğin, Banque de Paris ve Pays-Bas'nın en önemli hissedarı Lazard Kardeşlerin, New York'taki kolu Paribas Corporation, Chase International Bankasının Başkan yardımcısı Robert Craft'ın yönetiminde çalışmalarına başlamıştır. Chase Manhattan Bankasının önemli bir bölümünü oluşturan Chase International'ın yönetim kurulunda Andre

Meyer'in yanı sıra, Davit Rockefeller ile Dünya Bankasının eski Başkanı John Mac Cloy yer alırlar.

Andre Meyer, 60 kadar çokuluslu şirketin yönetim kurulunda yer alır Rockefeller Giovanni Agnelli, Kennedy ailelerinin kişisel servetlerini yönetir.Müşterileri arasında Vatikan'dan ITT şirketine değin çeşitli adları görebilirsiniz. New Yorklu banker ile Şirketler Topluluğunun patronlarından Harold Geneen arasında, yakın bir dostluk vardır. Meyer'in güvenilir adamlarından Felix Rohaytı, genç yaşında ITT'nin yönetim kuruluna girmiş ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması, zor durumdaki şirketlerin ITT tarafından satın alınmasında önemli rol oynamıştır. 1965 yılında, otomobil kiralama şirketi olan AVİS'nin ITT tarafından satın alınmasında, görüşmeleri Rohaytn yürütmüş ve 52 milyon dolara bu işi çözümlemiştir. Genç finansman uzmanının, 1969 yılından sonra çalışma alanına sigorta şirketlerini de kattığı görülür. Büyük prim meblağlarının yatırıldığı sigorta şirketleri, büyümek için taze paraya gereksinme duyan ticaret şirketleri için bir zorunluluktur.

Amerika'nın merkezi Connecticut'ta bulunan beşinci büyük Sigorta şirketi Hartford'un satın alınması için görüşmelere 1969 yılında başlanmıştır. Şirketin aktiflerinin değeri o tarihlerde 2 milyar dolar olarak hesaplanır. ITT'nin yuttuğu bu en büyük lokmadan sonra, Dünya Bankasının eski başkanı Eugene Black ITT yöneticileri arasına katılır ve Chase Manhattan'ın Başkanlığına atanır. Bu görüşmeler cereyan ederken, Eugene Black, Hartford yöneticilerine aynen şöyle demişti:

"Siz de ilerde göreceksiniz. Kanımca; ITT kadar sizde olumlu izlenim bırakan ikinci bir şirket daha yoktur."

Anti-tröst dairesinin müdürü Richard McLaren ise, eski Dünya Bankası başkanı gibi düşünmez. Şikagolu eski avukat McLaren, avukatlığı sırasında savunduğu büyük şirketlerin ayrıntılarını gördükten sonra, tekellere karşı inceleme yapan Dairenin başına getirildiğinde, en acil görevinin, şirketler topluluklarının aralarındaki birleşmeleri önlemek olduğuna karar vermiş ve şu açıklamayı yapmıştır:

"Şirketler toplulukları arasındaki bütünleşme ve birleşmelerin artması sonucu, yeryüzünün ekonomik ve sosyal düzeni, tehlikeli boyutlara erişecek şekilde bozulacaktır."

McLaren'in, ITT tarafından girişilen satın alma işlemlerine karşı soruşturmalar açtırması, birleşme istemlerine izin vermemesi üzerine, o tarihlerde ABD Başkan yardımcılığında bulunan Spiro Agnew'e hitaben

kısa bir mektup gönderen ITT Başkan yardımcısı Ned Gerrity Sr. MacLaren'in bağımsız ve etkin girişimlerinden kuşku duyduklarını bildirmiştir. ITT'nin patronlarından Harold Geneen, Adalet Bakanı John Mitchell ile görüşmüştür. Oldukça samimi geçen görüşmede, cömert bir Cumhuriyetçi Parti yandaşı olduğunu belirten Gneen, Başkanlık seçimlerinin çok masraflı olduğunu anımsatmış, Adalet Bakanı Mitchell de kendisine, Richard Nixon'un Hartford Şirketinin satın alınmasında hiçbir sakınca görmediğini söylemiştir. 24 Ağustos günü, ITT'nin Washington'daki en iyi "kulağı" olarak bilinen, başkent avukatlarından John Ryan, Ticaret Bakanı Maurice Stands tarafından kabul edilir. Ryan, daha sonra ITT Başkan yardımcısı William R. Lerriam'a gönderdiği raporunda. "Stands ve Mitchell'in Kliendist'e (Adalet bakanı yardımcısı, Watergate olayı sanıklarından) giderek, McLaren'e karşı harekete geçmesini önereceklerini" yazar. Şimdi burada karşılarına çıkan sorun, McLaren'in nasıl bir tepki göstereceğini hesaplamaktır.

Aynı saatlerde, Rohaytn ve Gneen, yürürlükteki tüm anti-tröst yönetmeliklerine ve Borsa İşlemleri Komisyonunun aleyhteki görüşüne karşın, ITT'nin gizli yollardan HartFord'un 1 milyon 700 bin hisse senedini 30 milyon dolar karşılığında satın almasını sağlayan sözleşmeyi imzalarlar. Artık Hartford'un satılmasına karşı çıkan hissedarların yapacakları şey kalmamıştır. Kontrol ITT'nin elindedir.

Satın alınan hisse senetleri saklanır. Nixon yönetiminin bu işlemleri yasal saydığını açıklamasına değin piyasaya çıkartılmayacak olan bu hisse senetleri, ortada dolaşmaya başlarsa, spekülatörlerin eline düşme olasılığı vardır. O zaman ITT, ödediği fiyatın çok üzerindeki bir fiyatla bunları satın almak zorunda kalabilir.

Uluslararası Finansman piyasasında ünlü Andre' Meyer, İtalya Merkez Bankasının onayını alarak, Vatikan'ın çıkarlarını yürüten bir İtalyan Bankası olan Mediobanca ile hisse senetlerinin saklanması için görüşür. MedioBanca'nın yöneticisi Michele Sindona, 1 milyon 300 bin dolar komisyon karşılığında, sanki kendi malıymış gibi, bu hisse senetlerini Nixon'un yasallaştırma kararını açıklamasına değin saklamaya razı olur. Dreyfus Bankasının Zürih şubesi aracılığı ile hisse senetlerinin transferi gerçekleştirilir. MedioBanca'nın yöneticilerinden, İtalya Cumhuriyetçi Partisinin lideri Ugo La Malfa'nın yakınlarından Enrico Cuccia bu işlemler için gerekli izni İtalya Dış Ticaret Bakanlığından alır. Kısa sürede büyük üne kavuşan Sicilyalı Sindona, daha sonra, Enrico Cuccia'nın hesap

bilançolarında tahrifat yaptığını ileri sürer ve Hartford-ITT arasındaki işlemierden bilgisi olmadığını belirtir.

Antitröst yasalarını uygulamakla görevli Mclaren, yararlı olduğunu sandığı bir anda, görevinden alınır. ITT, 1972 yılında San Diego'da toplanan Cumhuriyetçi Parti Kurultayının hazırlıkları için vargücüyle çalışır ve Nixon'u yeniden seçtirme komitesine 400 bin dolar bağışta bulunur. Nixon'un yeniden bürosuna kavuşması karşılığında, ITT'nin zavallı yöneticilerinin suratlarına sürülen lekeler temizlenmiştir.

ITT -Hartford birleşmesine izin çıkar. Sigorta şirketi, kendi iş kolunda, iki yılda beşincilikten üçüncülüğe çıkar, kârları %60 artar ve kısa sürede ITT'nin kârlarının dörtte birini sağlamayı başarır.

O devirde, finans kesiminde büyük bir üne kavuşan İtalyan maliyeci Sindona, Holding imparatorluğunun düşüş gösterdiği 1974 yılında, Liechtenstein, Lüksemburg, İsviçre Panama ve Liberya gibi vergi cennetlerinde, 146 şirketi kontrol etme durumundadır. % 50 kamu sektörü niteliği taşıyan imparatorluğunu kurmaya 1943 yılında başlayan Sindona, Lucky Luciano tarafından yönetilen Amerikalıların Sicilya çıkartmasına katılmıştır. 1946'dan itibaren, tek başına İtalyan hükümetini oluşturan Hıristiyan Demokrat Partiye girerek bu ilişkisini kesintisiz sürdürmüştür. Başbakanlığa getirilen Giulio Andreotti ile merkez sağ partinin genel sekreterliği sırasında başlayan bir dostluğu vardır.Bu sayede, İtalya'da, komünistler dışında tüm ileri gelen politikacılarla yoğun ilişkiler kurmuştur. Kendisini çok ciddi bulan ve iş alanlarını uluslararası düzeye yayarak gelirlerini artırma amacında olan Vatikan sorumluları, Sindona'ya Hıristiyan Demokratlardan sonra Vatikan kapılarını açmışlardır.

Vatikan gibi Katolik dünyanın merkezi olan bir kuruluşun yöneticileri, bir ara, çalışmaları ün yapmış Mac Kinsey Amerikan Araştırma bürosuna başvurarak, faaliyet alanlarını hangi sektörde toplamaları gerektiğini öğrenmek istemişlerdir. Aylar süren incelemelerden sonra Kinsey raporu, Papa'nın masası üzerine konur. Başlık aynen şöyledir:

"Din işlerini bir kenara bırakın, tüm zamanınızı portföyünüzdeki hisse senetlerini değerlendirmeye ayırın."

Bir zamanlar kapitalizme çatan Vatikan'ın bugün, Fransa'da Rothschild kuruluşlarında, Zürih ve Londra'daki Credit Suisse Bankalarında, ABD'deki Chase Manhattan, Banker Trust ve Morgan

Bank'da hisseleri vardır. Ayrıca, General Motors, Shell, Gulf Oil, General Electric, Bethleem Steel, IBM ve TWA Şirketleri, Vatikan'ın yatırım yaptığı kuruluşlar arasındadır.

Sindona'nın gelişine değin, Vatikan'ın sadece İtalya'da, Roma-Hilton'u işleten IANA (Italo American Nuovi Alberghi) ve İtalya'nın en lüks otellerinin çoğunluğunu kontrol eden CIGA (Compagnia İtaliana Grandi Alberghi)'da hissesi vardı. Vatikan'ın güvenilir adamlarından Massimo Spada, Lancia'nın Başkanlığını, gülçü Banco di Roma'nın başkan yardımcılığını, İtalya Bankacılık Enstitüsü (sermayesi 10 milyar liret) Akdeniz Finans Şirketi (122 milyar liret sermayeli), Merkez Finansman Enstitüsü (150 milyar liret sermayeli) yöneticiliklerini yapmaktadır. Massimo Spada ile Vatikan 195 milyar liret sermayeli Devlet kuruluşu Finsider'in yönetim kurulunda birlikte otururlar. Finsider, 24 şirket arasında, tek başına tüm İtalya çeliğinin %90'nını üreten dev bir firmadır. Finsider'in en güçlü ortaklarından biri olduğu IRI Devlet kuruluşu, faşist rejim sırasında kurulmuştur ve bugün İtalyan Denizyollarını, Alitalia'yı Güneş Otoyolunu, Telefon İşletmesini ve Vatikan'ın da hissedarı olduğu Alfa Romeo'yu kontrol etmektedir. Santo Spirito, % 90 oranında IRI'nin kontrolu altındadır. Başkanı Marki Giovanni Battista Sacchetti ile genel müdür Luigi Mennini, Vatikan'ı en çok ziyaret eden kişiler arasındadır.

Aynı şekilde, Banco di Roma'nın Başkanı Vittorino Veronese ile Crédit İtalien Bankasının başkanı Prof. Silvio Golzio, yarımadanın en büyük iki finans kuruluşuyla birlikte, 1953 yılında kurulan "12. Pi Laik Vakfı"nı yönetirler. 1969 yılına değin Massimo Spada'nın yürüttüğü Vakıf Başkanlığını bugün Papa 4. Paul'ün en yakın çalışma arkadaşlarından Kardinal Villot yürütmektedir.

Vatikan'ın güvendiği kişiler arasında yer alan Kont Enrico Galeazzi, Papa 12.Pio'nin sadık dostu. olarak, uzun yıllar "Vatikan kentinin Valisi" payesini taşımış "Laik Papa" lakabıyla anılmıştır. Bu sayede, Vatikan'ın yatırım politikasını destekleyen tanınmış Amerikalı iş adamlarıyla dostlukları olmuştur. New York'un aşırı tutucu Kardinali Spellman aracılığı ile Kennedy ailesinin reisi Joseph Kennedy ile bozulmaz bir dostluk edinen Galeazzi, 25 milyar liret sermayeli "Invest" Yatırım ve Kredi Şirketinin yönetiminde söz sahibidir.

Galeazzi, 1968 yılında, Vatikan'ın sahibi olduğu, dünyanın en büyük inşaat şirketlerinden Société Generale Immobilière'in yönetimine geçer. 1958 yılında, Roma çevresinde geniş alanlara sahip olan bu şirket, burayı

yüksek fiyata Olimpiyat Komitesine satar ve Olimpiyat tesislerinin bir bölümü ile tesisleri Roma'ya bağlayan otoyolların inşasının ihalesini kazanır. Fransa'da Vatikan'ın kontrol ettiği Champs-Elysees İnşaat Şirketi, Pan Am'ın bürolarını inşa eder ve 1968 yılında Washington'daki Watergate Improvement INC.'nin Borsadaki hisse senetlerinin % 70'ini geri satın alır. Böylelikle, Potomac kıyısındaki lüks ve muhteşem binanın inşasını sağlar. Aynı bina, 1972 yılında Demokrat Partiye seçim bürosu olarak kiralanmıştır.

Vatikan, ekonomik büyümenin erdemlerine inandığı gibi, maddeciliğin tanrısızlık yönüyle de uzlaşma içersindedir. Sahibi olduğu şirketlerden 23 milyar liret sermayeli Ceramica Pozzi, İtalya'nın sıhhı tesisat, çeşme ve alafranga hela gereksinimini karşılar. 1956 ayaklanmasından sonra Budapeşte'deki ABD Büyükelçiliğine sığınan Macaristan Başpiskoposu Kardinal Mindszenty'nin hâlâ binanın dışına çıkamadığı 1967 yıllarında, Vatikan Dışişleri Bakanı Rahip Casaroli ile komünist Macar hükümeti, Ceremica Pozzi şirketinin Macaristan'da bir fabrika inşa etmesini öngören antlaşmayı imzalamışlardır.

1969, Sindona'nın Vatikan'ın finans dünyasına gelişiyle önem kazanır. Vatikan'ın elyaf ve suni tekstil ürünleri üreten Snias Viscosa grubunda hisseleri vardır. Snias Viscosa'nın Londra'daki finans temsilcisi, güçlü bankacılık grubu Hambıos Bank'tır. Hambros'ın İtalya'da bir muhabiri vardır: Banca Privata Finanziara. Bu bankanın patronu ise Sindona'dır. Hambros Bank, yatırım politikasını yönlendirmek amacıyla, Westminster Bank'ın ortaklığıyla ayrı bir şirket kurmuştur. Hambros Trust Ltd. Sindona, bu şirketin danışmanlığını yapmaktadır.

1914 yılında Messina yakınlarındaki Patti kasabasında doğan Michele Sindona, hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra Milano'da finansman danışmanlığı bürosu açmıştı. Büro, kısa zamanda İtalya'da yatırım yapmak isteyen çokuluslu şirket temsilcilerinin uğrak yeri olmuştur. Sindona, ücretini çoğu kez, şirketlerin hisse senetlerinden alır. 1957-58 yıllarında elliden fazla yabancı şirket müşterisi olan Sindona, kişisel servetini, Liechtenstein'de Fasco A.G. adıyla kurulan uydurma bir şirkete transfer eder. Bir tabela şirketi olan Fasco A.G. Sindona finans imparatorluğunun temelini oluşturacaktır. 1959'da bu şirket, Banca Privata Finanziara'nın önemli bir payını satın alır. Hambros Bank ile Continental Illinois Bank of Chicago, bu bankanın öbür önemli hissedarlarıdır. Chicago Bankasının Başkanlığını ve hissedarlığını yapan

David Kennedy ise 1969 yılında Nixon'un Maliye Bakanı olacaktır. Sindona'nın Atlantik'in her iki yakasında da faaliyet göstermesi, yıllardır vergi kaçırma arzusuyla yanıp tutuşan büyük şirketlerin son derece ilgi duymasına neden olmaktadır.

1969 yılında, portföyünde hisse senedi tutan şirketler arasında yoğun bir alış-veriş başlamıştır. Vatikan, Societe Generale İmmobiliere'e ait hisse senetlerini, Rotchildlere bağlı ve Banque de Paris et des Pays-Bas'ının sıkı kontrolu altında tutulan Lüksemburg'daki Paribas Transcompany'e satmıştır. Bundan bir ay önce, İtalyan Genel Sigorta Grubundan, Vatikan'ın hissedarı olduğu Koruut Şirketinin % 3,5 oranındaki hissesini satın almış bulunan Sindona, böylelikle 14 Haziran 1969 da, Lüksemburg'daki şirketin yönetim kuruluna girecektir. Aradan yedi ay geçer, Sindona, bu holding aracılığı ile Generale Immobiliere'in üşte bir hissesini satın alır.

Bu gelişmelerden sonra, Vatikan'ın en fazla dinlenen finans danışmanı Sindona ile birlikte İtalya'da tipik anglo-sakson bankacılık girişimleri yoğunluk kazanır. Sindona, Amerikalıların deyimiyle "yatırım bankacılığını", İngilizlerin deyimiyle "ticaret bankacılığını" temsil eder. İtalya gibi, kişisel dostlukların büyük önem taşıdığı bir ülkede, Sindona kısa sürede ünlü kişilerin dostluklarıyla iş alanını genişletmiştir. ABD'nin antikomünist çizgideki İtalya Büyükelçisi Graham Martin, bu yakın dostu için "Yılın Adamı" terimini kullanır. Bundan iki yıl sonra, "Time" dergisi, Sindona'yı "Mussolini'den sonra en önemli İtalyan" diye tanımlamıştır.

Sindona, David Kennedy ile olan dostluğu sayesinde, 51 yaşındaki Amerikalı Papaz Paul Marcinkus ile tanışmıştır. Marcinkus çok iyi bir golf oyuncusudur, ayrıca serüveni çok sever. Kennedy ile birlikte Illinois eyaletinin Cicero kentinde doğmuşlardır, birbirlerini uzun yıllardır tanımaktadırlar.

Amerikalı Piskopos, Papa'nın dış ülkelere yapacağı gezileri düzenlemekle görevlendirilir. Bu sayede, Vatikan'ın içinde, en az Beyaz Saray ve Kremlin'deki kadar kesin ve aşırı, kişisel rekabetlerden yakasını sıyırır, hızla yükselmeye başlar. Papa'nın özel sekreteri Rahip Pasquale Macchi, kendisini kollar ve Vatikan'ın dini yapıtlarını yaşatmakla yükümlü bankasının başına getirilmesini sağlar. Bu bankada, Din alanında büyük önem taşıyan rahip ve papazların hesapları vardır. Yaklaşık 10 bin 500 olarak tahmin edilen hesap numaralarından, Papa'nınki 16-16 dır.

Marcinkus aslında yaklaşık bir düzine ülkeye yayılmış taşınır ve taşınmaz malları olan bir şirketi yönetir. Bu arada da, Vatikan'ın gizli yatırımlarını, Fort-Knox'a emanet bırakılan altın külçelerini kontrol eder, Vatikan'ın yatırım politikasından sorumlu olan, altmış yaşındaki İdari Sekreter Rahip Guiseppe Caprio'ya düzenli rapor verir. Şimdi, Marcinkus ile Sindona'nın ortaklaşa kafa yordukları bir sorun vardır: Ellerindeki aktif değerleri, hisse senetlerini, ulusal kontrola sezdirmeden, vergi cennetlerine aktarmak.

Hıristiyan Demokratların, Vatikan'ın temettüler üzerinden vergi ödemesini sağlıyan kararnamesi, 1962 yılındaki merkez sol hükümet tarafından yürürlükten kaldırılmış, Vatikan'ın kuşkuları artmıştır. Vatikan'ın vergi yükümlülüklerinden muaf tutulması, kamu oyunda giderek artan tepkilere yol açmıştı. "Espresso" dergisinin 1967 yılındaki bir yazısında "Vatikan'ın İkinci Dünya Savaşından sonra İtalya'nın en büyük vergi kaçakçısı" olduğunu ileri sürmesi, bundan ileri gelmektedir.

Sonradan İtalya Cumhurbaşkanlığına seçilen Giovanni Leone, 1968 yılında hükümeti kurduğunda, "Cedolare" adı verilen Vatikan'ın temettülerinden vergi alınması konusunun inceleneceğini ve sonuçlandırılacağını söylemiştir. Giderek kuşkuları artan Vatikan, Marcinkus'u sahibi olduğu ekonomik gücü İtalya'nın dışına taşımakla görevlendirir ve Vatikan'ın sermayesi çokuluslu bir niteliğe bürünür. Sindona'nın kurmaya çalıştığı imparatorluk ve Société Immobilière Generale bu alanda en yeni ve somut bir örnektir.

Sindona, 1971 yılında, aktiflerinin değeri 200 milyon dolar tahmin edilen İtalya'nın en büyük Holding'i Bastogi Şirketini kontrolu altına alabilmek için büyük bir satın alma kampanyası açar. Kimya sektörünün dev adı Montedison'a da ortak olan Bastogi'nin satın alınması sırasında, Hambros Bank, Continental Illinois ve Vatikan'ın desteklediği Amerikan Morgan Bank, vargüleriyle Sindona'ya yardım ederler.

İtalyan hükümeti bu girişimlere karşı tepki gösterir. O tarihte, İtalya Merkez Bankasının "Başkanı Guido Carli, ardı arkası kesilmeyen hükümet krizleri arasındayerinde kalabilen tek güçlü kişi olarak, bu girişimlere engel olur. Michele Sindona, kendisine karşı çıkan siyasal akımlara ve yöneticilere çatar. Aslında Sindona'nın geçmişte, İtalyan ekonomisinin birçok kesimini yabancı ve özellikle Amerikan sermayesinin kontroluna terketmekle suçlanması, onun kamu oyundaki prestijini bozmaktadır.

Bu kampanyanın engellenmesi üzerine, Sindona, girişimlerinin

yönünü değiştirir. Sahibi olduğu, merkezi Liechtenstein'de bulunan Fasco A.G.Holdingi aracılığı ile İtalya'da, Banca Privata Finanziara, Banca Unione, Generale Immobiliare'daki hisse senetlerini, Merkezi Cenevre'de olan finansman Bankası ile İsviçre'deki Wolf Bankası'na aktarır ve Federal Almanya'daki gelişmeleri izler. Bahama adalarında Edilcentro adıyla yeni bir finansman Şirketi kurar, Roma'da "Daily American" adında bir gazete yayımlamaya başlar.

Bir başka vergi cenneti olan Lüksemburg'da Fasco International S.A. Holdingini kuran Sindona, bu holding aracılığı ile Amerika'daki çıkar çevresini genişletir. 1972 yılında, bir holding aracılığı ile Amerikan bankaları arasında 21. sırada yer alan, 5 milyar dolardan fazla aktif değeri ve Manhattan'dan Long Island'a değin 104 şubesi olan Franklin National Bank'ın hisse senetlerinin % 21, 6 sını satın alır, O devirde, dolar üzerine yapılan spekülasyonlar zirveye erişmiştir. Marcinkus, kısa zamanda büyük kazançlar sağlamak amacıyla Vatikan'ın fonlarını Sindona'nın yeni kuruluşuna aktarır. Ayrıca, küçük tasarruf sahiplerinin ilgisini çekebilmek için "Ayda 2,5 dolara Franklin National Bankasının sahibi olabilirsiniz." sloganıyla yanıltıcı bir reklam kampanyası açar.

Gerçekte, kendisinden daha güçlü rakiplerini alt edebilmek için Sindona çok düşük faizli krediler açarak daha çok sayıda şirketin kendisine yönelmesini istemektedir. Küçük tasarruf sahiplerinin getirecekleri miktarlar, bu talepleri karşılamaya yetmeyeceği için, sıcağı sıcağına, spekülatif nitelikteki Euro-Dolar piyasasına yönelir. Her türlü kredi kısıtlama politikasından uzak, kısa vadeli Euro-Dolar piyasasında, serbestçe dolaşan 500 milyar dolar vardır. Bu tatlı dolarlar, finans kesiminin ağababalarının iştahını kabarttığı gibi, komünist bankaların da büyük ilgisini çekerler.

Aslında, devrimci yoldaşların, kapitalist finans kaynaklarına duydukları ilk ilgi 1919'lara dayanır. Bugün Londra'nın King William Street caddesinde 24-32 nolu binaları işgal eden Moscow Narodny Bank, Sovyetler tarafından o tarihlerde kurulmuştu. 1921 yılında, Sovyetler, Paris'in lüks kesimi Haussmann Bulvarındaki 79-81 numarada La Banque Commerciale pour l'Europe du Nord'u kurmuşlardır. Kısa telgraf adresiyle Eurobank diye tanınan bu banka Euro-Dolar piyasasının da kökenini oluşturur.

Detant rüzgarının son altı aydır hızla yayılması, Comecon Bankası ile merkezi Lüksemburg'da bulunan East-West United Bank'ın, burjuva

dünyasının yapay vergi cennetlerine doğru sürüklenmesine neden olur.

Komünistlerin Batı ile olan topyekun işbirliğinin en hareketli ögeleri Moscow Narodny Bank ile Eurobank, Sovyetler Birliği Devlet Bankasının ve SSCB Dış Ticaret Bankasının mülkiyeti altındadır. Paris'te açılmış en önemli yabancı banka olan Eurobank'ın iş hacmi, kendinden sonra gelen Bank of America'dan 2,5 kat fazladır. Chase Manhattan, Swiss Bank Corporation, Canadian Imperial Bank of Commerce, Morgan Guaranty Trust, First National Bank of Chicago gibi en önemli kapitalist kuruluşlarla sürekli ilişki halindedir. Fransa Komünist Partisinin fonları Eurobank'ın kasalarında birikir ve bunların yönetimini banka, parti adına yürütür. Eurobank, genişleyen ticari ilişkilerin komünist dünya içersine yayılmasında büyük rol oynar. Faaliyetinin % 40'ı büyük bölümü SSCB'de olmak üzere, dış alım ve satımlara dayanır. Fransa'ya yönelik faaliyetlerinin toplama oranı ise sadece % 15'dir. Plasmanlarının % 45'i Eurodolar piyasasına yöneliktir, bu nedenle çoğu kişi tarafından "Bankerlerin Bankası" diye nitelendirilir.

Komünist dünyanın bir malı olan Eurobank'ın kârı, spekülasyonlara ve kaçıracağı vergi miktarlarına bağlıdır. Paris Ticaret Odasının da kayıtlı bir üyesidir. Buna karşın, hâlâ kelime oyunlarında ısrar ederek, bu bankanın bir Fransız bankası olduğunu söylemek, Madrid'de şube açtığı için Credit Lyonnais Bankasının İspanyol ya da Moskova'da büro açtığı için Chase Manhattan Bankasının Sovyetlere ait olduğunu söylemek kadar ciddidir.

Kremlin yöneticileri bir yandan kapitalizmin çökmek üzere olduğunu söylerler, öte yandan da bankaları aracılığı ile büyük sermaye ile yoğun ilişkiler kurarlar. Daha da önemlisi, bankacılık ilişkileri, finans bağlantıları ile Batı'nın ekonomik geleceğine ilişkin çok gizli bilgiler elde eder, Batı'daki düzenin sağlıklı olup olmadığını bizzat incelerler. Bugüne değin, tek bir komünist bankanın bu istihbarat ağından yararlanarak, ideolojik rakip olarak gördüğü sistemi zayıflatmaya yönelmemiş olması, hayli ilginçtir. Borsa'da çeşitli girişimlerde bulunan bu bankaların, devrimci sloganlar üzerinde konuştuğu görülmemiş, işitilmemiştir.

Azılı anti-komünistlerden Sindona'nın birlikte birçok girişimlere katıldığı Moscow Narodny Bank hepsi de Sovyet Devlet Kurumu olan 15 hissedarı olmasına karşın, Londra'da kurulu, İngiliz yasalarına bağlı, İngiltere Merkez Bankasının kontrolu altında çalışan bir banka olması çok ilginçtir. İlk yurt dışı şubesini Beyrut'ta açan Moscow Narodny

Bank, 1971'de Singapur'da şube açmış, başına, aşırı komünist düşmanı bir vergi uzmanı olan Lee Kuan Yew getirilmiştir. 1975'de toplamı 2 milyar 645 milyon doları bulan bir konsorsiyuma katılarak 21 kredi işleminde aktif rol oynar. 1971'de değeri 400 milyon olan aktifler toplamı, 1974 sonunda 1 milyar 100 milyon doları aşar, First National City Bank ve Chase Manhattan gibi Amerikalı rakiplerini geride bırakır. Sadece İngiltere adalarında değil, Hong Kong, Tayland ve Endonezya'da da taşınmaz mal spekülasyonlarını gerçekleştirir.

Moscow Narodny Bank'ın en sadık müşterilerinden biri Kanadalı Çinli Amos Dawe tarafından yönetilen, Hong Kong'a kayıtlı Mosbert Holding Ltd. Şirketler Topluluğudur. Son on yıl içersinde, Güney Doğu Asya ve Avustralya'daki 200 kadar sanayi, ticaret ve finans şirketinin, finans değeri 380 milyon doları geçen bu topluluğa katıldıkları tahmin edilmektedir. Amos Dawe, 1974 yılında üç Kaliforniya bankasının satın alınması için görüşmelere başlar, Burlingame'deki Peninsular National Bank'ı ele geçirebilmek için Oakland'daki Central Banking System Inc.'ne 3 milyon dolar, bir mevsim sonra, yine ABD'nin batı kıyısındaki iki bankayı daha satın alabilmek için 9 milyon dolar öder. İflas tehlikesiyle karşılaşınca, açılan soruşturma sonucu, Moscow Narodny Bank'ın kredi limitini aşarak 40 milyon dolar avans verdiği saptanır. Narodny Bank'ın iki büyük hissedarı Gosbank (Sovyet Devlet Bankası) ve Vneshtorgbank (Sovyet Dış Ticaret Bankası), bankaya karşı güvensizlik duyulmaması için, 16 milyon dolar enjekte ederek, Moscow Narodny Bank'ın sermayesini artırma yoluna giderler.

Aynı şekilde, Doğu ticaretinin gelişmesini finanse etmek amacıyla Viyana'da kurulan Donau Bank'ın Vasili Morsin adındaki başkanı, Avusturya firmalarının iflasa sürüklenmesini önlemek amacıyla bir yılda 102 milyon dolar kredi açar. Görülüyor ki, Moscow Narodny Bank, müşterilerini ve şubelerini seçmekte pek de başarılı gözükmüyor. Belki Moskova'da açılan son şube, bu gidişi tersine çevirebilir. Ne dersiniz?

Bankerliğe başlayan David Kennedy, Sindona ve Maurice Stans, 1972 yılı kasım ayında bir araya gelirler. Görüşme, eski kamu ilişkileri yönetmeni Harold Gleason tarafından planlanmıştır. Sindona, o güne dek çok az kişinin bildiği, Hıristiyan Demokrat Parti'ye yaptığı bağışların bir benzerini Nixon'u yeniden seçtirme komitesine yapmaya ve 1 milyon dolar ödemeye hazır olduğunu bildirir. Karşılığında, International Revue Service'in, finansman ve fon transferi yöntemleri üzerinde açtırmış

olduğu soruşturmanın kısa sürmesini ister.

Bu görüşmeden bir ay sonra, Sindona ve ortağı Carlo Bordini, New York'dan Avrupa dolar piyasasına 15 milyon dolar transfer ederler. Gerçekte, bankanın aktif değerleri toplamı 5 milyar doları geçtiği için bu miktar belki gülünç gelebilir. Ama, kurumun kayıt sermayesi net 19 milyon doları geçmemektedir. Transfer işlemleri, 10 ve 24 Ekim 1972 tarihlerinde, iki aşamada, Sindona'nın Milano'daki, müdürü ve hissedarı olduğu finansman örgütü Interbanca tarafından gerçekleştirilir. Para daha sonra biri İsviçre'de yerleşik Amincor Bank Ag, öbürü Milano'daki Banca Unione adındaki Sicilya kökenli bankalar arasında paylaştırılır. Her altı ayda bir yenilenen kısa vadelerle, Avrupa dolar piyasasının hizmetine sunulur.

1973 yılı başlarında, Franklin National Bank, uzun süren spekülatif hareketlerin başarısızlıkla sona ermesi üzerine karanlık bir geleceğe yönelir. Hazine Bakanlığından bağımsız çalışan "Hazine Kontrolörleri Kurulu"ndan James E. Smith, bankanın hesaplarını incelemek ve durumu bir raporla bildirmekle görevlendirilir. Ne var ki, genç yaşında hırslı davranışlarıyla dikkat çeken Smith, ABD konrge üyelerine Amerikan bankerlerini iyi tanıtmak niyetindedir. Zaten, bugünkü yerini de Maliye Bakanlığı yapan David Kennedy'ye borçludur. Bu nedenle, kısa, öz ve çok aşırı bir iyimserlikle kaleme aldığı raporda Franklin Bankasını över. Gelişmeler ise tam karşı yöndedir. Mayıs ayında yapılan durum saptamasında son 4 ay içinde 40 milyon 400 bin dolar zarar görülür. Bankanın Başkanı Paul Luftig, Manufacturers Hanover Trust Şirketinin, hisseden pay alarak katılacağı 30 milyon dolarlık dayanışma girişiminin desteklenmesini, Sindona'ya önerir. Sindona, öneriyi reddeder, Luftig'i görevinden alır ve Harold Gleason'u başkanlığa atar. Sindona'nın amacı, bankanın 20 bin hissedarına sermayenin 50 milyon dolara çıkartılmasını önererek, onların güvenini almak ve sahibi olduğu % 21,6 sermaye payını fırsattan yararlanarak % 51'e çıkarmaktır.

Sonuç umulanın tam tersi olur. Bankanın iflasa gittiği haberi, Wall Street sınırlarını aşarak daha geniş halk yığınlarına yayılır. Tasaruf sahipleri, paralarını alabilmek için gişeler önünde uzun kuyruklar oluştururlar. Bir günde, tasarrufların % 11'ini temsil eden 325 milyon dolar çekilir.

Bankerliğe başlayan eski Maliye Bakanı David Kennedy, İngiltere'nin en büyük bankalarından National Westminster yöneticileriyle, Franklin

Bankasının satın alınmasını ya da Sindona'nın gereksindiği 50 milyon doların yatırılmasını görüşmek üzere Londra'ya gider. İngiliz yöneticiler, durumun çok ciddi olduğunu öne sürerek, sorumluluk almayı reddederler. Kennedy, Londra'da bulunduğu süreyi değerlendirmek amacıyla Grovesnor House'da, özel olarak Roma'dan gelmiş Marcinkus ile buluşur. İtalya da, Sindona imparatorluğunun gidişatıyla yakından ilgilidir. Marcinkus, Sindona ile birçok ortak yatırıma yönelmiş Vatikan yöneticilerinin ABD'de başlayan zarar dalgasının kendi topraklarına da erişmesinden kuşku duymakta olduklarını iletir.

Kennedy, geri döner dönmez Sindona ile New York Park Avenue yakınlarında konut olarak kullandığı Hotel Pierre'de buluşur. James Smith, Joseph Barr (Başkan Lyndon Johnson döneminin eski Hazine Bakanı) ve Morris Shapiro (Wall Street Kabinesi yöneticilerinden), Franklin Bankasında önemli çıkarları olması nedeniyle, kurumun bağımsızlığını öngören bir plan üzerinde çalışmayı kararlaştırırlar. Federal Rezerv Bankasının (New York) karmaşıklığı nedeniyle, yardımların daha kolay olacağını tahmin ederler. Bunun üzerine Federal Rezerv Bankası, Mayıs ile Temmuz ayları arasında, düşük faizli 1 milyar dolar kredi açar. New Yorklu para spekülatörleri bununla da yetinmeyerek, Bankanın, Long Island'daki faaliyet alanını daraltmayı önerirlerse de girişim karşı tepkiye yol açar.

Sindona'yı desteklemekten vazgeçen Federal Rezerv Bankası Başkanı Arthur Burns, Ekonomi Bakanı William Simon'un da hazır bulunduğu bir toplantıda James Smith'e:

"Kötü sonuçlar giderek genişler ve bankanızı iflasa sürüklerse ne yaparsınız? Bu durumda güvensizlik mikrobu tüm finansman örgütlerini sarsmaz mı? " diyerek, girişimlere karşı çıkar.

Temmuz ayında, Franklin Bankasının kurtarılamayacak durumda olduğu anlaşılır. Federal Rezerv Sistemine üye tüm banka tasarruflarını garanti eden hükümet kurumu, Federal Tasarruf Sigortası devreye girer ve kişi başına 40 bin doların hükümet tarafından ödeneceği bildirilir.

Sigorta'nın Başkanı Frank Ville, yaz süresince Franklin'e yardım etme ya da satın alma durumundaki 17 büyük bankanın sorumluları ile görüşür. Ağustosa gelindiğinde sadece iki istekli kalır: Manufacturers Hanover Trust Co. ile Rockefeller'e ait New York Chemical Bank. Bu bankanın en büyük hissedarı Chase Bankası olup, ortakları arasında ünlü finansçı Kuhn Loeb de yer almaktadır.

David Kennedy, son anda yaptığı bir girişimle, European-American Bank and Trust Company'nin bir konsorsiyum kurmasını sağlar ve 1968'de aktif değerleri 90 milyar doları aşan konsorsiyum kurulur. Konsorsiyumu oluşturan bankalar şunlardır:

-Midland Bank (İngiltere)
-Deutsche Bank (Fed. Almanya)
-Societe Generale (Belçika)
-Societe Generale (Fransa)
-Amsterdam-Rotterdam Bank (Hollanda)
-Creditanstalt (Avusturya)

Eylülün son günlerinde, Franklin Bankasındaki görevlerinden ayrıldığını bildiren Sindona, kimseye gözükmeden ABD'den ayrılır ve iki hafta sonra, olayların patlak vermesiyle kritik bir aşamaya gelen İtalya'daki işlerini düzeltmek üzere, Cenevre'deki lüks villasına yerleşir.

Sindona'yı kurtarmak için her olanağı deneyen, New York Federal Rezerv Bankası, nihayet 2 Ekim 1974 tarihli mektubunda, (Franklin Bank'a kredi açmanın artık kamu yararına olmadığı bir gerçektir) demek zorunda bırakılmış, Rezerv Bankasının 1 milyar 700 milyon dolarlık kredisi limite erişince, Long Island'daki banka için yapacak şey kalmamıştır.

James Smith, son çare olarak Sindona ve Bordoni'nin Interbank'a havale ettikleri 15 milyon doları geri ister, ama cevabı teleksde, paranın çok önce çekilmiş olduğu bildirilir.

Sindona, 8 Ekim 1974 günü saat 15.00'de Brooklyn koridorlarında resmen iflas ettiğini haykırır. Federal Deposit Insurance hemen açık artırmaya katılır. Saat 17.00'ye geldiğinde, Manufacturers Hanover Trust Co. (Avrupa grubu)'dan 2 milyon dolar fazla veren European-American Bank 125 milyon dolarla, ABD tarihinde en büyük iflas olayına konu olan bu bankayı satın alır, Amerika'daki şube şebekesini genişletmiş olur.

İtalya'daki eski dostlarının yapmış olduğu yardımların gücüne inanan Sindona, kendisi için henüz bitmiş olan bir şey bulunmadığını vurgulayarak, karşı saldırıya geçme hazırlıkları yapar. Özellikle, Hıristiyan Demokratlar arasında tanınan Sindona'nın bazı söylentilere göre, 1972 yılından bu yana her ay, partinin idari sekreteri Philippi Miceli aracılığı ile 1 milyon 150 bin dolar yardım yaptığı ileri sürülür. İtalyan lireti üzerine spekülasyonların tehlikeli boyutlara vardığı anlarda, Sindona'nın çeşitli uluslardan sağladığı sermaye hareketleri, bakanlar üzerinde önemli

etkiler yapmıştır. O tarihlerde İtalya Başbakanlığını yürüten Giulio Andreotti'nin Savunma Bakanlığı sırasında başlayan yakın dostluğu, Sindona'yı Vatikan ve Hıristiyan Demokrat Parti içersinde güçlü bir ad yapmıştır. Andreotti, 1947 yılından beri çeşitli bakanlıklarda bulunmuş, Maliye Bakanlığı sırasında, ömrü çok kısa süren vergi tasarılarının çıkartılmasında Sindona'yı danışman olarak kullanmıştır.

Aslında, Sindona'nın temel yanlışı, iktidara gelen partiler arasında, sanayici ve politikacılar arasında sağlanması güç bir denge politikası üzerinde ısrar etmesi olmuştur. Hıristiyan Demokratlara ve Vatikan'a ağırlık vermesi, iş çevrelerinin temsilcisi laik grubun, Ugo La Malfa ve dostu Guido Çarli'nin çevresinde toplanmış cumhuriyetçilerin tepkisine neden olmuştur. İtalya Bankasının güçlü başkanı Çarli, 1976 genel seçimlerinde, Cumhuriyetçi Parti'den milletvekili seçilir. Bu partinin tarihi başkanı La Malfa'dır. Çarli, aynı zamanda, Fiat'ın patronu Agnelli'nin kontrolundaki İşadamları Derneğinin başkanlığına getirilir.

Sindona, 1973 yılı sonlarında, İtalya'daki tüm hisselerini tek bir Holding'in çatısı altında toplamayı, dolayısı ile Fiat'ın toplam aktiflerini aşan bir değere sahip güçlü bir örgüt kurmayı öngören büyük bir işe kalkar. Kendine ait Banca Unione ile Banca Privata Finanziera'nın birleşmesini sağlayacak izni alır. Banca Privata adını alan yeni kurumun aktifler toplamı 2 milyar dolardır. Sermaye'nin % 51'i Fasco A.G.'ye, % 15'i ise Vatikan'a aittir.

Sindona, daha sonra o güne değin Milano'da küçük bir bankadan başka mal varlığı olmayan Finambro Holding bünyesinde, Banca Privata ile Generale Immobiliare'yi birleştirmeyi dener. Amacı açıktır: Finambro'nun sermayesini ilk aşamada 770 bin dolardan 30 milyon dolara, ikinci aşamada ise 245 milyon dolara yükseltmek, daha sonra Finambro'nun kontrolunu Liechtenstein' daki Fasca A.G.'ye transfer ederek, İtalyan ekonomisinin önemli bir kesitini bu vergi cennetinden yönetmek.

Ne var ki, kötü talih bu kez Sindona'nın karşısına, o devirde Maliye Bakanı olan rakibi Ugo la Malfa'yı çıkaracaktır. Gereksinilen sermaye artırımı izni ancak Maliye Bakanından çıkacaktır. Ugo la Malfa, hükümetin iznini beklemeden Sindona'nın birçok yatırım sahibinin fonlarını Vaduz, Lüksemburg ve Cenevre'ye aktardığını çok iyi bilmektedir. O hassas anı bekleyerek, olumsuz kararının yaratacağı panik havasını hesaplar. Sindona'yı günümüzün politik-ekonomik sahnesinden

silmeyi, tarihin karanlıklarına gömmeyi kararlaştıran sertlik yanlısı güçlerle birlikte, hemen hemen her yerde ortaya çıkan, rakibinin cenaze törenini hazırlar.

Eski İtalya Cumhurbaşkanlarından Segni'nin yandaşı, eski Hıristiyan Demokrat milletvekili Luigi d'Amato, bir yayımevini yönetmektedir. Esedra adını taşıyan bu yayım şirketi, "İl Fiorina" adında bir günlük ekonomik gazete ile "Vita" adında bir akşam gazetesi çıkarmaktadır. Çok büyük bir kamu kuruluşu olan Montedison'un Başkanı Eugenio Cefis, salt kendisini savunması için bu yayım şirketine 2 yılda 250 milyon liret ödemiştir. "Il Mondo", "Il Tempo" ve "Il Corriere della Sera" adındaki üç büyük İtalyan gazetesi de Agnelli ailesinden alınmış, Eugenio Cefis'in kontroluna geçmiştir. D'Amato, önüne çıkan her fırsattan yararlanmayı düşünen bir kişidir. Bu nedenle, Montedison'un rakibi olan IRI grubuna bağlı bir şirketle, Finmeccanica ile 1970 yılından bu yana ilişkileri süregelir. Finmeccanica'nın başkanlığını yapan Camillo, 1945 yılında ölüm cezasına hüküm giymiş eski bir faşisttir. 1976 yılında yeniden ortaya çıktığında, İtalyan Komünist Partisi'ne elini uzatır ve güvenilir dostu Certo Puggioni'yi Esedra Yayım Şirketinin idari başkan yardımcılığına getirtir. IRI'nin yan ödemelerini yapmak için kurulan Prope Şirketi aracılığıyla Amato'ya para yardımı yapılır. İşte, Sindona'nın Esedra Şirketinde önemli oranda hisseye sahip olması, bu tür siyasal ilişkilerde bile onun parmağı olduğunu gösterir. Sindona, Cenevre'deki bankası Finabank aracılığı ile Montedison'un Başkanı Cefis'in yasa dışı paralarını sınır dışına çıkartır ve Londra'daki Moscow Narodny Bank'taki hesabına yatırır. Bu işlemler, Sindona'nın güvenilir ortağı Carlo Bordini tarafından, İtalya yarımadasındaki "kapitalist tekeller" ile sıkı ilişkileri olan İtalya Komünist Partisi'nin güvencesi altında gerçekleştirilir.

1974 Mayısında Maliye Bakanı olan Ugo la Malfa, söz konusu sermaye artırımına izin vermez. Böylece, İtalya'da oluşan sermayenin dışarıya kaçırılması kaçınılmazlaşır. Milano Borsasında, Immobiliare Generale'nin hisse senetleri düşüş gösterir, bir ay içersinde 800 liretten 450 lirete iner. İtalyan Merkez Bankası duruma müdahale eder, Sindona'nın sermayeyi dışarıya kaçırmasına engel olur. Banca Privata ve öteki şirketlerin hesaplarına el konur. Yabancı muhabirler ile yapılan işlemlerde beliren 260 milyon dolar zararın kuşkulu gözükmesi, öteki şirket hesaplarının elden geçmesine yol açar.

Hıristiyan Demokratlar, IRI şirketi aracılığıyla, Devlet Bankası Banco di Roma'nın Sindona'nın şirketlerine 100 milyon dolar kredi açmasını sağlarlar. Banco di Roma'nın üç yöneticisi, Ferdinando Ventriglia (o olaydan sonra Hazine Bakanlığı Genel Müdürlüğüne atandı), Giovanni Guidi ve Mario Barone, Sicilyalı Sindona ile 10 Haziranda New York'ta buluşurlar. Özellikle, çocukluk yıllarından bu yana Sindona ile dost olan Barone, Roma Bankası yönetim kuruluna Sindona'ya kredi açılması için baskı yapar.

Sindona, açılacak krediye karşılık 2 milyar liret ödemeye hazır olduğunu bildirir. Ama görüşmeler çok uzun sürer. Nihayet, 17 Haziran günü, Banco di Roma'nın 100 milyon dolar kredi açmasına karşılık, Sindona'nın Banca Privata hisse senetlerinin % 51'ini, Generale Immobiliare'nin 229 milyon hisse senedinden 120 milyon adedini Banco di Roma'ya bırakmasına karar verilir. Bu kararı imzaladıktan sonra, Sindona, sabahın üçünde tüm parasını kumarda yitirdikten sonra, sigara izmaritlerinin üzerinde yürüyen bir kumarbaza benzemektedir.

New York'ta bir araya gelen bu dört kişinin imzaladıkları belgede, ayrıca, ileri sürülen vergi kaçakçılığı işlemlerinin, büyük şirketlerin tümünde, hatta kamu sektöründekilerde bile görülen, günlük hatalardan ileri geldiği öne sürülür.

Sindona'ya açılacak kredinin, Banco di Roma'nın Bahama adalarındaki şubesi aracılığı ile Sindona'nın Nassau'daki Generale Immobiliare Banking Corporation Şirketine yatırılması kararlaştırılır. Watergate skandalından sonra, ABD kongresi bünyesinde kurulan Soruşturma Komisyonu Nixon'un bile 1972 yılından beri Bahama Adalarında kişisel gelirlerini biriktirmek amacıyla bir hesabı olduğunu saptamıştır.

Bütün bu işler olup biterken, bir kamu kuruluşu olan IRI'nin yöneticileri, İtalyan yasalarının işlemediği yabancı topraklarda kurulu bir bankanın suçlanamayacağını ileri sürerken iki önemli olguyu vurgularlar. İlki, bu denli önemli meblağların İtalya dışına, bir vergi cennetine transfer edilebileceği; ikincisi, halk oyunda kamunun sanayi faaliyetlerini denetleyici bir rolü olduğu sanılan IRI'nin de vergi kaçıran bankerler hakkında geniş bilgisi olduğudur.

İmparatorluğu yıkıldıktan bir yıl sonra, 28 Nisan 1975 tarihli Newsweek dergisine bir demeç veren Sindona aynen şunları söyler:

"En büyük Amerikan bankalarının Bahama Adalarında, Lüksemburg

ya da Liechtenstein'deki şubelerinde, muazzam paraları vardır. Bu paralar ABD topraklarına hiç girmediği halde, bankaların bilançolarında gösterilir. Avrupa bankaları için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Bankacılıkta bu gibi işlemler sayılamayacak kadar yararları olan bir "ilaç" görevi yapar!"

Antlaşmanın 20 Temmuzda imzalanmasından sonra, kararlaştırılan 100 milyon doların yarısı Bahama Adalarına transfer edilir. Frankiin Bankasının hissedarları arasında, o andan itibaren başlayan panik sonuçta, Banca Privata'nın 900 milyon liret olan tasaruf hesabının 400 milyon lirete düşmesine yol açar. Banco di Roma, duruma müdahale etmek zorunda kalır, ikinci parti kredinin açılmasına engel olmak istenilirse de, bu önlem, Merkez Bankası Başkanı Guido Carli tarafından engellenir. Carli, Sindona'dan nefret etmektedir ama bir yandan da "İtalyan Bankacılık sisteminin dış ülkelerdeki kredisinin sarsılmamasını istemektedir."

Bu sözlerin sahibi Carli, verdiği ahlâk dersinin üzerinden iki-üç ay geçmeden, kamu sektöründeki görevlerinden istifa ederek, Fiat patronu Agnelli'nin şirketlerine geçer. Sindona'nın iki bankasından Banca Privata ile birleşen Milano'daki Banca Unione, eylül başlarında döviz işlemlerinden 30 milyar liret, Frankfurt'taki Herstatt Bankasına açılan "zorunlu" kredilerden 18 milyar liret, Sindona'nın İsviçre ve Lüksemburg'daki şirketlerinden, Gadena, Mella, Kilda, Nabusa ve Queriso'ya esrarengiz yollardan transfer işlemlerinden 104 milyar liret zarara uğrar. Frankfurt Herstatt Bankası, birkaç ay sonra iflas eder. Sindona'nın şirketleri birbiri ardına çökerken, Carli, Banca Privata'nın hesaplarının tasfiyesine karar verir. Finansman sektöründe daha büyük çalkantılara neden olmaması için tasfiye işlemlerine Credit İtalien, Banca Commerciale gibi devlet bankaları da katılır.

Tüm eski dostlarını yitiren Sindona, adli soruşturmalara konu edilince, Cenevre'den postaladığı mektubunda, ekim ayından başlayarak Generale Immobiliare ve bu şirketin yabancı ülke şubelerindeki görevlerinden istifa ettiğini açıklar. İsviçre yetkilileri 9 Ocak 1975 tarihinde, Cenevre'deki Finansman Bankasının her türlü faaliyetten alakonduğunu bildirirler. Sindona, bu kararın açıklanmasından az önce, ABD'ye uçar. İsviçre Federal Bankacılık Komisyonu sekreteri Daniel Bodmer, "Bahama Adalarındaki Edilcentro International Ltd. şirketiyle gerçekleştirilen transfer işlemlerinde muazzam kayıplara uğrandığı gerekçesiyle" bu kararın alındığını bildirir İsviçre yetkililerinin verdiği

rakamlara göre, bu kayıplar bankanın aktif toplamını 19 milyon 600 bin dolar aşar.

İsviçre'deki bu Banka'nın % 49 hissesine sahip olan Vatikan, bir anda para ve prestijini yitirir. ABD'de, Vatikan'ın çok değerli temsilcisi Rahip Marcinkus, Sindona ile dostluğunun kefaretini ağır öder. Vatikan Devletinin sekreterliğini sürdüren Rahip Benelli "Bir zamanların ünlü Amerikalı Rahibi Marcinkus'un hileli yollardan büyük paralar kazandığını" itiraf eder ve "Açılan adli soruşturma, mali girişimlerimizin ne denli kirli yollara saptığını gösteriyor. Vatikan için yüz kızartıcı bir durum!" der. Bir süre sonra, Marcinkus'un görevlerinden istifa ettiği haberi gelir. Ama, Vatikan'ın en gizli politik girişimlerini dahi bilmesi nedeniyle cezası hafifletilir, basit bir diplomatik göreve atanır.

Vatikan'ın güvenilir adamlarından Massimo Spada (Lancia'nın Başkanı), Vatikan'ın, % 15 hissesine sahip olduğu Banca Unione'de 24 milyar Fransız frangı, İsviçre Bankası ile yapılan cürüm niteliği taşıyan transfer işlemlerinde 43 milyon İngiliz sterlini zarara uğradığını itiraf eder. Papa 4. Paul'ün 1975 yılı bütçesini, aşırı giderleri içerdiği gerekçesiyle reddetmesi, bu suistimallerin bir sonucudur.

Sindona'nın yaşadığı dram, "Commedia dell'arte" deki Pierrot'den farklı değildir artık. O oyunda, seyircilerin karşısında dört perde süresince kalabileceğini sanan aktör, birkaç dakika sonra, seyircilerin protestosuyla kulise gönderilmiştir.

Din çevrelerinde etki ve ün sahibi olan Sindona, tüm olumsuz gelişmelere karşın, bir bölümü Vatikan'a ait olan Generale Immobiliare'nin aralarında Watergate binasının da bulunduğu taşınmaz mallarını, yeniden Fiat ile esrarengiz nitelikteki bir konsorsiyuma satabilmeyi başarır. Konsorsiyuma esrarengiz denmesindeki neden, üçte bir hissesinin İtalyan Komünist Partisiyle ilişkileri bulunan bir kuruma ait olmasıdır.

Sindona ile işbirliği yapan birçok ünlü banka arasındaki National Westminster Bank, yabancı ülkelerde dolar üzerine yapılan spekülasyonlarda, Sindona'nın Banca Privata'sından yararlanmıştır. Doların konvertibl döviz niteliğini yitirdiğinin açıklanmasından sonra, Westminster Bank da ciddi bir sarsıntı geçirmiştir.

1974 yılı, Sindona gibi birçok finansman şampiyonlarının tepetaklak olduğu bir yıldır. Örneğin, bunlar arasında sayabileceğimiz bir Tibor Rosenbaum vardır. Rosenbaum, Cenevre'deki International Crédit Bank'ın

sorumlu yöneticilerinden olup, aynı zamanda Mafia ve Hollanda Kralı Bernhardt ile ilişkileri vardır. 50 yaşlarındaki Rosenbaum Macaristan'da doğmuş, İkinci Dünya savaşında o ünlü Yahudi direniş örgütünün önde gelen adlarından olmuştur. Koyu bir siyonist olarak, kurulduğu günden bu yana İsrail Devletini hararetle savunmaktadır.

1949 yılında, İsviçre ile İsrail arasındaki ticari ilişkileri sağlayan Helvis Management Corporation'ı yöneten Rosenbaum'un şirketi, 1959 yılında İsrail Sağlık Bakanlığındaki ihaleyi kazanabilmek amacıyla, İsrail'in aşırı dinci, milliyetçi bir Parti'sine rüşvet vermekle suçlanmıştı. Rosenbaum'un, İsrail İşçi Partisi'nin finansörü ve İsrail'i ekonomik açıdan destekleme politikasının mimarı Pinhas Sapir ile yakın dostluğu vardır. Gerçekte Mafia'nın Avrupa'daki bağlantı noktasını oluşturan International Credit Bank'ın 1960'dan başlayarak yöneticisi durumuna geçen Rosenbaum, Las Vegas gazinolarından kaçırılan milyonlarca doların, Edmond Rothschild'in tasarrufları ile yanyana bulunmasını sağlamaktadır.

O devirde I.O.S. Şirketini kuran Bernie Cornfield ile sıkı bir işbirliği içinde olan Rosenbaum, aynı zamanda Liberya'nın Avusturya'daki Büyükelçisi sıfatıyla da, Batı Afrika yöneticileri arasında etkin bir yere sahiptir. Finans ve politika ilişkilerini, Rosenbaum'un Cenevre'deki bankası aracılığı ile gerçekleştiren Cornfield'in müşterileri, verilen hizmetin karşılığını IOS şirketinin hisse senetlerini yeniden satın alarak ödemektedirler.

Birlikte gayet iyi anlaşan iki ortaktan Cornfield, serüvenci, hayalperest eksantrik bir kişidir. Rosenbaum ise onun tersine, kılı kırk yaran, düzenli olarak sinagoga giden, sofu, hatta her sabah görülmemek için Banka'ya personel kapısından girecek kadar manyakça huyları olan bir kişidir. Ama, finans alanında büyük bir adı vardır. Nitekim, kendisine büyük güven duyan İsrail hükümeti, 1968 yılında gereksindiği askeri malzemenin satın alınma işlerini Rosenbaum'a bırakmıştır. Bir keresinde, o sıralar İsrail Başbakanı olan Simon Peres, "ulusal güvenlik" gerekçesiyle 24 saat içersinde 7 milyon dolara gereksinme duymuş ve o an Rosenbaum'a başvurmuştur. Parayı sağlayan Rosenbaum, karşılığında, 500 bin dolar komisyon almıştır.

Arap Devletleri tarafından boykot edilen Yahudi kuruluşlarının başında gelen International Credit Bank'ı kullanan Rosenbaum, Lausanne'daki Orta Doğu Petrol Şirketlerinden İsrail adına petrol satın

alır. 'Life' dergisi 1968 yılındaki bir sayısında, Rosenbaum'un ortağı Sylvain Ferdman'ın Lansky ile birlikte çalıştığını, Miami'den transfer ettiği 350 bin doları Cenevre'deki bankada, "Maral 2818" nolu hesaba yatırdığını açıklamıştır.

Rosenbaum ile Cornfield, 1966 yılında, İtalyan Kraliyet Ailesine ait 4 milyon 800 bin metrekarelik, Tenuta di Copocotta bölgesini değerlendirerek Roma'da büyük bir spekülasyona girişirler. Burayı, Cumhurbaşkanlığı ve yabancı elçilik binaları için hazırlamak üzere 22 milyon dolara satın alırlar. Hesaplarına göre, inşaat sayesinde 150 milyon dolarlık işi başaracaklarını uman iki ortaktan Cornfield, Tenuta'daki parselleri IOS Şirketi aracılığı ile satmayı, yapı işlerinin büyük bölümünün Generale Immobiliare tarafından gerçekleştirilmesini düşünür. Rosenbaum, iki yıl içersinde, bu toprakların alt yapı işleri (yollar, su ve kanalizasyon şebekesi, şantiye konutları) için 6 milyon dolar harcar. Ama bir süre sonra, gerekli konut yapımı için izin alamayacağını hisseder hissetmez, Alman ortağı Hessiche Landersbank'a başvurur ve onun Polonya'daki muhabiri Polska Handlowska Bank aracılığı ile İtalyan Komünist Partisi üzerinde baskı yaptırmaya başlar.

İtalyan Komünist Partisinin iki yöneticisi Giorgio Napolitano ve Eugenio Peggio ile temas kurulur. Doğu ülkeleri ile ticari ilişkilerinde Rosenbaum'un bankasını kullanan İtalyan Komünist Partisi'nin bu iki yöneticisini görmek üzere Rosenbaum, birçok kez Roma'ya gelir, iktidar kavgasında başarısızlıkla karşılaşan Napolitano ile yemek yer. Napolitano, hakkında söylentilere yol açmamak için Rosenbaum'un önerilerini ihtiyatla karşılar, finans işlemlerinde adı lekelenmiş Rosenbaum ile çalışmayı kabul etmez.

Rosenbaum, bu kez Alman Sosyal Demokrat Partisindeki tanıdıklarına yönelir, Willy Brandt'ın güvenilir adamı Egon Bahr aracılığı ile partinin sosyalist kanadının İtalyan hükümetinin merkez sol kanadı üzerinde baskı yapmasını sağlamaya çalışırsa da başarılı olamaz. 1970 yılında, satın aldığı 4 milyon 800 metrekarelik arazi "yeşil saha" ilan edilir.

Rosenbaum, kayıplarını karşılamak için başka yollara saparsa da, birçok hissesine sahip olduğu Frankfurt'taki Herstatt Bankasının iflası ile çok kötü duruma düşer. Kumarda yitirdiği paraları karşılamak için kasayı zimmetine geçiren muhasebeci örneği, Rosenbaum da, Edmond Rothschild tarafından yönetilen ve kontrol edilen Israel Corporation'a

başvurur. Bu kurumun işlevi, siyonist çevrelerden topladığı paraları İsrail'deki yarı resmi ve resmi sektörlere, örneğin Denizyolları taşımacılığı yapan Zim gibi şirketlere yatırmaktır.

İsrail Sanayi ve Ticaret Bakanlığı eski genel müdürlerinden ve İsrael Corporation'un yöneticilerinden Michael Tsur, dostu Rosenbaum için şirket fonlarından çektiği 8,5 milyonu, avans olarak verir. Aslında , gene Rosenbaum'a ait olan Liechtenstein Prensliğinin başkenti Vaduz'daki International Credit Bank hesabına transfer edilen meblağın toplamı 14 milyon 500 bin dolardır. Çünkü, sadece Israel Corporation'un hesabından değil, Zim Navigation'un ve Oil Rafineries adındaki İsrail şirketinden de para çekilir. İşlemi gerçekleştiren banka şubelerinin Lüksemburg ve Vaduz gibi vergi cennetlerinde bulunması, açılan soruşturmaların sonuçsuz kalmasını sağlar.

Cenevre'deki International Credit Şirketinin İsrail'deki en büyük altı yatırımı şunlardır (parantez içindeki oranlar, sahip olduğu sermaye oranlarıdır):

-Lodzia Tekstil Sanayii (% 100)

-Ata Tekstil sanayii (% 22) Şirket yönetim kurulunda % 51 oy hakkı.

-Rapac şirketi (%51) Elektronik malzeme üretir.

-Yaffa'daki modern sanat galerisi (%33)

-Israel Corporation (1 milyon dolarlık hisse)

-Kudüs Plazza Otelinin lüks apartman dairesi

Plazza otelinin tümü merkezi Vaduz'da bulunan International Credit Trust firmasınındır.

Italo-American Corporation'ı kontrol eden Rosenbaum, bu kurumun malı olan Roma'daki 500 odalı Lac Otelini, 1972 yılında kayınbiraderi William Stern'e satmak zorunda kalır. Aradan iki yıl geçmeden, International Credit Bank'ın iflas etmesiyle sarsıntı geçiren Stern, Rosenbaum'un çok ilginç bir önerisiyle karşılaşır: Stern, Rosenbaum'un bulduğu alıcıya Lac Otelini satarsa, 50 bin dolar komisyon alacaktır. Satış işleminin sonuçlanmasından sonra alıcı durumundaki merkezi Vaduz'da olan Horn Holding'in Rosenbaum tarafından kontrol edildiği ortaya çıkar.

Hollanda Prensi Bernhardt'a ölen annesinden kalan Warmelo Şato'sunun satış işlemlerini de Rosenbaum yürütür. Yine merkezi Liechtenstein'de bulunan International Credit'in bir kolu olan Evlyna

Trust, şatoyu 400 bin dolara satın alır. İşlemler, bürosu Vaduz'da olan, çokuluslu şirketler ile zenginlerin avukatlığını yapan Herbet Batliner tarafından onaylanır.

Bu işlemlerden sonra, Bildeberg toplantılarından dostu olduğu Edmond de Rothschild'e, Rosenbaum hakkında yapılan işlemleri durdurmasını rica eder. Aynı görüşmede, Sovyetler Birliği'nin Karadeniz kıyılarında bir Club Mediterranee şubesinin açılması ele alınır. Rothschild de bu tatil köyleri şirketinin önemli hissedarlarından biridir. Öte yanda, Israel Corporation'un yöneticilerinden Michael Tsur, 1975 yılında Kudüs'te yargılanarak, 15 yıl hapis cezasına hüküm giyer.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Votka-Cola işbirliğinden önce, taraflar arasında süregelen "Soğuk savaş" politik ve ideolojik açılardan "Yerüstünün" tüm güçleri tarafından kontrol edilmekteydi. Doğu'da, komünizmin "kapitalleştirilmesinden" önce kendi yağı ile kavrulma politikası tüm şiddetiyle geçerliliğini koruyor, rublenin konvertibl olmaması arzu ediliyordu.

Askeri güçlerle sanayicilerin oluşturduğu karmaşık grubun, ideoloji üreten üniversitelerin ve büyük kurumları kontrol eden finans güçlerinin her biri, Doğu-Batı sürtüşmesinin yol açtığı felakete yakın sonuçlardan ayrı ayrı sorumlu tutuluyordu.

Komünizmin, "kârlılık" unsurunun da yer aldığı yeni bir görüş açısıyla değerlendirilmesi, ortaklaşa üretim sisteminin keşfedilmesi, sonuçta karşı uçlarda yer alan seçkinlerin birbirleriyle sürtüşme yerine birlikte etkili olma yöntemini gündeme getirdi. İşte bu yöntem sayesinde, kuramsal açıdan birbirleriyle tümüyle çelişkili iki politik sisteme ait ekonomik çıkarların tek bir noktada birleşebileceği anlaşıldı.

Bir yanda, Rus işçileri ve yurttaşları, kişisel özgürlüklerin ya da insan haklarının en doğal olanlarından bile yararlanamazken; öte yanda Amerikan işçileri ile 'yurttaşlarının , çalıştıkları işyerlerinin sermayesine katılmadıkları için, bu işyerlerinin kârlarından, ekonomik planlamasından ve işyeri demokrasisinden yararlandırıldıkları söylenemez.

Burada önemli olan, Votka-Cola Kulübü üyelerinin ekonomik çıkarlarının savunulmasıdır.

Çokuluslu şirketlerin yeryüzünde eriştikleri esneklik ve iktidar bugün öylesine güçlüdür ki, artık ulusal hükümetlerin kendi ulusal sınırları içinde bile ekonomilerini kontrol ettikleri söylenemez. Eskiden, yatırımları,

kredileri, istihdam ve dış ticaret politikalarını kontrol eden ulusal hükümetlerin yetkisi bugün çokuluslu tekellerin ellerine bırakılmış durumdadır. Tekellerin arasında oluşturulan özel lobiler, bu yetkileri yönlendirir ve geliştirir. ABD'de, 1970 Çokuluslu şirket genel müdüründen oluşan Business Round Table, işte böyle bir lobidir, amacı hükümet politikası üzerinde baskı kurmaktır.

Bu lobinin başkanı olan Irving Shapiro, Votka-Cola işbirliği akımının önde gelenlerinden olup, Du Pont'un başkanı, IBM'nin Yönetim Kurulu üyesi ve Başkan Jimmy Carter'in yakın dostudur. ABD-SSCB Ticaret Konseyi Üçlü Komisyonunda üye olarak bulunan Shapiro, Bilderberg Kulübü ve Uluslararası İlişkiler Konseyi'ne de üyedir. Ekonomik sorunların çözümlenmesine imzasını koyan "Yerüstü güçlerin" çekirdeğini oluşturan bu ve bunun gibi iktidar organları, Batı'nın birçok kapitalist ülkesine dediklerini onaylatabilmektedir.

Ekonomik çıkarlarını geliştirmekten başka düşüncesi olmayan bu lobiler, varolmalarının mantığı gereğince, faaliyette bulundukları ülkelerin demokratik yollardan seçilmiş siyasal iktidarlarını, resmi kurumlarını giderek zayıflatmanın, yıpratmanın, yollarını araştırırlar. Doğu için böyle bir şey söz konusu değildir, çünkü seçilmiş gözüken hükümetler ve parlementolar, gerçekte tek otorite olan Parti'nin isteklerini yerine getirmek için kurulmuş organlardır.

Bir zamanlar, Soğuş Savaş yanlısı görünen örgütler, bugün karşımıza ekonomik haçlı seferlerinin öncüsü olarak çıkarlar. Çünkü, yerüstünün egemen güçleri, çıkarlarının savaşta değil kârda yattığını görmüşler ve bunun doğal bir sonucu olarak, eskiden savaş çağrısı yapan kişi ve kuruluşları detant isteyecek şekilde yeniden programlamışlardır.

Ford, Rockefeller, Agnelli gibi sanayinin en büyük devleri, bugün sayılarını hızla artırmaya çalıştıkları Vakıflar, Kulüpler, düşünsel tartışma kuruluşları, komisyonlar aracılığı ile aydınlar dünyası ve süpergüçler arasında sarsılmaz bağlar oluşturmanın kaygısı içindedirler.

Nitekim, ABD Başkanı Carter, yardımcısı Walter Mondale, yeni Demokrat hükümetin birçok üye ve danışmanları, "bu tür kuruluşlarda" ileride Dünya'yı yönetecek kişiler olarak, eğitilmiş ve yetiştirilmiştir. Üçlü komisyonlar, ABD'nin her yerinde adını duyuran David Rockefeller'in ve öteki Votka-Cola'cıların bir buluşudur. Rockefeller Vakfını, Rockefeller ve Kardeşleri Vakfını, Uluslararası İlişkiler Komisyonunu kontrolu altında tutan David Rockefeller, aynı zamanda, birçok bankanın, petrol şirketinin

ortakları arasında yer alır, Votka-Cola anlayışını benimsemiş Ford Vakfı, Brooking Institute, M.I.T. Harvard Üniversitesi, Stanford ve Hudson Enstitülerinde, Rand Corporation ile Rus Enstitülerinde hayli etkili bir durumdadır. Bu kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilen ziyaretlerin, görüşmelerin tek amacı, Doğu Avrupa ülklerinde, Votka-Cola anlayışını benimseyen kişilerin sayısını artırmaktır.

Bu bölümde okuyacağınız konuların kahramanları işte bu yerüstü güçlerini oluşturan kişiler ve kuruluşlardır. Kuşkusuz, yazılanlar ile ortaya çıkanlar çıkar denizinde yüzen bir buzdağının sadece su üzerindeki parçasıdır.

1- Votka -Cola' nın Vakıf ve Kulüpleri

"Eğer, Max Weber günümüzde yaşasaydı, Kapitalizmin Ahlâkı üzerine yapıtını hiç kuşkusuz, Ford ya da Rockefeller Vakıflarının sağlayacağı cömert burslardan biriyle yazma olanağı bulurdu."

Günümüzde, istedikleri gibi ekonomik ve sosyal yapıyı şekillendiren, politik girişimleri denetleyen büyük tekellerin gücü sadece sahip oldukları parasal olanaklardan değil, bunun yanı sıra satın aldıkları aydınlardan ve düşünsel yaşamı güdümlü kılabilmelerinden ileri gelir. Aydınların büyük tekeller tarafından satın alınması, onların buluşlarının istenilen ekonomik alanlarda uygulanmasını sağladığı gibi, düşüncelerine ve fikirlerine sadık kalanların artık aptallıkla, saflıkla suçlanabildiği bir ortama zemin hazırlar. İşte insanlığın bu en kutsal yeteneklerini bile kendi ekonomik çıkarları için tahrip etmekten çekinmeyen büyük tekeller, oluşturdukları muazzam vakıflar yoluyla sadece paraya tapan insanları yetiştirirler. Bir açıdan, büyük tekeller için vergi cenneti demek olan Vakıflardan, sadece ABD'de 25 bin adet vardır ve bunların kasasında 20 milyar dolar yatar.

İnsanları karşılıksız sevmek, yardımlaşmak kisvesi altında kurulan Vakıflar, bir yerde büyük sermayelerin birleştiği, yoğunlaştığı merkezlerdir. ABD'nin en önemli 596 Vakfı'nın yıllık gelirleri, ülkenin en büyük 50 ticari bankasının toplam net gelirlerinden iki kat daha fazladır. Eşitleri arasında ilk sırayı alan Ford Vakfı'nın bugünkü yıllık geliri, en büyük dünya bankalarının gelirinden fazladır ve son 30 yıllık gelirinin 2 milyar doları aştığı söylenir.

1973 yılında yapılan hesaplara göre, bağışların beslediği bu

"Mamut"un dana gibi yüreği yılda 3 milyar dolar değerindeki aktiflerinin gücüyle atar. Bu miktar, Birleşmiş Milletler üyesi birçok ülkenin sahip olduğu finans olanaklarından hayli büyüktür. Sadece Rockefeller ailesine ait iki Vakıf bulunur. Bunlardan, Rockefeller Vakfı'nın net aktif değeri 1973 yılında 980 milyon doları geçer. Kuşkusuz, gerçek aktif tablosu bu değildir. Ama, yardımseverlikten başka düşüncesi olmayan (!) bu vakıfların insansever yöneticileri, faaliyetlerinin sadece üçte birini yayımladıklarını bir türlü itiraf etmezler. Bizim elde ettiğimiz bilgiler, salt onların kamu oyunca bilinmesinde sakınca görmedikleri yönleridir. Vakıflar hakkında bilinmeyen, karanlıkta kalan daha çok şey vardır.

Vakıflara, kuruluşları ve çalışmaları sırasında sağlanan sayısız yasal ve vergi kolaylıklarından en önemlileri şöyle sıralanabilir:

1.Aktiflerini para bulmak ya da yeni faaliyet alanları satın almak için kullanabilirler.

2.Sağlanan gelirler, Vakfın kurucusu aile tarafından saklanabilir.

3.Vasiyetiyle Vakfa hibede bulunan kişi, Vakfı yönetenleri seçebilir ve gerçekleştirilen tüm yatırımları kontrol edebilir.

4.Vakfa yardımda bulunan ya da taşınmaz malının önemli bir bölümünü Vakfa hibe eden şirketler, gelirlerinden % 20 oranında "Charity Deduction" (Sadaka payı) indirimi yapabilir, böylece gelir vergisinden kurtulma olanağı bulabilir.

Vakıflar, günümüzde giderek Uluslararası Bankalar'dan hayır derneklerine değin değişik kuruluşlarla bütünleşebilmektedir. Henry Ford, Ford Şirketine ait hisselerinin % 90'ını adını taşıyan Vakfa hibe etmiş, ekonomik gücünden hiçbir şey yitirmemiştir.

Vakıf sayesinde, varlıklarının onda dokuzunu vergiden kurtaran, dünyanın bu en büyük 3.üncü şirketi, aynı zamanda getirilen bu basit önlemler sayesinde mirasçılarının muazzam veraset vergisini önlemiş olur.

"ELDE BİR ŞEY YOK, AMA HER ŞEY CEPTE" Yöntemiyle çalışan Ford Vakfı, devletin çeşitli kontrol odaklarından kurtulur ve yıllar süren faaliyetleri sonucunda, Ford Motors Company'e ait 4 milyar dolar değerindeki 92 milyon 700 bin adet hisseyi ele geçirir. Aynı yıllar içersinde, Time Inc, Magnovox General Mills, Pepsi-Cola, American Motors, Exxon, Gulf Oil, IBM, Lockheed, Boeing, Dow Chemical gibi şirketlerin de hisselerini ele geçiren Ford Vakfı 1950 ile

1962 yılları arasında, ticari amaçla çalışan şirketlere 300 milyon dolar borç verir. Tüzüğünde "Tüm girişimlerin amacı yardımseverlikten başka bir nedene dayanamaz" cümlesine yer veren Ford Vakfı, Philco Corporation'ı satın alıp kendi bünyesine dahil edebilmek için sahibi olduğu Ford Motors hisse senetlerinden 1 milyonunu değerinden 4 dolar daha aşağı göstererek, başka bir deyişle 4 milyon iskonto yaparak, kullanmaktan da geri kalmaz. Böylece piyasa değerinden yarı yarıya ucuz göstererek kullandığı hisse senetleri sayesinde Ford Vakfı, aslında iki katına çıkardığı kârlarını vergiden kaçırmış olur.

Bu tür örnekler, öteki kapitalistlerin de büyük ilgisini çeker ve sanayi imparatorluğu kurmak için, ticaret ile sadakanın birbirine karıştığı Vakıfların sayısı hızla artar.

Ford Vakfı'nı, 1953-1965 döneminde yöneten, ABD'nin Almanya'daki eski Yüksek Komiseri John Mac Cloy ve yardımcısı Shepard Stone'un öneri ve yardımlarıyla, Essen'in ünlü eski top imalatçıları tarafından kurulan Krupp Stiftung Vakfı'nın aktiflerinin değeri bir anda 159 milyon dolara ulaşır. Vakıf sayesinde, müttefiklerin yönetimine terkedilen çelik haddehanelerini yeniden kontrol etme olanağı bulan Krupp İmparatorluğu, bir yıl içersinde Vakfa 2 milyar mark hibe eder. Krupp İmparatorluğunun son varislerinden Ardnt Krupp bir keresinde aynen şöyle demiştir:

"Ailemiz Ford'larla olan ilişkilerine her zaman büyük önem vermiştir. Ford Ailesinin, şirketleriyle olan ilişkilerini bu nedenle yakından inceledik ve aldıkları kararları, hayranlık duyarak, kendimize uyguladık."

Rockefeller'ler de yasaların kendilerine sağladığı kolaylıklardan yararlanarak, vergiden kaçırdıkları varlıkları üzerindeki mülkiyet, iktidar ve kontrol olanaklarını sonuna değin kullanmayı başarmışlardır.

1913 yılında, Rockefeller ailesinin daha önceden yedi ayrı şirketten oluşan petrol imparatorluğu üzerindeki kontrol olanaklarını artırmak amacıyla kurulan Rockefeller Vakfı, bugün değeri yüz milyonlarca doları aşan 4 milyon 300 bin hissesine sahip olduğu Standard Oil Company of New Jersey (EXXON)'in en büyük ortağıdır. Ayrıca, Standard Oil of California'nın 2 milyon, Mobil Oil'in 300 bin, Continental Oil'in 300 bin hissesine sahiptir. Rockefeller ailesinin daha küçük çaptaki vakıfları ise, Exxon'un 3 milyon, Mobil'in 300 bin, Standard of Ohio'nun 450 bin hissesini elinde bulundurmaktadır.

Rockefeller'lerin en büyük hissedarı olduğu bu şirketlerin aktif toplamı 50 milyar dolardan fazladır. İşte bu sayede, Rockefeller ailesi yardım çeklerini imzalamak için mürekkep yerine petrol kullanabilecek durumdadır.

Rockefeller ailesinin vakıf bünyesinde topladıkları şirketler arasında yer alan önemlileri şöyle sıralanabilir:

-Chase Manhattan Bank (Dünya'nın 3. bankası, 18 milyar dolarlık hisseyle).

-Metropolitan and Equitable (sigortacılık alanında 2'nci ve 3'üncü büyük şirketlerdeki hisse değeri sırasıyla 25 ve 13 milyar dolardır).

-Eastern Airlines (Hisse değeri 830 milyon dolar).

-Consolideted Natural Gas (1 milyarlık hissesi Vakfa aittir).

-Rockefeller Center (hisse değeri 300 milyon dolar).

Rockefeller Vakfı'nın hissedarı olduğu bu şirketlerin aktiflerinin toplamı 58 milyar doları aşar.

Rockefeller ve Ford vakıflarının, siyasal ve sosyal sorunların özümünde, geleneklerin, fikirlerin, değerlerin ve kurumların oluşmalarında, yönlendirilişlerinde etkinlikleri gerçekten çok fazladır. Bu vakıfların özel nitelikteki yan kuruluşları, hükümetlere, yerel yönetim organlarına sızarak, onları istenilen çizgide hareket etmeye zorlar, kamuoyunda istenilen şekilde etkileşimde bulunurlar. Bu denli etkili ve yetkili olmaları, tüm politikacıların bu vakıflara tolerans göstermelerine yeter de artar bile. Nitekim, yapılan araştırmalar, 1945 yılından bu yana, ABD'de önemli politik görevlerde bulunan kişilerin, şu ya da bu şekilde, bu iki vakıftan birinde çalıştığını ya da yardım gördüğünü göstermektedir. İlerde okuyacağınız bölümlerde, söz konusu vakıfların, ABD Dış Politikasını yönlendirirken, Dışişleri Bakanlığına nasıl gözükmeden etki yaptıkları anlatılacaktır. Aslında, kökenine inecek bir araştırma yapacak olursanız, sadaka kisvesi altında, siyasal iktidarlarla, zenginliklerin birbirlerinden ayrılmaz iki parça olduğunu daha açık görürsünüz.

Rockefeller Ailesi, Mellon'lar ile Du Pont'lara kıyasla, Amerikan iktidarına kendi damgalarını vurmakta ve bir Rockefeller efsanesi yaratmakta daha başarılı olmuşlardır. Rockefeller Ailesinin toplam servetini oluşturan 200 şirket içersinde:

-Amerika'nın en büyük on sanayii kuruluşundan altısı,

-En büyük 10 bankadan altısı,

-En önemli 10 sigorta şirketinden beşi,

-Fortune dergisine göre öteki önemli dört iş kolunda başta gelen şirketlerden üçü yer almaktadır.

Dev şirketler arasında yer alan bu 20 şirketin aktiflerinin toplamı ise 640 milyar doları bulur.

Ticari girişimleri yanı sıra "Rockefeller iyidir" şarkısının söylendiği yerler arasında, Rockefeller Üniversitesi, Rockefeller Merkezi, Colonial Williamsburg, Rockefeller Family Fund, Modern Sanat Müzeleri, New York İlkel Sanat Müzesi ve Chicago Üniversitesi sayılabilir.

Vergiden bağışık tutulan hayır dernekleri ile tümüyle ekonomik çıkarlar arasındaki bağlantı, gayri resmi bir niteliği olan, pek az kişi tarafından varlığı bilinen Rockefeller Family and Associates grubu tarafından gerçekleştirilir. Bu grup, imparatorluğa hibe yolunu açan kişinin oğlu ve Nelson, David, Laurence ve Wintrop'un babaları olan John D. Rockefeller Jr., tarafından kurulmuştur. Grubu oluşturan Aile bireyleri ve başta gelen yöneticiler, düzenli olarak Rockefellerler Plazza'daki merkez binanın 56. katında toplanırlar. Beyaz Saray ve Batı dünyasının liderleri, manşetli gömlekler, yüksek yakalı ceketler içersinde nutuk atarlarken, Rockefeller Ailesi ve ortakları grubu, gürültüden, kavgadan uzakta, tüm hukuk, işletme, yatırım, kredi ve hayır işlerini görüşür, imparatorluğun geleceğini saptarlar. Bu toplantılara katılanlardan Charles B.Smith, grubun amaçlarını şu şekilde özetler:

"Aileye daha, daha fazla para kazandırmanın yollarını araştırmak ve uygulamak."

Rockefeller Ailesi ve Ortakları Grubunun 15 üyesi, 97 değişik şirkette, 118 yönetim kurulu üyeliğinde bulunmaktadır. Rockefeller Ailesinin güvenilir adamı ve finansman danışmanı J.R. Dillworth, aşağıdaki yönetim kurulu üyeliklerinde bulunmaktadır:

-Rockefeller Center,
-R.H.Macy,
-I.B.E.C.,
-Chase Manhattan Bank,
-Chrysler,
-Omega,
-United Nuclear,
-Commonwealth and European Investment Fund
-Provident Lear Society,
-Trans-America Overseas Finance,

-Carbon Limestone,

Yukarda sözü edilen 97 şirketten, onunun aktiflerinin değeri ya da yıllık satışları 1 milyar doları aşmaktadır. Bunlar:

-American Motors,

-Bendix (Şirketin Başkanı olan Michael Blumenthal, Jimmy Carter hükümetinde Maliye Bakanlığına getirildi).

-Chase Manhattan Bank,

-Chrysler,

-C.I.T Financial,

-Eastern Airlines,

-S.S.Kresge

-Lincoln First Bank,

-R.M.Macy, şirketleridir.

J.R. Dillworth, bu görevlerinin yanı sıra Nelson Rockefeller'in kişisel hesaplarını tutar, karısına ait Trust Fund'ı yönetir ve çocuklarının değişik yerlerdeki hesaplarını kontrol eder. Bütün bunlar, gerçeklerin tersine, Rockefeller Vakfı ile ticari girişimleri arasında çok sıkı bağlar olduğunu anlatmaya yeter.

Rockefeller'lerin bağışlarını kabul eden kuruluşlar arasında Birleşmiş Milletler ile Amerikan Devletleri Örgütü başta gelir. Uzman adıyla yerleştirilen yöneticiler, bağışlanan meblağlar, vakfın işbirliği ile hazırlanan Uluslararası Yardım Programları, Üniversitelere sağlanan burslar, Rockefeller ailesinin bütün bu kurumlardaki etki alanını genişletmek amacını güderler.

Rockefeller Ailesinin yatırımlarının en verimsiz olanı kuşkusuz Cumhuriyetçi Partidir. Aile üyelerinden Theodore White (Cumhuriyetçi Parti de Vakıf ya da Üniversite kadar finansman yönünden bize bağlıdır" der. Parti her açık verdiğinde, Rockefeller Vakfı yardıma koşar. Nitekim, iç cebinde sürekli olarak küçük bir mavi kağıt parçası taşıyan Nelson Rockefeller, Cumhuriyetçi Parti'nin yıllardır ailesine kaça mal olduğunu buraya kaydetmiştir. Ne yazık ki, bu kağıt parçasını politikada gereği gibi kullanma başarısı gösteremeyen Nelson Rockefeller, siyasal yaşamında sadece New York Valiliğine (1958-1974) yükselebilmiştir.

Çağdaş ekonomik iktidarın güçlü kılınmasını sağlayan yöntemler her zaman ahlaksızlıklarla doludur. Buna en basit örnek, Lockheed örneğidir. Politikacılar, hatta zora başvurulursa, komünistler bile ahlaksızlığa eğilimlidir.

"İKTİDAR AHLAKSIZLIĞI GETİRİR. MUTLAK İKTİDAR İSE MUTLAKA AHLAKSIZLIĞI GETİRİR" vecizesi, tüm ülkelerde rüşvetin geçerli olduğunu simgeler. İngiltere, İtalya, Polonya, SSCB'de rüşvet olayları sık sık yaşanır. Federal Almanya'da rüşvet, vergiden bile düşürülür. Çoğu ülkede, yasaların çiğnenmesi, yönetmeliklerin değiştirilmesi "bahşiş" ile gerçekleştirilir. Kimi ülkede bahşişin adı, yardım, bağış olarak geçer. İşte, bağışlarıyla, yardımlarıyla ünlü Nelson Rockefeller'in son yirmi yıl içersinde kişisel gelirinin toplam 130 milyon doları aştığı, fakat çeşitli vergi ve muafiyet oyanlarıyla, yılda 45 bin Fransız frangı (yaklaşık 250 bin T.Lirası) kazanan bir kişinin ödediği vergiyi ödediği hesaplanmaktadır.

1 Eylül 1961 tarihinde, zamanın New York Valisi Rockefeller imzasıyla yürürlüğe giren Ceza Yasasının 20035 sayılı maddesi, "Herhangi bir kamu görevlisine ya da bir memura rüşvet verdiği belgelenen kişi, bir yıl hapis cezasına ve 1000 dolar para cezasına çarptırılabilir" der. Oysa Nelson Rockefeller, sadece 1967-1974 yılları arasında, Albany eyaletine yardım amacıyla 310 bin 469 dolar vermiştir. Büyük bir olasılıkla zencilerin oylarını toplamak amacıyla, 1970 yılında Harlem'in batısına 1 milyar dolar harcayarak muazzam sağlık tesislerini kuracağını vadetmiştir. Giderler tümüyle Rockefeller Brothers Vakfı tarafından karşılanacaktır.

Rockefeller'in hayır dernekleri zaman zaman, ticari amaçlar için de kullanılır. Örneğin, Bio-Medical Sciennes Inc.'in kurucu başkanı, önemli hissedarların (Rockefeller University, Rockefeller Center, Rockefeller Brothers Fund ve Colonial Williamsburg) oybirliği ile görevlerinden istifa etmek zorunda bırakılır.

1962 yılından bu yana Chrysler'in en büyük hissedarı olan Rockefeller Brothers Vakfı'nın elinde 80 bin hisse, Chrysler Financial and Realty Corporation şirketine ait 1 milyon 600 bin dolarlık tahvil bulunmaktadır. Vakfın başkanı J.R. Dillworth, bu sayede 1962-1970 yılları arasında otomobil şirketini yönetmiştir.

Rockefeller Brothers Vakfı, ayrıca Amerika'nın dış politikasını yönlendiren Uluslararası İlişkiler Konseyini finanse eder. Bu konseyin başkanlığını, Chase Manhattan Bank'ın da başkanı olan David Rockefeller sürdürür.

Nelson Rockefeller'in hizmetinde çalışanlardan, Henry Diamond, 1970-73 yıllarında New York Doğayı Koruma Komitesi başkanı idi. 1973 yılında, Nixon tarafından "Çevreyi Güzelleştirme Komitesi"ne seçildi.

Federal nitelikteki bu araştırma grubunun giderlerinin dörtte biri ABD Kongresi, dörtte üçü ise Rockefeller Brothers Vakfı'na bağlı Amerika Çevreyi Koruma Derneği tarafından karşılanmaktadır. Diamond, 1973 yılı ortalarında, Laurence Rockefeller'den sonra bu komitenin başkanlığına getirildi. Daha sonra, Nelson Rockefeller'den 100 bin dolar bağış alarak, New York'taki görevlerini bıraktı ve "Amerika için kritik seçenekler Ulusal Komitesi"ne murahhas aza atandı. Bu tür çalışma gruplarının çoğalması, geleneksel bakanlık bürokrasisinden kurtulan güçlerin iktidarlarını pekleştirmekte, onların onayı olmadan hiçbir kararın onaylanmamasını sağlamaktadır. Kritik Seçenekler Komisyonunun finansmanı, Nelson ve Laurence Rockefeller tarafından sağlanmaktadır. Her birinin 1 milyon dolar bağışta bulundukları bu kuruluşun başkan yardımcısı, Nelson tarafından saptanan Gerald Ford'dur.

Seyrek de olsa, vakıfların vergi kaçakçılığında kullanıldıklarına ilişkin soruşturmalar açılmakta, "Çift yönlü" çalışan kamu görevlileri bu soruşturmaların amaçlarına ulaşamadan, kapanmalarına neden olmaktadırlar. Örneğin 1963 yılında Harvard Üniversitesinden ayrılan Stanley Surrey, Başkan Kennedy kabinesinde, Maliye Bakanlığı vergi uzmanı olarak çalışmıştır. Bir süre sonra, vakıfların vergi kontrolunu yapmakla görevlendirilir. Kendisiyle birlikte çalışacak 14 kişiyi seçer. Bunlardan onu, büyük vakıflar ile doğrudan ilişkileri olan, ikisi ise öteki vakıflara sürekli danışmanlık yapan kişilerdir.

Büyük sermayenin aşırı vergi kaçakçılığına karşı kararlı bir kavga veren Senatör Wight Patman, eski günlerini andıran sert bir demeç verir: "Büyük vakıfların tutum ve davranışları, Kongreye ve halka hakaret eder, küçümser bir nitelik kazanmıştır," der.

Rockefeller Vakfı'nın Başkanı Douglas Dillon, yüksek finans çevrelerinin temsilcisi olarak, bu demece çok sert bir tepki gösterir ve senatörün birkaç küçük hata ve talihsiz olaya dayanarak büyük sermayenin gerçekleştirdiği muazzam yapıtları lekelemeye hakkı olmadığını bildirir.

Dillon Read and Company her zaman petrol çevrelerine bağımlı kalan önemli bir yatırım bankasıdır. Savaş sonrası yıllarda önemli bir ada sahip olan Dillon, iş ortağı James Forrestal ile birlikte, Savunmadan Maliyeye, Deniz Taşımacılığı Planlama Komitesinden Dışişleri Bakanlığı Planlama Dairesine değin çok değişik 18 bakanlık ve yüksek düzeydeki yöneticilik görevlerinde bulunmuştur.

1966 yılından bu yana Ford Vakfı'nın Başkanlığını yürüten Mac George Bundy, yüksek zekası, güven veren görünüşü ile 58 yaşında, her türlü soruya yanıt verebilecek bir yapıdadır. 1950 yıllarının ekonomik sömürgecilik anlayışını temsil eden United Fruit'un Orta Amerika'da yöneticiliğini yapan Bundy, kendi isteğine uygun hükümetleri destekler, karşı çıkanları devirir, Orta Amerika cumhuriyetlerini, kendine ait muz plantasyonları olarak görürdü. Mac George, kardeşi gibi, bu ortamda hızla yükselerek seçkinler sınıfının bireyi oldu.

Mac George Bundy'yi, kamu yararına çalışan vakıfların başına getiren Henry Stimson, İkinci Dünya Savaşı süresince ABD Savunma Bakanlığında bulunduktan sonra Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin üyeliğine getirildi. 1957 yılında, Harvard Üniversitesindeki Uluslararası Sorunlar Merkezini yöneten Bundy, anti-komünist nitelikteki bu enstitünün "hür dünyanın" savunması için gerekli politikaların hazırlanmasından sorumluydu. Enstitünün finansmanı, C.I.A. ile Ford ve Carnegie Vakıfları tarafından sağlanıyordu. Merkezin belli başlı üyeleri arasında, Rockefeller Vakfı'nın eski başkanı ve ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, Dulles'ten sonra Rockefeller Vakfı'nı (1952-1960) yöneten ve üç yıl sonra da onun bıraktığı Dışişleri Bakanlığı koltuğuna oturan Dean Rusk, Carnegie Corporation'dan James Perkins (Daha sonra Cornell Üniversitesi Mütevelli Heyeti başkanlığına gelecektir), Chase Manhattan Bank yöneticilerinden biri ve Ford Vakfı'nın Başkan yardımcısı, aynı zamanda Harvard İşletmecilik Okulunun eski Dekanı Don Price bulunuyordu. Bundy'nin ihtiraslı asistanı Henry Kissinger ise bu merkezin direktör yardımcısı ünvanıyla çalışıyordu.

Nixon başkan olduktan sonra, o tarihte Harvard Üniversitesindeki Uluslararası Sorunlar Merkezi direktörü durumundaki Henry Kissinger'i anti-komünist niteliklerinden ötürü Dışişleri Bakanlığına getirdi.

Mac George Bundy, 1960 ile 1966 yılları arasında, Başkan Kennedy ve Johnson'a dış politika konularında danışmanlık yaptı. Özellikle Beyaz Saray ile CIA arasındaki ilişkileri yönetti. O tarihlerde, Bundy'nin CIA'daki muhatabı, John Foster Dulles'in kardeşi, Rockefeller'e ait Standard Oil Company'nin, United Fruit'un avukatı Carnegie Vakfı yönetim kurulu üyesi Allen Dulles'dı.

Bundy'nin hazırlık ve uygulama aşamasında katıldığı önemli kararlar arasında, 1961 yılında Castro'ya karşı suikast girişimi, 1963'de Küba Domuzlar Körfezi Çıkartması, 1965'de Dominik'teki isyanın kanlı bir

şekilde bastırılması, Kuzey Vietnam'a karşı yürütülen savaşın şiddetlendirilmesi ve Hanoi'nin ilk bombardımanları ön sırayı alır. Anti-kömünist ve ilerici düşman çevrelerden büyük destek gören Bundy, o tarihlerde, ABD'nin saldırıya uğraması halinde SSCB'ye karşı nükleer bomba kullanılması kuramını savunan ABD Savunma Bakanı McNamara'nın da desteğini görmüştür. Aynı McNamara, Ford Vakfı Yönetim Kurulu üyeliğinde bulunduktan sonra bugün Dünya Bankası'nın başındadır ve Bağlantısızlar için elindeki son jokerleri kullanmaya çalışmaktadır. Dünya Bankası, gerçekte kalkınma yolundaki ülkelere yapılacak ekonomik yardımları elinde tutarak çokuluslu şirketlerin yeryüzünün güney yarı küresindeki egemenliklerinin devamlılığını sağlayan bir kuruluştur. Nitekim McNamara'dan önce Dünya Bankası'nın başkanlıklarında, John Mac Cloy, Eugene Black (Chase Manhattan Bankası Direktörü ve Ford Vakfı yönetim kurulu başkanı) gibi kişilerin bulunması bir rastlantı olmasa gerektir.

Zamanla birlikte, köprülerin altından çok su geçer, McNamara ile Bundy 1960'larda savundukları görüşlerden bambaşka görüşlere saplanırlar. Bir inceleme yapılacak olursa, 1960'lardaki McNamara ile Bundy'nin, 1950 yılında Çin'i ortadan kaldırmak isteyen MacArthur ya da Vietnam'ı taş devrine geri göndermeyi öneren ABD Eski Hava Kuvvetleri Komutanından hiç de farklı düşünmedikleri görülecektir. Oysa, bugün her ikisi de sanki bambaşka kişilermiş gibi, Ford ve Rockefeller Vakıflarının Doğu ülkelerinde büro açmasını, her türlü hükümet müdahalesinden uzak komünist yöneticilerle görüşmeler yapmayı, hayır dernekleriyle detanta hizmet etmeyi savunurlar. Mac George'un kardeşi William Bundy, 1951-1961 yıllarında CIA'da çalıştıktan sonra, 1964-1969 yıllarında Pentagon'a geçer ve bugün Uluslararası ilişkiler Konseyinin çok etkili "Foreign Affairs" dergisini yönetir. Dergide yayınlanan makalelerin her biri, Komünist Dünya ile işbirliğini savunur, barışın yararlarını anlatır. Oysa, Pentagon'da Baş Planlamacı olarak çalışırken yayınlanan raporlarda, Kuzey-Vietnam'ı havadan ağır bombardıman ederek Tonkin Körfezi Antlaşmasının onaylanmasının sağlanması istenmiştir.

ABD'deki büyük vakıflar, hükümetlerin oluşturulduğu kulislerdir. John Foster Dulles, Soğuk Savaş yanlısı bir ABD Dışişleri Bakanı olmadan önce, Carnegie ve Rockefeller Vakıflarına başkanlık yapmıştır. 1961-69 yıllarında Dışişleri Bakanlığı yapan Dean Rusk, 1953-60 yılları arasında Rockefeller Vakfı'nın Başkanlığında, 1969 yılından sonra da

Nelson Rockefeller'in özel danışmanlığında bulunmuştur. ABD Sağlık, Eğitim ve Refah Bakanlıklarında bulunan John Gardner, 1955-65 yılları arasında Carnegie Corporation'ın başkanıydı. Dwight Eisenhower, Başkanlıktan önce, Ford ve Carnegie Vakıflarının yönetim kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. 1961-1968 yıllarında ABD Savunma Bakanlığı yapan ve bugün Dünya Bankası Başkanı olan Robert McNamara, Ford Vakfı yönetim kurulu üyeliğinde bulunmuş, Robert Kennedy Memorial Foundation ve kendi kişisel kurumunu sadakatle yönetmiştir.

Henry Kissinger, Rockefeller Brothers Vakfı'na bağlı, "Özel Araştırmalar Projesi'nin" yöneticiliğini yapmıştır. 1960-65 yıllarında Maliye Bakanlıklarında bulunan Douglas Dillon ile Robert Roosa, Rockefeller Vakfı yönetim kurulu üyesiydiler. Ford Vakfı'nın başkan yardımcısı David Bell, önce Kennedy hükümetinin bütçe direktörü olmuş, sonra Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID) yöneticisi olarak 6 yıl süreyle Beyaz Saray'a danışmanlık etmiştir. Ralph Bunche, Rockefeller Brothers Vakfı'nın sekreteri idi. Jimmy Carter'in Dışişleri Bakanı Cyrus Vance, Rockefeller Vakfı'na bağlı birçok kuruluşun yönetim kurullarında üye olarak çalışmıştır. Ford Vakfı'nın eski Başkanı Paul Hoffman, ABD'nin Birleşmiş Milletler delegasyonuna seçilmiştir. Nelson Rockefeller'in yakın çalışma arkadaşı Max Millikan, CIA'nin genel müdür yardımcılığına atanmıştır. Nixon hükümetinin Maliye Bakanı ve Teksas'ın eski valisi John Connaly, Sid. W.Richardson Vakfı'nın bir yöneticisiydi. Başkan Kennedy'nin iki danışmanı Arthur Schlesinger ve John K.Gaibraith, Twentieth Century Vakfı'nın yönetim kurulu üyesiydiler. Dünya Bankasının eski başkanları, John Mac Cloy ve Eugene Black, Ford ve Rockefeller Vakıflarının yönetim kurullarında üye olarak çalışmışlardı. Başkan Nixon hükümetinin en az dört üyesinin kendi adlarına vakıfları vardı. Bu üyeler şunlardı:

-Maurice Stans (Ticaret Bakanı),

-John Volpe (Ulaştırma Bakanı)

-George Romney (Sosyal İşler Bakanı)

-David Packard (Savunma Bakanlığı müsteşarı)

Yukarıda adı geçen tüm kuruluşlar arasında gerçek koordinasyon aslında Uluslararası İlişkiler Konseyinde cereyan ediyordu. İş dünyasının önde gelen adları, politikacılar, finans kuruluşları, üniversite ve basın yöneticileri, sürekli olarak bu Konsey'de karşı karşıya geliyor, ABD'nin geleceğine ilişkin kararlar alıyorlardı. Halen David Rockefeller'in

Başkanlığında toplanan bu Konsey, Rockefeller Brothers, Ford ve Carnegie Vakıfları tarafından finanse ediliyor. Bu vakıfların sayıları 1400'ü bulan havarilerinden en az yarısı 1946 yılından beri bu konseyin üyesi oldular ve antikomünizme olan bağlılıklarını dile getirdiler. Konseyin, New York'ta Park Avenue ile 68 Sokağın kesiştikleri köşedeki dört katlı Harold Pratt House'da bulunan merkezi "detant" öncesi ve sonrası cereyan eden görüşmelerin odak noktasını oluşturdu.

Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin ABD'deki etkisini göstermek için, Başkan John F. Kennedy'nin Dışişleri Bakanlığı kurmay heyetini oluşturmak amacıyla seçtiği 82 kişiden, 64'ünün bu konsey üyesi olduğunu belirtmek yeter. Kennedy'nin Dışişleri Bakanı Dean Rusk (Demokrat), Maliye Bakanı Douglas Dillon (Cumhuriyetçi), hem konseyin, hem de Rockefeller Vakfı'nın üyesiydiler. Müsteşar ve yardımcılarından yedisi, Pentagon'un dört sorumlusu (Savunma Bakanı yardımcısı, Kontrolör, Uluslararası Güvenlik İşleri Yardımcısı, Personel İşleri yardımcısı) bu kuruluştan geliyorlardı. Başkan Kennedy'nin iki özel danışmanı, Mac George Bundy (Cumhuriyetçi) ve James Schlesinger (Demokrat) de bu konseyin üyesi olmuşlardı. James Schlesinger, daha sonra CIA'nin başına gelecek, Savunma Bakanlığına atanacak, daha sonra Başkan Gerald Ford tarafından bu görevden alınacak ve Jimmy Carter hükümetinde Enerji Bakanı olarak karşımıza çıkacaktır.

Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin ABD hükümetlerinin girişimlerini etkiledikleri bugüne dek yalanlanmamıştır. 1939 yıllarında Dışişleri Bakanı olan Cordell Hull ile Savaş Bakanı olan Henry Stintson, Konseyin bir üyesi ve Başkanı olarak, Rockefeller Vakfı'nın parasıyla, ekonomik, stratejik ve politik sorunları incelemek amacıyla çalışma grupları oluşturdular. Nitekim, etkili Amerikan gazetecisi Joseph Kraft'a göre, ABD hükümetlerinin elinde o tarihten bu yana, savaş sonrası yıllarda uygulanabilecek geniş bir öneri ve çözüm paketi bulunmaktadır.

Konseyin üyesi MacCloy, 1942'de ABD Savaş Bakanlığına, Bakan Stintson'un yardımcısı olarak çağrıldı. Konsey üyeleri, daha 1945 yılında, rüya aleminde gezenleri hiç uyandırmamak, varolan ekonomik iktidarı kurumsallaştırmak amacıyla, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşların gerçekleştirilmesini oybirliği ile onayladılar. Birleşmiş Milletlerin açılış oturumuna katılan ABD delegasyondan 47 kişi, bu konseyin üyesi idiler. Bunlardan başlıcaları şunlardı:

-Edward R. Stettinius (Morgan) Bank yöneticisi ve Dışişleri Bakanı)
-Nelson Rockefeller (Latin Amerika sorunlarıyla ilgili Dışişleri Bakanı);
-John Foster Dulles (Cumhuriyetçi Parti'nin Dış politaka sözcüsü);
-John Mac Cloy (Savaş Bakanlığı müsteşarı)

1946 yılında Konseyin Başkanlığını yapan Allen Dulles, Rockefeller'e bağlı bir avukattır ve ileride CIA'nın başına getirilecektir.

Dışişleri Bakanlığı Siyasal Planlama Müdürlüğünde bulunan, daha sonra ABD'nin Moskova Büyükelçiliğine atanan George Kennan da, 1947 yılındaki makale ve demeçleriyle Soğuk Savaşı savunmuştur. "Foreign Affairs" dergisinde çıkan incelemesinde, komünist tehlikesine karşı uygulanması gereken önlemleri açıklamıştır. Bu tür makale ve incelemeler, bir yerde ABD Dışişleri Bakanlığını önemli sorunlar üzerinde uzun uzun düşünmekten alakoyar. Konsey üyelerinin oluşturduğu "Oligarşi", 1945-1976 dömeminde Amerikan aydınları ve Batılı ülke kamuoylarında yerleştirdiği "Kurulu Düzen" sayesinde, azınlığın aldığı kararları kolaylıkla destekleyen ve propagandasını yapan bir grup oluşturmuştur. Bu oligarşi, sadece ekonomik ve finans iktidarına el koymakla yetinmez, üniversiteler ile araştırma merkezlerini de kontrolu altına almak için yoğun çaba gösterir.

1975 yılında, ABD'deki en önemli 191 Eğitim merkezinden 107'si Ford Vakfı, 18'i ise Rockefeller Vakfı tarafından finanse edilmekteydi. Uluslararası İncelemeler Enstitüsüne sahip, en tanınmış 12 üniversitesinden 11'i ancak Ford Vakfı'nın yardımlarıyla gelişmesini sürdürür. Bunlar, Columbia, Harvard, Chicago, Berkeley, UCLA, Cornell, Indiana, Massachusetts Institute of Technology, Michigan State University, Stanford ve Wisconsin'dir. Bu eğitim kuruluşlarında bulunan 95 araştırma merkezinden 85 adedi Ford, 5 adedi Carnegie Vakfı tarafından finanse edilir.

Üniversiteler aracılığı ile aydınlar, askerler ve iş çevreleri arasında bir köprü kurulur.

Rockefeller Vakfı, 1945 yılında, Columbia Üniversitesinde ilk Rusça Araştırmalar Enstitüsünü kurmuş ve finanse etmiştir. Harp Okuluna ve Üniversitenin Deniz Savaşları Merkezine bağlı olarak kurulan bu enstitünün yöneticiliğinde bulunan Schyler Vallace, birkaç yıl sonra Ford Vakfı'nın yöneticileri arasına karışmıştır. Enstitünün kurucuları arasında yer alan Geroid Robinson, CIA'dan önceki OSS Örgütünün Sovyet

masasında, "Araştırma ve inceleme" bölümü yöneticiliği yapmıştır. Rockefeller Vakfı Sosyal Bilimler Direktörü Joseph Wilits, Enstitünün kurulması için 1 milyon 250 bin dolarlık bağışta bulunmuştur. Enstitünün kurucuları arasında geçen Wilits, Robinson ve Schyler Wallace, Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin birer üyesidirler. İlerde yabancı ülkelerle olan ilişkileri teknik, idari yönden yürütecek kamu görevlilerini yetiştirmek amacıyla kurulan enstitü öğrencilerinin, 1960 yılında yayınladıkları bir broşürde, mezuniyetten sonra çalışabilecekleri yerler şöyle sıralanır: (Öncelik sırasına göre)

1- CIA, Dışişleri Bakanlığı, AID (Uluslararası Kalkınma Ajansı), Amerikan Enformasyon Ajansı, Ulusal Güvenlik Ajansı;

2- Chase Manhattan Bank, First National City Bank, Mobil, Standard Oil of New Jersey;

3- Birleşmiş Milletler ve öteki uluslararası kuruluşlar;

1968 yılında, enstitünün müdürü Andrew Cordier tarafından yapılan açıklamaya göre, diploma alan öğrencilerin % 40'ı hükümete bağlı kurumlarda, % 30'u Büyük Bankalar ile uluslararası sorunların ele alındığı organlarda çalışmaktadır. Müdür Cordier de, Dışişleri Bakanlığı ile Ford Vakfı'nın danışmanlarındandır.

Rus Enstitüsünün kuruluşu sırasında görev yapan beş yöneticiden dördü, hem Dışişleri Bakanlığı, hem OSS (eski CIA), hem de Uluslararası İlişkiler Konseyi ile bağlantılıdır. Rockefeller Vakfı 1947 yılında, bu enstitünün öğrencilerine burs olarak 75 bin dolar, Carnegie Vakfı da 1947-1953 yılları arasında hem Columbia Üniversitesi öğrencilerine, hem de enstitü öğrencilerine 140 adet araştırma ödülü koyar.

Columbia Üniversitesi Rus Enstitüsüne Robinson'dan sonra direktör olan Philip Mosely, Slav Araştırmaları Karma Komitesi Başkanı olup ayrıca, Vakıflar ve CIA tarafından finanse edilen Social Sciences Research Council'in Dünya Araştırmaları Komitesinin sorumlusudur.

Harvard Üniversitesine bağlı olarak da bir Rus Enstitüsünün kurulması daha 1947'lerde düşünülmüş, girişim OSS'nin (CIA'nın selefi) eski personeli, geleceğin Sağlık Bakanı ve Carnegie Corporation'un Başkanı John Gardner 'den gelmiştir. Gardner aslında, Wall Street'in en önemli avukatlarından, Robert Lovett, John Mac Cloy ve Douglos Dillon gibi bankerler kadar ünlü olan Deverdeaux Josephs'in önerisine ortak olmuştur. Josephs, New York Life Insurance Company, Rockefeller Center, American Smelting and Refining Co. gibi Amerikan finans

çevrelerinin hayati merkezlerinden birçoğunu yönetir durumdadır. 1947 yılında Harvard Üniversitesi yöneticeleriyle Gardner arasında, Üniversite bünyesinde kurulacak enstitü üzerinde görüşmeler yapılmış ve Enstitü Başkanlığına Harvard Profesörlerinden, eski OSS üyesi Clyde Kluckolhm getirilmiştir.

Enstitünün finansmanını beş yıl süreyle 750 bin dolarlık yardımda bulunacak Carnegie Corporation üstlenecektir. 1953 yılında Ford Vakfı da entitünün giderlerine katıldığını bildirir. Enstitü 1949 yılında "Refugee Interview Project" adı altında, SSCB'deki sosyal sistemin incelemesini kapsayan geniş bir inceleme kampanyası açmıştır. Veriler, ABD'ye sığınan çok sayıdaki Sovyet yurttaşının yapılmış geniş sorgularına dayandırılmaktadır Projenin finansmanı, ABD Hava Kuvvetleri İnsancıl Kaynaklar Araştırma Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgi ve sonuçlar, Pentagon CIA ve anti-komünist propaganda örgütlerine gönderilmektedir. Bu proje nedeniyle, Deniz, Kara ve Hava Kuvvetlerinden, Harp Akademilerinden, sanayii kuruluşlarından gelen profesör ya da uzmanlar Rus Merkezinde, birlikte çalışma olanağı buldular.

Harvard Üniversitesi, 1950-1960 yılları arasında, ABD'deki anti-komünist ideolojinin sözcülerinin yetiştirildiği bir merkezdir. Bu aşılama kampanyasının en güzel filizlerinden biri de Henry Kissinger olmuştur. Kissinger 1954 yılından başlayarak, Harvard Üniversitesindeki Uluslararası Seminerleri yönetir. CIA tarafından finanse edilen bu seminerlere her yaz çok değişik ve ilginç kişilerin, örneğin Fransız Raymond Aron, İngiliz Bertrand Russel, İsveçli Olaf Palme ile Türkiye'nin sosyal demokrat lideri Bülent ECEVİT'in katıldığı görülür.

1956 yılında, Rockefeller Borthers Vakfı'nın özel Araştırma ve İncelemelerini koordine eden Kissinger, daha sonra Nelson Rockefeller'in Dış Politika konularındaki danışmanı olur. Görevi patronunun görüşlerini sabit fikirlilere bıkmadan usanmadan anlatmak, bir salom yarışçısı gibi engellerin arasından, onları devirmeden geçebilmektir.

Her zaman haberalma konularına kişisel bir ilgi duyan Nelson Rockefeller, Başkan Ford tarafından CIA'nın faaliyetlerini araştırmakla görevlendirilen Komisyonun başına getirilir. Böylece, kaybolan cesedi bulma işi, bizzat katilin kendisine verilmiştir. Çünkü, birçok ülkede Rockefeller Ailesine ait çıkarların, CIA Haberalma şebekeleri ile iç içe olduğu görülür.

Nelson, değişik yönetimlerde her zaman haberalma örgütlerine karşı azalmayan bir ilgi duyar. Bu nedenle, Başkan Nixon döneminde Foreign Intelligence Advisory Board'da görev alarak , CIA'nın ve Ulusal Güvenlik Ajansının değişik faaliyetlerini soruşturma çalışmalarına doğrudan katılır. Bu sorunların ele alınması sırasında kendisine yardımcı ve kurmay heyetinden sorumlu olan Nancy Maginnes, 1973 yılında Kissinger'in ikinci karısı olacaktır.

Rockefeller 1955 yıllarında, askeri bütçenin artırılmasını, taktik nükleer savaşın daha değişik biçimlerde gerçekleştirilmesini, sivil savunma programına ağırlık verilmesini istemektedir. Kissinger 1957 yılında "Nuclear Veapons and Foreign Policy" adındaki kitabını yayımlayacak ve komünistlere karşı tutumun sertleştirilmesini, taktik nükleer silahların kullanılmasını önerecektir. Bir zamanlar Eisenhover'in Başkan yardımcılığında bulunmuş Nixon ile anti-komünizm yarışına çıkan Kissinger, daha sonra salt ahlaki çıkarlar için barış stratejisinin benimsenmesini olumlu karşılayacaktır. Kissinger'in yayımlanan yapıtındaki fikirlerin oluşmasında, kuşkusuz, CIA'nın eski bir şefi, Pentagon'un iki eski sorumlusu, Washington'daki Carnegie Kurumunun Başkanı, Mac George Bundy, William A.M.Burden, Lockheed'in direktörü, Manufacturers Hanover Turst Co'nun, Davit Rockefeller'in oluşturduğu Uluslararası İlişkiler Konseyinin büyük etkisi vardır. Kissinger, bu gelişmeleri izleyen birkaç ay sonra Pentagon'a danışman olarak alınacaktır.

Kissinger, 1961 yılında Amerika'nın Vietnam'a müdahalesini sevinçle karşılamıştır. 1968 yılındaki Başkanlık seçimlerinde, tüm gücüyle Cumhuriyetçilerin yanında, Nelson Rockefeller'e Başkanlık yolunun açılması için çalışır. Bu amaçla, Eisenhover'in eski yardımcısı Nixon için, Başkan olacak yetenek ve niteliklerden yoksun bir kişi deyimini kullanmaktan kaçınmaz. Seçimlerde karnaval eğlenceleri mutlu sonla bitmez, Rockefeller, Nixon'a yenilir. Kissinger'in kendisi için çok çalıştığını bilen Nelson Rockefeller'in yardımıyla, Kissinger ABD politik yaşamındaki hayasızlığın zirvesine çıkarak, Başkan Nixon'un Dış Politika konularında danışmanlığını kabul eder.

ABD'deki Vakıfların gücüne karşı çıkanların, kısa sürede susturulduklarını anlatabilmek için bazı örnekler vermek gerekiyor. Bunlardan biri, Michigan Devlet Üniversitesi ile CIA'nın, Vietnam (Güney)'da işbirliği yaptıklarını ilk kez ortaya koyan, Stanley

K.Sheinbaum'un 1966 yılında Michigan Üniversitesindeki görevlerinden istifaya zorlanmasıdır. Başka bir örnek, Stanford Üniversitesindeki en eski Latin-Amerika Enstitülerinden birini yöneten ve 1948'den beri "Hispano-American Report" dergisini yayımlayan büyük sermayenin Latin Amerika'da uyguladığı politikayı eleştiren Ronald Hilton'un görevlerinden uzaklaştırılmasıdır. Stanford Üniversitesinin finans kaynaklarından David Packard, 1960 yılında, Üniversite'nin Hilton tarafından yayımlanan dergiyi kontrol etmesini ister. Bunu izleyen birkaç ay sonra, Ford Vakfı'nın mali yardımıyla, 42 milyon dolar masrafla, Hilton'un entitüsüne rakip yeni bir İspanyolca Araştırmalar Komitesi kurulur. Bu yeni merkezin başına, Nelson Rockefeller'in Latin Amerika sorunlarındaki danışmanı ve Ford Vakfı'nın denizaşırı faaliyetler bürosu müdürü Dean Carl Spaeth getirilir. Korkunç baskılar altında bunalan Hilton, nihayet 1963 yılında görevinden ve dergisinden istifa ederek ayrılır. Hilton'un istifasından hemen sonra, Ford Vakfı, salt Latin Amerika sorunlarının araştırılması için Stanford Üniversitesine 550 bin dolarlık bağışta bulunur.

Bu konuda bir başka ilginç olay, Hoover Savaş, Devrim ve Barış Enstitüsünün bizzat kurucusu ve hamisi tarafından 1960 yılında bambaşka bir yöne itilmesidir. Bu enstitünün liberal direktörü 1960'da istifa etmiş ve yerine, Pentagon'un eski uzmanlarından, ABD Ticaret Odası ve İşadamları Derneğinin aşırı sağcı fikirleriyle tanınan temsilcisi, tutucu ekonomist Wesley Glem Campbell atanmıştır. O güne değin, politika yapmadan yoğun bir arşiv çalışması gerçekleştiren enstitünün bundan böyle "Karl Marks'ın doktrinlerinin, komünizmin, sosyalizmin, materyalist ekonominin ve tanrısızlığın kötü yanlarını, Amerikan sisteminin değerli ve geçerli bir sistem olduğunu vurgulayan araştırmaları, yayımları arşivleyeceği" bildirilir. Campbell, bu amacını gerçekleştirmek üzere, kendisi gibi geriye dönük fikirlere sahip kişilerden bir kurmay heyeti oluşturur. Kendisine yardımcı olarak, FBI Örgütünü 40 yıl süreyle yönetmiş, antikomünist Edgard Hoover'i alır. Kaliforniya Valisi Ronald Reagan, Campbell için "Kaliforniya Üniversite'sinin taçsız imparatoru" der

Packard, Standart Oil, Gulf Oil, Union, Carbide ve Lockheed gibi finansman kaynakları, Hoover Enstitüsünün sağa doğru kayışından memnunluk duyarlar ve bunu doğrulamak amacıyla yaptıkları bağışların düzeyini artırırlar. Campbell'in göreve atanmasından sonraki bir yıl

içersinde, enstitünün yıllık bütçesi 400 bin dolardan 2 milyon doların üstüne çıkar. Hoover Enstitüsünden diploma alan uzmanların büyük bir çoğunluğu, dış politika konularıyla askeri girişimlerin koordine edildiği Savunma Bakanlığı Uluslararası Güvenlik Sorunları Bölümüne atanırlar. Genç öğrencilerken her birinin kafasında bir Biafra isyanı yatan, şimdi o günlerin tam tersine, detant politikasını uygulamak zorunda bırakılan bu uzmanların kafalarını değiştirmek için tank kullanmak gerekmez. Bu genç kafaların içinde yatan ve genel helaların duvarlarını kaplayan sloganların silinebilmesi için en etkili yöntem, içi saman dolu bu bebeklerin fizyolojik gereksinmelerini karşılamaktır. Çevremizi saran bu mankenlerin kendilerine gelebilmeleri için erotik seks duygularının söndürülmesi zorunluluktur. Bu modellerin en ünlülerinden Herbert Marcuse, Almanya'dan ABD'ye ihraç edildiğinden bu yana, "herhangi bir yapıtı ciddi gösterebilmek için onun en az Hegel'inki kadar ağır ve okunamaz olduğunu göstermek gerekir" der.

İhtilalci düşüncelere sahip bu Üniversite öğretim üyesi, Amerikan işçi sınıfının isyana kalkışma yeteneklerini incelerken, Batı dünyasının en soyut ve bulanık düşünen, kararsız aydınlarına hitap eder. "Tek Boyutlu insan" adlı yapıtında, kapitalist sisteme karşı, kapitalist kültüre karşı duyduğu nefreti inceler ve bu sistemin ortadan kaldırılmasını önerir. Aslında, bu yapıtın tümü Rockefeller Vakfı tarafından finanse edilmiştir.

Uluslararası Dil Çalışmaları alanında ün yapmış Noam Cohmsky, Vietnam Savaşına hiç beklemeden dalar. Yıllar boyunca soruşturmalar yapar, yapıtlar yazar, konferanslar düzenler. Amacı, ABD'nin sahip olduğu "Faşist" eğilimleri gözler önüne sermektir. Vietnam'a atılan Napalm bombalarının getirdiği sonuçları, yeni tıp öğrencisinin morgda ilk gördüğü cesedi parçaladığı gibi, hırsla anlatır. Ama, Pentagona malzeme ve uzman hazırlayan M.I.T. Üniversitesindeki görevinden istifa etmeyi, ABD Hava Kuvvetleriyle olan ilişkilerini kesmeyi bir an olsun aklından geçirmez. Çünkü, MIT ile Hava Kuvvetleri kendisini finanse ederler.

ABD Devletini ve "Kapitalist Sistemi" aptalçasına soyut ve kuramsal incelemelere dayanarak yermek, bu solmuş engellerin arkasına gizlenmiş gerçek iktidarları daha da güçlendirmekten başka işe yaramaz.

İktidardaki yerüstü güçlerin, muhasebe kayıtlarına hükmettikleri kadar, kiliselere de hükmettiklerini görüyoruz. Nitekim, ABD kiliselerine muazzam bağışlarda bulunan James B.Duke, John Rockefeller'i örnek alarak kurduğu Vakıf sayesinde bugün net aktifler toplamı 600 milyon

doları geçen ve dünyanın en önemli 4.ncü hayır kuruluşu olan Duke Endowment'in sahibidir. Bir yandan Kuzey Carolina'daki tütün tarlalarını işletir, öte yandan kiliselere bağışlarda bulunarak, kötü ruhların bu topraklara girmesini önler! Bu sayede, bir Arnavutluk kadar dış dünyadan habersiz Kuzey Carolina'da tek sendika kurulamamıştır. Büyük sermayenin hizmetindeki rahipler, bu bölge halkına sosyo-ekonomik gerçekler yerine, ruhların birleşmesini anlatmayı yeğlerler. Buna karşılık Duke Endowment Vakfı'nın kurucusu, din bilgisi yanı sıra modern işletmecilik eğitimi de gördüğü için, çağdaş finans kurallarını bilir ve bu sayede Morgan Bank Yürütme Kurulu üyeliğine, General Motors direktörlüğüne getirilir.

Exxon Şirketinin net yıllık gelirinin üçte ikisinin ABD dışındaki 52 ülkede gerçekleştirilen yatırımlardan sağlanması, Rockefeller Vakfı'nın bağış ve yardımlarını bu ülkelere yöneltmesinin nedenidir. Exxon şirketinin petrol kuyularını açtığı, boru hatlarını döşediği topraklara, Rockefeller Vakfı tarafından gökten para yağdırılır. Nitekim, Afrika kıtasının en büyük petrol üreticisi durumundaki Nijerya'ya 1966 yılında Rockefeller Vakfı tarafından yapılan bağış toplamı 1 milyon doları aşar. Oysa, ABD'nin Kentucky eyaletine Rockefeller tarafından sadece 1000 dolar hibe edilmiştir.

Aynı şekilde, ABD'nin Güney Carolina, Wyoming, Maine ve Delaware gibi eyaletlerine tek bir kuruş bağışta bulunmayan Rockefeller Vakfı, salt ekonomik çıkarlar nedeniyle Kolombiya ülkesine 2 milyon dolar bağışlar.

ABD hükümetlerinin dış yardım politikaları da bu Vakıfların bünyesinde oluşur, hükümet ve Vakıf çıkarları birbiriyle kaynaşır. Son 13 yıl içersinde, Rockefeller Vakfı'na bağlı üç yardım derneğine, A.I.D. Örgütünden 18 milyon dolar transfer edilmiştir.

Ford Vakfı, 1973 yılında, ABD Topraklarında 850 kişi, yabancı ülkelerde ise 920 kişi istihdam etmiştir; 1975 yılında, Vakfın en çok bağış yaptığı ülkelerden, Hindistan, Endonezya ve Brezilya halkı, Vakıf yardımları sayesinde, ülkelerindeki rejimleri güler yüzle karşılarlar. Bunun üzerine Pencap'ta iki kır hastahanesi, Singapur'da bir kısırlaştırma merkezi inşa edilir.

Aslında Vakıflar, bağlantısız ülke halklarının acılarını dindirmek yerine bu ülke yöneticilerinin vicdanen rahat olmaları için çalışırlar. Bağlantısızların yöneticileri fikren ve kalben, kendi ülkelerinde

gecekondularda yaşayan halktan çok, New York'lu ya da Parisli burjuvalara benzerler.

Bu Vakıflara, gerçekten insancıl duygularla katılan kişilerin bulunması, bu yardım merkezlerinin her şeyden önce "Yer üstü güçlerin" ekonomik egemenliklerini sürdürmeleri için kurulmuş tekerlikli arabalar olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

2- ABD' deki Askeri Araştırma Merkezleri

Siyasal İncelemeler Enstitüsü'nün 1968 yılında kurulmasıyla, Amerikan yeni solu güç kazandı. Merkezi Washington olan Enstitü, sadece çeşitli düşüncelerin tartışıldığı bir forum olmakla kalmayıp, aktif politikayı da etkileyebiliyordu. Enstitü Direktörlüğünü yürüten yazar Marcus Raskin, ayrıca yeni bir partinin kuruluş hazırlıklarını yapmakla görevlendirdiği komiteyi de yönetiyordu. Enstitü 1968 yılı Başkanlık seçimlerinde Vietnam Savaşına karşı çıkan zenci komedyen Dick Gregory'nin adaylığını destekledi. Enstitü direktörü Raskin, askere gitmeyi ve üniforma giymeyi reddeden Çocuk Doktoru Benjamin Spock ile birlikte hareket etmekle suçlandı. Enstitünün yöneticilerinden Richard Kauffman, Amerika'nın gerçeklerini şaşılacak şekilde karşısına alarak, 1969 yılında Kongre'ye gönderdiği bir raporunda, askeri silah sanayilerini devletleştirmeyi önerdi.

Washington'un geniş caddelerinde sürdürülen bu sol eylemler, geniş salon toplantılarına da konu ediliyordu. Ne var ki arkalarındaki finans kaynakları Ford, Samuel Rabin ve Milbank Vakıflarından başkası değildi.

Sadece kendi akıllarına aşık sol eğilimli kişilerin sömürüldüğü merkezlerden biri de, Ford Vakfı tarafından kurulan ve finanse edilen, Demokratik kuruluşları İnceleme Merkezidir. Pasifik Kıyılarında, her türlü hülya kurmaya elverişli bu merkezde, üretime yabancılaştırılan işçi sınıflarının ve çalışanların geleceğine ilişkin , gerçek bir fikir cimnastiği yapılıyordu. 1970 yılında, Ford Vakfı'nın yanı sıra Merkezin bir bölüm giderlerini karşılayan Albert- Parvin Vakfı, kendi yöneticilerinden birini , Justice Douglas'ı , Merkez Yürütme Kurulu başkanlığına getirdi. Parvin ve

Douglas aracılığı ile Mafia ve Lansky'nin de Merkezle olan bağlantısı gerçekleşmiş oldu.

Çok ilginç bir yaşam çizgisine sahip olan Albert Parvin , 1946'da Las Vegas'ta açılan Flamingo Gazino ve Otelinin sahibidir. Bu gazinonun sahipleri büyük bir rastlantıyla, çok kısa ömürlüdür. Mal sahipleri listesinin başında gelen büyük mülk sahibi Bugsy Siegel, Mafia ile ilişki kurduktan sonra 1953 yılında cinayete kurban gitmişti. Siegel'in halefi Gus Greenbaum da benzer şekilde 1955 de yaşamını yitirecekti. O tarihten sonra gazinonun yeni sahibi olarak karşımıza çıkan Albert Parvin, her nasılsa hayatta kalmayı başarır ve 12 mayıs 1960 günü Meyer Lansky ile gazino ve tesislerinin satışında 200 bin dolar karşılığında aracılık yapma hususunda anlaşır. Parvin, satıştan sonra eline geçen paranın 10 milyon 500 bin dolarını, Lansky ve iş ortağı Ed Levinson'un önerilerine uyarak, birkaç hafta önce kendi adına kurmuş olduğu Vakıf hesabına yatırır. Böylece, Amerika'daki öbür büyük şirketler gibi, Cinayet Sendikası da vergi muafiyeti bulunan kendi Vakfına kavuşmuş oldu. 1954 yılından bu yana ABD Adalet Bakanlığının yayınladığı planlı cinayet sanıklarının başında gelen Parvin, 1961'de Vakfın başına William J.Douglas adındaki avukatı getirdi. Vakfın öteki yönetim kurulu üyeleri ise şunlardı:

-Robert Hutchin, (Ford Vakfının eski başkanı),

-Robert Gooheen (Princeton Üniversitesi Rektörü)

-William Campbell (Chicago Bölge yargıcı),

-Henry Ashmore (İlerici gazeteci, Demokratik Kuruluşları İnceleme Merkezinin yöneticisi).

Vakfın avukatlığını yapan Bayan Carolyn Agger, Arnold and Peter avukatlık bürosunda çalışıyordu. Kocası Abe Fortas, daha sonra Yüksek Mahkeme yargıçlığına atanacak, çeşitli finans yolsuzluklarına adı karıştığı için 1969 yılında bu görevinden istifa edecektir.

Lansky'nin dostu, Lyndon Johnson'un güvenilir adamı Bobby Baker, 1962 yılı Aralığında, Dominik Cumhuriyeti Başkanlık seçimlerine adaylığını koyan liberal eğilimli lider Juan Bosch ile New York'ta buluştu. Parvin Vakfı, 1963 ocağında, Latin Amerika'ya yönelik tüm girişimlerini Dominik Cumhuriyeti üzerinde yoğunlaştırmayı kararlaştırmıştı. Vakıf Başkanı Justice Douglas, Juan Bosch'u çevresine yakın bir dostu olarak tanıştırdı. Bobby Baker ile Ed Levinson, daha önceden Santa- Domingo kentine giderek yerleşen Lansky ile buluşmak üzere 2

Şubat günü uçakla Miami'den Dominik Cumhuriyetine hareket ettiler. Küba'da Batista'nın başına gelenler, Dominik Cumhuriyetinde diktatör Trujillo'nun kanlı ve feci sonu, Lansky'yi bu kez, ihtiyatlı bir reform uygulayacak kişiyi bulmak zorunda bırakmıştı. Bosch, Mafia'nın himayesi altına girdikten sonra, Parvin Vakfı, liberal adayın seçim kampanyasını tüm gücüyle desteklemeye başladı. Seçim kampanyasının en kızıştığı anda, 27 Şubat 1963 günü, ABD Hava Kuvvetlerine ait bir uçakla Santo-Domingo'ya inen ABD resmi heyetinde, Başkan yardımcısı Lyndon Johnson, Hubert Humphrey, iki müşteşar yardımcısı, Bay ve Bayan Jack Valenti, Bayan Elisabeth Carpenter, Bobby Baker ve Ed Levinson yer alıyorlardı. Juan Bosch'un Başkanlığa seçilmesinden birkaç hafta sonra, Parvin Vakfı, Dominik Cumhuriyetindeki okullarda kullanılacak televizyon projesini finanse etmeyi önerdi. Aynı tarihlerde, Vakıf'tan izinli olarak ayrılan Justice Douglas, yeni bir Anayasanın hazırlanması için Başkan Bosch'un danışmanlığına getirilmişti.

Bosch'un zayıf karakterli olduğunu bilen Mafia, bundan sonuna değin yararlanmasını bildi ve adadaki yatırımlarını korumak için Başkan'ın nüfuzunu kullandı. 1963 yılı ilkbaharında bir aile toplantısı nedeniyle tüm Mafia şefleri, Angelo Bruno, John Simone, Joseph Sicarelli, Eugene Pozo, Santos Trafficante Jr, Louis Levinson (Ed Levinson'un "uykucu" lâkabıyla bilenen kardeşi), Leslie E.Kruse, Killer Kane ve Chicago Mafiasının patronu Sam Giancana, Santo-Domingo'da toplandılar. Uzun süren görüşmelerden sonra, Lansky'nin işbirlikçisi, Bobby Baker'in ortağı eski Nevada Vali yardımcısı Clifford Jones'u 26 Ağustosta kabul eden Başkan Juan Bosch, selefi Trujilla tarafından "Cosa Nostra Şebekesine" verilmiş tüm kumar imtiyazlarını ve lisanslarının geçerli olduğunu onayladığını bildirdi.

Parvin Dorhman Company, uluslararası spekülatör Bernie Cornfield'e ait Cenevre'deki F.O.F.Proprietary Fund Ltd. ile ortaklaşa olarak, Las Vegas'taki Aladin, Fremont ve Stardust gazino-otellerini satın aldı. F.O.F. Proprietary Fund Ltd, Demokratik Kuruluşları İnceleme Merkeziyle de yakından ilgilendiğini hissettirmekteydi.

Kendini aydın ve günün sorunlarına karşı sorumlu gösteren Avrupa Solu'nun Amerika'da cereyan eden olaylara karşı nankör davranması, gerçekleri bilmezlikten gelerek salt kendi görüş ve ideolojik çerçevesinin doğruluğunu kanıtlamak için analizlerini sonuna değin sürdürmemesi, temelde büyük bir hataya neden olmakta, komünist olmayan solun

meydanı her türlü totaliter düşünceye boş bırakmasına yol açmaktadır.

Bir yanda, Vietnam halkının haklı ve kahramanlık simgesi savaşını çok fazla alkışlayan, öte yanda "Amerikan emperyalizmini" değnekle sopalayan Avrupa Solu, zaman gelir, Asya'daki bu savaşı tüm gücüyle besleyen asker-sanayici işbirliğinin can damarı olan Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.)'nin çalışma yöntemlerine hayranlık duyduğunu belirtir. Oysa, değnekle sopalanması gereken düğüm noktası, silahlanma sanayiini kontrol eden çokuluslu şirketlerle, araştırma ve vakıf merkezlerinin uzlaşma noktası MIT'dir. Savunma Bakanlığının bir yan kuruluşu gibi çalışan MIT'de görevli ilerici kafalar, bilgisayarların da yardımlarıyla, çeşitli ülkelerdeki deneme ve gelişmeleri değerlendirirler.

M.I.T.'nin faaliyetlerini daha ciddi düzeyde değerlendiren kuruluşun sözcüsü Edward Hanify, özetle şöyle demektedir:

"Hükümetimizin Ulusal Savunmamız için vazgeçilmez gördüğü araştırma konularını ele almak yönünden, kuruluşumuz, benzer bilimsel araştırma örgütleri arasında ilk sırayı alır. Kuruluşumuz, varlığımızın sürekliliğini sağlamak için oluşturulmuş bilimsel cephane deposudur."

ABD silah sinayiinin önde gelen 75 şirketinden 19'unun M.I.T. Yürütme kurulunda temsilcileri bulunur. Bu kurula kısaca MIT Corporation denir. Silah sanayiinin çıkarı için çalışan en ünlü uzmanlar topluluğu, kuşkusuz Rand Corporation'dur. Bu kurum, 1946 yılında faaliyete geçmiş ve Ford Vakfı tarafından finanse edilmiştir. Pasifik Okyanusuna karşı, Santa Monica kentindeki lüks binalarında 600'ü profesyonel araştırmacı olmak üzere 1100 uzman çalışır. ABD Hava Kuvvetleri ile Kurum arasında bağıtlanan sözleşmelerin tutarı, yıllık bütçenin 2/3 sini oluşturur. Sözleşme konuları arasında, roketlerin itiş sistemleri, uzay istasyonlarının yörüngelerine oturtulması ve balistik füzelerin mükemmelleştirilmesi, başta gelir. Son olarak, Rand Corporation'a başvuran çeşitli askeri kuruluşlar, "Yabancı ülkelere yardım", "gerillalara karşı savaş" gibi konularda ciddi raporlar sipariş etmişlerdir. Rand Corporation'ın hazırladığı son raporlar arasında ise, şunlar sayılabilir:

"Vietkong: harekete geçirilme ve moral konuları".

-"Gerilla sistemlerinin ve sınırlı savaşların desteklenmesi".

"Hindistan'daki ekonomik büyüme politikaları."

MIT Yönetim Kurulu Başkanı David Shepard, daha önce Rockefeller Ailesine ait Standard Oil of New Jersey'nin Başkan Yardımcılığını

yapmaktaydı. MIT Yönetim kurulunda yer alan kişiler ise şunlardı:

Michael Ference (Ford Motors Başkan Yardımcısı).

-William Hewlett (Savunma Bakanlığı eski müsteşarı David Packard'ın ortağı).

Philip Mosely (Colombia Üniversitesi Avrupa Enstitüsü Müdürü).

Lauris Norstadt (eski Nato Komutanı, Owens-Corning Fiberglas Corporation'un Başkan ve genel müdürü).

James Perkins (Cornell Üniversitesi Rektörü).

Don Price (Harward ve Rockefeller Vakıfları eski Başkanı).

MIT bünyesinde, 1950 yazı başlarında açılan Uluslararası İncelemeler Merkezi, aslında Harvard Üniversitesindeki Rus Enstitüsünün bir devamıydı. Amaç, "Demir Perde gerisine sızdırılacak fikirler ve sızdırma teknikleri" hakkında askeri makamlara gerekli bilgileri sağlamaktı. Kuruculuğu için Pr. Walt Rostow'un görevlendirildiği merkezin finansmanı CIA, Carnegi ve Rockefeller Vakıflarına aitti. Daha önce, gizli haberalma servislerinin sorumluluğunu üzerine alan Rostow, Başkan Kennedy ve Johnson yönetimleri sırasında Dışişleri Bakanlığı Siyasal Planlama Dairesini yönetti ve 1965 yılında, Mac George Bundy'den boşalan Başkanlık Dış Politika Danışmanlığına atandı. Amerikan bürokrasisinde ve üniversitelerinde belirli bir ağırlığı olan Rostow, ekonomist olarak, tek bir üçüncü dünya ülkesine ayak basmadan, o ülkeler için geçerli bir kalkınma kuramı geliştirmişti. Rostow'un kurduğu merkezin yönetim kurulu üyeleri arasında ise şu kişiler yer alıyordu:

Allen Dulles (CIA Başkanı).

Charles Bolhen (Dışişleri Bakanlığı görevlisi, daha sonra Moskova ve Paris Büyükelçiliklerine atanacaktır).

- Philip Mosely (Columbia Üniversitesi Rus Enstitüsü Müdürü).

Leslie O. Steven (emekli koramiral).

Uluslararası İncelemeler Merkezinin ilk direktörü Max Milikan, 1952 yılında bu görevinden istifa ederek, CIA Başkan yardımcılığına atanacaktı.

M.I.T. bünyesinde kurulan bir başka laboratuvara Lincoln adı verildi. 1951 yılında faaliyete geçen bu laboratuvar, aslında ABD Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerinin isteği üzerine gerçekleştirildi. Tamamen elektronik dalda çalışan laboratuvar, halen ABD'de kullanılan üç füzesavar alarm ve savunma sistemini geliştirdi. Bunlar sırasıyla, S.A.G.E. Sistemi, D.E.W. Sistemi ve B.M.E.W.S. Sistemiydi. 1968 yılında Hava Kuvvetlerinin

ödediği 66 milyon dolar, MIT'nin savunma sözleşmelerinden sağladığı bütçenin 2/3 sini oluşturuyordu. Pentagone'un Geliştirilmiş Araştırma Projeleri Bölümü tarafından finanse edilen Lincoln Laboratuvarı, PRESS Projesini gerçekleştirdi. Pasifiklerde bir mercan adası olan Kivajaleim'e yerleşen, araştırmacıları, ABD'nin Kıtalararası Balistik Füzelerinin düşman semalarına sızma olanaklarını genişletecek çalışmalar yaptılar.

MIT'in bir bölümü olarak çalışan araç-gereç laboratuvarında, 1969 yılına değin, 1100 bilim adamı ve teknisyen çalışmakta idi. Yılda 30 milyon dolarlık bütçesi olan laboratuvar, Savunma Bakanlığının siparişleri üzerinde çalışırdı. Uçaklar için otomatik kontrol donatımı, uzay uyduları, nükleer denizaltı donanımları ve balistik füzeler konularında da çalışan laboratuvar, son yıllarda, denizaltılardan atılan Polaris ve Poseidon füzelerinin yönlendirilme sistemlerini geliştiriyordu. 1970 yılında patlak veren karşıt öğrenci gösterileri sonunda, araç-gereç laboratuvarının adı Charles Stark Draper Laboratory'ye çevrildi, şirket statüsü verilerek kuramsal olarak MIT'den ayrıldı. Oysa, bu sadece hukuk alanındaydı. MIT Enstitüsü ile laboratuvar arasında yılda 60 milyon doları aşan sözleşmeler ile koyu bir işbirliği hep yürürlükte kaldı.

Bu laboratuvarlarda çalışan araştırmacı uzmanların değerleri, Apollo Programı, ABD Hava Kuvvetleri SABRE Sistemi ve Poseidon füzeleriyle daha da yükseldi. Son 15 yıl içersinde, bu laboratuvarlardan ayrılarak kendi adlarına firma kuranlar sayesinde, MIT Enstitüsü binaları çevresinde irili ufaklı 160 işyeri açıldı. Bunlardan bazıları, örneğin Itek Corporation ve Teledyne Inc., birkaç bin personel çalıştıran, yıllık satışları yüzmilyonlarca doları aşan dev işyerleri oldular. Tümüyle askeri nitelikte iş yapan bu firmaların 3/4 ü yine MIT Enstitüsü ile ortaklaşa çalışıyorlardı. Örneğin, Mitre Corporation, Pentagon adına, hava savunma sistemleri üzerinde çalıştı. Başkanı, aynı zamanda MIT'de yönetici olan James Kilian idi.

İşte çıkarları birleşen çevreler, bu nedenle Vietnam savaşı sayesinde bal dolu kovanı birlikte yiyip tükettiler. Silah ve askeri araç-gereç üreten şirketler, Vietnam savaşı nedeniyle her geçen gün daha da gelişen mallarını fazlasıyla sattılar. Askeri güçler ise, kendilerine çok az insan kaybettiren, yenilme olasılığı tanımayan bu teknolojik savaş sayesinde, parlak ve gösterişli madalyaları göğüslerine taktılar. Kutsal inançları, kahramanlık duygularını her zaman ön planda tutan Vietnam halkı ise, her akşam rahat koltuklarında televizyonlarını izleyen Batılılar için birer

figürandan başka şey olamadılar. İnandığı dava uğruna savaşı göze alan Vietnam halkı, Doğu ile yapacakları ticaretin kendilerine büyük kârlar sağlayacağını gören büyük şirketler Çin Hindi'nden ellerini çekmeselerdi, bugün hâlâ aynı savaşı sürdürüyor olacaklardı.

Savaşanlar sayesinde zengin olanlardan David Packard'ın durumu oldukça ilginçti. Başkan Nixon zamanında Savunma Bakanlığı müsteşarlığına dek yükselen Packard, eski bir garajcıydı. 1942 ile 1945 yılları arasında, Amerika'nın savaş gücüne katkıda bulunarak, elektronik gereçler yapımı sayesinde, sanayide bir dev oldu, yıllık satışları 1 milyar doları geçti. Asker-Sanayiici işbirliğini bu nedenle hararetle savunan Packard, Vietnam savaşı sırasında ABD'nin yanı sıra, SSCB ve öteki Doğu ülkeleriyle de sözleşmeler imzalayarak kârını rekor düzeye çıkardı.

Bugün özellikle teknik buluşların büyük önem taşıdığı silah sanayii, kalifiye ve yüksek nitelikli personelin eğitimine büyük önem vermek durumundadır. Bu zorunluluğu çok iyi değerlendiren Packard ve ortağı Hewlett, bu amaçla Stanford Üniversitesinin yönetim kurulu üyesidirler. Bu sayede, elektronik ve fizik dallarında yoğun araştırmalar yapan Stanford Araştırma Enstitüsünün yönetimine ve finansmanına ağırlıklarını koyarlar. Onlara bu ağır görevlerinde, Carnegie Vakfı'nın eski başkanı, bugün ise Rockefeller, Carnegie Vakıfları tarafından finanse edilen Urban Coalition Vakfı Başkanı John Gardner ile dünyanın en büyük Yapı şirketinin patronu Stephen Bechtel yardımcı olurlar. Bechtel Corporation, Vietnam, Tayland, Kamboçya ve Filipinler'deki ABD hava üslerini inşa eden, Ortadoğu ve Alaska'ya dev boru hattı şebekesini yerleştiren firmadır. Başkan Nixon'un eski Maliye Bakanı George Schultz'u da yanına alan Bechtel, bugün girişimlerinin önemli kesimini komünist pazarlara doğru kaydırmaktadır. İşte bu iç yardımsever (!) sayesinde, 22 yıllık geçmişine karşın, Amerika'nın en büyük araştırma merkezlerinden biri olan Stanford Araştırma Enstitüsü, 2000 araştırmacı-uzman çalıştırır, yarısı savunma projeleri olmak üzere, toplam yıllık 60 milyon dolar gelir sağlar.

Askeri Araştırma Merkezi niteliği taşıyan Stanford Araştırma Enstitüsü deniz savaşı, savaşlarda kazanılacak deneyimlere göre taktik geliştirilmesi, stratejik incelemeler, konularında da çalışan grupları bünyesinde toplar. Kısa adıyla SRI, Pentagon ve iş adamları tarafından finanse edilen kimyevi ve bakteriyolojik savaş üzerine ayrıntılı bir çalışma programı da yürütmektedir. Bu savaşta kullanılacak katı ve sıvı

maddelerin kullanılmasını incelemek üzere, enstitüye bağlı birçok uzman-araştırmacı Güney Vietnam ve Tayland'da yoğun çalışmalar yapmışlardır. Öte yandan, Stanford Üniversitesi Elektronik Mühendisliği Bölümüne bağlı olarak Stanford Elektronik Laboratuvarında, düşman radarlarını saptamak, yanıltmak ve yok etmek üzere yeni bir sistem geliştirilmiş ve bu sistem Kuzey vietnam bombardımanı sırasında Amerikan uçakları tarafından kullanılmıştır.

Michigan Devlet Üniversitesi ise, CIA ile işbirliği yaparak, 1961 yılında Güney Vietnam Anayasasının hazırlık çalışmalarına katılmış, Diem rejimine yasal bir görünüş kazandırmak için üniversitenin ün yapmış öğretim üyelerinden yararlanılmıştır. Güney Vietnam polisinin eğitim programlarını da hazırlayan Michigan Üniversitesi, ABD politikasına bu katkılarını, eskiden kümes hayvanları yetiştiren, şimdi üniversitenin rektörü olan John Hanah sayesinde gerçekleştirilmiştir. Kariyerinin başlangıç yılları karanlıkta kalan Hanah, 1949 yılında politikaya atıldıktan sonra, Nelson Rockefeller'in yönetimi altında kurulan komisyona girmiş, Soğuk Savaş sırasında uygulanacak yabancı ülkelere yardım programının 4. maddesini hazırlamıştır. Hanah'ı daha sonra, Michigan Üniversitesini "Dünyanın en büyük eğitim programları ve hizmetleri" merkezi haline getirme kavgası verirken görmekteyiz. Gerçekten de Üniversite, John Hanah'ın adıyla birlikte büyük bir aşama ve ilerleme göstermiş, eski tavuk çiftliği sahibi sırasıyla, Savunma Bakanlığı Yardımcılığı, Chicago Federal Reserve Bank Başkanlığı, Michigan Bell Telephone Şirketi yöneticiliği ve son olarak Washington'daki en önemli üniversite lobisi olan American Council of Education Başkanlığına atanmıştır.

John Hanah'a ilişkin ilginç bir olay da Brezilya'da yaşanmıştır. Hanah'a ait şirketlerden Hanah Mining Company'nin, Brezilya'da sahip olduğu birçok demir cevheri madeni ruhsatı, 1960 yılında Başkan Joao Goulart tarafından millileştirilmiştir. Aradan dört yıl geçmeden, Pentagone'da eğitilen askerler grubu, bu talihsiz başkanı iktidardan düşüreceklerdir.

Aynı günlerde, hemen her yerde varlığını duyuran John Mac Cloy, Rockefeller'e bağlı olarak çalışan Milbank, Tweed and Hardley Avukatlık Bürosu'nun en büyük hissedarı olmak üzere Chase Manhattan Bank'ın yönetiminden ayrıldı. Görevi, Hanah Şirketinin yitirilen haklarını geri almaktı. Hemen dosyaları koltuğunun altına aldı ve Brezilya'da yeni

askeri yönetimin başı General Castelo Branco ile doğrudan görüştü, Yeni Brezilya Başkanı tarafından birçok kez kabul edildi. Brezilyalı muhataplarına kısa ve öz olarak, her türlü Amerikan yardımının öncelikle Hanah'ın haklarının geri verilmesine bağlı olduğunu açıkladı. Bu olay bir yerde, özel nitelikte bir kişinin, ekonomik çıkarlarının avukatı olarak, hükümet düzeyinde böylesine önemli siyasal görüşmeler yapabildiğini gösteren ilginç bir örnekti. Nitekim, Üçüncü Dünya ülkelerinde Hanah'ın adı hızla yayıldı, sonuçta Başkan Nixon tarafından Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID) başkanlığına atandı. Eski başkan David Bell ise Ford Vakfı başkan yardımcılığını üstlendi.

CIA, bugün kafalarındaki ideali arayan, baskıyla fikirlerini değiştirmeyen gençler için, izcilik örgütünün geliştirilmesinden yanadır. Bu tür bir izciliğin kurucusu olabilecek niteliklere sahip John Hanah,benzerleri McNamara, Bundy, Rostow gibi, düzeni protesto ederek, tertemiz ilkelere bağlı kalarak yola çıktı. Amma, iş hayatıyla karşılaşıp özel çıkarların genel çıkarlara üstünlük sağladığını görünce, "al sana sihirli değnek, geç işlerin başına düzelt bu dengesizlikleri" diyenlerin dünyasına katılınca, ekonomik ve mali çıkarlarından başkasını düşünmeyenlerin kanları kendi damarlarına doluşuverdi, kuşaklardan beri değişmeyen bu kanı değiştirme çabaları sonuçsuz kaldı.

Bu iş, 1889 yılında Chicago Üniversitesinin kurulması için 35 milyon dolar bağışlamaya gelen John Rockefeller'in, Amerikan Eğitim Kurumu Başkanı Frederick Gates'a rastladığı gün de böyleydi. Rockefeller Vakfı'nın kurucusu, Gates'a sihirli değneğini uzattığı zaman, şu karşılığı aldı:

"Servetiniz her geçen gün büyük bir hızla büyüyor, yükseklerden yuvarlanan bir çığ gibi devleşiyor. Siz giderek artan bu servetten giderek artan oranda yardım yapmak, bağışlamak zorundasınız. Bağışlamazsanız bu çığın bir gün gelip sizi, çocuklarınızı ve torunlarınızı ezmesini önleyemezsiniz."

Bu sözlerin sahibi Frederick Gates'ın oğlu son yıllarda, ABD'nin Pekin Büyükelçisi oldu, ama yardımseverlerin bağış politikasında hiçbir değişiklik görülmedi.

Edgar Hoover, Amerikan sosyo-politik mimarisinde en sağlam ama en az bilinen yapılardan biridir. Elli yıl süreyle, yerini yitirmeden FBI'yi yönetti, federal polise ahlak düzenini koruyan, İncil'deki geleneksel saygı duygularını sürdüren bir örgüt işlevi kazandırdı. Ordunun sistematik

komünist düşmanı psikolojisi altında, FBI'ya yardımcı olmasını sağladı. Oysa, bilinmeyen yönleriyle, Edgar Hoover'in en yakın dostu Lewis Rosenthiel, yeraltı dünyasıyla ilişkileri olan bir viski kaçakçısı ve dağıtıcısı idi. Hatta, Rosenthiel'e ait Schenley Industries Inc.'nin Massachusetts, Kaliforniya ve Florida'daki şubeleri, yerel polis örgütleriyle aynı binada çalışmak durumunda idiler.

Edgar Hoover ve Rosenthiel ikilisine eklenmesi gereken üçüncü ad, "kızıl avcısı" olarak bilinen, uzun süre Vali McCarthy'nin emrinde çalışan Roy Cohn'du. ABD'deki viski kaçaklığını yöneten Schenley Şirketi ve Roy Cohn bugün Votka-Cola türü işbirliğine yürekten inanmış kişiler olarak, SSCB topraklarında ortaklaşa üretim yapmaktadırlar. Aynı şekilde, Seagram's viski firması da, yeraltı dünyasıyla olan ilişkilerini koparmadan, Sovyetler Birliği'ne yatırım yapmaktadır.

Oysa, 10 Haziran 1965 günü, Philadelfiya'nın uzak bir banliyösünde Hoover tarafından "totaliter" rejimlerin propagandasına karşı alınacak önlemleri hazırlamak amacıyla, yepyeni bir binaya sahip bir vakıf kurulmuştu. Vakfın başkanı durumundaki Louis B.Nichols, 1957 yılına değin Hoover'in FBI'da yardımcılığını yapmıştı. Vakfın yöneticileri, çoğunlukla polis tarafından ele geçirilen ya da 1 dolara Moskova'da satın alınan "zararlı yayınları" incelemek üzere istifliyorlardı. Nichols, Vakıftan sonra Schenley Şirketi başkan yardımcılığına geçti. Bir başka FBI üyesi Donald Parsons, görevinden istifa ederek Parsons Paper Company'ye başkan oldu. Hoover'in sekreteri Deke de Loach, 1970'de polislikten ayrılarak Donald Kendall'ın sahibi olduğu Pepsi-Cola'ya geçti. Böylelikle, eski FBI yetkilileri, sırf demirperde gerisine duydukları merakı tatmin için Doğu ülkelerinde yatırımlara yönelen şirketlerin başına geçtiler!

FBI polislerinden özellikle genç ve hırslı William Simon, Los Angeles FBI Bürosu müdürlüğünden ayrıldıktan sonra Vakfın başkan yardımcılığına geldi ve 1967'den başlayarak iş çevrelerinin basamaklarını hızla tırmandı. New York Plazza 1 numaradaki 8 milyon dolarlık ultra modern büroda çalışan ABD'nin en büyük yatırım ve borsa işlemleri şirketi Salomon Brothers'a girdi. Bu şirketin 1972 yılındaki satım-alım işlemleri toplamı 201 milyara yükseldi.

Salomon Brothers, belediyeler ve federal organların borçlanma işlemlerine baktığı için, Nixon-Mudge-Rose Stern Avukatlık Bürosu'yla Simon'un tanışmaları burada oldu. Simon, Brothers şirketine girmesinin üzerinden üç yıl geçmeden, firmanın yedi kişilik yürütme kuruluna

seçildi. FBI, bürosunda edindiği gizli-saklı bilgileri sayesinde 1972 yılında yıllık gelirini 2 milyon dolara yükseltti. Aynı yıl içinde, Salomon Brothers'ın 17 yöneticisi Nixon'u yeniden seçtirme komitesine toplam 100 bin dolar bağışladılar. Simon'un sadece kendisi 15 bin dolar yardımda bulunarak, siyasal geleceğini garantiye aldı. 1972 Aralığında Başkan Nixon tarafından Maliye Bakanı George Schultz'un yardımcılığına atandı. Schultz, Şili'deki cuntaya danışmanlık yapan Hür Chicago ekonomistleri okulunun lideri durumundaydı. William Simon, Maliye Bakanı yardımcısı olarak, Kippour savaşı ve petrol krizinin gelişmeleri sırasında, petrol tekellerinin yöneticileriyle olan ilişkilerini yoğunlaştırdı ve onların desteği ile OPEC sorumlularının karşısına çıktı. 1974 yılında daha 46 yaşında iken ABD Maliye Bakanı oldu. Eski bakan Schultz ise özel sektörün ünlü adı, dünyanın en büyük yapı şirketi Stephen Bechtel'e döndü, var gücü ile Doğu ülkeleriyle ekonomik ilişkilerin artırılmasını savundu.

Politikacı iken iş adamlığına yönelen ya da iş adamı iken politikacı olan kişilerin tümünün arzuladıkları bir şey vardır: Doğu'ya doğru ekonomik gelişmeyi yöneltmek. Bunun için de politik ve idari kadroların kontrolu gerekir. İşte başkanlık seçimlerinin şaşkınlığını henüz üzerinden atamamış olan Gerald Ford, Maliye Bakanlığına ek olarak Simon'a "Ekonomi Politikası Bürosu"nun yönetmenliğini verdi. New Yorklu iş adamlarının bakanlarla dostane ilişkiler kurdukları 14 üyeli bu büroda yer alanlar arasında Federal Banka Başkanı Arthur Burns, Uluslararası Ekonomi Politikası Konseyi Başkanı William Eberle ile Beyaz Saray ekonomi danışmanları lideri Alan Greenspan başta geliyordu.

Bir zamanların azılı komünizm düşmanı Simon, "Çokuluslu Büyük Sermaye"nin Sibirya'nın uçsuz bucaksız topraklarını, Kazakistan'a açılabilmesi uğruna, görüşlerini değiştirdi ve Kremlin yöneticileriyle sık sık yemeğe çıkmanın yollarını arar oldu.

Votka-Cola işbirliğinin gerçekleşmesine birçok öge yardım etmişti. Ama bunlar arasında Klüplerin, Üniversitelerin ve Vakıfların kurulması, finanse edilmesi, uygulamaya sokulması kadar etkilisi yoktur. Ekonomik iktidarı elinde tutmak isteyen güçler, insan beyninin yansızlaştırılması, ekonomik çıkarlara bağlanması için -bir gecelik kadın fiyatını aşmaması koşuluyla- hiçbir özveriden kaçınmadılar. Salomon Brothers, bu nedenle, Simon'un aracılığı ile finansman kuruluşlarına ilişkin bir araştırma ve inceleme merkezinin kurulması için New York Üniversitesine 3 milyon

dolar bağışta bulundu.

Warner Lambert Pharmaceutical Şirketinin Başkanı Elmer Bobst (Elmer Amca), "Bobst Kitaplığı" için New York Üniversitesine 30 milyon dolar bağışladı. Yardımsevenlerin bağışlarıyla güçlenen New York Üniversitesi, yıllardır her tür düşünceye soğuk hava deposu işlevi yaptıktan sonra, Doğu'ya açılışın dayanak noktalarından biri oldu. Macaristan ve SSCB'deki Karl Marx Üniversitelerinde yeni bölümler açılmasını, dolayısıyla iki tarafın seçkinleri arasında belirli bir yakınlaşmanın doğmasını sağladı.

Avrupa'da Krupp Industries Şirketinin devamı olarak Berthold Beitz tarafından Doğu'da Hitler çağına oranla daha başarılı adımlar atıldı. dağınık durumdaki birimler Polonya ve SSCB'de birleştirildi, totaliter rejim gölgesi altında, düzenli bir üretim artışı sağlandı. 1974 yılında, Harvard Üniversitesi rektörü Derek Bok ile karşılaşan Beitz, Krupp Vakfı adına Amerikan üniversitesine 1 milyon dolar bağışladı. Komünist ilerlemeye karşı başlangıcından bu yana savaşılmasını öneren Guido Goldman, bu kez Harvard direktörü olarak, detantı alkışlıyordu.

New York'taki avukatlık yıllarında Nixon'un ortağı olan Milton Rose, kökeninde CIA'nın yattığı Farfield Vakfını yönetiyordu. Aynı zamanda, Latin Amerika'daki komünist sızmalara karşı savaşmak üzere kent kalkınmasını öngören, büyük şirketler tarafından finanse edilen Accion Internacionale'ın da başkanı idi. Bir yandan anti marksist nitelik taşıyan örgütleri yönetmek, öte yandan büyük şirketlerden oluşan müşterileri adına Doğu ülkeleri ile verimli ticari-ekonomik ilişkilerin kurulmasını önermek, Rose'un en ilginç yönüydü.

Nixon'un veznedarlığını yapan Maurice Stans, 1972 yılında başkanlık seçimleri için bağış kampanyasına çıktığında, 60 milyon dolar toplayarak bir rekor kırdı. Doğu Avrupa'da ihaleye katılabilmek için hükümetin iznini almayı isteyen firmalar, iş hacminin % 1'ini Stans'a bırakmak zorunda kaldılar.

Yardımların ve bağışların miktarını, türünü artırmak amacıyla Stans tarafından "Dengeli toplum için Dostlar Birliği", "Amerikan rüyalarını gerçekleştirme komitesi" gibi komiteler teşvik edildi. İsimsiz çekler, fedakâr dostlar, vefalı yardımseverler sayesinde büyük meblaglar oluşturuldu. Kauçuk İmparatorluğunun varisleri olan Leonard, Harvey ve Ray Firestone, işte bu sayısız yardımseverlerden üçüydü. Richard Nixon Vakfının 26 kişilik yönetim kurulu üyesi olan Leonard Firestone, aynı

zamanda Firestone Tire and Rubber Şirketini, Rockefeller ailesine ait Wells Fargo Bank'ı ve Western Airlines Havayolları Şirketini yönetmekteydi. Leonard gibi Volga kıyılarında yapacağı yatırımların hülyası içinde bulunan kişilerden, Kaliforniya Bohemian Club'a gelenler arasında John Mac Cone (eski CIA direktörü, ITT'nin Salvador Allende rejimine karşı giriştiği eylemlerin sorumlusu), Henri Kaiser (Kaiser Industries genel müdürü), Stephen Bechtel ve George DuCommun (Ducommun Engineers Başkanı) en önemlileriydi.

Stans ellerindeki takım tezgâhlarını ve sanayi donanımlarını modernize etmek isteyen Ruslar ile iş yaparak zengin olmak isteyen şirketler için ilk olarak 1971 yılında, ABD Ticaret Bakanı olarak Moskova'ya geldi. Kendisinin 1945'den bu yana anti-komünist Tayland topraklarında ortak olduğu yatırımlar ve şirketler vardı. Stans'ın Uzakdoğu'daki çıkarlarını yürüten ortağı Henry Kearns, Cumhuriyetçi Partinin aşırı sağ kanadının temsilcisi olarak 1960 yılının başlarında Nixon'un Uzakdoğu'ya yaptığı iş gezilerinde hazır bulundu.

Hoover Haberalma Faaliyetleri Soruşturma Komisyonunun eski üyesi Kearns, Başkan Eisenhower zamanında uluslararası ticari işler bakan yardımcılığında bulunduktan sonra, Tayland'daki Firestone tesislerinin müdürü olmuştu. Nixon'un desteği ile Uzakdoğu'daki girişimleri için gerekli krediyi Export-Import Banktan sağladı. Eximbank'ın 14 milyon dolar kredisiyle satın alınan Siam Kraft Paper Company, daha sonra Stans'ın şirketleri arasına katıldı.

Gustav L.Levy'nin başkanlığındaki Goldman Sachs Bank, 1972 yılında Nixon'un yeniden başkan seçilmesi için 70 bin dolar bağışladı. Birçok şirketin finans danışmanlığını yürüten Levy, hükümetlerin, örneğin Panama'nın da danışmanlığını yaptıktan sonra Başkan Johnson'un Hazine Bakanı Henry Foowler'in ortağı ve ABD Atlantik Konseyi başkanı olarak adını duyurdu. Atlantik Konseyi, ABD eski Dışişleri Bakanlarından Christian Herter (John Rockefeller'in Standard Oil'daki çalışma arkadaşı) tarafından 1961'de kuruldu. Üyeleri arasında Henry Kissinger, Douglas Dillon (banker, Rockefeller Vakfı Başkanı), John Mac Cloy, Hubert Humphrey (Eski başkan yardımcısı), William Rogers (eski dışişleri bakanı), Jacob Javits (New York Cumhuriyetçi Parti senatörü, birçok çokuluslu şirketin ünlü avukatı) gibi ünlüler vardı. Üyelerin özellikleri, gerçek iktidarı ellerinde tutan kimseler olmaları, ABD'nin ve Batı dünyasının dış politikasını, askeri tercihlerini etkileyebilmeleriydi. NATO'nun eski komutanlarından Lauris Norstadt ve halefi William

Lemnitzer, Lockheed'in patronu William Burden, eski Savunma Bakanlığı müsteşarı, yeni sanayiici David Packard, ABD'nin Saygon eski Büyükelçisi Henry Cabot Lodge, ABD'nin Vietnam'daki kuvvetlerine komuta eden Andrew J.Goodpaster, Atlantik Konseyi sayesinde bir araya gelebiliyor, yeniden eğitildikten sonra, salt ticari amaçlar ile Leningrad ve Pekin'e, daha önceden karşı çıktıkları, nükleer başlıkların birer örneğinin gönderilmesine, sessiz kalıyorlardı.

Askerler, iş adamlarının büyük zorluklarla sağladıkları barışı tehlikeye sokacak davranışlardan dikkatle kaçınıyorlardı. Büyük iş çevreleriyle uyum halinde çalışan askerler, tanklarının üzerine monte ettikleri silahları düzenli olarak yenilemeleri koşulu ile, sanayicilerin Doğu ülkeleriyle sözleşme imzalamasına karşı koymuyorlardı.

James Settler'in 8 Nisan 1976 tarihinde tutuklanması, dış politikada hükümetlere ait yetkilerin özel kişilere devredilmesindeki sakıncaları yeniden gündeme getirdi. Settler'in, 1967'den bu yana, Atlantik Konsey'inin danışmanı olarak sağladığı bilgileri Demokratik Almanya ve öteki Varşova Paktı ülkelerine aktardığı, NATO'ya ait gizli belgelerin mikrofilmlerini karşı tarafa verdiği saptandı. Kuşkusuz, bu casusluk eylemlerinin, kökeninde daha çok para sahibi olmanın verdiği hırs yatmakta idi. Oysa, para deyince rüşvet akla gelirdi. Rüşvet konusunda uzmanlaşan Lockheed'in rakibi Northrop bu konuda hiç de geri değildi.

Northrop'un avukatı Kaliforniyalı Herbert Kalmbach, beş yıl süreyle Nixon'un hukuk danışmanlığını, ayrıca Nixon Vakfının yönetim kurulu sekreterliğini yaptı. Kalmbach, hepsi de Richard Nixon'un adaylığını destekleyen, finanse eden 26 üyeli Newport Beach Lincoln Club üyesiydi. Kalmbach, 1969 yılında, direktörlerinden biri Pepsi-Cola'nın Başkanı Donald Kendall olan Atlantic Richfield petrol şirketinin avukatlığını üstlendi. 1972 yılında Maurice Stans'a bağış kampanyasında yardım etmekle görevlendirildi, karşılığında Kendall'dan 60 bin dolar aldı, söz konusu petrol şirketi, ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomik Konseyinin üyeleri arasında yer alıyor ve Lenin'in varisleriyle ortaklaşa üretimi gerçekleştiren çokuluslu şirketlerin çıkarlarını temsil ediyordu.

Aradan iki yıl geçtikten sonra, Atlantic Richfield'in Başkanı Robert Anderson (Eski Hazine Bakanı ve Nelson Rockefeller'in Kritik Seçenekler Komisyonundaki danışmanı) Londra'da bir mali skandala adı karışarak gözden düştü. Kalmbach ile Stans da, Nixon adına düzenlenen 200 bin dolarlık hileli çek olayından sonra soruşturma konusu oldular ve yargı

organlarının önüne çıkartıldılar. Anlaşılan, uluslararası üne sahip finansör Robert Vesco'nun parası, ancak Hollanda Prensi Bernhardt'ın ceplerine sığabiliyordu.

Bernhardt, İtalya'daki Crociani ve Japonya'daki Yoshe Kodome gibi, Amerikan uçak yapımcısı Lockheed'in mamüllerini övmek ve satışını artırmakla yükümlüdür. 1935'lerde parasız kalan, ama hırslarını dizginleyemeyen Bernhardt, Nasyonal-Sosyalist partiye üye olmaya razı gelmişti. Daha sonra Nazi'lerle birlikte çalışan I.G.Farben'in Kimya İmparatorluğu Paris şubesine girdi. Tüm dünyadaki muhabirleri gibi, Bernhardt da emirleri Berlin'den "HW 7" koduyla tanınan bürodan alıyordu. Büronun sorumlusu Dr.Max Ilgner, 1945 yılında Nurenberg Mahkemesine çıkartıldığında, Kimya tesisleri ile Alman Ordusunun Yüksek Komuta organı arasındaki koordinasyonu açıkladı ve kendi adına çalışan birçok hafiye arasında Lippe-Biesterfield Prensi Bernhardt adında birinin bulunduğunu söyledi. Adı geçen hafiye 1936 yılında, Amsterdam'daki Kruger Bankasına girmeyi başarmıştı. Bu bankanın da patronu, bir zamanlar I.G.Farben ile çalışmış olan Gerhard Fritze'ydi. Bernhardt, 1939-45 yıllarını İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinin üniformasıyla geçirdi.

Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek gerekirse, Bernhardt rotasını büyük bir ustalıkla çizmiş, siyasal oyunların girdaplarında kendini yitirmemiş, mutfak köşelerinde ahçı yamaklarıyla çene çalacağına, yüksek sınıf temsilcileriyle hızla kaynaşmanın yollarını aramıştır. Dünya çapında üne sahip yirmi kadar banker ve sanayiciyle olan dostluğu ona gerçek iktidarın yollarını açmıştır.

Bugün, dünyanın geleceğine imzasını koyan dev şirketlerin yönetim kurullarında rahatlıkla üye olabilecek nitelikleri olan Bernhardt, ilk önemli girişimini 1954 yılında, çokuluslu Ünilever Grubunun Başkanı, yakın dostu Paul Ryskens ile birlikte, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika iş adamlarını bir araya getirmekle gerçekleştirdi. Atlantik Dünyasının sorunlarını görüşmek amacıyla düzenlenen bu ilk toplantı, Hollanda'nın Haarlem kentinde, küçük bir parkın içindeki Bildeberg otelinde yapıldı. Alman sınırı yakınındaki bu otel, Bildeberg kulübünün doğmasına neden oldu. O tarihten sonra, yılda iki kez, Ekim ve Ocak aylarında, Prens Bernhardt ve sekreteri Ernst Van der Beugel (Rank Xerox'un genel müdürü)'ın çağrısı üzerine dünyanın en lüks, her türlü söylenti ve gürültüden uzak, en gururlu devlet başkanının imreneceği güvenlik

önlemleri altındaki saraylarında toplanan dünya çapındaki yöneticiler, günün sorunlarını görüşürler. Bildeberg toplantılarına çağrılanlar arasında özellikle şunları sayabiliriz:

-Giovanni Agnelli (İtalyan sanayiinin ve Fiat'ın patronu)

-Marcus Wallenberg (İsveç'in en önemli banker ve sanayiicisi)

-Edmond de Rothschild (Fransız bankeri)

-Douglas Dillon (Ford Vakfı eski başkanı)

-Robert McNamara (Dünya Bankası başkanı)

-George Ball (Amerikan Dış politika danışmanı, Lehman Brothers Finansman grubu sorumlusu, Başkan Carter'in danışmanı)

-Wilfried Baumgartner (Fransız kökenli Rhone-Poulenc çokuluslu şirketinin eski genel müdürü ve Fransa Merkez Bankası eski Başkanı)

-Emilio Collado (Exxon'un başkan yardımcısı)

-Eric Roll (İngiliz Warburg Bankası yöneticisi, İngiliz Merkez Bankası eski başkanı)

-Dean Rusk (ABD eski dışişleri bakanı)

-David Rockefeller.

Dünya çapında bir iş adamı olan Prens Bernhardt'ın bugün 300 kadar ticari ve resmi kuruluşta üyeliği, Standard Oil of New Jersey (Exxon) şirketinde 12 milyon dolarlık hissesi, Fokker uçak şirketi, Royal- Dutch Shell Petrol şirketinde yöneticiliği vardır.

Bernhardt'ın öncülüğünü yaptığı Bildeberg toplantılarına katılanlar, hiçbir resmi açıklama yapmadan, büyük bir gizlilik içersinde dağılırlar. Zaman zaman, bu toplantılar ile uluslararası politika alanında alınan kararlar arasında çok az bir zaman aralığı kaldığı görülür. Nitekim, Kissinger'in de katıldığı 23 Nisan 1971 tarihli Woodstock toplantısından birkaç hafta sonra Pekin'e uçan Kissinger, Mao'nun zor durumdaki Çin'ini tüccar ve tüketimci toplumlar familyasına katmak için büyük çaba gösterdi. Şunu da belirtelim ki, lüks Woodstock Inn oteli Laurence Rockefeller'e aittir.

Bernhardt, Bildeberg toplantılarının, batılı seçkinlerin "Dünya hükümeti" yaratmaya dönük görüş ve düşüncelerini koordine etmekle yükümlü olduğunu açıklamaktan çekinmez. Amerikan iş çevrelerinin temsilcisi David Rockefeller de bu arzusunu sık sık yineler. Bildeberg üyeleri, SSCB'yi de yatırım alanlarına kattıktan sonra, Japonya'ya hâlâ çok dar bir girişim koridoru bırakırken, Rosenbaum ve Vesco gibi adları sahtekârlığa karışan finans kaynaklarına küçümser bir gözle bakarlar.

Buna karşın her iki iş adamının, düzenli olarak La Haye'deki saraya çağrıldıklarını, ancak sahtekârlıkları tutuklanmayla sonuçlanınca Bernhardt tarafından kulüp üyeliklerinden çıkartıldıklarını görüyoruz. Bildeberg toplantıları gibi görüş teatileri, sonuçta her gün Ulusal-Devletin iktidar gücünden bir parçanın koparılmasına neden oluyor. Devletlerin yozlaşması yerüstü, güçlerin ekonomik- politik yaşamdaki etkinliklerini artırıyor. Kapitalistin mesleği, yönetim şekilleri, yeni bir düşünce şeklinin, değerler grubunun, oluşmasına neden oluyor. Wilson ünlü formülü:

"General Motors için iyi olan, Amerika için de iyidir."

söylediği zaman, çıkarcılıkla suçlanmış ama bugün gerçek ve samimi olduğu görülmüştür. İşte bu büyük işyerlerini kuran kişiler, koydukları sermayeyi her geçen gün artırmışlar ve kapitalist üretim ilişkileri içersinde yarattıkları değerler ile yaşam düzeyini yükselttiklerini ileri sürer olmuşlardır. Oysa salt ekonomik çıkarların ön planda tutulmasıyla, fikirlerin, insani duyguların metalaştırılmasıyla bunlara yapay nitelik kazandırılmasıyla, insan ögesi soyutlaştırılmış, karanlıkların içine fırlatılıp atılmıştır.

Kendilerine yarar sağlayacak her konuda yatırım yapan, muazzam spekülasyonları gerçekleştiren çokuluslu şirketlerin bilançolarında bugün artık tek bir ülkenin değil 30, 50 , 76 ülkenin adlarına rastlanılıyor. Günümüzün ahlak anlayışıyla hiç de ilgisi olmayan bambaşka bir kuram geliştiriyorlar ve bunu birbirlerine zıt kutuplarda yaşayan değişik ülkelere onaylatabiliyorlar. Bugün Güney Afrika'ya yatırım yapan çokuluslu şirketler, aynı anda Çekoslovakya'ya, SSCB'ne yerleşebiliyor, Şili'nin yanı sıra yarın Kamboçya'yı, ertesi gün Çin'i, Haiti'yi ya da İspanya'yı yatırım programına dahil ediyorlar.

Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı için Helsinki'de bir araya gelen Doğu ve Batı'nın önde gelen ülke yöneticileri, öteki ülkelerin politik sistemlerine müdahale etmeme uğruna, özgür insanların saygınlığının dayandığı değerlerin savunmasını, sosyal ve insancıl sorunların çözümlenmesini unuttular. İnsanların her ülkede aynı şekilde soluk almaya, pulları aynı şekilde zarfların üzerine yapıştırmaya hakları vardır, şeklindeki hükümleri imzalamakla yetindiler. Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de toplanan konferansta, Batı'nın, Doğu ülkelerinde hüküm süren gerginliği, kritikleşen ortamı eleştirenleri, komünist rejimlerin muhaliflerini görmezlikten gelmesi halinde, Batılı teknolojiye Doğu ülkelerinde yatırım yapma izni verilmesi üzerinde anlaşıldı. Başka

bir deyişle , Batılı politikacılar geriledi ama Batının işverenleri boyun eğmediler, ekonomik bozuklukların, örgütsüzlüğün hüküm sürdüğü bakir topraklara girmeyi başardılar. Batılı teknolojinin yöneticileri, girdikleri ülkelerin politikacıları ve polis kuvvetlerinin koruyucu kanadı altında, komünist işyerlerinin yöneticilerine istemeye istemeye, çokuluslu şirketlerin verimliliklerini gerçekleştirmeleri için, yönetim sistemlerini bozmayı zorla onaylattırdılar.

Bugün, Doğu'da ve Batı'da işyerlerini yönetenler ve çalışanlar arasında belirli bir benzerlik görülür. Şöyle ki, Batı'da, bilimsel işletmecilik kuralları uğruna, hiererşik, otoriter ve antidemokratik piramit şeklinde oluşturulan çalışma düzeninde, emirler tamamen tepeden iner, alt kattakilerin yönetime katılması görüntüde kalır, gerçek iktidar bir avuç sermaye sahibinin elindedir. Polütbüro'nun yönetimindeki Doğu ülkelerinde de değişen bir şey yoktur.

Böylece, tepedeki yöneticiler arasında, mülkiyet ilişkilerine dokunmadan, pazar ekonomisini eleştirmeden, kolay bir işbirliği gerçekleştirilir. Tarafların bu işbirliğinden bekledikleri, ideal mülkiyet düzeninin ya da sağlam bir ekonomik yapının oluşması değil, sadece ve sadece ortaklaşa kurulan fabrikaların aksamadan çalışması, sendikal müdahaleler olmadan, iş saati yitirilmeden, verimliliğin en üst noktaya çıkartılmasıdır.

Her iki tarafın zirvedeki yöneticileri bir araya geldiklerinde, aynı kaygı ve düşünceler ile, ideolojinin protein yönünden yetersiz bir besin maddesi olduğunu bilirler, ama hâlâ geniş yığınlar oluşturan topluluklarını, besin değeri düşük bu maddeyle beslemekten vazgeçmezler.

Aslında, Brejnev ile ITT'nin Başkanı Harold Geneen, aynı golf sahasının üzerinde oynadıklarını bilirler. Öteki oyuncuları kontrol edebilmek için yandaşlarını dizginleyebilmek için bütünleşmeleri gerektiğine inanırlar. Bu liderlerin istedikleri, tribünlerde oturan seyircilerin, oyuncuları kötü suçlamalarla incitmemelerini sağlamak, birbirleriyle kavgaya tutuşmalarını önlemektir. Böylece, istenilen dünya hükümeti modeli kendiliğinden ortaya gelir. Bu tip bir hükümet, her iki taraftaki geleneksel duyguların, milliyetçi girişimlerin daha etkin biçimde kontrol edilmesine olanak verir, propaganda ne olursa olsun, oyundaki baş aktörlerin sahnede kalmasını sağlar. İşte, daha ilerde sözünü edeceğimiz İtalya örneği, Votka-Cola işbirliğinin somut bir delilidir. İtalya ve Avrupa'nın burjuva basını tarafından, tantanalı bir kampanya ile kamu oyuna "Rusya'dan bağımsız iyi komünistler" olarak tanıtılı

Berlinguer ve arkadaşları, herhalde Moskova yöneticilerinin izni olmadan böyle bir girişimi başarıyla sonuçlandıramazlardı.

İtalyan Komünist Partisi'nin desteklenmesi, hatta kısmen de olsa devlet aygıtını kontroluna izin verilmesi, aslında totaliter rejimlerde, kapitalizme ters ekonomik yapılarda yatırımlara yönelmek isteyen Batılı sanayicilerin ve bunları finanse eden uluslararası bankerlerin, bu tür rejimlerden kendilerine yönelmesi olası muhalefeti önlemek istemelerinden ileri gelir. Votka-Cola işbirliğinin gündeme alınmasıyla, sağ-sol farklılaşması ortadan kaldırılmak istenmekte, dolayısı ile ekonomik ve finansman iktidarının sahipleri, halkın gözünden kaçırılmaktadır İtalya'da yapılan, Votka-Cola işbirliğinin, Votka-Expresso işbirliği şeklinde ortaya çıkmasıdır. Bunda, salonlarda ağız münakaşalarına, dergi ve gazetelerin sahifelerinde uzun polemiklere gömülen, gerçekleri gözlerden kaçıran, oportünist Avrupa solunun da büyük sorumluluğu vardır. Son otuz yılda hatadan hataya düşen, yanlışlıklarla dolu bir yola girdiklerini görmezlikten gelen, gerçekleri çarpıtanlar, zirvedeki işbirliğinin sonuçta kapitalist burjuva sınıfını değil de kendilerini ortadan kaldırmayı amaçladığını bir türlü görememektedirler.

17-21 Eylül 1973 tarihlerinde, Uluslararası 5. Sanayi Konferansı vesilesiyle 650 den fazla delegeyi Kaliforniya'da ağırlayan Stanford Research Institute, siyasal iktidarların ötesindeki gerçek iktidarı oluşturan iş adamlarının, batılı yöneticilerin, açıkça faşizmi uygulayan devlet temsilcileri ve komünist yöneticilerle hep birlikte görüşmesini, yemek yemesini, plajlarda güneşlenmesini sağladı. Hepsi de iktidar ateşiyle yanıp tutuşan, çıkarlarından başka şeyi düşünmeyen bu seçkinler topluluğu içinde yer alanlar sırasıyla şunlardır:

-ABD adına: David Packard, David Rockefeller, John Mac Cone (ITT), George Ball, Stephen Bechtel, Karl Klausen (Dünya'nın 1 nolu bankası Bank of America'nın Başkanı,) Walter Wriston (Dünya'nın 2 nolu bankası First National City Bank Başkanı);

-F.Almanya'dan: Hermann Abs (Hitler'in eski iş ortağı, 1 nolu Alman Bankası Deutsche Bank'ın Onur Başkanı), Helmudt Schmidt (o tarihlerde F. Almanya Maliye Bakanı, günümüzde Şansölyesidir), Bernhard Plettener (Siemens'in Başkanı);

-Hollanda'dan: Ernest Woodroofe (Unilever'in Başkanı), John Loudon (Royal-Dutch-Shell yönetim kurulu başkanı);

-Digerleri: Şeyh Yamani (Suudi Arabistan Petrol Bakanı), James Parker

(General Electric'in Başkan yardımcısı), Edgard Kaiser (Kaiser Industries Başkanı), Şili'deki El Mercurio gazetesinin Yöneticisi (Salvador Allende toprağa verildikten sonra Şili'nin başına geçen Pinochet Cuntasını temsilen), German Vishiany (Kossigin'in damadı, KGB'nin yüksek düzeydeki yöneticisi ve SSCB Bilim ve Teknoloji Komitesi Başkanı).

Stanford Araştırma Enstitüsü tarafından düzenlenen bu konferansta cereyan eden olaylar arasında dikkate değer olanlar şöyle özetlenebilir:

Federal Almanya Maliye Bakanı olarak kürsüye çıkan, daha sonra Şansölye seçilecek olan Helmut Schmidt, "Büyük şirketlere hızla çokuluslu nitelik kazandırılmasının" lehinde konuşunca, büyük bir alkış topladı.

Siemens'in Başkanı Bernhard Plettener ise konuşmasında şöyle dedi: "Doğu-Batı ticaretinin geliştirilmesini daha ileri bir tarihe bırakmak isteyenler, en az, Batı ile olan ticari ilişkileri arttıkça Sovyetlerin ekonomik ve siyasal sistemlerini terk edeceklerini sananlar kadar, gerçekleri görememektedirler."

Başlangıçta, anti komünist faaliyetleri benimseyen, sonra sihirli değneğin dokunmasıyla, Doğu ile olan ticaretin artırılmasından yana konuşan Kaiser Industries'nin Başkanı Edgard Kaiser, "San Francisco Chronicle" dergisine verdiği demeçte şöyle diyordu:

"İş adamları bu tür toplantıları çok severler. Bu konferans sayesinde, ileride birbirlerine muhatap olacak kişiler, çeşitli sorunlar üzerinde fikir teatisinde bulunacak ve bilgi sahibi olacaklardır. Nitekim, açılış günü birlikte olduğum Hindistan temsilcileriyle, onların alüminyum üretimine ilişkin sorunlarını ele aldık. Bugün de, ülkelerinde çimento ve alüminyum üretimini gerçekleştirmek üzere kendileriyle 60 milyon dolarlık bir antlaşma imzalamış bulunuyoruz."

Oysa aynı saatlerde, Başkanlık sarayı yerle bir edilen Salvador Allende daha yeni toprağa verilmişti. Moskova'da Kossigin ve yaşlı arkadaşları Şili Başkanı Allende'nin, "Kuzey Amerika'daki faşist ve emperyalist odaklar" tarafından düzenlenen saldırı sonucu öldürülen Allende'nin cenazesinde gözyaşı dökmekteydiler. Ama bu gözyaşları, Kossigin'in damadı, SSCB Bilim ve Teknoloji Komitesi Başkanı German Vishiany'nin, Pinochet cuntasının temsilcileri ile Kaliforniya plajlarında görüşmeler yapmasını önleyemiyordu.

Lehman Brothers başkanlığından sonra ABD Uluslararası Ekonomi

Politikası Konseyi Başkanlığına ve Nixon'un Ticaret Bakanlığına atanan Peter Petersen de bu konferansa katıldı. Salvador Allende'nin düşürülmesini protesto amacıyla konferans binası önünde toplananlar tarafından tartaklandı ve onlara omuz silkerek, "Bu konferansın siyasal hiçbir yönü yok demekte sakınca görmedi. Oysa, Konferans'tan bir süre sonra, Stanford Araştırma Enstitüsü ile SSCB Bilim ve Teknoloji komitesi arasında, beş yıl süreli bir işbirliği antlaşması imzalandı. Antlaşmayı imzalayanlar, German Vishiany ile Stanford Üniversitesi rektörü Charlen Anderson'du.

Sovyet Tass Ajansı, bu antlaşmayı şu şekilde yorumladı:

"Stanford Araştırma Enstitüsü ile imzalanan antlaşmanın amacı, ticari ilişkilerin geliştirilmesini sağlayacak değişik olanakların incelenmesi, uluslararası Sanayi Konferanslarının düzenlenmesi, bilim ve teknolojinin ekonomik kalkınmaya uygulanması ve Sovyetler ile uluslararası şirketler arasında çeşitli işbirliği alanlarının araştırılmasıdır."

Avrupalı liderler, kırmızı çuhalar üzerinde yaptıkları toplantılarda, ideolojik ve ulusal engelleri bir türlü aşamazken, ticari kazançlar peşinde koşan Avrupa şirketleri, bir anda Sovyetler ile anlaşabilmekte, işyerlerini bir'eştirebilmekte, teknolojik bilgi alışverişini rahatlıkla gerçekleştirebilmektedir.

İtalyan kuruluşu Montedison'un yöneticilerinden Umberto Colombo'nun Başkanı olduğu Teknolojik ve Bilimsel Politika Komitesi, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ün bünyesinde çalışır. Umberto Colombo'nun başkanı olduğu bir başka komite 1966'da kurulan ve merkezi Paris'te bulunan Sanayi Araştırmaları ve işletmeciliği Avrupa Komitesidir. Bünyesinde yer alan 155 üye, Avrupa sanayi potansiyelinin 2/3 ünü oluşturur. Bu komite, özellikle Doğu'ya satılan ve transfer edilen teknolojilerle ilgilenir, Amerikalı ve Japon sorumlularla çok sıkı koordinasyon içersinde çalışır. Colombo'nun geldiği Montedison Şirketi, Fiat, Olivetti, Pirelli, Finmecannica, Finsider ENİ ile birlikte komünist rejimle yönetilen ülkelerde büyük yatırımlar gerçekleştirmişlerdir. Özel kesimin çıkarlarını savunan, uluslararası bir örgüt olan OECD'nin, son zamanlarda dünya hükümetinin oluşmasına yardımcı olduğu bilinmektedir.

Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan FAO'nun amacı dünyadaki beslenme sorunlarının çözümüne yardımcı olmaktır. FAO tarafından kurulan Dünya Beslenme Konseyi, 42 ülkeden gelen temsilcilerden oluşur

ve eski genel müdürü John Hanah, CIA tarafından finanse edilen Michigan Üniversitesi Başkanlığını yapmış, Nelson Rockefeller'in yardımlarıyla, Brezilya'dan Güney Afrika'ya uzanan çok değişik ülkeler yelpazesinde kurulan birçok sanayi kuruluşunun sahibi olmuştur.

Bu tür uluslararası nitelik taşıyan, salt özel sektörün çıkarlarını koruyan kuruluşların topyekun felce uğramasını, çok pahalıya mal olmakla birlikte, finansman yoluyla kan bağışında bulunan Ulusal-Devletler önler. Marx'ın deyimleriyle ifade edersek, "altyapının üstyapıyı şekillendirdiğini ve oluşturduğunu" onaylarsak, sinir sistemlerinden yoksun bir dev uluslararası karkas iskeletlerin, aslında özel sektörün çıkarını koruyan başlıca ticari ve politik üsler olduğunu görürüz. Günümüzde, birkaç delegenin satın alınması ya da üstün nitelikteki bir çekirdek kadronun işbaşına getirilmesiyle sorunların giderilmediğini gören çokuluslu şirketler, FAO gibi birçok uluslararası kuruluşa ait yetkileri kendilerine mal etmektedirler.

FAO'nun temel işlevini üstlenen Sanayi İşbirliği Programı (ICP), Üçüncü Dünya ülkeleri hükümetleriyle sanayiciler arasında, en üst düzeyde bağlantı ve diyalog kurmayı amaçlar. Nestle'nin dünya çapındaki girişimlerini yöneten Enrica Bignami, aralarına en hilebaz şirket temsilcilerinin de katıldığı ICP heyetlerinin, kalkınma yolundaki ülkelere gönderilmesini, ilk kez ortaya atanlardandır.

ICP, Dünya Bankasının politikasını uygulayıp kalkınma yolundaki ülkeleri hep geri-kalmışlık çizgisinde bırakarak, özel sermayeye karşı tam bir bağımlılık içersinde tutmaya çalışır. Nitekim, yakın zamanda Pakistan'ı ziyaret eden ICP heyetinde, Shell Chimie International ve Mitsubishi temsilcileri de yer alır. Brezilya'daki Nestle tesislerinin direktörü Oswaldo Ballarin, ICP'nin Dahomey'e giden heyetini yönetir. Seylan Sosyalist hükümetiyle tarım alet ve makineleri sanayii sektöründeki yabancı sermayeyi artırma görüşmelerine, Philips ve Polonya Polimex Cekop firması temsilcileri katılır.

Votka-Cola işbirliğini benimseyen ICP heyetleri, Moskova ile Washington arasında mekik dokurlar, Polonyalıların Polservice, Macarların Agripp Agrober şirketleriyle yoğun görüşmelerde bulunurlar. Dünyanın 1 nolu tahıl satıcılarından Cargill firmasının ICP nezdindeki temsilcisi William Pearce, Sovyetlere satılan bozuk buğdaylardan sonra, Başkan Nixon tarafından, Doğu ile ticari alışverişi kısıtlayan yasaları değiştirmek üzere 1969'da Beyaz Saray'a atanır. ICP, Sovyetlere, John Deere

traktörlerinden Caterpillar biçerdöverlerine, tohumluktan Akzo gübrelerine değin çeşitli konularda yardımcı olur. Bu denli ağır yükümlülükleri olan ICP'nin danışmanı Business International Corporation'un merkezi Cenevre, başkanı ise Kennedy hükümetinin Tarım Bakanı Orville Freeman'dır. Doğu ülkelerindeki girişimlerle çok yakından ilgilenen Business International, sürekli olarak çıkardığı gizli "Business Eastern Report" dergisinde batılı iş adamlarına, komünist ülke pazarlarındaki son gelişmelerin durumunu iletir.

Şili'deki insan haklarına ilişkin bir soruşturma Uluslararası platformlarda ne kadar ciddi olursa , aynı platformlarda büyük şirketlerin ahlâk dışı davranışlarına ilişkin soruşturmalar da o kadar ciddi cereyan eder. Nitekim, 1973'lerde Birleşmiş Milletler Örgütünün IBM, Shell-Du Pont, Nestle, General Motors Şirketleri yöneticilerine başvurarak, çokuluslu şirketlerin kalkınma yolundaki ülkelerde sürdürdüğü faaliyetler konusunda görüş almasını örnek gösteren Kissinger, OECD'nin tüzüğüne de böyle bir madde konulmasını önerir.

Avrupa Solunun, daha Avrupa'nın sorunlarını çözümleyecek gerçek formülleri ele geçirmeden, "Amerikan hegemonyasından" söz etmesi, bilir bilmez, dünyanın tüm sorunları hakkında, gururlu ve gerçek dışı değerlendirmelere dayanan beyanlarda bulunması, uluslararası platformlarda da kendini gösterir. Milyonlarca işçinin, insanlık dışı koşullarda, sağlığa zararlı tekniklerle çalıştırıldığı gerçeğini görmeden, hâlâ "tam istihdamın" sağlanmasını isteyen Avrupa Solunun kuramcıları, temel nedeni görmemekte ısrar ettikleri için, sayısız din kitabı yayımlar ama günahı bir türlü ortadan kaldıramazlar.

Avrupa'da sol kuramcılar, birbirleriyle tartışırlarken, Amerika'nın Vietnam'daki tırmanışının kahramanı, CIA ile Beyaz Saray arasındaki koordinasyonun aktörü Mac George Bundy, Ford Vakfı'nın Başkanı olarak, çevre sorunlarını ABD adına görüşmek ve doğrudan Brejnev ile bir antlaşma imzalamak üzere Moskova'ya gelir. Özel sektörcü kapitalist Ford Vakfı'nın, resmi ve uluslararası bir görüşmede, ABD Dışişleri Bakanlığı adına hareket etmesi çok kişinin gözünden kaçar. Çevre sorunları, ortak uzay çalışmaları gibi konularda ABD ile imzaladıkları antlaşmalar sayesinde statükoyu koruyan Kremlin yöneticileri çokuluslu şirketlere tanıdıkları kolaylıklar sayesinde, kişisel özgürlük ve sosyal adaletsizliklere ilişkin eleştirileri de gündemden çıkarırlar.

ABD-SSCB işbirliğinin simgesi, Soyuz-Apollo ortak uzay projesi

sayesinde Philip Morris şirketi, SSCB'de çok tutulan "Soyuz-Apollo" sigarasını üretme ve satma hakkını elde eder. Yüksek düzeydeki görüşmeler bir yerde Amerikan tütün şirketinin cirosunu şişirmeye yaramıştır.

Çevreyi en fazla kirleten petrol şirketleri, sorunların çözümünü kontrol edebilmek için bu amaçla kurulan komitelerin başlıca üyeleridir. Rockefeller'in adamı, Atlantic Richfield Petrol Şirketinin Başkanı Robert B.Andersen, Nixon'un sağladığı 40 milyon dolar ve Birleşmiş Milletlerin bütçesinden aldığı 60 milyon dolarla, ilk Çevre Sorunları Komitesini kurar. Personelini ABD Dışişleri Bakanlığından sağlar, yönetim kurulu üyeliklerine de, Roma Kulübünden Fiat ve Olivetti'nin eski Başkanı Aurelio Peccei, Rockefeller Vakfı yönetim kurulu üyesi ve Nixon'un arkadaşı Kanadalı Maurice Strong gibi ünlüleri alır. Strong, Chase Manhattan Bank ve Rockefeller Vakfı yönetim kurulu üyeliğinin yanı sıra Kanada Başbakanı Trudeau tarafından Kanada Federal Enerji Ajansı başkanlığına atanır.

Yukarıda adı geçen Roma Kulübü, İtalya'nın ünlü sanayicisi Aurelio Peccei'nin çevresinde toplanan büyük şirket yöneticileriyle, aralarında Polonyalı düşünür Adam Shaff ve Kossigin'in damadı Vishiany gibi Doğu ülkeleri temsilcilerinden oluşan bir merkezdir. Kulüp, iki tarafın seçkinleri arasında gerçekleştirilen işbirliği ve bütünleşmeyi, kamuoyunda dünya barışı yolunda büyük bir ilerleme olarak gösterir.

Karakas'ta Birleşmiş Milletler himayesinde toplanan "Deniz Hukuku Konferansı" da Ford Vakfı'nın bir yan kuruluşu olan Demokratik Kuruluşları İnceleme Merkezi tarafından, aynı amaçla düzenlenir. Bu toplantı sayesinde bir araya gelme olanağı bulan seçkinlere "ortak çıkarların yattığı denizleri zehirlemeyelim" fikri aşılanır.

John Rockefeller'in sekreteri olarak kariyerine başlayan Cyrus Eaton, Kruşçef ile olan dostluk ilişkileri sayesinde geliştirdiği SSCB ile ticari ilişkilerini daha da ileri götürmek amacıyla, İskoçya'da doğduğu kent Pugwash'da bir toplantı düzenler, VOTKA–COLA işbirliğinin sağlam bir geleceğe sahip olabilmesi için, bilim adamlarıyla araştırmacıların "İdeolojiler-üstü" bir topluluk oluşturmalarını savunur. Gerekçe olarak şunları vurgular:

1. Bu adamlar, geleceği ve teknolojik iktidarın refahını temsil ederler.

2. Ortak bir dile sahiptirler. Çaykovski'nin yapıtlarını, orkestra

değiştirerek Paris'te, Roma'da ya da Moskova'da çalabilirler.

3. Her türlü ulusal ve partizan eğilimlerden uzakta, dünya projesi üzerinde çalışabilirler.

Böylece, ABD Harvard Üniversitesi ve MIT'nin antikomünist bilim adamları, bilimsel amaçlarla düzenlenen toplantılar, konferanslar sayesinde, komünist meslektaşlarıyla bir araya gelirler. Amerikalı ekonomist Walter Rostow, işte böyle bir seans sırasında, 1960 yılında, komünist ülkelerin temsilcilerine silahlanmanın kontrol edilmesine, ilişkin politikasını açıklama olanağı bulur. Pugwash'ın ünlü güvercini Rostow, aradan beş yıl geçtikten sonra, Beyaz Saray'da detarjanla yıkanır ve bu kez karşımıza Vietnam savaşını savunan bir şahin kılığında görülür.

Pugwash'daki eğlenceli toplantıya katılan Bertrand Russell, daha sonra Londra'da şöyle bir açıklama yapacaktır:

"Yeni bir Dünya Savaşı çıktığında, nükleer silahların kullanılacağı kuşkusuzdur. Bizlerin, dünya hükümetlerinden istediğimiz tek şey, sonu Dünya Savaşına varacak bir inatlaşmadan kesinlikle vazgeçmiş olduklarını dünya kamuoyuna açıkça duyurmalarıdır." Ünlü düşünür Russell aradan 13 yıl geçtikten sonra, Uluslararası Uygulamalı Araştırmalar Enstitüsü direktörü Howard Rifai'den yanıtını alır:

"Bizler termonükleer savaşın olasılığını bir saniye bile düşünmeden çalışıyoruz."

Avusturya krallarının yazlık konutu Laxenburg'da çalışmalarını sürdüren Uluslararası Uygulamalı Araştırmalar Enstitüsü, Votka-Cola işbirliğini pekiştirecek türde bilim adamlarının eğitimini gerçekleştirmek amacıyla, 1966 yılında Moskova'da bir araya gelen Başkan Johnson'un dış politika danışmanı Mac George Bundy ile Sovyetler Birliği Bilim ve Teknoloji Komitesi Başkanı Vishiany tarafından kararlaştırıldı. Halk demokrasilerinin ortalarında küçük bir köşeye sıkışmış olan Avusturya'nın sosyal demokrat Bruno Kreisky hükümeti tarafından da destek gören enstitüde, her türlü ideolojik engellerden uzakta 100 kadar bilim adamı çalışır. Yerüstü güçlerin temsilcisi Bundy, Ford Vakfı'nın başkanlığına atandıktan sonra, yılda üç milyon dolarla enstitüyü finanse edenlerin başında gelir. Volkswagen ve Agnelli'nin yanı sıra, büyük finans çevrelerinin desteğine sahip enstitü direktörü Rifai, Harvard Üniversitesi'nin sağ kanadını temsil eder ve halefi Roger Levien gibi, üniversite rektörlüğüne getirilmeden önce, 10 yıl süreyle Pentagon'un inceleme bürosu Rand Corporation'da çalışmıştır. Nedense, bu büroda

çalışan kişiler daha sonra sihirli değneğin yardımlarıyla çok önemli yerlere atanırlar.

Enstitünün çalışmaları, evrensel düzeyde, yeni bir metodolojinin, yeni ve ortak bir düşünce yönteminin bulunması üzerinde yoğunlaşır. Nitekim, çalışmalara katılan Harvard Üniversitesi Rektörü Roger Levien, bunu şöyle doğrular:

"Doğu ile Batı arasındaki farklar aslında giderilemeyecek kadar büyük değildir."

Varşova Paktının komünist devletleri de bu enstitünün çalışmalarına katılırlar ve enstitünün ilk uluslararası konferansının 22 Ekim 1975 tarihinde Bulgaristan'ın Varna kentinde toplanması kararlaştırılır.

Beyaz gömlekler içinde çalışan, aynı masada birlikte yemek yiyen bu bilim adamları, boş yere zaman yitirdiklerinin bilinci içersindedirler. Bunun en güzel örneği, enstitüye girmeyi başaran ve bilim adamlarıyla konuşan bir gazeteciye, "Aranızdaki bunca siyasal ayrılığa karşın ortak bir sonuca varmayı umuyor musunuz?" sorusuna, verilen şu yanıt olsa gerek:

"Bizler hepimiz bilim adamıyız. Burada ciddi işlerle uğraşıyoruz. Aramızda ideoloji tartışması yapmıyoruz."

Laxenburg Uluslararası Uygulamalı Araştırmalar Enstitüsü üyeleri, Birleşmiş Milletler'e bağlı organlarda çalışırlar. Hatta, enstitü bütçesinin 1/4'ü Birleşmiş Milletlerin bu sözleşmelere karşılık ödediği paralardan sağlanır. Bazı kişiler, "Yetkili Dünya otoritelerinin" denetimi altında bu enstitüye dünya gıda veya enerji sorunlarının çözümünde kesin yetkiler verilebileceğini ileri sürerler. Bazı konularda ulusal programlara da karışan enstitünün incelediği ve rapor hazırladığı konulardan bazıları şöyledir:

- Böcek ve parazitlerin Kanada ormanlarına verdiği zararlar;
- Pasifik Okyanusundaki Som balığı kaynaklarının korunması;
- Ren nehri sularının zehirli maddelerle dolması;
- ABD ve SSCB'lerdeki büyük sanayi tesislerinde uygulanan yönetim şekillerinin kıyaslanması.

"Vakit vakittir" ilkesinden hareket eden Batı dünyasının patronları ile komünist ülke yöneticileri arasında yeni bir Dünya Cumhuriyeti kurmak amacıyla hızlandırılmış görüşmeler sonucu gerçekleştirilen bu enstitünün kuruluş bildirgesi, 1972 Mayısında, Nixon ile Brejnev arasında Moskova'da tantanalı bir törenle imzalanmıştır. Törenden az sonra, Pepsi-Cola SSCB yöneticileri ile yoğun görüşmelere başlar. Nixon, 1973

ilkbaharında Doğu-Batı Ticaret Politikasını saptamak üzere bir komite kurar ve başına kendi ekonomi danışmanı ve Maliye Bakanı George Schultz'u getirir. Komitede ayrıca, Henry Kissinger, yardımcısı Helmut Sonnenfield, Ticaret Bakanı William Simon ile Beyaz Saray danışmanları Frederick Dent ile William Eberle yer alır. ABD'nin dış satım politikasını her türlü denetimden uzak şekilde saptayacak olan bu komite, çıkarları aynı doğrultuda olan özel sektör tarafından sonuna değin desteklenir. Bazı donanım ve aygıtların satılmasına ve kullanılmasına karşı çıkması olasılığı bulunan ABD Savunma Bakanlığı komite üyeliğine alınmaz.

Nixon'un ziyaretini iade etmek amacıyla, komşu kapısı Washington'u 1973 Haziranında ziyaret eden Brejnev, Beyaz Saray'da uzun süren görüşmeler sonucu Nixon ile taraflar arasındaki ticari ilişkileri düzenleyen bir protokol üzerinde anlaşır. Protokol, ABD adına Maliye Bakanı George Schultz, SSCB adına Dış Ticaret Bakanı Nicolai Patoliçev tarafından imzalanır. Böylece, iki sistem arasındaki ticari dolaşımı ve ekonomik ilişkilerin artırılmasını zorlaştıran yasal önlem da ortadan kaldırılmış olur.

Beyaz Saray Danışmanı Frederick Dent, 1973 Eylülünde, Amerika'nın en büyük şirket yöneticilerini topladığı sırada, Nixon'un da yardımıyla Pepsi Cola tesislerini Sovyet topraklarında kurmayı başaran Kendall Moskova'ya gelir. Dış Ticaret Bakanı Patoliçev tarafından kabul edilir, daha sonra Yalta'daki konutunda Brejnev'i ziyaret eder. Görüşmelerin haberini veren Novosti Ajansı, ikili ilişkilerin ortak ticaret enstitüsü kurulması amacına yönelik olduğunu belirtir. Bu konudaki görüşlerini açıklayan Amerikalı iş adamı Kendall şöyle der:

"Görüşmelerin, bu denli önem verilen bir ortamda geçmesine, Sovyetler'den başka bir ülkede rastlamadım. Kişisel ilişkilerimizi artırarak, Sovyetler'i sadece politikalarında, askeri detant konusunda değil bizzat yaşam görüşlerinde bile etkileyebiliriz. İlişkilerimizi koparmak yerine yoğunlaştırmak, çıkarımıza uygundur."

Moskova'dan ABD'ye döndükten sonra, zaman yitirmeden Başkan Nixon'u San Clemente'de ziyaret eden Kendall, uzun uzun izlenimlerini anlatır. Aradan bir ay geçtikten sonra, ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomik Konseyi de resmen yasallaşır. İşte şimdi, sorunun can damarına gelmiş bulunuyoruz. Taraflar arasındaki gidiş-gelişleri kaydetmeyi bir kenara bırakarak, detant adına tantanalı törenlerin cereyan ettiği bu konseyin perdelerini aralıyoruz:

Konseyin yönetiminde, yarısı Sovyet hükümet ve ticaret örgütlerinden

gelen 52 kişi bulunur. ABD'yi temsil eden grupta, Alden Clausen (Bank of America Başkanı), Armand Hammer (Occidental Petroleum Company Başkanı), Michael Friburg (Continental Grain Başkanı), Howard L. Clark (American Express Başkanı), Richard Gerstenberg (General Motors Başkanı), Frank T. Carry (IBM Başkanı), Irving Shapiro (Du Pont de Nemours Başkanı), Willard Rockwell (Rockwell International silah sanayii'nin Başkanı), Edgar Kaiser (Kaiser Industrie Başkanı) Reginald H. Jones (General Electric Başkanı) ve de David Rockefeller, ön sırayı alırlar. Konseyin eş başkanları Kendall ile Sovyetler Birliği Dış Ticaret müsteşarı Vladimir Alkhimov'dur. İkisinin de arkadaşlıkları eskilere dayanır. Pepsi-Cola'nın 1974 Mayısında Novorossisk'teki tesislerinin açılmasıyla sonuçlanan uzun görüşmeler ikisi tarafından sürdürülmüştür.

Konseyin gezi işleriyle görevlendirilen American Express (Rockefeller'in şirketi) ve Intourist, binlerce Amerikalı iş adamıyla Sovyet meslekdaşları arasındaki işbirliğini geliştirmek ve dolaşımlarını kolaylaştırmak amacıyla, SSCB'ne büyük bir gezi düzenler. Gezi listesinde yer alanlar, çokuluslu şirketlerin yeryüzündeki girişimlerini yönetenlerdir. 26 Aralık 1973'de, ABD-SSCB Ticaret Konseyi tarafından önce New York 280, Park Avenue adresinde bir daimi büro, daha sonra 27 Şubatta Washington'da Beyaz Sarayın karşısında, yardımcı bir büro açılır. Bürolarla Konsey arasındaki koordinasyon görevi, Ticaret Bakanları Maurice Stans ile Peter Petersen'in zamanında yardımcılıklarını yapan Harold B. Scott'a verilir. Aynı tarihlerde, Konsey'in Moskova bürosu önce Hotel National'da (Kremlin'in karşısında), daha sonra Pullman şirketinde çalışmaya başlar, nihayet 3, Shevçenko Enbankment'daki daimi yerine taşınır. SSCB'deki büronun sorumlusu, Eisenhower ve Nixon hükümetlerinde Ticaret Bakanlığı Müsteşarlığında bulunan John Connor Jr. dur.

ABD Tarım Bakanlığının dış satım primlerini dağıtmakla görevli USDA dairesiyle iç içe çalışan Tarımsal Pazarı Geliştirme Konseyi, Aralık ayı sonunda Moskova'da bir toplantı düzenler. ABD'nin besi ve kümes hayvancılığı özel sektöründe çalışan 60 kadar firmayı bünyesinde toplayan Konsey'in başkanı Davrin Stolte, aynı zamanda Tarım Konseyi ile buğday firmalarının sorunlarını çözümleyen resmi nitelikteki US Feed Grain Konseyi'nin de başkanıdır. Tarımsal Pazarı Geliştirme Konseyi'nir Moskova'yı ziyaret ettiği günlerde, Sovyetler büyük bir tarım felaketi yaşamaktadır.

Occidental Petroleum, El Paso Natural Gas ve Bechtel Construction'dan oluşan bir konsorsiyum, Sibirya'daki doğal gazın işletilmesi için gerekli ön çalışmalarda harcanmak üzere, ABD Kongresinin muhalefetine karşın, Export-Import Bank'tan 49,5 milyon dolarlık kredi alır.

Bu gelişmelerden az sonra çıkan Jackson Yasa Değişiklik tasarısı (Sovyet Yahudilerine karşılık ABD doları verilmesini öngören yasa) ekonomik gelişme için açılan muazzam kredilerden yararlanmaya başlamış Amerikalı Votka-Cola'cılar ile komünist yöneticileri büyük ölçüde sıkıntıya sokar.

10 Mart günü, ABD-SSCB Ticaret Konseyi'nin girişimiyle, 40 kadar Amerikalı ve Sovyet yöneticisi bir araya gelir. Patoliçev, bu vesileyle Schultz ve Nixon ile görüşür. Her ikisinden de, Brejnev'e söz verdikleri gibi SSCB'nin lehine olarak ticari ilişkilerin liberalleştirileceği konusunda güvence alır. Nixon'un en güvenilir iki adamı Kissinger ile Schultz, Kongre'de beliren olumsuz havayı dağıtmak için hemen işe koyulurlar.

Senato Maliye Komisyonunda konuşan Kissinger, "SSCB'ne en çok ayrıcalıklı ülke statüsünü tanımayı reddederseniz, bu kararınızın siyasal sonuçları, ekonomik sonuçlarından daha önemli olacaktır" der. ABD Dışişleri Bakanı aslında şöyle demek istemiştir:

"Sayın Senatörler, sizden, insan haklarını gereği gibi koruyamamamızın sorumluluğunu üstlenmenizi istiyoruz."

Schultz, İnsan Haklarının savunulmasını, devletler arasındaki ticari ilişkilere bağlamanın son derece saçma bir tutum olduğunu ileri sürerse de inanan pek çıkmaz. Çünkü, Kongre üyeleri arasında Chicago'daki Ekonomi Okulu ile Şili'deki Pinochet rejiminin sosyal politikası arasında sıkı bir bağlantı olduğunu bilenler vardır. Schultz, kampanyasından geri dönmez, Kongre'nin SSCB'de yürürlükte olan sisteme bakmadan karar vermesini ister ve Kongre'nin davranışını "iyi düşünülmemiş bir karar" olarak nitelendirir. Ayrıca, İnsan Haklarının genel savunmasını yapanların, pazar ekonomisine sahip olmayan ülkelerle sürdürülen ekonomik ilişkileri önlemelerini anlayamadığını belirtir. Görüldüğü gibi, hep kendini akıllı sanan kişilerin örneğini gösteren Kissinger ile Schultz, aslında ahlâk dışı ilkelere prim verirler. Demokratik insan haklarını savunamadıkları komünist ülkelere, Batıda gözler önüne serilmiş ahlâk dışı ticari oyunlarını sergilemekten geri kalmazlar.

Schultz hür girişim lehine verdiği kavgadan sonra, Kaliforniyalı

Stephen Bechtel'in yapı işlerini yönetmek üzere Beyaz Saray'daki görevinden ayrılır. Kısa bir süre sonra, bu kez resmi sorumluluklarını bir kenara bırakarak, Bechtel'in "Dev Uluslararası Ticaret Merkezi" projesini Sovyetlerle görüşmek üzere Moskova'ya gelir. Schultz'u uzun yıllardır tanıyan Sovyetler, 400 Amerikan firmasını bir araya getirecek, 625 aileyi barındıracak ve ziyarete gelenlerin kalması için 600 otel odasını taşıyacak, tümü 110 milyon dolara çıkacak bu dev merkezle yakından ilgilenirler. Projenin öngördüğüne göre, Merkez'de en modern haberleşme sistemleri, lokanta, eğlence ve konferans salonları bulunacaktır.Oysa, Batı teknolojisinin getirdiği bu yeniliklerden, polis, dikenli tel ve kurt köpeklerinin çepeçevre sardığı sürgün kamplarında yaşayan insanların teki bile yararlanamaz.

Adı geçen projenin finansmanı, Chase Manhattan Bank başkanlığındaki Amerikan Bankalar Konsorsiyumu tarafından sağlanır, kontrolu Occidental Petroleum Başkanı Armand Hammer'e aittir.

Nixon, Schultz'dan boşalan yeri doldurması için Duke Üniversitesi eski profesörlerinden, ekonomi danışmanı Kenneth Rush'ı East-West Policy Committee başkanlığına getirir. Kissinger'e Dışişleri Bakanlığı görevinde yardımcı olan Rush, daha önce de 15 yıl süreyle güçlü kimya grubu Union Carbide'i yönetmiştir. Bu grubun yatırımları daha çok komünist ülkelere yöneliktir. Hem iş çevreleriyle, hem de diplomat olarak politik çevrelerle ilişkilerini sağlamlaştıran Rush, 1970 yılında ABD'nin Federal Almanya Büyükelçiliği'ne atanır. Bu sayede, Alman sosyal-demokrat partisi içersinde, tek başına şansölye adayı saptayabilen ya da kendisi için yıpranmış bir devlet adamını sahneden silebilen, gerçekten esrarlı güce sahip Herbert Wehner ile mükemmel bir dostluk kurar. Nixon'un detant stratejisini sağlamlaştırmasında, Willy Brandt'ın "Ostpolitik" (Doğu'ya açılma) atılımında, sosyalist savaşçı Wehner ile sendika düşmanı Rush arasındaki dostluğun oynadığı rol büyüktür. Ostpolitik, aslında totaliter bir düşünceyi ortadan kaldırırken, başka bir totaliter gelişmeyi, bu kez Alman firmalarının totaliter güç kazanmalarını gündeme getirmiştir.

East-West Policy Committee, aslında Kissinger ya da Ticaret Bakanlığı Müsteşarı ve Douglas Dillon'a ait Dillon Read Bankası Yöneticisi Peter Flannigan aracılığı ile Rockefeller ailesinin çıkarlarını savunur. Doğu'ya açılma politikasının, dışardan hiçbir müdahale görmeden gelişmesini savunan Komite, 15 ayda beş kez toplanarak,

ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomi Konseyi girişimlerinin daha geniş bir alana yayılmasını ve ABD Uluslararası ticaret politikasının ne olması gerektiğini görüşür. Kendall, kuruluşunun siyasal bir nitelik taşımadığını belirterek, şu ya da bu ülkede ticaret dışı ilişkiler kuramayacağını söylerse de, özel sektörden gelen bir kapitalist olarak, askeri ve ideolojik rakibinin en üst düzeydeki yöneticileriyle görüşmesi "politikanın ta kendisidir."

ABD hükümetinin 1968'den bu yana gerçekleştirdiği personel seçimi, dış politikanın temel esasları, Kendall'ın uyguladığı strateji doğrultusundadır. Yetki alanı daraltılan ABD Başkanı, belki yıllar geçtikten sonra, tüm umutlarını Doğu Berlin ya da Leningrad sokaklarındaki Pepsi-Cola kapaklarını artmasına bağlayacak, Beyaz Saray, Elyses Sarayı ve Londra'nın Downing Street 10 numaradaki yetkilileri, yayınlayacakları kararnamelerle, özel şirketlerin imal ettiği ürünlere garanti belgesi dağıtır duruma düşeceklerdir.

PVC'nin kansere yol açtığının saptanması üzerine, Batılı şirketler üretimin bu sakıncalı bölümünü, sendikaların protestosu ve tıp yetkililerinin sağlığa zararlı raporları üzerine Doğu ülkelerine kaydırırlar Kapitalist tekellerde çalışma koşullarının çok kötü olduğunu belirten, CGT ve CGIL gibi Fransız ve İtalyan işçi konfederasyonları bu tür üretimin insan sağlığına zararlı olduğuna hiç değinmezler.

Nükleer enerjinin kullanılması halinde ortaya çıkacak zararlardan duydukları endişeyi belirden ABD kamuoyunun baskısına karşın 18 Mayıs 1974 günü bir araya gelen Amerikalı ve Sovyet mühendisler, nükleer gücün teknolojik iktidara katkılarını incelerler. Washington'da yapılan ilk toplantı sonunda, nükleer sentez ve nötronlu reaktörler konusunda ortak çalışma yapılmasını öngören bir protokol imzalanır. Aynı saatlerde, Moskova'da da Sovyet teknolojisinin hayli ileri aşamalar kaydettiği manyetik-hidrodinamik enerji istasyonlarında kullanılan yakıtlar üzerine bir Rus-Amerikan semineri çalışmaya başlar. Moskova-Washington arasındaki bu geliş-gidişlerin amacı nükleer alanda bir direktuar kurulmasıdır.

Daha sonra, New York'ta yerüstü kuvvetlerin bir parçası olan Carnegie Endowment ile başında Nixon'un eski Dışişleri Bakanı ve arkadaşı William Rogers'in bulunduğu Amerika Uluslararası Hukuk Kurumu tarafından ortaklaşa 10 günlük bir konferans düzenlenir. Konferans süresince, Amerikalı ve Sovyet hukukçuları, uluslararası ticaret

yasalarının ve yeni telif hakları sözleşmesinin hazırlığı üzerinde çalışırlar. Dünya basınının denetim altına sokulmasına doğru ilk adım atılır, Sovyet ve Amerikan gazetelerinin işbirliği yaparak aynı makaleleri yayımlanması önerilir.

ABD-SSCB ticari ilişkileri her an sıklaşırken, ABD Ticaret Bakanı Frederick Dent, herkesi kör ve sağır varsayarak, Senato Soruşturma Komisyonunda "Ulusal güvenliğimiz, Doğu ile olan ticari ilişkilerimizde bizim en hassas davrandığımız noktadır" der. Oysa, yıllardır Kongre koltuklarında oturmaktan yağlanmış senatörler, anlayamadıkları bir noktayı öğrenmek isterler:

"Pentagon için çalışan sanayici David Packard'ın firması, uzun süredir Komünist ülkelerle çalışan ABD-SSCB Ticaret Konseyinin temel taşı iken, Packard, ABD Savunma Bakanı yardımcısı olarak Doğu'ya satılan malzemenin stratejik değer taşıyıp taşımadığını kontrol edebilir mi? "

Bugün, detanta karşı çıkmak, barışa karşı olduğunu itiraf etmek kadar utanç vericidir. 1950'lerde zihinleri koşullandırmak amacıyla açılan kampanya bugün de aynen yürürlüktedir. Son olarak, Rockefeller'e bağlı, Ford Vakfı ve Lily Endowment tarafından finanse edilen Chicago Dış İlişkiler Konseyi tarafından Harris Enstitüsüne hazırlattırılan bir kamu oyu yoklamasına göre, 2/3 ü senatörlerden oluşan Amerikan yönetici sınıfının % 97'si, Doğu ülkeleriyle olan ticaretin genişletilmesinden yanadır ve bu sınıfın % 93'ü ile halkın % 83'ü bu gelişmenin enerji ortamını olumlu yönde etkileyeceğine inanmaktadır.

Çokuluslu şirketlerin girişimleri üzerine açılan bir soruşturma komisyonun başkanlığını yapan Frank Church, yerüstü güçler iktidarının belirgin bir simgesidir. Her babanın rahatlıkla kızını gece gezdirmesi için izin verebileceği niteliklere sahip olan Church, ideal damat adayı olarak kurulu düzenin tüm niteliklerini üzerinde toplayabilmiştir. Küçüklükten beri sahip olduğu kibar tavırlarını, bugün komisyonu önünde tanıklık yapmaya gelen kişilere de gösterebilmektedir. İş çevrelerinin bu denli etkisinde kaldıktan sonra, Ohio'lu Senatör'ün bu soruşturma sırasında çokuluslu şirketleri suçlayan bir tavır almasını herhalde kimse bekleyemezdi.

Marx'ın şu açıklaması çok doğrudur:

"Geçmiş kuşakların düşünsel gelenekleri, bugünkü kuşakları Alp dağlarının baskısı altında tutmaktadır."

Marx'ın bizzat kendisi "Komünist Manifesto'da" dile getirdiği gibi, modern kapitalistlere utançla dolu bir hayranlık duyar. Daha sonraki satırlarında, bir psikanalist titizliği ile kullandığı kalemiyle bu kapitalistleri tarihin çöplüklerine ancak proleteryanın atabileceğini, ilerici düşünürlerin işte bu Amerika'dan sonuç çıkartacağını belirtir.

Sözcüklerin gerçekleri yaratmak için yetersiz kaldığı günümüzde, Batının üretim sektörlerinde uygulanan otomasyon sonucu, sayıları azalmaya yüz tutan işçilerin komünizme karşı alerji duyduklarını; Sosyalist ülke yöneticilerinin, devrimci yolu öteki ülkelere taşımak ve geliştirmek yerine, Batı Dünyasının yöneticileriyle ortak işyerleri açarak sorunlarını gidermeyi ve hep iktidarda kalmayı istediklerini görüyoruz.

Nitekim, Ferdinand Lundberg'in bir yapıtında, kapitalist başarının simgesi olan bazı adların, bugünkü komünist yöneticilerin en yakın dostları olduğu gösterilir. Örneğin, Rockefeller'in Kremlin yöneticileri tarafından en fazla aranılan dostlar listesinde ilk sırayı aldığı belirtilir.

David Rockefeller'in her gün bir imparator, bir şah, bir kral ya da bir cumhurbaşkanı ile yemek yediğini söyleyen, Goldman Sachs Bankası başkanı Sydney J.Weimberg, "Eğer, bu kişiler için verilecek her resepsiyona katılacak olursam, çalışmam için tek bir saatim kalmaz,"der.

Chase Manhattan Bank'ın Başkanı Rockefeller, büyük iş çevreleri arasında gerçekleştirdiği gezilerde, toplantılarda, komünist yöneticilere daima yer verir, daimi konuk işlemi uygular.

ABD Senatosundaki soruşturma komisyonunu yöneten Frank Church, Donald Kendall'ın şu sözlerini tutanaklara aynen geçirtmeden yapamaz:

"SSCB'ni son ziyaretimde, aralarında David Rockefeller'in de bulunduğu bir grupla birlikteydim. Kendisi, ülkesinde nasıl büyük bir törenle karşılanıyorsa, orada da aynı ilgiyi görüyordu. Kanımca, SSCB'deki kapitalist Amerikalılar, kendilerine tanınan özel statüden yararlandırılıyorlar. Bizde, altesler, soylular nasıl alkışlanıyorsa, komünist ülkelerde de kapitalistlere aynı işlem uygulanıyor." Konuşmanın devamı aynen şöyledir:

Kendall- Sayın Başkan, karşılamalarda büyük bir fark olduğunu sanmıyorum.

Charles Percy (Illinois Senatörü, Church komisyonunun etkili üyesi, Bell ve Howell şirketinin eski başkanı) -Moskova'ya kızım Sharon Rockefeller ile birlikte gittim. Resmi görevliler ona bir prenses işlemi

uyguladılar. Kendisini görebilmek için birbirlerinin üzerine çıktılar.

Kendall- David Rockefeller, Çin Halk Cumhuriyeti'ne gittiği zaman tıpkı Orta Doğu'daki gibi karşılandı. Çünkü o bir Rockefeller idi.

ABD İktidarının yanı başında oluşturulan en büyük lobi, Business Round Table, 1972'de kurulmuştur ve 170 şirketin Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdüründen oluşur. Bu şirketlerden 37'si, Fortune dergisinin sıralamasına göre en büyük 50 Amerikan şirketi arasında, 9'u ilk 10 arasında yer alır. Bunlardan üçü en büyük banka, yedisi en önemli petrol ve çelik şirketidir. Yıllık işletme bütçesi 2 milyon dolar, politik komitesi 40 üyelidir.

Lobinin yönetimi altındaki New York Federal Rezerve Bank'ın 9 direktöründen beşi bu baskı gruplarındadır ve Chase Manhattan Bank (13 Aralık 1975 tarihinde mevduatı 34 milyar dolar) J.C.Penney (Yıllık satış cirosu 6 milyar 200 milyon dolar), Union Carbide (5 milyar 320 milyon dolar yıllık ciro.) Kennecott Copper (yıllık ciro 1 milyar 664 milyon dolar)'ı temsil ederler.

Aynı şekilde Cleveland Federal Rezerve Bank yönetim kurulunda şu şirketlerin temsilcileri yer alır:

—Westinghouse Electric (yıllık satış cirosu 5 milyar 799 milyon dolar),

-Federated Department Stores (Yıllık satış cirosu 2 milyar 900 milyon dolar),

-T.R.W.Inc (2 milyar 300 milyon dolarlık yıllık satış cirosu),

-Heintz and Co. (yıllık satış cirosu 1 milyar 650 milyon dolar)

Bu şirketlerin tümü Business Round Table üyesidir. Öteki üyeler arasında, sırasıyla:

-Exxon (Yıllık satış cirosu 45 milyar 21 milyon dolar),

-American Telegraph and Telephon (yıllık satış cirosu 23 milyar 560 milyon dolar),

-Sears Roebuck and Co. (Yıllık satış cirosu 13 milyar 100 milyon dolar)

Bu şirketlerin temsilcileri de Richmond Federal Reserve Bank'ın yönetim kurulunda yer alırlar.

Ekonomik güçlerin oluşturduğu bu örümcek ağının beyni ise, ABD Senato raporuna göre şirketlerin sermayesinin büyük bölümünü kontrolları altında tutan dokuz finans şirketidir. Aynı rapora göre, Federal hükümete ait 93 milyar dolarlık hisse senedi portföyü, Hazine Bakanlığının değil

New York Federal Reserve Bank'ın denetimindedir. Yılda 6 milyar dolar temettü getiren bu portföyün borsada değerlendirilmesi, üç bankadan kurulu Federal Open Market Committee'ye aittir. Bu bankalar:

-Bank of America (57 milyar dolar mevduatla 1 nolu Dünya Bankası),

-First National City Bank (45 milyar dolar mevduatla 2 nolu Dünya bankası),

-Chase Manhattan Bank (34 milyar dolar mevduat).

Bu bankalar, özel sektöre ait işyerlerinin mülkiyetlerini de ellerinde bulunduran finans tekelleridir. Business Round Table'in 40 üyeli politik komitesinde David Rockefeller'in yanı sıra, Bank of America'nın başkanı A.W. Clausen de yer alır. Clausen aynı zamanda, San Francisco Federal Reserve Bank yönetim kurulu üyesidir.

3- Üçlü Komisyon

ABD'den Avrupa'dan ve Japonya'dan gelen, sayıları 200'ü bulan dünyadaki toplulukları yönlendiren bir aile düşünün. Bu ailenin sanayici ve finans çevresinden gelen *ABD kökenlileri* arasında belli başlı adlar şöyle:

-Alden Clausen (Bank of America Başkanı)

-J.P.Austin (Coca-Cola Başkanı)

-Peter Petersen (Lehman Brothers Başkanı, eski bakan)

-George Ball (Petersen'in çalışma arkadaşı, eski bakan)

-J.K.Jamieson (Exxon Başkanı)

-Lee Morgan (Caterpillar Başkanı)

-David Packard -Hewlett Packard Company Başkanı)

-Robert Rosa (eski Maliye Bakanı, Averell Harriman'ın çalışma arkadaşı)

-Michael Blumenthal (Rockefeller Vakfı Direktörü, Bendix Başkanı)

-Cyrus Vance (Rockefeller Vakfı Direktörü Simpson Thatche'nin çalışma arkadaşı).

Avrupa tarafından:

-Givonni Agnelli (Fiat'ın patronu)

-Kurt Brenbach (Batı Alman milletvekili, eski Hıristiyan Demokrat hükümeti üyesi, Thyssen Demir-Çelik grubu Başkanı)

-Pierre Jouven (Pechiney-Ugine-Kuhlmann Başkanı)

-Baron Lambert (banker)

-John Loudon (Royal Dutch Petroleum Başkanı)

-Sir Eric Roll (Warburg Bank Genel Müdürü- İngiltere Bankası eski Başkanı)

-Hans Gunther Sohl (Federal Almanya Sanayi Birliği Başkanı)

-Sir Ready Gedder (Dunlop Başkanı)

-Guiseppe Glisenti (Rinascente Direktörü)

—Jacques de Fouchier (Paribas Başkanı)

-Sir Franck Roberts (Ünilever ve Lloyd's Başkanı)

-Edmond de Rothschild (banker)

-Olivier Giscard d'Estaing (Compagnie Financiere Başkanı, Fransa Cumhurbaşkanı'nın kardeşi)

-Raymond Barre (Fransa Başbakanı)

Japonya'dan:

-Chujiro Fujino (Mitsubishi grubu Başkanı)

-Sumio Hara (Tokyo Bankası Başkanı)

-Benichiro Komai (Hitachi Başkanı)

-Akio Morita (Sony Başkanı)

-Eiji Toyota (Toyota Başkanı)

-Takeshi Watamabe (Trident International Finances Başkanı)

ÜÇLÜ KOMİSYON adını alan bu aile, David Rockefeller'in 1972 yılı sonlarına doğru Jean-Monnet komisyonu eski başkanı ve Floransa Üniversitesindeki Avrupa Enstitüsü Başkanı Hollandalı Marx Konhstam ve George Franklin ile yaptığı bir dizi görüşmeden sonra ortaya atıldı ve Rockefeller tarafından finanse edildi. Bugün Batı değerlerini Sol'a karşı savunan ve koruyan adları bünyesinde toplayan Üçlü Komisyonun Avrupa masası sorumlusu Marx Konhstam, Kuzey-Amerika masası sorumlusu George Franklin'dir.

ÜÇLÜ KOMİSYON'un çalışmalarına katılan gazeteciler arasında birçok yazı işleri müdürü yer alır. Başlıcaları:

-Arrigo Levi (Fiat'çı Agnelli'ye ait olan La Stampa'nın yazı işleri sorumlusu (*)

-Theo Sommer (Die Zeit)

-M.Fisher (Financial Times)

-Richard Holbrooke (Foreign Policy)

(*) Öldürüldü. (Ç. N.)

-Hedley Donovan (Time)

-Shintaro Fukushima (Kyodo News Service Başkanı)

-Kazuhige Hirasawa (Japon Broadcasting TV yorumcusu)

-Arthur Taylor (C.B.S.Başkanı)

-Andre Kloos (Hollanda Sosyalist Radyosu Başkanı)

Andre Kloos ile birlikte Hollanda'yı Üçlü Komisyon'da temsil eden John Loudon (Shell'in patronu), Atlantik Enstitüsü'nün başkanı olarak, dünyanın bu en ilginç ailesine büyük katkılar sağlar. NATO Konferanslarında benimsenen bir karar gereği 1960 yılında kurulan Enstitünün amacı şudur:

-" Atlantik Dünyasının halkları arasında ortak bir düşün ve yaşam anlayışını hızla yerleştirmek, Batı'nın kültürel ve ahlaki değerlerini sağlam temeller üzerine oturtmak."

Loudon, David Rockefeller'e yaptığı sürekli telkinler sonucu, Enstitü ile Üçlü Komisyon arasındaki yoğun işbirliği 1975 Aralığından başlayarak somut bir nitelik kazanır. Ne var ki, ünlü seçkinlerin katıldıkları dünya konferanslarını düzenlemek, Nobel ödülü kazanmış Hollandalı Jan Tinbergen gibi "yaşlı kurtları" besleyerek onlara önemli projelerin hazırlanmasını sipariş etmek, büyük giderleri gerektirir. Rockefeller, bu giderlerin yılda 1 milyon dolardan fazla bölümünü karşılar ama öbürlerinin giderlere katılmamasını acı bir dille eleştirmekten geri de kalmaz.

Enstitü'nün proje hazırlayan ünlüleri arasında:

-Graham Allison, Robert Bowie (Harvard Üniversitesi profesörleri)

-Andrew Shonfield

- Ralph Darendhorf (London School of Economics direktörü)

-Richard Cooper (Yale Üniversitesi profesörü)

-Paul McCraken (Michigan Üniversitesi profesörü, Başkanlık eski ekonomi danışmanı)

-Henry Owen (Brooking Enstitüsü Dış politika Araştırmaları programı yöneticisi),

-Edwin Reischauner (Harvard Üniversitesi profesörü, eski Japonya elçisi)

-Charles M.Robinson (Stanford Enstitüsü Direktörü, Marcona Corparation Başkanı)

-Elliot Richardson (Uluslararası Woodrow Wilson Merkezi üyesi, eski ABD Ticaret Bakanı)

- Carol Wilson (İşletmecilik Okulu profesörü.),

-Alfred Sloam (M.I.T. profesörü)

-Zbigniew Brzezinski (Harvard Üniversitesi Rus Enstitüsü komünist incelemeler bölümü mezunu, Columbia Üniversitesi Profesörü)

Polonya asıllı Prof. Brzezinski, 48 yaşında, yüzünde derin çizgiler bulunan, kendinden emin tavırları olan bir kişidir, Antikomünist eğitim programlarından geçtikten sonra, Sovyet-Amerikan ilişkilerinde uzmanlaşır ve Başkan Johnson döneminde Dışişleri Bakanlığı Planlama Servisinde görev almıştır. Uzun yıllar David Rockefeller'in hizmetinde çalışan "Zbig", 1973'de Üçlü Komisyonun kurulmasından bu yana kurulan başkanlığı sürdürür.

ABD'nin 39. Başkanı Jimmy Carter'i, ABD, Avrupa ve Japonya'daki üst düzey yöneticilerine takdim eden kişi Brzezinski'den başkası değildir. Carter, Başkan olduktan sonra onu dış politika konularındaki baş danışmanlığına getirir. Bu makam sayesinde, Kissinger-Nixon ikilisi tarafından 1968'de başlatılan Votka-Cola döneminin geliştirilmesini, genişletilmesini sürdürür. Aslında, Kissinger-Nixon, Kissinger-Ford, Brzezinski-Carter ekipleri arasında pek bir fark yoktur. İlk ikilinin Cumhuriyetçi, sonuncunun Demokrat eğilimli olması, Rockefeller ve öteki yerüstü tarikat üyelerinin yönetim üzerindeki etkilerinde bir değişiklik yaratmamıştır. Havaya atılan paranın her iki yüzünde de Rockefeller'in imzası bulunmaktadır. Brzezinski ile Kissinger arasındaki farklardan çok benzerlikler önemlidir. Her ikisinin de dünya çapındaki stratejiyi kavrayabilecek yüksek nitelikleri ve kültür düzeyleri vardır. Onlar için ideolojiden çok bütünleşmek önemlidir.

Jimmy Carter adındaki Georgia Valisini Başkanlık seçimlerinde destekleyen yerüstü güçlerine, Brzezinski şu tanımlamayı getirir:

"Carter, siyasal iktidarlar üstü dönemde, doktriner kuş yuvasına saklanmayıp cesaretle ortaya atılan ilk politikacıdır... İş adamları ve bankerlerin daha fazla sözleşme imzalamak, daha çok mevduat toplamak, ideolojik fark gözetmeden her yerden sipariş kabul etmek amaçlarına yönelik yöntemlerini, politikada seçmenlerine ve yandaşlarına uygular."

Carter'in Başkanlık seçimlerini kazanmasından sonra, Rockefeller'e bağlı ÜÇLÜ KOMİSYON üyelerinden yararlanılarak, Başkanlık komiteleri oluşturulur. Brzezinski, 1968-72 döneminde Kissinger tarafından işgal edilen Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi başkanlık koltuğuna oturur. Bu makamın verdiği yetkiler sayesinde, Başkan'ın dış politikasını saptar

ve kontrol eder. Başka bir deyişle, iş adamlarının dünyasındaki gerçekler karşısında Başkan Carter'in tutumunu ayarlar.

ÜÇLÜ KOMİSYON üyelerinden biri de Başkan Carter'in yardımcılarından liberal eğilimli Walter Mondale'dir. Carter'in Dışişleri Bakanı Cyrus Vance, 59 yaşında Rockefeller Vakfı yöneticiliğinden hükümet üyeleri arasına katılmıştır. Başkan Kennedy ve Johnson dönemlerinde, Savunma Bakanlığı Müsteşarı olarak Paris'teki Vietnam barış görüşmelerinde bulunmuştur. Gelişmeler hakkında dışarıya renk vermeyen bir kişiliğe sahiptir. Nitekim, onunla birlikte dış gezilere katılan bir arkadaşı bu yönünü şöyle özetler:

"Cyrus Vance ile son olarak Çin'de bir ay geçirdim. Bütün bu süre içersinde kafasından gerçekten geçen şeyleri, hiçbir zaman öğrenme olanağı bulamadım."

56 yaşındaki Paul Warnke, Başkan Johnson döneminde Savunma Bakanlığı müsteşarı olarak bir süre Cyrus Vance ile çalışmış, daha sonra Truman'dan başlayarak tüm Demokrat Başkanlara bağlılığı ile tanınan ünlü avukat Clark Clifford'un yanına girmiştir. Clifford, Johnson döneminde Pentagone'un Robert McNamara'dan sonra gelen sorumlusu idi. Daha sonra, Paul Warnke ile birlikte Standart Oil of California (Rockefeller'in sahibi olduğu petrol şirketi), Hughes Tool (Howard Hughes'a ait şirket), El Paso Natural Gas, Du Pont, General Electric çokuluslu şirketlerin avukatlığını üstlendi. Adı geçen şirketler, Vietnam savaşı süresince büyük paralar kazandılar, daha sonra Votka-Cola işbirliği döneminde komünist pazarlara yöneldiler. Clifford, Jimmy Carter tarafından 1977 şubatında Kıbrıs krizinin çözümü için Türkiye ve Yunanistan'a gönderildi. Üçlü Komisyonun bir başka üyesi sendikacı Leonard Woodcok ise aynı saatlerde bir heyetin başında Vietnam'a gönderildi.

Soğuk savaş yıllarında, Dean Acheson okulunda uluslararası ilişkiler uzmanı olarak yetiştirilen Warnke, Vance ve Paul Nitze, Jimmy Carter tarafından kurulan 28 üyeli Dış Politika ve Savunma Konseyinin üyesidirler. Paul Nitze, Sovyetlerle sürdürülen nükleer silahların sınırlandırılmasını öngören görüşmelere katılan Amerikan heyetlerine başkanlık edenlerden biridir.

Jimmy Carter'i başkanlık seçimleri kampanyasında hararetle destekleyenlerden biri de, Kennedy ve Johnson dönemlerinin Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Lehman Brothers Bankasının güçlü yöneticisi, 66

yaşındaki George Ball'dı. Lehman Brothers Bankasının sahibi Peter Petersen ise, Nixon'un Ticaret Bakanı iken "detant" politikasını en fazla savunanlardan biri idi.

ÜÇLÜ KOMİSYON'un bu etkin ve güçlü üyeleri, gelişen olaylar karşısında başlarını 180 derece ters tarafa çevirmekte hiç sakınca görmeyen yarış atlarına benzerler. Şöyle ki, Vietnam'ın komünistleştirilme girişimine şiddetle karşı çıkan, Vietnam savaşının başladığı yıllarda Hava Bakanı, daha sonra Savunma Bakanı olan Harold Brown, sürekli olarak savaşın genişletilmesini isterken, yardımcısı olan şimdiki Coca-Cola genel müdürü Charles Duncan ile birlikte bugün tam tersini ileri sürer, Brzezinski ve Ball'un "Komünistlerin İtalyan hükümetine girmesinde bir sakınca görmüyoruz. Böyle bir İtalyan hükümeti ile Washington yöneticileri arasında her zaman diyalog kurulabilir." yolundaki demeçlerini desteklemekten geri kalmazlar.

Nitze, Ball, Warnke, Brzezinski gibi adların yer aldığı Uluslararası İlişkiler Konseyinin etkili dergisi "Foreign Affairs" de yayımlanan analizler, detant ortamıyla birlikte uluslararası sorunların dostluk ilişkileri içersinde çözülmesini önerir.

"Avrupa ve Japonya'nın güvenlikleri üzerinde aldığımız tutum ve davranışlar özde, kendi güvenliğimizden ayrı düşünülmez" diyen Başkan Jimmy Carter, Sanayileşmiş uluslar arasında giderek artan bir işbirliğini savunurken, ÜÇLÜ KOMİSYON tarafından formüle edilen tezlere ve amaçlara büyük değer verir.

Özel Komisyonlarda hazırlattığı detant konusu 15 Mart 1976 tarihindeki ilk Başkanlık konuşmasında işleyen Carter'in, Rockefeller ailesi tarafından finanse edilen Chicago Dış İlişkiler Konseyinde detant politikasının devamını istemesi bir rastlantı değildi. Carter, o konuşmasında, SSCB ile soğuk savaş yıllarına yeniden dönülmesini isteyen görüş sahiplerini sert bir dille yermişti.

İçinde yaşadığımız toplumların geleceklerini tehlikeli bir şekilde tehdit eden bu güçler, çıkarlarına uygun geldiğinde, materyalist felsefeyi benimsemiş karşı rejim temsilcileri ile aynı masaya oturmaktan çekinmezler. İşte bizim çekindiğimiz yönleri de, bir anda 180 derece ters doğrultuda tutum ve davranışlarını değiştirebilmeleridir.

Jimmy Carter, seçim kampanyasının son günlerinde, tutucu yönüyle bilinen New York Üniversitesinde basılan ve Brzezinski tarafından gözden geçirilen Üçlü Komisyonun siparişi üzerine hazırlanan "Demokrasilerin

karşılaştığı Kriz Dönemleri" adındaki kitabı dağıttı. Kitapta yer alan görüşlerin sahibi, Harvard profesörlerinden Samuel Huntington, Uluslararası İlişkiler Konseyinin üyesi olarak, Güney Vietnam'da "hızlı kentleşme" stratejisinin uygulanmasını önermişti. Daha önce Vietnam'ın çehresini Ay'ın delikli yüzüne benzetmek için işbirliği yapan napalm fabrikatörleri, civalı bomba yapımcıları ve savaş tüccarları, bu kez, Vietnam halkını daha kolay yönetilebilir duruma sokacak, kent proleteryasına dönüştürecek bir tezi çok ilginç buluyorlardı.

Başkan Carter'in savunma politikası danışmanı olan Huntington, totaliter çözümlerden çok anti-komünist savaş yöntemlerini bilen bir uzman olarak, politik açıdan demokrasilere bir sınır konması yanlısıydı. Bu görüşlerini, Carter'in dağıttığı kitapta geniş olarak açıkladı. Üçlü Komisyonun da isteklerini tatmin eden bu görüşlere göre:

"... Bir sistem ne denli fazla demokratik olursa, o ölçüde dış ve iç tehditlere maruz kalır. Son yıllarda, demokrasinin yadsınmayacak ölçüde işlerlik kazanması, sosyal gelişmeyi kontrol eden geleneksel araçların yıkılmasına, kamu otoritesinin sınırlandırılmasına neden oldu. Bu gelişmeler sonuçta, hiyerarşiye, sermayeye dayanan karar alma mekanizmasına sert saldırılara yol açtı. Sustimallerden, materyalizmden ve tekelci kapitalizme boyun eğen demokratik hükümetlerden nefret eden aydınlar zümresi, en az eskiden komünist partilerin taşıdıkları kadar tehlikeli niteliklere sahiptir.

Karşı görüşlerin, şiddet olayların bu denli artması, bir yerde, belli kurumlara ve hükümetlere olan güvensizliğin artmasını teşvik eden gazetecilere bağlıdır. Bu koşullar altında, hükümetlerin yanlış yollara sapmalarını ve yanlış işlere kalkışmalarını önlemeleri için, haberi kaynağından almaları önemli bir haktır."

Hintington, Brzezinski ve çalışma arkadaşlarına göre:

"Halkın politik liderlerine olan güveni azalmıştır. Personel sıkıntısı çeken politik liderlerin zaman zaman kendi iktidarlarından bile kuşkuya kapıldıkları görülmektedir."

Politik liderler sadece hiyerarşi, zorlamalar, gizli işler, aldatmaların hükümetlerin kaçınılmaz nitelikleri olduğunu görmekle kalmayıp, politik alandaki başarısızlıkların yerlerini sosyalizm kavgalarının alacağı endişesi içindedirler. (Son paragraf yazar Charles Levinson'unun notudur.)

SSCB ile ABD arasındaki ticari alış-verişin dengesizliğine işaret edenler, sadece mamul mallara bakmakla, madalyonun arka yüzüne

bakmamakla yanlışlık yaparlar. Oysa, komünist ülkelere mal satanlar, Kendall ve ortakları, karşılığında ABD ve öteki batı ülkelerine votka sevketmekle kalmayıp, oralardan yepyeni ve değişik izlenimler, yöntemler edinir, uzmanlarına bunları Batıda uygulamak üzere yeniden formüle etmelerini emrederler.

Votka-Cola işbirliğinin başlaması ve gelişmesinden sonra, kapitalist ekonomilere sahip ülkelerin tek bir yöneticisi, Sovyet komünizmini ve meslekdaşları Berlinguer, Marchais ve Carillo'yu kendileri için bir tehdit ve engel gördüğünü söylemedi. Tersine, Palme, Schmidt, Callaghan ya da Mitterrand'dan oluşan sosyal-demokrasi gibi komünizmi de kuşkulu bir hayranlıkla izleyenlerin sayısı arttı.

1976 yılı Martında, Üçlü Komisyon üyelerine dağıtılan bir raporda, Alman sosyal demokrat liderleriyle verimli ilişkilerin kurulduğu ve onların Komisyon tarafından savunulan bazı görüşleri desteklediklerini belirtildi. Daha sonra demeç veren Willy Brandt:

"İtalyan komünistlerine güvenim var," dedi.

Brandt'an sonra görevi devralan Schimdt ise:

"Komünistlerin hükümetlere katılmalarını her zaman bir felaketmiş gibi göstermenin yanlış olduğunu söyledi.

İngiltere Krallığı Uluslararası Sorunlar Enstitüsü sorumlu yöneticisi Andrew Shonfield, Kremlin yöneticilerine uluslararası sorunlarda ve dünya ekonomisi konularında danışmanlık yapan Sovyet araştırmacıları ile İngiliz yetkililerinin katılmasıyla Chatham House'da düzenlediği dizi konferanslarda Avrupa güvenliği, Doğu-Batı ticareti gibi konuların tartışılmasını sağladı. Bugün İngiltere Başbakanı olan James Callaghan tarafından hararetle desteklenen konferansa, İngiltere tarafından Andrew Shonfield, Sir Eric Roll, Lord Kearton (British National Oil Corporation başkanı) ile birlikte sendikacı Hughes Scanlon da "detant aşkına" katıldı. Oysa sendikacı Scanlon, o güne değin yan yana oturduğu bankerleri ve sanayicileri "karşı devrimci" olmakla suçlamamış mıydı?

Ne var ki günümüz artık, Verdun, Pearl Harbor, Dien Bien Phu savaşlarını gerçekleştiren askerlerle, ulusal güvenliğin ve bağımsızlığın güvencesi olarak altıncı nükleer denizaltının siparişini veren politikacıların yaşadığı bir dönem değil.

Yerüstünün güçleri, her türlü ani başkaldırmalardan, bürokratik kontrol araçlarından kaçabilen eylemlerden uzak bir ortamda yaşamak isterler. Bunun için de çok dinamik ve atak davranarak, Doğu ve

Batı'nın karar alma mekanizmalarını işlemez duruma getirirler. Onların istedikleri, ticari alış-verişin rahatlıkla sürdürüldüğü siyasal istikrarın sağlanması, bu gelişmeye olanak veren "düzen" ve "değerler topluluğunun" yaşatılmasıdır. Bunun için tek korktukları "kargaşalığı" kontrolları altına alırlar. Bugünkü yerüstü dünya yöneticilerinin başvurdukları yöntemlere, tarih boyunca totaliter ve faşist rejimlerin başvurduklarını, böylelikle özgürlükleri ortadan kaldırdıklarını görürüz. Yerüstü güçlerinin bu girişimleri, sonuçta, her türlü sosyalist hareketin umutla beklendiği, sosyalizmin umudu bir devlet ile "barutsuz, dumansız" işbirliği kurulmasını sağladı.

Demokrasinin kökeninde düzenin sağlanması değil, değişik görüşlerin birbirleriyle tartışması, değişik partilerin kurulması, farklı görüşlerin çoğunluğun alacağı kararlar çerçevesinde uzlaşmaya varması yatar. İşte bunun için, bürokrasiler ve ekonomik iktidarı elinde bulunduran güçler, halkı tam bir kontrol altına alabilmek için birlikte hareket ederler. Bugün belki de büyük bir trajedyanın habercisi olabilecek muhalefet, görüş ayrılıkları, eleştirilerin ortadan kaldırılması, tekdüze birliğin, bütünlüğün gerçekleştirilmesi, bunun için arzu edilmektedir.

1929'larda ekonomik buhranın patlak vermesiyle, Wall Street'deki küçük tasarruf sahipleri nasıl düş kırıklığına uğramışsa, bugün de demokrasi ideali ile yaşamlarını sürdürenler, yeryüzündeki demokrasilerin yerüstü güçleri tarafından süpürülmesi karşısında aynı düş kırıklığına uğruyorlar.

Başkan Carter ile Rockefeller Vakıflarının danışmanlıklarını birlikte yürüten Thompson, 1976 Haziranında, Demokratlar ile finans tekellerinin sığınma yeri İsviçre'yi, Üçüncü Dünya ülkeleri ile korku içinde yaşayan demokrasi yöneticileriyle yapılacak görüşmelerde merkez olarak kullanılmasını önerirken şöyle konuşur:

"Dünya'da her an çıkması olası felaketlerin önlenebilmesi, tarafların görüşebilecekleri böyle toprakların bulunmasına bağladır. ABD, bu konuda sorumluluğunun bilinci içersindedir."

Afrika, Asya ve Latin Amerika'da, rejimin tek başarılı olduğu, toplu halde tutuklamaların yapıldığı ülkelerde, Ford, Rockefeller ve Carnegie Vakıflarının büroları bulunması, bu hükümetlerin danışmanlıklarını üstlenmesi bir rastlantı değildir.

Günümüzde, yerüstü güçlerin, tarih boyunca stratejilerini nasıl saptadıklarını gösteren belgeler henüz tümüyle imha edilemediği için

bazılarını yeniden okuma olanağımız vardır. Bunları yeniden okumak, insanı dehşete düşürür. Örneğin, 1919 yılı başlarına ateşkes'ten birkaç ay sonraya gidelim:

Woodrow Wilson, gizli çalışan "Roundtable" örgütünün üyelerini toplar. Örgütün işlevi, "dünya hükümetinin kurulmasını" sağlamak amacıyla, ABD, İngiltere ve Batı Avrupa devletlerinin ekonomik sorumluları arasında işbirliği sağlamaktır. Üyeler, böyle bir amaç için ön koşulun barışın sağlamlaştırılması olduğunda görüş birliğine varırlar. J.P.Morgan, İngiliz spekülatör Cecil Rhodes, madenleri çalıştırmada ortağı Lord Rothschild, banker Mellon (Gulf, Westinghouse,) Hazine Bakanı ile aynı görüşte oldukları belgelenir.

Roundtable örgütünün ABD'deki kolu, Uluslararası İlişkiler Konseyi ile İngiltere'deki Krallık Uluslararası Sorunlar Enstitüsü, sanayi patronları ile komünist yöneticilerin görüştükleri imtiyazlı kulislerdir.

Bu konuşmaların yapıldığı yıllar geride kalır, İkinci Dünya Savaşı tüm ülkeleri tehdit etmektedir. Roundtable örgütünün saygıdeğer üyeleri, dünya hükümeti kurmayı bir kenara bırakarak dünyayı değiştireceğini haykıran Hitler üzerine tüm parasını yatırır. Bir SS hissedarı olan Shroeder Bank, ile ITT, Gestapo'nun kasalarına para doldurur.

Shroeder Bank'ın hukuk işlerini Sullivan and Cromwell bürosu yürütür. Bu büro, aynı zamanda Rockefeller'in çıkarlarını da savunur. Ortaklar arasında, John Foster Dulles ile CIA'nın kurucusu ve ilk genel müdürü Allen Dullez vardır. Yukarıda adı geçen kişiler, dünya hükümetini kurmak amacıyla yola çıkarlar, seçkinler arasında işbirliği sağlarlar, o döneme damgasını vuran Nazi diktatörü Hitler'i desteklemekten geri kalmazlar.

Bugünkü Carter yönetiminde Üçlü Komisyonun yaklaşık otuz üyesi yer alır. Bunlardan yirmisi ayrıca Dış İlişkiler Konseyinin de üyesidirler. Başkan yardımcısı Walter Mondale, Zbigniew Brzezinski, Cyrus Vance ve Harold Brown, bu üyelerin başında yer alırlar. Öbürleri ise şöyle sıralanır:

–Michael Blumenthal: Hazine Bakanlığına getirilmeden önce Bendix şirketinin başkanı ve Doğu-Batı Ticaret Komisyonunun sorumlusu idi. Bendix şirketi, Blumenthal'ın dinamizmi sayesinde, çok çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren bir şirketler topluluğu halini alır. Vietnam savaşında kullanılan askeri malzeme ile Suudi Arabistan askeri donanım siparişleri sayesinde büyük kazançlar elde eder. Blumenthal'ın Bakanlığa atanmasından önce, Sovyetler Birliği ile üretimin bir bölümünü Batı

pazarlarına satma koşulu ile bir fabrika inşası anlaşması imzalayan Bendix, bu iş için gerekli 40 milyon dolar krediyi First National City Bank'tan sağlar.

-Richard Cooper: Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Uluslararası İlişkiler Konseyinin üyesidir.

-Anthony M.Salomon: Hazine Bakanlığı müsteşarı.

-Joseph Clafano: Sağlık, Eğitim ve Refah bakanlığı müsteşar yardımcısı

-Andrew Young: ABD'nin Birleşmiş Milletler Elçisi, Jimmy Carter'in yakın çalışma arkadaşı

-Paul Warnke: Silahlanmayı Kontrol ve Silahsızlanma Örgütü direktörü

-Elliot Richardson: Gezici büyükelçi.

-Richard Gardner: İtalya'daki yeni ABD Büyükelçisi, Sovyet-Amerikan ilişkileri Komitesi üyesi, İtalyan Komünist Partisinin hükümete katılmasını savunur ve Agnelli'nin New York'taki işlerine bakan eski avukatıdır.

-Samuel Huntington: Beyaz Saray Danışmanı.

-Richard Halbrooke: Dışişleri Bakanlığında görevli, Foreign Policy dergisinin yazı işleri müdürü.

-Sol Linowitz: Panama Kanalı Antlaşması görüşmelerinin heyet üyesi.

-Lucie W.Benson: Güvenlik sorunlarıyla ilgili Dışişleri Bakan Yardımcısı.

-Christopher Warren: Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı.

Başkan Nixon'dan Başkan Carter'e doğru gelindiğinde, üstünlüğün Pepsi Cola'dan Coca-Cola'ya geçtiğini görürüz. Pepsi-Cola'nın patronu Kendall'ın rakibi Coca-Cola'nın merkezi Atlanta'dır (Georgia eyaletinin başkenti) Coca-Cola'nın genel müdürü Charles Duncan'ın şirkette 14 milyon dolarlık hissesi vardır. Şirketin Demokrat eğilimli yönetim kurulu üyeleri arasında, Andrew Young, Griffin Bell (Yeni genel savcı), Joseph Califano yer alır. Bell ve Califano, aynı zamanda şirketin Atlanta ve Washington'daki avukatlarıdır.

Başkan Carter'in gözde şirketlerinden biri de IBM'dir. Şirketin, anti-tröst yasalarının uygulanması sonucu bir kısım faaliyetini New York'tan Atlanta'ya taşımasına karşın, Doğu ile yoğun ticari ilişkileri vardır. Çekoslovakya'nın Varşova Paktı kuvvetleri tarafından işgal edilmesinden önce, IBM şirketi, Çekoslovakya'da önemli görüşmeler yapıyordu. Dışişleri Bakanı Cyrus Vance, Rockefeller Vakfı yönetim

kurulu üyeliği yanı sıra, IBM şirketinin yürütme kurulu üyeliğini de sürdürür. Savunma Bakanı Harold Brown, Ticaret Bakanı Jane Pfeiffer, Konut ve Kent Kalkınması Bakanı Patricia Harris de, IBM yöneticileri arasındadır. Bunlardan Jane Pfeiffer, IBM'nin Başkan yardımcılığına değin yükselebilmiştir. Konut Bakanı Patricia Harris, ayrıca Chase Manhattan Bank yönetim kurulunda da bir koltuğa sahiptir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Detantın geleceğini görebilmek, Votka-Cola işbirliğini gerçekleştirenlerin ne denli "güvenilir" olduklarını anlayabilmek için, eskilere doğru inmemiz gerekir.

Helsinki Konferansı'nda atılan nutuklardan sonra, Goulag'lardaki, psikiyatri kliniklerindeki, çalışma kamplarındaki muhalif görüş sahiplerinin salıverildiklerini görmüyoruz. Avrupa Komünizminin gelişmelerinde, dogmatik tutum ve davranışların bir kenara bırakıldığını görmüyoruz. Bir de bugün Doğu ile en çok işbirliği yapan çokuluslu şirketlerin, eskiden Nazi rejimiyle en içli-dışlı şirketler olduğunu, General Motors, IBM, ITT, Du Pont, Exxon, Chase Manhattan Bank gibi dev çokuluslu şirket yöneticilerinin, Nazi rejiminin temel taşları olan Krupp, IG Farben, Mannesman, Deutsche Bank ile yoğun ilişkiler kurduklarını görünce, gelecek için hiç de umutlu olamıyoruz.

Şimdi sormak gerek: Acaba bir zamanlar dünyayı tehdit eden nasyonal sosyalizm, sadece Nuremberg'de asılan birkaç kişinin mi eseriydi? O günden bu yana gelişen birçok örnek, demokratik evrim umudu taşıyanların hayallerini yok etmeye yeter de artar bile. Albaylar cuntasının hüküm sürdüğü Yunanistan'da Franko İspanya'sında, Pinochet'nin Şili'sinde rahatlıkla yerleşen çokuluslu şirketler, Vietnam savaşından muazzam kazançlar sağlarken, aynı anda komünist dünya ile ortak işyerleri açmadılar mı? Doğu Avrupa'da ortak işyerleri açanlar, daha önce Çin Hindi'nde Amerikan silah sanayiini kuranlar değil miydi?

En şaşırtıcı örnek ITT'yi ele alalım:

Bir yanda Allende'nin devrilmesinde görev alıp, öte yanda marksist rejimlerle işbirliği yapan, ortak işyerleri açan ITT, aynı anda hem sosyalizm düşmanı, hem de sosyalizm yanlısı olabiliyor.

Votka-Cola dönemine rahatlıkla uyan Komünist ülke yöneticileri, bir

zamanlar "Şili proleteryasını ezen Akbaba" diye suçladıkları ITT Başkanı Harold Geneen ile yardımcısı, CIA eski genel müdürü Jone Mac Cone ile birlikte aynı görüşme masasına oturabiliyorlar.

ITT'nin Doğu Avrupa ülkelerinde yatırım yapmak istemesi, MAFİA'nın kendi katillerini kurtarmak için yürürlükteki ceza yasalarının değiştirilmesini istemesine benziyor. Vietnam'ı, Avrupa'yı komünizme karşı savunurken muazzam kazançlar sağlayan Rockefeller'in silah fabrikaları, bu kazançları düşman bildikleri ekonomilere yatırmakta hiçbir sakınca görmüyorlar.

1950'lerde Amerikan emperyalizminin simgesi olan Coca-Cola fabrikaları komünist ülkelerde hızla artarken, bu ülke halkları bir zamanların tipik Amerikan içkisi olmakla nitelenen Coca-Cola'yı içiyorlar.

Nitekim, Başkan Jimmy Carter tarafından, Dışişleri Bakanlığına atanmasından az sonra bir demeç veren Cyrus Vance:

"Ticari sorunları insan haklarına göre değerlendirmek, portakallar ile elmaları toplamaya benzer," diyor.

Öte yandan, Brejnev'in yaptığı birçok açıklamalar, Kapitalistlerin Batıda sadece kapitalist olduklarını, ama Sovyetler Birliği'ne barıştan, detanttan, ve gerginliği azaltmaktan sorumlu misyonerler olarak geldiklerini vurguluyor.

Böyle bir uzlaşmanın temel koşulu, tarafların içişlerine karışmamaktır. Kremlin yöneticileri, bu koşula ters düştüğü için Jackson Yasa değişiklik tasarısının uygulanmasını "Helsinki Konferansı belgesini çiğner" nitelikte olduğunu ileri sürerler. Öte yanda, daha çok Amerikan Yahudi lobisinin etkisi altında kaldığı görülen detant kahramanı kapitalistler, tutum ve davranışlarıyla kazançların insan haklarından çok daha fazla ilgiye mazhar olduğunu gösterirler.

1- Helsinki'den Münih'e...

Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı, 31 Temmuz 1975 günü, uzman ve sivrilmiş gözlemciler ile övgü düzmek ya da kuşkularını belirtmek isteyen gazete yazarlarının dışında, artık bugünkü politikacıların toplantılarını kanıksamış kamuoyunun genel bir ilgisizliği altında toplandı.

Çeyrek saat aralıkla Helsinki havaalanına inen 34 uçağın getirdiği Hükümet ve Devlet yöneticileri, ayrıca kentin öteki ucunda özel treniyle gelen Leonid Brejnev, Konferansın konuklarını oluşturuyordu. Bu toplantıyı "Ünlü bir Güldürü" olarak nitelendiren Çin Halk Cumhuriyeti ise, temsilci yerine, kendi tezgahlarında dokuduğu ve bu konferansa katılan karşı-devrimci devletlerle revizyonist hükümetleri temsil eden gömlekleri Helsinki dükkanlarının vitrinlerinde sergiledi.

Konferansı 21 yıllık Sovyet diplomasisinin bir başarısı olarak simgeleyen Leonid Brejnev, azgın boğayı uzun süren bir boğuşmadan sonra köşesine sıkıştırmış matadorun mutluluğu içersindeydi.

Konferansı izleyen 1800 gazeteci, 400 delegenin katıldığı dini törende (!) yapılan konuşmaları, parlak nutukları, güzel söz söyleme sanatının inceliklerini izlediler. Viyana Kongresinden tam 160 yıl sonra Metternich ile Talleyrandd'ın yeniden karşılaştığını, bu kez Metternich'in yerini de Brejnev'in aldığını gördüler. Hükümetlerin temsilcileri taşıdıkları kuşkuları askıya alırken, toplantıya katılanları birleştirecek bazı sisli genel formülleri ortaya atarak tartışmaları uzatmak isteyen Brejnev ve Sovyet heyeti, davranış ve tutumlarıyla, Stalin'in ünlü formülü "Bizim olan

bizimdir, sizinkiler ise tartışılabilir"i uyguluyorlardı. Brejnev, Avrupa'daki kuvvetlerin indiriminde ısrar etti ve "statüko"nun yasallaştırılmasını sağladı. Sonunda, Helsinki'ye katılmış ülkelerin uzman temsilcileri tarafından iki yıllık görüşmeler sonunda hazırlanan 3000 sözcük ve 400 sayfadan oluşan "Sonuç Belgesi" Cenevre'den 1 Ağustos günü uçakla Helsinki'ye getirildi ve 35 ülke temsilcisi tarafından imzalandı. Buna göre, toplantıya katılan hükümetler, halen geçerli olan sınırların ihlal edilemezliğini ve saygı duyulması gerektiğini öngörüyorlardı. Sovyetler Birliği bazı yuvarlak formüllerle, detanta olan bağlılıklarını dile getiriyorlar, Batılılar ise komünist partilerinin, zorlayıcı, sisteme dayanarak azınlıktaki mutlak yönetimlerini sürdürdükleri Doğu Avrupa ülkelerine meşruluk tanıyorlardı.

Konferans süresince, yapılan uzun hazırlık çalışmaları sırasında, atılan parlak nutuklarda, tek bir kez olsun Sovyetler Birliği ve öteki komünist ülkelerde demokrasinin karşılaştığı sorunlara değinilmedi. Bu da, Kissinger'in 1968 yılından bu yana getirildiği Dışişleri Bakanlığı sırasında, stratejisini, özgürlüklere en ufak bir yer ayırmadan barış edebiyatına dayandırdığını göstermekte.

Konferansta karara bağlanan "Sonuç Belgesinin" bir maddesi, ilgili hükümetlerin, kişilerin ve fikirlerin özgür dolaşımı ilkesine dayanarak, görevli gazetecilere, geçici süre kalmak koşulu ile daimi giriş ve çıkış vizeleri vermesini hükme bağlar. Oysa, kendilerinden daimi giriş vizesi isteyen 4 Amerikalı gazeteciye Sovyetler Birliği yöneticileri 6 Ağustos günü red yanıtı verirler. Bundan üç gün sonra, Pravda gazetesi olaya değinerek şunları yazar:

"Sosyalizm gelişmesini sürdürecektir. Sosyalist ülkelerin iç işlerine karışmak için ve özellikle sosyalist ülkelerin sosyal sorunlarının çözümlenmesi için yabancı reçetelerin zorla onanmasına kesinlikle izin verilmeyecektir. Kabul edilmesi olanaksız zorlamalarla Barışa yönelen yolları kontrol altına almak isteyenler, detantı ve sosyal gelişmeyi istemeyenlerdir."

1975 Ekiminde Sovyetler Birliği'ne yaptığı gezisi sırasında, Sovyetlerin iç sorunlarına karışmayı deneyen Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing, Kremlin kapılarının suratına çarpılmasıyla, Sovyetlerin bu konuda ödün vermeyeceklerini acı bir şekilde anlamıştır.

Gerçekten de Helsinki Konferansında harcanan 2 milyon 850 bin sözcük, detantın içerdiği çelişkileri, sivrilikleri gidermeyi başaramaz.

Zaten, Sovyetler, batılı politikacıları ve diplomatları çok fazla ciddiye almazlar, onları sadece geçici iktidarları süresince, antlaşma ya da sözleşme imzaladıkları "burjuva politikacıları" olarak görürler. Çünkü, Batılı politikacıların bir süre sonra, dayandıkları marjinal çoğunluğun tersine dönmesiyle yıkılıp gideceklerini bilirler. Sovyetler ve öteki komünist yöneticiler kendilerine gerçek muhatap olarak her zaman kapitalist sanayinin büyük patronlarını alırlar ve onlarla verimli antlaşmalar imzalamaktan geri kalmazlar. Nitekim, açık sözlülüğü ile bilinen Kruşçef'in 1958 yılında, İtalyan politikacılarından ve sanayicilerinden oluşan bir heyeti kabul ederken yaptığı konuşmada Fiat'ın patronu Giovanni Agnelli ve arkadaşlarına yönelerek şöyle dediği görülmüştür:

"Ben, aslında sizlerle konuşmak, sizlere hitap etmek istiyorum. 10 yıl içersinde, bana kızan palyaçolar politika sahnesinden silinip gidecekler ama sizler hep yerinizde kalacaksınız. Ben, gerçek iktidarı temsil eden sizlerle görüşmek, konuşmak isterim."

Komünistlerin detantı istemediklerini düşünmek son derece yanlış olur. Tersine, komünistler detantın tam ve kesin olarak uygulanmasından yanadırlar. Onlara göre, detantın yolu Batılı iş adamlarıyla giderek genişleyen bir işbirliğinden ama önceden saptanan siyasal kararların dışına taşmadan gerçekleştirilecek bir işbirliğinden geçer. Ekonomik bütünleşmeye giderken, taraflar arasında belirli bir ideolojik cephenin bırakılması yararlıdır. Bu iki ayrı konunun birbirlerine karışmaması gerekir.

O kadar ilginçtir ki, bugünkü Votka-Cola'cılar tarafından savunulan görüş ve sloganlar, "Ticaret İçin Barış!" deyimi, 1933 yılında Uluslararası Ticaret Odası başkanlığına seçilmesi dolayısı ile bir konuşma yapan IBM'nin kurucusu Thomas Watson'un "World peace through world trade" sloganına aynen benzer. (Anlamı, "Dünya ticareti Dünya Barışından geçer"dir).

Watson'un yaşamında ideolojik çatışmalara rastlanmaz ama kendisi uluslararası politikaya yakın ilgi duyar. İyimserliğini ve basit görüşlerini paylaştığı Eisenhower ile arkadaşlığı vardır. 1927-1943 yılları arasında birçok devlet Başkanıyla görüşür, Çan Kay Şek ile dostluk kurar. Komünist Rusya'yı eleştirir ve İtalya'yı içine düştüğü kargaşa ortamından kurtaran Benito Mussolini'yi alkışlar. Dört yıl sonra, Hitler tarafından kendisine, Yıldızlı Alman Kartalı nişanı verilir. Bu iki adamın arasında

kurulan hararetli dostluk sonucu, IBM Nazi Almanya'sında önemli tesisler kurar. 1938 yılı başlarında, Berlin'de yapılan bir baş başa görüşmede, Hitler'in savaş çıkmayacağı konusunda güvence vermesi üzerine, Watson, Fransa'daki yatırımlarını genişletir ve Vendome Alanında yeni bürolar satın alır.

Savaş ilanından sonra, IBM'nin Avrupa'daki hisseleri, Cenevre'de kurulan ve yönetimi bir İsviçre Yüzbaşısı olan Werner Lier'e bırakılan Holding'e devredilir. Firmanın Almanya'daki faaliyetlerinin başına da Dr.Otto Kriep getirilir. Yapılan araştırmalar, IBM firmasının, Nazi savaş gücüne önemli katkılarda bulunduğunu göstermiştir.

İkinci Dünya Savaşındaki gelişmeleri dikkatle izleyen Watson, 1942'den sonra, Pearl Harbor baskınının etkisiyle ABD'deki faaliyetlerinin yönünü değiştirir. Munitions Manufaçturing Corporation'un % 94 hissesine sahip olması nedeniyle, bormardıman uçakları, toplar, uçak motoru parçaları imal etmeye başlar. Hür Dünya'yı savunma sayesinde 200 milyon dolardan fazla kâr sağlar. Aynı anda, İsviçre'deki Holdingi aracılığı ile Alman harekâtının sağladığı kârları toplar ve Werner Lier'in bulduğu bir yöntemle, Mareşal Petain'in Vichy hükümeti nezdinde bulundurduğu ABD elçiliği aracılığı ile bu kârları transfer eder.

IBM'nin Kanada şubesinde Personel şefi olan Frank Mac Carthy, Krallık Hava Kuvvetlerinde bombardıman uçağı yönetirken, Sindelfingen kentine düzenlenen hava saldırısı sırasında, bombalarının bu kentteki IBM fabrikasının çok uzağına düşmesini sağlar. Aynı şekilde, IBM'nin Paris yakınlarındaki Corbeil-Essones kentinde bulunan tesislerinin SS Yüzbaşısı Westerholt tarafından yönetilmesi, tesislerin savaştan zarar görmeden kurtulmasını sağlar. Savaşın sona ermesinden yirmi yıl sonra anılarını yazan fabrika yürütme kurulunun bir üyesi şöyle der:

"Eski Alman şubayları arasında birçok IBM mensubunun bulunması ve bu Almanların kendi fabrikalarını korumakta gösterdiği bağlılık, bizim de çalıştığımız tesislerin korunmasına büyük yarar sağladı."

Yıllar boyunca büyük şirketlerin uyguladıkları strateji ve bu şirket yöneticilerinin benimsedikleri psikoloji, politika dışında kalmak ve iktidara en yakın kişileri kullanmak esasına dayanır. Bu şirketlere göre, savaşlar ve rejim değişiklikleri sırasında büyük bir esneklik gösterilmeli, iş bağlantılarının mümkün olan en az zararla bu dönemi geçirmeleri sağlanmalıdır.

Nitekim, savaşın sona ermesinden, Fransa'nın kurtulmasından sonra

IBM, Fransa'daki tesislerinin başına, direniş hareketinde çalışması ve General de Gaulle'e yakınlığı ile tanınan baron Christian de Walder'i atar. Walder, 1973 yılında emekliye ayrılıncaya değin, Beşinci Cumhuriyet yöneticileri tarafından hararetle savunulan millileştirme politikasına karşı denge unsuru olur ve IBM'nin Fransa bilgisayar piyasasının 2/3'ünü ele geçirmesini sağlar. Büyük şirketlerin yıllardır yaşamlarını sürdürebilmesi, faaliyet gösterdikleri ülkelerin ulusal nitelikteki yasalarına ve kurallarına en az müdahalede bulunmuş olmalarına bağlıdır.

1949'larda Soğuk Savaşın en etkin olduğu dönemde, Sovyet Rusya ile görüşmelere başlayan IBM, o tarihlerde yıllık cirosu 125 milyon doları geçmeyen mütevazi bir Amerikan firmasıydı. Bugün, dünyanın en güçlü tekellerinden biridir. 300 bin çalışanıyla yıllık cirosu, 9 milyar doları aşar ve Sovyet yöneticileri kendi ekonomilerinin sağlığa kavuşması ve iktidarlarının devam edebilmesi amacıyla, bu şirkete büyük siparişler verirler.

IBM bu alanda yalnız değildir. Primo de Rivera yönetimindeki İspanya, ITT'nin kurucusu Sosthene Behn'e 1923 yılında, tüm İberik yarımadasına telefon şebekesinin döşenmesi hakkını verir. Porto Rico'da doğan bu küçük şirket, bu sayede birkaç yıl içersinde uluslararası ticaret alanında büyük kazançlar sağlar ve otoriter rejimlere gösterdiği yakınlık sonucu, Behn, 4 Ağustos 1933 tarihinde Reich'in yeni şansölyesi Hitler'in Berchtesgaden'de kabul ettiği ilk Amerikalı iş adamı olur.

Hitler, ekonomi danışmanı Wilhem Keppler'in önerisiyle Behn'e büyük kolaylıklar sağlar. Behn de, Almanya'daki şirketlerinin yönetimini, Stein Bank'tan banker Kurt von Schroeder'e bırakır. Schroeder, daha sonra SS Generali olacak ve Himmler'in Gestaposuna büyük mali katkılarda bulunacaktır.

ITT'nin en önemli iş arkadaşlarından biri de, Nasyonal-Sosyalist partinin etkin ve tanınmış üyesi, avukat Gerardth Westrick'tir. Ünlü avukat, New York'a yaptığı sayısız iş gezisinde, Waldorf Astoria oteline iner ve Behn ile ITT merkezinde, 14.Lui tarzında dekore edilmiş odasında konuşmalar yapar. Behn'in hemen arkasında asılı duran Papa 11.ci Pi'nin portresi yanında, firmanın şu sloganı yazılıdır:

"İnsanların ve Ulusların hizmetindeyiz."

ITT'nin yavru şirketi Lorenz, Hermann Goering'in izniyle, avcı-bombardıman uçakları üreten Focke Wulf şirketinin % 28 sermayesini satın alır. Bu uçaklar savaş yıllarında, müttefiklere ait ordulara ve yardım

kollarına büyük kayıplar verdirir. Almanya'nın savaşa girmesi, Behn'in gittiği yoldan ayrılmasına neden olmaz ve ITT patronu 1940'da Hitler ile yaptığı bir görüşmeden sonra, Avrupa'daki şirketlerinde çalışan Yahudileri işten atar.

Bu görüşmeden birkaç hafta sonra New York'a gelen Westrick, Behn ve Henry Ford ile görüşür. ABD'nin bu ünlü oto üreticisi de Nazi iktidarının eski sempatizanlarındandır. Ford'un, Hitler'in 50. yaş günü dolayısı ile gönderdiği 50 bin dolarlık çek ve "Sizi, ülkenizi doğru yola sokmuş olmanızdan dolayı kutlarım" diyen mesajı henüz unutulmamıştır.

ITT, İsviçre'deki rakibi Hasler'in Almanya için çalışmayı reddetmesi üzerine, 1941'de 3.ncü Reich'e yaptığı dışsatımları hızla artırır. İspanya'da çalışan fabrikaların üretiminin yarıdan fazlası 1941-44 yıllarındaki Nazi savaş gücüne katılır.

Sosthene Behn, bazı Amerikan politik çevrelerinde sevilmediğini çok iyi bilir. Amma, ileride ideal ITT yöneticisi olabilecek askeri komutanlara olan güveni, sarsılmaz güvencesidir. Hiyerarşik ve otoriter bir yönetim piramidine sahip ITT, askeri komutanlar için ideal çalışma yeridir. ITT'nin yavru şirketi Focke Wulf uçakları Amerikan birliklerini bombalarken, ITT'nin Amerika'daki laboratuvarlarında, Alman denizaltılarının yerini saptayacak yüksek frekanslı "Huff Duff" radarları geliştirilir. Behn, böylece ABD'deki namusunu kurtarmış olur ve bizzat Harry Truman'ın elinden, askeri güce yaptığı katkıları dolayısı ile "Övünç" madalyası alır. Hatta, Washington tarafından ITT Şirketine 27 milyon dolar tutarında savaş tazminatı ödenir. Bunun 5 milyon doları, müttefik uçakları tarafından bombardıman edilen Amerikan malı Focke Wulf fabrikaları içindir.

ITT gibi, yeryüzünde 80'den fazla ülkede faaliyet gösteren, 800 yavru şirketinde 430 binden fazla insan çalıştıran, yılda 8 milyar 500 milyon ciro yapan bir dev tekelin daha ayrıntılı incelenmesi kuşkusuz birçok gerçekleri ortaya çıkarır. ITT'nin Şili'de, Güney Afrika'da, İspanya'da ve Brezilya'da neler yaptığı çok iyi biliniyor. ITT bugün, o ülkelerde yaptığı yatırımlarının çok daha önemlisini Komünist devletlerde gerçekleştiriyor. Bu koşullar altında, bugünkü genel müdürü Arnold Geneen'in Leonid Brejnev ile yaptığı görüşmeleri çok kişinin beğenmediğini bile bile, selefi Sosthene Behn ile Adolf Hitler arasındaki görüşmelere benzetmek yanlış mıdır? Zaten başka türlü olması da beklenemez!

1930'dan bu yana, her yerde, her işi yapan motorlu araçlar piyasasında dünyaya egemen olan General Motors ve Ford şirketleri, dünyayı, imal edecekleri motorlu araçlarla dolduracakları bir park alanı gibi görürler. Ulusal müşterilerinin zevklerine ve gereksinmelerine göre, montaj bandlarını programlarlar. Devletleri ise sadece satış yapabilecekleri verimli alanlar olarak görürler. Modelleri kadar ilkelerinin de sağlamlığı ile tanınan Henry Ford II. İkinci Dünya Savaşının patlak vermesinden birkaç gün önce şöyle demiştir.

-"Biz, kendimizi ulusal boyutlarda sıkışıp kalan bir şirket gibi görmüyoruz. Biz, çokuluslu örgüt yapısına sahip bir şirketiz."

Hitler, 1939 yılında, dünyaya egemen olmak üzere Polonya'ya girdiğinde, kuşkuları giderek artan hissedarları önünde bir konuşma yapan General Motors'un Başkanı Alfred Sloan:

-"Bizler, bu gibi küçük uluslararası kavgalardan etkilenmeyecek kadar büyüğüz," der.

Daha da önemlisi, Alman birliklerinin tüm Avrupa'yı bu denli hızla işgal etmesi bir ölçüde General Motors sayesinde gerçekleşir. Çünkü, Amerikan firması, 1929'da Opel firmasının % 100 sahibidir. Merkez büroları Brandenbourg'da bulunan Opel, 1935'de Nazi genel kurmayının siparişi üzerine, düşman uçaklarının hava saldırılarından daha az etkilenecek bir ağır kamyon modeli üzerinde çalışmaya başlar. 1936'dan başlayarak Opel tarafından üretilen "Blitz" kamyonları, hızla Alman ordularını donatmaya koyulur.

Bu gelişmeden son derece duygulanan Hitler, birinci derecedeki Kartal nişanını General Motors'un genel müdürüne verir. Aynı saatlerde, Ford tarafından Berlin yakınlarında bir montaj fabrikası açılır. Amerikan haberalma servislerine göre, bu fabrikaların ürettikleri araçlar, Alman orduları ulaştırma birliklerinde kullanılır.

İkinci Dünya Savaşının patlak vermesinden 7 ay önce, 1939 yılı başlarında, General Motors, Rüsselsheim'deki Opel tesislerini (1 milyon 750 bin metre karelik alanda kurulu) askeri uçak imal edebilecek duruma getirir. Bu tesisler 1939-45 döneminde Junker-88 bombardıman uçaklarında kullanılan motorların % 50'sini üretir. Havacı uzmanlara göre, bu uçaklar en iyi bombardıman modelidir.

General Motors ve Ford'a bağlı yavru şirketler, Reich ordularında kullanılan ve "Katır" adı verilen üç tonluk çekicilerin % 90'ını, ağır ve orta kamyonların %70'ini sağlarlar. İngiliz Haberalma servislerine, göre bu

araçlar "Alman ordusundaki ulaşım sisteminin belkemiğidir" ABD'nin dünya savaşına girmesi, bu firmaların uyguladıkları stratejiyi değişikliğe uğratmaz.

Nazi hükümeti, 25 Kasım 1942 tarihinde, Rüsselsheim'deki tesislerin başına Carl Luer'i getirir. Ama, Darmstadt eyalet temyiz mahkemesi, bu atamanın şirket yönetim kuruluna ait yetkileri askıya alamayacağını, tesislerin yönetim ve sorumlularının aynen devam ettiğini belgeler. Böylece, Alfred Sloan ve başkan yardımcıları, James B.Mooney, John T.Smith ve Graene K.Howard, savaş süresince General Motors-Opel tesislerinin yönetim kurulunda üye olarak çalışmalarını sürdürürler. Daha da ilginci, savaşın tüm şiddetine karşın, Detroit'deki genel merkez ile müttefik ve mihver devletlerinde kurulu yavru şirketler arasında haber, rapor, malzeme akışı, hiçbir aksaklıkla karşılaşmadan sürer gider. Opel'in Rüsselsheim'deki mali kayıtlarına göre, 1942-45 yılları arasında uygulanan üretim ve satış programları, General Motors'un tüm dünyaya yayılmış fabrikalarıyla, özellikle General Motors Japonya (Osaka), General Motors Continental (Anvers), General Motors China (HongKong ve Şanghay), General Motors Uruguay (Montevideo), General Motors of Brazil (Sau Paulo) ve ana Şirket ile tam bir koordinasyon sonucusu, hazırlanmıştır.

1943 yılında, ABD'deki hava kuvvetleri yeni uçaklarla donatılırken, Almanya'daki grup, yeryüzünün ilk tepkili motoruna sahip Messerschmidt-262 tipini imal ve monte eder. Böylece, Almanlara teknolojide üstünlük sağlanır. Alman uçağı, Amerikan pistonlu P-510 Mustang uçağına oranla 100 mil hızlı uçmakta, saatte 540 mil hıza erişmektedir.

Savaşın sonuna yaklaştığını hisseden General Motors ve Ford Şirketleri, hemen Amerikan hükümetinin himayesine sığınarak, müttefik kuvvetlerine ait uçakların, mihver devletlerinde bulunan tesislerini bombalaması sonucu uğradıkları zararı tazmin etmesini isterler. 1967 yılında hak yerini bulur (!) ve General Motors'a, Almanya, Avusturya, Polonya ve Çin'de kurulu uçak ve motorlu araç fabrikalarında uğradığı zarar karşılığı, 33 milyon dolarlık vergi iadesi yapılır. Ford ise bundan 10 milyon dolar eksik (22 milyon dolar) tazminat alarak, Köln'de kurulu askeri kamyon fabrikalarının uğradığı hasarların zararını giderir.

General Motors'un başında 35 yıl geçiren Alfred Sloan, 1956'da emekliye ayrılmıştır. Kendisi, aşırı sağcı Amerikan sanayiinin simgesidir. Sigara ve içki kullanmaz, hür teşebbüsü karısı saydığını söyler. Ekonomik

ve ticari konularda çok dinamik atılımlarda bulunmasına karşın, ülkesindeki sosyo- politik evrim karşısında felce uğramış bir hasta gibidir. Her türlü evrime ve kılık değiştirmeye karşı olan Sloan, azınlıklardan, liberallerden zencilerden, Yahudilerden nefret eder. Sendika düşmanıdır, Mafia tarafından istihdam edilen muhafızları ve özel milis kuvvetleri aracılığı ile 700 bin kişinin çalıştığı Detroit fabrikalarındaki her türlü protesto ve grev girişimini kırmaya çalışır.

Kendisi gibi düşünen yığınla çokuluslu şirket yöneticisini yakından tanımaya yardımcı olan bu canlı örnek, Franklin, D. Roosevelt'in Başkanlık seçimini kazanmasını, uluslararası Komünist bir liderin zaferi olarak tanımlar ve Roosevelt'in yeni ekonomi politikasını, Ekim Devriminden sonraki "en büyük zorla kollektifleştirme hareketi" olarak niteler.

Hazine Bakanlığının 1936 yılında açtığı bir soruşturma, Sloan ve karısının son üç yılda 1 milyon 921 bin 587 dolar vergi kaçırdığını saptar. Sloan, bu suçlamalardan kendini kurtarabilmek amacıyla Detroit'de bir Vakıf kurar ve 10 milyon dolar bağışlar. Sahip olduğu finans gücüyle ABD ve dünyadaki yatırımlarında vergi kaçırmayı sürdürür.

Sloan, askeri savaşların yanı sıra, Dr.Fred Schwartz'ın isteri içersinde kaleme aldığı, her sayfası faşizm kokan "Human Events" adındaki yapıtını "antikomünist hıristiyanların haçlı seferi" olarak nitelendirir ve Teksaslı milyarder petrolcü L.H.Hunt'ın, Life Line Foundation'u ile birlikte finanse eder. Sloan, 1956 yılında emekliye ayrılmakla iş dünyasından kopar ama ellerini fikir dünyasından bir türlü çekemez. Yahudileri kötüleyenlere karşı mücadele etmek amacıyla kurulan B'Nai B'Rith Birliği, 1964'de yaptığı bir soruşturma sonucu, Sloan'ın Arkansas Eyaleti Searcy kentindeki Harding College rektörü George Benson tarafından yönetilen National Education Program'ın en büyük finansörü olduğunu belgeler. Sloan'ın 500 bin dolar bağışla desteklediği bu programın amacı "Hükümetin ekonomik girişimlerinin sosyalizme ve komünizme yönelmemesini sağlayacak şekilde hür teşebbüs ortamını" destekleyecek filmler ve broşürler hazırlamaktır. B'Nai B'Rith Birliği, programda kullanılan konuların büyük ölçüde, faşist John Birch Society kurucusu Robert Welch'in yapıtlarından esinlenerek hazırlandığını ileri sürer.

İşte, yukarıdaki niteliklere sahip Sloan'ın halefleri, bugün dünyanın en büyük ağır kamyon fabrikasını kurmak için, Sovyetler Birliği

yöneticileriyle yoğun görüşmeler yapmaktadırlar.

Geçen Noel'de Sovyetler Birliği'nin en büyük mağazalarında satılan oyuncaklardan en çok ilgi göreni, Federal Almanya'da imal edilen ve Exxon ile Shell'i temsil eden renklere boyanmış, minyatür tanker-kamyonlardı Sosyalist yöneticiler, geç de olsa, dünyadaki en büyük iki petrol devine karşı şükran borçlarını bu şekilde ödüyorlardı. Oysa, Exxon ve Shell, Doğu ülkeleri dışındaki faaliyetleri nedeniyle, Batıdaki kardeş Komünist Parti yöneticileri tarafından ağır bir dille protesto ediliyordu.

İngiliz-Hollanda grubu Royal Dutch-Shell'in kurucusu ve genel müdürü Deterding, Nazilere yakınlığı ile tanınırdı. Grubunun başında 30 yıl geçirdikten sonra 1936'da emekliye ayrıldığında, Almanya'nın Mecklembourg yöresindeki konutuna yerleşti. Almanya ile Hollanda arasındaki işbirliğini sağlamlaştırmak amacıyla, iki ülke arasında sık sık gidip geldi. Öldüğü zaman, Shell'in tüm bürolarında yapılan anma törenine, Hitler, Himmler ve Goering de katıldı.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Nazilere ait güçlü IG Farben Kimya grubu ile işbirliği yapan, Rockefeller ailesinin Exxon ve öteki şirketleri, bu şirketin 1945'de dağıtılmasından sonra bugün aynı işbirliğini komünist ülkeler ile sürdürmekteler. Oysa, Hitler orduları Avrupa'yı işgal ettiği zaman, Exxon, 1926'da imzalamış olduğu antlaşmaya dayanarak, haber ve malzeme alışverişini rahatlıkla sürdürüyordu. Bu sayede Almanların petrol rezervleri giderek arttı. Exxon ve General Motors, 1935 yılında IG Farben ile birleşerek Almanya'da tetraetil fabrikası kurdular. Böylece, yapay yakıta kavuşan Nazi ordularının mekanize birlikleri, hiç durmadan ilerleyebildiler.

Bugünkü Alman kimya sanayiinin en ilginç özelliği, işyerlerinin ve ekonomik iktidarın, her türlü politik iktidar döneminde "dokunulmazlığa" sahip olması, her türlü rejim değişikliğine, kargaşalığa karşın, yüzyıllardır işleyişini hiç bozmadan gücünü günümüze değin sürdürebilmesidir.

Hoechst, 1870 yıllarında, İmparatoriçe Eugenie'ye giysilerinde kullanmak üzere yeşil boya, askerlerinin pantalonlarına ise kırmızı boya satarak, faaliyetine başlar. BASF Şirketi ise sentetik mavi rengiyle imalata geçer.

Alman Kimya sanayiinin üçüncü dev şirketi Bayer'in Başkanı Karl Duisberg, 1905'de bir kartel kurulmasını önerir. 1916'larda yeni kurulmuş olan IG Farben, düşman kuvvetlerine karşı girişilecek harekâtta kullanılmak üzere boğucu gaz yapımına geçer. Birinci Dünya Savaşından

sonra, IG Farben grubu, Amerikan ve İngiliz sermayelerinin yardımıyla gelişmesini sürdürür. Birkaç milyon sterlin değerindeki hisse senetleri, Rockefeller Ailesinin Chase Bank, Morgan Bank ve Warburg gibi Atlantik ötesi bankaların kasalarında tutulur. Kartel girişimlerinin başlamasından sonra, Alman sanayiinin hammadde yönünden bağımsız olması için ilk araştırmalar başlar. O zamana değin Şili'den gelen nitrat yerine, 1919'da Fritz Harber tarafından keşfedilen bir yöntemle, havadan nitrogen elde etmeye başlanır. 1921'den sonra, Alman patlayıcı madde fabrikaları, yapay nitrat kullanan üretim yöntemini uygularlar.

1925'de dünya kimya piyasasında tröstleşen firmanın 1926'da en büyük Alman patlayıcı madde yapımcısıyla; Dynamite Nobel ve Köln-Rottweill ile birleştiğini görüyoruz. Bu firmalar, yabancı ülkelerin çoğunda yatırımlara sahiptir.

IG Farben, 1932'de dünyanın en güçlü kimya grubunu oluşturur. 400 Alman şirketiyle 500 ticaret firmasını kontrol eder, kendi demiryolları, kömür madenleri ve 10 kadar değişik ülkede fabrikaları vardır. Batı Avrupa ile ABD'nin en büyük 500 firması, 2 binden fazla sözleşmeyle Alman kimya grubuna bağlıdır. O tarihe değin, bu denli değerli ve sayısız araştırmacıyla teknisyenin böylesine bir tek şirkette toplantığı görülmemiştir.

Alman Ekonomisi IG Farben'siz yaşayamayacağı için, göreve gelen hiçbir hükümet, bu şirketle işbirliği yapmadan iktidarda kalamayacağını bilir. Zaten, Nazilerin iktidara geldikleri günden başlayarak, Almanya'yı hiç kimsenin saldıramayacağı ekonomik bir kale yapacaklarını ilan etmeleri, tümüyle bundan ileri gelir. Aynı şekilde, IG Farben, nasyonel-sosyalist partinin en önemli finans kaynaklarından biridir.

Firma, çalıştırdığı değerli uzmanlar ve muazzam ticari kapasitesi sayesinde, Almanya'nın her türlü hammadde konusunda bağımsız olabilmesi için sayısız buluşlar gerçekleştirir. Örneğin, kömüre hidrojen vererek petrol elde edilmesi, kömürden yararlanarak sentetik kauçuğun bulunması gibi.

Alman Kimya Kartelinin başkanlığını yapan Karl Duisberg'in 1935'de ölmesiyle, yerine birçok yabancı kökenli şirketin yönetim kurullarında (US Steel, Du Pont de Nemours, Standard Oil of New Jersey) üyeliği olan değerli teknisyen Karl Bosch geçer.

Karl Bosch'un da 1940'da ölmesiyle, Başkanlığa Nazi yöneticisi Karl Krauch getirilir. Böylece, 3. Reich'in sanayicileriyle politikacılarının

sıkı işbirliği simgelenir. IG Farben ile Nazi rejimi arasındaki bağlar ortaya konur.

Müttefikler, savaştan sonra, 1945'de IG Farben'i parçaladıklarını ileri sürerler ama bugünkü görünüm, Bayer, Hoechst, BASF gibi Alman kimya devlerinin, nasyonal-sosyalist değil de sosyal-demokrat olan hükümetin katkılarıyla, dünyanın en güçlü kimya sanayiini oluşturduğu şeklindedir. Bu şirketlerin çalıştırdığı kişi ve yıllık satış rakamları şöyledir:

-BASF: 110 bin kişi, 3 milyar 675 milyon sterlin (360 milyar TL)

-BAYER: 169 bin kişi, 3 milyar 225 milyon sterlin (325 milyar TL)

HOECHST: 182 bin kişi, 3 milyar 815 milyon sterlin (381 milyar TL)

Aralarında imzaladıkları antlaşmalarla, 40 kadar ortak işyerine sahip bu üç dev arasında rekabet söz konusu değildir. Bir kıyaslama yapılacak olursa, İngilizlerin en büyük kimya kompleksi Imperial Chemical (ICI) yılda 3 milyar 100 milyon sterlinlik satış (310 milyar TL), Amerika'nın 1 nolu kimya grubu Du Pont ise 3 milyar 250 milyon sterlin tutarında satış (325 milyar TL) yapmaktadır.

Alman şirketlerinin bir başka avantajı, yöneticilerin uzun süreyle yerlerinde kalmasıdır. Oysa Imperial Chemical, savaştan sonra 10 yönetici değiştirmiştir. Örneğin, 1941'de IG Farben'in direktörlüğüne atanan Karl Winnacker, savaştan hemen sonra Hoechst'in başkanlığına getirildi ve bugüne değin bu gôrevde kaldı.

Federal Almanya'daki en yoğun şirket birleşmeleri, kimya sektöründe cereyan eder. IG. Farben'in üç yavru şirketi, savaştan sonraki yıllarda, en önemli şirketleri satın alarak, safdışı bırakarak, yine savaştan önceki imparatorluğunu kurma eğilimindedir.

Kuramsal olarak bugün ikiye ayrılmış durumda bulunan, birbirlerine karşıt iki devlet politikacılarının yapamadıklarını, bugün, kimya şirketlerinin yöneticileri başarıyla gerçekleştirmektedirler. Hoechst'in direktörü Willy Hoerkens, son olarak Viyana'da katıldığı bir görüşmede: "Aralarında Çin'in de bulunduğu komünist ülkeler Alman firmalarıyla birlikte dev kimya tesislerini gerçekleştirmekte ısrar ediyorlar," der.

Bugünkü istatistiklere göre, Comecon'un en önemli ticaret ortağı Federal Almanya'dır. BASF, Bayer ve Hoechst'in dışsatımlarının % 26'sı Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne yöneliktir.

1950'lerdeki, ABD politik ve kültürel yapısı, Soğuk Savaş ve antikomünist stratejiye çok yatkındır. Robert Kennedy, Joseph

McCarthy'nin o ünlü "kızıl avcısı" komisyonlarında, politikaya ilk adımlarını atar. Her yerde opportünist bir ortama elverişli, gelişmeler cereyan eder. Richard Nixon, Alger Hiss'in kellesini ister ve alır.

Daha sonra detant öncüleri olacak Rockefeller ile Ford aileleri, o tarihlerde Vakıflarının ve sahip oldukları iletişim araçlarının tüm yeteneklerini, güçlerini kullanarak, Amerikan yurttaşlarının kafalarına, Stalin'in hür dünya için çok tehlikeli fikirlere sahip olduğunu sokmaya çalışırlar. Totaliter rejimleri ve düşünceleri reddeden değerler topluluğunun oluşması için, ünlü yazarlar etkili gazeteciler ve ün yapmış üniversite öğretim üyeleri göreve çağrılır. Amerikan Üniversiteleri arasında tutuculuğun merkezi ve büyük iş çevrelerinin soluk alma merkezi olarak bilinen Harvard İşletmecilik Okulu, bu kesin doktrinlerin, savunucu önlemlerin odak noktasını oluşturur. O zamanki yöneticiler, 1977'lere gelindiğinde, sosyalist ülkelerde işletmecilik okulları açacaklarından, marksist kadrolar yetiştireceklerinden habersizdirler.

ABD Savunma Bakanı James Forrestal'ın, balkondan "Ruslar geliyor!" diye haykırması üzerine, Alfred Krupp von Bohlen, Nuremberg Mahkemelerinde ve Spandau Cezaevinin hücrelerinde kısa bir gezinti yaptıktan sonra, yeniden diktatörlük koltuğuna oturur. İkinci Dünya Savaşının hemen ardından sadece ufalanan bu sanayi imparatorluğu, daha sonra müttefiklerin vazgeçemeyecekleri bir yardımcı öge olup çıkar. Krupp'u affettiren John MacCloy, daha önce US Steel şirketi yöneticilerindendir, o tarihlerdeki görevi ise ABD'nin Almanya Yüksek Komiserliği'dir. Amerika'nın 1 nolu çelik firması, Krupp sayesinde, Almanya'da, Ruhr yöresindeki fabrikaları aracılığı ile muazzam kazançlar elde eder.

Krupp, 3 Şubat 1951'de cezaevinden çıkar, cebine tazminat olarak 36 milyar frank (300 milyar TL) konur. Federal Almanya'nın komünist komşularının beslediği duygulara karşı, bağımsızlığını ve güvenliğini sağlayacak yüksek fırınların, dev komplekslerin inşasında, Krupp firmasından çok şeyler beklenmektedir. Krupp, karşısında, çok fazla kan yitirmiş, 12 bin kadar mevcudu kalmış bir şirket bulur. Aradan 9 yıl geçtikten sonra, firmanın çalıştırdığı personel 110 bine, yıllık cirosu da 520 milyar franga (4 trilyon TL'ya yükselir) Alfred Krupp, kurduğu holding sayesinde, Müttefikler zamanında yitirmiş olduğu birçok çelik haddehanesinin de kontrolunu eline geçirir.

Krupp'un fabrikaları başarılarına yeni başarılar katar ve 1953'de

komünist ülkelerde en çok yatırımı olan Avrupa firması olurken, Mussolini'nin eski özel danışmanı ve Fiat'ın genel müdürü Papaz Valetta'nın şirketiyle aralarında rekabet başlar.

İtalya'da faşistlerin döneminde silah imal eden Fiat, barış döneminin başlamasıyla birlikte ucuz buzdolabı ve otomobil yapımına geçerken, hiçbir siyasal zorluk ve engelle karşılaşmamıştı. Kardinal Richelieu çağındaki rahiplerin tüm özelliklerine sahip olan Valetta, şirketin yönetiminin yanı sıra, gelecekteki varis ve patron Giovanni Agnelli'nin eğitimiyle de çok yakından ilgilenmiştir. O tarihlerde, genç bir playboy olan Agnelli'nin, daha sonra İtalyan Sanayi Konfederasyonu'nun başına geçeceği, Enrico Berlinguer'in hararetli bir yandaşı olacağını, İtalyan Komünist Partisinin iktidara gelmesinden yana çıkacağını kimse tahmin edememiştir.

Nazi cinayetlerinin kurbanları tarafından oluşturulan Polonya Anıtı karşısında çaresiz kaldıktan sonra "Ostpolitik" (Doğuya açılma) programına geçen Willy Brandt ne yazık ki saate karşı yarışta, kendi ulusunun içinden çıkmış Hoechst ve Krupp gibi firmalardan 15 yıl geride kaldı. Hoechst ve Krupp, Doğu Avrupa ülkelerinde tesislerini kurup imalata başlarken, Batı Almanya Şansölyesi daha ilk kez Oder-Neisse hattının ötesine geçiyor, aynı tarihlerde Moskova'yı ziyaret eden ABD Başkanı Nixon gibi, uğradığı siyasal başarısızlıkları maskelemek için şirketlerin yeni yatırım alanları bulmak üzere Doğu'ya yönelmesini haklı buluyor ve hararetle destekliyordu.

Batı Almanya'nın en büyük komünist düşmanı liderlerinden Franz Joseph Strauss da yukarıdaki benzerlerinden daha iyi bir sonla karşılaşmadı. Seçim koşulları elverse çokuluslu iş çevrelerinin büyük desteğini gören bu milliyetçi aday daha o zaman Batı Almanya Şansölyesi olabilecek, Pekin ziyaretini Şansölye olarak yapabilecekti. Her şeye karşın, sosyal-demokrat rakibi gibi o da Pekin'e gitti ve Mao ile yakın dostluk kurmaya çalıştı. Daha sonra, Doğu Berlin yolu ile Moskova ve Varşova'yı ziyaret etti. Stockholm'da Nobel ödülü için toplanmış uluslararası basının üyeleri, Strauss'un bu cesaretli ve gerçekçi gezilerini överken, büyük politikacıların ancak büyük şirketlerin finans kaynakları sayesinde dünyaya gelebildiğini, büyük şirketlerin bugün ancak detant havasıyla yaşamlarını sürdürebildiğini unutmuş görünüyorlardı.

Karl Marx, bilimsel örgütlenişi ve sağlamlığı yadsınamayacak olan yapıtı "Kapital"in üçüncü cildinde, şu gözlemini vurgular:

"...Amerikalıların hisse senetleri yöntemiyle kurdukları işyerleri modeli, özel mülkiyetin sosyal mülkiyete dönüştürülmesi için en iyi ve en ilginç şekildir."

Marx'ın göremediği Ekim Devriminden sonra, yarım kalan konuları yeniden inceleyen Lenin, 1920'de şu kesin yargısını belirtir:

"...Önemli olan üretimdir. Demokrasi, politik ortamdan kaynaklanan ve ikinci planda kalan bir kavramdır."

Dünya devrimi! "Tüm ülkelerin proleterleri Birleşin!" sloganlarıyla marksizmi uygulayanlar, kendi kendilerine ters düşmemek, saygısızlık yapmamak için, kapitalizmi oluşturan parçaların hepsini son noktasına değin incelemiyorlar ve, kapitalizme bir üvey kardeş yaratıyorlar: Tekelci kapitalizm.

Bugün Henry Ford(II)'nin Sovyetler Birliği ve öteki komünist ülkelere kurmayı önerdiği muazzam montaj bandları, aslında babasının, Lenin'in isteği üzerine 1922'de Moskova'nın banliyösüne kurduklarının sadece bir devamıdır.

Kapitalist işyeriyle komünist devlet arasında çok dar bir geçit bulunmasına karşın, her iki iktidar türünün de merkeziyetçi, hiyerarşik, otoriter ve gizlilik niteliklerine sahip olduğu görülmektedir. Her iki iktidar yöneticileri tarafından alınan kararlar, yönetilen toplulukların onda dokuzunun bilgi ve kontrolu dışındadır. Batı'da, seçmenlerin demokratik ve eşitlik ortamında oylarını kullanması, sonucun belirli merkezlerin yönettiği bir politik bilardo oyunundan farklı olmasını gerektirmez. Demokratik ya da faşist olsunlar, tüm işyerlerinin amacı, Berlin'den Vladivostak'a değin uzanan ve üzerinde 400 milyondan fazla insanın yaşadığı coğrafi bölgede, ürettiği malları pazarlamaktan başka şey değildir.

Özgürlüğüne kavuşan Fransa'da ilk olarak 1946'da Régie Renault firmasını milileştirilen General de Gaulle, bu hareketiyle kendi gücünü simgelemek ve Renault'yu Fransa'nın sanayi gücünü tüm dünyaya tanıtmakta bir araç olarak kullanmak istedi. İşyerlerine moral vermek isteyen milliyetçi General, CGT'nin (Genel İş Konfederasyonu) istekleri doğrultusunda hareket etti. Oysa, millileştirilsin ya da millileştirilmesin her kapitalist işyerinin patronu yurdunu ne denli sevse, yapacağı ilk şey firmasının çıkarlarını korumak için işyerini büyütmek, verimi artırmak olacaktır. Bunun için gerekirse, yurdunda, ülkesinde geçerli yasaları çiğner ya da bir köşeye iter. Kamu kesiminde çalışan şirketler de, bulundukları ülkelerde piyasa ekonomisi geçerliyse, o piyasanın koşullarına ve zorunluluklarına uyma durumundadırlar. Bu nedenle bir ülkede millileştirilen şirket yöneticileri de, özel kesimdeki meslektaşları gibi, başlarındaki politikacıların zayıf anlarını yakalayarak firmaları lehinde davranışlara yöneltirler. General de Gaulle işte

bu baskılar altında 1963 yılında Sovyetler Birliği'ni ziyaret etmiştir. Amacı, Sovyetler Birliği ile ülkesi arasında sağlam bir ekonomik işbirliğinin temellerini atabilmektir. Politikacılar, sendikacılar General'in bu cüretkar ve olağanüstü davranışını överler. Ne zamanki, General de Gaulle, görüşmelerin en hararetli anında sapkasından Renault'nun Volga kıyılarında büyük bir tesis kurma projesini çıkarır, iste o zaman tüm komünist yöneticiler ve sempatizanları düş kırıklığı içersinde başlarını öne eğerler. Bu görüşmeden sonra, ekonomik iktidarın istekleri gerçekleşir. Renault tesisleri dokuz yıldan bu yana Sovyetler Birliği'nde üretimlerini sürdürmektedirler.

Regie Renault'nun Fransa çıkarlarını temsil ettiğini ve tüm dünya ülkelerine "çağdaş uluslararası ekonomik gereksinmeleri karşılamak ve yerleştikleri ülkelerin halklarının çıkarlarına hizmet etmek" amacıyla yayıldığını söyleyenler, gerçeklerin kendilerini yalanladığını görmezler. Franco İspanya'sında, Papadopoulos Yunanistan'ında kurulan otomobil fabrikalarına ilişkin sözleşmelerin, bu ülkelere demokrasi geldikten sonra yenilenmemesi, çokuluslu şirketlerin hiç de bulundukları ülkelerin yararına çalışmadıklarını doğrular. Özel kesimdeki çokuluslu şirketlere karşı ısrarla savaştığını ileri süren Fransız Komünist Partisi liderleri, şöyle bir slogan atabilirler mi?

"Otomobil Sanayiindeki tekelci kapitalizme karşı savaşa Evet! Ama Renault'ya karşı hayır!"

Böyle bir şey söylenemez ve düşünülemez zaten.

Fransa'daki kamu kesimi kredilerinden geniş ölçüde yararlanarak, Romanya'da 2 milyar 500 milyon frank harcamayla (1 5 milyar TL) kuracağı tesislerde, yeni tip bir otomobil üretecek olan Citroen, gerçekleştirilecek üretimin bir bölümünü Batı pazarlarına satarak ne ölçüde Fransa'daki istihdam politikasına yarar sağlar? Bu proje, Fransa'da çoğu yüksek düzeyde yönetici ve teknik eleman olan 1200 kişiye iş olanağı sağlarken, Romanya'da iş alanı yaratılmasını sağlayacaktır. Romanya'da üretilen otomobillerin kısmen de olsa Batı pazarlarına intikali, Batı'da otomobil sanayiindeki işsizlik oranını yükseltecektir, Romanya'daki tesislerinden yararlanarak, Citroen'in ileride yedek parça ve kapartolarını burada üretmeyeceğinden kimse emin olamaz. Nitekim, Polonya'da kurulu Fiat fabrikalarında üretilen motorlar, daha sonra İtalya'nın Salerno kentindeki montaj bandına getirilmiş ve otomobillere monte edilmiştir. Sonuçta, İtalya'nın iç üretim ve istihdam olanakları kısıtlanmıştır.

Kapitalist ülkelerde kurulan otomobil sanayilerinin bugün her yönüyle

diktatörlük rejimlerinin geçerli olduğu ülkelere göç etmelerinin başlıca nedenleri şöyle sıralanabilir:

1.Geleneksel sanayi ile modern sanayinin ortasında kalan bu sanayi kolunda, işçilik ve sosyal sigorta ücretleri, birim başına maliyetin % 30'unu oluşturur. Bu oran, petron sanayii (% 5), petro-kimya sanayii (%2) ve kimya sanayii'ne (%8) göre çok yüksektir.

2.Emek yoğun bir teknolojik yapıya sahiptir. Topyekun otomasyonun gerçekleştirilmesi, binlerce parçanın monte edilmesi için mutlaka zorlu, yinelenen, ve değişik parsellerde çalışan kol gücüne gerek duyulması nedeniyle olanaksızdır.

3. Birçok Avrupa ülkesinde, genellikle komünist eğilimli sendikaların örgütlü olduğu bu iş kolunda çalışan işçiler genellikle geri kalmış bölgelerin çocuklarıdır ve "kapitalizm tarafından sömürülen proleterya ancak komünist devrimle özgürlüğüne kavuşabilir" propagandasına açıktır.

Fransa'daki Renault tesislerinde, İtalya'nın Fiat tesislerinde örgütlü olan CGT ve CGIL sendikaları komünist eğilimlidir. İngiltere'de British Leyland fabrikalarında örgütlenen Otomobil Sendikası üyelerinden çoğunluğu Komünist Parti üyesidir. İspanya, Almanya, Hollanda'daki sendikalar arasında en militan yöntemlere başvuran sendikalar, otomobil fabrikalarında örgütlenenlerdir.

O zaman, "insanın insan tarafından sömürülmesi" sloganlarından, grevlerden kurtulmanın tek yolu, komünizme bağlı kalan ülkelere, bu sanayi kollarının transferidir.

TABLO: 12

DOĞU ÜLKELERİNDE KURULAN OTOMOBİL FABRİKALARI

Firmalar	Bulg.	Yug.	SSCB	Mac.	D.Alm.	Çek.	Rom.	Pol.
Fiat			*	*				*
British Leyland								
Citroen						*	*	
Daimler Benz								
General Motors								
Volvo						*		*
Renault		*	*	*			*	

Ford	*	*	*	*
Toyota		*	*	

Fransa Komünist Partisi lideri Georges Marchais, büyük petrol tekellerine karşı şiddetli bir suçlama kampanyası yürütürken, Shell ve BP, Macaristan ve Romanya'da açtıkları servis istasyonlarının sayılarını hızla artırmaktadırlar. Daha da ilginci, Fransız Petrol Şirketi Polonya Petrol ve Petrokimya Dairesiyle işbirliği yaparak, Hindistan'ın Halidia bölgesinde gübre kompleksi inşasını ve finansmanını üstlenir. Bunun gibi daha birçok petrol şirketinin, Exxon'dan Gluf'a, Socal'dan Mobil'e değin, Doğu ülkelerinde büyük yatırımları olduğunu gösterme olanağı vardır. O zaman, Marchais'nin suçlama kampanyasını ciddiye alanların sayısı herhalde çok azalır.

(*) İşareti olan ülkelerde, belirtilen firmaya ait fabrikalar kuruludur.

2- Askeri Bloklardan Ekonomik Ödünlere Doğru...

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20.nci Kongresine hazırlanan çalışma raporunu sunarken, Stalin'in işlediği cinayetleri tek tek sıralayan Kruşçef'in amacı, halefini suçlayarak kendi yerini sağlamlaştırmak, kötülüklerin sistemden değil, Stalin'den ileri geldiğini göstermekti. Kruşçef'in Stalin'i bu denli ağır bir dille suçlaması, eski liderini Tarih'te her ulusun başına gelebilecek talihsiz bir rastlantı olarak nitelemesi, koltuk değnekleri olmadan yürümeye cesareti olmayan birkaç kişinin dışında kimseyi fazla hayrete düşürmedi. Çünkü, komünist iktidarların uygulamaları sırasında, bu tür opportünist davranışlara sık sık rastlanmıştı. Kruşçef, o tarihlerde Stalin'i nasıl reddetmişse, bugün de Berlinguer, Marchais ve Carillo, Moskova yöneticilerini reddetmiyorlar mı? Oysa, Avrupa Komünizminin üç lideri, bugün suçladıkları yöneticileri bir zamanlar kayıtsız şartsız desteklemekten geri kalmadıklarını unutmuşa benziyorlar. Berlinguer, Marchais ve Carillo'dan önce, Rusya'ya ilişkin tüm kötüleme kampanyalarının altında CIA'nın damgası bulunduğu ileri sürülürdü.

Anlaşılan, 1936'ların büyük temizlik harekâtı, Ribbentrop ile Moskova görüşmelerinde kucaklaşmalar ve savaş sonrası her türlü demokratik umuttan yoksun uyduların yaratılması, Kremlin yöneticilerinin omuzlarına kaldıramayacakları kadar ağır bir yük olmuş, bunların baskılarından kurtulmak isteyen Kruşçef, eski yönetimi sert bir dille suçlayarak hafiflemeyi arzulamıştı. Thorez, Togliatti, Duclos, Pajetta gibi komünist liderler de Joseph Stalin'in uyguladığı yöntemlerin neresinden tutacaklarını şaşırmışlardı. Yalnız, "önyargılıların doldurduğu uluslararası arenada, bu

şekilde açıklamalar yapılmasını" olumlu karşılamıyorlardı.

Kruşçef ile başlatılan dönemi "Stalin artıklarının temizlenmesi" olarak görmek soruna yüzeysel bakmak olur. Oysa, o dönemde SSCB'deki rejimin bir kriz geçirdiğini, kendini yeni gelişmelere uydurmak zorunda kaldığını onaylamak gerek. Çünkü, Kruşçef, 20. Kongrede konuklarını ağırlamadan az önce komutanlarına Budapeşte sokaklarında bir tank gezintisi yapmayı önermemiş miydi? Macarların bu başkaldırma girişimi, üç yıl önce Doğu Berlin ve Polonya'daki işçi isyanları gibi, acımasızca ezildi. O tarihlerde Moskova'da oturan Santiago Carrillo'nun yanı sıra, Fransa ve İtalya Komünist Partileri de bu girişimi onayladılar. Bugün tek kişi çıkıp da, o tarihlerde hayranlık duymaktan eleştirmeye zaman bulamadıkları parti yönetimlerine Berlinguer ile Marchais'nin muhalefet ettiğini gösterebilir mi?

O tarihten bugüne gelindiğinde, soğuk savaş yerini detanta, Kruşçef yerini Brejnev'e, Budapeşte, de Prag'a bıraktı. Ciddi görüş ayrılıklarının, ideolojik sorunların tartışıldığı masalar, daha çok kâr elde etmek için istikrarın sağlanmasını ve çatışmaların azaltılmasını savunan görüşlere sahne oldu. Ama, dün Budapeşte'de bugünse Prag'da cereyan eden kanlı olaylar karşısında, Batı hep aynı umursamazlıkla davrandı.

Aslında, son otuz yıl içersinde ABD ile SSCB ilişkilerinin, askeri, ekonomik ve ideolojik alanlarda üçlü bir hasımlık üzerinde geliştiğini görürüz:

1962'de patlak veren Küba krizi, Moskova ile Washington arasındaki ilk nükleer düello ve süpergüçlerin ikisi arasındaki son direkt çatışma tehlikesi olarak karşımıza çıkar. Krizin sonunda, Ruslar Karayiblere yerleştirdikleri füze rampalarını sökerken, Kennedy ve danışmanları da yüzlerinde biriken ter taneciklerini siler ve politikanın sorumsuz davranışları hiç de kabul edilmeyen tehlikeli bir oyun olduğunu görürler. Sonraki yıllarda Amerikan yönetimi ile Sovyet Politbürosu arasında sayısız antlaşma imzalanır:

-1963: Nükleer denemelerin durdurulması:

-1964 Nisan : Füze imalat programlarının yavaşlatılması;

-1967 Ocak : Uzayın silahtan arındırılması,

Bütün bu antlaşmalar ve görüşmeler kuşkusuz her iki tarafın ticari faaliyetlerinde ilk sırayı tutan, silah yapım ve satışlarında bir düşüşe neden olmaz. 1975 yılında, Batıdaki silah sanayii kompleksiyle, Sovyet silahları satışlarının toplamı 300 milyar doları aşar. NATO'ya silah ve askeri donatım tutarı 150 milyar, Varşova Paktı ülkelerine ayrılanlar ise 110 milyar doları bulur. Gerisi Üçüncü Dünya ülkeleri arasında paylaşılır. Bağlantısızların, süpergüçlerden korkuları, "Yeni bir Çar"dan korunmaları

sonucu silahlanmaya bu denli harcama yapmaları, zaten geri-kalmışlıklarının en önemli etkenlerinden biridir.

ABD Silahlı Kuvvetlerinde ve Pentagone'a bağlı sivil hizmetlerde yaklaşık 5 milyon kişi çalışır. ABD Savunma sanayiinde 4 milyon işçi, bu sanayilerin taşaronu durumundaki 10 bin kadar irili ufaklı firmada da milyonlarca işçi bulunur. Savunma Bakanlığının gerektirdiğinde kullanmak üzere 400 kişilik bir baskı grupları örgütü, Atom Enerjisi Komisyonu, Senato Dış İlişkiler Komitesi Temsilciler Meclisi Uluslararası Sorunlar Komitesi gibi kilit noktalara sızmış, senatör ve temsilcileri vardır. Nükleer başlıklı füzeler ve yeni modern roket modelleri üzerinde 6 binden fazla uzman ve araştırmacı çalışmaktadır. Lockheed, General Dynamies, General Electric, McDonnel, Rockwell International, Northrop, Hugles Aircraft ve Boeing gibi en büyük yirmi silah şirketinin, Washington'daki geniş bürolarında, sayısız yönetici ve uzman görev almıştır.

bugün Batı koşullarına göre tümüyle özel sektöre ait olan, hükümetlerin finans kaynaklarıyla yaşamını sürdüren silah sanayiinde çalışır. Lockheed ya da General Dynamic gibi dev şirketlerin bilançolarını zararla kapatmaları, kötüye gidişin bir işareti olmayıp sadece resmi kaynaklardan daha fazla sübvansiyon almanın değişik bir yöntemidir. Silah fabrikatörleri ile politikacılar arasında imzalanan antlaşmanın temeli çok basittir. Dünya kriz ortamına sürüklendiğinde, Dış Ticaret Bakanlığının düşen dışsatımları, henüz ulusallığını yitirmemiş silah sanayiinin dışsatımlarındaki artış sayesinde dengelenecektir.

Yürürlükteki tüm ticari yasaların hükümlerine uyan silah fabrikatörlerinin müşterileri çok geniş bir alana: İran'dan Güney Amerika'daki diktatörlüklere, Birleşik Arap Emirliklerinden Güney Afrika'ya, Brezilya'dan Fransa ve İtalya'ya yayılmıştır. Öncelikle NATO'nun gereksinmelerini imal eden Fiat, aynı anda Doğu bloku ülkelerinde yatırım yapmakta bir sakınca görmez. Vickers şirketi de İngiltere'de aynı işi yapar. Güney Vietnam savaşında büyük kazançlar sağlayanlar, bugün vargüçleriyle Votka-Cola işbirliğine sarılanlardır. Schmidt, Carter, Giscard, Miki gibi liderlerin, askeri silahlanma politikasını benimsemiş şirketlerce finanse edildiklerini bile bile hâlâ silahsızlanma lehinde konuşmaları, insanı şaşırtır.

Silahlanma, başka adıyla kazanç yarısında, bahşiş de büyük rol oynar. Silah ve donanımların hızla gelişmesi, hasaslaşması iki büyük arasındaki çatışma olasılığını azalttığı gibi, çok kısa sürede demode olan silah ve donanımların yerlerine yenilerinin konmasını, kısa sürelerle yeni

sözleşmelerin imzalanmasını zorunlu kılar. Doğu'da da değişen bir şey yoktur. Askeri güç, Parti ve KGB ile birlikte Doğu'daki rejimin güvencesidir. Sovyet silah sanayii, sanayinin önemli bir bölümünü kontrol eder, kendisine ait laboratuvarları, fabrikaları vardır. Devlet bütçesinden öncelikle ödenek alır.

Yeni diplomatik dilde, silah satışlarına ilişkin sözcükler yoğundur. Silah fabrikatörlerinin, bulundukları ülkelerin politik çevrelerinde gedik açmaları, en az son model bazukayla açılan ateş kadar önemlidir. Nitekim, Irak, Küba, Suriye ve Angola yöneticileri:

"Önce görüşüp konuşalım. Sonra istediğinizi öldürür, öldürdükten sonra parasını verirsiniz," şeklindeki sözlere hep yenik düşerler.

ABD Dışişleri Bakanlığının 25 Şubat 1976 tarihli açıklaması, ABD'nin 1972 yılından bu yana SSCB'de çok başlıklı MIRV balistik füzelere monte edilmek üzere minyatür bilyalı rulmanlar ürettiğini doğrular. Pentagone'a göre NATO üyelerine çeşitli parçalar üreten ve yıllardır Sovyetleri besleyen aynı İtalyan ve İsviçre firmalarıdır. Bu nedenle politik açıdan alınacak ambargo kararı ticari yönden hiçbir etki yapmaz.

Ticari ilişkilerin geliştirilmesi, pazarın genişletilmesi döneminde, komünist asker müşterilerin sık sık kapıyı çalmalarından tek rahatsız olan "Batının füze fabrikatörleri"dir. Kızıl Ordu yöneticileri, Batılılara önce işyerleri arasında işbirliği yaparak ortaklaşa üretimi gerçekleştirmeyi, en sivri teknolojiyi elinde tutabilecek "askeri faşist lobiler" oluşturmayı önerirler. Fakat, yürürlükteki politik koşullara ve yasalara bağlı kalmak zorunda olan Batılı şirketler, ancak geçici nitelikte ticari sözleşmeler yapabileceklerini belirtirler.

Merkezi Londra'da bulunan Stratejik Etüdler Enstitüsü'ne göre, Çin Halk Cumhuriyetinin elinde, 1950'lerde Ruslar tarafından unutulan ve Moskova tarafından girişilebilecek bir hava saldırısında ancak yerde maket görevi yapabilecek birkaç Mig uçağı bulunmaktadır. Bu nedenle Çin Halk Cumhuriyeti, 1975 yılında Rolls-Royce ile 160 milyon dolarlık bir antlaşma imzalar ve avcı uçaklarına monte edilecek motorları satın alır. Daha sonra, Fransa'dan helikopter satın alan Pekin yöneticileri, ABD'den denizaltıları avlayacak silahlar, tanksavar füzeleri ve özellikle elektronik donanım satın almak arzusunda olduklarını açıklarlar. Pekin'in bu doğrultudaki adımları, kendisini yeniden eski sömürge günlerine geri götürecek niteliktedir.

Her iki tarafta da Doğu-Batı ticaretinin savunuculuğunu yapanlar, karşılıklı ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasıyla savaş olasılığının ortadan kalkacağını ileri sürerken, sağlam bir zemin üzerinde bulunmadıklarını

bilmelidirler. Çünkü bugün komünist dünyanın da, Batının da istediği detant, sayesinde ekonomik durumlarını en iyi düzeye çıkartmaktır. Oysa bu detant, silahsız, günahsız, kansız bir varlık değildir. Taraflar, birbirleriyle kanlı-bıçaklı oldukları bölgelere bile mallarını satabilmek için çırpınırlar. Oysa, detantın güçlendirdiği ticaret ortamı, silah alışverişini hızlandırmakta ve yerel savaş olasılıklarını artırmaktadır. Uydular arasında, ana merkezden uzaktaki taşrada başgösterebilecek küçük çatışmalar, ideolojik koşullanmaların etkisiyle kısa zamanda tırmanma eğilimi gösterebilir ve düzenli ordular duruma müdahale etmek zorunda kalabilir. Çünkü temeldeki amaç, ekonomik çıkarların savunulmasıdır.

Güney Afrika'da çokuluslu şirketlerin yapmış oldukları 35 milyar dolarlık yatırım söz konusu olduğu için, geleneksel silahlar ile taktik nükleer silahların ortasında yer alan malzemenin ticaretini yapanlar arasında kısa sürede Doğu-Batı işbirliği kurulur. İleride en büyük tehlike, atom silahların geleneksel silahlara dönüşmesi, kontrol düğmelerinin herkesin kullanabileceği şekle girmesidir.

Bugün büyük güçler arasında, silahlı savaş olasılığı tümüyle ortadan kaldırılsa bile, birbirlerine rakip olacakları iki sektör ekonomi ve ideoloji geçerliliğini koruyacaktır.

1953'te Stalin'in bürosuna dek uzanan Kremlin yarışını, tam geçileceği anda rakibi Malenkov'un "Ağır sanayie öncelik" tanıyan kutsal hükme ters düşmesiyle yitirdiği puanlar yüzünden Kruşçef kazanır. Malenkov, Stalin'in halkın gereksinmelerini ihmal ettiğini, bu nedenle tüketim malları üretiminin hızlandırılmasını önermiştir. Kruşçef ise rakibinin aşırı bir vehme kapıldığını söyleyerek, ağır sanayiden vazgeçilemeyeceğini belirtir ve yönetimin başına geçer.

Yönetimin başına geçer geçmez "Dur-git yönetimini" uygulayan Kruşçef, daha işin başında, sosyalist ekonomik sisteminin üstünlüğünü vurgulayarak "15 yıl içersinde ABD'yi geçeceğiz" inadıyla polemiğe başlar, aradan yıllar geçer, Sovyet ekonomisi sırtında taşıdığı kamburların, engellerin tümünü üzerinden atamaz, yarışta öne geçemez. Bunun üzerine yöneticiler arasında Kruşçef'e gösterilen destek azalır. Yapay solunumla yaşamını sürdürdüğü bir sırada, uzaya sputnik fırlatması (1957), büyük ilgisini çeken Amerikan sanayiinde ve tarımındaki otomasyonu kendi ülkesinde uygulamak istemesi, gözden düşmesini önleyemez.

Rakipleri, Kruşçef için "Ne seçmesini, ne de karar vermesini bilebildi" derler. 1964 Kasımında politik yaşamı noktalanan Kruşçef'in halefleri, onun

emperyalistlere çok fazla ödün verdiğini ileri sürerler.

Brejnev-Podgorni-Kossigin üçlüsü, etkisi altında kaldıkları klasik kültür sonucu, Güzel Sanatlar koruyucusu Jdanov'a yeniden komünist aydınların yaşam düzeylerini yükseltme görevi verir. 25.Parti Kongresinde konuşan KGB Başkanı Youri Andrpov, detantın genişletilmesinden yana olduğunu açıklar. Bunu izleyen günlerde Brejnev bir konuşmasında, kapitalist şirketler ile işbirliğine ve Batının tekniğine çağrı çıkarılmasına yeşil ışık yakar. O devirde ekonomik rekabetten söz açılmaz, üretim araçlarının millileştirilmesi üzerinde durulmaz. Zaten durulsa bile, bir işçiye, özel sektörü mü, millileştirilmiş sektörü mü yeğlersin diye sorsanız, şu yanıtı alırsınız:

"İster millileştirilmiş olsun, isterse özel. Çalıştığım işyerinde her iki durumda da otoriter çalıştırma yöntemleri uygulanıyorsa, benim görüşüm alınmıyorsa, ikisinden de ne yararım olabilir? "

Sovyet ekonomisinde, önce çalışanların sayısını artıran yaygın kapsamlı bir sanayi büyümesi uygulanır, sonradan bu yöntem yerini, verimliliği artırmayı öngören yoğun büyümeye, varolan kaynakların en iyi şekilde kullanılması yöntemine bırakır. 1960'ların başında ekonominin çeşitli kesimleri arasında kaynak transferi yapmanın olanaksızlaşması üzerine tartışma başlar, yeni yöntemlerin uygulanması, yöneticilerin değiştirilmesi istenir. Sonunda, 1965 Eylülünde Merkez Komitesinde konuşan Kossigin, ekonomide reform uygulanacağını açıklar. Böylece, eleştirilere neden olan merkezileştirilmiş organların yüksek düzeydeki yöneticileri ile değişiklik yanlısı Liberman ve Bierman gibi ekonomistler arasında uzlaşma sağlanır.

Sanayide, konut yapımında, ulaşımda, ticaret sektöründe faaliyet gösteren işyerleri yeni bir yönetim, planlama ve ekonomik özendirici sisteme bağlanır. Uygulamaya konulan reformun ana öğeleri, işyerinin verimliliğini artırmak için kâr unsurunun devreye sokulması, yatırımların yaygınlaştırılması, sermaye üzerinden vergi alınmasıdır. Ne var ki, parti yönetiminin uygulanması istenilen reform tasarısında önemli değişiklikler yapması sonucu uygulamada değişen önemli bir şey olmamıştır. Merkezi bakanlıkların ve planlamacıların arasına sıkışıp kalan işyeri yöneticilerinin firma düzeyindeki girişimleri kısıtlanmıştır. 1965 yılındaki reform kapsamına, Sovyet üretiminin % 70'ini sağlayan 25 bin firma alınmıştır. 1970'de yeni sistemi uygulayan firma sayısı 41 bine yükselmiştir. 1970-1975 yıllarını içeren plan döneminde, yeni sistemin, kollektif çiftlikler dışında tüm ekonomiye uygulanması kararlaştırılmıştır. Her şeye karşın, SSCB, en ince ayrıntısına dek kontrol altında tutulan COMECON içerisinde tutuculuğun

kıblesi olmaktan kurtulamamıştır. Otoriter iktidarına dayanan merkezi bürokrasi, bu üstünlüğünü sürdürebilmesi için sanayiide köklü bir değişikliğe gitmesi gerektiğine inanmaz. Ordu bile savunma gereksinmelerini daha kolay sağlayacak yöntemleri içeren radikal önlemleri uygulamaya cesaret edememiştir. Merkezileştirilmiş ekonomide, kontrol odaklarının bir noktada bulunması, sadece zengin doğal kaynakların bulunduğu bölgelerin değerlendirilmesi, yatırımların ve ulaşım sistemlerinin tek elden yönetilmesi gibi konularda büyük avantajlar sağlamıştır.

Ve nihayet, bilgisayarlar döneminin çekiciliğine kapılan Sovyet yöneticiler, Batı'da uygulanan dev bilgisayar programlarının Sovyetler Birliği'nde de uygulanması ile merkezi planlama örgütünün büyük bir etkinlik kazanacağını, birkaç düğmeye basmakla, Gosplan yöneticilerinin en çok bilgiyi en kısa sürede gerekli yerlere ulaştıracaklarını sanmışlardır.

Oysa, bilgisayarların mantığı tümüyle piyasa sistemine göre oluşmuştur. Bugün ABD'de, salt ticari ilişkilerde kullanılan bilgisayarlar, karar merkezlerinin tümünden kaldırılmış bulunuyor. Çünkü bu makinalar yüzünden, karar merkezleri sayısız hatalar ve değerlendirmeler yapmışlardır.

Elektronik döneminin devleri, yerlerini, her fabrikanın kendine özgü sorunlarına göre imal edilmiş mini bilgisayarlara bıraktılar. Böylece, IBM tarafından sekreterlerin bile kullanabilecekleri doğrudan üretim bandına bağlı yararlı aygıtlar, hızla piyasaya çıkarıldı. Sınırlı hafızaları, ani karar verilmesi gereken durumlarda, dev sorunlarda kullanılacak dev matematik yöntemlerine gerek duyulmadan , büyük yararlar sağladı.

Bilgisayarların sergilendiği vitrinlere "Acaba istesek bize de satarlar mı? " kuşkusu içersinde bakarken IBM şirketine başvuran Sovyet yöneticilerine, IBM ve öteki kapitalist firmalar, koşulların yumuşatılması halinde olumlu yanıt verebileceklerini bildirdiler. 250 milyon hissedarı olan dev bir şirket görüntüsü altındaki SSCB, bugüne dek devre dışı bıraktığı hissedarların, yönetimde söz sahibi olmasını ters karşılıyordu.

Brejnev, son parti kongresinde yaptığı konuşmada, Anayasa'nın gözden geçirilmesini önerdiği zaman karşı çıkılmasına memnun olmadığını belirtti. Oysa, istenilen sadece özel mülkiyete ait üretim araçlarının, tüm Sovyet topraklarında çalışabilmesi ve resmen tanınmasından ibaretti. Kremlin'in kapalı kapıları arkasında, uzmanlar iki yıldır bu sorun üzerinde çalışıyorlardı.

SSCB Komünist Partisi Merkez komitesi üyesi Vladimir Zagladine ise Batı ekonomilerinin sağlıksızlığına işaret ederek, şöyle konuştu:

"Batı'daki sosyo-politik istikrarsızlık, sürekli bir olay niteliğini

kazanmışken, tek bir Batılı çıkıp da kapitalizmin bugün için dünyanın en iyi sosyal sistemi olduğunu savunamazken, Batı modelinden aktarma yapılmasını endişe ile karşılıyorum."

Bu sözlerin sahibi Zagladine, kendi ülkesinin, kapitalistlerle işbirliği yaparak, ortaklaşa üretim sistemini uygulayarak her türlü sınıf savaşı olasılığını ortadan kaldıran ilk ülke olduğunu unutmuş görünüyordu.

Bütün eleştirilere, olumsuz yönlerine karşın bugün Kendall ile Kossigin arasında tam bir uyum sağlanmış, yerüstü güçlerinin istediği olmuş, Batı'nın ekonomik etkinliği ile sosyalist devletlerin otoriter sosyal yapısı bir potada eritilmiştir.

1976 yazına gelindiğinde, COMECON ülkelerinin özel sektör firmalarına olan borçları 60 milyar dolara yükselmiş, Sovyet halkının yaşam düzeyi genellikle öteki sosyalist ülkelerin üstüne çıkmayı başaramamıştır. Öte yandan, başarısızlığa uğrama korkusu bulunmayan tek alan olan ideolojik savaşta, komünistler yoğun çabalarını maskelemek için sık sık detant kalkanına başvurmaktadırlar.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Politbüro üyesi ve kardeş partiler ile ilişki kurmakla yükümlü Boris Ponomarev:

-"Sosyalist ülkeler ile kriz geçiren kapitalist ülkeler arasındaki basit bir kıyaslama bile, işçilerin mücadele güçlerini, bilinçlerini etkilemek için yeter de artar. Bugün milyonlarca insan, kurbanı oldukları kötülüklerin kapitalizmin içinden doğup serpildiğini bizzat görüyor. Oysa, aynı dönemde sosyalist toplumlar durmadan gelişiyor, ne işsizlik, ne enflasyon, ne de mali buhranlarla karşılaşmadan, yollarında ilerliyorlar," diyerek, ideolojik savaşın ne denli geçerli olduğunu göstermiştir.

Komünistlerin, uluslararası alanda, kamu ilişkileri yönünden hiç flaş girişimi olmadı diyenler de yalan söylerler. Komünist yöneticiler, önce Helsinki'de daha sonra Doğu Berlin'de düzenledikleri iki uluslararası konferansta çok önemli başarılar elde etmişlerdir. İlkinde, Batılıların, 1946'dan bu yana Sovyet askeri birliklerine kışla görevi yapan Devletlerin sınırlarını resmen tanıması sağlanmıştır. İkincisinde, Doğu Berlin'de bir araya gelen kardeş partilerin liderleri 1975 Haziranından başlayarak, Batılı Komünist Partilerin bağımsız kalmaya hakları olduğunu onaylamışlardır. O güne değin, Brejnev'in yanı başında yürüyerek dışardan üzerine sıçrayabilecek çamurları önleyen Batılı komünist parti liderleri aslında "Fransa Çekoslovakya değildir!" "İtalya, Bulgaristan ile çok kez aynı ittifak içersinde bulunmuştur!" derken, Doğu Almanya , Polonya ve Macaristan'ın

Moskova ile yapacak bir işleri yoktur gibi tehlikeli bir çığırı başlatmışlardır.

Helsinki Konferansı, komünist dünyanın, hükümetler arasındaki politik detantı geliştirmek, firmaları ile ekonomik bütünleşmeyi vurgulamak ve Doğu'da var olan statükoyu sürdürmekten ibaret stratejisini bir kez daha doğrulamasına yaradı.

Doğu Berlin Konferansından sonra, Paris'e gitmek üzere iken havaalanında bir demeç veren Georges Marchais, uygulanacak stratejinin:

-"Bir ulusun tüm aktif güçlerinin birleşerek Büyük Sermaye baronlarına karşı mücadele etmesinden "ibaret olduğunu söylemiştir.

Bu tür bir demeci cezalandıracak yasa yürürlükte değildir. Aynı yasalar, kuşkusuz unutkanlığın da cezai sorumluluktan kurtulmaya yetmeyeceğini yazarlar. 1946'da Nuremberg'de yargılanan Nazi liderleri, toplama kamplarının varlığından hiç haberleri olmadığını söyleselerdi, sorumluluklarından kurtulmuş olurlar mıydı? Aynı şekilde, 1976'lara gelindiğinde, komünist yöneticiler, psikiyatri kliniklerinden, Goulag adı verilen tatil kamplarından ve KGB tarafından kurulan sosyal sigorta sisteminden haberleri olmadığını söyleyerek, sorumluluklarından sıyrılabilirler mi?

Fransa Komünist Partisinin "Proleterya diktatörlüğünden" vazgeçmesi için sürdürülen tartışmalar, incelemeler tam 25 yıl sürdü ve Fransız Komünist Partisi Portekiz Komünist Partisi ile Japonya Komünist Partisinden sonra bu deyimi programından kaldıran üçüncü parti oldu. Bir zamanlar Fransa'nın silah satmasını protesto eden Paris Piskoposu François Marty, bu kez kollarını Georges Marchais için iki yana açtı, tutuculuğun iki simgesi kucaklaştılar. Piskopos, Vatikan'ın en büyük İtalyan silah sanayiilerinde hissesi olduğunu, Doğu blokuyla işbirliği yaparak zenginliklerini daha artırdığını bile bile kendisinden ahlak dersi almaya gelen müritleri için dua etmekten geri kalmadı.

İtalyan Komünist Partisinin bağımsızlık öyküsü ise çok eskilere, Palmiro Togliatti ile Luigi Longo'ya değin gider. İtalyan Komünistleri Moskova tarafından alınan önemli kararları her zaman onaylamıştır. Bugünkü liderleri Berlinguer de, bazı küçük demokratik ististanalar dışında, seleflerinin izlediği yolu devam ettirmektedir.

Çek Komünistlerinin lideri Clement Gottwald, 1945 yılında:

"Bizim Komünist Partimiz, demokratik devrimci bir yol izleyecektir. Bu yol aynı zamanda ulusal özelliklerimizi yansıtacaktır," der.

Polonyalı Meslektaşı Gomulka ise 1946 yılında:

"Polonya'daki Halk Demokrasisi, proleterya diktatörlüğü ile aynı olmayacaktır. Bizim demokrasimiz Rusya'dakine benzemeyecektir," der.

Macar Komünistlerinin sözcüsü Rakosi ise aynı yıllarda düşüncelerini, şöyle açıklar:

"Ulusal bir yol izlemezsek, her türlü taktik hesaplarımızın içersine ulusal benliği katamazsak, sosyalizmi inşa edemeyiz."

Yukarıdaki açıklamaları bir türlü unutamayan İtalyan Komünistleri, Moskova ile Roma arasında çok büyük bir uzaklık olduğunu düşünseler de, NATO'nun şemsiyesi ya da Varşova Paktı'nın gölgesinde olsalar da öteki komünist partileri ile aynı niteliklere sahiptirler. Otoriter yöntemleri uygulayan bir partinin % 15 oy alırken otoriter, % 30 oy alırken liberal olduğunu söylemek saçmalıktan başka şey değildir. Son seçim kampanyasında, herkes İtalyan Komünist Partisinin yumuşak bir tonda konuştuğunu söyledi ama içerde uyguladığı demokratik merkeziyetçilik anlayışının, öteki Doğu Avrupa partilerinden hiç de aşağı kalır sertlikte olmadığından kimse söz etmedi.

İtalyan Komünist Partisi ekonomisti Eugenio Peggio:

"İtalya'da başgösteren ekonomik kriz, kapitalist dünyanın bir icadı değil, nesnel koşulları olan bir olgudur." derken, sözlerini çok kısa kesiyordu. İtalya'da sayıları hızla artan işsizler patronların keyfini beklerken, ülkenin sahip olduğu sanayi ve finans potansiyelinin Polonya, SSCB, Macaristan ve vergi cennetlerinde harcandığını söylemek gerekirdi. Pirelli, Montedison, Fiat gibi dev şirketlerin İtalya dışına gitmemesi için Komünist Partinin sosyal açıdan olgun bir ortam yaratarak onları yeniden İtalya'ya yönelmeye ikna etmesi demek, üretim ve istihdam aşkına, bundan dört yıl önce Torino ve Napoli'de Amerikan'ın Vietnam saldırısını protesto amacıyla toplanan kitlelere bu kez "Grev yapmayın!" diye bağırmak demektir. Bu da iç açıcı bir durum olmasa gerektir.

Sol partilerin, kamu oyuna yaptıkları tüm açıklamalarda yer alan "Halk" ve "İşçiler" sözcüklerinin anlatmak istediği yığınlar, bugün tüm dünyada çeşitli rejimler altında yaşayanların 4/5 ini oluşturur. Kesinlikle iktidarın çok uzaklarında kalan bu yığınlar, her türlü manipülasyona, manevraya gelebilecek niteliktedir. Kore'deki köylü ile Milano'daki demir işçisi, bu yığınların içinden çıkarlar. Dünyadaki bütün oyunlar onların adına oynanır ama aktör olarak sahneye çıktıkları hemen hemen hiç görülmemiştir.

3- Detanta Yol açan İki Yararlı Çatışma: Vietnam ve Şili

1968 ABD Başkanlık seçimlerinde, Nixon'un seçim kampanyasını finanse eden Howard Hughes, Cumhuriyetçi adayın zaferinden sonra, eski FBI müfettişi, Mafia ile bağlantılı güvenilir adamı Robert Maheu'yü odasına çağırır:

"Washington'daki yeni arkadaşlarımızı gidip ziyaret et. Savaşı uzatabilmek için neler yapıp yapamayacaklarını bir öğren," deriz.

Hughes, ABD sanayiinin öteki patronlarından ayrı olarak, Vietnam savaşından rekor düzeyde kazançlar sağlamıştır. Onun için altın madeni olan Vietnam savaşında düşürülen her uçak, Lockheed ya da Rockweell şirketi hesabına yazılan elli milyon dolarlık yeni bir çek demektir. Vietnam halkı "gerçekten haklı ve kahramanca" bir savaş verdiği Vietnam'dan Amerikan birliklerini geri püskürtmüştür. Ama öte yandan, tümü de özel kesimden gelen Amerikan silah şirketleri, geçmişlerinde görmedikleri muazzam siparişler sayesinde cirolarını 150 milyar dolar artırmışlardır.

Vietnam savaşı tüm şiddetiyle sürerken, Kissinger'in Boeing uçağı büyük bir gizlilik içersinde 20 Nisan 1972'de Andrews hava üssünden kalkarak Moskova yakınlarındaki bir alana indi. Uçağın yanında duran otomobillere binildi ve Lenin tepelerindeki Dom Pryoma dinlenme sitesine hareket edildi. ABD Başkanının danışmanlığını yapan Kissinger'in bu gezisinden, ABD'nin Moskova Büyükelçisi Jacob Beam ile Nixon'un Sovyet başkentine yapacağı gezinin programını hazırlamakla yükümlü Beyaz Saray askeri ataşelerinden Tuğgeneral Brent Scrowfort'un bile haberi yoktu. Kissinger ve yardımcısı Helmut Sommenfeld, Pryoma'da kaldıkları dört gün süresince Brejnev ile

yanında bulunan Dışişleri Bakanı Andrew Gromiko, Sovyetlerin ABD Büyükelçisi Anatole Dobrynine ve Brejnev'in özel danışmanı Alexandrov ile görüştüler.

Kissinger, Amerika'nın Güney-Doğu Asya'yı boşaltma taktiğinin ilk adımı olan bu görüşmelerde, "ABD'nin, ilkbahar saldırısından bu yana Güney Vietnam'a girmiş Kuzey-Vietnam kuvvetlerinin geri çekilmeleri halinde, ateş-kesin ilan edilmesine razı olduğunu" bildirdi. ABD böylece ilk kez, Hanoi'den gelmiş savaşçıların Güney'de kalmasına yeşil ışık yaktı. Çünkü, ilkbahar saldırısından sonra takviye ve taze kuvvet olarak 30-40 bin Kuzey Vietnamlı Güney'e girmişti ama savaşın başladığı yıllardan bu yana 17. paralelin altına yerleşenlerin sayısı 100 bini geçmiştir.s,

Brejnev'den ricada bulundu ve gezinin son gecesi Kremlin'e kısa bir ziyaret yaptıktan sonra, 1 Mayıs günü Kuzey -Vietnamlı görüşmeci Le Duc Tho ile Paris'te buluşup gizlice görüşmek üzere Moskova'dan ayrıldı.

Gerçekte, Vietnam savaşının Moskova'nın arzuladığı detant yoluna konulmuş bir engel olduğu açıktı. Ruslar, 1970 yılında Henry Ford'a Kama yöresinde dünyanın en büyük kamyon fabrikasını kurmasını önermişler, merkezi Detroit'te bulunan Amerikan firmasının çok istekli olmasına karşın, Pentagone yöneticileri, bu fabrikanın stratejik önemini ileri sürerek üretilecek ağır tonajlı kamyonların Hanoi'ye gönderilme olasılığı bulunduğunu bildirip karşı çıkmaları üzerine, olumlu yanıt verememişti.

Ruslar ise, Moskova'nın 600 mil doğusundaki Kama kentinde, en büyük sanayi tesislerinin kurulmasını, 250 bin kişinin çalışacağı bu tesislerin 1980 yılında üretime geçirilmesini tam kapasiteyle çalışmaya başladığında 150 bin ağır tonajlı kamyon ve 250 bin Diesel motoru üretmeyi (yılda) planlamışlardı. Tüm istekleri ABD ile olan derin boşluğu doldurmaktı. 1971 yılında yapılan hesaplara göre, SSCB'nin elinde 4 milyon 600 bin ağır tonajlı araç varken, ABD'nin 20 milyon 200 bin aracı vardı. Bazı Rus modelleri, örneğin Gaz-5 tipi, yirmi beş yıldır en ufak değişiklik yapılmadan üretiliyordu.

Kama projesinin 5 milyar dolara çıkacağını hesaplayan Moskova, bu iş için gerekli finansman ve teknik kolaylıkların ancak ABD'den sağlanabileceğini biliyordu. Bir yanda Kremlin, öte yanda Beyaz Saray, Thieu ve Pham Van Dong için ne bir ruble, ne de bir dolar yitirmeyi göze alamazlardı. Nitekim, 40 kadar firmayla tutarı 500 milyon doları bulan 100 sözleşme imzalanmıştı bile. Chase Manhattan Bank, Kama'ya yapılacak

Amerikan dışsatımlarını finanse etmek için 80 milyon kredi açmaya hazır olduğunu bildirmiş, IBM şirketi de dev tesislerin dökümhanelerinde kullanılmak üzere IBM-370 tipi bilgisayarları 11 milyon dolara satmayı önermişti. Oysa, politik ortamdaki gerginlik kredi kaynaklarını dondurmuş, ticari faaliyetleri azalan şirketler Avrupa'daki yavru şirketler aracılığı ile duruma müdahaleyi kararlaştırmıştı.

En başta yapılacak iş, tarafların ideolojik davranışları ve olaylar arasındaki boşluğu gidermekti. Amerikalı ve Rus yöneticiler, bir yanda yeni bir işbirliğini sağlamlaştırmanın, öte yanda her birinin ayrı bir hasmın koruyuculuğunu yaptığı bir savaşı sürdürmenin zorluğunu gördüler.

ABD Başkanlık seçimleri yaklaşırken Nixon, Mayıs ayı ortalarında Moskova'ya yapacağı geziden çok şeyler bekliyordu. Seçimleri yeniden kazanırsa, Leonid Brejnev ile ekonomik anlaşma stratejisini görüşmeye ve geliştirmeye kararlıydı.Bunun için, böyle bir anda Hanoi'nin giriştiği yoğun saldırılar kendisini kuşkulandırdı. 5 Mayıs saat 11'de Kissinger, o tarihlerde Kissinger'in yardımcısı ve bugünkü NATO Askeri Kuvvetleri Başkomutanı Alexander Haig, CIA Başkanı Richard Helms, Dışişleri Bakanı William Rogers, Pentagone sorumlusu Melvin Laird, Maliye Bakanı Teksaslı John Connaly, Başkan yardımcısı Spiro Agnew, Ulusal Güvenlik kurulu toplantısı nedeniyle Başkan'ın Beyaz Saray'daki odasında bir araya geldiler. Nixon, ancak politik çözüme benzer bir anlaşma sağlanması koşuluyla, Vietnam'ı terketmeye hazırdı. Ne var ki askeri alanda boyun eğmesi, seçimlerde kendisine büyük oy kaybettirecekti. Bu nedenle, Kuzey-Vietnam'ın sınırdaki haberleşme ve ulaşım şebekesiyle, Hayfong limanının ağır hava bombardımanına tutulmasını emretmeyi düşünmekteydi. Tek kaygısı, Moskova'nın bu durum karşısında alacağı tutumun ne olacağıydı? Sovyetler, Kuzey-Vietnamlılarla dayanışma içersinde olduklarını göstermek için, son anda zirve görüşmesinden vazgeçebilirler miydi? Kissinger'e derhal SSCB'nin ABD Büyükelçisi Dobrynin ile ilişki kurması görevi verildi. Kissinger, yakın dostluk ilişkileri içinde olduğu Dobrynin'i, Beyaz Saray'daki yuvarlak masadan aradı, Dobrynin Moskova ile haberleşmesi gerektiğini söyledi. İki saat sonra beklenen yanıt geldi: Sovyetler zirvenin ertelenmesine razı değillerdi. Aynı gün saat 13'de askerlere bombardımana başlamaları emredildi. Saat 21'de TV ekranlarında gözüken Nixon, Vietnam için aldığı kararı açıkladı.

Aynı Nixon, bu açıklamasından 16 gün sonra Moskova yakınlarındaki Dom Pryoma yöresinde Leonid Brevnev ile birlikte akşam yemeğine oturdu.

Podgorni, Kossigin ve danışmanı Alexendrov da yemekte hazırdılar. Geceyarısına değin süren görüşmeler sayesinde, Sovyetler'in, Amerika'nın askeri harekatına gösterecekleri tepki maskelendi. Kossigin, Hayfong bombardımanında Rus gemilerinin isabet alacağından kuşkulandıklarını belirtmekle yetindi. Tek bir yönetici ortaya çıkıp da "Brejnev'in gelişmesini çok arzuladığı detant için Vietnam savaşı zaten bir engeldi" diyemedi. Şimdi bir araya gelip kadeh tokuşturan bu yöneticilere göre "Vietnam ormanlarında, nehirlerinde bu savaş gereğinden fazla dert olmaya başlamıştı" bile.

Vietnam ile ilgili ikinci görüşme, ertesi günü öğleden sonra Kissinger ile Gormyko arasında yapılır. Harvard Üniversitesi'nin eski profesörü, o güne değin ABD yönetimi tarafından ısrarla savunulan diplomatik ilkeleri birden unuttu ve Vietnam'da, Saygon rejimi yanlısı kişiler, tarafsız güçler ve Vietkong arasında üçlü bir seçim komisyonu kurulmasına ABD'nin karşı koymayacağını bildirdi. Gromyko şaşırdı ve:

"Bana söylediklerinizi bir daha yineler misiniz? Ne demek istediğinizden emin olmak istiyorum," diye sordu.

Kissinger yanıt verdi:

"Memnuniyetle yinelerim ve üçlü bir seçim komisyonunun kurulmasını istediğimizi belirtirim."

26 Mayıs günü yeniden Kremlin'de buluşan iki Dışişleri Bakanı, Kuzey Vietnam üzerindeki bombardımanların kesilmesi olasılığı üzerinde durdular. O ana değin, ön koşul olarak ileri sürülen Amerikalı savaş tutsakların salıverilmesinden vazgeçildi. Aynı gün, başka bir salonda ABD Hazine Bakanı William Simon ile SSCB Dış Ticaret Bakanı Nikolai Patoliçev arasında ilk Sovyet-Amerikan ticaret antlaşması imzalanır. Nixon, Kongre'de SSCB için "en çok ayrıcalıklı olan ülke" hakkının, finansman alanında kullanılması için çaba harcayacağını belirtti. Bu vesile ile Nixon ve Brejnev, ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomik Konseyinin kurulmasına ve ikili ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine karar verdiler. Nixon'un gezisinin son günü olan 30 Mayıs'ta, iki lider, Sovyet Yüksek Predizyumu Başkanı Nikolai Podgorni'nin Hanoi'ye giderek, Kuzey Vietnam yöneticilerini yeni Amerikan önerileri çevresinde birleştirmesini kararlaştırdılar.

16 Haziran günü, Podgorni Hanoi'ye inerken, Kissinger'in uçağı da Pekin'e doğru yol aldı. Çu En Lay ile 4 saat süren bir görüşme yaptı. Çinli lider, Moskova'nın yaptığı gibi, Vietnamlı komünistler üzerindeki prestijini kullanarak daha esnek davranmalarını sağlamayı onayladı. Ne var ki, hâlâ

ideolojik baskıdan kurtulamayan Kuzey Vietnamlıları ikna etmek zordu. Moskova'nın durumunu kolaylaştıracak bir tavır almanın kendisine hiçbir çıkar sağlamayacağını gören Çu En Lay, kaçamak davrandı ve arabuluculuk görevinden vazgeçmeye karar verdi. "Çin'in bölgedeki yöneticiler üzerinde uygulayacak bir etkisi olmadığını" açıkladı ve "komünizmin, tarih ve zamanın ABD aleyhine çalışması nedeniyle, ister istemez günü gelince, sadece Vietnam'da değil, Kamboçya ve Laos'a da yerleşeceğini" belirtti.

Çin Başbakanının bu ihtiyatlı konuşmalarına karşın, Pekin'in bu olaylar sırasında diplomatik girişimlerde bulunduğu anlaşılmaktaydı. Şöyle ki, Temmuz ayı başında Pekin'i ziyaret eden Fransa Dışişleri Bakanı Maurice Schumann, Mao Çe Tung ile görüşmüştü. Mao, kendisine Thieu ve Dışişleri Bakanı Bayan Binh ile yaptığı görüşmeler hakkında bilgi vermişti. Binh, görüşmelere başlamak için Thieu'nün istifasını ön koşul olarak ileri sürmekten vazgeçince, Schumann zaman yitirmeden Amerikalıları uyardı. Hanoi, Kissinger ile Duc Tho'nun 19 Mayısta gizlice buluşmalarına izin verdi. Taraflar, görüşme sırasında tutumlarında ısrar ettikleri için bir gelişme sağlanmadı. Kissinger, hemen Paris'ten Saygon'a geçti ve Thieu'ye çözüm yolu bulacak bir yola girmesini önerdi. Böylece, Demokrat aday McGovern'in anlaşmazlığın hızla çözümlenmesi ve Güney Vietnam rejiminin terkedilmesi için ortada bir tek Saygon engeli kaldığını ileri sürmesi önlenmiş olacaktı. Kissinger, Nixon yeniden seçilirse ABD'nin eskiden olduğu gibi Thieu'ye yardım ve silah vermeye devam edeceği güvencesini verdi.

Kissinger'in istediği, Saygon'un ateşkesten sonra sessizliğe gömülmesiydi. Başka bir deyişle, hastanın yaralandıktan sonra bakımsızlıktan ölmesi.

Kendisini Saygon'dan, Başkan Nixon ile buluşacağı San Clemente'ye getiren uçakta, çalışma arkadaşlarına şu açıklamayı yaptı:

"Vietnam'ın bizi dört yıl daha zehirlemesine dayanamayız. Bu sorun, Başkan'ın seçileceği Kasım ayı ile görevine resmen başlayacağı Ocak ayı arasında mutlaka çözümlemeliyiz. İnanmalıyız ki, bu sorunu bir daha karşımıza çıkmayacak şekilde çözümlemek durumundayız."

Helikopterle Santa Clemente'nin çimlerine inen Kissinger'i çok sıcak karşılayan Başkan Nixon'u öteki başkanlardan ayıran bir yön de, her başkanın ikinci bir konutu olmasına karşılık Nixon'un çalışma bürolarını geniş bir alana dağıtmasıydı. Beyaz Saray'ın dışında Washington'da üç, Camp David'de iki, San Clemente'de iki, Key Biscayne (Florida)da bir, Grand Coy'da bir olmak üzere toplam dokuz çalışma bürosuna sahipti. Sonuncu

olarak adı geçen Grand Coy, İsviçre kökenli sanayiici Ablanap'a ait Bahama adalarından biriydi. Başkana bu dokuz bürosu arasında yaptığı gezilerde 200 kişi eşlik ediyordu. Gezide kullanılan C-141 tipi uçakta, her an çalışma arkadaşlarıyla bağlantı kurabilecek ultra-modern bir haberleşme sistemi bulunuyordu. Nixon, geziye çıkmadan birkaç gün önce gizli servisler havalimanlarının güvenliğini sağlar, doktorlar gidilecek kentlerin hastanelerinde Nixon'un kan grubunda yeterince plazma olup olmadığını kontrol ederlerdi. Uçağın kalkış ve inişlerinde hava limanları alarma geçirilir, keskin nişancılar yerleştirilir, yardım helikopterleri hazırlanır ve bomba uzmanları görevlendirilirdi.

Nixon'un hizmetinde, her an, beş Boeing-707, 16 helikopter , yedi "Jestar" Lockheed uçağı Hava Kuvvetleri Komutanlığının verdiği pilot ve ekip, her biri 500 bin dolara mal olan iki Lemousine Continental marka zırhlı otomobil, 30 normal otomobil ve askeri şoförler bulunurdu. Başkanın ailesi ve çalışma arkadaşları, kendi emirlerine verilmiş resmi araçlarla gezerlerdi. Başkanlık ailesinin yaşam gideri, 1968 de 148 bin dolarken, 1973 yılında 640 bin dolara yükselmişti. Nixon yıllık ücret olarak 200 bin dolar, yolluk olarak 90 bin dolar alırdı, ayrıca "özel amaçlı projelerde" kullanmak üzere 1 milyon 500 bin dolar örtülü ödenek sahibiydi. Daha sonra yapılan soruşturmalar, Nixon'un bu ödeneğin büyük bir bölümünü harcadığını gösterdi. Her siyasal iktidar döneminde yolsuzluk söylentileri suistimal iddiaları olmuştur. Ama, Nixon'un Cumhuriyetçi yönetimi için söylenenler kadarına hiç rastlanılmamıştır. İş çevrelerinden Bob Aldeman, bir müzayede satıcısı gibi "Başkanı da satılığa çıkardım, hani artıranlar!" derken, ünlü bir reklam ajansının eski müdürü, Nixon döneminde Beyaz Sarayı "Disneyland'a" benzettiğini söylemiştir.

Büyük bir fon sıkıntısı çeken Demokratların adayı George McGovern, ekibiyle birlikte New York sokaklarında hayranlarına birkaç dolar karşılığı fotoğraf imzalarken, Nixon'u satın almak isteyenler "Başkanı yeniden seçtirme komitesine" önemli bağışlar yapmak zorunda bırakılmışlardı. Komite sorumlusu Maurice Stans, bu işi yürütmek için Ticaret Bakanlığından istifa etmiş ve yardımcısı Herbert Kalmbach ile açık artırma yarışını yönetmişti.

Nixon ise yurttaşlarına hitaben, yeni hazırlanan yasaların onaylanmasıyla "Seçim kampanyalarındaki suistimallerin önleneceğini, kamu oyunun seçim sürecine ve finansman yöntemlerine güven duyacak bir ortama kavuşacağını" açıklıyordu. Oysa, Nixon'u yeniden başkan seçtirme

komitesine, 1971 ilkbaharı ile 1972'nin son ayları arasında en az 60 milyon 200 bin dolar bağışlanmıştı. Armand Hammer, Robert Vesco ve Northrop Şirketi Başkanı Thomas Jones'un yasa dışı sayısız bağışları bu rakama dahil değildir.

Nixon'u destekleyenlerden biri de, Rum asıllı milyarder Tom Pappas'dı. Pappas, Yunanistan'da albaylar rejimine destek olmuştu, kendi adına kurulan sayısız Esso-Pappas rafinerilerine sahipti. Bu kişinin, albaylar rejimi sırasında, ülkeden resmen çıkarılan komünist yöneticilere yardım yaptığı da biliniyordu.

Aynı tarihlerde, Vishiany Başkanlığındaki bir Sovyet heyeti Franco İspanya'sını ziyaret etti. Bundan birkaç ay sonra, Polonya'dan satın alınan kömür yığınları Asturia bölgesindeki kömür işçilerinin grevini kırdı. Birkaç yıl önce de SSCB'de büyük bir ayakkabı fabrikası kuran İspanyollar, yılda iki milyon çift ayakkabı üretmeye koyuldular. Halen, 1980 Moskova olimpiyatları sırasında işletilmek üzere, dondurulmuş balık satacak dükkânlar, restoranlar ve kafeteryalar için binlerce İspanyol işçisi, İspanya'dan getirdikleri teknolojiyle 183 firmada çalışmaktadır.

ŞİLİ

1970'lerde Washington'a ve büyük şirketlerin merkezlerine gelen alarm raporlarında, gelecek 4 Eylülde Şili'de yapılacak Başkanlık seçimlerinin sosyalist aday Salvador Allende'nin zaferine sahne olacağı ve komünistlerin de yer alacağı sol koalisyonun iktidara geleceği belirtiliyordu. Amerikalı sorumluların gözünde, böyle bir olasılığın gerçekleşmesi Castro modeli bir rejimin yerleşmesinden daha da tehlikeliydi. Küba hâlâ SSCB tarafından beslenen ve Güney Amerika kıtasına kötü demirlenmiş bir mavnaya benziyordu. Ama sosyalist bir Şili, Latin Amerikalı devrimcilerin çıkış noktası olacak, Panama'daki üslerde eğitilen kontrgerilla ekiplerinin girişimlerini gerektirecekti.

Şili'de 1964 yılında yapılan Başkanlık seçimlerinde, Hıristiyan-Demokrat aday Edouardo Frei, Santiago'da yerleşik Wekermans ve Vizzard adlarındaki Belçikalı cizvit papazlar aracılığı ile Kennedy yönetiminden 5 milyon dolar almıştı. Papazlar, Bob Kennedy ile görüştüler, O tarihlerde genç bir Adalet Bakanı olan Bob Kennedy, Mafia'ya karşı acımasızca bir savaş açmıştı. "Cosa Nostra"nın Karayipler'deki iki büyük patronu Sam Giamcano ve Santos Trafficante ile buluştu. Görüşmenin

konusu, Mafia'dan Castro'nun düşürülmesini istemekti.

Fidel Castro'nun safdışı bırakılmasını öngören projenin ilk ortaya atılması, tanıkların ifadelerine göre, McNamara tarafından gerçekleştirilmişti. Ama Kennedy yönetimi tarafından hazırlanan program feci bir sonla noktalandı. Havana'da sıkılması gereken kurşun, Dallas kentinde ABD Başkanına sıkıldı. Gelişmeleri başından beri izleyen Başkan Yardımcısı Johnson, nedense, daha sonra Moskova'ya sığınan Votka-Colacıların arasındaki Mac George Bundy ve Dean Rusk'ın da hazırlayıcıları arasında bulunduğu bu programın ayrıntılarıyla gözler önüne serilmesini sağlayacak bir soruşturmaya izin vermedi.

O tarihlerde CIA'nin Başkanı olan John Mac Cone, 1970'lere gelindiğinde altı yıl önce Küba ile nasıl ilgilenmişse, bu kez Şili ile ilgilenmeye başladı. Ama CIA Başkanı olarak değil de, ITT Yönetim kurulu üyesi olarak. Firma tarafından yapılan açıklamalara göre, ITT'nin Şili'deki yavru şirketlerinde hissesi 150 milyon dolar, çalıştırdığı personel ise 6000 kişi idi. Mac Cone, aşırı sağın adayı Jorge Allessandri'ye 350 bin dolar transfer etti. Alessandri eski Şili Başkanı "Vatan ve Özgürlük" hareketinin lideri ve ITT'nin Şili'deki yerel direktörüydü. ITT ayrıca Hıristiyan Demokratlara dağıtılması için de 100 bin dolar transfer etti.

Salvador Allende, 4 Eylül günü oyların % 36'sını alarak, felaketini hazırlayan Başkanlık seçimlerini kazandı. Seçim sonuçlarının en geç üç hafta içinde toplanması beklenen Şili Parlamentosunca onaylanması gerekiyordu. Şili'nin en zengin adamı Augustino Edwards, 13 Eylül'de Roma'dan Washington'a geldi. Edwards Şili'de kendi adını taşıyan bir bankaya, bir TV istasyonuna ve ülkenin en büyük tutucu eğilimli gazetesi El Mercurio'ya sahipti. Bu gazete, kampanya boyunca Allende'ye amansız bir muhalefet yapmıştı. Edwards'ın yönetim kurulunda yer aldığı IBEC çokuluslu şirketi, Rockefeller'e aitti ve Latin Amerika'daki çok önemli yatırımları yönettiği gibi komünist ülkelerde de önemli yatırımlar gerçekleştirmişti.

14 Eylül günü, Şili'nin bu zengin iş adamı, Nelson Rockefeller ile görüştü. Görüşmede, Rockefeller'in oğlu, IBEC Şirketinin Başkanı Rodman ve Kissinger ile ileride evlenecek olan Nancy Magginess de hazır bulundu. Edwards, Allende'nin siyasal zaferi yasallaşmadan ABD'nin müdahale etmesini, her şeyin olup bitmeden önlenmesini hararetle savundu. Sosyalist aday Allende'nin, seçim kampanyası süresince millileştirmeleri ve ülkesini yabancı sermaye karşısında bağımsızlığa

kavuşturmayı savunduğunu iletti.

15 Eylül: Edwards, sabah saat 10'da eski dostu Donald Kendall ile buluştu.

Dünyadaki tüm iş çevreleriyle yakın ilişkileri olan Pepsi-Cola'nın da Başkan Yardımcısı durumunda bulunan Edwards, daha sonra çokuluslu ekonomik girişimlerin kilit noktalarındaki kişilerle buluştu. 15 Eylül günü saat 13'te dostu Kendall tarafından düzenlenen bir öğle yemeğinde ilk kez politikacılarla bir araya geldi. Yemekte hazır bulunanlar arasında, Nixon'un güvenilir adamı, Adalet Bakanı John Mitchell ile o tarihlerde Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Henry Kissinger, ön planda geliyorlardı. Edwards, yemekten sonra saat 16'da CIA'nin Başkanı daha sonra ABD'nin Tahran Büyükelçisi olan Richard Helms ile görüştü. Aynı günün akşamı, saat 19.30'da Edwards'ın ilişki kurduğu bu kişiler Beyaz Saray'da bir araya geldi. Helms, yaptığı açıklamada bu toplantının "Edwards'ın Washington'da bulunması vesilesiyle, Başkan'ın Kendall'dan Edwards'ın Şili'deki son gelişmelere ait açıklamalarını dinlemek üzere" düzenlendiğini belirtti.

O tarihlerde Romanya gezisinden dönen Nixon, Çavuşescu ve Brejnev'in Allende'yi desteklediklerini , ama Kendall ve Harold Geneen ile başlattıkları detant işbirliğinden de vazgeçmek istemediklerini anlamıştı. Şili'deki demokratlar için tehlike çanları çalmaya başlamıştı artık. Nixon, Santiago'daki elçisi Ed Korry ile sürekli haberleşme halindeydi. 12 Eylülde Santiago'dan gelen mesaj "Şili ordusunun kullanılmasıyla bir harekata girişme olasılığının yok denecek kadar az" olduğunu bildirdi. Rockefeller ile Edwards'ın buluştukları 14 Eylül akşamı, yabancı ülkelere yönelik gizli girişimleri düzenlemekle görevli "40'lar komitesi" toplandı. 1969 yılında, ABD Ulusal Konseyi'nin 40 sayılı kararı ile kurulan bu komite, bu nedenle "40'lar" diye tanımlanmıştır. Komitede, Kissinger'den başka sadece dört kişi yer alıyordu:

-Joseph Sisco (ABD, Dışişleri Bakan Yardımcısı)

-Richard Helms (CIA Başkanı)

-William Clements (Savunma Bakan Yardımcısı)

-Orgeneral George S.Brown (Ortak Genel Kurmay Başkanı)

Yas havası içinde geçen görüşmelerde, Allende'nin Başkanlığını onaylamamaları için Şilili parlamenterlere 250 bin dolar dağıtılması önerildi. Ama herkes bu önerinin yararsız olduğunu söyledi ve sonunda

kararın Başkan tarafından verilmesi kararlaştırıldı.

Ertesi gün Başkan Nixon'un odasında geçen konuşmalar sırasında Helms, Başkanın çok değişik görüşler ileri sürdüğünü not etti. Örneğin şu görüşlere ağırlık veriyordu Nixon:

Şansımız belki onda bir ama yine de Şili'yi kurtaralım!

-Karşımızdaki tehlikeler bizi bağlamaz!

-Gerekirse, 10 milyon dolar daha harcayalım!

-Bıkmadan usanmadan üzerinde çalışalım, en iyi adamlarımızı görevlendirin!

-Ekonomilerini inletelim!

Başkanın emriyle Helms, Şili ordusundaki bazı gruplarla birlikte, Allende'ye karşı hükümet darbesi hazırlıklarına girişti. Kissinger tarafından "Track-2" diye adlandırılan bu harekât planı Dışişleri Bakanlığı ile Pentagone'un haberleri olmadan sadece CIA tarafından hazırlandı.

Toplantı gece yarısına doğru sona erdiğinde, alkolsüz içki satan iki çokuluslu şirket yöneticisi, Amerikan hükümetinin, demokratik yöntemlerle seçilmiş ve sosyalist bir deney hazırlıkları içersindeki bir hükümete karşı izleyeceği resmi politikayı değiştirmeyi başarmışlardı.

ITT'nin başındaki Harold Geneen, CIA ile şirket arasındaki ilişkileri düzenlemekle John Mac Cone'u görevlendirdi. İki kuruluş 1968'de Prag'a giren Sovyet tanklarının girişini temsil eden afişlerden tutun da birçok değişik propaganda yöntemlerini Santiago'da uygulamaya geçtiler.

Nixon, Moskova'ya yapmakta olduğu resmi gezi sırasında, Ekim ayında, CIA tarafından hazırlanan darbe girişiminin başarısızlıkla sona erdiğini öğrendi. Sonuçta Şili Genel Kurmay Başkanı Rene Schneider öldürüldü. Şili'de artık kredi kıskacı değil kurşunlar geçerliydi. O tarihten iki yıl sonra, 4 Aralık 1972 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kürsüye çıkan Allende, kredilerin kıskacına alınmıştı. Uluslararası Bankalar Şili için tanıdıkları kredi limitini 300 milyon dolardan 17 milyon dolara indirirken, 1969 yılında 1 milyar doları geçen Amerikan yatırımları 100 milyon dolara düşürüldü. İsviçre Bankaları, Allende'nin boğazlanma politikasında önemli rol oynadılar. Merkezi Cenevre'de bulunan ve aşırı sağcı Şilili bir ailenin sahibi olduğu Uluslararası Ticaret Bankası, uluslararası finans çevreleriyle, Şili'deki Halkçı Birlik muhalifleri arasındaki köprü başını tuttu. Şili'nin eski Başkanı ve Hıristiyan Demokratların lideri Edouardo Frei, Şili aşırı sağının temsilcisi Jorge Alessandri, Şili İşverenler Birliği Başkanı Orlando Saenz, 1972-1973

yıllarında, adı geçen bu bankanın yöneticileriyle buluşmak üzere sık sık İsviçre'ye geldiler.

CIA'da yöneticilik yapan Colby, anılarında, "Bu iş için gerekli paraların, Avrupa bankaları aracılığı ile Şili'deki baskı gruplarına aktarıldığını" yazmaktadır.

Finans açısından çölü andıran Şili'de, ortalığı karıştıran, iç savaş çıkarmayı amaçlayan girişimler hızla arttı. Aşırı sağcı El Mercurio gazetesinin patronu Edwards "40'lar komitesinden" 1971'de 700 bin dolar, 1972 Nisanında da 900 bin dolar aldı. Allende'nin bu gazeteyi suçlayan açıklamaları ve demeçlerine denge sağlaması için, Avrupa ve Latin-Amerika basın organlarında El Mercurio lehinde 726 makale ve başmakale yayımlandı. Millileştirmelerle büyük yaralar alan ITT ve Anaconda Şirketleri, yitirdikleri bakır madenlerini geri alabilmek için, hükümet darbesine elverişli bir ortamın hazırlığı içindeydiler. İnternational Telegraph and Telephone (ITT) Şili'deki rejimin devrilmesi için, Kissinger'in yardımcısı Orgeneral Haig ve banker, Başkanlık danışmanı, Ticaret Bakanı Peter Petersen ile yakın işbirliği kurdu. ABD Senatosunun yayınlanan raporunda, Kissinger ve çalışma arkadaşlarının, sürekli olarak "derhal ve kesin sonuçların alınmasını beklediğini bildiren" Nixon'un baskısı altında kaldıkları belirtiliyordu. Şili'deki Halk Cephesi hükümetinin devrilmesi için 1971 1973 yılları arasında kullanılan paranın tutarı 11 milyon doları buluyordu.

Allende tarafından 1972 yılında, Uluslararası Topluluğun Uluslararası kürsüsü olan Birleşmiş Milletler'de ülkesine yardım çağrısı yapıldıysa da buna ilgi gösterenler yok denecek kadar azdı. Şili Başkanı Allende, konuştuğu mikrofonu, anlatmak istediği düşünceleri çeşitli ulusların delegelerine ileten telleri, seslendirme düzenini imal eden, montajını yapan ITT şirketi için şöyle diyordu:

"ITT Şirketini, Uluslararası Kamuoyunun bilincini oluşturan sizler önünde benim ülkemde, ülkemin parçalanmasına yol açacak bir iç savaş hazırlıkları yapmak ve düzenlemekle suçluyorum."

Allende, duygulandırmak, harekete geçirmek istediği politikacıların ve çeşitli ülke temsilcilerinin ne yazık ki tümünün de, suçladığı ITT Şirketine ait Avis oto kiralama şirketine ait otomobillere bindiğini Sheraton otellerinin lüks odalarında kaldığını, Levit prefabrike konutlarında oturduğunu, Pigier lisans kurslarını izlediğini Oceanic marka TV aygıtları satın aldığını unutuyordu. Bu davranışlarıyla ve

suçlamalarıyla Allende, konuştuğu telefonun telleri ile boğazlanmak istendiğini belirtmekteydi.

Kendisine uluslarası toplumda destek arayan Şili Başkanı Allende, New York'tan sonra Moskova'ya geçti. Orada, kendisini tam ekip halinde karşılayan Sovyet yöneticilerinin tümü, Allende'nin moral çöküntüsü karşısında duydukları üzüntüyü belli ettiler ve hepsi de: "SSCB'nin, Şili halkının, Kuzey-Amerika'da üslenmiş büyük tekellerin emperyalist ve faşist girişimlerine karşı yürüttüğü ilerici ve haklı savaşı sarsılmaz bir işbirliği ile "destekleyecekleri güvencesini verdiler.

Allende'yi büyük bir konukseverlikle ağırlayan Brejnev, bu arada, değerli konuğunun Moskova'ya gelmesinden üç gün önce, ITT Şirketini temsil eden Başkan Yardımcısı Frank Barnes ile Sovyetler Birliği'nin 10 yıl süreli ve çok önemli bir antlaşma imzaladıklarını itiraf etti.Harold Geneen tarafından yönetilen ITT çokuluslu şirketi, Moskova ile 1968 den bu yana işbirliği yapmakta, Rus havaalanlarına modern rezervasyon ve uçuş saatleri sistemini monte etmekteydi. ITT'nin, 1955'den sonra hemen hemen tüm komünist ülkelerde, Şili'deki hükümet darbesinden çok önce gerçekleştirdiği yatırımlar bulunmaktaydı.

Şimdi burada anlaşılması gereken şey, aralarındaki detant sürecinin bir an önce tamamlanmasında kararlı Moskova ile Washington arasında aksamayan bir hattın çekilmesine, Saygon ile Santiago'nun sıkıntı veren iki engel olduklarıdır. 13 Ocak günü imzalanan Vietnam Antlaşmasında, ABD, Vietnam Demokratik Cumhuriyetine "Antlaşmanın imzalanmasını izleyen 12 ay içersinde, Vietnam Cumhuriyeti silahlı kuvvetlerinde görevli tüm asker ve sivil personeli geri çekeceğini, bunların yarısından fazlasının en geç 10 ay içersinde geri çekileceğini, Saygon'daki rejimin silahlı kuvvetlerine yardımcı olan hükümet personelinin de bu güvenceye dahil olduğunu" bildirdi.

Görüşmelere katılan Amerikalı Uzmanlar, antlaşma metninde, istenilenden daha fazla karmaşık cümle ve sözcük olmasına dikkat ettiler. Saygon'daki Başkanlık Sarayında, ıssız adaya terkedilen bir kişi gibi yalnız bırakılan Thieu, Amerikalıların Vietnam'dan ayrılırken çevresinde yepyeni binlerce malzeme bıraktıklarını gördü. Issız adada binlerce konserveyle başbaşa bırakılan, ama tek konserve açacağı bulunmayan kişiye benziyordu.

Antlaşmanın imzalanmasından 14 ay sonra, Hanoi Kuvvetleri Güney Vietnam başkentine girdiler ve adını Ho Şi Minh olarak değiştirdiler.

Ulusal bağımsızlığın koruyucusu Hanoi yöneticileri halkın yeni baştan eğitileceğini açıkladılar. Bu arada kukla Saygon rejiminin gider ayak Saygon körfezi açıklarındaki petrolü çıkarması için Amerikan tekellerine verdiği imtiyaz sözleşmelerinin geçerli kalacağını bildirdiler. Bununla da yetinmeyerek, Washington yöneticilerinden Amerikan ekonomik yardımı sözünü almak için çırpındılar. Wriston Başkanlığındaki First National City Bank, Clausen Başkanlığındaki Bank of America, Rockefeller Başkanlığındaki Chase Manhattan Bank, ülkenin her yönden mahvolmasına yol açan girişimleri finanse ettikten sonra, bu kez yeniden imar çalışmalarını finanse etmek üzere Hanoi'ye ayak bastılar. Parti günlüğü "Nhan Dan" birçok kez yayınladığı makalelerde "Amerikan ticaret çevrelerinin, siyasal manevralar karşısında gerçekçiliğini koruduğunu" yazıyordu.

Hewlett-Packard Company ile SSCB Bilim ve Teknoloji komitesi arasında 11 Temmuz 1974 günü, beş yıl süreli bir ticari antlaşma imzalandı. Amerikan firmasının Başkan Yardımcısı William Doolittle, bu antlaşma ile Sovyetlere, ölçü ayar aygıtlarıyla tıbbi elektronik donatım ve bilgisayar imalatıyla ilgili makinaların satılacağını açıkladı. ABD Savunma Bakanlığı Müsteşarına ait olan bu firmanın, Sovyetlerin Mashpriboringtoig ve Electronogtechnika adındaki ticari kuruluşlarıyla sürdürdüğü işbirliğinin 10 yıllık bir geçmişi vardı.

Roket, bilyalı bomba, füze imal eden Rockwell International, 27 Temmuz günü Sovyet Technopromexport şirketine nükleer istasyonların tecrit edilmesinde kullanılan 4 elek sistemi sattı. Yine, Rockwell tarafından bu kez Avia-Export şirketiyle 21 Eylül 1973'te imzalanan antlaşma ile 31 kişilik orta menzilli Yak-40 uçakları, Rockwell tarafından imal edilen donanımları kullanmaya başladı. Karşılığında, Rockwell'in bu uçakları ABD'de yapması kararlaştırıldı. Rockwell, 19 Ekim, 1973'te, yüksek gerilimli pil yapımında kullanılmak üzere Technopromimport Şirketine 250 makina sattı.

1973 Kasımı başlarında, SSCB Havacılık Bakanı Birinci Yardımcısı Stephen Kadishev yönetimindeki 20 Sovyet havacılık uzmanı, kimseye duyurmadan, ABD'de üç hafta süren bir gezi yaptılar. Bu süre içinde, Pentagon'un en büyük beş yapımcısı ve laboratuvarı, Boeing, General Electric, Lockheed, McDonnel- Douglas ve Pratt and Whitney şirketlerine ait tesisleri uzun uzun gezdiler ve incelediler. Bu geziyi Yak-40 uçaklarının yapımı üzerinde Aviaexport ile Rockwell şirketleri

arasındaki antlaşmanın imzalanmasından sonra, Amerika Havacılık ve uzay çalışmaları enstitüsü hazırladı. Komünist uzmanlar, özellikle Lockheed tarafından yapılan ARTS–2 elektronik radar sistemleriyle, ilgilendiler.

İşte Allende bu geziden bir buçuk ay önce, elinde silah, demokrasi erdemlerini katleden Şili silahlı kuvvetlerince öldürüldü. Demokrasinin erdemlerine inanan Allende'nin öldürülmesiyle, marksist öğretinin merkezlerinden biri ortadan kaldırılmış oluyordu.

17 Ekim 1973 günü, Pinochet bu kez "gerçek milliyetçiliğin yabancı sermayeyi ulusal sınırlar dışına atmamak olduğunu" açıkladı. Bu amaçla ülkenin ekonomik politikasını uzmanlara devretti. Şili'deki Pinochet rejiminin Ekonomi Bakanı Fernando Leniz, ülkenin yüksek burjuvazisini simgeliyordu. Augustino Edwards'a aşırı yakınlığı ile bilinmekteydi. Bakan olmadan önce, aşırı sağcı El Mercurio gazetesinin Genel Yayın Müdürlüğünü ve Yönetim Kurulu Başkanlığını yapmıştı. Dostu Edwards gibi IBEC Şirketi Yönetim kurulu üyesiydi. Yeni Maliye Bakanı Jorge Cauas, Allende iktidarı sırasında ABD'ye sığınmış ve Dünya Bankasında çalışmıştı. Pinochet'in ekonomik işlerdeki danışmanı Jaime Guzman, Columbia Üniversitesinden aldığı bursla öğretimini tamamlamıştı, ayrıca aşırı sağcı terörist örgüt "Vatan ve Özgürlük" ün üyesiydi.

Pinochet Cuntasının Dışişleri Bakanı İsmael Huerta, 1973 yılı Ekim ayının son günlerinde, kanlı darbeyi onayladıklarını doğrularcasına, ABD'yi resmen ziyaret etti. ABD'de kaldığı sürece, Amerikan ve Kanada Bankalarının yöneticileri ile 120 kez buluştu. Bu geziden sonra, 1970'de Şili'deki yeni ortamdan etkilenerek ilk geri çekilenlerden Manufacturers Hanover Trust Şirketi, Şili Merkez Bankasına 20 milyon dolar gönderdi. Başkan Yardımcısı James Green'e göre bu borç "psikolojik yardım ve bağlılık gösterisinden daha da öte" bir anlam taşıyordu.

Banker Trust (Irving Trust'un şirketi) ile First National City Bank, 150 milyon dolarlık kredi açtılar. Öte yandan Bank of America ile Chase Manhattan Bank bir araya geldi, Cuntaya yardım muslukları iyice açıldı. Dow Chemical, Santiago'da bıraktığı iki fabrikasının durumunu saptamak ve yeniden çalışmalarını sağlamak için teknik ekibini gönderdi. Bu şirketi, General Motors, Dodge, Textron, General Electric ve General Tire and Rubber Company izledi. Pinochet Cuntası, ABD'deki kamu ilişkilerini yönetmek üzere, Şili bakır yataklarını işleten Anaconda'nın

eski Başkan Yardımcısı Henry Gardner'i görevlendirdiğini açıkladı.

Şili'yi terketmiş yabancı sermayenin yeniden ülkeye dönmesini sağlamak amacıyla, Cunta, Amerika Devletleri Meclisini devreye soktu. Bu Meclis, Rockefeller tarafından yönetiliyor ve Amerikan iş çevrelerinin Latin Amerika'daki yatırımları için bir barometre işlevi görüyordu. Latin Amerika'daki yatırımların % 80'inin sahibi durumundaki 200'den fazla çokuluslu şirket, bu meclislerde temsil edilmekteydi.

Pinochet Cuntasının Ekonomi Bakanı, 1974 Şubatında Washington'dan ekonomik yardım istemek üzere ABD'ye geldi. 4 Şubat günü New York'ta bir öğle yemeğinde 100'den fazla büyük şirket yöneticisiyle görüştü. Pentagon raporlarına göre, 1974 Mayısında, Şili, en çok Amerikan silahı satın alanların başında yer alıyordu. Şili, silahlanma giderlerine ayırdığı 68 milyon 194 bin dolar ile Güney Kore'nin arkasında, Brezilya'nın önündeydi.

Şili Cuntası, Keynes öncesi ekonomik programı uygulayarak yeni bir Franco olmanın hülyası içindedir. Askeri Cuntanın finans politikası, Nixon'un Maliye Bakanı ve tanınmış Votka-Cola yanlısı George Schultz tarafından yönetilen Chicago Üniversitesi profesörleri tarafından çizilir. Santiago ile Orta Batı'nın aşırı tutuculuğu ile ünlü üniversitesi arasındaki bağlantıların finansmanı tümüyle Rockefeller Vakfına aittir. Bağlantıları gerçekleştiren kişi ise, kurulu düzenin (Establishment) Latin Amerika programlarını hazırlamakla görevli Arnold Habergen'dir. Kendisi aynı zamanda, Brezilya hükümetinin ekonomik danışmanıdır. Şili'nin en karşı-devrimci Katolik Üniversitesinde dersler verir. Cunta, 1974 Temmuzunda toplanan Ulusal Sanayi Birliği yıllık toplantısında konuşmak üzere Habergen'i çağırır. Santiago'ya geldiğinde bir demeç veren Habergen:

"Şili'nin Brezilya örneğini çok iyi anlamasını ve bu örneğin daha mükemmelini kendi topraklarında uygulamasını istiyorum," demiştir.

Şili sanayicilerinin önünde de konuşan Habergen, toplantıya katılan Pinochet ve Pekin'in Santiago Büyükelçisine hitaben şunları söylemiştir.

"Şili'nin içinde bulunduğu ekonomik kargaşa ortamından bu denli kısa sürede ve gerçekten düşük bir bedelle kurtulması karşısında şaşırmamak elden gelmiyor."

4- Detantı Tehlikeye Düşüren Sorun: Jacson Yasa Tasarısı Değişikliği

Nixon'un Moskova'ya yaptığı gezisinin sonunda, elde edilen sonuçların Amerika'daki siyasal sınıfa açıklandığı 1972 yılı Mayısında, Henry Jackson adındaki kişi, komünistler ile çok yoğun ekonomik ilişkiler kurulmasına karşı çıktı ve Votka-Cola'cıların oluşturduğu çıkar kuruluşunu içerden sarsmaya başladı. Washington eyaletinin Senato'daki Demokrat temsilcisi Jackson, kuşkusuz Amerikan politik yaşamının en çirkin kişilerinden biridir. Norveç kökenli 63 yaşlarındaki bu politikacı, İskandinav ülkelerine has canlılığını korumasını bildiği için, bu ilerlemiş yaşında bile, her türlü sızdırmazlık önlemine karşın çevresine ışık veren bir nükleer santral gibidir. En önemli özelliği vazgeçilmez inatçılığıdır. İki şeye inanmıştır: Yahudilerin davası ve Sovyet düşmanlığı.1945 yılında, genç bir parlemanter olarak Buchenwald kamplarını, boşaltılmasından birkaç gün sonra ziyaret ettiği günden bu yana İsrail'i kayıtsız şartsız savunur. Dış politikadaki analizleri ve girişimleri, onu aşırı sağcıların arasına sokar. 1950'lerde, ulusal güvenlik sorunları üzerinde açılan tartışmalarda, büyük bir inatla nükleer silahlanmayı savunmuştur. Parlemanter arkadaşları, onun bu tutumunu "23 milyarlık bir risk" diye karikatürize ederler. Jackson 19 Kasım 1957 tarihli New York Times gazetesine verdiği demeçte, ABD'nin nükleer füze yapımına büyük ağırlık vermesini önermiş ve füze yapımının en az "buzdolabı yapımı" kadar hızlı olması gerektiğini savunmuştur.

Jackson, bu tutum ve girişimleriyle, Amerikan silah sanayi

tesislerinin hızla gelişmesine yol açmıştır. Nükleer Deniz Gücünün babası Koramiral Hyman Rickover (Jimmy Carter'ın yıllardır emrinde çalıştığı akıl hocası) ile kıtalararası füze rampaları üslerinin kurulmasından sorumlu Hava Kuvvetleri Orgenerali Bernard Schreiwer, kendisini Amerikan stratejik gücünün mimarı olarak nitelendirirler.

Uzun süre Demokrat Senatör Jackson ile dost kalan, kızıl tehlike karşısında askerlik sanatının ustaları olan ordu komutanlarına daha çok yetki verilmesi konularında onunla aynı görüşleri paylaşan Nixon, 1968 yılında Başkanlığa seçilmesinden sonra, detant politikasına sarılmış ve yalnız bırakılmaktan dolayı şaşkınlaşan Jackson'u, ceplerinde ve ellerinde füzelerle nehrin öte yakasında kendi haline bırakmıştır.

Çin Hindi savaşları sırasında Kuzey Vietnamlıları masa başına getirtebilmek için nükleer silahların kullanılmasını savunan Jackson, 1969 yılında "New York Times" gazetesine yaptığı açıklamada, Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu üyeliğinden yararlanarak, Pentagon'a "kimyasal ve biolojik kontrgerilla girişimlerinin" gerçek maliyetini gizlemekte yardımcı olduğunu belirtmektedir. Gazetenin bu haberinin sekiz ay sonra, Vietnam'da hedef olarak seçilen sivil halka karşı kullanılmak üzere silah ve cephane araştırma ve geliştirme çalışmalarına bir yıl içersinde 1 milyar dolar harcandığı açıklanacaktır.

Jackson, her şeye karşın devletinin ilk sırada gelen işvereninin, Boeing şirketinin ticari politikasını desteklemek zorundadır. Boeing 75 binkişiye iş sağlar, yılda 4 milyar dolarlık satış yapar ve uzun yıllardan beri dünya askeri ve sivil havacılık piyasasına egemendir. Kredilerin kesilmesiyle yarıda bırakmak zorunda kaldığı Fransız Concorde'unun Amerikalı rakibi S.S.T. uçaklarından önce, Boeing, Jet-747 Jumbo uçaklarını askeri amaçlarla kullanabilecek şekle getirmeye çalışıyordu. Böylelikle, nükleer füzelerle donatılabilen B-1 bombardıman uçakları ortaya çıktı.

Günümüzde, yeryüzünde çalışan ticari amaçlı uçakların yarısından fazlasını imal eden Boeing'in müşterilerine sunduğu katalogda, Boeing-707 uzun menzilli ticari yolcu uçağından kıtalararası Minuteman füzelerine değin her şey bulunmaktadır. SAM füzelerini alt eden bu füzeler FB-III.S avcı uçakları tarafından fırlatılabilir ve tanesi 1 milyon dolardır.

Her büyük şirket gibi, Boeing de, First National City Bank, Morgan Guaranty Trust, Shearman and Sterling Avukatlık bürosu ve Chase Manhattan Bank tarafından oluşturulan bir finansman grubunun kontrolu

altındadır. Chase Manhattan Bank'ın Boeing'deki payı % 8,7'dir.

Jackson, Boeing şirketinin dergisi "Seattle Argus"'da sürekli yazar. 1960 yıllarında yayımladığı makalelerinde, Federal hükümetten, yeni dev B-52 bombardıman uçaklarının yapımı için kredi açmasını istemiştir. Bu uçaklar Vietnam savaşı sırasında etkin (!) şekilde kullanılmış, 11 günde 30 tanesi düşürülmüştür. Bir ara ABD Başkanlık seçimlerine de katılmayı arzulayan Jackson, Boeing şirketi yöneticilerinden William Allen, George Wuyerhaueser ve Willi An Reed'in girişimleriyle Seattle kentindeki Olympia Otelinde, 1970 yılında muazzam bir balo düzenlemiş ve başkanlık kampanyasında kullanmak üzere 200 bin dolar bağış toplamıştır. Jackson yine Boeing şirketinin desteği ile Washington'daki milyonerler kulübü "Rainier" ye giriş kartı almıştır.

1972'de ön seçimlerde uğradığı ağır yenilgi üzerine, Demokrat Parti Başkan adaylığından çekilmiştir. Kampanyası süresince binlerce şirket personeli Jackson'un mitinglerine katılmış, Jackson lehine makale yazmaları için gazete ve dergiler, Boeing'in dağıttığı seyahat çekleri ile satın alınmıştır. Uğradığı başarısızlık üzerine yeniden eski yerine dönen Jackson, Nixon'un SSCB'ye karşı gösterdiği hoşgörüye ve detant politikasına şiddetle karşı koymayı sürdürmektedir.

Sovyetler Birliği, Tass ajansı aracılığı ile tüm dünyaya yayılan bir karar alır. Bundan böyle SSCB'den başka ülkelere göç edecek Sovyet Yahudileri, en azından eğitim giderleri için bir tazminat ödeyerek SSCB'den ayrılabileceklerdir. Buna göre tahminen 30 bin dolar tazminat ödeyen her Yahudi istediği ülkeye gidebilecektir.

Haberi duyar duymaz, Jackson, Yahudi lobisinin etkili adı, Connecticut Demokrat Senatörü Abraham Ribicoff'u arar. Ribicoff'u yerinde bulamayınca yardımcısı ile görüşür. Ribicoff'un Yahudi sorunlarına bakan yardımcısı Morris J. Amitay bir süre Kissinger ile birlikte çalışmıştır. Jackson, konuşmasında:

"Morris, bu çok korkunç bir karar. Norveçliler de bir kuşak önce bu kararı almış olsalardı, benim annemle babam da ABD'ye gelemezlerdi," der.

Jackson, uygulayacağı basit stratejiyi saptamıştır. İki ay önce Nixon-Brejnev antlaşması ile ticari avantajlar elde eden Sovyetler, şimdi insancıl ödünlerde bulunmak zorunda bırakılacaktır. Yahudi sorunlarına karşı duyarlı kamuoyunda önemli bir destek toplar. SSCB'nin yasaları çiğneyen davranışlarının cezasız bırakılmasını isteyenler de onu

desteklemektedir.

Ağustos ayı başlarında, New York Cumhuriyetçi Parti Senatörü Jacob Javits ile buluşur. Javits, Amerikan politikasında siyonist davanın bayraktarıdır, ama aynı zamanda Nelson ile David Rockefeller'in işlerine bakan bir avukattır da. Rockefeller'ler bu nedenle Javits'e istemediği halde politikasında sapmalar yaptırmışlardır. Jackson'un getirdiği öneriyi desteklemek, bir anlamda teknoloji satışını Yahudilerin serbestçe ülke dışına çıkmasına bağlamak, sonuçta Doğu ile başlatılan ticaret stratejisine engel olabilecektir. Bu nedenle Jackson karşısında kaçamak bir tutum benimser. Ama olaylar çok çabuk gelişir. Amerikan Yahudi Komitesi, B'Nai B'Rith Yahudileri kötüleyenlere karşı savaş birliği, 32 Yahudi kuruluşu ve 200 yerel siyonist örgütü, Sovyet Yahudileri üzerinde duracak Ulusal Konferanslarına Jackson'u da çağırırlar. 26 Eylül 1972 günü kürsüye gelen Jackson şöyle konuşur:

"En yüce insani değerlerimizi artık dolar ticaretinin üzerinde tutmamız gereken zaman gelmiştir. Şimdi ne yapacağınızı biliyor musunuz? Benim vereceğim birkaç öğüdü dinleyin, ondan sonra eyleme geçin. Yapacağınız tek şey benim kurallarımı içeren yasa değişiklik tasarısını desteklemektir. Bir de sıkı durun!"

Bu sözler karşısında sararan Jacob Javits, kararlı militanların oluşturacağı geniş kapsamlı hareketlerin sonuçta Yahudilerin kurulu düzenini aşacağını bilmektedir. Bu nedenle kürsüye çıkarak, daha esnek bir yön benimsenmesini ister. Çabaları boşunadır. Konferansa katılanlar büyük çoğunlukla Jackson değişiklik tasarısını desteklemeye karar verirler. Her Amerikan Yahudisinin, kendi seçim bölgesindeki senatörü arayarak, telefonla, mektupla, bu yasa değişikliği önerisini desteklemesini istemesi kararlaştırılır.

Bir yanda Jackson ve Ribicoff yasanın lehinde kampanya yürütürken, öte yanda, her zaman adları İsrail'le birlikte anılan parlemanterlerle birlikte Javits ve Stuart Symington, bu gelişmeyi frenlemeye çalışırlar, böyle bir değişikliğin çıkması halinde barışın ciddi olarak tehlikeye düşeceğini ileri sürerler. Liberal parlemanterlerin bu sözleri olumlu karşılaması üzerine, Jacob'u telefonla arayan Jackson, değişiklik tasarısını destekleyen beş senatörün adlarını verince Jacob da aralarına katıldığını bildirir. Bir gün önce, Jackson ile Nixon baş başa bir görüşme yapmışlar ve Yahudilerin göç konusunu Başkanlık seçimleri kampanyası dışında tutmaya karar vermişlerdir. Nixon, karşılığında bazı tutucu Cumhuriyetçi

senatörlerin, örneğin Storm Thurmond gibilerin öneriyi desteklemesine karşı çıkmayacaktır. Nixon, bu sözü verirken, aslında eski dostu tarafından yapılacak girişimlerin ciddi sonuçlar vermeyeceğine inanmaktadır.

4 Ekim günü resmen kamuoyuna açıklanan yasa değişiklik tasarısını 76 senatör imzalar. Tasarı, detant politikasını salt para için benimseyen düşünceye karşıdır. Sonuçta "vergi ya da başka yöntemlerle yurttaşlarının dış ülkelere göç etme hakkını reddeden her komünist ülkeye, en çok ayrıcalıklı ülke kolaylığının tanınması reddedilir" hükmü yer alır. Oysa, SSCB, yıllardır ABD'ye yönelik dışsatımlarını engelleyen bu tür yasal önlemlerin kaldırılmasını istemektedir. Yürürlükteki yasalar, Türk havyarına % 5 alım vergisi, Rus havyarına % 30 alım vergisi uygulanmasını gerektirmektedir.

ABD yetkilileri, 130 ülkeye ABD'ye yaptıkları dışsatımları kolaylaştırmak için bu imtiyazı tanımışlardır. Hepsi de komünist olmayan bu ülkelerin arasına 1971 yılında Polonya ve Romanya da katılmıştır.

Votka-Cola'cıların, bu imtiyazdan sağlayacakları yararlar ise çok daha fazladır. Şöyle ki, ortaklaşa üretim sistemi sayesinde, Doğu'da üretilen ve Batılı ortağın payına düşenler yeniden Batı'ya satıldığı zaman, gümrük duvarlarının indirilmesinden büyük ölçüde yararlanacaklardır. Çokuluslu şirketler bu durum sayesinde iki kez kâra geçeceklerdir. Önce, Doğu ülkelerinde Batıya oranla daha ucuz üretim yapmayı sağlayarak, sonra da kendi hükümetlerinden bu mallar üzerinden prim alarak, kâr marjlarını en üst noktaya çıkarırlar.

ABD Temsilciler Meclisinde, Jackson'un en büyük destekçisi büyükbabası Çekoslovakya'dan göç etmiş Charles Vanik'tir. Vanik, aynı zamanda Devlet Kaynakları Komisyonunun etkili bir üyesidir. 18 Ocak 1973 günü bin kadar Amerikan Yahudisi kamuoyuna yasa değişiklik tasarısını desteklediklerini açıklarlar. Jackson bu arada sendika liderlerinin de desteklerini sağlamıştır. ABD'deki yatırımların hızla Doğu ülkelerine kaydırılması istihdam politikasını olumsuz yönde etkilediği için, AFL-CIO Merkez Sendikal Kuruluş yöneticileri, iç piyasayı koruyan önlemlerin alınmasından yanadırlar. Anti-komünist yaşlı lider George Meany de, "sonu gelmeyecek bir iş" ve "diktatörlerin yatışmaları" diye nitelendirdiği "detant gemisini" torpilleme fırsatını ele geçirdiği için önerilen tasarıyı desteklemektedir.

22 Ocakta Nixon tarafından Jackson'a gönderilen, Başkanlık Ticari

Sorunlar Danışmanı ve Dillon Read Bankası yöneticisi Peter Flamigan, Cumhuriyetçi yönetime göre "En çok ayrıcalıklı ülke statüsünün SSCB'ne verilmesinin artık bir zorunluluk" olduğunu bildirir.

Vanik, 289 arkadaşının desteği ile yasa tasarısındaki değişikliği 7 Şubat günü Temsilciler Meclisine sunar.

Nixon, öneriye karşı çıkar ve Jackson'u bu kez sağ kanadından tecrit etmeye çalışır. Aşırı karşı-devrimci bilinen Cumhuriyetçi Senatörlerden Ben Blakeburn ile Arizona eyaletinden Barry Goldwater, Votka-Cola'cıların yanına çekilir. 1964 Başkanlık seçimlerinin talihsiz adayı Goldwater "değişiklik tasarısının ABD'nin ekonomik dinamizmi üzerine ağır darbeler indirecek nitelikte" olduğunu, göç politikasının değiştirilmesiyle SSCB gibi bir ülkenin iç işlerine karışıldığını, Sovyetlerin kendilerine zorla değişiklik yaptırma girişiminin başarısızlıkla sonuçlanacağını belirtmektedir.

Sovyetler Birliği, gelişmeler karşısında Washington'daki Büyükelçisi Dobrynin aracılığı ile açıklama ister. Şubat ayı sonunda, Watergate soruşturmalarından henüz yakasını sıyıran Başkanın yardımcılarından Charles Colson, Moskova'ya hareket eder. Gezisinin resmi amacı, SSCB'de yerleşecek Amerikan şirketlerine tahsis edilecek büroları görüşmektir. Oysa, Colson, Gromyko ve Kossigin ile yaptığı görüşmelerde, yasama organlarındaki değişiklik tasarısı üzerinde uzun uzun bilgi verir.

Henüz yeni kurulan ABD-SSCB Ticaret ve Ekonomi Konseyinin Donald Kendall ile birlikte eş-başkanlığını yürüten SSCB Dış Ticaret Bakan Yardımcısı Vladimir Alkhimov, Washington'a yaptığı gezi sırasında, ABD Kongresi Devlet Kaynakları komisyonunun güçlü başkanı Senatör Wilbur Mills ile görüşür. Mills'in yansıttığı genel hava cesaret kırıcıdır. Yahudi göçmenlere konan vergi kaldırılmazsa, Konrgenin en az 350 üyesi, değişiklik tasarısının lehinde oy kullanacaklardır.

Her şantajda olduğu gibi, bu kez de tehditlerden önce ılımlı öneriler sunulur. Dobrynin, Senatör Jackson'u SSCB Büyükelçiliğine çağırır ve ilk kez, tasarının geri alınması halinde Boeing firmasına çok önemli bir sipariş verileceği güvencesini bildirir. Bu görüşmeden birkaç gün sonra, merkezi Seattle'da bulunan Boeing yöneticilerine, 1974 yılı Uluslararası Havacılık Sergisinin Sovyet organizatörlerinden bir mektup gelir. Mektupta, firmaya ayrılan alanın daha da genişletilebileceği açıklanmaktadır. Önemli satış olanakları karşısında Boeing'in bazı yöneticileri Jackson'u eleştirmeye başlarlar. Öte yandan, Demokrat

Parti'ye geniş maddi olanaklar sağlayan iş adamları da Jackson'a baskı yapmaktadırlar. Bu çevreler, Jackson'a, 1976'da atılmayı düşündüğü Başkanlık kampanyasının ve politik yaşamının, bu talihsiz yasa değişiklik tasarısını hızla kısaltmasına bağlı olduğunu duyururlar.

Artık iktidarın kaçınılmaz hastalıklarından biri olan Watergate saldırısı ile sallanmaya, dolayısı ile rahatsızlık duymaya başlayan Nixon, 18 Nisan günü Jackson'u Beyaz Saray'a çağırır. Kendisine, iki kez, 16 Mart ve 10 Nisan tarihlerinde mesaj gönderen Sovyet yöneticilerinin, göçmenlere konan verginin kaldırılacağını bildirdiklerini söyler. Daha sonra neşeli bir tavır alan Başkan Nixon, "Bu durumda değişiklik tasarısını sunmak için hiçbir dayanak kalmıyor," der.

Jackson, uzun bir sessizlik süresinden sonra şu yanıtı verir:

"Sayın Başkan, gerçekten bunun böyle olacağına inanıyorsanız, sizin gözleriniz kör olmalı."

Ertesi günü de "kararım değişmedi" diyerek, büyük insanların (!) davranışı içersinde tasarısını savunmaya devam eder.

Yeryüzünün iki mutlak gücü arasında şimdiye dek görülmemiş bir ekonomik işbirliğinin gerçekleştirilmesi fikri, tek adamın müdahalesi, Senatör Jackson'un inadı yüzünden tehlikeye düşmüştür. Bu, tüm Demokratlar için hem kendilerine güç eren, hem de iki tarafı çıkmaz olan bir sokaktır. Bu olay ile siyasal ve ekonomik güçler arasındaki bütünleştirme ve boğma yöntemlerinin her türlüsünün denendiği görülür. İnsanoğlunun hırsını yönlendiren, gerçekdışı gibi görünen tüm olaylar gözler önünde cereyan eder.

Nixon, bu kez de Jackson ile Yahudi topluluğu arasındaki bağları koparmayı dener. 19 Nisan günü, aralarında Detroit'teki seçim kampanyasını finanse eden Max Fisher, Amerikan Yahudi Kuruluşları Konferansı Başkanı Jacob Stein, Sovyet Yahudileri Ulusal Konferansı Başkan yardımcısı Charlotte Jacobson'un da yer aldığı 15 İsrail yanlısı kuruluşun temsilcilerini bürosunda toplantıya çağırır. Değişiklik tasarısının bazı maddelerine katıldığını, ama bu olayda "Şahin rolüne bürünen Jackson karşısında, Brejnev'in kamuoyundan gelen baskılara pes etmeyeceğini" açıklar. Zaten heyecanlanmaya, acele etmeye de gerek yoktur. Çünkü Sovyetler, daha önce Jackson'a da söylediği gibi, tartışmanın temelini oluşturan göçmen vergilerini kaldırmaya yönelmişlerdir. Bu sayede, Sovyetler'den İsrail'e göç edenlerin sayısı yılda 32 binden 35 bine yükselerek devam edecek, geçmişteki rakamların

üzerine çıkılacaktır.

Max Fisher'in Washington'daki bürosunda, görüşmeden sonra yeniden bir araya gelen İsrail yanlısı kuruluş temsilcileri, Başkanı elde ettiği sonuçlardan dolayı kutlayan bir bildiri yayınlarlar. Bildiride Jackson değişiklik tasarısına hiç değinilmez. 10 gün sonra, aynı grup Amerikan Yahudi topluluğuna genelge yayınlayarak "Jackson-Vanik değişiklik tasarısını desteklemeden önce yeniden düşünmelerini" ister.

Alınan bu karar karşısında, Sovyet Yahudileri Ulusal Konferansının New York şubesi olağanüstü toplanır. Jacob Stein ve Charlotte Jacobson bu kez azınlıkta kalmıştır. Tasarıya evet diyen parlemanterlerin geriye dönüş yapanların en sert biçimde tepki görmesi kararlaştırılır. Fikrini değiştirmesinden kuşkulanılan Kaliforniya Demokrat Temsilcisi James Corman şöyle anlatıyor:

"Sayısız geceler telefonum çaldı. Her telefon eden Yahudi davasına neden engel olduğumu soruyordu."

Eylül ortalarında, New York'taki ABD-SSCB Ticaret Konseyi toplantısından sonra çokuluslu 65 banka ve şirket yöneticisine bir telgraf çeken Kendall "tüm olanaklarını kullanarak, Jackson-Vanik tasarısının yok edilmesini" istedi. Kendall ve arkadaşları, ABD-SSCB Ticaret Konseyinde görevli siyonizm yanlısı bir memurun, telgrafın kopyasını Senatör Abraham Ribicoff'un çalışma arkadaşı Richard Amity'ye ulaştırdığını bilmiyorlardı.

Ertesi günü yayımlanan Washington Post gazetesinde, ilk sayfada şu başlık yer alıyordu:

"Büyük şirketler Sovyetlerle yapacakları ticaretten yararlanabilmek için, ABD Kongresine baskı yapıyarlar!"

Haber karşısında kızaran Kendall, hemen bir demeç verdi:

"1976 yılındaki Başkanlık seçimlerinde aday olmayı planlayan Jackson, bu değişiklik tasarısıyla Sovyet-Amerikan ticaretini safdışı bırakarak, George Meany'nin desteğini almayı amaçlıyor!"

Kippur savaşı geçici olarak Amerikan Yahudilerinin İsrail'e öncelik vermesini zorunlu kılacaktır. Sorunu barışçı yoldan çözümlemekle görevlendirilen Kissinger, değişiklik tasarısının antlaşmalarını engellediğini açıklar. Nixon'un Mudge Roose olayındaki eski arkadaşı Leonard Garment, 23 Ekim günü, Watergate olayının plancılarından John Dean'in yerine Beyaz Saray'ın hukuk danışmanlığına getirilir getirilmez, Jacob Stein, Max Fisher ve Richard Haas'ı Alexander Haig ile birlikte

görüşmeye çağırır. Son anda Moskova'dan dönen Kissinger, Haig'in yerini alır. Yahudi topluluğunun liderlerine, Brejnev'in Nixon'a çok sert bir uyarı gönderdiğini, İsrail sık sık barışı bozan girişimlerini sürdürürse Ortadoğu'ya Sovyet birliklerini göndermeye kararlı olduğunu açıklar. Kissinger "İsrail ile ABD'nin amaçları ne olursa olsun, SSCB karşı çıkarsa barış olmaz" der. ABD Dışişleri Bakanına göre, ticaret antlaşmalarının yürürlüğe girmesini engellemekle sadece gerginlik ortamı daha da gerginleşmektedir. Yahudi liderlere daha iyi bir öneri getirirler:

"Tasarıyı Temsilciler Meclisinden çekin, Senato'da desteklemeyi sürdürün. Gelecek yıl Senato'nun ticaret antlaşmasını onaylamasına değin, ABD yönetiminin SSCB'ne yeni krediler açmayacağına söz veriyorum!"

Fisher, Stain ve Haas, Kissinger'in soruna yaklaşımını "duygulu, gerçekçi ve dürüst" bulduklarını belirtirler.

Jackson'un bürosunda 5 Kasım 1973 günü yeni bir toplantı yapılır. Haas, elindeki ayrıntılı notlara bakarak:

"Dışişleri Bakanının bize dediği gibi, değişiklik tasarısının beklemeye bırakılması barış görüşmelerindeki durumunu sağlamlaştıracaksa, üzerinde önemle durmalıyız!" demektedir.

Tartışmanın bir başka yerinde, söz alan Stein:

"SSCB'den Yahudilerin çıkartılmasını sağlamak ABD'yi Orta Doğu barış görüşmelerinde salt zayıflatmak amacıyla isteniyorsa, bence kötü niyetten başka şey değildir," diye konuşur.

Son derece duygulanan, gerilen Jackson, tartışmayı yarıda keserek söze başlar:

"Benim girişimimi desteklemenin tehlikesi bulunmadığını size yazılı olarak garanti edemem. Sizler, tasarının geri alınması ile İsrail'in güvenliği sağlamlaşacak diyorsanız, safça düşünüyorsunuz. Girişimimizden şimdi vazgeçersek, bundan en büyük yararı SSCB sağlayacaktır! ABD yönetimi her zaman sizi elinde oynattı. Bu kez de oynatıyor. SSCB'deki Yahudilerin çıkartılmasının tek yolu, ne olursa olsun benim tasarımın desteklenmesidir," der.

Toplantı sona erdiğinde, New York uçağına yetişmek üzere bürodan birlikte ayrılan Stein ve Haas, yolları üzerindeki Beyaz Saray'a uğrarlar ve Dışişleri Bakanlığında, Kissinger'in en yakın çalışma arkadaşı Peter Flannigan ve Helmut Sonnenfield'e görüşme hakkında bilgi verirler.

11 Aralık günü, Temsilciler Meclisi Jackson tasarısını 80 red oyuna karşılık 319 olumlu oyla onaylar. Jackson, Senato'daki oylama sırasında

en az 79 senatöre güvenirken, Nixon Beyaz Saray'daki tüm görevlilerin yasal soruşturma konusu olması nedeniyle tehlikeli bir durumdadır ve gelecek Başkanlık seçimlerinde bu boşluğun sürmesi halinde Jackson'un sağlayacağı destek alanının genişlemesi olanak dışıdır. Business International tarafından gerçekleştirilen bir sondaja göre, iş çevreleri büyük bir çoğunlukla Jackson'un girişimlerine karşı çıkmaktadır. 220 şirketten 236 patronun % 83'ü SSCB'ne, en çok ayrıcalıklı ülke statüsünün koşulsuz uygulanmasından yanadır. Bu koşullar altında Jackson ödünler vermeye hazır olur.

1974 yılı Ocak ayı başlarında Kissinger ile Jacob Javits birlikte akşam yemeği yerler. Cumhuriyetçi senatöre göre, yüzyüze gelindiği sürece Jackson'u ikna etmek çok zordur. Ama Kissinger, göç politikasını Yahudilerin lehine değiştirmeye çalışacağını söz verirse, Javits de kendisine Senato'nun desteğini sağlamak için çalışacaktır.

Jackson'un yardımcısı Richard Perle, 29 Ocak günü ABD Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Williams Eberle'ye senatörün son önerisini getirir. Buna göre, Ruslar ABD yönetimine, Yahudilerin göç etme haklarına bürokratik engeller çıkartmayacaklarına ve yılda 100 bin vize vermeyi garanti edeceklerine güvence verirlerse, Kongre de SSCB'ne ticari ilişkileri geliştirmesi için yeşil ışık yakacaktır.

Bu arada, bazı Büyükelçilikleri varlıklı Cumhuriyetçilere sattığı ve ITT Şirketi için anti-tröst yasasının bazı maddelerinin değişikliğini sağladığı gerekçesiyle, Peter Flannigan, görüşmelerden ve Beyaz Saray'dan çıkartılmıştır. Kongre, kendisinin Madrid Büyükelçiliğine atanma önerisini de reddeder.

Jackson ile Kissinger arasındaki ilk görüşme 6 Mart 1974 günü gerçekleşir. İkisi de birbirlerinden açıkça nefret ettiklerini saklama gereği duymazlar. Kissinger'e göre, bugüne değin dikensiz gül bahçesinde Jackson önüne çıkan bir tümsektir. Demokrat senatöre göre de Kissinger, sinsi ve yılan gibi yöntemleri olan, temelden uzak görüşlere sahip kötü huyları kursağında bırakılması gereken bir kişidir.

Her şeye karşın, Henry Kissinger, Sovyet yöneticileriyle yaptığı ilk görüşmelerden son derece iyimser olduğunu belirtir ve Sovyetlerin, 1973 yılına oranla 1/3, 1974 yılına oranla iki kat fazla olarak yılda 45 bin Yahudiye göç vizesi vermeye hazır olduklarını bildirir.

Bu sayıyı çok az bulan Jackson, sadece Moskova, Kiev, Leningrad gibi büyük kentlerden değil uzak Sovyet Cumhuriyetlerinden de Yahudi

göçmenlere izin verilmesini, Kissinger'den komünist yönetimle varacakları yazılı antlaşmadan bir kopya vermesini ister. Tarafları memnun eden bir çözüme ulaşılması için aradan dört ay geçer. Kissinger, 15 Ağustosta, Beyaz Saray'ın yeni sahibi Gerald Ford, Jackson, Ribicoff ve Javits'in hazır bulundukları akşam yemeğinde, muhaliflerinin çözüm yolunu onayladığını bildirir.

Bu yemekten bir ay kadar önce, 2 Temmuzda, Boeing'in Başkanı Ernest Bouillion, Sovyetler Birliği'nde kurulacak karma bir işyerinde uzun menzilli ticari uçakların jet motorlarının imal edilmesini öngören bir antlaşmayı Moskova'da imzalamıştır.

ABD'nin yeni Başkanı Gerald Ford, 20 Eylül günü, sırasıyla Jackson'u ve daha sonra Andrei Gromyko'yu kabul eder. ABD ve SSCB Dışişleri Bakanları ertesi günü yaptıkları görüşmede, antlaşmanın maddelerini saptarlar. İki mektubun yazılması kararlaştırılır. Bunlardan ilki, Kissinger tarafından Jackson'a hitaben yazılır. Kissinger, aldığı güvenceleri sıralar:

1. Görüşmede muhatabım olanlar, göç etmek isteyen kişilere uygulanan baskı yöntemlerinin, sosyalist yasaları ihlal ettiğini ve uygulamanın yürürlükten kaldırılacağını bildirirler.

2. Göçmenlere konan vergiler de kısa sürede kaldırılacaktır.

Kissinger'in son cümlesi ise şöyledir:

"SSCB'den ayrılacak göçmen sayısının süratle 1973 yılı düzeyinin üzerine çıkacağını ve başlangıçtan bu yana göç edenlerin toplamına erişeceğini öngörüyoruz."

Jackson tarafından Kissinger'e hitaben yazılan ikinci mektupta ise aşağıdaki noktaların, her türlü antlaşma için birer ön koşul olduğu hatırlatılmaktadır:

1.Göç etmek isteyenler ve aileleri hakkında hiçbir soruşturma açılmayacaktır.

2. En az üç yıldan beri gizli bilgilerle meşgul olmayan her kişiye vize verilmesi esastır.

3. Amerikan Kongresi'nin olumlu tepkisi için en azından yılda 60 bin Yahudinin göç etmesi gereklidir.

26 Eylül günü, Senato'daki Demokrat çoğunluğun lideri Mike Mansfield ile Dışişleri Bakanı Kissinger arasında yapılan özel görüşmede, Mansfield, SSCB'den yılda 60 bin kişinin ayrılabilmesi için gerekli onayın alınıp alınmadığını sorar. Kissinger bu soruya yanıt vermeyi reddeder.

Taraflar 18 Ekimde mektup teatisini yaparlar. Jackson, hiçbir zaman oynanmayacak bir futbol maçının biletini karaborsadan satın alan kişinin mutluluğu içersindedir. Gromyko ve Sovyetler ile yaptığı görüşmeler, aldığı sonuçlar hakkında Kongre'ye olumlu rapor veren Kissinger'in bu sözleri üzerine Kongre, "SSCB'ne ayrıcalık öngörmeyen bir kolaylıklar tarifesi" uygulanmasını kararlaştırır. Ancak, bazı maddeler verilen ödünleri sınırlar. Sovyetlerin ve Votka-Cola'cıların gelişmesi için gereksindikleri ucuz faizli kredi, Import-Export Bank'ın açacağı 300 milyon dolarla sınırlanır. Oysa, taze para gerektiren projelerin tutarı bundan çok daha büyüktür. Kissinger, bu maddeyi "aptalca ve teessüf edilecek bir karar" olarak niteler.

Ayrıca SSCB'nin 18 aylık gözlem döneminde tutulması ve 1976 Şubatında komünistler verdikleri sözde durmamışlarsa, Kongre'nin kararlarını gözden geçirmesi hükme bağlanır. Bu ve benzeri önlemler aslında Sovyetler için çok katıdır. Zaten açılan kredilerin düşüklüğü Sovyetleri hayal kırıklığına uğratmaktadır.

Onuru kırılan Ruslar tepki göstermekte gecikmezler. Vladivostok zirvesinde Leonid Brejnev ile Gerald Ford arasındaki görüşmeden sonra SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi Aralık başında toplanır. Az sonra 18 Aralık günkü Tass Ajansı bültenleri, Kissinger'in yalan söylediğini ve Gromyko'nun Kongre'nin yeni ticari önlem kararlarını almasından sekiz gün sonra gönderdiği mektubu koltuğunun altında sakladığını bildirir. Gromyko, göçmenler konusunda güvence vermeyi reddettiğini ve yaptıkları görüşmelerde, vize isteklerinin de her geçen gün azaldığını söylemektedir.

Başkan Ford, yeni Ticaret yasasını 3 Ocakta imzalar. 4 Ocak tarihli Washington Post gazetesi başlığında:

"Moskova, Washington ile olan ticari ilişkilerini yeniden gözden geçirmek istiyor!" denilir.

Aslında, Sovyetler bu tutumlarıyla, uğradıkları düş kırıklığını onarmak isterler. Kongre, birden korkuya kapılır, cüretkar tutumu ile çok ileriye gittiğini sanır. Kissinger, parlemanterlere hitaben konuşurken, Jackson tasarısı ile gerginliği azaltmayı öngören politika arasında çelişki olduğunu vurgular. Sonunda, Sovyetlerin 10 Ocak günü, antlaşmayı onaylanması olanaksız diyerek geri çevirmeleri üzerine, Jackson kumda gemisini yüzdürecek delik arayan çocukların durumuna düşer.

ABD-SSCB Ticaret Konseyinin eş başkanları Vladimir Alkhimov ile

Donald Kendall, 21 Şubat günü Washington'da bir basın toplantısı düzenlerler. Sovyet Başkan "Sovyet rejiminin ilkelerini açık artırmaya çıkartmayacağını söylerken, Rus ordusunun yayın organı "Kızıl Yıldız"da yer alan başmakalede, Jackson yeryüzünün üç devine, Petrol Şirketlerine, Havacılık Sanayiine ve Siyonizme hizmet eden anti-komünist bir kişi olarak gösterilir. Başyazar Karpoviç, Petrol Şirketleri ile Havacılık Sanayiinin anti-komünizmde Jackson ile birleştiklerini söylerken, büyük bir çelişkiye düşmektedir. Çünkü, komünist devletlerde en çok yatırım yapan ve faaliyet gösteren şirketler, petrol, silah sanayii ve banka gruplarının çoğunluğu Sovyet tezlerine yakındır ve fazlasıyla Jackson'a muhaliftirler.

Jackson, ilkelerle çıkarları uzlaştıracağını sanmakla en büyük hataya düşmüştür. İki yıl sonra Başkanlık seçimlerine adaylığını koyduğu zaman, ön seçimlerde elenir ve kısa süre sonra sahneden çekilir. Jackson, "kullanıldıktan sonra atılacağını" unutmuştur. Değişiklik tasarısına gelince, sonuçta yılda 35 bin olan Yahudi göçmen sayısı (1973), 1975 de 13 binin altına düşmüştür.

Hükümetin geri çevirdiği kredi paketini, bu kez büyük bankalar Euro-dolar piyasasını istila ederek hazırlarlar. Amerikan, Avrupa, Japon ve Komünist bankaların oluşturduğu konsorsiyumlar, ulusal hükümetlerin aldıkları olumsuz kararları dengelerler. Amerikan şirketleri Avrupalı meslekdaşlarıyla ortak yatırımlara yönelerek, gerekli likiditeyi sağlarlar, Sonuçta, Fransız Vallourec grubundan Entrepose ile Armand Hammer'in Occidental Petroleum'u 30 Ekim 1975'de birleşerek, Techamshimport'a 900 milyon dolar karşılığı boru hattı mühendislik ve know -how hizmetlerini satarlar. Odessa limanı ile Togliattigrad kenti arasındaki 2400 km'lik boru hattından amonyak geçirilecektir. Vollourec ve Occidental Petroleum, 4 milyar TL değerinde 190 bin ton çelik boru sağlayacak, Fransız hükümeti de 10 milyar TL değerindeki finans desteği ile projenin gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kamuoyunu ısrarla kendi yanlarına almak isteyen detant reklâmcıları, bu kampanya sırasında , detantın sadece yararlı yönlerini gösterir, zararlı yönlerini, çalışmayan bölümlerini ya da işe yaramayan malların satış olanaklarına kavuştuğunu bir türlü açıklamazlar. Derler ki, detant, nükleer bir savaşın önlenebilmesi için en güvenilir araçtır.

Detantın gerçek mantığı şuna dayanır:

"Taraflar, her iki sistemin de hatalarını, kötü işleyen yanlarını bir kenara bırakacak, herkes karşısındakinin en iyi niteliklerini kapacaktır. Bu olumlu senteze göre, kapitalist sistemin içerdiği anarşi, adaletsizlik ve tekelci piyasa eğilimi, üretim araçlarının kollektifleştirilmesi ve sosyal planlama sayesinde değişecektir. Öte yandan, siyasal baskı ve kişisel özgürlüklerin sınırlandırılması gibi eleştirilere konu olan komünist ülkelerde, kişisel özgürlükler Batı örneğine uygun olarak gelişecektir."

Kapitalistlerin ve onların bankalarının Doğu ekonomilerine girmiş olması, böyle olumlu bir olasılığı ortaya koymaz. Çünkü, bugün komünist yöneticilerle ticari antlaşmalar imzalayanlar, daha önce faşist liderler ile de birlikte çalışmışlar, ama çalıştıkları rejimler niteliklerini sürekli olarak korumuşlardı.

Çokuluslu şirketler sistemiyle bütünleşen modern kapitalist işyeri, aslında otoriter bir birimdir. Bu nedenle işleyişi ve temel erekleri ne olursa olsun, bu şirketlerin SSCB ve öteki sosyalist ülkelerde bir özgürlüğe ve parti çoğunluğuna yol açacağı beklenmemelidir.

Aynı şekilde, ITT ile, IBM ile, Chase Manhattan Bank ile antlaşmalar imzalayan, Sovyetler Birliği'nde ya da üçüncü dünya ülkelerinde ortak yatırımlar gerçekleştiren kazanç sağlayan komünist rejimler de ortak oldukları kapitalist şirketlerin denetimindeki kapitalist sistemin ortadan kaldırılmasını, bu şirketlerin millileştirilmesini neden

istesinler?

Votka-Cola işbirliğinin gerçekleştirildiği bölgede, giderek sendikal bağımsızlığın ve temel özgürlüklerin bir kenara atıldığı görülür. Her iki sistemin birimleri, farklı nitelikleri ama otoriter yönleriyle bir noktada birleşirler. Buna olumsuz birleşme de diyebilirsiniz. Nitekim, bu tür birleşmenin somut bir örneği İtalya'da cereyan eder ve İtalyan Komünist Partisi hükümete doğrudan katılmanın yollarını arar. Aslında, detanttan yararlanarak, İtalya'da bir Votka - Espresso modeli yaratmaya çalışan İtalyan Komünist Partisi'ne karşı Jimmy Carter'den de bir karşı hareket gelmesi beklenmez. Çünkü, Carter'in bir yandan Doğu ülkeleriyle yoğun işbirliğinde bulunması, öte yandan İtalyan Komünist Partisinin koalisyon hükümetine girmesine hayır demesi, mantıksal bir hatadır.

Ekonomik çıkarları nedeniyle, Agnelli ve İtalyan sanayicileri,İtalyan Komünist Partisini destekler. Burjuva basınının önde gelen temsilcileri olan Stampa ve Corriere Della Sera gazeteleri de 1976 Haziranındaki seçim kampanyasından bu yana Berlinguer ve arkadaşlarını desteklemekten geri kalmaz.

İtalya'da yerleşmiş çokuluslu şirketler ile sıkı ilişkileri olan Komünist Partisi de, sahip olduğu ticari şirketler, dünya çapında iş gören Bankalar ile ilişkileri, vergi cennetlerinden yararlanması nedeniyle büyük bir kapitalist firmaya benzer.

İtalya'daki büyük sermaye, Komünist Partinin denge ve kontrol unsuru olarak hükümete katılmasını ve sendikalardaki en ateşli militanları yatıştırmasını ister.

SSCB ve İtalya'daki marksist sorumlular, zaman zaman büyük şirketlerin erdemlerinden söz etseler de, olumsuz yönden gerçekleştirilecek bu birleşmeye, halkın büyük bölümünün karşı çıkma olasılığı vardır. Yerüstü güçlerce çok sevilen Votka-Espresso'nun İtalya'nın orta sınıflarında bile kolayca satılabileceği kesin değildir.

İtalya'da olup bitenler, Fransa için de geçerlidir. Fransız Komünist Partisinin, Doğu-Batı ticaretinde çalışan geniş ticari şirketlerle bağlantısı vardır. Bankalar ve şirketleri ile Fransa Komünist Partisinin Fransa'daki kapitalist kesimde önemli bir yeri olduğu belirtilir. Parti gazetelerinde büyük şirketlerin reklamları sayesinde sağlanan kazanç, "Devrimci" parti ile çokuluslu "Votka-Cola" şirketi arasındaki geliş gidişlerin ve görüşmelerin finansmanını sağlar.

1- Birleşme

Vietnam Savaşının tüm şiddetiyle sürdüğü 1964 yılında, Brzezinski ve arkadaşı Huntington tarafından yayımlanan "Political Power" adlı çalışmada, ABD ve SSCB incelenerek, iki sistem arasındaki birleşme olayları araştırılmıştır. 1968'de tümüyle CIA tarafından finanse edilen ve yönlendirilen "Encounter" dergisinde, Brzezinsky'nin bu konudaki analizleri yayımlanmıştır. Sovyet-Amerikan ilişkilerinde uzman olarak bilinen Brzezinski bir yıl sonra, Hubert Humhrey'in seçim kurmayları arasına girer ve dış politika danışmanı olarak çalışır.

Doğu ülkelerinde katı bir anti-komünist olarak bilinen Brzezinski için, Moskova Radyosu, 19 Ağustos 1969 tarihli yayınında, Çekoslovakya'daki "karşı devrim" hareketinin hazırlığı sırasında Amerikan gizli servisleriyle birlikte çalıştığını ileri sürmüştü. Çekoslovakya'nın eski Cumhurbaşkanı Benes'in yeğeni ile evli olan Brzezinski, Prag Olayları sırasında, büyük bir rastlantıyla(?) Prag Üniversitesinde öğretim üyesidir. "SSCB'deki sosyalist ekonominin yanı sıra kapitalizmin özel sektörünün de kurulması, sonuçta, sosyalist sistemin radikal bir reform geçirmesine neden olur!" diyen Brzezinski, Beyaz Saray'ın Ulusal Güvenlik Konseyi üyeliğine değin yükselerek büyük başarı sağlamıştır.

1970'de "Between Two Ages" adlı yapıtını yayımlayan Brzezinski, teknolojik iktidarın, siyasal sistemler ile uluslararası ilişkilerde önemli rol oynadığını vurgular. Burada, aynı eğitim çemberinden geçtikleri Kissinger'den ayrılan Brzezinski, aynı çıkarlara ama Norbet Wiener'in yolundan giderek hizmet eder; Kissinger ise Metternich örneğini simgeler.

Kissinger, Pekin'den Helsinki'ye gelirken, Moskova ve Paris'ten geçerken, dünyada uluslarüstü ve antidemokratik bir kabuk değiştirmenin zorunlu olduğunu görmekte ve geleceğin gerçek sorunlarının ekonomik olacağını vurgulamaktadır. Harvard'ın eski profesörü, Dışişleri Bakanı kaldığı sürece eski düzeni ortadan kaldırmanın uğraşını verir.

Brzezinski'ye göre, teknik ve ekonomik faktörlerin egemenliğinde yaşadığımız şu günlerde, insanlık tarihi, Fransız devriminden ve bolşevik iktidar deneyinden çok daha kritik ve önemli bir dönüm noktasında bulunmaktadır. Carter'in fikirlerini destekleyen Brzezinski, "birbirine karşı" sistemlerin açacakları deliklerin teknolojik yardımla kapatılacağını söylemekte, 1917-1930 yılları arasındaki Sovyet ekonomik kalkınmasının temelde ABD'nin teknolojik yardımına dayandığını ileri sürmekte ve istatistiklere göre SSCB'deki sanayi yapısının % 95'inin bu yardımdan pay aldığını göstermektedir.

Occidental Petroleum Şirketi Başkanı Armand Hammer, 12 Nisan 1976 günü Brejnev ile yapay gübre yapımını öngören 20 milyar dolarlık bir proje imzalar. Brejnev'e göre Hammer "Bana yardım eden ve benim de ona yardımcı olduğum bir kişi"dir.

Bu antlaşmanın yürürlüğe girmesiyle, 57 yıl önce Lenin ile Armand Hammer'in babası arasında başlayan ekonomik işbirliği, simgesel de olsa bir resmiyet kazanır. Armand Hammer'in babası, Odessa'dan ABD'ye göç eden, Amerikan Komünist Partisi'nin ilk kurucularından olan ve 1907'den beri Lenin ile dostluğu olan bir Rustur. ABD'ye göç eden Rusların sorunları için New York'ta açılan büronun başında Hammer'in yakın dostu Ludwig Martens bulunur, finansman işleri de Hammer'e aittir. Finansman sıkıntısını gidermek amacıyla ABD'ye gelen, daha sonra Kızıl Ordu'nun başına getirilen Troçki'yi karşılayan, ağırlayan Hammer'dir. 27 Mart 1917'de New York limanından SS. Christina adlı gemiyle ayrılan Troçki'nin cebindeki Kanada pasaportu, Hammer tarafından sağlanmıştır. Amcalarından biri, Çarlık Rusyasında kurulan Ford Motor Company işyerini yönetir. Baba Hammer, 1922 yılında Moskova'da Lenin ve Mikoyan ile görüşmeler yapar ve Henry Ford'dan Komünist topraklar üzerindeki montaj tesislerinin çalışmasını sürdüreceği güvencesini alır.

David Rockefeller'in dedesi John Rockefeller, 1920'de Chase Bank'ı yönetirken, Sovyetlerin Prambank'ı ile Amerikan-Sovyet ticaret odasının kurulması amacıyla görüşür ve ortak ticaret odası 1922 yılında, Chase Bank Başkan Yardımcılarından Rene Schley'in yönetiminde çalışmaya

başlar. Standard Oil Şirketinin kurucuları olan Rockefeller ailesi tarafından kontrol edilen Chase Bank ile Equitable Trust Company, Moskova'daki yeni rejimle derhal kredi görüşmelerine başlar. 1925 yılında ABD'den SSCB'ne satılan pamuk ve takım tezgahlarının finansmanı bu iki kuruluş tarafından sağlanır. Üç yıl sonra, ABD'ye ödenecek Rus taksitlerini kendi bünyesinde toplayarak, çeşitli plasmanları gerçekleştiren Chase Bank, ülke içinde yurtseverlerin ağır eleştirilerine konu olur. O tarihlerde yayınlanan bir ABD Dışişleri Bakanlığı raporuna göre, New York'un en büyük finansman kuruluşu "Kuhn Loeb and Co." Rusların ilk beş yıllık kalkınma planına finansör olarak katılır ve bolşevik hükümetine "kasa" görevi yaparak, 1918-1922 yılları arasında 600 milyon altın rublenin transferini gerçekleştirir.

Kuhn Loeb'in iki önemli hissedarı Max Warburg ve Jacob Schiff, çeşitli yatırım ve işletmelerde John Rockefeller ve John P.Morgan ile ortaktırlar. Bu finansman grubu, Romanov'ların artık gerçek iktidar olamayacaklarının anlaşılması, Kerenski'ye de geçiş döneminin adamı olarak bakılması üzerine, Lenin ve arkadaşlarının hareketlerini finanse etmeye başlar. Washington Post gazetesinin 2 Şubat 1918 tarihli sayısında, Morgan Bank'ın, üretim araçlarının millileştirilmesi yanlısı olan Lenin ve yandaşlarına 1 milyon dolar kredi açtığı bildirilir. House Banking Committee'nin başkanı Lois McFadden 14 Haziran 1933 tarihinde, meslekdaşları önünde şu konuşmayı yapar:

"...Sovyet Hükümeti, Federal Reserve Board (Amerikan Merkez Bankası) aracılığı ile Amerikan hazinesinden büyük paralar çekti. Federal Bankalar, Chase Bank, Guaranty Trust Company ve New York'un öteki büyük bankaları ile birlikte bu işlemlere katıldılar. Amtorg'un (Sovyet hükümetinin ticari kurumu) New York'taki bürosunun defterlerini ya da Gostorg'un (Komünist Ticaret örgütü genel bürosu" defterlerini, SSCB Merkez Bankasının hesaplarını inceleyin, kendi gözlerinizle Amerikan hazinesinden Rusya'ya transfer edilen paraların ne düzeye eriştiğini görürsünüz. Bu transfer işlemlerini, Sovyet Devleti adına, ABD'deki muhabir bankaları olan New York'taki Chase Bank ve Kuhn Loeb and Co. yürütmektedir."

Sanayileşmek isteyen bir rejime bu şekilde kredi açma politikasındaki amaç bellidir. Komünist yöneticiler, bunun böyle olduğunu, teknolojinin yansız olamayacağını ne yazık ki bugün anlayabildiler. Kapitalistlerin teknolojilerini satmaktaki amaçları,

sanayileşmek isteyen ülkeyi ekonomik kontrolları altında tutmaktı. Ekonomisi kontrol edilen bir ülkede ise ideolojik girişimlerin sınırlı kalacağı açıktı.

Standard Oil of New Jersey, Kafkaslarda, kuramsal olarak millileştirilen petrol yataklarının Alfred Nobel'e ait olan % 50 payını, devrimden sonra satın aldı. Standard Oil of New York 1927'de Rusya'da muazzam bir rafineri yaptı. Daha sonra, Nev York Petrol şirketi ile yavru şirketi Vacumm Oil Company, üretilen Sovyet petrolünün Avrupa ülkelerinde pazarlamasını sağlamak amacıyla Moskova'da bir antlaşma imzaladılar. Bu amaçla, Sovyet hükümetine 75 milyon dolarlık bir borç verildi. Bu antlaşmaları inceleyen Brzezinski daha sonra gerçekleştirdiği yazısında:

"... İlerde kendisine politik yönden düşman olacak ülkelere yatırım yapmak, kapitalist dönemin her zaman önemli bir özelliğidir," diyor.

David Rockefeller, 1964'de ilk kez karşılaştığı Kruşçef ile Kremlin'deki odasında yaptığı görüşmeden sonra, merakla sonucu bekleyenlere dönüp:

"Bugüne değin yaptığım en yoğun ve verimli görüşme idi. Bizler birbirimizi uzun süredir tanıyoruz. Uzun yılların verdiği birlikte çalışma alışkanlıklarına sahibiz," demiştir.

Amerikan'ın mülti-milyarderlerinden, Demokrat ve etkili güce sahip Averell Harriman, Dışişleri Bakanlığı için 1944 Haziranında hazırladığı raporunda, Kremlin'de yapmış olduğu sayısız görüşmelerden edindiği izlenimleri anlatır,"Stalin, Sovyetler Birliği'ndeki en büyük tesislerden üçte ikisinin ABD yardımlarıyla ya da A.B.D'nin sağladığı teknik kolaylıklarla gerçekleştiğini onaylıyor." der ve devam eder:

"Sosyalizmin tek bir ülkede gerçekleştirilmesini savunan, lider, geçirilen temizlik hareketinin verdiği gerginliğe karşın sessiz bürosunda şöyle dedi: Bizlerin devrimci bilinçlenmede, Amerikan kapitalistlerinin eriştiği etkinliğe ulaşmamız gerekiyor."

Doğu'da, zorlayıcı ve her yerde varolan tek bir politik iktidarın yerleşmesi, doktriner kararlara çok bağlı kalmakla, kan kanserine tutulan bir ekonomik sektörün oluşmasına yol açmıştır. Aynı şekilde, Batıda sanayi sektörünün dinamik olmasına karşın, ulusal politikalar kriz içersindedir. Bugün, Batı, iki düzeyli evrensel bir ekonomik sistemle yüzyüze gelmiştir:

1.Çokuluslu düzeyde: Tek bir molekül içersinde Büyük Bankalara

bağlı 1000 kadar firma, dünya ekonomisini kontrol etmekte, üretiminin 4/5 ünü sağlamaktadır. Bu firmalar, piyasa ekonomisi ve rekabet aşamalarını çok gerilerde bırakarak büyük güç ve refaha ermişlerdir. Bilgisayar kesiminde 3 firma, petrol kesiminde 7 firma, kauçuk kesiminde 8 firma, kimya kesiminde 150 firma, otomobil kesiminde 9 firma tekel durumundadır. Bir tek General Motors'un planlama çalışmaları, Gosplan çalışmaları ile aynı düzeydedir. Bir zamanlar, rekabeti savunan hür teşebbüsün kuramcıları bile bugün kartelleşmeyi kaçınılmaz bir gerçek olarak kabul etme durumundadırlar. Rekabetin çok zararlı olduğu, her şeyden önce etkin olamadığı ve savurganlığa yol açtığı, onlar tarafından da onaylanmaktadır.

Aynı şekilde, Avrupa otomobillerinin ABD'ye girmemesi için, ABD yetkililerinin gümrükteki himaye politikalarını ağırlaştırmasını eleştiren Ortak Pazar yöneticileri, öte yandan Japonya'ya başvurarak Avrupa piyasalarını istila eden otomobil ve tekstil satışlarını durdurmalarını, Avrupa'daki işsizliğin artmasına neden olmamalarını isteyebilmektedir. Ayrıca taraflar birbirlerine soru yönelterek, Ford ile Fiat'ın sonsuza değin başlatacakları bir rekabetin ekonomileri çatlatması ve sosyal alanda gerginlikleri artırmasının kimlere yararı olacağını sormaktadırlar. IBM gibi 300 kişi çalıştıran ya da General Motors gibi yeryüzünde 800 bin işçi çalıştıran ve 10 kadar ülkede 75 milyar dolar aktifi dağılmış bulunan bir şirketin iflas etmesi nelere yol açar? Bilir misiniz? Böyle bir felaketin getireceği dolaylı ya da dolaysız sonuçları, yeryüzünün kabuğunu çatlatabilir. O zaman en iyisi, kuramsal olarak birbirleriyle rekabet etmeleri gereken firmaların işbirliği yapmaları, aralarında sayıları binleri geçen "ortak işyerleri" açmaları, antlaşma yaparak piyasaları paylaştırmaları, gerekli sermayeyi bölüştürmeleri ve satın alma gücünü oluşturan kaynakları birlikte tüketmeleridir.

İşyerinin bağımsız bir ünite olduğu, salt kendi üretimiyle ilgilendiği şeklindeki tanımlamalar artık çok eskilerde kaldı. Yürürlüğe giren anti-tröst yasaları etkisiz, çoğunlukla uygulanması olanaksız şeyler. Avrupa'daki kimya sanayii örneğini alın. Aralarında imzaladıkları gizli ya da açık antlaşmalarla, sayılarını hızla azaltıp güçlerini artıran bu firmalar karşısında hangi rakip çıkıp da rekabet edebilir? Petrol sanayiinde, kâğıt üzerinde birbirlerine rakip gözüken yedi şirket arasında tam 20 bin antlaşma vardır.

Politik ve hukuksal çerçeve içersine çokuluslu şirketler olayının

oturtulamaması bazan orta büyüklükteki şirketlerin savunulmasına, son olarak da ulusal ekonomik bağımsızlık örneklerinin ortaya atılmasına neden oluyor. Oysa, yatırımı saptayan teknolojidir. Teknolojinin üretilmesi için gerekli sermaye ise tümüyle, dağıtım ve satış aşamalarını kontrolları altında bulunduran büyük şirketlerin elindedir. Bu nedenle, dev şirketlerin OPEC örgütü üzerinde hatırı sayılır bir gücü vardır. Dev şirketler, belki bugün petrolü toprağın altından çıkartmıyorlar ama ticaret ve dağıtım aşamasına kaydırdıkları kontrol gücü sayesinde varlıklarını kolayca hissettiriyorlar.

Tek bir konuda uzmanlaşan, ulusal piyasadan sınır dışına çıkmak isteyen firmalar ise, faaliyetlerini, çokuluslu düzeyde sürdürebilmek için bu alanda faaliyet gösteren bir çokuluslu şirkete satılıyorlar ya da birleşmek durumunda kalıyorlar. Çünkü, gerekli olan büyüme uzmanlaşma, büyük sermayeye gerek gösteriyor. Bugün, uzmanlaşma gerektiren bir dalda, otomotiv sanayiinde üretim yapan Renault ya da Volkswagen, dikey bütünleşmeye giderken, kendilerine parça üreten küçük firmaları işleterek, sadece açık bir piyasa görüntüsü yaratmakla kalmayıp, ayrıca onların sahip oldukları çeşitli kolaylıkları da kullanıyorlar. Örneğin, küçük firmaların sahip olduğu mali olanaklar, büyük firma ile birleşme anında, acilen gerekli borçlanma yerine derhal kullanılıyor.

2.Ulusal düzeyde: Birbirlerinden ayrı, birbirlerine karşıt olacak şekilde kurulmuş, rekabete yönelmesi sağlanmış, ulusal ekonomiler sistemi içersinde yer alan bu dev şirketler, her gün 20 ya da 30 farklı para birimi içersinde çalışırken ağırlıklarını göstermekten geri kalmıyorlar. Toprakları üzerinde sınırlı bir ulusal politika uygulayabilen, iktidarlar ise, dünya çapında politika uygulama olanaklarına sahip bu dev şirketler karşısında en ufak bir harekette bulunamıyorlar. ABD ile bir dış alım-dışsatım rekabetine kalkışabilir misiniz? Yıllardır, ABD'de yerleşen, şube açan, ABD'de ortaklıklar kuran Fransız ya da Avrupalı şirketlerin böyle bir rekabette sizi mi düşüneceklerini sanıyorsunuz? Devletin bu dev şirketler üzerinde kontrolunu önermek son yıllarda aydınların yumurtladıkları en güzel kavramdır. Devlet, hükümet gibi şeyler soyut kavramlardır. Ortada bulunan şey, aynı egemen güçlerin görüşlerini yansıtan, farklı politik renkleri olan kişilerin oluşturduğu belirli bir gruptur.

Ekonomide küçük şirketlerin büyükler tarafından yutulması

konusunda görüşlerini açıklayanlar, devletin ekonomik sektöre giderek artan müdahalesini (sosyalizasyonu) büyük bir ilerleme gibi gösterenler, saflıktan ve kısa görüşlülükten kendilerini kurtaramayanlardır. Ekonomiye müdahale olayı, tersine politik iktidarın şirketlerin stratejisine yenilerek bu gücü sadece kendinde gördüğünü simgeler. Son otuz yıldan beri, İtalya'daki özel ve kamu sektörleri, siyasal iktidarı, partilerin finansmanını, hükümetlerin satın alınmasını ya da safdışı bırakılmasını, hep paylaşarak yürütmektedirler. İtalya'da Latin ırkına has yöntemlerle cereyan eden olaylar, kılıf değiştirerek öteki Batı ülkelerinin tümünde de görülmektedir.

Ulusal vergi sistemleri, günümüzdeki en geliştirilmiş işletmecilik teknikleri, sermayenin çıkarını ön planda tutarak hep kasa girişlerinin artırılmasını öngörür. Şöyle ki, işyerinin sağladığı kazançlardaki net kârı, dağıtılabilir kârı, vergi yöntemleriyle en düşük düzeye getirmek, aslında işyerinin kontrolundan çıkarak hissedarlara temettü olarak ödenecek paranın mümkün olan en düşük düzeyde kalmasını sağlamaktan başka işe yaramaz.

Fiat, Montedison, Volvo, ve tüm petrol şirketleri, yatırımlarını ve ezici genişlemelerini hemen hemen tümüyle muazzam kasa girişleri sayesinde gerçekleştirirler, dağıtılacak kârı da en düşük düzeye indirerek vergilerden kendilerini korurlar.

Vergi kaçırmak dünyanın en eski mesleğidir ve tümüyle ortadan kaldırılmasını istemek olanaksızdır. Vergide gerçek eşitlik sağlamanın yolu, vergi kaçıranlara bu yolları açan tüm yasa ve yönetmeliklerin feshedilmesidir. Ama, en ilerici olduğunu söyleyenler de dahil tüm hükümetler, yatırımlara, sermayeye ve kârlarına, hiç dokunmazlar. Tüm demokratik toplumlarda olduğu gibi, bir milyonerle bir işçinin, bir dilim tereyağı almak için aynı oranda vergi ödemelerine yol açan dolaylı vergilerle tüketimi ve satışları vergilendirme yolunu seçerler.

Daha da kötüsü, bu dev şirketler tümüyle enflasyonist bir strateji uygulayarak ulusal sınırlar içersinde mümkün olan tüm sermayeyi kendi ellerinde toplar ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki yatırımlarına yöneltirler. Hollanda'nın en büyük çokuluslu şirketleri Shell, Unilever, Philips Akzo'nun çalıştırdığı personelin sadece %15'i Hollanda'da yaşar. Cirosunun % 50'sinden fazlasını ABD'de gerçekleştiren Exxon'un en az BP Şirketi kadar İngiliz personeli vardır.

Bu hiç durmayan muazzam gelişme, egemenliğin parçalanmasına

neden olur. İdeoloji, bu dev şirketler karşısında geçirmezliği işe yaramayan bir filtre gibidir. Doğu'da gerçekleştirilen yatırımlar giderek genişlerken, Batı'da fabrika kapanmaları, işsizliğin oranı ve damping tehditleri artar.

Fiat, Montedison, Pirelli ve kamu sektörü, İtalyan Yarımadasında gerçekleştirdiği muazzam yatırımlardan sağladığı kazançları yabancı ülkelere yatırım yoluyla aktarır. İtalya'da da sadece çok verimli elde kalan son cevher yataklarını işlemekle yetinir (!) İtalya'dan bakarsanız, Fiat sadece Torino'da fabrikası olan basit bir İtalyan şirketi gibidir. Ama uzaya çıkar da dünyaya bakarsanız, uluslararası Fiat Grubunun, Agnelli ailesine ait IFI Holding aracılığı ile tüm dünya yatırımlarını, vergi cenneti Lüksemburg'dan yönettiğini görürsünüz.

Aynı şekilde, Fransız CNPF Şirketinin yavrusu olarak doğan MİCHELİN salt Clermont-Ferrand'daki fabrikaları ile değerlendirilmemeli, Kanada'da, ABD'deki yatırımları da göz önünde bulundurulmalıdır. Clermont-Ferrand'da Fransız, Kanada'da Kanadalı, ABD'de Amerikalı olan Michelin'in, bugün dünyanın 18 ülkesine yayılmış fabrikalarının, finans ve yönetim merkezleri Basel ve Bermuda adalarında kurulu bir holdingdir. İç-dış lastik üreterek kazanılan milyarlar, bu holdingin kasalarında tutulur ve Fransa'ya hiç aktarılmaz. Çünkü yürürlükteki yasalar sadece bacaları görünen fabrikaların mülkiyetine el koyma yetkisi verir. Oysa, yıllardır çokuluslu nitelik kazanan dev şirketler, taze paralarını yasalardan kaçırabilmek için çeşitli parasal oyunların uzmanı kesilmişlerdir. Doğdukları ve yaşadıkları ekonomik düzende, karşılarına çıkan hiçbir gerçeğe yaşama hakkı tanımazlar. Kazançları nerede ise orada çalışırlar. Geçici olarak üretimi durdurmaları, spekülasyon yapmaları gerekiyorsa, onu da yaparlar. Nitekim, İtalya'da kamu sektöründe çalışan Montedison, bir kamu şirketi olmasına karşın, borsada spekülasyon yaparak ürettiği malın satışından çok daha fazlasını kazanmıştır. Bugün artık Montedison'a dev bir finans örgütü olarak da bakılabilir. İşte burada karşımıza, iktidarın gerçek sahipleri, bankalar, çıkar. Kontrolu bankalara kadar genişletemezseniz, hiçbir şey yapamazsınız. Bankaları dışarda bırakacak bir millileştirme, ne olursa olsun başarısızlığa mahkumdur.

Lenin, emperyalizmin en ileri aşamasını, tekelleşen finansı gördü. Ama finans iktidarının, vergi cennetlerinde holdingler kurarak, finans şirketleri yaratarak bu denli girift ve karmaşık girişimler gerçekleştireceğini hayal edemedi.

Bankalar da tıpkı sanayiler gibi çalışır, sadece kullandıkları hammadde paradır. 10 ülkenin Merkez Bankaları Başkanlarını bir araya getiren "10'lar Bankası yönetimi", bir itirafta bulunarak 1971 yılında, müşterileri olan Ulusal Bankalar üzerinde özel müşterileri gibi spekülasyon yaptıklarını açıkladı. Finans güçleri, hiçbir kural tanımadan, fazlasıyla spekülasyona elverişli, kontrolsuz dünya para piyasasında, adına euro-dolar denilen 400 milyar dolar sıcak parayı da yönetirler.

Fransız frangının değerinin düşürülmesi karşısında, Michelin firması, teleks ve telefonla derhal euro-dolar piyasasında spekülasyona gider, böylece Fransız frangı ile olan alacaklarında en az zarara uğramayı başarır. Enflasyonist sistemin altında, işte bu telefonla muazzam para kümelerinin yaratılması, çokuluslu şirketlerin kendilerince tek güvenilir para birimi olan dolarla çalışmaları, öteki kısıtlı ulusal para birimlerine değer verilmemesi dolayısı ile euro-dolar sisteminin ulusal para sistemlerini ortadan kaldırması, yatmaktadır.

İngiltere Bankasının eski Başkanı Sir Leslie O'Brien, Basel'de verdiği demeçte, bu spekülasyonlar için merkez bankaları arasında gizli antlaşmaların varlığını itiraf etmiş ve şöyle demiştir:

"Bu spekülatif girişimlerinin üzerine gidemiyoruz. Ellerimiz kollarımız bağlı. Çünkü, euro-dolarları kontrol altına almak istediğimiz zaman, kendi kasalarımızdaki euro-dolarların bir anda Hong Kong ya da Singapur'a gittiklerini görüyoruz."

Karl Marx, kapitalisti sadece kârları ve kazançları stok ederek zevklerini son kertesine dek doyuran bir kişi olarak gösterirken yanılmıştı. Bugünün kapitalisti, her şeyini yatırıma, sermayeye yönelttiği, kişisel olarak üzerinde bir şey bulundurmadığı için veraset vergilerinin rolü kalmamıştır çünkü.

Öte yandan, ekonomik sistemin evrenselleşmesi, Devlet Bankaları ile özel bankalar arasında ayırım yapılmasını da ortadan kaldırdı. Bugün Batıda millileştirilen banka ve kurumlar, hatta hükümetler, modern finans anlayışını izlemek zorunda kalıyor ve özel bankalar ile birlikte hareket ediyorlar. Günümüzde, birbirlerine kenetlenmiş olarak çalışan bankalar ve çokuluslu şirketlerin, faaliyetlerinin ne kadarını üretimde, ne kadarını finans alanında gerçekleştirdiklerini saptamak gerçekten zor. Federal Almanya'da, yürürlükteki hisse senetlerinin ve oy kullanma haklarının % 70'i, 3 ticari bankanın kontrolu altında. İngiltere'de, toplu üretimin % 85'ini sağlayan 200 işyeri ve dışsatımların % 75'ini gerçekleştiren 150

şirket 15 büyük bankanın kontrolunda ABD'de faaliyet gösteren 13 bin bankadan beşi, tüm banka aktiflerinin % 52'sine 9 banka petrol sanayinin % 90'ına, demir-çelik sanayiinin % 66'sına, takım-tezgahları imal eden şirketlerin % 65'ine ve her türlü kimyasal üretim ve imalatın % 75'ine sahip durumda.

Dünyanın ekonomik sistemine egemen olan 1000 şirketin gelişmeleri, büyümeleri sadece sermaye olanakları ile kısıtlı. Plastik ve kimya sanayiinin gelişmesi, sermayesini artırmasına bağlı. 1973 yılında Roma'da konuşan David Rockefeller, petrol sanayiinin önümüzdeki 10 yılda, 1 trilyar 300 milyar dolar toplamında yatırıma gereksinmesi olduğunu söylemiştir. Bu ABD'nin gayri safi ulusal hasılasına eşit bir rakamdır. Petrol şirketleri, teknolojik buluşları üretime uyguladıkları ölçüde daha fazla üretirler, teknolojik buluşların uygulanması ise yatırımların artırılmasına bağlıdır. Başka bir deyişle, verimliliği artıran emek değil sermayedir.

Araştırmaların, teknik buluşların ve yeni makinaların üretilmesi için gerek duyulan muazzam finansman gücünün % 90'ını şirketlerin kasa girişleri, yani iç para sağlar. Bunun için de fiyatların artırılması, konulan sınırların zorlanması gerekir. İşte, her gün görülen enflasyonun bundan başka nedeni yoktur. Sorunun düğüm noktası sermaye piyasasıdır.

Yapılan hesaplara göre, önümüzdeki 15 yıl içersinde, kimya sanayiinde üretilecek ve satılacak tüm ürün çeşitlerinin % 80'i günümüzde yoktur. Önceleri kimya sanayiinin gelişmesiyle at başı gelişen bilim laboratuvarları , bugün artık üretimin lokomotifi olmuştur.

Aynı düşünceyle yorumlarsak, bugün çalıştırdığı kişiye ödediği ücretin her bir doları iş sahibinin gözünde yatırımdan yitirdiği bir dolardır. Sendikal zaferin artması için ücretlerin artması gerekir. Oysa, işveren sendikal zaferi istemediği için, çalıştırdığı kişiler üzerindeki baskısını artırır. Bu kaçınılmaz bir gelişmedir. Tam istihdamı savunanlar, Borneo makilerine saklanarak yıllardır İkinci Dünya Savaşının devam ettiğini sanan Japon askerinin, 1976'da ortaya çıkıp gerçekleri görmesi gibi, kahramanlık yaptığını sanarak gerçekleri görmeyenlerdir.

"Yatırımları artırarak piyasaya canlılık getirelim, işsizliği azaltalım" diyenler , gülünç duruma düşerler. Çünkü, yatırıma yöneltilen paralar, ister istemez çokuluslu şirketlerin toplardamarlarına enjekte edilirler. Oysa, çokuluslu şirketler kapitalist ekonomilerin büyümeleri sonucu ortaya çıkmış ve dolayısı ile işsizliği yaratmışlardır. Bu sorunu ortaya

çıkaranlardan, sorunu çözmeleri beklenemez.

ABD'nin ilk elli şirketi, bugünkü petrol, otomobil , elektronik ve kimya sektörlerini tanımlamak için yeterlidir ve her sektördeki satışları hemen hemen aynıdır. Ama, çalıştırdıkları personel sayısına ya da işçi başına düşen aktif değerine bakacak olursak durum değişir Örneğin:

-Yıllık cirosu (42 milyar dolar) açısından dünyada 1. olan EXXON, çalıştırdığı personel yönünden (yönetim kademesindeki memurlar da dahil 133 bin) 13.dür.

-Yıllık cirosu (32 milyar dolar) yönünden 2. olan General Motors, çalıştırdığı personel (740 bin) yönünden 1.dir.

-Yönetim kademesi hariç sadece işçileri ve çalışanları dikkate alırsanız, bir kişilik yeni çalışma kadrosu yaratmanın maliyeti EXXON için 750 bin dolarken, klasik otomobil sanayiindeki General Motors için 30 ya da 35 bin dolardır.

-Yollık ciro yönünden (23 milyar dolar) 4. gelen Texaco Oil, çalıştırdığı personel yönünden (76 bin) 33.dür.

-Yıllık ciro (19 milyar dolar) yönünden 5. gelen Mobil, çalıştırdığı personel (73 bin) yönünden 37.dir.

-Yıllık ciro (17 milyar dolar) yönünden 6. gelen Standard Ouil of California (40 bin) personel sıralamasında 96. gelir.

Çalıştırdığı personelin çoğunlukla Londra ve Lahey'deki genel karargahlarında bulunduğu Royal Dutch-Shell şirketi, kârının en büyük bölümünü ABD'deki faaliyetinden sağlar ve yıllık ciro açısından (8 milyar dolar) 7. sırada yer alırken, çalıştırdığı personel (32 bin) açısından 125. sıraya düşer.

Çokuluslu şirketler, yıllardır sağladıkları kazançları ulusal bankalarındaki hesaplarından kaçırırlar. Üretimlerini, satışlarını tüm dünyaya yayarken, kârlarını ve temettülerini de birlikte götürürler. Nitekim, sürekli olarak açık veren ABD ödemeler dengesi, bunu gösterir Uluslararası ticaret alanında önder olan ABD'nin ödemeler dengesinde açık vermesi Amerikan kökenli şirketlerin her şeyleri ile dış ülkelere göçlerinden ileri gelir.

Çokuluslu şirketlerin komünist ülkelerde de yatırım yaptıkları apaçık ortada iken, kimi çevrelerin çıkıp bunun çok sınırlı bir alan için doğru olduğunu söylemesi, kanserli bir hastayı tedavi eden doktorun, "Üzülmeyin, sadece vücudunuzun bir parçasına kanser bulaşmış" demesine benzer.

Sermayenin yayılması, sınır ve ideoloji tanımaması, dinamik bir süreçtir. Sınırları yoktur, sürekli değişim ve uyarlama gerektirir. Politik sonuçlarına ve bünyesinde barındırdığı kişilere göre tanımlanır. Komünist ülkelerde yatırım yapan şirketler, Batı'nın sanayi üretiminin % 75'ini, Batı'nın dışsatımlarının % 85'ini elde tutanlardır. Komünist ülkelerde şube açan, kredi veren birkaç banka, 500 Amerikan şirketini kontrol eder ve sanayide çalışan işçilerin %75'i bu şirketlerde istihdam edilir. Komünist ülkelerde şube açan, kredi veren bankaların tümü, Batı finans piyasası aktiflerinin % 80'ini yönetirler.

Parti yöneticileri, kapılarını çokuluslu şirketlere açarken, iktidarını sağlamlaştırmayı, sanayi sektöründeki gecikmeleri kapatmayı düşünürler. Araştırma çalışmaları ile sanayie uygulanma bağlantısı kopuktur. Ünlü ekonomist Trapezni'kov'un 1967'de yaptığı araştırmasına göre, Sovyet araştırmacılarının %98'i hâlâ Enstitülerde çalışırken, Amerikan araştırmacılarının % 70'i doğrudan ilgili sanayi kollarında çalışırlar. Aynı araştırmaya göre, Sovyet buluşlarının yarısı, daha uygulama aşamasına gelindiğinde demode olur. Bazan, bir çalışma sonucunun üretime uygulanması için aradan 10 yıl geçer. Sovyet resmi yetkilileri, bu sorunun bilincindedirler ve bunun araştırmakla görevli çeşitli kuruluşlar arasındaki kopukluktan ileri geldiğini, işyeri yöneticilerinin, yeni buluşlardan çok Plan'ın saptamış olduğu hedeflere ve üretim yöntemlerine bağlı kaldıklarını söylerler. Bazı sektörlerde, Batı ile Doğu arasındaki teknoloji uçurumu, 20-25 yıla ulaşır. Örneğin, mini-bilgisayarlarda. Sovyet ekonomisi için büyük önem taşıyan sektörlerde, Sovyet teknolojisinin çok zayıf olması, Batı ile işbirliğinin yoğunlaşmasına neden olur.

Örneğin, ilk 20 yılda, Sibirya'daki muazzam doğal kaynakların işletilmesi SSCB Hükümetinin en önemli görevlerindendi.. Aynı şekilde, tüketim malları sanayilerinde üretimin çok yakın bir gelecekte artırılması zorunludur.

Bir Sovyet işyeri yöneticisi için, siyasal iktidarın devlet tekelinde bulunduğu ve tüm işyerlerini kontrol ettiği, planda saptanan rakamları

değiştirmenin olanaksız olduğu bir ortamda nicesel artışlar sağlamak çok zordur. Gosplanı hazırlayanların daktilo tuşları olan yöneticiler, yeni bir sınıf olarak geleceklerini görürler ama görevleri gereği sahip oldukları yetkilerden uzaktırlar. Bu, yarışın bitimine az kala, cokeyin atından düşerek yarışı atsız bitirmesine benzer.

Merkezden gelen plandaki tüm normları harfiyen uygulayan işyeri yöneticileri, bilmeyerek Sovyet ekonomlsinin doğal zayıflığına neden olan bir çeşit grevi gerçekleştirirler. Üretimi ve piyasayı bilmediklerinden, çok fazla üretmekten çekinir, sorunları artırmak istemezler. Yıllar geçer, zorlukların ve sorunların arkası kesilmez, yöneticiler, işletmeciler, kendi uluslararası dünyalarında giderek çoğalırlar. Sözcüleri durumundaki "Voprosy Ekonomiski" dergisi şöyle yazar:

"Bütün şirketlerde yönetim işlevlerinin çalışması ve içeriği aynıdır. Yönetim ilkeleri, tüm üretim biçimlerinde ortaktır."

Kısıtlı da olsa, belirli bir piyasa ekonomisine dönüş yapmanın iki amacı vardır. İlki, bugüne değin varlıkları dikkate alınmayan ama giderek yokluklar uygarlığından alerji duymaya başlayan 250 milyon tüketiciye göre, üretim sistemini yeniden düzenlemek. İkincisi, rejimin zorlayıcı ve otoriter anlayışına zarar vermeden, ideoloji labirentlerinde kaybolan teknisyenlere onur verecek yeni bir ortam hazırlamak. Aslında kuşakların birbirlerine kendi değer kavramlarını baskıyla kabul ettirmelerinden başka şey değildir bu. Lenin döneminde inşa edilen dökümhanede bugünün gençleri ile yaşlıları çekişmektedir. Dışardaki teknik gelişmeleri bilen, gören, daha çok üretmek hırsıyla yanıp tutuşan gençler, kurulduğu günden bu yana dökümhanenin malı olan yaşlıların vesayeti altında çalışmak istemezler. Yaşlıların tek özelliği kurucuyu tanımalarıdır. Lenin dönemindeki tahsislere ve yerleşmelere karşı çıkan Vishiany'nin arkadaşları:

"Yaşlılara ölüm!" diye bağırmaya hazırdırlar. Onlara göre, işyeri eskimiş, kokuşmuş durumdadır. Stoklar erimez, işletme yöntemleri felâkettir. Personelin çok kötü bir ücret sistemi vardır, onun da tek çaresi durumu protesto etmek için işyerine gelmemektir. Gençler eski pazarı büyük mağaza yapmak, elektrikli hesap makineleri koymak, yağ lambalarını neon ışıkları ile değiştirmek isterler. İşte bu nedenle komünistler, kapitalistlerle olan ilişkileri salt ticari alışverişte bırakamazlar. Uygulamasını, işletmesini bilmedikleri lisans ve bröveleri satın alarak sorunları çözemezler. Teknik buluşları arzulayan Ruslar,

giderek bilimi elinde tutan ve kontrol etmek isteyen kapitalistlerin arzuladıkları noktaya gelirler. Kapitalistler:

"Benim teknolojimi alırsan beni de alırsın," derler.

İşte bu konuya defalarca değinmekten geri kalmayan Vladimir İlyiç Lenin, şöyle demiştir:

"Hangi hükümet ya da sınıf olursa olsun, onların arzularının, isteklerinin ve kararlarının da üzerinde bir kuvvet vardır: Dünya çapındaki ekonomik ilişkiler."

Şili'de Allende'yi deviren ITT ile Vietnam'da napalmı kullanan Dow Chemical Şirketleri, Doğu ülkelerine şöyle birkaç günlüğüne yerleşmezler. Kısa vadeli sözleşme yerine uzun dönemde geçerli antlaşmalar yaparlar. Teknoloji transferine karşılık, komünist işveren ile aynı haklara sahip işbirliği ya da ortaklaşa üretim isterler. Batının altyapısını onaylayan Sovyetler, kurulacak tesislerin bedelini Batı pazarlarına satılacak mallar ile ödemeyi de kabullenirler. Açıkçası, ürettikleri malları ancak Batılı şirketin süzgecinden geçirerek pazara aktarabileceklerdir.

"Politika, ekonominin daha da yoğunlaştırılmış bir deyimidir!" diyen Lenin'e hak verirsek, sözü Zbigniew Brzezinski ile noktalayabiliriz:

"Teknolojik topluma geçiş, toplumun tüm değişmelerinde temel ve belirleyici ögeyi oluşturur."

Çokuluslu şirketlerle birlikte yaşamaya başlayan Sovyetlerin şemalarında, şarkılarında ve yaşamlarında değişiklikler görülür, sosyalist devlet sürekli ödünler vermeye başlar. Bu değişimi gören bazı kuramcılar evrimi salt teknik altyapıda bırakmak isterlerse de sonuçta bu ilkeleri değiştirmez, sadece kısır ve gerçek dışı bir bürokratın fikri olarak kalır. Kimi de "fazla sevişerek kocasını öldürmeyi düşünen kadın" gibi, çokuluslu şirketlerin sosyalist ülkelerle daha fazla işbirliği yapmasının sonuçta dünyaya egemen olan tekellere büyük darbe indireceğini söyler. Buna benzer bir başka görüş, bugüne değin yatırım yapmadıkları Doğu ülkelerine geçince, Batı'daki tekellerin sayılarında hissedilir bir düşme olduğudur. Acaba IBM'in, Doğu ülkeleri ile 25 ortaklık antlaşması imzaladıktan sonra, bilgisayarlar pazarındaki egemenliğinin sarsıldığını söyleyebilir misiniz? Silah ve petrol sanayileriyle bütünleşen, 70 ayrı ülkede 175 şubesi bulunan Chase Manhattan Bank'ın, Moskova, Prag ve Varşova'da şube açtıktan sonra iflasa doğru sürüklendiğine kim inanır? Her zaman aleyhinde sloganların atıldığı, Batı'daki işçi sınıfını sömürdüğü

ilan edilen finans tekelleri, Doğu Berlin sınırını geçince uysal kedi olabilirler mi?

Çokuluslu şirketlerle komünist ülkeler arasındaki yoğun ilişkileri perdelemek isteyen Batı'nın komünist partileri, çoğu kez, bunları kapitalist ve sosyalist ülkeler arasındaki işbirliği gibi gösterirler. Devletten devlete olan ekonomik yardımlaşmalarda, özel firma deyimi kaldırılır. Demokratik, ırkçı ya da faşist devletlerdeki yatırımlar söz konusu olunca çokuluslu tekeller deyimi sık sık kullanılır, teknoloji transferi yapanların şirketler değil ülkeler olduğu belirtilir. Fransız komünistleri belki en az milliyetçi komünist partisinin üyesidirler ama ekonomik sorunları incelerken milliyetçi tutkularından kurtulamazlar.

Marksist öğretiden hareket ederseniz, Doğu-Batı bütünleşmesine doğru olmayan bir evrim dersiniz. Ama, gerçekleri, yarattığı gerginlikleri, korku ve kuşkuları dikkate alırsanız, bunun kaçınılmaz bir sonuç olduğunu görürsünüz. Batı'da çokuluslu şirketlere karşı sürdürülen savaş varsayımı ortadan kalkarsa, komünist partinin varlık nedeni de ortadan kalkar. Nesnel olarak devrim için hiçbir koşulun varolmadığı bir ortamda, sosyal-demokratlara gürleyen komünist partinin desteklenmesi de söz konusu olamaz. Ama dev çokuluslu şirketlerin Doğu'ya yönelmesi bir yerde, Batı sisteminin çatlamasına, siyasal ve sosyal çevrelerde sürekli krizlerin baş göstermesine neden olmaktadır. Bu krizlerden yararlanmak isteyen ideologlar, Rockefeller-Brejnev ilişkisinin üzerini isteyerek örtmekle, bir yerde kendilerine "kapitalizm çöküyor!" edebiyatı için yeterli malzemeyi bulurlar. Böylece, altta yatan gerçekleri maskelemek, yüzeysel rekabeti sürdürmek için elverişli bir ortam yaratılmış olur.

Her iki tarafta da devlet aygıtları şirketlerle birlikte hareket eder. Batı'da, politik iktidar, çokuluslu devlerin suistimal yaptığını, yasaları çiğnediğini, binlerce işçiyi sokağa bıraktığını, yükseltmek istediği adayları seçtirebilmek için seçimlerde "demokrasi ve özgürlükler elden gidiyor!" sloganlarına sarıldığını çok iyi bilir.

Doğu'da mutlak iktidar olan rejimler ise, kendilerine iktidar yolunu açan kutsal ilkeleri bir kenara bırakarak, özel kesim şirketleriyle ortaklık kuruyor, ticaret ve yönetim, kârların hesaplanması, karar alma organlarına ilişkin yöntemler yavaş yavaş kapitalist esaslar üzerine yeni baştan inşa ediliyor. Batılı şirketlerle işbirliği yapan Sovyet işyerleri üzerinden otorite, plan ve parti baskısı kaldırılıyor. Batı'da şirketlerin yaptığı ahlâk dışı suistimaller, insancıl ve toplumsal kuralların çiğnenmesi bu kez

komünist ortakların gözleri önünde gerçekleşiyor. Komünistlerin kurduğu bankalar, Batılı meslekdaşlarından gördükleri şekilde, vergi cennetlerine yerleşiyor, suç unsuru taşıyan girişimlere katılıyor, yasaları kendilerine göre yorumluyor, enflasyon yaratıyor ve kazançlarını, sosyalist işçilerin aleyhine olarak ülkelerine göndermiyorlar.

İçinde yaşadıkları toplumlar hızla uluslarası finans ve sanayi sistemleriyle bütünleştikçe, komünist parti yöneticileri de devrimci stratejiden başka şeyler ile uğraşmak zorunda kalıyorlar. Zarodov ya da Ponomarev'in "Kapitalizmin kaçınılmaz sonu" başlığı altında basılan araştırmaları, sadece elçilik odalarında bekleyenlerin okudukları dergilerde kalıyor. Bu denli gerek duyuluyorsa, bu sistemi ortadan kaldırmak niye? Zaten çokuluslu şirketlerin yöneticileri, yerüstü güçler de bu tür tepkileri hiç ciddiye almıyorlar, hatta varlıklarından bile habersiz görünüyorlar.

Doğu ülkeleri zamanla daha çok FTO (Yabancı Ticaret Kurumları) örgütleri oluşturuyorlar. Bunlar bir tür işyerleri grupları. Plandan bağımsız idari özerklik altında çalışıyorlar. Ayrıca, Sanayi Bakanlığı adına, kapitalist şirketlerle doğrudan görüşme yapabildikleri ve sözleşme imzalayabildikleri için karar alma yetkisiyle donatılmış durumdalar. Tümüyle kamu kontrolundan uzak, devlet tekeli ilkesine ters düşen bu sistem, Macaristan, Yugoslavya, Romanya ve Polonya'da genelleşmiş durumda,Çekoslovakya'da verleşmek üzere, SSCB'de ise uzun tartışmalara neden olmakta.

Merkezi plandan ayrı olarak amaçları saptanan FTO'lar daha çok kapitalist ilkeleri andıran kıstaslara göre çalışırlar. Esneklikleri, karar alma yetenekleri, bunlara Batılı şirketlerle daha kolay görüşme, sürekli ilişkiler kurma ve ortaklaşa işyerleri açma olanaklarını getirir. Kollektif topraklar üzerine inşa edilen ortak işyerleri, bir yerde, özel şirketlere de en az marksistler kadar mülkiyet hakkı tanır. FTO'ların teknik yapıları, çokuluslu şirketlerin zorlamalarına göre düzenlenmiştir. Bütün bu değişim ve gelişmeler, tek başına kutsal merkeziyetçiliğe ters düşmez mi? Bunlar, sosyalizmin şekil değiştirerek pazar ekonomisi ilkelerine göre çalışan işyerlerine olanak vermesine yol açmaz mı?

FTO yöneticileri, kapitalistlerle görüşmelerde, önce satın alınacak lisans ve teknolojinin aynı sektördeki tüm işyerlerinde özgürce kullanılacağını bildirirler. Kapitalistler buna karşı çıkar ve lisansların sadece üç ya da dört işyerinde kullanılabileceğini söylerler. Sosyalist

devletin bu antlaşmaların bir an önce imzalanmasında büyük çıkarı vardır, hemen haklarından sınırlı da olsa vazgeçer. Görüşmeler, ultra-modern makinaların söz konusu olduğu uç sektörlerde çereyan ediyorsa, kapitalistler lisans vermeyi reddederler ve başka türlü ortaklık antlaşması önererek, uç teknoloji üzerindeki egemenliklerini ve kontrollarını sürdürmek isterler.

Batılıların teknikleri ile komünist sanayi arasındaki genel fark bile sorunların yaratılması için yeterlidir. Fabrikaların çoğu yaşlı, donanımları eski, verimi düşüktür. İşbirliğini zayıflatacak her şey vardır. Etkinliğin yanı sıra kalite kontrolda en üst düzeye çıkmanın yolu üretimin her aşamada kontrol edilmesidir. Bu nedenle, Batı, üretimin değişik aşamalarının mutlak bütünleşmeye gitmesinden yanadır.

Batı-Doğu işbirliği sonucu kurulan ortak işyerlerinde, sosyalizmin uygulanmasına ilişkin temel yasalar geçerli değildir ve bunları maskelemek için çeşitli yöntemler kullanılır. Örneğin, Romenler, bu işyerlerinin tümüyle bağımsız olduklarını, sistemin işlerine karışmadıklarını söylerler. Üretim araçlarının millileştirildiği görüntüsünü sürdürebilmek için Macarlar, bu tür ortak işyerlerinin üretim araçları kapsamına girmediğine karar verirler. Bunun için takım-tezgahlarının halen devletin malı olduğunu, partiye ait olduğunu belirtirler. Ortak işyerlerini tanımlarken, terimlerin de değiştirilmesi, "yöneticiler" yerine "danışmanlar" sözcüğünün kullanlması da, gerçekleri değiştiremez. İşyerleri sosyalistlere ait olabilir ama ortaklaşa üretim yöntemiyle sağlanan malların satışından kapitalist ortaklar kâr sağlarlar, artı-değer yaratırlar. Oysa, bu kavramlar marksist öğretiye göre, işçinin kapitalist sınıf tarafından sömürülmesi olayının temelidir. Komünistler, utanç duydukları "artı-değer" yerine "rantabilite", "etkinlik" ya da "kaynakların daha iyi değerlendirilmesi" kavramlarını bile kullansalar, gerçekleri değiştirmiş olmazlar. İşyerlerinin yöneticileri, işletmede daha etkin bir kontrol sağlayabilmek için, şimdiden, Batı'da uyguladıkları muhasebe sistemlerinin kurulan ortak işyerlerine sokulmasında ısrar ederler.

Hukuksal açıdan dışardan görülen, ortak işyerlerinde mülkiyetin % 51'i devlete, % 49'u özel nitelikteki ortağa ait olduğudur. Gerçekte ise yönetim ve yürütme kurullarına taraflardan eşit sayıda üye alınır ve hepsinin de vato hakkı bulunur. Hatta, kimi yerler için oybirliği ile karar alma zorunluluğu vardır.

Parasal ödül yerine "işçi kahramanı" gibi soyut ödülleri benimseyen sosyalist yasaların, işyerinde çalışanları özendirmediği saptanmış ve bu tür uygulanması olanaksız hükümler yeni baştan ele alınmıştır.

Doğu ile Batı arasındaki ticari ilişkilerin son yıllarda düşüş gösterdiği doğrudur. Ama bu, sosyalist ekonomilerde kurulan ortak işyerlerinin üretime geçmesiyle, geleneksel dışalımların bu kez sosyalist ekonomi içersinde gerçekleştirilmesinden ileri gelir.

"US News World Report" dergisinin sorularını yanıtlayan David Rockefeller, Polonya Komünist Partisi Birinci Sekreteri Edward Gierek ile olan görüşmesini şöyle anlatır:

"O güne değin, canlı tek bir kapitalistle yüzyüze gelmemiş Gierek ile öteki ülkelerde gerçekleştirilen projeleri ve birlikte gerçekleştirebileceğimiz projeleri ele aldık. Konuşmamız uzayıp giderken, Gierek'in benden önce bir grup Amerikalı senatörle görüştüğünü ve onlara, öbür sosyalist ülkelere oranla daha cömert "ortaklaşa üretim" yasalarını hazırlattırmaya başladığını söylediğini öğrendim."

Soru: Şirketler, bu ortaklıklarla, ortaklaşa üretimlerle neden çok fazla ilgileniyor?

David Rockefeller: Çünkü, bu tür antlaşmalarla belirli bir kâr elde etme garantisi sağlıyorsunuz.

Polonya, 26 Haziran 1975 günü, bakır yataklarını işletebilmek amacıyla Chase Manhattan Bank'tan 240 milyon dolar kredi aldı. O güne dek, bir devlet sırrı gibi saklanan bakır işletmelerinin defterleri, Amerikan bankasının finans uzmanları tarafından tarihte ilk kez incelendi.

Bir yandan ürettiği Pepsi-Cola'nın pazarlarını genişletebilmek amacıyla ünlü futbolcu Pele ile yoğun reklam kampanyaları gerçekleştiren Donald Kendall'ın Pepsi-Colası, öte yandan Dow Chemical'in o güne dek sosyalist ülkelerde gerçekleştirdiği en büyük ortak yatırımı, Joseph Broz Tito'nun Yugoslavya'sını kıskaç içersine aldı. Dow Chemical'in Tito ile imzalamış olduğu bu dev yatırım antlaşması, aslında Yugoslavya Devlet Başkanının o güne değin savunduğu ulusal bağımsızlık kavramıyla çıktığı zirveden inişini gösteriyordu. 83 yıllık ömrünün 26 yılını Stalin'in baskısından kendini kurtarmaya harcayan, Yugoslavların işgalci kuvvetlere karşı direnişlerinin simgesi olan bu yaşlı kurt, Dow Chemical antlaşması ile, sendikal örgütlere düşmanlığı ve Vietnam savaşında Amerikan ordusuna yaptığı katkılarla karşı devrimci olarak bilinen bu şirkete teslim olduğunu ilan etti. Tito ile antlaşma imzalayan Dow Chemical, aslında Tito'nun ilerici yüreğinde büyük yaralara yol açan, Güney Vietnam

topraklarının napalm bombaları ile kısırlaştırılmasına neden olan şirketten başkası değildir. Yugoslavlar, işte bu Dow Chemical ile şirket yönetim kurulunda % 50-50 oranında oturmayı, Amerikan şirketinin her yıl üretilen maldan 150 milyon dolarlık bölümünü Batı pazarlarına yeniden satmak üzere almasını kabullendiler. Finansman için Kuveyt ile Libya da Yugoslavya'ya yardımcı oldular.

1931 yılında Rusya'nın içlerine doğru yolculuk yapan Arthur Koestler, gördüğü gerçeklerin ideolojik propagandaları yansıtmadığını yazdı. Bugün de değişen bir şey yoktur. Gazeteler, hasatın çok iyi olduğunu, tarımcıların mutlu olduklarını yazarlar, oysa kıtlık ve açlık henüz Rus köylülerinin korkulu rüyası olmaya devam eder. Enflasyonun bulunmadığı, ekmeğin hâlâ 1954 yılındaki fiyatla satıldığı söylenir, ama ekmekçinin önünde uzun kuyruklar oluştuğu gizlenir. Evet, fiyatlar hep aynıdır ama ortada mal gözükmez. Bir anlamda, yokluk enflasyonu yürürlüktedir. Bir de tüketicilerin, kalitesi çok kötü olduğu için satın almadıkları malların bolluğu vardır. Çünkü, üretim planları tüketicilerin arzularına göre değil, merkezi plancıların arzularına göre saptanır. Bunun sonucunda sosyalist devrimin çocuğu sakat doğar, gereksinmelerini karşılamak için tüm komünist sistemlerde geçerli olan karaborsaya yönelir. Komünistlerin bir de tasarruf zevkleri vardır. Yapılan hesaplara göre, halen tasarruf sandıklarında 80 milyar ruble birikmiştir ama pazarda tüketime hazır stokların değeri ancak 50 milyar rubledir. Bu nedenle Doğu Avrupa ülkelerinden, sürekli olarak siyasal istikrarsızlık haberleri gelir, Polonya'daki olaylar, Macaristan ve Romanya'da bastırılan grevler gibi...

Gierek, Kadar, Çavuşescu ve Brejnev, Batı teknolojisine izin vermekle, her an birbirinden ayrılma tehlikesi olan odunlardan kurulmuş sala binerler. Çünkü, bu teknoloji nedeniyle yakında hiç sözünü etmedikleri işsizlik sözcüğü ile de karşılaşacaklar. Bugüne değin, işsiz olanlar, devlet hukuk uzmanları tarafından bulunan dahiyane bir fikirle "yeni işi için eğitilenler" olarak kayıtlara geçtikleri için pek duyulmadı. Ayrıca, işsizliğin devletin bir hatası nedeniyle değil de, işyerlerini yönetenlerin yanlışları nedeniyle ortaya çıktığı propagandası yapıldı. İşyerlerini yönetenler, daha başka işlerde çalıştırmak zorunda oldukları kişilere finansman yönünden yardımcı olmakla yükümlü tutuldular. Sovyet basınında, yönetici kademesinde işe başlayan teknisyen ve mühendislerin, sonradan ustabaşı ya da kol işçisi olarak çalışma durumunda kaldıklarını

gösteren birçok örnek yayınlandı.

İşyerlerinin verimsizlikte ve personel istihdamında birinci gelmesi üzerine Kossigin, 25. Parti Kongresinden yararlanarak, her kademede verimlilik artışı için gerekli etkin kontrol önlemlerinin alınmasını istedi.

1971-1975 yılları arasında kurulu işyerlerinin çağdaş düzeye getirilmesi için 207 milyon dolar harcandı. Ayrıca eskiyen tezgahların yerlerine yenilerinin konması 1 milyar rubleye mal oldu. Bu sürede SSCB toplam dışalımı içersinde % 20'lik paya sahip olan makine ve donanımı, bu hızda yenileşecek olursa, yakında yapısal bir işsizlik sorunu ile karşılaşılması kaçınılmazlaşacaktır. Rantabilite ve yeni teknolojinin üretime uygulanması sloganları, işçilerin safdışı edilmelerine yol açar. Ama, yeni yeni alanların işletilmeye açılması zorunluluğu, yeni istihdam olanakları yaratır. Ne var ki, modern teknolojinin aradığı yüksek nitelikteki yetişmiş personel olmadığı için, Sovyetlerin büyük bir eğitim sorunları vardır.

SSCB'nin gelecekte, yetiştireceği yüksek nitelikteki teknisyenleri kapitalist yönetim kuralları içersinde yeniden yoğurması, sayıları hızla artacak işsizler ordusundan kuracağı göçmen işçi tümenlerini Arnavutluk ve Çin'e göndermesi gerekir.

Geleceğin başarısı, hiç kuşkusuz, yöneticilere bağlıdır. Her ne kadar işyerlerinin sahibi, kapitalistler için bankalar, Sovyetler için hükümet ise de, işletme yöneticilerinin giderek daha fazla karar alma özgürlüğüne kavuşmaları hedeflerini saptarken rantabiliteye ağırlık vermeleri zorunludur. Mal sahibinin, işyerinin iyi çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol için elindeki tek kıstası üretim sonucu sağlanan kârlardır. Bunun az ya da çok olması da, vergi uzmanlarına değil o işyerini yöneten teknisyenlere bağlıdır.

Kaliforniya Üniversitesi Profesörlerinden Peter Nehemkis, uluslararası ticaret görüşmelerinde uzmandır ve bir yığın çokuluslu şirketin danışmanlığını yapar. Şirketlerin rüşvet ve çeşitli ahlâksızlıklarını çok iyi bilir. Nehemkis:

"Ticari amaçla toplanan bir konferansa, herkesin bu konuda hiçbir şey söylemeyeceğinden emin olduğu bir Kongre üyesini çağırarak konuşturmak, arkasından 5 bin dolar ödemek, ahlaksızlığın maskelenmiş şekli değil midir? " diye sorar.

Nehemkis'e göre, dış ülkelerde yatırımları olan çokuluslu şirketlerin tercih seçenekleri yoktur ve neden bunu tercih ettiniz diye şirketler

suçlanmamalıdır. Dış ülkelere yönelen çokuluslular, karşılaştıkları siyasal iktidar temsilcilerinin isteklerini geri çeviremezler, geri çevirirlerse sonuç felâket olur, işçiler işsiz, hissedarlar temettüsüz kalır. Bu nedenle tüm pazarlarda rüşvetin, ahlaksızlığın rolü önemlidir. Geçenlerde İsviçre firmasından 150 bin dolar rüşvet almayı kabul etmesi nedeniyle kurşuna dizilen Sovyet işadamını tüm gazeteler yazdı.

Tahvil ve döviz komisyonu (SEC) müfettişleri tarafından da doğrulanan bu olaydan başka Securities and Exchange Commission (SEC)'un elindeki dosyalara göre, General Refractories Company of Philadelphia'nın da, İsviçre'de kayıtlı bir holding aracılığıyla Romanyalı bir resmi görevliye 250 bin dolar rüşvet verdiği görülüyordu. Soruşturmanın derinleştirilmesiyle, Cenevre'de kurulu Sanbil adındaki bu holdingin General Refractories'in ortaklarından ve en az 4 ortağının iki Doğu Avrupa ülkesi uyruğundan olduğu ortaya çıktı. Philadelphia'daki şirketin avukatlarından biri, bu kişilerden bir tanesinin "komünist hükümet" üyelerinden olduğunu belirtti. General Tire and Rubber şirketi de 13 Martta yaptığı itirafında, 1 milyon dolarlık gizli ödeneğin Arap ülkeleriyle sosyalist ülkelerdeki görüşmecilerin çıkardığı yapay engelleri aşmak için kullanıldığını açıkladı.

SSCB Komünist Partisi'nde üst düzeyde görevli bir yetkilinin, halen uzmanlaşmış işçi gelirinden 30 kat fazlasına sahip olmasına yol açan bir ortamda, komünist seçkinlerin her türlü olanağa başvurarak hep istediğini almasının kim önüne geçebilir? McKinsey raporuna göre, "Birkaç on bin sevgili yoldaştan oluşan Sovyet oligarşisi, her zaman güçlü olmanın, her zaman daha iyi yaşamanın ihtirasıyla yanıp tutuşur." Parti görevlisi 95.000 kişiden başka, 60 bin sendikacı, gazeteci ve Konsomol yöneticisi, 53 bin Akademisyen, bilim adamı ve sanatkâr, 50 bin diplomat, KGB ajanı, tarım kooperatifi ve fabrika yöneticisinden oluşan komünist seçkinler, Batının yerüstü güçleriyle kaynaştıkça, çok daha iyi yaşamanın ve fırsatlardan yararlanmanın yollarını görüp öğrenirler.

Bu nedenle, iki sistemin işbirliği sonuçta birleşmeye değin gidecektir ama bize göre bu olumsuz yönde gerçekleşecektir. Sosyalist ülkelerde, doğal kaynakların totaliter şekilde kullanıldığı, belirli bir "sermaye birikimi" eğilimi gözlenmekte, kâr, yatırım, sermaye kavramları, sosyal yapılara dokunmadan, azınlıktaki yöneticilerin yararına değiştirilmektedir. Doğu ülkelerinde grevlere rastlanmamasının nedeni, yasaklanmış olmalarından değil, sınıf savaşının bulunmamasından ileri gelir. Dengeli

sosyal yaşam içersinde, sendikacı, sessiz ve sakin davranışlarıyla sistemi bütünleştiren bir parçadır. Sendikal hareketin lideri, Merkez Komitesinin hatta Politbüro'nun bir üyesidir. Eski bir sendika yöneticisi olan Aleksándr Şelepin, bu yöntemle KGB ve Goulag'ların yöneticiliğinden işçilerin haklarını savunan örgütün başına gelebilir.

Sovyetlerin dış ticari ilişkilerini sağlayan FTO Örgütlerinde görev alan yöneticilerin hemen hemen tümü parti üyesidir ve işçilerle birlikte aynı sendikaya kayıtlıdır. Batılı tekellerle, çokuluslu şirketlerle kurulan ortak işyerlerinde organik bağları olan bu yöneticiler, Batı'daki işçileri açlığa mahkum eden hareketlerin de içindedirler.

Böyle bir ortaklıkta, Batı'daki işçilerin çıkarlarını savunmak amacıyla işyeri yönetimine katılan sendikacıların, Doğu ülkelerindeki yatırımlarda Batılı sermaye temsilcilerine karşı görevlerini yerine getirebilmeleri, sosyalist ülkelerdeki işyeri komitelerine girmelerine bağlıdır. Oysa, ABD'de merkezi olan bir çokuluslu şirket, Prag'da yeni bir fabrika kurarsa, Batılı sendikacıların bundan ne haberi, ne de duruma müdahale etme olanağı olur!

Pravda'da Batı'daki işçileri genel greve çağıran makaleler önü arkası kesilmeden yayımlanırken, Batılı şirketlerin Doğu'ya göçleri aksamadan süregelir. Çünkü:

1. Düşük ücret sistemi aynen yerindedir. Batılı sermayeyi Doğu'ya çeken de bu özelliğidir.

2. Hiyerarşik yapıya sahip otoriteler, üretimin etkinliğini ve miktarını artırıcı yöntemleri benimserler.

İtalyan Fiat'ı bugün İtalyan hükümetine başvurarak, Polonya'da üretilen ve daha ucuza satılan Fiat'ın rekabetinden korunmak üzere gümrük duvarlarının yeniden düzenlenmesini ister. Hangi işyeri yöneticisi, % 40 daha ucuza mal ettiği olanaklardan sınırsızca yararlanarak muazzam stoklar oluşturmak istemez? Ucuz stoklar, grevleri kırmanın, işçileri uysallaştırmanın en mükemmel yöntemlerinden biridir. Batılı bir sendikacı, Macar ya da Polonyalı meslekdaşı ile konuşurken ülkelerinde kurulan fabrikanın kapanmasını isterse alacağı yanıt şu olur:

"Bu ekonomik alana giren bir sorun. Sendikaların bu alanda bir rolü yoktur."

Batıdaki kapitalist patron da kendini aynı şekilde korur. Sendikaları sadece ücretleri görüşmek üzere odasına kabul eden kapitalist patrona, kârın dağıtımı, yatırımların yönlendirilmesine ilişkin görüşlerinizi

belirtirseniz, "Bunlar tümüyle ekonomik sorunlardır ve bunları en iyi ben çözümlerim" yanıtını verecektir.

Batıda da, birleşme gelişmeleri umut kıracak niteliktedir. Batılı sistemi kontrol edenlerin sosyalist ülkelerde gedikler açarak, kollektivist hükümetlerle ortaklık kurdukları bir anda, herhalde sosyalizasyonu savunanları dinleyecek zamanları olmaz. Nobel İktisat Ödülü sahibi Jan Tinbergen birleşme şarkıları söylerken, "gelirler politikasının giderek önem kazanması, rejimin sosyalleştirilmesini, yaygınlaştırılmasını gerektirir" diyerek saçmalık örneği verir. Çünkü, sözünü ettiği rejimde, kârlar, üretim, işyerleri, vergiler tam bir özgürlük içersindedir. Sosyalleştirilen tek şey ücretlerdir. Ücretleri kontrol altına almayı, grevleri yasaklamayı öngören otoriter sistem yanlıları Batı içinde de giderek artmaktadır.

Bugün İngiltere'de, yarın Almanya ve Fransa'da, toplu iş görüşmelerini kısıtlayan otoriter yasaların yürürlüğe girmesi her an beklenebilir. Şimdiden, birçok ülkede, yerüstü güçleri ulusal politikaları bu yöne doğru oluşturmaktadırlar. O zaman istedikleri mükemmel ortama kavuşacaklarını, sendikalara da, düzeni bozan kontrolu olanaksız çıban başlarını zaptürapt altına alacak polislik görevini vermeyi düşünmektedirler.

Günümüzde, bir hükümet ya da partinin, özellikle sosyalist olanların, işyerlerinin üstüne gidebileceğini, onları millileştirebileceğini düşünmek son derece zor, hatta gülünçtür! Doğu'ya gidip yerleşmek isteyen bir şirkete kredi vermemek, rakiplerinin gidip bu olanaklardan yararlanmalarına izin vermek değil midir? Her ülkenin Cumharbaşkanı ulusal şirketlerin çıkarlarını savunmak durumundadır. Her şeylerini şirketlerin çıkarlarına bağlamışlardır. Bu koşullar altında, şirketlerin elinin altında tutulan politikacılardan herhalde çok şeyler beklememek en doğrusudur!

Çokuluslu şirketlerin Doğu'daki yatırımları arttıkça Batı'daki enflasyon, işsizlik, damping artacak, sonuçta gerilim yükselecek, sorunlar çoğalacak, fanatik görüş sahipleri güç kazanacak ve işe öncelikle patron-işçi ilişkilerinden başlanacaktır. Böylece, özgürlüklerin ve hakların kısıtlanmasına doğru ilk adım atılacaktır. Nitekim, İtalya'da ekonomik iktidar siyasal partileri, dolayısı ile sendika liderlerini kontrol etmeye başlamıştır. Milyarlarca dolar aktarılmış, teknoloji transferleri gerçekleştirilmiş, iki tarafın seçkinleri arasındaki çıkar birliği giderek

güçlenip genişlemiştir. Çokuluslu bankalar ve şirketler, lobileri, partilere yapmakta oldukları bağışlar yoluyla, hükümetlere ve bakanlıklara güvenilir adamlarını yerleştirerek, kendileri tarafından alınacak kararlara en ufak bir eleştirinin yöneltilmemesini sağlamaya çalışırlar. Komünistler ve kapitalistler, gizliliğe karşı büyük bir ilgi duydukları için, aralarındaki uzlaşma ve antlaşmalara ilişkin en ufak bir ayrıntıyı kamu oyuna duyurmazlar. Böylece, bu işten zararlı çıkan tek şey zavallı demokrasilerdir.

İngiltere televizyonunun Solzenitsin'le ilgili bir röportajı yayınlaması üzerine, Sovyetler,BBC Genel Müdürü Sir Charles Duran'ın Moskova'ya yapacağı geziyi iptal ederler. Sovyet yöneticilerine göre, İngiltere ya da herhangi bir Batı demokrasisiyle iyi ilişkilerin kurulması, her şeyden önce SSCB'ye karşı saldırgan yayın yapan tüm haberleşme araçlarının safdışı edilmesine bağlıdır. Sunday Times gazetesinin Moskova'daki muhabiri Richard Davy, Rusların Batıdaki haberleşme araçlarının da, kendilerinde olduğu gibi, iktidardaki güçlerin politikasına hizmet etmeleri gerektiğine inandıklarını ve bunu istediklerini belirtir.

2- Agnelli ve Komünist Parte Partisi

İtalya Cumhurbaşkanı Giovanni Leone'yi devirerek, eski Cumhuriyetçi Parti Başkanı Randolfo Pacciardi'yi başa getirmek üzere 1 Ağustos akşamı darbe hazırlayan Silahlı Jandarma birlikleri komutanı Salvatore Peccorella, dokunulmazlıklarını kaldırarak özellikle sol kanat temsilcilerini toplama kamplarına göndermeyi düşünür. Parlamentonun dağıtılmasını, Rumor kabinesinin istifa ettirilmesini, teknisyenlerden ve askerlerden kurulu yeni bir hükümetin iş başına getirilmesini düşleyen darbecilerin adamı Randolfo Pacciardi, eski Savunma Bakanı ve Yeni Cumhuriyet adlı partinin kurucusudur. 1943'den bu yana Amerikalılarla birlikte çalıştığı, özellikle CIA'nın babası OSS örgütüyle yoğun ilişkileri olduğu söylenir.

Kuvvetli rejim için oluşturulacak yeni hükümetin programına göre, askeri iktidar, ülkenin içinde bulunduğu krizden çıkabilmesi için herkes tarafından geçerli tek yasal iktidar olarak tanınacak, silahlı kuvvetlere sonsuz saygı gösterilecektir. Rejimde tek sendika kalacak, bürokrasi çarklarındaki tüm "aykırı görüş" sahipleri temizlenecek, çıkartılacak yasalar ile parlamentodaki aşırı sağ ve aşırı sol uçlar yasa dışı ilan edilecek, bunların yöneticileri ve militanları özel kamplara gönderilecektir.

Uluslararası finans güçleri tarafından desteklenen bu darbe girişimi bir İtalyan güldürüsü gibi sonuçlanınca, açılan soruşturmayı yürüten Torino sorgu yargıcı, iki yıl sonra, darbe girişimini hazırlayanların aslında iki kişi olduklarını saptadı.

Bunlardan ilki, politik beyin görevi yapan, eski direniş hareketi

kahramanlarından. 60 yaşındaki, anti-faşist, sağcı liberal kanat lideri Edgardo Sogno idi. 1954'de anti-komünist "Barış ve Özgürlük" hareketini kuran Sogno, Birmanya Büyükelçiliğine atandı ama sonradan "yeterince ciddi ve yetenekli olmadığı" gerekçesiyle Başbakan Aldo Moro tarafından görevinden alındı.

İtalya'ya dönüşünde eskiden tanıdığı iş çevreleriyle ilişkilerini sürdüren Sogno, 2.Cumhuriyetin kurulmasına yardımcı oldu. Amerikan ve İngiliz haberalma servislerinin güvenilir adamıydı. ABD'nin eski Roma Elçisi John Vulpe ile yakın dostluğu vardı.

Edgardo Sogno'nun suç ortağı Luigi Cavallo ise, politikadan çok mesleki provakasyon konusunda deney sahibidir. Amerikalılar, 1944'den bu yana İtalya yarımadasında, kendi çıkarlarına uygun bir politik strateji uygulamakta ve anti-komünist sendikacılık hareketi için gizli servislerinden yararlanmaktadırlar. Saptadıkları ünlü İtalyanların işledikleri suçların ve yolsuzlukların dosyalarını tutarak, onlara istediklerini yaptırmayı başarırlar.

Bu işte bir figüran olan Cavallo'nun 1944'deki patronu Edward Philip Scicluna, Kurtuluş'tan sonra müttefik askeri kuvvetlerin sendikal sorunları çözümlemesi için Piemonte'ye atadıkları, OSS sorumlusu, İngiliz uyruklu bir Maltalıdır. Scicluna, aynı zamanda FİAT'ın sendikal sorunlarda danışmanığını yapar. Bu işleri sırasında komünistlerin güvenini elde eden Cavallo, Soğuk Savaş yıllarında Unita gazetesinin muhabiri olarak Paris'e atanır. Ama gerçek kişiliği ortaya çıktıktan sonra görevinden atılır ve yeniden FİAT güvenlik sorumlusu Albay Cellerino'nun yanında işe girer. Rolü, FİAT'ın başındaki eski faşistlerden Valetta'nın uyguladığı anti-sendikal stratejiyi desteklemektir. ABD'nin Roma Büyükelçisi Clara Booth Luce'a göre, Valetta ve FİAT'ta uygulanan politika "kızıl tehlikeyi önlemek için uygulanması gereken yöntemlerin denendiği bir test"tir.

Cavallo'nun yöntemleri son derece basittir: Komünist işçilere saldıracak komando birlikleri oluşturmak, sol fikirleri işyerinde yayma girişiminde bulunanlara karşı sürekli bir güvensizlik ortamı hazırlamak.

Cavallo, 1956'da, Sogno'nun kurmuş olduğu "Barış ve özgürlük" hareketinin Torino'daki sorumlusu olur ve Valetta'nın ölümünden sonra da, Fiat'ta çalışan 50 bin işçi ve memura, anti-sendikal fikirleri aşılamak amacıyla yayınlanan bir derginin yönetmenliğini yapar.

Sogno ve Cavallo'nun hazırladıkları darbe girişiminin başarısızlığı,

İtalya'daki antikomünist çevrelerin, sabit fikirlilikten kurtulamayarak düzenledikleri bir Haçlı Seferi örneğidir. Darbeyi hazırlayanlar, bu işleri yaparken, Napolili avukat Antonio Lefevre ile Torino Sanayii Birliğinin finans gücüne dayandıklarını söylerler. Adı geçen avukat, Lockheed rüşvet olaylarında baş aracı olmakla suçlanınca İtalya dışına kaçar. Lefevre'in aracılık işlerinde muazzam paralar kazandığı bilinir. Örneğin, Fribourg ailesine ait Amerikan Continental Grain şirketine, Doğu pazarlarında satılmak üzere, hileli yollardan bir İtalyan şirketine ait olan 200 milyon liretlik buğdayı satar. Ayrıca, yine Continental şirketi adına IRI'nin yavru şirketi Finmare ile tahıl taşıyacak şilep yapımını görüşür. Finmare'ın Başkanı ise Lockheed olaylarına karışan Camillo Corciani'den başkası değildir.

Sogno ve Cavallo 12 Mayıs 1976 günü tutuklanırlar. Aynı akşam, Giovanni Agnelli'nin jet uçağı Atina'dan Roma havaalanına iner. Fiat'ın ve İtalyan sanayiinin patronunu havalanında, ilgili soruşturmayı yöneten sorgu yargıcı Luciano Violante karşılar. Alanda, muhtemel bir suikast girişimine karşı olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştır. Aslında, Violante, sorgu dosyasının her saygısını açışta Fiat imparatorluğunun yöntemlerini, etkisini bulmuştur.

İtalyan Cumhurbaşkanının seçileceği 1971 yılında, Agnelli Vakfı "Beş için Beş" adında bir araştırma yayımlar. İki aşamada oynanması istenen senaryonun ilkinde, devletin başına güçlü bir Cumhurbaşkanı seçilmesi amacıyla güçlü bir iktidar grubu oluşturulur. İkinci ve daha uzun aşamada ise 2.Cumhuriyette yerleşmesi istenen politik-felsefi temeller hazırlanır. Bu sisteme göre, Başkanlık çevresinde oluşacak işletme yöneticileri, askerler ve üst düzeydeki bürokratlar, gerçek politik iktidarı temsil edip sürekliliğini sağlayacaklardır. Senaryonun ve araştırmanın yazarı olan Urbaldo Scassellati, geleneksel bir Katolik olup, Hıristiyan-Demokratların sağ kanat üyesidir. Vakfın genel sekreterliğinin yanı sıra, 1971'de Fiat Başkan Vekilliğine atanan büyük ağabey Giovanni'nin kardeşi Umberto Agnelli'nin sözü dinlenir danışmanlığını da yürütmektedir.

Projenin hazırlanmasında emeği geçenlerden biri de, Scasselati'nin selefi Vittorino Chiusano'dur. Chiusano, Valetta döneminde kurulan özel muhafız kuvvetlerinin temsilciliğini yapmış, Amintore Fanfani'ye bağlılığı ile tanınmıştır. İki kilit noktasında sorumlulukları vardır: Fiat Yönetim kurulu özel kalem müdürlüğü ve dış ilişkiler. Tüm siyasal güçler ve

basınla ilişkiler, Chiusano'nun elinden geçer. Agnelli kardeşler tarafından asla vazgeçilemeyen bir rolü vardır ve Vakfın sosyo-kültürel aygıtıdır.

6 Aralık 1966 günü, İmparatorluğun Başkanlık koltuğuna oturan Giovanni Agnelli Amerikan modelinin etkisi altında kalarak, kendi kurumu bünyesinde, siyasal iktidar, askeri ve ekonomik güçler, bilimsel araştırmalar arasında en derin bütünleşmeyi sağlamak amacıyla bu projenin hazırlanmasını ister.

ABD'ye bu amaçla, yanında Chiusano ve Scassellati olduğu halde sık sık "kültürel geziler" yapan Agnelli, en modern araştırma merkezlerini, bilimsel geliştirme enstitülerini gezer, Amerikan ordusu, Dışişleri Bakanlığı ve CIA'da yapılan sosyal araştırmalar ve koşullandırma yöntemleriyle yakından ilgilenir. Belki de Amerikan modellerine çok benzemesi yüzünden kurulan Vakıf, Fiat grubunun sanayi yatırımlarını sosyolojik açıdan destekleme işlevini başarıyla yerine getiremez.

Sorgu yargıcı Violante tarafından sürdürülen soruşturmada, Chiusano tehlikeli bir deneme pisti olduğunu ortaya koyar. Her etkiye açık toplumda, belirecek genel eğilimi, çalışanların bağlılığını daha yakından izleyerek daha kolay kontrol etmek isteyen patronları yüzünden, Chiusano, ustası Valetta'nın mirasını kullanmak istemiştir. Valetta'ya büyük saygı besleyen Agnelli, tutuklu olan Chiusano'nun hiç de hoş olmayan açıklamalarda bulunmasından rahatsızdır. İstediği, gözü kara hareket edenlerden çok, mantığı ile belirli bir ilericiliği benimseyenlerdir.

Darbe ile suçlanan bu iki kişi, 1971-75 yılları arasında en çok FİAT'tan mali destek görürler. Sogno'nun kamu gelirleri üzerinde yaptığı çalışma, en çok Chiusano aracılığı ile eski NATO genel sekreteri ve liberal senatör Manlio Brosio tarafından desteklenir. Darbe hazırlıkları ile geçen dört yıl içersinde, iki sanığın, FİAT dış ilişkiler sorumlusundan, firma kasasından çıkan 400 milyon liret aldıkları anlaşılır. Sogno'nun, emekli bir memur gibi her ay Torino'daki Kredi Bankasına giderek, Fiat Merkez kasalarından gönderilen çeklerin bedelini aldığı saptanır.

Havalanı koridorlarında, sinirli sinirli yargıcın sorularını yanıtlayan Agnelli:

"Söylediklerinizin hepsi doğru. Ama bu para, Sogno'nun da yöneticilerinden olduğu Liberal Partinin finansmanı için aktarıldı. Chiusano, herkesten bağımsız olarak bu paraları gönderdi," der.

Sorguları yapılan, Liberal Parti Başkanı Giovanni Malagodi ile Genel Sekreter Augusto Bignardi'nin ifadeleri bambaşkadır.

"Partinin dışardan para alması söz konusu değildir. Hele Sogno'dan bir tek kuruş almış değiliz. Tersine onun bizlere 100 bin liret borcu var!" diye konuşurlar.

Cavallo 1970-74 arasında, Fiat'ta bir memurdur. 1971'de ateşli bir sendika gazetesi çıkarır. Adı "Sendikal İnisiyatifler" olan bu gazetede, en çok suçlu olan sendikacıların adlarını ve soyadlarını verir. Adeta onların işçiler tarafından linç edilmesini önerir.

Aynı yılın sonbaharında, Torino'daki Neo-faşist Hareket Federasyonu (MSI) ile FİAT adına iş gören bir yerleştirme bürosunun aynı yerde çalışmasını sağlayan Cavallo'nun çalışmalarından şirket üst düzey yöneticilerinin haberleri olmaması, hele sola göz kırpan, demokratik çehreli, Agnelli'nin kendisiyle taban tabana zıt işlere izin vermesi düşünülemez.

İşte komünistler tarafından sempati duyulan sorgu yargıcı Violante'nin soruşturma sırasında buldukları ve İtalya'nın en güçlü adamı Agnelli'ye karşı alışılagelenin dışında bir suçlama yöneltmesi, Agnelli ile Komünist Parti arasındaki ilişkilerin düğüm noktasıdır. Kuşkusuz, bu suçlamalar Agnelli'yi tutuklamaya yetmez ama en azından onu töhmet altında bırakır. İtalyan Komünist Partisi, bu noktadan hareketle stratejisini uygulamaya koyar. O günlerde, seçim hazırlıkları yapılmaktadır. FİAT İmparatorunun küçük kardeşi Umberto, gelecek seçimlerde yenileştirilmiş Hıristiyan-Demokrat hareketinin adayı olmaya niyeti olduğunu açıklar. Oysa, komünistler, çoğunluktaki Katolik partisinin gençleşmesini, gizli de olsa sola kaymasını hiç istemezler. Yaşlı liderleriyle gelecek seçimlerde başarı şansı olmayan Katolikler, ancak Umberto gibi genç bir adla çok çabuk değişen İtalyan seçmeni karşısında başarı kazanabilirler. Umberto'nun ağabeyini Sogno-Cavallo skandalına sokmakla, bu olumsuz gelişme durdurulabilir. Giovanni Agnelli, saygınlığını yitirme korkusu içindedir, derhal Chiusano'yu Fransa'daki Fiat'ın başına sürgüne gönderir. Aynı anda, yönetici kadrolarda gençleştirme hareketine girişir ve yeni adlar alır. Güvenilir kişilikleri olan eski Maliye Bakanı ve Olivetti'nin eski Başkanı, İRI Kamu kuruluşu başkan yardımcısı Bruno Visentini ile İtalyan Merkez Bankası eski Başkanı Guido Carli bunların başlıcalarıdır. Özellikle, kamu sektörünü temsil eden ve para babalarına ödün vermeyen tutumu ile tanınan Guido Carli'nin Fiat imparatorluğuna girmesi, İtalyan yönetici sınıflarında şaşkınlığa yol açar.

Giovanni Agnelli'nin ciddi sonuçlara neden olabilecek yıldırım harekâtı, sanayici arkadaşları, Leopold Pirelli, Buitoni Kardeşler, Guiseppe Pellicano (İsviçreli Brown Boveri grubunun sorumlusu) ve Robert Olivetti tarafından büyük bir dikkatle izlenir.

İtalya gibi bir ülkede, işyeri yöneticisinin başarısı bir ölçüde, politikacılardaki hırsa sahip olup olmamasına bağlıdır. Parlamenter sistemin bir işe yaramadığını, merkez sol koalisyonların başarısız kaldığını gören Agnelli, kapitalist İtalyan sisteminin, ister istemez, Komünist Parti'yi iktidara getirerek bu engeli aşacağını düşünür.

David Rockefeller'in özellikle dünya hükümeti kurulmasına ilişkin görüşlerine katılan Agnelli, Enrico Berlinguer'in partisinin İtalya'da bulunması nedeniyle, komünist seçkinlerin kapitalizmle birleştikleri ilk Batılı köprünün kendi ülkesinde kurulmasına karar verir.

FİAT Grubunun faaliyet alanı, Carli'nin de destekleriyle, İtalya dışına kaydırılır. 1960'ların madalyalı sanayicisi, Milano ve Torino'daki fabrikalarını geride bırakır, çokuluslu şirket niteliğine bürünür ve Doğu ülkeleriyle ABD'ye yatırım yapmaya gider. FİAT'ın ticaret politikasındaki bu yeni davranışları, bir ölçüde Komünist Parti'nin yardımlarıyla olur.

Yurt içinde hafif tip İtalyan otomobil gereksinmesinin % 71'ini, ağır tonajlı araçların ise % 94'ünü sağlayan Fiat'ın dünya pazarlarına açılması aslında rizikolu bir davranıştır. Bugün, yurt dışındaki fabrikalar da dahil olmak üzere, Fiat 2 milyon otomobil üreten ve 450 bin kişiyi çalıştıran dev bir kuruluştur. Lancia şirketinin % 100, Ferrari şirketinin % 50, Fransız kamyon imalatçısı, Unic'in % 40, Alman Magirus Deutz'ün % 40 payı Fiat'ındır. Tahminen İtalya'daki çalışır nüfusun % 13'ünü oluşturan 2,5 milyon kişinin dolaylı ya da dolaysız olarak Agnelli Grubunun faaliyetleri sayesinde yaşamlarını sürdürebildiği tahmin edilir. Bugün, sanayileşmiş toplumlarımızda bu denli güce sahip bir özel sektör düşünmek hayli zor.

Tercihlerinde, hiçbir kıstasa bağlı kalmayan FİAT, Brezilya'da yılda 200 bin otomobil, İspanya'da sermayesinin % 37'sini kontrol ettiği SEAT aracılığı ile 400 bin otomobil, aynı şekilde Polonya'daki montaj tesislerinde yılda 160 bin otomobil ve en önemlisi SSCB'nin Togliattigrad tesislerinde Fiat-124'ün modeli olan 700 bin "Lada" üretmektedir.

FİAT adı bugün dünyaya yayılmış 230 şirkette temsil edilir ve finans gücü muazzamdır. Sermayesinin tümü Agnelli ailesine ait International Holding Fiat(IHF)tır. Merkezi İsviçre'nin Lugano

kentindedir. Agnelli ailesinin servetini hesaplama olanağı yoktur. Bu servetin, 1968-70 yıllarında, Lüksemburg aracılığı ile ABD'ye kaydırılması kararlaştırılır, aynı anda İtalyan Komünist Partisi ile işbirliğine de önem verilir. Olivetti- Underwood Şirketinin ABD'deki eski Başkan Vekili Gian Luigi Gabetti,Agnelli'lerin kişisel avukatları Pasquale Chiomenti ile birlikte bu kaydırma işlemlerinde uzmanlaşır. Chiomenti, vergi kaçakçılığına adı karıştığı için aranmaktadır.

Avrupa Topluluğunun merkezi, vergi cenneti Lüksemburg'da, 1970 yılında 500 bin dolar sermayeli Investissement Immobilier (IMO) şirketi kurulur. Şirketin adı, 1972 de IFI International olarak değiştirilir ve sermayesi 65 milyon dolara yükseltilir, Lüksemburg borsasına kaydedilir. Hisselerin %80'i Holding'in elinde %20'si ise Lazard Kardeşler, Warburg, Quanque Lambert de Bruxelles ve Chase Manhattan gibi güvenilir bankalar arasında dağılır. Agnelli ailesi, elindeki hisselerle Fiat Automobile şirketinin sermayesini %26 oranında kontrol eder. Fiat'ın en büyük hissedarlarından Torino IFI, aynı zamanda, büyük mağazalar Şirketi Rinascente'de % 11,5 Fabbri Yayımevinde % 15,3 paya sahiptir. Aynı şirket, Torino'nun Juventus futbol takımı, La Stampa gazetesi ve Playboy İtaliano dergisinin de hissedarları arasındadır. Bu şirketin 48 milyarlık sermayesi tümüyle Agnelli ailesinin elindedir. Bu büyük imparatorluk 1973 yılında uğradığı büyük kayıpları öne sürerek, hissedarlarına, her üç pay senedi için 30 liretlik temettü ödeyebilmiştir.

1973 Temmuzundan başlayarak Lüksemburg'daki IFI International şirketine ait hisse senetlerinin tekelde toplanması sağlanır. Önce, İtalyan IFI Şirketi kurulur ve şirketin 25 hissesine karşılık bir IFI International hissesi verilir. Daha sonra bu oran bire karşı elliye çıkartılar.

Öte yandan IFI International'ın sermayesi önce 82 milyona, sonra 94 milyona, ardından 175 milyon dolara çıkartılır. Agnelli Ailesinin IFI İtalya Şirketindeki hissesinin % 80'den % 46'ya düşmesindeki neden, tüm parasal iktidarın İtalya'dan Lüksemburg'a göç etmesidir.

Agnelli Ailesinin, Lüksemburg vergi cennetinde FİAT'tan çok daha önemli sermayeye sahip bir şirket oluşturdukları, bizzat sol eğilimli Hıristiyan Demokrat Sanayi Bakanı Carlo Donat Cattin tarafından doğrulanmıştır. Açıklamaya göre, IFI International aktiflerinin değeri 300 milyon dolardır ve bunun yarısı derhal paraya çevrilebilecek niteliktedir. IFI International taşınmaz mal sektöründe önemli ortaklıklar oluşturur. İki Amerikan şirketinde Corporate Property Investors (alışveriş merkezleri

ve iş hanları inşa eder) ile Blackwell Land (Arkansas'da 10 bin hektar ekilebilir arazisi var) yatırımları vardır. IFI International'ın ortak olduğu şirketler arasında yer alan Eurafrance, sigortacılık alanında çalışan bir Fransız holdingi, Euralux ise Fransa ile Almanya'da taşınmaz malları olan bir Avrupa Finans Şirketidir. Agnelli, Ailesi bu şirket sayesinde Paris'te muazzam yapılara sahip olur. IFI'nin ortak olduğu kuruluşlar arasında Bantam Books (Amerika'nın güçlü yayımevlerinden Cinzano ve Club Mediterranee sayılabilir. Son ortaklık, Edmond de Rothschild'in onayı ile gerçekleşir.

"GİANNİ" Agnelli ve ortağı Gabetti, bu arada bazı iş kollarını da tasfiye ederler. IFI'nin % 19 hamiline % 26 nama yazılı hissesine sahip olduğu, İtalya'nın ilk bilyalı rulman imalatçısı RIV-SKF şirketi, İsveç SKF Grubuna satılır. Bu satış işlemiyle hisselerin çoğunu eline geçiren İsveç firması, Mussolini'nin eski danışmanı Valetta'nın hem şirketten hem de Agnelli'lerin çevresinden uzaklaşmasına neden olur. Böylece Agnelli için bir sayfa daha kapanır.

Giovanni Agnelli, 1976 Temmuzunda, seçimlerden bir ay sonra SAI Sigorta şirketine ait % 52 oranındaki payını, 50 milyar lirete, Rafaele Ursini'nin Başkan Yardımcısı ve Yöneticisi olduğu Liquigaz grubuna satar. Bu grup, Amerikan Ronson şirketinin % 36,3, daha önceleri Vatikan'ın olan Ceramica Pozzi şirketinin % 35 hissesine sahiptir. Ursini, İtalya'da "Kardinal" lakabıyla tanınan, Esso'nun patronu Vincenzo Gazzaniga'nın himayesi altındadır. Gazzaniga'nın adı, birçok vergi kaçakçılıklarına, rüşvet olaylarına, nüfuz ticaretlerine karışmıştır. Yıllardır İtalyan Petrol Konsorsiyumu Başkanı olarak çalışan Gazzaniga, başta Komünist Partisi olmak üzere siyasal partileri finanse eder, Komünistlere ait "Paese Sera" gazetesinin sayfalarını, reklam amacıyla, satın alır. Ursini, ABD'de Sindona ile ortaklık kurar, Cenevre'de kurulu finansman bankası ile sayısız işler görür.

Bulunduğunuz yerdeki başarınız, çevrenizdeki kişilerin sizinle birlikte olmaktan duydukları hazzın derecesine göre değişir. İtalya'da Merkez Bankasında 16 yıl mücadele verdikten sonra Agnelli'nin sağ kolu olan Guido Carli, finans yükünü tüm omuzlarında taşırken ödün vermeyen bir tutum izler, kamu sektöründeki serüven dolu yaşamından sonra 4 Aralık 1974'de tümüyle özel nitelikler taşıyan bir rolü benimser.

Fiat Yönetim Kurulunun toplantısında, Carli, finansman holdingi görevinin IMPRESIT adında Hollanda'da kurulacak bir şirkete verilmesini

ister. Carli'nin aslında yapmak istediği şey, hidroelektrik santrallarının, termonükleer ve elektronükleer santralların, otoyolların, havvaalanlarının ve limanların, İtalyan topraklarının dışına çıkmalarını sağlamaktır. Carli, finansman piyasasındaki deney ve bilgilerinden de yararlanarak, vergi cenneti Antil adalarında, Curaçao'da kurulacak bir şube aracılığı ile, dünyadaki yatırımları finanse etmek düşüncesindedir.

Agnelli, sayılı siyonistlerden olmasına karşın Araplarla arasındaki dostluklar, özellikle Arap ülkelerinin "devrimcileri" Libya ve Cezayir ile kurduğu ilişkiler sayesinde işlerini tıkırında yürütmenin, petrol krizinden sıyrılmanın yolunu bulur. Agnelli ve Carli tarafından kurulan bir başka finansman şirketi ise, FIAT'ın yavru şirketi ITAS ve Generale Immobiliare ile ortaktır.

Agnelli imparatorluğuna katılıncaya değin, çokuluslu şirketlerin yönetim kurullarına giremeyen Carli, 1976 Nisanında, Rockefeller'e ait bir Amerikan bankası olan Chemical Bank'ın Uluslararası Danışma Komitesi üyeliğine getirilir. Aynı komitede yer alan, Lehman Brothers'ın yöneticisi, Jimmy Carter'ın danışmanı (Dış politika) George Ball, ABD Başkanlık seçimleri sırasında, İtalyan komünistleriyle ilişki kurup demokrat aday Carter'ın iyiliği ve çevresinin desteklenmesi yolunda çeşitli açıklamalar yapan kişidir. Carli, daha sonra Chase Manhattan Bank'ın hisse senetlerini kamuya dağıtmakla yükümlü New York Firs Boston of Corporation'ın finans danışmanı olur. First Boston aracılığı ile Rockefeller'in Amerika kitle iletişim araçlarından en önemli ikisi, New York Times gazetesi ve CBS televizyonu üzerinde belirli bir ağırlık oluşur. Bu iki iletişim organı da İtalya harekâtında yararlı olurlar.

Bank of America ile yoğun ilişkiler kuran Carli'nin, bu bankanın şubesi Banca di America e d'Italia'nın kamu kesimi dışında yarımadanın en büyük bankası olmasındaki rolü önemlidir. Adı geçen bu bankalar ve şirketler, Votka-Cola stratejisine uygun düşerler. Sonuçta gücünü yitiren iktidar karşısında iki gölge kabine oluşturulur. Bunlardan ilki komünistler tarafından kurulanı, öteki de Agnelli tarafından sağkolu Carli ile birlikte gerçekleştirilenidir. Guido Carli, 1976 Temmuzunda İtalyan İşverenleri Konfederasyonu başına getirilir ve Agnelli grubu içindeki teknik bölüşmeyi sağladıktan sonra, en iyi İtalyan finansçılarının ve Atlantik ötesi Votka-Cola'cılarının da bu bütünleşmeye katılmalarını sağlar. Çokuluslu sermaye ile Berlinguer'in partisi arasındaki işbirliğini sağlama görevi Guido Carli'ye verilir.

Carli'yi kendisine yardımcı olarak almasından sonra, Agnelli, stratejisini daha kolay uygular. Çizme'nin tüm ekonomik ve ruhani güçlerini kontrol eder. Agnelli ve Carli için, kamu ya da özel sektör pek fark etmez. Bugün birer kamu kuruluşu olarak adları geçen Montedison ve IRI şirketlerinin Agnelli şirketlerinde hisseleri vardır. Aynı şekilde, Agnelli'nin bu şirketlerle ortaklaşa girişimleri olmuş, Sindona'yı bir kenara iten Agnelli, Vatikan'ın yeni ve resmi finansörü, yatırımcısı kimliğine bürünmüştür. Vatikan'ın halen hem Montedison'da hem deFİAT'ta hisseleri vardır.

İtalya'daki Katolik kuruluşlar, hiyerarşik düzenin bir sonucu olarak günümüze göre geri düşen tutum ve davranışlarıyla komünistlerin ilerlemelerine en çok neden olanlardan biridir. Berlinguer tüm açıklama ve demeçlerinde "her türlü demokratik hakka ve kişisel özgürlüklere, dinsel inançlara saygıları" olduğunu belirtse de Roma'daki St. Pierre Kilisesi yöneticilerini ikna edememektedir. Yasama meclisi seçimlerinden çok önce, Agnelli'nin kontrolu altındaki basın, bu noktaya dikkati çekerek Hıristiyan-Demokrasisinin sağ kanadını yetersizlik ve kısa görüşlülük ile suçlar.

Eski çalışma arkadaşlarının hemen tamamına yaklaşık olan bölümünü safdışı bırakan Agnelli, böylece "parasal manipülasyon" stratejisinin boyutlarını genişletir ve Hollanda'nın Amsterdam kentinde yeni bir Holding (Iveco) kurar. Iveco, yine Amsterdam'da kurulu Fiat-Allis şirketini kontrol ederek, Agnelli'nin Amerikan vinç, traktör, paletli kepçe, jeneratör, pompa ve türbin pazarlarına ayak basmasını sağlar. FİAT, 1974'de Allis-Chalmers Şirketinin % 65 kontrolunu ele geçirir, Giovanni Agnelli de başkanlığına seçilir. Aynı yıl içersinde Fiat-Allis şirketi 13-476 adet toprak tesviye ve hafriyat aracı üreterek 598 milyon 500 bin dolarlık satış sağlar. Bu rakamlar Fiat-Allis şirketini, dünyada Amerikan Caterpillar ve Japon Kamatsu'dan sonra üçüncü sıraya sokar. Üçüncü sırada yer alan öbür şirket ise, International Harvester ve John Deere'dir.

Fiat'ın önemli bir üretim kolu da silahtır. NATO'nun en büyük silah kaynaklarından biri olan Fiat grubu 3 milyar 893 milyon liret olan 1975 toplam gelirinin onda birini yaptığı toplardan sağlar. Fiat'ın askeri malzeme üreten tesisleri, İtalyan Karşı Casusluk örgütüyle yakın işbirliği olan Valetta'nın önayak olması ile gerçekleşmiştir. Daha sonra, Ekonomik ve Sınai Araştırmalar Örgütü REI'nin kurulmasıyla, Fiat grubunun iki ayrı koldaki üretimi birleştirilmiştir. REI'nin başındaki Renzo Rocco, Valetta'nın güvenilir adamlarındandır. NATO'ya silah yapan FİAT, böylelikle, kamu yöneticileri üzerinde belirli bir baskı olanağına

kavuştuğu gibi, en gizli dosyaları da inceleme fırsatını bulur. Rocco, 1968'de esrarengiz bir şekilde ölecektir.

İtalyan Karşı Casusluk Örgütü SIFAR'ın başkanı Giovanni Allovena, görevinden istifa ettikten sonra, yönetici olarak FİAT'a girer. Binlerce gazeteci, rahip, sendikacı ve politikacının ayrıntılı fişlerini tutar. Fişlenen kişilerin büyük çoğunluğu ilerici düşünceleri benimsemiştir. Allovena'nın kendisi ise neo-faşist çevrelere çok yakındır. 1968 yılı sonlarında Agnelli'nin desteğini alarak Nixon'u yeniden seçtirme komitesini kuran da odur.

FIAT'ın gizli servislerle ve Genel Kurmay ile yakın ilişkiler oluşturması, sonuçta çok çeşitli malzemenin üretilmesine neden olur. 1969 yılında İçişleri Bakanlığına hafif makinalıları, sis bombaları olan bir hafif zırhlı araç öneren FIAT, sokak gösterilerinde kamu düzeninin sağlanması için bu araçlardan yararlanabileceklerini söyler.

Mayın ve torpil yapımında uzmanlaşan Whitehead Motofides şirketi üzerinde Fiat'ın kesin bir kontrolu söz konusudur. Ayrıca, silahlı kuvvetlere motor, aktarma kayışları ve Leopard tankları için süspansiyon yayı satar. Havacılık iş kolundaki şirketi Finora aracılığı ile de 170 değişik aygıt üretir. Fiat G-91 NATO, İsrail, Güney Afrika ve Portekiz'de çok tutulur.

Bugün, 1968'den günümüze değin ABD ile işbirliği yaparak Avrupa tipinde bir savaş uçağının inşasıyla uğraşan FİAT'ın MRCA projesinde yer alan Aeritalia, Finmeccanica tarafından doğrudan doğruya kontrol edilen IRI grubunun bir şirketidir. Finmeccanica şirketinin sahibi Carillo Crociani İtalyan Komünist Partisine yakınlığı ile bilinen bir iş adamıdır. IRI grubuna bağlı şirketlerden Selenia'ya da ortak olan FİAT, bu şirket aracılığı ile uçaklar için radar kontrol malzemesi, füzeler ve kara-deniz füze fırlatma rampaları imal eder.

Daha önce, Sindona'nın sahibi olduğu "El Fiorino" adındaki ekonomik gazete Ağustos 1976 sayısında Rus-İtalyan ekonomik işbirliğinin bilançosunu yayınlar. Bu bilançoda yer alan orta büyüklükteki Coe e Clerici şirketi, yaptığı yoğun girişimler sonucu, 15 yıl içersinde Sovyetler ile olan ticari ilişkilerini 760 bin dolardan 150 milyon dolara çıkarmıştır. Bilançonun belirtmediği tek nokta, söz konusu şirketin, Agnelli kardeşler kadar sanayi imparatorluğunda sözü geçen kızkardeşleri Susanna Agnelli'nin kocası Ugno Rattazi'ye ait olduğudur.

Gerçekleri söylemek gerekirse, Agnelli kardeşler, bir yandan Batı'nın savunmasını güçlendirmek amacıyla top üretirken, öte yandan Doğu

bloku ülkelerinde yatırım yapan ilk İtalyan sanayicileri olurlar. Bu faaliyetleriyle aynı zamanda Batı'daki işsizliğin en büyük nedenidirler. Agnelli'lerin bu üç cepheli girişimlerinin, sendikalardan ya da Komünist Parti'den en ufak bir tepki görmemesi şaşırtıcıdır.

Agnelli zaman zaman devlet kurumları ile özel kurumlar arasındaki rekabetten şikayet ederek, kamunun sağladığı sübvansiyon ve destekler ile bu rekabetin devlet yararına bozulmasına karşı çıkar. Uluslararası alanda da İtalya, çözümlenmesi çok güç finansman sorunları olan, sosyal yönden istikrarsız ve ekonomik açıdan kaosun eşiğinde bir ülke gibi görülmekle birlikte, başlarında Chase Manhattan, First National gibi büyük bankaların bulunduğu konsorsiyumlar İtalya'ya borç para vermek, kredi açmak için sırada beklerler. Kendisi dışardan uzun vadeli yardım alan İtalya, bu arada SSCB'ne kredi açmaktan, borç vermekten geri durmaz. Böylesine çelişik bir durumdan acaba en çok kim yarar sağlar? İtalya'nın SSCB'ne ve öteki ülkelere kredi açmasında en büyük etken Giovanni Agnelli'dir. Bu krediler sayesinde, Fiat'ın çokuluslu nitelik kazanmasına ortam hazırlanmakta, Polonya, Macaristan ve SSCB'deki fabrikalar kurulabilmektedir. Agnelli'nin çokuluslu nitelik kazanmaktaki yararları şu iki noktada özetlenebilir:

1. Özel bankaların yanı sıra, kamu fonlarının da kullanılması olanağı, çok verimli bir finansman yöntemi yaratır.

2. Ulusal sınırlar içinde geçerli vergi yasaları devre dışı bırakılarak, dış ülkelerde sağlanan muazzam kârlar vergi cennetlerine aktarılır.

Doğu'ya açılan kredi politikasında, İtalya ve Agnelli'yi hep öncü olarak görürüz. Birçok Batı ülkesinin, komünist dünyaya karşı bekleme ve ihtiyatlı olma politikasını sürdürdüğü 1961 yılında, Roma Hükümeti İtalyan normlarına göre çok yüksek olan 100 milyon dolarlık krediyi SSCB hükümeti emrine verir. Beş yıl sonra, Togliattigrad'da inşa edilen Fiat fabrikalarının finansörleri arasına İtalya da katılır. 700 bin otomobilin üretileceği bu dev tesisler için açılan 363 milyon dolarlık kredi 14 yılda ödenecektir. Halen, Sovyetler Birliği'ne borç veren ülkelerin başında gelen İtalya'nın 1974'de yapılan hesaplara göre Moskova'dan 2 milyar liret alacağı vardır.

Kamuoyunda komünistlerin eline geçeceği sanılan İtalya, temmuzda Chase Manhattan Bank'tan 790 milyon dolar, First National City Bank'tan ise 637 milyon dolar kredi alır. Anlaşıldığı kadarı ile Rockefeller ya da Arthur Wriston, İtalya'nın komünist olacağına

inanmamaktadır. Bilderberg, Üçlü Komisyon, Dış İlişkiler Komisyonu üyeleri gibi bu bankalar da Komünist Parti'nin hükümete katılmasıyla, İtalyan politikasında ılımlığın yerleşeceğini umarlar.

Agnelli, İtalya'nın ekonomik zorluklar içersinde çırpındığını bildiğinden, kendisi ve tesisleri için gerekli taze parayı bulmak için Libya'nın petrol borularına el atar.

1 Aralık 1976 günü Torino'da, yanlarına iki finans uzmanı, Cesare Romiti ve Gian Luigi Gabetti'yi alarak basın toplantısı düzenleyen Giovanni ve Umberto kardeşler, 18 aylık gizli görüşmelerden sonra İtalyan Votka-Cola'cılarının, masrafsız ön koşulsuz kredi bulmayı başardıklarını açıklarlar. Gerçekte, Agnelli, otomobil sektöründen, sosyal açıdan büyük gerginliklere ve düşük rantabiliteye yol açması nedeniyle çekilmek istemektedir. Tesisleri millileştirmek için zaten büyük borçlar içersinde çırpınan İtalyan hükümetinin tek kuruş ödeyecek hali yoktur. O zaman çare, petrol dolarlarını kullanarak bu zor ortamdan kurtulmaktır. İtalyan Merkez Bankası Başkanlığından sonra Agnelli'nin emrine giren Guido Carli, yöneticisi olduğu yapı şirketi Impresit ile Libyalılar arasında çok verimli antlaşmalar yapıldığını doğrular. Libyalılar bu kez, İtalya'daki dev tesisleri satın almak isterler. İki ülke arasındaki ticari ilişkiler her geçen gün arttığı gibi, Libyalıların lideri Kaddafi de, çalkantılar içersinde çırpınan İtalyan ekonomisini düzlüğe çıkartmak için, dev tesislerin hisse senetlerini satın almayı arzulamaktadır.

Libyalıların, İtalya'daki tesislere, Agnelli'nin de petrol-dolarlara gerek duymaları, 1975 yılında Agnelli'nin Moskova gezisi sırasında gerçek zemini bulur. Togliattigrad'daki dev tesislerin ürettikleri araba sayısının yılda 700 bin adetten 1 milyona çıkartılması konusunu German Vishiany ile görüşmeye gelen Agnelli, bu arada Kaddafi'nin bir temsilcisi, Libya Devrim Komitesinin bir üyesi ve Libya Arap Bankası yöneticilerinden biriyle buluşur. Agnelli'nin yanında, Başkan Kennedy'nin kayınbiraderi, eski ABD Paris Büyükelçisi şimdilerin Kaplan Vakfı yöneticisi ve avukatı Sargent Shriver vardır. Kaplan Vakfı'nın CIA ile işbirliği yaptığı bilinmektedir. Bu kişilerin Libya temsilcileriyle buluşmalarına tanık olanlar arasında İtalyan Komünist Partisi'nin Doğu ile ticari ilişkiler sorumlusu Savoretti başta gelir. Votka-Cola'cılar bu kez Roma deneme laboratuvarlarında yeni bir organ nakli gerçekleştirmeyi, İtalya'nın yorgun, geleneksel sosyal, politik ve ekonomik bünyesine, Libya devrim liderinin, birbirini tutmayan, devrimci edebiyatını, Kur'an ilkelerini,

teröristlere karşı gösterdiği dinamizmi aktarmak isterler. Libyalılar, kasalarında fazlasıyla biriken petro-dolarları, Agnelli'nin tesislerinde saklı güç hazinesini satın almak için kullanmaya hazırdırlar.

Agnelli'nin yanı sıra, İtalyan sanayiinin tüm büyükleri de Montedison'dan Pirelli'ye ve Buitoni'ye varıncaya değin, tesislerini büyütmek, Doğu ile ortaklaşa işyerleri açmak için taze paraya, muazzam kredilere gereksinim duyarlar. Ruslar, Togliattigrad'daki fabrikanın üretim kapasitesini artırmaya hazırdırlar ama düşük faizli kredi bulamamaktadırlar. Agnelli'nin de bu kredileri bulmak için zaten borç almak üzere Washington kapılarını çalan Andreotti hükümetine başvurması düşünülmemektedir. Hem, İtalyan kamuoyunun süper kapitalist Agnelli'nin Don nehri kıyılarına Piemonte'deki fabrikaların aynını kurması için "yeni kemerleri sıkma politikasına evet demeyeceği" de açıktır. O zaman, 10 milyar dolar petrol gelirine karşılık 2 milyon nüfusa sahip Libya, böyle bir planı uygulamak için ideal ülkedir.

Görüşmelere derhal başlanır. Libya tarafında, baştemsilci Başbakan ve "Kaddafi'nin Devrim arkadaşı" Ahmed Callud ile Libya Merkez Bankası Başkanı, öte tarafta Agnelli ailesinin kişisel çıkarlarını koruyan Lazard Kardeşler Fransız-Amerikan Bankasının İngiliz temsilcileri yer alır. Böylece, siyonist militanlar diye suçlanan kesim ile İsrail'in varlığına karşı çıkan Arapların temsilcileri arasında, tarihin en ilginç görüşmeleri cereyan eder. Carli bir an önce sonuca gitmek isterken, Rusların Ortadoğu'da yandaşlarını yitirdikleri bir ortamda Libya liderinin SSCB'ne daha çok bağlanmasını arzulayan Kremlin yöneticileri de aynı görüştedirler.

Malta Adasının Başbakanı Dom Mintoff, İtalyan Komünist Kooperatif Birliği Başkanı Gabetti ile arasındaki bağlara güvenerek, bu görüşmelere yardımcı olmayı önerir.

Agnelli, FİAT'ın siyasal sorunlarını daha yakından inceleyebilmek için Torino'daki sanayi tesislerinin başına, kardeşi Umberto'nun Kolej'den arkadaşı Benedetti'yi atamıştır. Genç ve dinamik yönetici İsrail yanlısı iş çevrelerinin adamı olarak bilinmektedir. Kaddafi konusu müdürler kuruluna getirilince, bu yöntemlere kesinlikle karşı koyar. Bir ay sonra da hiçbir açıklama yapmadan, görevinden istifa eder.

Gerek İtalya'dan ve gerekse Fiat'ın içinden gelen tepkilere karşın, 1976 sonunda antlaşma imzalanır. SSCB, Rus topraklarındaki Fiat fabrikalarının üretim kapasitelerini artırmak amacıyla, Libya aracılığı ile

Fiat'tan 415 milyon dolar kredi alır. Kredinin faiz oranı, gülünç bir düzeyde tutulur: %5.

"Avukat" lakabıyla anılan Agnelli ile Kaddafi, İtalyan sınırına yakın bir bölgede buluşurlar. Agnelli, Fiat'ın % 10 hissesini 410 milyon dolar karşılığında Libyalılara satar. Bu paranın 180 milyon doları, Agnelli ailesine ait Holding'in 30 milyon Fiat hisse senedi daha satın almasında kullanılır.

Libyalıların Fiat'ın % 10 hissesini satın almaları, basit bir satış ya da finansman yardımı değildir. Trablusgarp, bu sayede Fiat'ın yönetim kurulunda bir üye, yürütme kurulunda ise iki üye ile temsil edilecektir. Beş kişiden oluşan yürütme kurulu, her türlü kararın alındığı bir organdır ve büyük sorumluluğu vardır. Bu beş kişiden ikisinin Agnelli kardeşler olduğunu düşünürseniz, iki Arap yöneticisinin, Fiat ve dolayısı ile İtalya üzerinde ne büyük etki sahibi olacağını görürsünüz.

Antlaşmadan birkaç gün önce Roma'ya gelen Ted Kennedy, Agnelli'ye misafir olur, İtalyan Komünist Partisi'nin iki yöneticisi Sergio Segre ve Pajetta ile görüşür. Başkan Carter'ın İtalyan komünistlerine gönderdiği bir mesajı kendilerine iletir. Bir başka görevi de Libya-Fiat arasındaki görüşmelerin aslını öğrenmektir. Taraflar arasındaki antlaşmanın açıklanmasından birkaç gün önce, 30. Kasım 1976 günü Agnelli'nin Torino'daki konutunda yemekte değerli bir konuk vardır: David Rockefeller. Agnelli, Libya lideri Kaddafi ile görüştüğü Moskova'dan yeni dönmüştür. Libya'nın Brejnev ile imzaladığı gizli antlaşmanın bazı maddelerini şöyle özetler:

1. Libya ordusunun Sovyetler tarafından komple silahlandırılması.
2. 60 adet SAM-2 ve SAM-6 füzesi, füze atar yirmi adet devriye botu ve daha önce teslim edilmiş 700 T-62 tankına ek olarak 300 adedinin derhal teslimi,
3. 75 adet Mig-23 ve 12 adet keşif uçağının satışı.
4. Sovyet uzmanların gözetiminde Libya ordusunun yeniden örgütlenmesi, kara ordusunun 22 bin kişiden 30 bine, deniz kuvvetlerinin 2 bin kişiden 4 bin kişiye çıkartılması.
5. Akdeniz'deki Sovyet donanma birlikleri için liman kolaylıkları sağlanması.

Kaddafi, Libya'nın finansman gücünü kullanarak, Sovyet ordusunun kendi bölgesine daha fazla yerleşmesine izin verdiği gibi, FİAT'ın da ortağı olarak, NATO'ya askeri malzeme yapan fabrikatörlerden biri

durumuna gelmektedir.

Agnelli ile yapılan antlaşmaların bir başkası, Fiat'ın % 100 hissesine sahip olduğu Allis-Chalmers ve Sovyet Ceboksakg kurumu arasında gerçekleştirilen ortaklıkla, Volga kıyılarında dev hafriyat ve toprak tesviye makinelerinin üretilmesidir. Deneme süresince yılda 5000 kapasiteli olan bu kuruluş daha sonra yılda 100 bin adet üretecek ve üretimin % 50'si Batı pazarlarına gönderilecektir. Üretim şeması içersinde, Diesel motorlu traktörlerden, paletli kepçe ve buldozerlere değin değişik türler yer alacaktır. Böylece Agnelli ve Kaddafi'nin paralarının karşılığı mal olarak ödenecektir.

Agnelli tüm dünyada bu denli büyük dostlar ve hayırseverler bulduktan sonra, korkmadan İtalya'yı komünistlere ve işsizliğe terkedebilir. Dayanışma içersinde olduğu arkadaşları arasında Kaddafi dışında, Brejnev, Tito, Bumedyen, Gierek, Cauşescu, Geisel ve Pinochet sayılabilir.

Libyalılar bu antlaşmalar ve ilişkiler yoluyla uluslararası gerçekleri göreceklerdir. Libya Arap Bankasının, Fiat Holdingi İmpresit'te hisse senedi satın alması, G. Afrika'daki "birçok ırkçı ve sömürgeci rejimin" yatırımlarını finanse etmek için kullanılan kaynakları artıracaktır.

3- Votka-Espresso Harekatı

İtalyan komünizminin tarihsel yöneticilerinden Gian Carlo Pajetta, bir parti heyetinin başında, 15 Temmuz 1975 günü Moskova havaalanına indiğinde, alışılmış 21 pare top ile selamlanır. Oysa, o günlerde Sovyet politbürosu ile Berlinguer'in ekibi arasında büyük bir moral baraj bulunmaktadır. Aynı gün yayınlanan Pravda gazetesinde, Constantin Zaradov imzasıyla yayınlanan makalede, Lenin'in görüşlerine yer verilir ve daha sonra üstü kapalı biçimde, Romalı komünistlerin izledikleri "tarihsel uzlaşma" yöntemi şiddetle yerilir. Bu makale Batılı aydınlar ve elçilikler tarafından adeta kapışılır. Makalenin her satırı inceden inceye okunduğunda, Brejnev'in "Avrupa komünizmi" anlayışını benimseyenlerce yürütülen özgün ve bağımsız deneyin şiddetle karşısında olduğu anlaşılır.

İtalya'da bir ay sonra yapılan belediye seçimleri, komünistlerin artık belediyeleri yönetecek, bölgeleri temsil edecek sorumluluğa eriştiklerini gösterir. Skandallar ile çalkalanan, geleneksel siyasal ekiplerden yılgınlığa düşen İtalyan halkı, komünistleri dürüst ve yetenekli kişiler olarak görmeye başlar. Bu sayede, Komünist Parti'ye toplumun her kademesinden yığınlarla katılma başlar. İşçilerin bir bölümü çekimser davranırken, Batılı ilerici aydınların büyük çoğunluğu partiye destek olurlar.

1922 yılında da böyle olmuş, Mussolini'nin iktidara gelişini kutlayan İngiliz sosyalist yazar Herbert G. Wells, Mussolini'yi:

"Ülkeyi içine yuvarlandığı suistimallerden, ahlâksızlıklardan kurtarmak için gerekli disiplini gerçekleştirecek bir kişi" olarak

tanımlamıştır.

İngiliz Observer gazetesi (liberal eğilimli), o tarihlerde Mussolini için "insanoğlu'nun yanardağı" deyimini kullanmıştır. Churchill ise bir grup faşist İtalyan'ın kendisini ziyareti sırasında "İtalyan olsaydım başlangıçtan bu yana sizinle birlikte olurdum" demiştir.

Bu örnekler gösteriyor ki, Batılı aydınlar tarafından uygulanan "politikanın" bir an önce sağlığa savuşturulmasında yarar vardır.

Her koşulda, Komünist Parti'nin desteklenmesi aslında, Votka-Cola'cılar tarafından uygulanan stratejinin moral açıdan desteklenmesidir.

Pajetta ve heyeti Moskova'da görüşmelerini sürdürürken, büyük bir gizlilik perdesi altında, İtalya'nın kuzeyindeki Como gölü kıyısında, Rockefeller Vakfına ait Serbelloni villasında iki kişi bir araya gelmektedir. Bunlardan Zygmunt Nagorsky eski diplomattır ve Uluslararası İlişkiler Konseyinin çok güçlü üst düzeydeki bir yöneticisidir. David Rockefeller ve detant politikasını savunanların yer aldığı bu Konsey, Amerikan politikasını kontrol eden kilit organdır. Sovyet-Amerikan ilişkilerinde uzman sayılan Nagorsky, yakın geçmişte yayımlanan "Doğu Batı Ticaretinin Psikolojisi" adlı yapıtında, Moskova'da Partinin başında olan yöneticilerle, Batı'da gerçek iktidarı elinde tutanların çıkarlarının birleştiğinde ısrar eder. İki yıldır, İtalya'daki gelişmeler üzerinde duran Uluslararası İlişkiler Konseyinde beliren görüş, İtalya'nın siyasal açıdan hükümet edilemez bir düzeye geldiği, reformist etiketle bir Komünist Parti ilerleyişinin istikrar unsuru olabileceğidir. Zaten, Giovanni Agnelli tarafından temsil edilen imtiyazlı seçkinlerle, ekonomik işbirliği ve sosyol kontrol anlaşmasına yönelen stratejinin temeli de budur.

Nagorsky'nin Como gölü kıyısındaki muhteşem villada buluştuğu kişi, o sabah Doğu-Berlin'deki Avrupa Komünist Partileri zirve toplantısı hazırlık çalışmalarına katıldığı için geciken Sergio Segre'dir. Torino'lu Sergio Segre 50 yaşında olmasına karşın, İtalyan Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi ve 1972'den` bu yana milletvekilidir. Partinin dış politikasından sorumludur. Kısa saçlarının ve karanlık gözlükleri altında büyük taktik becerilere sahip olan Sergio, özellikle, Avrupa detant kahramanı Willy Brandt "Ostpolitik" bayrağını açtığı zaman, Doğu Berlin üzerinde baskı yaparak bu politikayı desteklemelerini telkin eden kişidir.

O sabah görüşecekleri konu ise basit ama her türlü saldırıyı

başlatabilecek niteliktedir. Segre'nin Uluslararası İlişkiler Konseyinin çağrılısı olarak ABD'ye gelmesi, çeşitli konferanslara katılması ve tartışmalarda bulunması üzerinde dururlar. Marksist Parti liderlerine vize verilmesine o güne değin kesinlikle karşı koyan Washington yöneticileri, bu kez Konsey aracılığı ile "yarı resmi" çağrılı Segre ile Amerikan halkına "iyi" bir komünistin izlenimlerini vermeye çalışmak istemektedirler. Votka-Cola sömürgecileri, başlattıkları harekâtta açılan gedikten geçerek Berlinguer'in büyük bir tanıtma kampanyası ile birlikte sonbaharda ABD'ye getirilmesini düşünmektedir. İtalyan Komünist Partisi genel sekreteri, Amerikan halkına "ne anti-Sovyet, ne de anti-Amerikan" olan bir Avrupa parti lideri olarak gösterilecektir.

İtalyan marksistlerinin, Wall-Street'e yapacakları geziye büyük önem veren David Rockefeller, en güvenilir adamlarından Zbigniew Brzezinski'yi 1974'den başlayarak bu işlerin hazırlıklarını yapmakla görevlendirmiştir. O tarihlerde politika alanında hiç rolü olmayan Brezezinski, Cumhuriyetçilerin üçlü triosu Kissinger-Nelson Rockefeller-Ford'un desteği ile politik başarılar kazanır. Demokratların Başkan adayı Jimmy Carter'in dış politika konularında danışmanı olur, Kissinger'den sonra Ulusal Güvenlik Konseyi üyeliğine seçilir ve Konseyi yönetir. Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin yanı sıra Üçlü Komisyon üyeşi olmanın da verdiği avantaj ile sık sık Roma'ya geziler yapar.

Yeryüzündeki her türlü ciddi ilerici girişimlere karşı savaşmak amacıyla, Avrupalı, Amerikalı ve Japon iş adamlarından kurulu Koordinasyon Komitesinin, Roma'da önemli bir merkezi vardır. Roma, Viale, Mazzini 88 numaradaki bu merkez Istituto Affari Internazionali' adını taşır ve başında Altiero Spinelli bulunur. Spinelli, Avrupa Toplulukları Komisyonu üyesi iken 1976 yılında bu görevinden istifa etmiş ve yasama meclisi seçimlerinde Komünist Parti'den adaylığını koymuştur. Her türlü yasal olanaktan vazgeçmeyen ve bunu sonuna değin kullanan İtalyan Komünist Partisi, bu gibi adaylara geniş olanak sağlar. Berlinguer ile Marchais, 1978 yılı Avrupa Parlamentosu seçimlerinde İtalyan ve Fransız Komünist partilerinin ortak hareket yöntemlerini görüşmüşler , "uluslarüstü kapitalist organı" ele geçirmenin yollarını araştırmışlardır. Oysa, yakın zamana değin her iki parti genel sekreteri, Avrupa parlamentosunu en şiddetli eleştirenlerdir.

Brzezinski, 1974 yılı Kasımında, Amerikan politikasının geleceği

konulu bir konferansı Roma'da verir. Konferans, Spinelli'nin başında olduğu Enstitü tarafından düzenlenmiştir. Bu vesile ile iki kez Segre ile görüşen Brzezinski, bir kere de Üçlü Komisyonun Avrupalı üyesi Agnelli tarafından kabul edilir. Görüşme Agnelli'nin, Quirinal sarayına 100 metre uzaklıktaki apartmanında gerçekleşir. Yerel yöneticiler şimdi komünisttir ve Fiat firmasına karşı, eski Hıristiyan- Demokrat belediyeye oranla çok daha iyi davranırlar. Aslında, Fiat yöneticilerinden bir kişi, Fiat tesislerinin bulunduğu yörelerde Belediye meclisi üyeliği yaparlar.

Agnelli, Segre'nin ABD gezisinden yararlanarak yıldızının parlamasını arzulamamaktadır. Bu nedenle, heyet üyeleri arasında,İtalya'daki partiler yelpazesini temsil eden kişilere de yer verilmesini, Segre'nin tüm demokratik partiler tarafından varlığı onaylanan bir parlamenter hareketin temsilcisi olarak gösterilmesini önerir. Tartışma, Agnelli'nin bu gezi sırasındaki rolünün ne olacağı üzerinde yoğunlaşır. "Giani" heyet üyeleri arasında yer alarak, Amerikalıları, İtalya'nın bu yeni demokratik ve politik yaşam hiyerarşisine alıştırmayı arzulamaktadır. Brzezinski, bu eğilimin sakıncaları olacağını söyleyerek karşı çıkar. Brzezinski'ye göre, komünistlerin "sınıfsal rakipleri" ile birlikte aynı heyette bulunmaları hiç doğru olmaz.

Bu görüşmeden birkaç hafta sonra, Andey Gromiko Roma'yı resmen ziyaret eder. SSCB'nin İtalya büyükelçisi, Gromyko'nun gezisi vesilesiyle bir toplantı düzenler. Toplantıda, SSCB Dışişleri Bakanı, Giovanni Agnelli, Sergio Segre, Komünist Partisi sol kanadının lideri ve 1976'da Millet Meclisi Başkanlığına seçilen Pietro Ingrao, IRI'nin patronlarından Alberto Carpanna ve Vatikan Dışişleri Bakanı Rahip Casaroli, hazır bulunurlar.

Bu toplantıdan iki ay sonra "Avukat" lakabıyla anılan Agnelli ile Gromyko, Odessa'dan ayrılarak Karadeniz'e açılan "Puşkin" adındaki lüks yatla gezintiye çıkarlar. Çok önemli yabancı konuklara ayrılan bu yatta, Agnelli'nin deneyimlerden yararlı sonuçlar çıkartan yöntemleri Gromyko tarafından takdirle karşılanır. İtalya'nın durumunu ele alırlar. Piat'ın patronu, Hıristiyan-Demokrat hareketin kesinlikle düzelemeyecek bir duruma girdiğini, bu nedenle gözlerden düştüğünü belirtince, Gromyko, Agnelli'nin eski Katolik müttefiklerine karşı bu denli sert çıkışı karşısında şaşırmaktan kendini alamaz. Daha sonra Avrupa'yı ele alırlar. İtalyan Agnelli, "Urallar'dan Atlantik'e değin Avrupa" fikrini benimseyen "De Gaulle'cü" anlayıştan alaylı bir şekilde söz eder. Derken, her ikisince de çok iyi bilinen Kissinger ele alınır.Sovyet Dışişleri Bakanı

Kissinger'den yakınır, detant politikasını daha hararetli savunmamasını eleştirir ve İtalyan komünistlerinin seçim zaferinden sonra Kissinger'in:

"Bu da bize, ilerleme kaydeden anti demokratik güçlerin hesaba katılması gerektiğini gösterdi," demesine dikkati çeker.

Gromyko'ya göre, Kissinger, giderek Doğu ile işbirliği politikasına karşı çıkan bir azınlığın etkisinde kalmakta, Dışişleri Bakanlığının politikasını bu çevrenin etkisiyle yönlendirmektedir. Agnelli, Sovyet komünist hiyerarşisinin kamu oyunda girişilecek herakâtı onaylamasından memnun kalarak Milano'ya döner. Artık "her İtalyan bir komünist ile aynı masada spagetti yiyebilir." "Komünistler yemekte bıçakları dişleriyle tutmazlar" diyebileceklerdir. Ya da "sofraya gelen ravyoli, kapitalist hamur ve devrimci et parçalarından imal edilmiştir" denilebilecektir.

Agnelli için çok kolay benimsenen bu gelişmeler, Berlinguer ve Segre yönünden büyük zorluklar demektir. Parti Politbüro üyesi Armando Cosutta, Gian Carlo Pajetta ve hatta Napolitano, parti içi Stalinci azınlığın liderleri olarak, bu ikiliye karşı aktif saldırıya geçerler. Dudaklarıyla önerilen çözümü ve tarihsel uzlaşmayı benimsediklerini söylerken, yürekleriyle karşı olduklarını hissettirirler. Berlinguer durumu çok iyi değerlendirir. Bu girişimiyle, partideki geleceğini rizikoya soktuğunu bilir. Detant stratejisi ve Votka-Cola harekâtı uluslararası düzeyde başarısızlıkla karşılaşırsa, Berlinguer'in durumu sallantıya düşecektir. Kendisinden sonra partinin başına geçecek kişinin Moskova'ya karşın bu göreve getirilemeyeceğini de bilmektedir. En güçlü aday Armando Cosutta'nın, Doğu ile yoğun işbirliği yapan kapitalist şirketlerle yöneticilik ilişkileri bulunmaktadır. Kremlin'in bu çok güvenilir adamı, Kremlin nereye yönelirse o yönü savunan bir kişiliğe sahiptir. Bazı karşı çıktığı noktalar olmakla birlikte, Avrupa komünizmi gelişmesini onayladığı ortadadır.

Segre, 20 Mayıs 1975'te, Uluslararası İlişkiler Konseyi'nden bir mektup alır. Mektupta, Amerika'ya yapılacak gezi programının ayrıntıları açıklanmaktadır. Segre, ABD gezisi sırasında, 24,25, ve 26 Ekim 1975 tarihlerinde, David Rockefeller, George Ball ve Rand Corporation'da İtalyan sorunları uzmanı olarak çalışan Luigi Eunaudi, Üçlü Komisyon üyesi birçok senatör ve Jimmy Carter ile görüşecektir. 25-26 Ekim tarihlerinde düzenlenecek oturumların konuları şöyle belirlenir.

-Avrupa -Amerika ilişkilerindeki değişikliğin nedenleri, siyasal ve stratejik yönden incelenmesi;

-Amerika'nın dış ülkelerdeki taahhütleri;

-İtalya'daki iç politik ortam ve siyasal güçlerin evrimi.

İtalyan Komünist Partisinin birçok uzmanı, Segre'nin katılacağı bu oturumların metinlerini hazırlama çalışmalarına başlar. Öte yandan, Brzezinski ve Agnelli tarafından, geziye katılacak heyet üyeleri saptanır. "Gianni"den başka, Cumhuriyetçi Parti sekreteri Oddo Biasini, Sosyalist Parti uluslararası ilişkiler sorumlusu Pietro Lezzi, Sosyal-Demokrat Parti eski genel sekreteri Flavio Orlandi, heyette yer alacaktır.

Hıristiyan-Demokratlara karşı olan tutumundan hiç ödün vermeyen Agnelli'nin baskısı ile heyette bu partiden tek kişi yer almaz. Buna karşın, iki sendikacının: Hıristiyan -Demokrat eğilimli CISL'den Fabrizio Baduel ile Komünist eğilimli CGIL'den sosyalist azınlığı temsilen Mario Dido'nun heyete alınmalarına karşı koymaz. Dido, sosyalist azınlık lideri Ricardo Lombardi ile birlikte Komünist Parti ile birleşilmesinden yanadır ve bu eğilimde olan kişilerin çoğalması için çalışmaktadırlar.

Como gölü kıyısındaki nefis villada cereyan eden görüşmeler, işte bu önemli gala gecesinin hazırlıklarıyla geçer. Gelişmelerden sadece yirmi kadar üst düzey yöneticisinin bilgisi vardır. Nagorsky ve Segre, gezinin son gününe değin kimseye duyurulmaması üzerinde görüş birliğine varırlar.

Her şey yolunda giderken, ABD'nin Roma'daki büyükelçisi John Volpe, "Epoca" adlı haftalık dergiye, fırtınalar yaratan bir demeç verir:

-"Washington, NATO üyesi olan bir ülkede komünistlerin hükümete katılmasına asla hoşgörü göstermeyecektir."

Demecin tonu kararlıdır ama, o andaki siyasal gelişmeler böyle bir yargıyı doğrulamaz niteliktedir. Aslında bu demeç, İtalyan Komünist Partisi ile Kissinger arasında eylemli bir işbirliği kurulması amacına yönelik Segre harekâtına ABD Dışişleri Bakanlığındaki azınlığın karşı koymasından ibarettir. Bu gelişmelerden haberdar kılınan Volpe, fırtınalar yaratan demeci ile aslında hem Dışişleri Bakanı Kissinger'i geri plana atmak, hem de onun üzerinde baskı oluşturmak istemektedir.

İtalya'da sürekli olarak komünistlere çatan ABD Büyükelçisi, "büyük bir ormanda her çeşit ağaç dururken sadece komünistler ağaçları budayan bir oduncuya " benzer. İtalyan solu, uluslararası düzeyde tartışmacılığı, her şeye karşı olması ile tanınmış Volpe'yi "Monsieur Golpe" diye tanımlar. Bunun da nedeni, büyükelçinin Sogno, Cavallo, Prens Borghese ile yakın dostluğu olması, Sindona ve Rahip Benelli ile

sık sık görüşmesidir. 1972'den beri Roma'da bulunan Büyükelçi, kendi resmi konutunda sık sık siyah giysileri içersinde din adamları ve kilise yöneticileri ile bir araya gelir, aynı zamanda tüm İtalya'ya yayılmış Amerikan gizli haberalma elemanlarını yönetir.

İtalya'nın Abrüzze bölgesinden ABD'ye göç eden bir ailenin çocuğu olan Volpe, 1948'den bu yana İtalya hasretiyle yanıp tutuşan bir Amerikalıdır. O tarihlerde Massachusetts'de büyük bir yapı şirketinin sahibi olan Volpe, aynı zamanda "İtalya'nın Çocukları" adlı bir derneğin de üyesidir. CIA'nın F/103918/113044 sayılı raporuna göre bu dernekte "faşist eğilimli, Mafia'ya bağlı" kişiler bulunmaktadır.

İtalya'nın seçim ortamına girmesinden sonra, Batılı strateji uzmanları, ülkenin çok fazla sola kaymasından kuşkulanmaktadırlar. Bu nedenle, şarkıcı Frank Sinatra'ya bir mektup yazan Volpe, İtalya'daki komünist tehlikenin varlığından ve Çekoslovakya'ya benzeyebileceğinden söz eder. Az sonra, Hollywood'un bu ünlü yıldızı Bakan Marshall'a başvurarak, "İtalya'daki perişan durumu dikkate alan birçok Amerikalı ünlü yıldızın Nisan ayının ilk iki haftasında İtalyan halkını cesaretlendirmek üzere bu ülkeye gitmeye hazır olduğunu" bildirir. Ünlü adlar arasında Joe di Maggio, Jimmy Durante, Frank Capra, Arturo Toscanini yer almaktadır. Sinatra, ünlü arkadaşları adına konuştuğunda "demokrasiye büyük bir hizmet vermek arzusunda olduklarını, hepsinin de İtalyanca konuşabildiğini, dolayısı ile dil engeliyle karşılaşmayacaklarını, gezi için bir "Constellation" uçağının TNA şirketi tarafından emirlerine verilen gazeteci Ed Sullivan'ın gezi için gerekli girişimlerde bulunduğunu" bildirir.

Volpe, sesini fazla yükseltmenin kendisini zor duruma soktuğunu bilmektedir ama ABD'nin komünist olmayan siyasal partileri, eski İtalyan-Amerikan geleneğine uygun partileri finanse etme gerekliliğine inanır. Elçinin bu görüşüne karşı koyan Brzezinski, sert bir ifadeyle:

"55 milyonluk bir halkın yaşamı öyle birkaç milyon dolarla değiştirilemez," diye söylenir.

Volpe'nin, yakın çevresindeki kişilerle konuşurken "bugüne değin tek bir komünist hatta sosyalist ile en ufak ilişkim olmamıştır" dediği belirtilir.

David Rockefeller ile Giovanni Agnelli de, ABD'nin Roma büyükelçisini hor görürler. FİAT Grubunun gazetesi "La Stampa", elçinin mesleki yeteneklerinden kuşku duyulduğunu yazar. Kissinger de elçisini

değiştirmeyi eskiden beri istemektedir ama Dışişleri Bakanlığı içersindeki denge politikasına uymak zorunluluğu nedeniyle, kararını uygulamaya koyamaz. Aslında, Dışişleri Bakanı Kissinger, elçisinin hiçbir girişimine güvenmediği için, kişisel danışmanı Arthur Hartman'ı sık sık Roma'ya gönderir. Büyükelçi Volpe için bu bağışlanmaz bir hatadır ve derhal karşılık görmelidir.

Kissinger, Segre-Berlinguer konusunda gizli uyuşma halinde olduğunu çok zor gizler ve Amerikan politikasının resmi yüzünü büyük bir bağlılıkla gözler önüne sermekten başka iş yapmayan elçiyi suçlar.

Giovanni Agnelli, 12 Eylül günü David Rockefeller ile, aralarında John Updike ve Truman Capote da bulunan günün ünlü yazarlarının katıldığı bir resepsiyonda görüşür. Ertesi gün, gerçekleri gören Kissinger tarafından kabul edilir. ABD Dışişleri Bakanı:

"1961'den bu yana bir şey değişmedi. İtalya'daki kızılları dizginlemek için General Walker'in askerlerinden oluşan 360 bin kişilik birlik daima hazır bekliyor," diye konuşur.

Gerçekten de o günlerde, detant politikası sadece Dışişleri Bakanlığındaki azınlığın değil, Pentagon ve CIA'daki çeşitli kesimlerin etkisiyle büyük sarsıntı geçirmektedir. Ford tarafından safdışı edilen eski Savunma Bakanı James Schlesinger ile Nixon tarafından görevlerinden affedilen eski Karşı-Casusluk örgütü başkanı Eagleton, komünistlere karşı izlenen Amerikan diplomasisinden hiç de memnun olmadıklarını açıkça söylemekten geri kalmazlar. Schlesinger, kendinden önceki bakanların, Doğu bloku ülkelerinin askeri potansiyeline ilişkin istihbarat raporlarının sistematik olarak düşük değerlendirmeye tâbi tutulmasını isteyecek kadar ileri gittiklerini açıklar.

15 Eylül günü, Roma'daki ABD büyükelçisinin fırtına yaratan demecinden dört gün sonra ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Robert Funseth:

"ABD'nin Roma büyükelçisi tarafından yapılan açıklama, ABD'nin özel durumlar dışında hiçbir yabancı komünist parti yöneticisine giriş vizesi vermeyi düşünmediği yolundaki tutumunun kesin ve tamamlayıcı bölümüdür," diyerek tartışmayı yorumlar.

Açıklamadan memnun kalanların sayısı azdır. İtalyan Komünist Partisi ekonomistlerinden Eugenio Peggio, "L'Unita" gazetesi adına IMF (Uluslararası Para Fonu) resmi toplantısını izleyebilmek için New York, Boston ve Washington'da kalma izni alır. Uluslararası İlişkiler Konseyi de,

bir açıklama yaparak, ABD'yi gezecek heyetin oluşturulmasına hiç karışmadıklarını, tüm adların Roma Uluslararası İlişkiler Enstitüsü tarafından saptandığını bildirir.

Kissinger'in girişimleriyle, ABD Dışişleri Bakanlığı temsilcileri komünistler ile sürekli ilişki kurarlar. Detant politikasının da yardımıyla, 1968'den sonra, Avrupa komünizminini savunan Berlinguer-Marchais-Carillo üçlüsü belirli bir saygınlık kazanır.

Marksist yönetimlere karşı resmen bağırıp çağırmanın zorlaştığı bir dönemde, Amerikalı yetkililer, komünist dünya hakkındaki duyguları yatıştırmak zorundadırlar. Amerika-Sovyet ilişkilerinin gerginliği, araya iş antlaşmalarının girmesiyle yumuşar. Bu nedenle, Votka-Cola işbirliği, gerçekleri ve yerel düşünce yöntemlerini de kendine göre yeniden şekillendirir. Aslında Berlinguer ile Agnelli'nin bulundukları görevler farklı, ülkeleri için düşündükleri çözüm şekli aynıdır. Bütün iş, kuzeyin sanayi bölgesindeki seçmenlerle güneydeki seçmenleri kaynaştırmaktır. Bunun için kullanılacak dile çok dikkat etmek gerekir. Güneyin Katolik halkını ikna edebilmek için, Berlinguer, milletvekillerinin gerekirse dinsel ayinlere katılmalarını ister. İtalyan Komünist Partisi içindeki yöneticiler, siyasal bir partide düşünülebilecek en yüksek oranda seçkinlerden oluşmaktadır. Burjuva seçkinlerinin, Merkez Komitesi ve Politbüro gibi yönetim kademelerinde, işçilerin temsilcilerine oranı ikiye birdir.

İtalyan Komünist Partisi'nin, ülkede büyük tartışmalara neden olan, örneğin Çin'e karşı izlenecek tutum, çocuk aldırma, hava kirliliği, plastik şişelerin sağlığa zararları, artistik buluşlar, Hıristiyanlarla ilişkiler, masonlar, boşanma gibi konularda hep açıklayabildikleri bir tutumları olmuştur. Bu taktik, Fransız komünistleri tarafından izlenen yöntemlerden farklıdır. Fransız komünistleri, her tutum ve davranışlarında, Stalin'in mezarından gözlerini ayırmamacasına konuştuklarını hissettirirler. Bu bir yerde, babasının mezarı başında beklerken ara sıra köşedeki birahanede içkisini yudumlayan, ama "Babam ya mezardan çıkarsa" korkusunu bir türlü içinden atamayan haylaz çocuğun durumuna benzer.

Soğuk Savaştan büyük zararlarla çıkan savunma sistemlerinin detant ortamına dönüştüğü bir anda, Enrico Berlinguer'in çıkıp komünistlerin katıldığı bir hükümetin NATO'da yeri olduğunu söylemesinden daha doğal ne olabilir?

Parti ekonomik programında, millileştirmelere ılımlı bir yön

getirilmesinden doğal da ne olabilir? Millileştirmelerde katı bir tutum izlemek, bir yerde İtalyan ekonomisinin yarıdan fazla kesiminin daha önceden kamulaştırıldığını, kamu sektöründeki görevlerin siyasal müşterilere dağıtıldığını bilmemek demektir. Zaten, İtalyan şirketleri, komünist ülkelere o denli çok yatırımlara yönelmişlerdir ki, ülke içersinde kamulaştırılacak şirket sayısı giderek azalmaktadır. Macaristan, Polonya ve SSCB, Batılı kapitalist yatırımların kendi toprakları üzerinde artmasını isterken, İtalyan Komünist Partisi tek başına kapitalizmi ortadan kaldırmayı nasıl düşünebilir? Parti ekonomistlerinden Luciano Barca, şöyle demektedir:

"Bizi asıl kaygılandıran şey, çokuluslu şirketlerin ülkemizde yerleşmeleri değil, bizi terk etmeleridir."

Bu nedenle millileştirmelerin hızı kesilirken, kamu sektöründeki bozukluklara neden olanlar daha çok yerilir, aynı anda özel sermayeye tanınan ayrıcalıklar artırılır. Gerçekçi olmanın gereği gibi gösterilen bu tutum aslında Güney Amerika'da uygulanan otoriter rejim yöntemlerini andırmaktadır. Chrysler firmasının Başkanı John Ricardo, şirketinin politikasını şöyle açıklar:

"İtalya'da komünist hükümet kurulsa bile biz faaliyetimizi sürdüreceğiz. Çünkü, bu ülkenin geleneği haline gelen grevlerin kaldırılması, bir yerde partilerin işçiler üzerinde sağlayacakları otoritenin gücüne bağlıdır."

İtalyan sanayiinin kamu ve özel sektörleri toplam olarak potansiyellerinin % 50'sini, son dört yıl içersinde komünist dünyaya aktarmışlardır. Bu göç nedeniyle, ülkedeki damping ve işsizlik olaylarında % 40 artış gözlenir ve artış kesilmeyerek yükselmeyi sürdürür. Komünist Parti'nin yayın organı "L'Unita", tekelci şirketleri işçiyi sömüren kurtlar gibi gösterir ama Eugenio Cefis, Giovanni Agnelli ya da Leopoldo Pirelli gibi büyük tekel yöneticilerinin Moskova ya da Varşova'ya sık sık geziler düzenlediklerini, bu geziler sırasında yanlarında götürdükleri bir kısım personeli oralarda bıraktıklarına hiç değinmez.

Segre ve Berlinguer'in boşa çıkan Amerika gezisi, Votka-Cola'cıları stratejilerinde önemli değişiklik yapmaya zorlar. Kendi ülkelerinde denemesini yapmadıkları bir deterjanı, uluslararası piyasaya sürmenin yararsızlığını görürler. 1976 yılında yapılması gereken normal seçimlerinin öne alınarak 1975 Eylülünde gerçekleştirilmesi ve alınan sonuçlar komünistlerin ne kadar güçlü bir "temizleme tozu" oldukları

doğrular. Pajetta, Napolitano ve Berlinguer, İtalyan politikasının vazgeçilmez yöneticileri niteliğini kazanırlar. Bir yıl süreyle, basının, Komünist Partinin ulusal bağımsızlık, ciddiyet, ılımlılık ve özellikle giderek artan suistimallere karşı koyduğu tavrını yoğun bir kampanya ile destekler. Ortaya çıkartılan siyasal skandallar, mali yolsuzluklar, Parti organı Unita ya da Paesa Sera'nın dışındaki gazetelerde yansıtıldığı için, haberin değeri daha da artar. Burjuva basınını temsil eden La Stampa (Agnelli'nin sahibi olduğu gazete), Il Corriere della Sera (FİAT'ın önemli bir hissesine sahip olduğu gazete) haftalık Espresso dergisi (Agnelli'nin kayınbiraderi Caracciolo'nın, Agnelli'nin yeğeni ile birlikte çıkardıkları dergi), bu haberlere geniş yer ayırırlar. Caracciolo'nun yine Agnelli'nin yakınlarıyla birlikte % 50 hissesine sahip oldukları Rebuplica gazetesi de bu kampanyanın yanında yer alır. Seçim kampanyası sonunda, Corriere della Sera'dan 50 gazetecinin, hem de Hıristiyan Demokratların tüm yolsuzluk dosyalarını gözler önüne sermek için çaba gösterenlerin tümünün Komünist Parti üye kartı taşıdıkları ortaya çıkar. Gazetelerde yolsuzlukları ortaya koyan makalelerde ve haberlerde ortak iki nokta vardır:

1. Suçlanan tüm kişiler, Hıristiyan-Demokrat, Sosyalist ve Sosyal-Demokrat partilere üyedirler.

2.Tümü de kamu sektöründe önemli görevlerde bulunan bu kişiler, üyesi oldukları siyasal hareketin desteği ile bu görevleri elde etmişlerdir.

Suistimal dosyasına konu olanlar, açılan bu kampanyanın şiddeti karşısında Agnelli grubunun gerçekleştirdiği vergi kaçakçılarını ve suistimalleri izleyemez duruma düşerler. ve Komünist Parti üyesi teknisyenlerin ve kamu görevlilerinin, Montedison, Olivetti, IRI gibi şirketlerin başına geçmesiyle, bu içler acısı duruma son verecekleri telkin edilir.

Suistimallerin açıklanmasında esas amaç, İtalyan seçmene bugüne değin oyunu verdiği kişilerin pisliklere bulaştığını göstermek, bu kez pisliği, dedikodusu olmayan Fiat ve Komünist Partisi tarafından hazırlanmış yeşil çimlere doğru koşmalarını sağlamaktır. Sistemli bir şekilde, kafalarda Komünist Parti'nin tek çare olduğu görüntüsü yerleştirilir; Sicilya ve Sardinya gibi bölgelerde yaşayan tutucu halk bile, çıplak heykellere pantolon giydirmeye kalkan papazlarından bu önerileri duyar.

Agnelli ve Votka-Cola'cılar, Caracciola'nın aracılığı ile, büyük

komünist gazete "Paese Sera" nın büyük bir payını satın alırlar. Gazete, bir yıl önceki bilançosunu 3 milyar liret zararla kapatmıştır. Agnelli, gazetenin çizgisini ve görüşlerini onayladığını belirtir, ama yazı işleri müdürüne yardımcı olarak, Espresso'nun yazı işleri müdürü Livio Zanetti'nin görevlendirilmesini ister. Böylece, birleşme konusunda önemli bir örnek kazanılır. İleride Pravda ve New York Times gazetelerinin ortak yazı kadrosu ile yayımlanmasını umut edenlerin sayıları çoğalır.

CIA'nın yıllardır komünist olmayan siyasal partileri parasal yönden desteklediği, 1948'den günümüze değin 74 milyon doların Cumhuriyetçiler ve Sosyal-Demokratlar arasında paylaştırıldığı açıklanır. Bu arada, 1972'de Roma Büyükelçisi olan Graham Martin'in, merkez-sol koalisyonun gerçekleşmesi için 9 milyar dolar dağıttığı öne sürülür.

Sokaklara dökülen göstericiler: "Yasalarımız satın alınmış! Hükümetlerimiz satılmış!" sloganları ile Komünist Parti'yi, "Yabancı çıkarlara" boyun eğmeyen tek parti olarak göstermeye çalışırlar. 1975 yerel seçimlerinden sonra, liberal eğilimli ünlü Amerikan gazetesi New York Times, Roma'daki muhabiri Paul Hoffmann'ı geriye çağırır. Hoffmann eski bir Alman subayıdır , savaştan sonra Vatikan'a sığınmıştır ve o tarihten beri "Soğuk Savaş Gönüllüsü" olarak göze çarpmaktadır. İtalya'daki olayları değerlendirmek görevi, Paris ve Yunanistan'da çalışmış olan Cyrus L.Sulzberger'e verilir. Sulzberger, Uluslararası İlişkiler Konseyinin bir üyesidir ve o güne değin komünizme karşı duyduğu antipati Berlinguer'in gözünden kaçar. Sulzberger, birçok kere Berlinguer ile görüşür, dinle ilgili sorular yöneltir ve şu yargıya varır:

"İtalya'da komünistlerin ilerlemesi sadece kilisenin ve burjuva partilerinin prestijlerini yitirmesinden değil, Batı Avrupa'daki sadece nicelik yönünden değil nitelik yönünden de çok yüksek yetenekte yöneticilere ve sendikacılara sahip marksist bir hareketten ileri gelmektedir. Lider Enrico Berlinguer, 'Marksizmin Batıdaki rönesans gibi bir devinim geçirmesini' arzulamaktadır. İtalyan Komünist Partisi Lenin'in şu tümcesinden esinlenir: 'Sosyalizm, iki yönlü işleyen demokrasi olmadan mümkün değildir: İlki, proleter sosyalist devrimi, demokrasi yolunda yapacağı bir savaşa hazırlanmadan gerçekleştiremez. Öbürü, zafer kazanan sosyalizm, demokrasiyi her yönüyle gerçekleştirmeden zaferini perçinleyemez ve insanlığı devletin ortadan kalkacağı aşamaya getiremez."

Berlinguer işte bu yeniden doğuş hareketini gerçekleştirmeye

kararlıdır."

Sulzberger'in bu makalesi, öncelikle Brzezinski'yi çok sevindirir. Sulzberger, halk demokrasilerinde kullanılan yöntemleri bilerek, Ekim Devrimini gerçekleştiren Lenin'in ölümünden sonra ortaya konan totaliter eğilimlerin demokrasiyle uzaktan yakından ilgisi olmadığını göre göre, demokrasi konusunda Lenin'i referans vermekle işlevini tamamlar. New York Times gazetesi, daha sonra, Como gölündeki görüşmeye katılan Zygmunt Nagorsky'nin görüşlerine sayfalarını ayırır. Nagorsky, aynen şöyle düşünmektedir:

" SSCB'den alınan Marksizm, Adriyatik kıyılarından yeniden yıkanarak yepyeni bir sosyo-politik anlayış olarak karşımıza çıkartılmaktadır."

Büyük Amerikan basını, İtalyan Komünist Partisine yakın ilgi gösterir. İş çevrelerinin görüşlerini yansıtan "Business Week" dergisi, Politbüro ekonomik işler sorumlusu Giorgio Napolitano ile görüşür:

"Çokuluslulara karşı çıkmıyoruz. Daha iyi yönetilen bir İtalya'da özel şirketler daha iyi çalışma olanağına kavuşurlar. İşe gelmeyenlerin artmasına karşı yeni önlemler alacağız. Bize göre, işinde bulunmayanların artması yozlaşmayı gösterir. Bu tümüyle yanlış ve kabulü olanaksız bir protesto yöntemidir," demektedir Napolitano.

Fiat fabrikalarında 1973'ten bu yana, enerji krizi ve satışların kötüleşmesi nedeniyle, Agnelli'ye bağlı komünist sendikalar ile "kriz toplu sözleşmesi" imzalanır ve bu sayede işçilerin sendikalar tarafından daha sıkı kontrolü gerçekleştirilir.

Komünist Parti'yi destekleyen mitingler çoğalır, Berlinguer geniş yığınlar karşısında konuşurken, adeta Muhammed Ali gibi bağırmaktadır:

"En temizi benim!"

Berlinguer'in kampanyasını destekleyenlerin bir listesi yapılsa, çok ilginç adlar birbiri arkasına sıralanacaktır. Örneğin, listenin başını çeken Georgia Valisi Jimmy Carter, Manhattan'da Birleşmiş Milletler Sarayına çok yakın bir büroda çalışmalarını sürdüren ve Üçlü Komisyonun dış politika sorunlarına bakan Brzezinski, George Ball, Paul Warnke, Cyrus Vance, Clark Clifford, David ve Nelson Rockefeller, Moskova'da bulunduğu sırada salt seçim yatırımı nedeniyle İtalyan Komünist Partisinin ilerlemesinden kaygı duyduğunu belirten Kissinger, listenin en önemli kişileridir. Brzezinski, oynanan oyunun bir sahnesinde, Berlinguer'in partisiyle yakın ilişkileri olmasına karşın Kremlin tarafından

"anti-komünizmin ideologu" diye kapı dışarı edilir.

Johnson'un eski Dışişleri Bakan Yardımcısı olan George Ball ise, Berlinguer'in tüm konuşmalarını ayrıntılarıyla inceledikten sonra, İtalyan komünistlerinin SSCB'den en bağımsız parti olmaya yöneldiklerini saptar ve komünistlerin hükümete katılmalarını kaçınılmaz görerek, Volpe'nin bizzat İtalyanlar tarafından çözümlenmesi gereken iç sorunlara karışarak büyük bir hata işlediğini söyler. Ball'ın bu değerli hoşgörüsünü Vietnam'da göstermemiş olması, ABD'nin müdahalesini ısrarla istemesi, büyük bir talihsizliktir(!).

CIA hakkında soruşturma yapmak üzere ABD Senatosunda kurulan komisyonun başkanı Frank Church, üyeleri Charles Percy (Bell and Howell Şirketi eski Başkını), Jacob Javits (Rockefeller'in yakını), İtalyan komünistleri demokratik hükümetler topluluğuna katılacak olursa, Washington'un kendileriyle birlikte olmaktan geri kalmayacağına inandıklarını söylerler. Ama Berlinguer, kilise hakkında hoşa gitmeyen açıklamalarda bulununca iş değişir. Berlinguer, kilisenin ve sosyal demokratların CIA'dan, Petrol Şirketlerinden ve Lockheed'den rüşvet aldıklarını bildiğini ileri sürer.

Lockheed olayındaki verilerin bir skandal için yeterli olduğuna kanaat getiren Komünist Partisi, 1975 Eylülünde şirketin Başkanı Daniel Haughton'un "Amerikan uçaklarının satışını artırmak için çeşitli siyasal yöneticilere dağıtılmak üzere 14 milyar liret harcadıkları" yolundaki açıklamalarına büyük yer. verir. Lockheed için dağıtılan rüşvetler, Partinin militanlarına verilen seminerlere konu olur. Rüşvetin her türlüsünün dağıtımında "uzman" olduğu anlaşılan Lockheed, bu açıklamaları ile çokuluslu şirketlerin batıdaki ticari faaliyetlerini büyük ölçüde zayıflatmaktadır.

Kilise de Berlinguer ve Marchais'nin çabaları yönünde çalışır ve dini ayinlerde:

"Tanrım, şeytanı ve aşırı kazanç hırsını, insanlara hizmet eden bu çokuluslu şirketlerin yöneticilerinin kafalarından sil!" diye, dualar edilir. Kilise hile, suistimal yapan firmaların karşısında olduğunu, iyi firma yöneticilerinin Tanrı katında en iyi yere sahip olacaklarını belirtir. Oysa, insanoğlu solunum sistemi olmadan nasıl yaşayamazsa, gizlilik içersinde, ekonomik çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen şirketler de "rüşvetsiz, suistimalsiz" yaşayamazlar.

Lockheed'in uyguladığı finansman politikasının kurbanları olarak adı

gazetelere geçen, Hollanda Prensi'nden Japon Başbakanına varıncaya değin tüm kişiler, iş çevrelerinin kan dolaşımını sağlayan "jet sosyetenin" üyeleridir. 1976 Şubatında suçlama dosyası yavaş yavaş kapanırken, rüşvet dalgaları, İtalyan Parlamentosundan da önemli kişileri alıp götürür. Bunlardan ikisi Savunma Bakanlıklarında bulunmuş olan Luigi Gui ve Mario Tanassi'dir. Daha sonra bu kişilerin arasında Eski Başbakan Mariano Rumor da yerini alır. Eski Savunma Bakanı Luigi Gui, Padova'dan Hıristiyan Demokrat milletvekili olarak Parlamentoya girmiş, daha sonra Aldo Moro'nun 4. hükümetinde 1976 başlarında İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. 1970-71 yıllarında Lockheed'den 78 bin dolar alıp Liechtenstein'deki Ikaria şirketine aktarmıştır. Bu rüşvet, İtalya'nın 45 milyar liret ödeyerek satın aldığı 14 "Herkül" tipi C-130 nakliye uçağı ile ilgilidir. Gui'den sonra Savunma Bakanlığına gelen Mario Tanassi, Sosyal-Demokrat Parti Ulusal Sekreteri ve Başbakan Yardımcısıdır. Lockheed'in İtalya'daki satışlarını hızlandırmak ve sonuçlandırmak için "kendisi ve partisi adına" 1 milyon 680 bin dolar rüşvet aldığı belirlenmiştir.

Rüşvet dalgaları, İtalyan Parlamentosunu ve Bakanlıkları yıkayıp temizledikten sonra, bu kez iş adamlarının üzerine gider. Lockheed'in İtalya'daki satışlarını yöneten Napoli'nin zengin avukatlarından Antonio ve Ovidio Lefevre kardeşler, sahneye çıkarlar. 63 yaşındaki Antonio Lefevre, ağabeyi ile birlikte, Roma'nın via del Nuvoto 11 adresindeki lüks otelin bir dairesini tutmaktadır. Belgelere göre, Lefevre, Lockheed'e yaptığı hizmetlerin çok üzerinde komisyon almıştır. Bu da, sadece tek çokuluslu şirketin değil de birçok şirketin adına çalıştığını belgeler. Denizcilik okulu diplomasına sahip olduğu için Adriyatik Deniz Yollarının sahibidir. İtalya'nın yakın Arap ülkelerine yaptığı tüm girişimlerde adına rastlanır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Giovanni Leone'nin Orta Doğu gezilerinin değişmez kişisidir. Araplar arasında süregelen gerginlik ve zengin finansman kaynakları, Lockheed için çok değerli bir pazar demektir.

Lefevre kardeşlerin çalıştıkları bir başka büro da, Leone'ye Cumhurbaşkanı seçilmeden önce İtalya Bankası tarafından kiralanan Piazza Fontanel, Borgeza'daki kattır. Uluslararası "Dolce Vita"nın değişmez kişileri olan Lefevre kardeşlerin, Olgiata'da,Almafitana kıyılarının en güzel yapılarından birini oluşturan, her biri yeraltı tünelleriyle bağlı dört villası vardır. Değeri 1 milyar liretten fazla olan bu villaların sahibi durumundaki Antonio, bir Üniversite Profesörü ve avukat

olarak Maliye'ye sadece 12 milyon liret geliri olduğunu beyan etmektedir.

Lockheed ile İtalya'daki rüşvetzedelerin arasındaki transfer aracı Ikaria şirketi, Cogepro adındaki çokuluslu bir İsviçre finans şirketinin koludur. Cogepro, Cenevre'de 92 rue du Rhone adresindeki binada çalışırken, kendinden elli metre uzaklıkta Lockheed Uçak Şirketinin Avrupa bürosu yer alır.

Cogepro'nun faaliyetleri arasında, Fransız Secam renkli televizyon tekniğinin ABD'de geliştirilmesinden, bir İtalyan gıda şirketinin İsviçre lokantalarını satın almasına değin çok değişik işler yer alır. Şirketin Başkan Yardımcısı durumundaki Luigi Olivi, 46 yaşındadır ve Lockheed tarafından İtalya Savunma Bakanı Luigi Gui'ye gönderilen 78 bin dolarlık çeki yerine teslim etmekle görevlendirilen kişidir. Olivi'nin kardeşlerinden Marcello, eski Bakan gibi Padova Hıristiyan-Demokrat milletvekili ve parlamento soruşturma komisyonu üyesidir. Olivi'lerin üçüncü kardeşi, İtalya'nın Brüksel'deki Avrupa Komisyonu heyetinde önemli görevlerle yükümlüdür.

Rüşvet dağıtıldığını açıklayan belgeler, havaya fırlatıldıktan sonra kiminin yüzü yere, kimininki havaya dönerek düşen iskambil kağıtlarına benzer. İşte yüzü ortaya çıkan kartlardan biri de Maria Fava'dır. Roma'da yüksek düzeyde bir kamu yöneticisi iken, Gaz ve Elektrik İdaresinden istifa ederek 25 Ekim 1969 da, paravan şirketlerden Comel'in yöneticiliğine geçer. Herkül tipi C-130 uçaklarına ilişkin satış antlaşması imzalandıktan üç gün sonra, Fava, 30 Ekim 1971'de bu şirketteki görevinden istifa eder. Anlaşıldığı kadarı ile, Amerikan uçaklarının satışı sırasında Comel paravan olarak kullanılmıştır.

Fava, rüşvet olaylarının açıklanmasından önce, Via Savoi 78, Roma adresindeki lüks apartmanından ayrılarak, Capri adasında uzun bir tatile çıkar.

İtalyan Cumhuriyet Savcı Vekili Ilario Martella, 16 Şubat 1976 günü, Lockheed ile satış görüşmelerinin sürdürüldüğü dönemde Hava-Uzay Silahları İnşaat Bölümü sorumlusu Orgeneral Bruno Zattoni'yi sorguya çeker. Zattoni, halen İtalyan Silahlı Kuvvetlerine elektronik gereçler satan CİSET adlı şirketin başkanıdır

17 Şubat günü, soruşturma sonuçlarına göre Maria Fava'nın, Roma'nın lüks kesimi Parioli'de bürosu olan avukat Vittorio Antonelli ile birlikte çalıştığı ortaya çıkar. Antonelli, büyük iş çevrelerinin temsilcisi,

aynı zamanda aralarında Electronica , SPA ve Ciset gibi şirketlerin de bulunduğu birçok firmanın yönetim kurullarında üyedir.

Ovidio lefevre tutuklanır; kardeşi Antonio son anda karısı ile birlikte Roma'dan Bombay-Delhi seferini yapan uçağa biner. Mario Fava için tutuklama kararı çıkartılır. Şimdi tüm dikkatler, İtalyan kamu sektörünün en önemli adlarından, Finmeccanica'nın patronu Camillio Crociani'nin üzerinde toplanır. Olaylarda adı geçen tüm şirketleri kontrolu altında tutan Crociani'nin avukatı Antonelli'dir. 20 Şubat akşamı Cumhuriyet Savcısının odasından çıkan Antonelli'nin, yalan tanıklık suçundan ellerine kelepçe vurulur.

Crociani çembere alınmıştır. Geçmişi incelenir, kuşku uyandıran siyasal yaşamında, SS hareketine katılmadan önce 1943'de faşist Salo Cumhuriyeti'ne katıldığı, kurtuluş savaşında tutuklandığı görülür. İşbirlikçilik suçundan ölüm cezasına hüküm giymiştir. Daha sonra "Kurtuluş Savaşında yaptığı hizmetler" göz önünde bulundurularak 1946'da bağışlanmıştır.

Cezaevinden çıkar çıkmaz iş yaşamına atılan Crociani ve arkadaşları, Roma'daki "Colisseum'u satacak kadar" ileri giderler. Elektronik araç ve gereç satışı alanında, Amerikalıların NATO Savunması çerçevesinde yaptıkları satışlardan paylarını alırlar. Faaliyetleri İtalya'nın sınırlarını aşar, 1950'lerde Batı'nın savaş malzemesini Yugoslavya'ya, Süveyş Krizinden az önce de 1956'da Araplara ihtiyaç fazlası silahları satarlar. Daha sonra, Crociani başkanlığında Import Industrial şirketi kurulur ve güçlü Amerikan şirketi Westinghouse'un İtalya'daki baş temsilciliği alınır, İtalyan sivil ve askeri havacılığında kullanılan kayıt ve tesbit aygıtları satılır.

Crociani, bu mükemmel ortamdan yararlanarak, özel sanayici kesim ve siyasal yönetim kademelerinde yoğun ilişkiler kurar. Kısa sürede, Emilio Colombo ve çeşitli tarihlerde Savunma Bakanlığı yapan Andreotti ile dost olur. 1965'de, sürekli olarak desteklediği Hıristiyan-Demokrat hareketin zorlaması ile ticaretten sanayie atlar. 650, Via Tiburtina'daki adreste, kendisine ait Elettronica SPA Şirketini kurar. Bütün amacı, İtalyan ekonomisini yönlendiren kamu kesiminde, önemli bir kurumun başına geçmektir. Sabırlı davranır ve önce 1967'de Ulusal Sanayi İşçileri Geliştirme ve Yönetme Enstitüsü'nün müdürlüğünü kabul eder. Bir yıl sonra, Hıristiyan Demokrat Parti'nin genel sekreteri Mariano Rumor'un desteği ile IRI grubunun kollarından Finmare Kurumu'nun başına

geçerek deniz ulaşımında faaliyeti olan şirketleri kontrol eder. Aynı yıl içersinde, Industrial Import adındaki ticari şirketinin adını CISET olarak değiştirir ve sermayesini 30 milyon liretten 500 milyon lirete çıkartır. Bu sermayenin 498 milyon lireti Crociani'ye aittir.

Crociani, kötüye giden işleri yönetmek için kamu sektöründe görev alacak bir kişi değildir. Onun bütün isteği, güçlü bir kurumun başında olmanın sağladığı avantajlar ile kendi ekonomik gücünü daha da sağlamlaştırmaktır. Birkaç yıl sonra Finmare'de işler kötüleşir, iflasa gidilir. Zarar 250 milyar lireti bulur ve Crociani açığı kapatmak için Avukat Antonio Lefevre'i, İtalya'nın en güzel iki yolcu gemisi "Michelangelo" ve "Rafaelo"nun satışını gerçekleştirmekle görevlendirir. Avukat bu satış üzerinden % 2 komisyon alacaktır. Lefevre, zaman yitirmeden Yakın-Doğu'nun ünlü bankerlerinden Gaith Pharaon'a ait Interman Arap şirketi ile temasa geçer.

Crociani, Roma'da çok lüks bir villayı ve içini dekore etmek için değeri 2 milyar lireti geçen tablo kolleksiyonu satın alır. 1970'de de, Vatikan'ın ünlü adı Kont Galeazzi'den, San Felipe Circeo'da deniz kıyısında, 30 hektarlık bahçe ile çevrili tarihi bir yapıyı satın alır. Buraya kendi helikopterinin inebileceği bir alan ile 30 kadar gemiyi barındırabilecek özel bir liman inşa ettirir. Geniş araziyi çevreleyen demir kapılar, zaman zaman İtalyan'ın ünlü politikacıları ve iş adamlarının katıldığı resepsiyonlar için aralanır, bu toplantılara fotoğrafçı alınmaz.

Gerçekte, değeri iki milyar lireti geçen bu muhteşem villa ve arazi Liechtenstein'ın Vaduz kentinde, Crociani tarafından kurulan 7 milyon liret sermayeli Torre Cervia adlı şirketin malıdır. Torre Cervia'nın sahibi gözüken Avukat Antonelli, bu villa ve araziyi yıllığı 2 milyon liretten Crociani'ye kiralamıştır sözde.

Crociani, kendi iş kesiminde İtalyan hükümetinin bile karışmaya cesaret edemeyeceği bir egemenlik kurduktan sonra, birçok İtalyan politikacısının, uyguladığı "Teksas" yöntemlerine karşı çıkmasına karşın, IRI'nin en güçlü sanayi ve finans gruplarından Finmeccanica'nın başkanlığına atanır. Bu yer sayesinde, Crociani, aralarında Alfa Romeo, Aeritalia, Nükleer Geliştirme Enstitüsü gibi kurumların da yer aldığı 50 kadar şirketin kontrolunu eline geçirir. Boeing ve Aeritalia tarafından birlikte gerçekleştirilecek "7x7" tipi uçak projesi için devlet kasasından 150 milyar liretlik kredi alır ve Roma hükümetine, bu proje sayesinde 10 bin yeni iş olanağının sağlanacağını, üç motorlu 200 kişilik uçağın

yakıtta % 30 tasarruf sağlayacağını bildirir. Kuşkusuz bu özellikte bir yolcu uçağının dünya pazarında hiç şansı yoktur. Ama Crociani, ABD'deki dostlukları sayesinde Boeing firmasının % 80 payla bu projeye katılmasını, geri kalan hisselerin Aeritalia'nın iki hissedarı Finmeccanica ve Fiat arasında paylaştırılmasını sağlar. Komünistler, bu hayal ürünü projeyi, yeni iş alanları açması nedeniyle onayladıklarını bildirirler.

Crociani, finansman işleri için Sindona'ya ait olan Banca Unione de Milano'yu kullanır ve gizli kasasında biriktirdiği paraları İsviçre'ye aktarır. 1972 yılı sonunda Finmeccanica'nın bankadaki hesabı 500 milyon lireti geçmezken, Crociani'nin bir yıl içersinde kendi kişisel kasasında biriken paraların tutarı 14 milyar literi bulur ve bu para, rüşvet belgeleri açıklanmadan kısa süre önce yurt dışına transfer edilir.

Biriktirdiği fonları yasa dışı yöntemlerle yurt dışına kaçıran Crociani, bu işler için Finmeccanica'nın banker işlemleri gören kolu I.B.I. Enstitüsü'nü de kullanır. Bu enstitü, Bissolati caddesindeki First National City Bank'ın şubesiyle karanlık işler çevirir. Adı geçen bankanın vergi cenneti Bahama Adalarında birçok şubesi vardır.

Crociani, kamu sektöründe yöneticilik yaparken, özel sektördeki işlerini de aynen sürdürür. Elettronica Şirketinin yöneticisi gözüken Filipo Fratalocchi aracılığı ile ürettiği radar aygıtlarını İtalyan Silahlı kuvvetlerine ve NATO ülkelerine satar.

Crociani, Finmeccanica'nın başına geçtikten tam bir yıl sonra, kurumun zararlarını üç katına çıkartmayı başarır ve 1975 yılı sonundaki açıklar 540 milyon dolara yükselir. İşte böyle bir ortamda, kendi sonunu hazırlayacak talihsiz bir girişimde bulunur ve hükümet tarafından ihaleye çıkartılan nükleer santral programının ihalesini kazanabilmek için Agnelli ve özel sanayici kesimiyle çatışmak durumunda kalır. İhalenin tutarı 20 bin milyar lirettir. Crociani, atom santralları savaşını kazanabilmek için, halen temsilcisi olduğu Westinghouse lisansını (Gulf Oil ile Mellon Bankasının hissedar olduğu şirket) önerir. Rakibi Fiat ise General Electric şirketinin teknolojisini savunur. General Electric, Rockefeller'in büyük pay sahibi, İsviçre'nin Brown Boveri ve Sanayici Pellicano'nun hissedar oldukları bir şirkettir. Bu ihale sırasında, Lockheed'in dağıttığı rüşvetlerin "La Stampa" ve "Republica" yayım organlarında yer alması, Crociani'yi tam zafere ulaşacağı sırada yenik düşürür. Haberler yayılmadan az önce, Finmeccanica'nın patronu, her biri 1000 megawatt gücünde 8 santralın yapım ihalesini kazanmak üzeredir. Bunlardan dördü doğrudan

Westinghouse'un Amerika'daki kolu B.W.R. Şirketi tarafından, öbür dördü de Crociani'nin firmasının % 50 hissedar olacağı bir konsorsiyum tarafından Westinghouse lisansı altında yapılacaktır.

Suistimallerin, rüşvetlerin ortaya çıkartılması, Agnelli'ye büyük kazançlar sağlar. Bir yandan en tehlikeli rakibini bu ihalede saf dışı eder, öte yandan Hıristiyan-Demokratların ve devlet kademesindeki yöneticilerin yöntemlerini gözler önüne sererek kamu sektörünü etkisi altına alır. Votka-Cola'cıları arkasına alan Agnelli, basını son derece yararlı doğrultuda kullanarak büyük ticari savaşı kazanmış olur. Ne var ki, basın organlarının sadece 14 adet C-130 Herkül uçağı ile ilgilenmesi, bu sıralarda Fiat ile Lockheed arasında, Agnelli'nin firması tarafından İtalya'da her biri 1 milyar liretten 137 adet F-104 "Starfighter" uçağının imal edilmesine ilişkin görüşmelerin sürdürüldüğünden hiç söz etmemesi oldukça ilginçtir.

Rüşvetlerle ilgili gelişmeler sürerken, İtalya Başbakanı Aldo Moro, Hıristiyan-Demokratların değişmez adlarından eski Bakan Emilio Colombo'yu, bu açıklamaların durdurulması için ABD yetkililerine gönderir. Aynı anda, eski dostlarını ilgilendiren belgeleri, ailesini ve kasalarını yanına alan Crociani, özel helikopteri ile önce İsviçre'ye daha sonra Güney Amerika'ya gider. 23 Şubat günü, IRI Yönetim Kurulu, Crociani'nin rahat bir dille yazılmış mektubundan istifa ettiğini öğrenir. Polisler, Crociani'nin ünlü villasının kapılarından içeri girerler. Soruşturma çok yavaş ilerler. Crociani'nin tüm bu olaylar sırasında elini kolunu sallıyarak yurt dışına gidebilmesi, hükümran olduğu süresince kendisine birçok yetkili kişinin suç ortaklığı yaptığını gösterir.

Komünist Partisi ve Votka-Cola'cılar, bu rüşvet ve suistimal olaylarından yararlanarak "güçlülerin" ne denli kirli işlere batıp çıktıklarını yaymaya çalışırlar. Ne var ki olayları sergileyenler, anlatanlar öykünün önemli bir noktasını gözden kaçırmaktadırlar. Crociani, 1975'te SSCB'ne önemli ekonomik antlaşmalar imzalamak üzere giderken Enrico Berlinguer'in dayısının oğlu olan İçişleri Bakanlığı İstihbarat Bölümü şefinden almış olduğu diplomatik pasaportla sınırı geçmiştir.

Crociani'nin tüm yasa dışı işlerini gerçekleştirdiği Circeo'daki muhteşem villasındaki eğlencelere katılanlara ilişkin haberler derhal basın organlarında yayımlanmaya başlar. SSCB'nin Roma Büyükelçisi Nikita Rijov'un, gizlice ama sık sık bu villaya geldiği saptanır. Eski SS Crociani ile Rijov arasındaki dostluk, Crociani'nin Finmare Şirketinin başına

geçmesi ile başlar, Finmeccanica'nın Başkanı olmasıyla pekleştirilir. Komünist diplomat ile faşist sempatizanı arasıdaki ilişkileri, gölgede kalan bir adam, Enzo Gamma sağlar. İskenderiye doğumlu Gamma, her ne kadar Komünist Partinin örgüt şemasında yer almasa da, partinin ekonomik programının hazırlanmasının başta gelen mimarlarındandır. Gamma tarafından 1966'da Milano'da kurulan ve Parti'ye ait olan Restital adındaki import-export şirketi aracılığıyla, Finmeccanica, SSCB ve öteki sosyalist ülkelerle ilişkiler kurar. Böylece İtalyan komünistleri, Doğu bloku ülkeleri ile gerçekleştirilen her antlaşmayı kendi tekelleri altına alırlar. İtalya, 1970'den bu yana SSCB ile olan ticaret hacmini üç katına çıkarmıştır. Doğu ülkeleri ile antlaşma imzalayan her kapitalist şirket gibi, Crociani de, her antlaşma başına % 7,5 oranında komisyonu Restital şirketine bırakır. Crociani, Finmare Kurumunun başındayken, Michelangelo ve Raffaelo adlı gemilerin satışı sırasında, Komünist Parti'nin bir başka yan kuruluşuyla Milano'daki Chim-Metal firması ile görüşmeler yapar. Chim-Metal, Sovyet çıkarlarını temsil eden bir firmadır.

Bu olaylar, İtalyan Komünist Partisi'nin kapitalist pazarlarda cereyan eden olaylardan çarkların dönüşünden bilgisi olduğunu, hatta bunlara katıldığını gösterir.

Restital, 1971'den bu yana Fiat'ın hissedar olduğu CINZANO'nun Doğu ülkelerinde çıkarlarını korumaktadır. Şirketin biri Roma'da, öteki Milona'da olmak üzere iki yönetim merkezi bulunur ve İtalyan Komünist Partisi'nin Moskova ile arasındaki altın ve değerli madenler transferini gerçekleştiren, partinin yan kuruluşu Sorimprex ile ortak girişimlerde bulunur. 1975'den sonra İtalya'nın en büyük sanayi kuruluşları, Montedison Fiat ve Pirelli'den aldığı komisyonlar ile Restital, biri Moskova'da Ukrayna Otelinde, öteki Varşova, Mazalkowski 17 numarada olmak üzere iki irtibat bürosu açar.

Lockheed olayına adları karışan Mario Fava ile Antonio Lefevre'in, milyarder avukat ve Napoli yakınlarındaki Frattiminore kazası komünist Belediye Başkanı Alfonso Conte ile yakın dostlukları ortaya çıkartılır. Conte, Komünist Parti'nin Napoli'deki eylemlerini finanse eder. Politbüro üyesi Giorgio Napolitano ve Komünist Parti'ye ait güçlü kooperatif örgütünün başkan yardımcısı Corlo Obici ile yakın dostlukları vardır. Rolls-Royce otomobili ve yatları olmasına karşın, 1969 yılında Maliyeye yıllık gelirini sadece 31 bin 810 liret olarak bildirmiştir.

Conte, Güney İtalya'nın en gizli unsurları ile ilişki halindedir. Fava

ve Lefevre aracılığı ile Sindona'ya ait Banca Unione'den muazzam krediler sağlar ve bunları, Valiliğin, Yerel Meclisin ve kent planlama örgütlerinin haberi bile olmadan girişti̇ği arsa ve konut spekülasyonları için kullanır. Yaptığı bu girişimlerden, Komünist Parti'nin haberi vardır. Sonunda, 1976 seçimlerinin öne alınması Conte'nin birçok soruşturmaya konu olmasına yol açar ve Conte 2 Nisan günü Napoli'deki Komünist Parti yöneticilerine Parti'den istifa ettiğini bildiren mektubu gönderir. Okuyanlar:

"Yazık oldu bizim 'küçük Crociani'mize!' derler.

İtalyan Komünist Partisi'nin UNIPOL adında 243 acentayı kontrol eden bir kredi ve sigorta şirketi de vardır. Bu şirket Doğu Avrupa'nın birçok sigorta şirketiyle ve özel sigorta şirketleriyle ortak işlere girişir. Unipol'un yönetim kurulunda, Komünist Almanya'nın bir sendikacısı yer alır. Parti'ye bağlı "Coop" dağıtım örgütünün 477 büyük satış mağazası 1973 yılında 240 milyar liretlik bir ciro yapar. Standa grubunun yıllık satışı ise 432 milyar lirettir.

Parma kentinde ortaya çıkarılan bir olay, İtalyan Komünist Partisi'nin de ne denli ticari kafaya sahip olduğunu gösterir. Parma kenti Komünist Partisi'nin eski saymanı ve önemli üyesi Renato Corsini'nin tutuklanmasıyla başlayan olaylar şöyle cereyan eder:

"Corsini'nin hissedarı olduğu Siem Real Estate Şirketi, kentte yeşil saha ve sosyal amaçlı hizmetlere ayrılan bölgeyi parselleyerek Kooperatifler Birliğine çok ucuza satılmasını sağlamıştır. Birlik, daha sonra bu bölgede binalar inşa eder ve konutlara oturma izni, komünistlerin de üyesi oldukları belediye meclisinden onaylanarak çıkar."

Komünist Parti Merkez Komitesinin doğrudan kontrolu altındaki dört import-export şirketi, Bostifal, Esteuropo, Siteco ve İtalimpex, Kooperatifler Birliğinin dolaylı yönetimi altındadır. Birlik, Emilia-Roma bölgesinde çeşitli kredi acentaları açar ama partinin gerçek finansman gücünü Il Monte dei Paschi aracılığı ile Berlinguer'in kuzeni, Sienna Üniversitesi Profesörü Luigi yönetir. Ayrıca, İtalya'nın finansman politikasının başta gelen iki büyüğü İtalya Merkez Bankası ile İtalya Ticaret Bankası (Bank Centrale ve Banka Commerciale) personelinin % 96'sı salt banka içersinde örgütlü USPIE Sendikasına üyedir. Bu sendika, Bankalar işkolunda faaliyet gösteren Federasyon'a değil, komünist eğilimli CGIL Konfederasyonuna üyedir. Sendikanın Merkez Bankasındaki temsilcisi, bankanın yönetim kurulu üyesidir ve komünisttir. Böylece,

dolaylı ve dolaysız olarak, İtalya'ya egemen olan kredi ve finansman politikasının şekillenmesine katkıda bulunup, Komünist Parti'nin ticari gelişme politikasına yardımcı olur.

İtalyan Kooperatifler Birliği Başkanı Galetti, Malta'nın İşçi Partili Başbakanı Dom Mintoff ile 9 Eylül 1975 günü bir işbirliği antlaşması imzalar. Birlik ve Komünist Parti, Somali, Cezayir, Mozambik, Tanzanya, Angola, ve Bissau Gine'sinden sonra Dom Mintoff'un adasında da fabrikalar ve ticari işletmeler açma garantisini alır. Zaten her keresinde, işe ideolojik dayanışma ile başlanmakta, daha sonra derin ekonomik çıkarlar devreye girmektedir. Aslında kooperatif, bir yerde özel şirketlerle çalışmayı gizlemek için kullanılmakta, Malta'da Generale Immobiliare ve İtalstad ile işbirliğine gidilmektedir. Bir yandan Agnelli'nin finansman şirketi Italstad ile işbirliği yapan Galetti, öte yandan "bu ülkelerin gelecekleri bizim ekonomik sistemlerini inşa etmemize bağlıdır" diyebilmektedir.

Komünist Parti'nin dış ticaret politikası aslında Berlinguer tarafından yönetilmektedir. Kendisine bu işlerde, Galetti ile kardeş partiler arasında ilişkileri sağlamakla görevli Tullio Vecchietti yardımcı olur. Kooperatifler Birliği'nin milyarlarca lireti bulan kaynaklarının kullanımında, Milano'nun ilerici ve ünlü yayımcısı Feltrinelli de akıl hocalığı işlevi görmüştür.

Komünist Parti ve Koop-Birliği, İtalya'daki aşırı sol uçta yer alan aydınları eğitebilmek için gerekli yayımevinin sorumluluğunu iki güvenilir adama bırakırlar. Bunlardan biri, Parti üyesi Guintini'dir ve yayımevinin ticari işlerinden sorumludur. Feltrinelli ve Giuntini "Coop" mağazalarından yararlanarak geniş bir harekata geçerler ve bir ayda Engels'in 60 bin kitabını pazarlarlar. Partinin kontrol ettiği öteki yayımevleri arasında Riuniti ve Einaudi başta gelir.

İtalyan Komünist Partisi'nin yan kuruluşu olarak çalışacak ilk ticari amaçlı şirketler, savaştan hemen sonra bizzat Togliatti'nin emri üzerine kurulmuş ve Stalin Rusyası ile alım-satım işlerini yürütmek amacıyla Simes adında import-export firması çalışmaya başlamıştır. Bu firmanın kuruluşunu gerçekleştiren görüşmelere, Soyvet Politbürosundan Andrei Jdanov, ile Togliatti'nin yakın çalışma arkadaşı Eugenio Rela katılmışlardır. Rela, daha sonra Macaristan'daki 1956 olayları üzerine Parti'den ayrılacaktır.

1950'lerde, Polonya'daki yeni komünist rejimin Polski-Fiat fabrikalarında üretilen 4000 kamyon ve otomobile el koymasından doğan

zarar, Valetta'nın Fiat şirketine Macar eti ve Polonya kömürü ile ödenir. Aynı şekilde, ABD'de üretilen stratejik değer taşıyan malzemeye ambargo konulması üzerine, bu malzemeyi önce Batı Avrupa'ya taşımak, daha sonra Doğu'ya aktarmak amacıyla, Zürih'te kurulan Falchimex şirketi devreye sokulur. Bu arada, şirketlerin Parti ile olan gizli antlaşmaları iddiaları ortaya atıldığında, hiçbir yalanlama yapılmaz.

Doğu Alman hükümeti, 1950'de İtalya ile alım-satım işlerini ancak Komünist Parti'nin sahibi olduğu COCEOR şirketiyle yapabileceğini bildirir. Aynı tarihlerde, İtalya'nın Polonya ile ticari ilişkilerini sağlayan Nord-Express Şirketi de Parti'ye bağlıdır ve bu işler için % 3 komisyon alır. Özel kesimde yer alan birçok şirketin sahipleri arasında Komünist Parti üyeleri ya da sempatizanlarına sık sık rastlanır. Örneğin, Milano, Torino ve Moskova'da büroları olan Hovasider Şirketinin Başkanı Pietro Sovoretti, parti üyesidir ve German Vyshiany'nin yakın dostudur. Servetinin 10 milyon doları geçtiği tahmin edilir ve İtalyan Votka-Cola'cıların giriştikleri her harekatta ona rastlanır. Fiat'ın resmi temsilcisi olarak, Agnelli'nin şirketi tarafından Togliattigrad'da yılda 700 bin motorlu araç üretecek tesislerin gerçekleşmesinde önemli rolü vardır.

Geçen Aralık ayında, İtalya'yı ziyaret eden Sovyet sendikacılarından kurulu heyetin başkanı Vladimir Afornin, Fiat'ın Togliattigrad'daki tesislerinin Siyasi Komiseridir. Heyette yer alan Oleg Avramenko, eski bir diplomattır ve 1956-65 yıllarında Yunanistan'da, 1967-70'de İtalya'da KGB'ye antenlik görevi yapmıştır.

İtalya'daki şirketlerin yurt dışına yatırım yapması, bir yerde işçilerin üzerindeki baskıları artırmaktadır. Bu gelişmelerin etkisinde kalan dönemin Sanayi Bakanı Carlo Donat-Cattin, Torino'daki Fiat Otomobil Fabrikalarında son yıllarda 4000 kişilik istihdam olanağının yitirilmesinde Komünist Parti'nin de nesnel olarak suçu olduğunu söyleyince, yoldaş Adalberto Minucci'den sert bir tepki görür.

Aylar geçtikçe, Komünist Parti, Votka-Cola'cıların daha çok desteğini görmeye başlar. Sergio Segre'nin "İtalya'daki komünist sorun üzerine" adlı makalesi Uluslararası İlişkiler Konseyi'nin "İncili" olan "Foreign Affairs" dergisinin 1976 Temmuz sayısında yayımlanır. Makalede, Roma'nın komünistler iktidara da gelse, uluslararası iş adamlarına daima açık bir kent olduğu belirtilmektedir. Segre ayrıca "Parti'sinin devleti felce uğratan vergi yolsuzlukları, suistimaller, yasa dışı sermaye ihracatına karşı savaşmaya kararlı" olduğunu vurgulamaktadır.

Komünist Parti, kamuoyu önünde daha adil bir vergi politikasından yana olduğunu, vergi sisteminde reform yapılması gerektiğini savunur ama Hıristiyan–Demokratlarla tam bir uyuşma içersinde, yürürlükteki ayrıcalık getiren hükümlerin kalmasını istemekten geri kalmaz. Aslında Berlinguer'in partisi, son yıllarda İtalya'da ortaya çıkartılan vergi kaçakçılıkları ve mali skandallardan sonra, finansman sıkıntısı çekmeyen tek parti olarak görülmektedir.

İtalya, uzun süredir et gereksinmesini karşılamakta zorluk çekmektedir. Bu nedenle 1975 yılında Avrupa Topluluğundan 1,5 milyar liret değerinde et satın almak zorunda kalmıştır. Brüksel'de bulunan Ortak Pazar Komisyonu, üye ülkeleri, gereksinmelerini ilgili antlaşma maddesi gereği % 35-40 daha pahalı da olsa, Yeşil Avrupa'dan sağlamaya zorlamaktadır. İtalya'nın dışardan et satın alınması işiyle görevlendirilen Kooperatifler Birliği, bu amaçla Doğu ülkeleri ile temas kurmuş ve Doğu'dan satın alınacak etin çok daha ucuza mal olacağını saptamıştır.

İtalyan Komünist Partisi'ne bağlı şirketlerden Italcoop ve Soresco yöneticileri, 1971'den sonra, Komünist Almanya'da büyük mağazaların açılmasını incelemek üzere sık sık Doğu Berlin'e giderler. Bu görüşmelerin sonunda, İtalya Dış Ticaret Enstitüsü ile Doğu Almanya Narhung-Export firması arasında gizli bir antlaşma imzalanır. Narhung-Export, Doğu Almanya'daki et ticaretini tekelinde bulundurur, İtalya'daki Kooperatifler Birliği ile uzun süredir işbirliği yapmaktadır. Taraflar arasındaki koordinasyonu ise İtalyan Komünist Partisi Uluslararası Ekonomik İşbirliği Komisyonu Başkanı Umberta Cardia sağlamıştır.

Avrupa Topluluğu yasaklamalarından kurtulmanın en iyi yolu, Doğu-Berlin'de birikim yapmak, daha sonra bu malları Federal Almanya'ya satmaktır. Bu nedenle Doğu Almanya, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya'dan çok ucuza satın aldığı etleri, Doğu Berlin'de depolar. Daha sonra, dondurulmuş etler Federal Almanya yolu ile İtalya'ya gönderilir. Kooperatifler Birliğinin mağazalarında satışa sunulan etlerin fiyatı, Avrupa Topluluğu fiyatlarından hiç de farklı değildir.

Bu muazzam iş sayesinde, İtalya Komünist Partisi kasalarında 40 milyar liret birikmiştir. Bu arada, parti üyesi Benito Gorghi, 1976 Temmuzunda, Komünist Partisi'nin şirketi ARA namına et taşırken Doğu Almanya'nın sınır karakolu Hirscberger'de, bilinmeyen koşullarda Doğu Alman Halk Polisi tarafından öldürülür. Gorghi'nin adı, parti kahramanları listesine girecektir.

Öne alınan genel seçimlerden önce, et üreticileri ulusal bir örgütte birleştirilir. Kooperatifler Birliği'nin önderliğinde kurulan bu örgütte, komünist eğilimli Alleanza'nın yanı sıra neo-faşist eğilimli Confagricoltura da yer alır.

Yapılan seçimlerden sonra et işine adı karışan 33 komünistin tutuklandığı adı geçen şirketlerin ise soruşturma konusu edildiği öğrenilir. Bu şirketlerden biri Torino'daki STA—LCA'dır. Firma yetkilisi Biagini Bosco, Doğu Berlin'den getirilen etleri, temizleyerek, paketleyerek "Moldavya eti" ya da "Karpatların eti" diye satmak suçundan tutuklanır.

Kooperatiflere bağlı Modena'daki Consorzio Caseifici Sociali Şirketi ise gümrük ve teslim belgelerinde tahrifat yapmakla suçlanmaktadır. Şirketin, İtalya ile sosyalist ülkeler arasında gidip gelen birçok frigorifik kamyonu vardı. Aralarında Modena Parti görevlisi ve Konsorsiyum Başkanı Erte Righi'nin de bulunduğu bir düzine yetkili tutuklanır. Komünist Parti tutuklamaların büyük bir gizlilik içinde cereyan etmesini sağlar. Kaçak sokulan etlerin değeri 1 milyar lireti geçmektedir.

Bologna'daki Azienda Regionale Incremento Selvaggina (ARIS) Şirketi Romanya'dan kümes hayvanları ve et satın alabilmek için, kargo uçakları ile iki ülke arasında gerçek bir hava köprüsü oluşturmuştur. TAROM uçak şirketine her Bükreş seferi için 15 bin dolar ödenir. ARIS, bilançolarda tahrifat yaparak, yıl sonu hesaplarında 6 milyon dolar zarar gösterir.

Roma'daki Meatimex Şirketi, Bulgaristan ve Romanya'dan et satın alır. Avrupa'daki kapitalist bankaların kurduğu Meatimex AG Chiasso İsviçre grubunun bir şirketidir.

23, via Belvedere , Castelvetro'daki adreste faaliyet gösteren Inalca, Luigi Creminini tarafından yönetilmektedir.Doğu Almanya'da bir irtibat bürosu vardır. Modena Halk Bankası ile birlikte çalışır.

Bologna'daki BECA Şirketi 1966'da kurulmuştur, Komünist Partisi'nin önemli kişilerinden Adriana Lodi'nin kocası Bruno Fustini Faustini tarafından yönetilmektedir. Firma, Doğu'dan satın alınan dondurulmuş etin taşınması ve paketlenmesiyle yükümlüdür. Getirilen etin bir bölümünü, Fiat ve Vatikan'ın hissedar oldukları Rinascente'ye satarlar.

3, via 4 Novembre, Brescia'daki adreste faaliyet gösteren Societa Importazione Bestiame Allevamento (SIBA), Balzarini adında üç kardeş tarafından yönetilmektedir. 1967'de kurulmuş, Yugoslavya ve Romanya'dan çeşitli dış alımları gerçekleştirmiştir.

Komünist Parti ile Sosyalist Parti'den oluşan bir koalisyonun yönettiği Jesolo kentinde kurulu Torresana Veneta Carni SPA Şirketi, yasa dışı yollardan Romanya ve Macaristan'dan sağladığı 1103 kental donmuş eti, Verona yakınlarındaki San Martino Buon Albergo'daki soğuk hava depolarında stoklanmıştır. Toplamı 1 milyar lireti geçen bu işlerin başında bulunan Bruno Tosi'nin biri Roma'da, Dr. Lupu, diğeri Bükreş'te görevli M. Nirea adlarında iyi yardımcısı vardır. Sağlanan kârların büyük bölümü Parti'nin kasasına aktarıldıktan sonra, Tosi kendine düşen payı Liechtenstein'de kurduğu hayali şirkete aktarır.

Palma Majorka Adasında geniş soğuk hava depolarına sahip olan Bruno Pozzana, İtalya'ya gizlice sokacağı tonlarca eti depolamıştır. İtalya Komünist Partisi, gizli et ticaretinde görüldüğü gibi, İtalyan sanayii ile işbirliği yaparak onlara sağlıklı bir iş ortamı sağlamakta, ayrıcalıklar vermektedir. Öte yandan, bu girişimleriyle zaten çok zor durumda bulunan İtalyan tarımcılığını öldürmektedir. O tarihlerde Fiat'ın gerçekleştirdiği önemli bir takas olayı da şöyle cereyan etmiştir:

Agnelli'nin firması, Çin Halk Cumhuriyeti'ne sattığı malzemelerin karşılığı olarak 7 bin ton domuz alır. Ama, bu denli çok domuzun İtalyan pazarlarında satılamadığını görünce sistemi değiştirir ve Franco Grosoli aracılığı ile Şanghay'dan ve Kanton'dan satın aldığı eti Avrupa pazarlarında satar. Satıştan elde ettiği kazançları, Çin ile çalışan ender bankalardan Credit İtalien Bankası'na yatırır. Daha sonra bu paralar Fiat'ın hesabına transfer edilince, Agnelli Pekin hükümetinin siparişlerini gönderir. Bu şekilde gerçekleştirilen satışlardan Agnelli'nin cirosu 18 milyardır.

İTALYA KOMÜNİST PARTİSİ TARAFINDAN KONTROL EDİLEN TİCARİ ŞİRKETLERİN LİSTESİ

Giza SPA: Sahipleri, Pietro Gibertoni ve Nelson Giovanardi adlarında iki komünist sanayicidir. Togliatti'nin arzusu üzerine, tarım makineleri imal etmek üzere kurulmuştur. Daha sonra, tekstil sanayii ve gıda sanayiine de yönelir. Şirketin çeşitli faaliyet kolları vardır ama genellikle gıda sanayiinde çalışır. Alt kuruluşu Euromilk, süt ve bileşiklerini üretir. Şirket'in SSCB ile yoğun ilişkileri vardır.

-CIG Şirketi: Et sanayiinde önemli bir yere sahiptir.

CGIA Tarımsal Sanayi Ticaret Şirketi olarak çalışır.

Cereto Alpi Laghi Correggese Şti: Taşınmaz mal üzerine çalışır.

SİPEM: Yapı Şirketi

SVAR: Apeninler bölgesinde çalışmaları var.

SPAP: Merkezi Milano'da olan şirket gıda ürünleri ticareti yapar.

LASA: Merkezi Milano'daki şirket, kereste ticareti yapar.

Italcontrol: Bologna'da dış alım ve satımlarla meşgul olur.

Pulital: Merkezi Roma'da olan şirket Bulgaristan ile yoğun ticari ilişkiler sürdürür.

Stan Italiana: Tekstil ve takım tezgahları satışında uzman bir şirkettir. Yavru şirketi Lombarment, Emilia-Romagna bölgesinde ve Lombardiya'da faaliyet gösterir. Stan, ayrıca Montedison ve Snias Viscosa şirketleri ile SSCB'de ortak girişimlerde bulunmuştur. İtalyan teknolojisini komünist ülkelere satmak için uğraşır. Snias Viscosa, IRI ve Vatikan'ın hissedar olduğu bir şirkettir.

Romintal: Romanya ile ticaret yapar.

Aşağıda, kısmen de olsa Komünist Partisi'nin etkisi altında bulunan Torino, Roma ve Emilia-Romagna bölgesinde faaliyet gösteren şirketlerin adları verilmektedir:

TORİNO'DAKİ ŞİRKETLER

Novasider

Bazzani Pietro: Rus saatlerinin İtalya'daki temsilcisi.

-Piacentini Ing and F.Lli SPA: Doğu Almanya'da parafin ve vazelin pazarlar.

Sclaverano Cav. Giuseppe and C. SAS: Çek malı motorlu kompresörleri pazarlar.

Intersas: Komünist Partisi'nin uzmanlarını bir araya getirir.

Unionfidi: Sınırlı sorumlu kooperatif şirket. Novara Halk Bankası ve San Paolo Bankerlik Enstitüsü ile işbirliği yaparak, küçük ve orta büyüklükteki işyerlerine kredi sağlar. Şirketin kredi limiti 50 milyon lirete değin uzanır.

Eurofin: Sicilya, Reggio, Calabria, San Remo, Bologna ve Piza'da şubeleri olan finansman danışmanlığı şirketidir.

Immobiliare Camera del Lavoro.

Fata: SSCB'ne yedek parça satar. Son gönderdiği parti malın değeri 560 bin dolardır.

Gilardini: Polonya'ya yaptığı son satıştan 324 milyon liret hasılat sağlamıştır.

Famir di Rosetto and Co.: Polonya'ya sattığı takım-tezgahlarının değeri 824 milyon lireti bulmuştur.

Gamba and Fiorito SPA.

Immofina: Yakınlarda sermayesini 1 milyardan 1,5 milyar lirete yükseltmiştir. Şirketin Başkan Yardımcısı Giulio Segre, Komünist Partisi'nin dış ilişkilerinden sorumlu Sergio Segre'nin kardeşidir. Giulio Segre, aynı zamanda Gilardini Holdingi de yönetir.

Giuseppe Marchello: Şirket, Yugoslavya'ya 31 milyon liret değerinde hidrolik delici satmıştır.

Pianelli and Traversa: SSCB'ne Havacılık'ta kullanılan 4 milyar liret değerinde yedek parça satmıştır.

DEA (Digital Electronic Automation): SSCB'ne üç boyutlu ölçü aygıtlarının satışını görüşmektedir. Satış hacmi 7 milyon lirettir.

İmeco-Tecmo: Demir dışı metal, alüminyum ve elektronik dallarında faaliyet gösterir. Komünist Partisi ideologlarından Cerutti, şirketin yönetiminde söz sahibidir.

COMAU.

Vittorio Kooperatifi.

ROMA'DAKİ ŞİRKETLER

Tourist Romea SRL (Piazza dei Cinquecento).

Italcontrol (750, via Flaminia).

Immobilare Nuova Nomentana.

CO Import-Export.

Sias (65, via Maes 65)

Motorest (3, viale Tiziano).

Sigma (Via Pereira).

Sibicar: Bulgaristan'daki Sofya Balkancarimpex Şirketinin yavru şirketi. Elektrikli gereçler imal eder. Bağlı olduğu Technipetrol Yapı Şirketinin yönetim kurulu başkanı Adolfo Porino, Crédit Lyonnais'nin İtalya temsilcisidir. Compagnie Française des Pétroles şirketinin Avrupa bürosu müdürü Armand Guillaud ile aynı binayı paylaşırlar. Sibicar, başkanlığını Vincenzo Gazzaniga'nın yaptığı CTIP (Compagnie Technique de l'industrie pétroliere) Şirketiyle ortak girişimlerde bulunur. CTIP, şu

anda Cezayir'de büyük petrokimya tesisleri inşa etmektedir. Sibica ve CTIP, fonlarının bir kısmını Bahama Adalarındaki Nassau kentinde faaliyet gösteren Bastogi Finans Holdingine yatırırlar.

Sibicar Şirketi Komünist Kooperatifler Birliği ile çalışır ve Birliğin uluslararası ticari işlemlerini yürütür. Her ikisinin Cezayir'de gerçekleştirdikleri ortak yatırımların toplamı 21 milyar lireti geçer.

Fotoreflex: Fotoğraf ve optik malzeme üzerinde faaliyet gösterir. Polonya'da kurulu Varimex'in yavru şirketidir. 1973 yılında kurulan şirket Doğu Alman uyruklu Beate Fritz'in yönetimindedir.

Centro Product: Yugoslavya'ya diesel pompaları satar.

Antares Fos: Sovyet malı fotoğrafçılık ve optik malzeme ticareti yapar.

Uniexport Film.

Editions Sarmi: Son olarak Berlinguer'in 1969-1976 yıllarını kapsayan konuşmalarını kitap haline getirmiştir.

Cedok: Çekoslovakya'ya turistik geziler ve tatiller düzenler.

Transworld Fuels: Toys International SPA'ya bağımlı olarak Banker Aron Benatoff'un kontrolu altındadır. Japonya, Kore, Pakistan, Hong Kong'dan gelen ve Bulgaristan'a giden malların dış alım-satımını gerçekleştirir.

Providitoria Garibaldi: Messina'ya yerleşik bu şirket, Polonya birasının dış alımını yürütür.

SMO (Societe marchande d'outre-mer): Bir Amerikan şirketi ile ortaklaşa Somali'den 20 bin ton muz almıştır. İtalya pazarının doymuş olması üzerine, muzlar Napoli körfezi açıklarında denize dökülmüştür.

Edition İl Rinnovamento: Komünist eğilimli "Paese sera" gazetesini çıkartır. Bir iç düzenleme sonucu Komünist Kooperatifler Birliği'nin kontroluna geçmiştir.

-Comet: SSCB'ne turistik geziler düzenler.

Kaviar SPA: Milano'daki komünist şirket Restital'a bağlı olarak, SSCB ve Doğu Avrupa'dan nadide ürünleri satın alır ve pazarlar. Yöneticisi Walter Borgato'dur.

Immobiliare Marchini: Komünist Partisi'nin Generale Immobiliare'yi yeniden satın almasıyla ortaya çıkmıştır.

Sogene: Taşınmaz mallar pazarlar, son zamanda 86 işçisinin işine son vermiştir.

Residenza Garden and Edilnova Romana: Sogene'nin iki alt

kuruluşu.

İtalcid SPA: Film dağıtım şirketidir. 27, via Rubicone adresindeki yavru şirketi Euro-impex'i kontrol eder.

EMİLİA–ROMAGNA BÖLGESİNDEKİ ŞİRKETLER

Docks Cereali di Nuovo Porto di Ravenna SPA: Merkezi, via del Idrovora, Ravenna'da bulunan şirket, tahıl ve tarımsal ürünlerin depolandığı muazzam siloları işletir. İki şilebi vardır: Giustiniano ve Teodorico.

Cemamit (Cemento Amianto Italiano): Çimento, yapı elemanları üretir, imal eder ve bunları özellikle Fransa, İsrail ve Afrika ülkelerine satar. Öteki komünist şirket Giza ile ortaklaşa girişimlerinde, Banco di Roma (IRI grubundan) ve Bancodi Santo Spririto (Vatikan'a ait) ile çalışır.

Italcommerce: Regio nell'Emilia yöresinde çalışan şirket Çekoslovakya'dan halı, kumaş, spor gereçleri, yapay kürk, SSCB'den el sanatları, porselen ve votka satın alır.

Pilota: Taşınmaz mal ticareti yapar, işhanları işletir.

Maglificio Sima SAS: Belçika ve Doğu Avrupa ülkelerine dış satım yapar. Son olarak Yugoslavya tekstil sanayiine 125 milyon liret değerinde makine pazarlamıştır.

Pneus Emilia Şirketi.

Emiltex: Reggio nell'Emilia'da ürettiği spor ger ; ve donatımını dış ülkelere satar.

Lux-Electron: Reggio nell'Emilia'da faaliyet gösteren şirket, elektrik ve elektronik ürünlerin dış alım-satımlarını yapar. Çek ürünlerinin İtalya'daki tek temsilcisidir.

-Export Carpi Maglieria: İç çamaşırı dış alım-satımı yapar.

-Lady Jane: Kadın-Erkek konfeksiyon giysileri ve iç çamaşırı üzerinde çalışır.

-Simes: Modena'da kurulu şirket, Prag'dan metal somun, ara bölme ve putrel satın alır. Çek pazarlarına, ayakkabı ve her türlü giyim eşyası gönderir.

Riva Calzoni SPA: Merkezi Bologna'da olan şirket son olarak özel amyantlı parçaların yapımı için Çekoslovakya'ya 114 milyon liret tutarında pres satmıştır. Hidro-elektrik santrallarına monte edilen makineleri yapan şirket, geçen yıl sağladığı rekor düzeydeki kazançla

Cenevre'deki bir firmayı satın almıştır.

BGMSRI: Fiorenzuola d'Arda bölgesinde çalışan firma, özellikle Çekoslovakya'dan prefabrik konutlar satın alır.

Bartoletti SPA: Merkezi Forli'dedir.

Corazza N. and C.: Merkezi Bologna'da olan şirket, Çekoslovakya'ya 386 bin İsviçre frangı değerinde otomatik makine satmıştır.

Rosetti Marino and F.: Merkezi Ravenna'dadır.

Société Sporghini.

AICA (Alleanza Italiana Cooperativa): Bologna'da kurulu şirket, ekilebilir toprakların verimliliğini artırmak için ekonomik ve teknik danışmanlık görevi yapar.

Sacmi: İmola'da kurulu kooperatif 1919'dan bu yana faaliyetini sürdürür. 1974'de cirosu 19 milyar lirete ulaşmıştır. Önceleri, tarım makineleri imal eden şirket daha sonra girişimlerini çoğaltarak, seramik sanayiinde kullanılan takım-tezgahlarından, tamburlu hidrolik preslere ve plastik kapsül makinelerine değin çok çeşitli dallarda çalışır. Dış satım programında, İran 1 milyar 575 milyon liretle ilk sırayı alırken, onu 1 milyar 500 milyon liretle Avustralya ve 152 milyon liretle Meksika izler. Bu üç satım işlemi 1976'nın ilk altı ayı içersinde gerçekleşmiştir. Kooperatif yöneticilerinden Armando Sarti, Bologna Belediye Başkan Yardımcılığı yaptıktan sonra Komünist Parti'den milletvekili seçilmiştir.

Cetel (Ceramica di Telese SPA): Telese kentindeki şirket, seramik mamüller üretir.

Ceflacoop: Imola'dadır.

- Calorlux: Bologna'da aspiratör ve elektrikli ev gereçleri üretir.

- PMS (Promozione Mazzotta-Savelli): İki solcu yayımcı, Gabriele Mazzot ve Giulio Savelli tarafından Bologna'da kurulan yayımevi, Parti tarafından kontrol edilen Feltrinelli ile yakınlaşma sağlamayı, partinin tezlerini savunan politik nitelikteki yapıtların dağıtımını amaçlar.

ICEA (Electromeccanica): Parma kentinde kurulu şirket, SSCB ile işbirliği yaparak belirli teknolojileri geliştirmeye çalışır.

Camst: Merkezi Bologna'daki şirket, Doğu Avrupa ülkelerine turistik geziler düzenler. Müdürlüğünü yapan Vittorino Vezzili, Bologna Belediye Başkanının yardımcısıdır.

Cidif: Bologna'da, Doğu ülkelerinden gelen sinemacılık malzemelerinin dağıtımını gerçekleştirir.

Compagnia d'importazione de prodotti alimentari. Dolciari, Vini, Liquori: Adından da anlaşıldığı gibi, her türlü gıda ve içki ticareti yapan şirketin merkezi Bologna'dadır.

Cofcopp: Cesena'daki meyva dış satımını gerçekleştiren bu şirket hakkında soruşturma açılmıştır.

Nova Meccanica SPA: Takım-tezgahları imal eder ve Güney Amerika ile Doğu Avrupa'ya satar. Nova markası ile pazarladığı ürünlerin satışını artırmak için en büyük İtalyan kentlerinde etkin bir temsilcilik şebekesi kurmuştur.

Giuseppe Minganti: Bologna'da torna ve öteki takım tezgahları yapar. İmalatının % 40'ı dış ülkelere satılır. İki önemli yöneticisi Zanotti ve Giovanni Barbieri Komünist Partisi üyesidirler.

Finike Italiano Marposs SAS: 1952'de Bologna'da kurulan şirket, elektronik aygıtlar, ölçü ve kontrol gereçleri imal eder ve dışarıya satar. ABD-Japonya, İsviçre, Brezilya, Fransa ve Kanada'da sayısız yavru şirketi vardır. NATO ve NASA için de imalat yapar. İtalya'daki fabrika makineleri ve donatımının değeri 2 milyar liretin üzerindedir.

Cooperativa Utenti: Bologna'da sigorta şirketidir.

Autostar: Merkezi Bologna'daki bu şirket, Daimler-Benz motorlu araçlarının ve yedek parçalarının İtalya genel temsilcisidir.

F.Lli Rinaldi Import SPA: Votka dış alımını gerçekleştirir Müdürü Mario Racca, Komünist Partisi üyesidir.

ÖBÜRLERİ

Illadex SA (Lugano).

Scancov Transport AB: Deniz taşımacılığı yapan Sovyet-İsveç ortaklığı.

Agrucuso: İspanya.

Migros İtalia: İtalyan Komünist Partisi, İsviçre'deki büyük mağazalar zincirine ek olarak, Migros'un önemli hissedarıdır.

Animex: Polonya'dan et dış alımını gerçekleştirir.

-Elopakitalia SRL.

Doma Import: Pava'da kurulu şirket, SSCB'den prefabrik konut alır.

Morabito Salvatore: İlaç ve diyet ürünleri temsilcisi ve dağıtımcısıdır.

GIFISPA: Napoli
Valle Verde SRL: Perugia'da konut yapımıyla uğraşır.
- Casa Turismo Toscano.
Comel: San Remo'da demirçelik ürünleri yapar.
Renzo Gabetta: Castegio'da mobilya ticareti yapar.
Martinengo Francesco: Cunea'da prefabrik konut satıcısıdır.
Lazzio Doma SRL: Roma'da SSCB'den satın aldığı prefabrik konutları pazarlar.
Emildacia SNC: Piacenza'dadır.
Vima Sport SAS: Tezze sul Brenta'dadır.
Vittadello.
Alvit SRL: Roma'dadır.
Solimente: Vicenza'dadır.
Italscambio: Napoli'dedir.
Costruz Mecc Lonatesi SPA: Lonate Pozzolo'da metal iskele üretir.
- Officine Fiore: Ercolano'dadır.
- S. Andrea: Novara'dadır.
- F. Lli Schellino: Fotmigliane'dedir
- Monopanel SPA: Travesio'dadır.
Socomi SPA: Ronco Scrivia'dadır.
Feltrinelli Masonite SPA: Bolzano'dadır.
Nuova Centrale del Lotte SPA.
Leporati Luciana.
- İncom. CAP.
- La Torre
- Krcivoj Import Export SRL: Brescia'dadır.
Tobeca: Castelfranco'dadır.
- Centin Vittorio PD: Saletto di Montagnana'dadır.
- Randozzo: Palermo'dadır.
- F.Lli Catalani: Figline Valdarno'dadır.
Zerbi Filli: Carmanete'dedir.
Ronzoni and Perego: Cisano Bergamasco'dadır.
Alca: Castelvetro'dadır.
- SCI: Tombolo'dadır.
Pellini İgino F. Lli: Cremano'dadır.
- Cama SRL: Lucca'dadır.
- Gabbiano Brevetti SPA: Podenzano'dadır.

- Basso: Noventa'dadır.
Morbidelli: Pesaro'dadır.
Priolo: Trieste'dedir.
Dukcevieh: Trieste'dedir.
Dimarco: Viterbo'dadır.
Libreria Italia- URSS: Cenova'dadır.
F.Lli Fortunato: Nocera Superiore'dedir.

Immobiliare Monfalconese: Monfalcone'de iki önemli bina inşa eden yapı şirketidir. Değeri milyarlarca liret olan bu binalardan biri Komünist Partisi'nin merkezi, öbürü ise gelir getirecek bir iş hanıdır.

Astro E: Udine'de yapı şirketidir.

Agind: Gıda ürünleri pazarlayan Sepal'ın yavru şirketidir. Komünist ülkelere ve özellikle Bulgaristan'a yaptığı gıda ürünleri satışı toplamı 22 milyar lirete yükselmiştir.

Citta del Mare: Palermo'da kurulu bu şirket Sicilya ve Tunus'ta tatil köyleri inşa etmiştir.

Loreti Gilberto: Komünist Parti'nin Spoleto örgütünün ticari danışmanı Lanfranco Loretti'nin kardeşi tarafından yönetilen şirket, Coop büyük mağazalarının yeniden düzenlenmesi ve Lazio ile Umbria bölgelerindeki Standa mağazaları ile işbirliğinin sağlanması ile yükümlüdür.

Issel: Bohemya kristallerinin tek alımcısıdır. Kristaller 150 bin liret ile 800 bin liret arasında pazarlanır.

SPA Rimorchi Bertola: Toplam değeri 200 milyon lireti bulan çekici ve yarı-çekicileri Libya, Şili ve Macaristan'a satmıştır.

Technion: Romanya'ya çelik eşya imal eden 9 milyon 500 bin dolar değerinde tesisler satmıştır.

Filli Devita: Macaristan'a hayvan kesimi ve et işlenmesine ilişkin donatım gereçleri satmıştır.

Dolphin: Moskova doğumlu Sovyet yurttaşı Viktor Levin yönetimindeki Denizyolları Şirketidir. SSCB'nin Sovinflot firması ile işbirliği yapar.

Sagital: Cenova'da denizyolları acentasıdır.

Mira Lanza: Yugoslavya'nın Sodaso kimya tesisleri ile 20 milyon dolarlık sözleşme imzalayan kimya grubudur. Bu sözleşme gereği, yılda 50 bin ton kapasiteli bir deterjan fabrikası inşa edecektir.

Lebole: Hazır giyim üzerine çalışan firma, Romanya ile imzaladığı

antlaşma gereği, düşük maliyetle imal ettireceği giysileri daha sonra yeniden İtalya'ya getirerek pazarlayacaktır.

EDG Impeuropex: Elektronik mini hesaplayıcıların yapımı ve dışarıya satımıyla uğraşır.

Sovitalmare: 1974'de IRI grubundan Finmare ile Sofrat'ın birleşmesinden ortaya çıkmıştır. Merkezi Cenova'da olan şirket, İtalya ile SSCB arasındaki deniz taşımacılığının geliştirilmesinde büyük rol oynar.

Berlinguer tarafından 1973 yılında hazırlanan ve İtalya Komünist Partisi'nin tüm gelişmesini ve geleceğini üzerine inşa ettiği "Tarihsel Uzlaşma" aslında apaçık çelişkileri içerir. Şöyle ki, komünistler, Allende'nin karşılaştığı trajik sonun bir kez daha yinelenmemesi, aynı dramın İtalya'da yaşanmaması için, tüm sosyal tabakalarla mümkün olan en geniş ittifakı oluşturmak zorunda olduklarını itiraf ederler. Oysa, "Tarihsel Uzlaşma'nın" dayandığı işbirliği dün Allende'nin Halkçı Birliği'ni deviren güçlerin dayandığı çokuluslu şirketlerle yapılma durumundadır. Komünist Parti yönetiminin desteklenmesini istediği çokuluslu şirketler, Şili'nin sosyalist deneyden geçerek ekonomik bağımsızlığına kavuşmayı amaçlayan hareketini boğazlamak için üretimi kısan, kredileri durduran şirketlerden başkası değildir.

Çokuluslu şirketlerin patronları, İtalya'daki yavru şirketlerinin yönetim bürolarını ziyaret ederken, Komünist Parti'nin bürolarını da ziyaret etmeyi unutmazlar. Son olarak, Rockefeller grubundan General Electric şirketini temsilen Komünist Parti politbüro üyeleri ile görüşen heyet, İtalya'nın nükleer programı için neler yapabileceklerini ortaya koymuştur. Uluslararası iş çevreleri, partinin iktidara gelme olasılığı karşısında herhangi bir paniğe kapılmazlarken, Giorgio Napolitano'nun "Büyük sermaye, halkın Komünist Parti lehine vereceği karara, kuşkusuz müdahale edecektir!" yolundaki demeci, tümüyle iç pazara dönük bir slogandır. Federal Almanya Şansölyesi Helmudt Schimidt de ülkesinde seçim kampanyasının tüm şiddetiyle süregeldiği bir ortamda aynı yöntemi kullanmış, Hıristiyan-Demokrat rakiplerinin anti-komünist kampanyasının sağ kanatta fazla oy toplamasını önlemek için "Ülkesinin kızıl olacak bir İtalya'ya her türlü finansman yardımını durduracağını" öne sürmüş, ama gerisi gelmemiştir.

İtalya'nın geleceği bugün, Votka-Cola'cıların gösterecekleri katı finansman desteğine bağlıdır. Kriz içersinde zorlanan İtalyan sanayi

potansiyeli Doğu pazarlarına yöneldikçe, Batılıların gönderdikleri krediler de aynı oranda artabilmektedir. Ayrıca, Komünist Parti'nin taban ve sendikalar üzerinde kesin bir kontrolu söz konusudur. Hıristiyan-Demokratların, işçi örgütleri üzerindeki etkinlikleri de her geçen gün azalmaktadır.

Hıristiyan-Demokrat Andreotti Başkanlığındaki azınlık hükümeti tarafından hazırlanan "kemerleri sıkma" politikasında ilk aşama halk yığınlarının daha çok finansman gücüyle donatılması olunca, komünistler tarafından tümü onaylanır. Ama uygulamada zorluklarla karşılaşılır. Grevlerin birbiri ardına patlak vermesi, Parti yönetimi tarafından alınan kararların taban tarafından iyi anlaşılmadığı gerçeğini gösterir.

Porto Rico'da ABD Başkanı Gerald Ford ve yedi Batılı ülke devlet ya da hükümet başkanının katılmasıyla başlayan görüşmelerde, İtalya'nın lehine olarak finansman desteğinin sürdürülmesi ve bin milyar liretlik kredi açılması kararlaştırılır. Batılı liderlerin zirve toplantısına sahne olan lüks villanın David Rockefeller'e ait olması herhalde büyük bir rastlantıdır(!).

Berlinguer, CIA'nin komünist hükümete karşı olduğunu açıklarken gerçeklerden ziyade sözlü propagandanın önemine yer verir. Oysa, Amerikan Gizli Servislerinin Roma'daki yeni patronu Hughes Montgomery, 15 sayfalık esas raporunda, İtalya'nın güçlü bir hükümete gereksinmesi olduğunu, bunun için de komünistlerin katılmasının olası değil arzu edilen bir gelişme olacağını bildirir. Montgomery, Akdeniz sorunları uzmanıdır ve 1967 yılında Yunanistan'da askeri diktatörlüğün yerleştirilmesine önemli katkıda bulunmuştur. Gizli servislerin geleneksel haber kaynaklarını (kilise, ekonomik sağ, burjuvazi, faşizm özlemcileri) bir kenara bırakarak, İtalyan toplumunun en canlı güçlerini dikkate almasını önerir.

İtalya'daki gelişmeleri, olayları, alaycı ve olduğu gibi özetleyen bir İtalyan dergisi şöyle demektedir:

"Rockefeller parayı öder; Agnelli kasasına doldurur; Berlinguer de yönetir!"

4- Fransa Komünist Partisi'nin Ticaret ve Finansman İşleri Yapan Şirketleri

Fransa Komünist Partisi, İtalya'daki meslekdaşı gibi "kapitalist" nitelikte işyerlerinden oluşan geniş bir şebekeye sahiptir. Bu işyerleri aracılığı ile AET tarafından teşvik edilen tereyağını SSCB adına satın alan ve bu ülkeye gönderen Jean Baptiste Doumeng, kendisi için "dünyanın en zengin komünistiyim" der. Doumeng'dan daha ünlü iş adamları kuşkusuz vardır, ama AET'nin yıllardır biriken "tereyağ dağlarını" ilk eriten Doumeng olmaktadır.

Doumeng, Fransız Komünist Partisi'ne ait elliden fazla şirketi yönetir. Bunlardan en büyük ikisi: Interagra ve Ucaso-Toulouse, 1976'da çoğunlukla Doğu ülkeleri ile yaptıkları ticaret sonucu cirolarını 2 milyar doların üzerine çıkarmışlardır. Fransız Komünist Partisi'nin yanı sıra, Fransa'ya ve Moskova'ya da yararlı olan Doumeng grubunun faaliyet alanı, Doğu-Batı ticaretinin geçerli olduğu her yerdir. Örneğin, giyim, gıda, pazarlama, kamu işleri, donatım, sigorta, turizm, ticaret, vb...

Avrupa Dağıtım Şirketine bağlı sayısız şirketi yöneten ve başarı sağlayan Doumeng, bu yönleriyle Guy de Rothschild'in benzeri olmaktadır. Ama "Kızıl milyarder" banka işlemleri için Banque Commerciale pour L'Europe du Nord (BCEN) veya Eurobank'ı" tercih eder. Bu bankaların giderek Batılı kapitalist evrende büyük önem kazandıklarını, daha önceki bölümlerde ayrıntıları ile açıklamıştık.

Jean Montaldo, "Fransa Komünist Partisi'nin finansman yöntemleri adını taşıyan yapıtında, BCEN Bankası tarafından gerçekleştirilen

girişimlerin getirdikleriyle ve isimsiz bağışlarla, Fransa Komünist Partisi'nin uzun yıllar maddi sıkıntı çekmeyeceğini belirtir. Eurobank, aynı sendikal konfederasyondaki ortağı CGT'nin paralarını, Parti şirketlerinin gelirlerini kasalarında depolayan bankadır.

Parti'nin kontrolu altındaki yayımevlerinin bunca yıldır yaşamlarını sürdürebilmeleri, büyük bir okuyucu yığınına sahip olmalarından değil, Parti şirketleri tarafından finanse edilmelerinden ileri gelir. Parti tarafından çıkartılan yayımların alıcısı bu denli çoksa, Komünist Partisi'nin çok önceden bu geniş yığın tarafından iktidara getirilmesi gerekmez miydi? Yapılan hesaplara göre Parti'nin kontrol ettiği 39 yayımevi, 25 matbaa ve 32 kitabevi vardır. Ticari ölçülerle çalışan bu şirketler 6 günlük gazetenin, 30 haftalık derginin ve 32 magazin türü derginin basılmasını ve yayılmasını gerçekleştirirler. Propaganda çalışmalarının aksamadan yürütülmesi, bu yayımevleri ve matbaaların finansman desteğini sağlayan çeşitli şirket ve kurumun kapitalist pazarlarda sağlıklı girişimler yapmasına bağlıdır. Son hesaplar, Parti'ye ait değişik faaliyet kollarında 320 şirket ve kuruluşun varlığını doğrular.

Fransız kapitalist sisteminde böylesine önemli yatırımlarıyla, Doğu-Batı ticaretine dayanan finansman kurumlarıyla, böylesine içli-dışlı ilişkiler içersinde olan Fransız Komünist Partisi, sloganlarına sadık kalmayı ihmal etmez:

"Ticaret, detant için iyidir! Detant da kârlar için iyidir!"

Fransız Komünist Partisi'nin, Fransa'nın Doğu Avrupa ülkeleriyle olan ticareti içindeki payı çok azdır. Komünist Partisi tarafından hergün işçi sınıfının düşmanları ve sömürücüleri olarak gösterilen çokuluslu şirketler, ulusal firmalar, Doğu bloku ülkeleri ile sürdürülen ticareti ve ortaklaşa işyerlerinin kontrollarını ellerinde bulundurmaktadırlar. Bu konuda ayrıntılı bilgiler, kitabın ilk bölümünde sunulmuştu.

Sonuç Değerlendirilmesi

Votka-Cola'cıların hararetli yandaşlarının tersine, Brejnev birçok kereler, SSCB'nin detant yoluyla komünist ve kapitalist rejimlerin birleştirilmesini öngörmediğine işaret etmiştir. Yine aynı Brejnev, amaçların detant kılıfı altında yürütülmesinden yana olanların doğru hareket ettiklerine işaret etmiştir. 1976 yılı Şubatında yapılan Komünist Partisi 26. Genel Kongresinde konuşan Brejnev aynen şöyle demektedir:

"...Kimse, komünistlerin kapitalist sömürücülerle uzlaşmalarını beklemesin. Kimse, komünistlerle uzlaşan tekelci güçlerin bir anda devrim yanlısı olmalarını da beklemesin... Ne var ki bizler sosyalizmin ve komünizmin barışçı yollarla inşası için en verimli yolların ve koşulların, ancak detant ortamıyla sağlanacağını kimseden saklamıyoruz."

Böylelikle ortaya konan ilke belli oluyor: İki bağımsız ve özerk sistemin, birbirlerinin iç işlerine karışmadan işbirliği yapmaları.

Sovyet sözcüler, iki tarafın da birbirlerinin iç işlerine karışmaması esasının özellikle ve öncelikle hükümetler arası ilişkilerde uygulanmasını vurguluyorlar ama sosyal gruplar, kitlesel örgütler, aydınlar, sendikalar arası etkileşim konusunda bir şey getirmiyorlar. Oysa, komünizmin ideolojik yapısı, bu gruplar arası etkileşimden ötürü de önemli oranda değişmeler gösterebiliyor. Tarafların birbirlerinin iç işlerine karışmama ilkesi, devrimci ve milliyetçi akımların, müttefiklerin ya da sempatizanların desteklenmesi sırasında geçerliliğini koruyamıyor. Bunun canlı örnekleri, Portekiz, İspanya, Angola ve Zaire'de görüldü, bağımsız komünizmin ve Batı Avrupa tipi sosyal-demokrasinin zaferine yönelik "Avrupa komünizmi" aşamasında yaşandı. Her şeyden önce, Kapitalist Batı tarafından Doğu'da Avrupa komünizminin desteklenmesi stratejik ve

taktik yönden benimsendi. Ama alt kademedeki parti ideologları ya bilgisizliklerinden ya da Avrupa komünizminin Moskova'dan bağımsız olduğuna herkesi ikna etmeye çalışmasından ötürü, hâlâ Avrupa komünizmi üzerinde duruyorlar, sorumlu olarak Avrupa komünizmini gösteriyorlar.

Barış içinde birlikte yaşama şeklinde detant sözcüğünü yorumlayan Sovyetler Birliği'nin bu doğrultudaki stratejisinin kökenleri 1920'lere Lenin'in NEP politikasını uyguladığı yıllara uzanıyor. Taraflar arasındaki ilişkilerin çok sıcak bir ortama girdiği dönemlerde, örneğin Hitler ordularına karşı Müttefik devletlerin birlikte hareket ettikleri ya da Kruşcef'in barış içinde birlikte yaşamak için yoğun girişimlerde bulunduğu yıllar SSCB'nin detanta en önem verdiği yıllar olmuştur.

SSCB tarafından uygulanan dış politikanın sadece tek yüzü olan detant, bu ülkenin ideolojik ve politik saldırılarını yer altından sürdürmesini, aynı anda da kredilerden ve kapitalist teknolojiden yararlanmasını sağladı. Aslında, SSCB'nin kapitalist imparatorluğa karşı tek başına açıktan bir saldırıya geçtiği pek görülmedi. Bu ikili ve barış içinde birlikte yaşama anlayışına zarar vermeyen doktrin sonucu, Doğu'ya saldıran Batı olanakları, tekniği, know-how'ları, Sovyetler Birliği'nin karşı saldırıya geçmesi için gerekli güç ve donatımı sağladı. İşte, hegemonya sağlayacak bu güç ve olanaklara kavuşmak fikri üzerine Sovyet stratejisi inşa edildi. Brejnev'in bir konuşmasında ikili bir politika açıkça gözler önüne seriliyordu:

"Öbür devletlerin iç işlerine karışmama ilkesi, bu devletlerin bağımsızlıklarına ve egemenliklerine saygı gösterilmesi, detantın en zorunlu temel hükümlerinden biridir."

Doğu'ya yönelen detantın sonucu, doğal olarak ortaklaşa üretim şekilleri ve takasa dayanan değişik yöntemler oldu. SSCB tarafından uygulanan politikanın arka yüzünü oluşturan ideolojik ve politik saldırılara detant anlayışı uygulanmadı, SSCB ve Batı arasında karşılıklı saldırılar süregeldi.

Ortaklaşa üretim yönteminin bulunmasıyla barış içinde birlikte yaşama dönemi en tantanalı günlerini yaşamaya koyuldu. Önce, detantın zorlamasıyla farklı sosyal sistemler arasında uzlaşmayı engelleyen insan haklarına ilişkin suçlamalar, kişisel özgürlüklerin baskı altında tutulması, yasal sendikaların devreye sokulmaması, çoğulcu siyasal rejimlerin gündeme getirilmesi gibi konularda taraflar arasındaki tartışma ve

suçlamalar bir kenara bırakıldı. Farklı sosyal yapılarda ekonomik yaşama egemen olan Amerikan-Sovyet ticari güçleri, birbirlerini tamamlamak için "Planlı ekonomi", "Pazar ekonomisi" gibi terimler kullandılar. Soğuk savaş yıllarından kalma "otoriter", "kapitalist","diktatörlük" sözcükleri kitaplardan,broşürlerden silindi.

Detan ortamıyla Doğu blokunun sağladığı en ilginç avantaj, Batı'dan %6-7 gibi çok düşük faizli krediler alabilmesi ve bunun 60 milyar doları bulması oldu. 60 milyar dolarlık Batı tekniğinin Doğu'ya aktarılması demek olan bu istatistikler üzerine kalın bir gizlilik perdesi örtüldüğü için, gerçek toplamın çok daha fazla olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bir başka özellik, modern kapitalizmin bugüne değin tanıdığı en zararlı ve en spekülatif nitelikteki para piyasasını oluşturan Euro-dolar piyasasından Doğu'ya verilen borçların büyük rakamlara ulaşmasıdır. Yapılan istatistiklere göre, komünist ülkeler Euro-dolar piyasasından 1970'de 38 milyon dolar, 1971'de 66 milyon dolar, 1972'de 273 milyon dolar, 1973'de 779 milyon dolar, 1974'de 1 milyar 238 milyon dolar, 1975'de 2 milyar 597 milyar borç almışlardır. Bu muazzam krediler, bir başka anlamıyla detant borçları, Brejnev'in deyimiyle "sosyalizmin ve komünizmin barış içinde inşasına gerekli en elverişli koşulları yaratacak zorunlu tekniklerin güç durumlardaki ekonomilerde uygulanması için" alınmıştır.

Ortaklaşa üretim ve takas sistemleri kapitalist işletmelere de büyük kârlar sağladığından, tüm dünya bugün Sovyetler Birliği tarafından sürdürülen stratejinin daha uzun ömürlü olabileceğini hesaplamaktadır. Çünkü bu sistemde, kapitalist şirketler de yatırım yaptıkları rejimleri, her türlü otoriter tutuma karşı savunur duruma gelmekte, Doğu ülkelerinin dışa mal satamayacak durumda olmalarından, paralarının transfer edilememesinden milyarlarca dolar kazanç sağlamaktadırlar. Kapitalist şirketler, Batıya oranla çok ucuz emek gücüyle üretilen malları Batı pazarlarına aktarmakta, bu tatlı kârların sürekliliği için Doğu'daki rejimleri desteklemekten geri kalmamaktadırlar. İşte birbirine karşıt iki sistemin ortak çıkarları burada gizlidir ve bu nedenle birbirleriyle işbirliği yaparlar.

Brejnev ve arkadaşlarının, Batılı kapitalist dostlarından, tekelci şirketlerden büyük bir yakınlık ve anlayış görmelerinin nedeni, Batı'da en çok borçlandırdıklarına en çok ilgiyi gösteren bankerlerin, salt verdiklerini alma kuşkusu içinde olan bankerlerden hiç de farklı

olmamalarıdır. Doğu blokuna bir şey olursa, seçimle iş başına gelmeyen, ama Batılılarla her türlü antlaşma ve sözleşmeyi imzalamış olan yöneticiler iktidardan devrilirlerse, verilen borçlar, krediler ne olacaktır? Yeni iktidara gelecek ya da radikal bir reform uygulayacak Rus işçilerinin, seçmedikleri yöneticilerin, kendilerine danışmadan imzaladıkları sözleşmeleri, antlaşmaları tanımaları için geçerli bir neden var mıdır? Rus işçilerini örgütleyen bağımsız sendikalar, Batılı kapitalistlerle ortak kurulan işyerlerinde greve gidecek olurlarsa, çokuluslu şirketlerin kazançları ne olur? Bu tekellerin, çokuluslu şirketlerin, Doğu ülkelerinde yatırım yapmalarının temel nedeni, bu ülkelerdeki ücretlerin ve işçilerin yaşam düzeylerinin düşük olması değil midir?

Gelecekleri otoriter rejim diye nitelenen rejimleri daha fazla güçlendirmeye dayanan çokuluslu kapitalist şirketler, her türlü demokratikleşmeye ve özgürleşmeye yol açabilecek girişimler yerine baskı uygulayan rejimlerin sürekliliğini istemek durumundadırlar.

Standard Oil of New Jersey (daha sonra Exxon adını aldı), IG Farben, (daha sonra Bayer, Hoechst ve BASF oldu), ICI, Unilever, Shell, Philips, Michelin, Goodyear, Du Pont ve daha bunlar gibi yüzlercesi, sanayi kapitalizminin doğuşundan günümüze değin dünyanın her kıtasında anti-demokratik, ırkçı ve baskıcı rejimlerle çokuluslu işbirliği yaparak yatırımlarını, çoğaltmadılar mı? Bu rejimler sayesinde refahlarını artırmadılar mı? Büyümediler mi?

İspanya'da, Portekiz'de, Orta Amerika'nın muz cumhuriyetlerinde, Şili'de ve Latin Amerika'nın askeri cunta ile yönetilen ülkelerinde, Güney Afrika'nın ırkçı rejimlerinde, Afrika ve Asya'daki baskı rejimiyle yönetilen tüm ülkelerde iktidar olanlar, siyasal düşünce ve ahlâk anlayışı farkı gözetmeyen ÇOKULUSLU Şirketlerin yöneticilerine ulusal sınırlarını ardına dek açmadılar mı? Göreceli olarak daha az otoriter rejimlerde, merkezi yönetimin sulandırılmış olduğu ülkelerde faaliyet gösteren çokuluslu şirketler ve bankalar, o ülkelerde özgürlük ve demokratikleşme girişimlerini hiç desteklemediler mi? Tersine, baskı uygulayan rejimleri, kendilerine yatırım alanı sağlayan iktidarları büyük bir kayıtsızlıkla desteklemenin birinci görevleri olduğunu vurguladılar. Bugüne dek yaşanan deneyler, ampirik gözlemler, varılan sonucun bu olduğunu tüm açıklığı ile gözler önüne sermektedir.

Dünya Petrol sanayiinin "yedi kızkardeşleri" diye tanımlanan petrol tekelleri, General Motors, ITT, IBM, Fiat, Siemens, Krupp vb... Franco

İspanya'sında Salazar Portekiz'inde Papadopoulos Yunanistan'ında Pinochet Şili'sinde hiçbir zaman yapmadıklarını, Orta Doğu petrolünün üreticisi antidemokratik feodal yönetimlere sahip Arap emirliklerinde de yapmayacaklardır. Yapıları ve kendi mantıkları içersinde, çokuluslu şirketler, faaliyet gösterdikleri ülkelerin rejimlerini destekleyecek, reform ya da yenilik yanlısı olanların karşılarına dikilecektir.

Çokuluslu şirketlerin geniş yatırımlara yöneldikleri ülkelerin yöneticileri ise, bu şirketler sayesinde Batının kurumlarının ve politikalarının üzerine giderek daha fazla baskıda bulunma olanağına sahip olacaktır. Doğu bloku ülkelerinin borçları her ay 1 1,5 milyar dolar kadar artarak, birkaç yıl sonra 100 milyar dolara ulaşacak niteliktedir. Borcunun bu denli astronomik düzeylere varacağını bilen borçlu, borcunu ödememesi halinde alacaklı durumdakilerin nasıl sarsıntı geçireceklerini bildiği için, güçlü bir ekonomik ve politik etkiye sahiptir.

Doğu blokundan alacaklı olanlar, yaptıkları yatırımların tatlı kârlarını toplayanlar, dünyanın bugünkü dengesinin bozulmasını hiç istemezler. Bu yüzden de gelmiş geçmiş en büyük karşı-devrimciler, yöneticiler, detanta karşı çıkanları sert bir dille eleştirirken SSCB ve Doğu Avrupa rejimlerine arka çıkarlar. Bu açıdan değerlendirildiğinde, David Rockefeller, Senatör Barry Goldwater, Kaddafi ve Latin Amerika generalleri ön sırayı işgal ederler.

1976 yılı Kasımında, aralarında en tutucu İngiliz sanayicilerinin yer aldığı bir heyet, İngiltere Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Edward Dell'e muhtıra vererek, Doğu Avrupa'dan yapılan dış alımların sıkı bir kontrolden geçmesini öneren İngiliz işçilerinin isteklerini dikkate almamayı önerdi ve bu girişimin İngiliz dış satımlarını tehdit ettiğini, detant için tehlikeli gelişmeler içerdiğini öne sürdüler.

1976 yılı Aralığında, bu kez ABD Hazine Bakanı William Simon başkanlığındaki (Simon, eski FBI görevlisi, daha sonra Rockefeller'e ait Goldman Sachs Bankası yöneticisidir) Amerikan sanayiinin ve tekellerinin en güçlü adlarından oluşan bir heyet, SSCB'ne en çok ayrıcalıklı olan ülke hakkının tanınmasını, Jackson-Vaneck değişiklik tasarısının yürürlükten kaldırılmasını istedi. Heyet açıklamasında, bu isteğin salt barışı ve detantı, SSCB ile dostluk bağlarının geleceğini düşünerek yaptığını, kendi çıkarlarının söz konusu olmadığını belirtti.

Doğu-Batı işbirliği sonunda Doğu bloku ülkelerinde belirli bir özgürleşme görülemezken, Batı politikalarında ekonomik ve siyasal

özgürlüklerin kısıtlandığı bir gelişme gözlenebilir. Temel üretim araçlarının yaygınlaştırılması (sosyalizasyonu) belki sosyalizmin zorunlu bir ön koşuludur ama insancıl değerlerin en üst düzeyde saygı görmesi, refahı güvence altına alması için yeterli bir koşul değildir. Aynı şekilde Batılı ülkelerde de siyasal demokrasi, daha iyi bir özgürlük ve ekonomik-sosyal adalet için zorunlu ama yeterli bir koşul değildir. Bu nedenle, ortaklaşa üretim yöntemiyle, iki otoriter ekonomik sistemin birleşmesi-Komünist Doğu'nun devlet tekelleri ile çokuluslu şirketler ve bankaların- büyük bir olasılıkla demokrasileri kontrol altına alacaktır. Zaten, detantın komünist ülkelere daha büyük bir özgürlük getireceği güvencesi de yoktur. Gerçekten, Polonya-Çekoslovakya ve Romanya'da daha kısıtlı bir özgürlük ortamına doğru gelişme gözlenmektedir. Ama Batı'da, siyasal özgürlüklerin kademeli olarak kısıtlanacağı yolunda bir belirti gerçek dışı gibi görülmektedir.

ABD'nin yeni Başkanı Jimmy Carter, dış politika programının ana hatlarını açıklarken, büyük bir askeri güce dayanarak detant için elverişli ortamı sürdürmeyi ve geliştirmeyi amaçladığını belirtti. Bu, askeri ve sanayii güçlerin ideali olan bir politikaydı. Askeri güçlere, silahlanma için büyük harcamalar yapılacağının güvencesi veriliyor, bu silahları üreten çokuluslu dev tekellere ve onların binlerce taşaronuna büyük pazarların açıldığını bildiriyordu. Detanta sırtını dayayan işletmelerse, işbirliği ve ortaklaşa üretim yöntemleriyle "sözde düşman" toprakları üzerinde daha çok kazanmayı gerçekleştireceklerdi. Oysa, askeri güçler bu "sözde düşman" topraklarına karşı büyük savunma hazırlıkları içindeydi. Üçlü Komisyonun üyesi Cyrus Vance, Rockefeller'in arzusu üzerine getirildiği Dışişleri Bakanlığında verdiği ilk demecinde "İtalyan Komünist Partisinin hükümete katılmasına karşı olmadıklarını" açıklıyordu. Vance'in Üçlü Komisyondaki çalışma arkadaşları Agnelli ile İtalyan bankerlerinin görüşleri de aynı doğrultuda idi.

Karşımızdaki iktidar çok boyutlu çalışan bir örgüttür. Zaten, ancak zayıf ve dış etkilere açık bir iktidar tek boyutlu olmaz mı? Tüm dünya ile ilişkiler kurmak, iktidar olma tekniğinin temelidir. Yeraltı dünyasının cinayet şebekesi, her zaman etkili ve büyük olabilmek için, giderek polis örgütünün ve siyasal kuruluşların içersine dalbudak salmaz mı? Günümüzde hem silahlanma, hem de silahsızlanma çağrılarını ortaya atanların bir örneği insanlık tarihinde görülmüş değildir.

ABD'de Amerikan-Sovyet ticaretinin bel kemiğini oluşturan

sanayiciler, Üçlü Komisyona üye olan üniversite üyeleri, bankerler, sendikacılar, gazeteciler, iş adamları ve avukatlar hatta batı politikacılar, iki sistemin birleşmesini öngören kuramlarını ortaya koyarlarken, sonuçların ne olacağını düşünmeden salt mallarını satabilmek için konuşurlar. Votka ve Pepsi Cola'nın ya da Coca-Cola'nın reklamını yapanlar, zararlarına değinmeden hep aynı şeyi söylerler. Ortaklaşa üretimin de her türlü tehlikeden uzak olması, üretimin yapıldığı topraklarda sağlam bir politikanın sürdürülmesine bağlıdır. Du Pont Şirketi yöneticisi Shapiro "sözcüklerden zarar gelmez"derken, iş dünyası ile insan haklarını birbirlerinden ayırmak gerektiğini vurgular.

Batı'da yaygınlaştırılmak istenen birleşme kuramları aslında aynı varsayımlara dayanır ve sayısı yalnızca ikidir: Teknik evrimin görevi her sistemde görülen aksaklıkların ve hataların, en iyi yanları değiş tokuş ederek gidermektir. Ne var ki, komünist ve kapitalist sistemlerin hep ötekinin en iyi yanını alarak gelişeceğini, kendindeki kötü yanları bir kenara atacağını kimse hayal etmemektedir. Komünist sisteme ait merkezi planlamayı kapitalist sisteme yerleştirirseniz, tekellerin zayıfladığını, serbest pazar ayrıcalıklarının yitirildiğini, özellikle askeri-siyasal güçlerin iktidarının zayıfladığını gözlersiniz. Aynı şekilde, Doğu'da tüketicileri pazar ekonomisi içinde yerlerine oturtursanız, merkezi planlama örgütünün işlevini yapamamasına yol açmış ve otoritesini sarsmış olursunuz. Bu gibi değişiklik girişimlerini Batı'da inceleyecek olursak, şunları gözleriz:

-Kamu ve özel sektörden oluşan karma ekonominin genişlemesi, sanayide ve finansman kesiminde belirli merkezlerin millileştirilmesiyle kamu iktidarının giderek bazı noktalara el koymasıyla, kamu sektörünün ilk planda önem kazanması;

-Ulusal gelir politikasında bütçenin önem kazanması;

-Kapitalist sistemde, özel sandık ve sigortaların yerini daha çok sosyal sigortanın alması ve geniş boyutlara ulaşması;

-Ekonominin kamu yönetimlerince planlanması ve büyük firmalar tarafından yapılan zorunlu planlama ile, üretim ve dağıtım aşamasında pazar güçlerinin kendi başlarına faaliyet göstermelerinin engellenmesi;

-Enflasyona ve giderek artan işsizliğe karşı, kamu iktidarlarının fiyatlara, ücretlere, yatırımlara ve sermaye birikimlerine daha çok müdahale etmeleri;

-Ulaşımın, sosyal konut inşasının, kamu hizmetlerinin devlet

tarafından sübvansiyone edilmesinin giderek sosyalizasyonu (ya da yaygınlaştırılması)

Batıda gözlenen bu gelişmelere karşılık, komünist rejimlerde de sık sık aşağıdaki noktalar ile karşılaşılmaktadır:

-Maddi konfor gereksinmesi duyanların artması, otomobil, elektrikli ev aletleri, dış ülkelere geziler gibi tüketici eğilimlerin merkezi yönetim üzerinde baskılarını çoğaltması;

-Tüketicinin tercihlerine ve egemenliğine giderek daha çok yer verilmesi;

-Sanayi yöneticilerine daha çok yetki verilmesinin, karar alma mekanizmasında daha çok yer işgal etmelerinin sonuçta merkezi otoritenin mutlak yetkisini zayıflatması;

-Kâr, faiz ve sermaye maliyeti gibi kavramların işlerlik kazanması;

-Planlama aşamasında nicesel faktörlerden çok parasal faktörler ile çalışılması;

-Paranın belirli bir değişim değeri olduğunun onaylanması;

-Tercihlerin tüketiciler tarafından oluşturulan piyasaya bırakılması, merkeziyetçi ve otoriter planlama örgütünün, fiyat, miktar, ve kalite ayarlamaları yaparak sunu ve isteği (arz ve talebi) dengelemekle yetinmesi.

Yeni geliştirilen bir başka kurama göre , iki farklı sistemin birleşmesi, dışarda olup biten bir sentezin değil, sanayileşmiş toplum içinde cereyan eden bir yapı değişikliğinin sonucudur. Bu kurama göre, çok önceden başlamış bulunan "Teknetronik" devrim sonucu, ekonomik ve sosyal sistemler değişim geçirmeye zorlanmakta, kapitalist ve komünist rejimlerin özellikleri yapı değiştirmekte, sonuçta bazı temel yönlerden birbirine benzeyen ama ilk örneklerine kıyasla nitelik yönünden çok yabancı yepyeni sosyal sistemler ortaya çıkmaktadır.

Birleşmenin iç dinamiğin bir sonucu olarak karşımıza geldiğini savunan kuramcılar, kendi görüşlerini desteklemek için modern sanayideki bazı faktör ve eğilimleri bilgilerimize sunmaktadır:

-Elektronik ve bilimsel çağın evrensel niteliği:

-Geniş ölçekli ekonomilerin gerçekleşmesinin dev, yapılı modern işletmelerin kurulmasını zorunlu kılması;

-Sermaye ve teknolojinin gelişmesi sonucu verimlilik dört nala artarken, iş gücü maliyetinin hızla düşmesi, bunun bir gereği olarak üretim maliyetleri arasında yer alan emeğin ortadan kaldırılmasının

gündeme gelmesi;

-Teknik ve finansın, modern sanayii kitlesel yatırımlar yapmaya zorlaması;

-Ulusal ekonominin yanı sıra çok karmaşık nitelikleri olan uluslararası ekonomiyi yönetebilmek ve işletebilmek için, orta ve uzun vadeli planlamanın kaçınılmaz görülmesi;

-Ekonomiye giderek yüksek oranda teknik ve dolayısı ile sermaye gerektiren, buna karşılık daha az insan emeği kullanan sanayilerin egemen olmaları aynı anda geleneksel siyasal sistemleri ve yapıları kendilerine bağımlı kılmaları;

-Bu teknolojik ve teknetronik parametrelerin her şeye üstünlük sağlamasının her iki sistem için de temel ve karar alıcı noktayı oluşturması. Ortak teknolojik ve teknetronik ögelerin kullanılmasının ise sistemlerin başındaki komünist ya da kapitalist sözcüklerinin ortadan kaldırılmasını gerektirmesi.

Yukardaki kuramsal çerçeve, daha önce ortaya atılanlar gibi, nedenlerini hiç açıklamadan radikal değişimlerin kendiliğinden sosyal ve ekonomik alanda yararlı ve iyimser sonuçlara yol açacağını öne sürüyor. Ayrıca hiçbir açıklamaya girmeden, yeni oluşacak güçlü sistemlerin otoriter olan siyasal ve ekonomik özelliklerinin "bilimsel-teknik" niteliklere bürüneceklerini, yığınların refahını en üst noktaya çıkaracaklarını savunuyor.

Bu kuramsal çerçeveye başka yönden yaklaşanlar ise, şirketlerin bilgi kaynaklarını ele geçirecek istenilen niteliklere sahip teknik kadroların, gerçek iktidarı ellerinde bulunduracakları organların başına geçeceklerini vurguluyorlar. Bu düşünce şekli, işletme ve şirket yöneticileri ile onların danışmanlıklarını düşleyen üniversite üyelerini çok yakından etkilemekte. Doğu bloku ülkelerinde ise, bu tür bir birleşme sonucu pazar sosyalizminin doğacağı, bu tür sosyalizmde tüketici egemenliği ve pazar özgürlüğünün merkeziyetçi üretim ve dağıtım güçleriyle bir arada bulunacağı, temel üretim araçlarının kamunun milkiyetinde kalacağı öne sürülüyor.

Sistemlerin birleşmesiyle ilgili bu kuramların tümü de soyut, gerçekle ilgisi bulunmayan, özellikle iktidar ve iktidarın işleyiş biçimleriyle ilgili olmayan modellere dönük. Aslında, ekonomik yayımlarda sürekli belirtilen ekonomik iktidar, işletmenin başındaki yöneticiler değildir. Çünkü onların işyerinde siyasal bir iktidarları söz konusu olamaz. Asıl iktidar, o

tesislerin, şirketlerin sahipleri durumundaki kişiler ile onları kontrol eden bankalar, holdingler ve öteki güçlerdir.

Gerçek iktidarın yapısını, mülkiyet şekillerini, kontrol türlerini işyerlerinin ve şirketlerin tiplerine göre ayrı ayrı incelemek gerekir. Basit ve soyut bir tanımlama getirmek, çok büyük ve karmaşık işyerleri gözönünde tutulursa, son derece güçtür. Teknik kadroların mülkiyet ve finansman egemenliklerine ne dereceye kadar karışabildikleri önemli bir noktadır. Doğu'daki sistemlerde, teknokrat yöneticilerin çok önemli stratejik konularda söz ve karar sahibi olmaları olanak dışıdır. Çok modern ve karmaşık işletmelerde bile teknik kadroların, gerçek karar alma mekanizmasını oluşturan mülkiyet ve egemenlik haklarını simgeleyen Devlet ya da Sermaye üzerinde etkinlik olasılığı yok denecek kadar azdır.

Son on yıl içinde, petrol, kimya ve türevleri, mekanik yapım, ulaşım, telekomünikasyon, vb gibi sektörlerde teknikler ve sanayi yapıları büyük, radikal değişimlere konu oldu. Bankalar, finansman kuruluşları, kredi merkezleri temelde yoğun değişmeler geçirdiler. Sanayide mülkiyet esasları değişti, % 5 hisseye sahip kişi işyerinin gerçek sahibi olabildi ve özellikle çokuluslu şirketler Batı ekonomisine el koydular. Çokulusluların evrensel düzeyde başlattıkları genişleme, ulusal-devleti geriletti. Bununla birlikte, bu denli büyük değişmelere karşın, şirketlerde gerçek iktidar ve güç sahipleri hiç değişmedi. Geçmişte olduğu gibi bugün de aynı aileler, yatırımı gerçekleştiren aynı bankaların, kartellerin sahipleri oldular. Hatta, bu iktidar giderek daha az sayıda ailenin elinde yoğunlaştı. Örneğin:

-Rockefeller, Du Pont, US Steel, Mellon, Fiat Shell, Unilever, Commerz Bank, Dresdner Bank, Générale de Belgique, Wallenberg ve elli kadar dünya bankası teknik değişimden önce de başlı başına birer karar alma organıydılar. Yüzyıldan beri Batı dünyasında gerçek iktidar ve otoritenin el değiştirmediğini ya da bölünmediğini anlayabilmek için, dün ve bugün petrol şirketlerinde, kimya sanayiinde, kauçuk, elektronik ve ilaç sanayiinde, uzak ve havacılık sanayiinde gerçek iktidarın kimlerde olduğunu, mülkiyetin kimlere ait olduğunu görmek ve bilmek gerekir.

Bu iktidarın dokunulmazlığını komünist rejimde daha da belirgin olarak gördük. Bilgisayarların kullanılması, nükleer enerji, telekomünikasyon, uzay teknolojisi, gerçek otoriteyi ve iktidarı ne değiştirebildi, ne de zayıflattı. Doğu bloku ülkelerinde iktidar partinin, ordunun ve gizli polisin elleri arasındaydı ve öyle kaldı. Ayrıca, bilgisayarların planlı ve genel kalkınma modelinde daha büyük önem kazanmaları, verilerin

merkezileştirilmesi, yönetim ve üretim aşamalarındaki kararların bilgisayarlar aracılığı ile alınması, Sovyetler Birliği'ndeki merkeziyetçi iktidarın, bundan birkaç yıl önce üretim merkezlerinin yöneticilerine bırakılan karar alma sorumluluklarını ve yetkilerini yeniden geriye almasını sağlamış oldu.

Olumlu yönde birleşme olmaması için hiçbir neden yok. Ama bunun kuramsal olarak belirlenmesi oldukça zor. Çünkü tarihsel ve ampirik hiçbir kanıt bu olumlu ve iyimser birleşmeden yana değil, tek akla gelen olasılıklar. Oysa bugüne kadar Doğu Avrupa'daki tekellerle işbirliği kurmayı başaran sanayicilerin ve yansız analizcilerin görüşü, olumlu birleşmeyi olanak dışı saymak gerektiği yönündedir. Birleşmenin olanaksızlığını gösteren belirtilerden birkaçını aşağıda liste halinde sunuyoruz:

-Sermayenin ve teknolojinin Doğu Avrupa ülkelerine transferi, Batı pazarlarının düşük ücret ve ortaklaşa üretim yöntemiyle üretilen mallarla kaplanması sonucu, ekonomide istikrarsızlık başgösterecek ve gerginleşen hava giderek artacaktır.

-Şirketler, güçlü ve militan sendikaların örgütlü olduğu ülkelerdeki fabrikalarını kapatacaklar, çevre kirlenmesi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yatırımlarından kaçabilmek için yabancı ülkelerde kuracakları yavru şirketlerle faaliyetlerini sürdürecekler, bunun sonucu kriz ve karmaşa ortamı ortaya çıkacaktır;

-Sosyalist devlet kurumlarıyla işbirliği yapan çokuluslu şirketler topluluğu, Batılı ülkelerdeki anti-tröst ve anti-tekel uygulamalarından kaçmak için Amerikan-Sovyet tekeli modelini sanayiin çok çeşitli sektörlerinde gerçekleştirmeye yöneleceklerdir;

-Doğu bloku devletlerine ait bankalar ya da bankacılık örgütleriyle, Batı bankaları arasında, para, kredi ve transfer işlemleri üzerinde kesin bir gizlilik perdesi örtülmesini öngören işbirlikleri gerçekleşecek, vergi cennetlerine büyük paraların aktarılması olanağı doğacaktır;

-Büyük bir çelişki olmasına karşın, Batıda millileştirilme tehditi altındaki tekeller, Comecon ülkelerine hisselerini transfer ederek karşı tehditte bulunacaklardır.

-Batı'da bu gelişmeler üzerine ortaya atılan ve giderek güçlenen doktrine göre; modern sanayi ve ekonomi, ancak istikrar içindeki otoriter bir siyasal ortamda gelişebilir. Bunun için teknolojinin uzmanlar eliyle planlamasını, her türlü bozguncu girişimlerden korunmasını ve aşırı

demokrasi nedeniyle dengesini yitirmemesini sağlamak gereklidir;

-Sendikal özgürlüklerin ve grev hakkının giderek artan biçimde kısıtlanmasını öngören işyeri yöneticilerinin sayısı hayli fazlalaşmaktadır. Hatta, işyeri yöneticileri ve üniversite öğretim üyeleri arasında, Doğu'da grevden yoksun, üretim hedeflerine aşırı bağlı işyerlerini "örnek" gösterenler gitgide artmaktadır;

-Yönetici sınıfları oluşturan seçkinler ile ekonomi sorumluları arasında giderek somutlaşan işbirliği sonucu, Doğu bloku ülkelerinde sanayi ve ekonomiye ilişkin bilgileri devlet sırrı sayan anlayış taraftarları hızla çoğalmakta bu bilgileri yayanların cezalara çarptırılmaları istenmektedir;

-Sosyalist devlet temsilcileri, ortaklık kurdukları Batılı işverenlerin temsilcilerine, işyerlerinde oluşacak detant, komünizm düşmanı akımlara ve totaliter görüşlere karşı çıkanlara karşı eyleme geçmeleri için çok baskı yapar duruma gelmektedirler;

Batı ülkelerinde yerleşmiş olan Doğu firmaları ile bankaları, çeşitli şirketlerin dış ilişkilerinde, baskı grupları, hukuk danışmanları, ve özel amaçlı şirketler oluşturarak detant yanlısı propaganda yaptıracaklar, parlamentoyu, hükümetleri etkileyecekler, iş çevrelerine yakınlığı ile bilinen kitle iletişim araçlarından büyük ölçüde yararlanacaklardır;

Seçkinlerin, parlamenterler, kitlesel iletişim araçları ve üniversite çevreleri üzerindeki etkisi artırılarak, bu propaganda merkezlerinin detant doktrinini daha çok benimsemeleri sağlanacaktır;

Sanayideki büyük patronlara, politikacılara, üniversite ve hukuk çevrelerine, detant doktrinini daha olumlu bir gözle değerlendirmeleri ve Amerikan-Sovyet ticaretinin amaçlarını benimsemeleri için büyük baskılar yöneltilecektir;

Doğu'nun otoriter sistemlerinin uzantıları Batı ülkelerinde, kapitalizmin en belirgin nitelikleri Doğu Avrupa'da sezilecektir;

Doğu ve Batı'da kurulacak ortak şirketler yoluyla, bağlantısız ülkelerde yatırımlara yönelinecek, demokratik ve insancıl sosyalist sistemlerin yıkılması ve yerlerine otoriter ekonomik ve politik rejimlerin geçmesi sağlanacaktır;

Dünyayı saran Votka-Cola sömürgeciliği, doğanın kendi koşulları içinde ortaya çıkmamıştır. Tersine, iktidarı ellerinde tutan bir avuç çok iyi örgütlenmiş kişinin kafasında oluşmuştur. Bu fikri kafalarında oluşturan seçkinler, hiçbir zaman seçimle bulundukları yerlere

gelmemişlerdir. Doğu ve Batı'daki geniş halk yığınlarına da hiç danışmamışlar ve bu konuda halk yığınlarının temsilcilerine yer ve söz vermemişlerdir. Detant üzerine yapılan parlak tartışmalar ya da ortaklaşa üretim görüşmeleri, Votka-Cola sömürgeciliğinin temelini oluşturmakla birlikte hep halk yığınlarının yokluğunda gerçekleştirilmiştir.

Batı'da detanta yöneltilen eleştiriler, sadece seçkinlerin seslerini duyurabildikleri yoğun propaganda kampanyalarının gürültüsü altında yok edilmiş, susturulmuştur. Parlamento üyeleri ve hatta hükümet üyelerinin büyük bir bölümü, neler olup bittiğini anlayamamıştır. Profesyonel seçkinler, sadece kendilerinin anlayabileceği, görebileceği şekilde gelişmelerin kamuoyunun gözlerinden uzakta cereyan etmesini sağlamışlardır. Ortaklaşa üretim alanlarının ve detant konularının daha geniş boyutlara ulaştırılmasını öngören planlar ve kararlar Doğu ve Batı'daki seçkinlerin belirli kişilerinden oluşan küçük gruplarda hazırlanmıştır. Bu nedenle, taraflar arasındaki birleşmenin olumsuzluğu apaçık ortadadır. Olumlu bir durum söz konusuysa neden her şey halk yığınlarının önünde cereyan ettirilmektedir?

İktidarı elde tutan seçkinler yönetimi altında -bunların kimler olduğunu kitabımızda açıklamaya çalıştık- detant, salt sınırlı grupların, otoriter ve hiyerarşik düzenlere sahip kurumların çıkarlarına hizmet etmek için kullanılmıştır. Bu nedenle detantın, barışın, silahsızlanmanın ya da temel sosyal amaçların doğrultusunda kullanılması söz konusu değildir.

Bu nedenlerle, detantın ilerde her iki sistemin en iyi değil en kötü özelliklerini ıslah etmesi ve daha da sağlamlaştırması beklenebilir. İki farklı sistemin birleşmesinden ortaya çıkacak melezlerin, daha da sert, otoriter, adaletsiz ve baskıcı olmayacağının güvencesini kim verebilir? Tersine, her iki rejimin en çok anti-sosyal nitelik taşıyan özelliklerinin bu meleze miras kalacağını gösteren güçlü belirtiler vardır. Bir yanda, doğuştan otoriter ve tekelci mutlak diktatöre bağlı dış ticaret kurumları, öte yanda Batı'nın hiyerarşik yapıya sahip, her türlü girişimlerini gizlilik perdesi altında sürdüren hiçbir kural ve yasa ile bağlı olmak istemeyen ve yaptıklarının gün ışığına çıkartılmasına şiddetle karşı koyan çokuluslu şirketler ve bunlar arasında kurulan ticari bir ortaklık. Bu ortaklığın sonucu gerçekleştirilen "ortaklaşa üretim"in iki hissedarı, gerek işlev, gerekse ideolojileri yönünden, hiçbir zaman sosyal güvenliği ve refahı en üst düzeye çıkarmak için bunca emek ve yorgunluğa katlanmamıştır. Bu

durumda, ikisi arasındaki birleşmenin olumlu olmaktan çok olumsuz sonuçları kaçınılmazdır.

Henüz geri dönülmeyecek noktaya gelinmemiştir. Ama, detanttan alabildiğine yararlananların ortaya attıkları iyimser görüşlere karşın, kamuoyu önünde, detantın olumsuz yönlerini ortaya koyacak geniş ve yoğun bir kampanyanın açılması gereklidir. Votka-Cola sömürgeciliği, Doğu-Batı arasındaki ticaret hacmini artırarak, atom savaşının rizikolarını ortadan kaldırmayı ve barışı yerleştirmeyi değil, her iki rejim seçkinlerinin özel çıkarlarına hizmet etmeyi öngörmektedir.

Ortaklaşa üretim yapan işyerlerinin sayısı arttıkça, ortak işyerleri yaygınlaştıkça, detanta karşı olanlara karşı yoğun bir baskı kampanyası açılması ve eleştiri yöneltenlerin her türlü demokratik ve kamuoyuna açık platformlardan uzaklaştırılması tehlikeleri ile karşı karşıya kalacağız. İşte bu kitap, detantın tehlikeleri ve sorunları üzerine kamuoyunda açık bir tartışma başlatılması umuduyla kaleme alındı.

CAĞDAŞ TÜRK YAZARLARI

Talip Apaydın
TOZ DUMAN İÇİNDE . 25
Melih Cevdet Anday
İSA NIN GÜNCESİ . 25
Selim İleri
DESTAN GÖNÜLLER . 20
Halikarnas Balıkçısı
GENÇLİK DENİZLERİNDE . 20
Lâle Oraloğlu
KIZIM 15

EKRAN DİZİSİ

Leslie Trevor
KADIN POLİS (Tecavüz) . 25
KADIN POLİS (Suikast) . 25
KADIN POLİS (Kiralık Kızlar) . 25
Ken Kesey
GUGUK KUŞU . 30

YAŞANTI DİZİSİ

Ian Hamilton
GELİBOLU GÜNLÜĞÜ 25
Dr. Ronald J.Glasser
365 GÜN . 25
Rene Belbenoit
KANSIZ GİYOTİN . 25
Cemal Grancla
ATATÜRK'ÜN UŞAĞI İDİM . 25
N.Ekici-D.Bayladı-M.Alptekin
CUMHURİYETE KAN VERENLER 25

Muhammed Ali
EN BÜYÜK BENİM 75
Sait Paşa
ANILAR 50
Emin Karakuş
İŞTE ANKARA 70

ANADOLU KİTAPLIĞI

Halikarnas Balıkçısı
HEY KOCA YURT 30
Cahit Öztelli
EVLERİNİN ÖNÜ . . 40
K.Z.Gencosman
TÜRK DESTANLARI 75
Orhan Ural
DOST ELİNDEN GELEN TURNA-(Erzurumlu Emrah) . . 20

DANIŞMA DİZİSİ

Dr. Juan Gomez
DOKTORUM YANIMDA 60
Av.Osman Kiper
AVUKATIM YANIMDA 60
A.N.Odyakmaz-A.B.Gürel
KATIN VARSA 60
Dr. David Reuber.
KADIN İSTERSE 60
Barbara Seaman
KADINIM,HÜRÜM 35
Ward Gardner
CAN KURTARAN . 35
Av. İ.Hakkı Oğuz
ÇALIŞANIN KİTABI 50

Doç.Dr.M.Dural-Dr.Y.Yayla
TÜRK VATANDAŞININ HAKLARI . . 50
Nena O'Neill-George O'Neill
AÇIK EVLİLİK . . 35
Derek Lieweilyn-Jones
HER KADIN İÇİN . . . 50
K.Z.Gencosman
TÜRK İSİMLERİ SÖZLÜĞÜ . . . 40
Safa M.Yurdanur
CAN BOĞAZDAN GELİR 45
A.Nevzat Odyakmaz
GÖRGÜ KURALLARI 40
Dr. İvan Popol
GENÇ KAL GÜZEL OL . 50
T. Berry Brazelton
ANNELER VE ÇOCUKLAR . . 35
İsmet Zeki Eyüboğlu
ANADOLU HALK İLAÇLARI 35

ŞİİR DİZİSİ

Behçet Necatigil
SEVGİLERDE 45
Ümit Yaşar Oğuzcan
ACILAR DENİZİ 40

TARİH DİZİSİ

William Plomer
YANYA SULTANI . 25
L. Simavi
OSMANLI SARAYININ SON GÜNLERİ . . 75
Ebuzziya Tevfik
YENİ OSMANLILAR TARİHİ 75

Herodotos
HERODOT TARİHİ 100
Muzaffer Gökman
50 YILIN TUTANAĞI 25
M. Ragıp Esatlı
İTTİHAT VE TERAKKİ . . 50
Namık Kemal
İSLAM TARİHİ 100
Muhammed Heykel
HZ. MUHAMMED MUSTAFA 100
Pierre Broue-Emile Temime
İSPANYA İÇ SAVAŞI . 35
Han Suyin
SABAH TUFANI 75
M. Llewellyn Smith
ANADOLUDAKİ GÖZ 60
ATATÜRK ALBÜMÜ 100

BÜYÜK KLASİKLER

YUNAN KLASİKLERİ

Eflatun
EFLATUN I 10
EFLATUN II . . 25
DEVLET 15
Aisopos
MASALLAR 10
Ksenophon
ANABASİS . 20
Aristophanes
BARIŞ OYUNLARI 15
Thukydides
PELOPONNESOS SAVAŞI . 40
Lukianos
SEÇME YAZILAR 20

LATİN KLASİKLERİ

G.J.Caesar
GALLİA SAVAŞI 10
Plautus
ÇÖMLEK VE DİĞER OYUNLAR . . 15
Lucretius
EVRENİN YAPISI 20
Martialis
SEÇME ŞİİRLER 25

İSLAM KLASİKLERİ

Ahmet Eflaki
ARİFLERİN MENKIBELERİ I 15
ARİFLERİN MENKIBELERİ II 15
Şems-i Tebrizi
KONUŞMALAR (Makalât I) 20
KONUŞMALAR (Makalât II) 15
Sadi
BOSTAN 30
GÜLİSTAN . 20
Firdevsi
ŞEHNAME I 25

DOĞU KLASİKLERİ

GILGAMIŞ DESTANI 10
Şudraka
TOPRAK ARABACIK 15

ÇEŞİTLİ KİTAPLAR

OKUL PİYESLERİ ANTOLOJİSİ 35
Dr. L.B.Shettles-D.Rorvik
KIZ MI OLSUN OĞLAN MI? 20

CHARLES LEVINSON

VOTKA-Cola

Votka bilindiği gibi dünyaca ünlü bir Rus içkisidir. Cola'da bildiğimiz Coca-Cola'nın kısaltılmışı, **Votka-Cola** olsa olsa yeryüzünü paylaşan bu iki çağdaş imparatorluğun en popüler iki içkisinin karışımı. Ama bu tabii sembolik bir karışım.

Tarihin tüm insanlara öğrettiği bir şey var: Çatışan ideolojilerin ötesinde, uluslararası iş çevreleri kendi oyunlarını oynamayı sürdürmüşlerdir ve sürdürmektedirler. **Votka-Cola**'nın özelliği de, kapitalist ve komünist dünyanın yöneticileri arasında büyük bir işbirliğinin rahatlıkla sürdürüldüğünü ortaya koymasıdır. Bir yandan Rockefeller gibi bir sanayi devi Sibirya'nın gelişmesine katkıda bulunur, Amerika ile Sovyetler Birliği arasındaki kültürel alışverişi geliştirmeye çalışır. Öbür yanda Sovyetler'in tarımsal ürünlerdeki açığı, Kuzey Amerika'nın devi tarafından kapatılır. Bu durumda, yeryüzünün öteki ülkelerinin bağımsızlığından kolaylıkla sözedilebilir mi?

1920 yılında Kanada'nın Ottawa kentinde doğan Charles Levinson, Paris ve Toronto üniversitelerinde doktorasını yaptıktan sonra çeşitli uluslararası kuruluşlarda görev almıştır. Çokuluslu şirketleri ve dünya çapındaki ilaç tröstlerini konu alan kitapları dışında **Votka-Cola** ile dikkatleri üzerine çekmiştir.Bu kitap, yüzyılımızı gizlice yöneten büyük güçlerin tanınmasına geniş ölçüde katkıda bulunmaktadır.

80 lira